UNIVERSAL
LIBRARY
OU_232039
UNIVERSAL
LIBRARY

الا ان اولیاء اللہ لا خوف علیہم ولا ہم یحزنون

بفضل تاور دو اجلال قرین بیان کتاب مستطاب در احوال جناب بیضا سلطنت
الربانی المشہد بالاطہر الاشہر السید السند ابو محمد محی الدین السید عبد القادر الجیلانی

در الدارین جلد اول

در

مناقب غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہ

۱۳۰۸ھ

در تصنیف فطب دوران محبوب سبحان کاشف اسرار حقیقت
و واقف موز معرفت الولی الاجلی السید غلام علی القادری الموسوی قدس اللہ تعالیٰ بسرہ العزیز

بمطبع یزدانی بامر رفیع الدین طبع شد

۱۳۰۸ھ

فہرست اسامیہا کتاب در آلدارین فی مناقب غوث الثقلین رضی اللہ عنہ کہ مشتمل بر یکمقدمہ و دو مقصد و یک خاتمہ

مقدمہ متحمل بر پنج وادی است

وادی اول در ذکر ولادت باسعادت آنحضرت رضی اللہ عنہ۔

وادی دوم - در بیان صحت سیادت آنحضرت رضی اللہ عنہ۔

وادی سوم در شرح بیعت و خلافت و مہاجرت وغیرہ آنحضرت رضی اللہ عنہ

وادی چہارم در مجاہدہ و شدت ریاضت آنحضرت رضی اللہ عنہ۔

وادی پنجم در استثنائے صحابہ کرام و ائمہ عالی مقام از ولایت مجردہ بقول آنحضرت

مقصد اول مسمی بمناقب غوثیہ فی مناقب اولیاء در آن سہ رشحات است۔

رشحہ اول - در ذکر اولیاء متقدمہ۔ **رشحہ دوم** در ذکر اولیاء معاصرہ

رشحہ سوم - در بیان اولیاء متاخرہ کہ جملہ مناقب آنہا معہ مناقب حضرت مارضی اللہ عنہ سہ صد و یازدہ است بدین تفصیل دو صد و یازدہ حکایت در مناقب ایشان و صد مناقب از روایات آنہا در تعریف آنحضرت مارضی اللہ عنہ۔

مقصد ثانی نامزد بکرامات قادریہ من روایات اولیاء۔ در آن سہ نفحات است

نفحہ اول در بیان کرامات آنحضرت رضی اللہ عنہ از روات اولیاء متقدمہ کہ در آن دو صد و پنجاہ کرامات است جملہ حکایات معتقدین پانصد و شصت یک است کہ عدد سال وفات آنحضرت رضی اللہ عنہ است۔

نفحہ دوم در ذکر کرامات آنحضرت رضی اللہ عنہ از راویان معاصرہ۔

نفحہ سوم در بیان کرامات آنحضرت از مریدان صادق متاخرہ۔

و خاتمہ متحمل بر سہ مبادی۔ بادیہ اول در بیان تحصیل علوم آنحضرت رضی اللہ عنہ

باویہ دوم دربیان منجع ان حضرت رض باویہ سیوم دربیان مواصلت آنحضرت با محبوب حقیقی ودربیان مواعظ وغیرہ رضی اللہ عنہ وبرخی از ارشادات مریدان وفرزندان وخلفاء کہ در حفظ وحمایت آنحضرت اند رضی اللہ عنہ

فہرست مقدمہ

ذکر ولادت شریفہ رض	ذکر سیادت صحیحہ رض	ذکر القاب شریفہ رض	ذکر بیعت ومہاجرت وخرقہ رض
ذکر حفظ علم واساتذہ رض	ذکر حلیہ مبارک رضی اللہ عنہ	ذکر اخلاق حمیدہ رض	ذکر اوصاف جمیلہ رض

فہرست مقصد اولے

صفحہ	مضامین	صفحہ	مضامین
۷۰	ذکر ابوبکر بن حمار بسطامی رحمۃ اللہ علیہ	۷۴	ذکر تاج العارفین ابو وفا رحمۃ اللہ علیہ
۷۷	ذکر شیخ حماد دباس رحمۃ اللہ علیہ	۸۱	ذکر خواجہ ابو یعقوب یوسف ہمدانی رح
۸۲	شیخ ابو محمد شنکی رحمۃ اللہ علیہ	۸۴	شیخ عقیل منجی رحمۃ اللہ علیہ
۸۸	شیخ علی بن وہب رحمۃ اللہ علیہ	۹۲	شیخ غزار بسطامی رحمۃ اللہ علیہ
۹۴	خواجہ اویس قرنی رحمۃ اللہ علیہ	۹۸	خواجہ بایزید بسطامی رحمۃ اللہ علیہ
۱۰۰	سید الطایفہ ابو القاسم جنید رحمۃ اللہ علیہ	۱۰۳	خواجہ ابو سعید مخدومی رحمۃ اللہ علیہ
۱۰۹	ابو العباس خضر علیہ السلام	۱۱۰	امام الساجدین سیدنا امام زین العابدین علیہ السلام
۱۱۳	شیخ ابو مدین مغربی رحمۃ اللہ علیہ	۱۱۷	ابو محمد عبد الرحیم قنائی رحمۃ اللہ علیہ
۱۲۱	سید احمد کبیر رفاعی رحمۃ اللہ علیہ	۱۲۹	خواجہ معین الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ

۱۳۳	خواجہ یوسف ہمدانی رحمۃ اللہ علیہ	۱۳۴	ابو النجیب عبد القاہر سہروردی رحمۃ اللہ علیہ
۱۳۷	شیخ عدی بن مسافر رحمۃ اللہ علیہ	۱۴۴	شیخ علی بن ابتے رحمۃ اللہ علیہ
۱۴۸	عبد الرحمن طفسونجی رحمۃ اللہ علیہ	۱۵۰	شیخ شہاب الدین سہروردی رح
۱۵۴	خلیفہ بن موسی عرافی رحمۃ اللہ علیہ	۱۵۷	ابو الحسن جوسقی رحمۃ اللہ علیہ
۱۶۱	شیخ موسی بن ماہن اولی رحمۃ اللہ علیہ	۱۶۲	شیخ لقا بن لطوّ رحمۃ اللہ علیہ
۱۶۴	شیخ ابو سعید قیلوی رحمۃ اللہ علیہ	۱۶۷	شیخ ابو العزا مغربی رحمۃ اللہ علیہ
۱۷۰	شیخ ابو ماجد کردی رحمۃ اللہ علیہ	۱۷۵	عبد اللہ مطرابادی رحمۃ اللہ علیہ
۱۷۷	ابو محمد بن عبد اللہ بصری رحمۃ اللہ علیہ	۱۸۳	ابو عمر عثمان مرزوق رحمۃ اللہ علیہ
۱۸۷	شیخ سعید سنجاری رحمۃ اللہ علیہ	۱۹۲	شیخ حیات بن قیس حرانی رحمۃ اللہ علیہ
۱۹۶	شیخ ارسلان دمشقی رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۰	شیخ عثمان مروزہ رحمۃ اللہ علیہ
۲۰۴	قضیب البان موصلی رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۷	شیخ ابو المکارم رحمۃ اللہ علیہ
۲۱۱	ابو عبد اللہ محمد قرشی رحمۃ اللہ علیہ	۲۱۷	ابو الاسحاق ابراہیم اغرب رحمۃ اللہ علیہ
۲۱۹	ابو البرکات بن صخر رحمۃ اللہ علیہ	۲۲۳	ابو العباس جوزی رحمۃ اللہ علیہ
۲۲۴	ابو محمد الاوانی بن القادر رحمۃ اللہ علیہ	۲۲۵	سیدنا عبد الرزاق رحمۃ اللہ علیہ
۲۲۷	سیدنا عبد الرحمن عبد اللہ رحمۃ اللہ علیہ	۲۳۱	شیخ منصور لطایحی رحمۃ اللہ علیہ
۲۳۳	ماندرا بعہ عدویہ جاریہ حبشیہ رحمۃ اللہ	۲۳۵	شیخ عبد اللہ جونی رحمۃ اللہ علیہ
۲۳۹	شیخ ابو العقوب عرف شیخ غوث رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۰	معمر شیخ ابن سقار رحمۃ اللہ علیہ
۲۴۱	ابو محمد علی بن ادریس رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۱	ابو الحسن صالح معمر رحمۃ اللہ علیہ
۲۴۲	شیخ جبلے رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۴	شیوخ اربعہ کوہ قاف رحمۃ اللہ علیہ
۲۴۵	شیخ خلیفہ رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۶	شیخ ابو محمد قاسم رحمۃ اللہ علیہ
۲۴۷	عبد القادر بن حسین بغدادی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۷	شیخ لولوی الارمنی رحمۃ اللہ علیہ

۲۴۸	ابو الثناء محمود جیلانی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۹	ابو المظفر بن مبارک رحمۃ اللہ علیہ
۲۵۰	ابو عمر عثمان صریفینی رحمۃ اللہ علیہ	۲۵۲	سہیل بن عبد اللہ تستری رحمۃ اللہ علیہ
۲۵۴	بابا شاہ محمد غوث رحمۃ اللہ علیہ	۲۶۱	شیخ محی الدین ابن علی العربی رحمۃ اللہ علیہ
۲۶۷	قطب الدین بختیار کاکی رحمۃ اللہ علیہ	۲۷۱	نجم الدین صغرای رحمۃ اللہ علیہ
۲۷۳	فرید الدین گنجشکر رحمۃ اللہ علیہ	۲۷۶	شاہ بدیع الدین مدار رحمۃ اللہ علیہ
۲۷۸	خواجہ نظام الدین اولیاء رحمۃ اللہ علیہ	۲۸۴	مخدوم جہانیان جہان گشت رحمۃ اللہ علیہ
۲۸۶	خواجہ نصیر الدین چراغ دہلوی رحمۃ اللہ علیہ	۲۸۹	امام عبد اللہ یافعی رحمۃ اللہ علیہ
۲۹۲	شاہ نعمت اللہ ولی کرمانی رحمۃ اللہ علیہ	۲۹۵	محمد حسینی گیسو دراز رحمۃ اللہ علیہ
۳۰۲	میر اشرف جہانگیر سمنانی رحمۃ اللہ علیہ	۳۰۹	محمد جعفر مکی رحمۃ اللہ علیہ
۳۱۲	خواجہ بہاء الدین نقشبندی رحمۃ اللہ علیہ	۳۱۵	بابا اسحاق مغربی رحمۃ اللہ علیہ
۳۲۱	سید محمد غوث گوالیری رحمۃ اللہ علیہ	۳۲۶	شیخ احمد کھٹو رحمۃ اللہ علیہ
۳۳۲	شاہ وجہ الدین علوی رحمۃ اللہ علیہ	۳۳۹	شاہ عالم بخاری رحمۃ اللہ علیہ
۳۴۱	شاہ نظام نارنولی رحمۃ اللہ علیہ	۳۴۲	شیخ احمد سرہندی رحمۃ اللہ علیہ
۳۴۸	مولانا عبد الرحمن جامی رحمۃ اللہ علیہ	۳۵۱	شاہ عیسیٰ جند اللہ رحمۃ اللہ علیہ
۳۵۲	شیخ عبد الحق دہلوی رحمۃ اللہ علیہ	۳۵۵	شاہ محمد بن ابراہیم البدریہ رحمۃ اللہ علیہ
۳۶۳	شاہ ابو المعالی رحمۃ اللہ علیہ	۳۶۴	شمس الدین محمد فانی رحمۃ اللہ علیہ
۳۶۶	شیخ داؤد القیصری رحمۃ اللہ علیہ	۳۶۹	ملا ان علی قاری رحمۃ اللہ علیہ
۳۷۰	محمد بن سعید بن احمد رفائی رحمۃ اللہ عنہ	۳۷۳	علمای تاریخ از زبان حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ
۳۷۳	استاد ابو الحاتم بن احمد رحمۃ اللہ علیہ	۳۷۵	شیخ ابو السعود شبلی رحمۃ اللہ علیہ

الا ان اولیاء اللہ لا خوف علیہم ولا ہم یحزنون

بفضل فرد الجلال دین ما کتاب مستطاب در احوال جناب فیضمآب قطب الربانی المحبوب السبحانی باز الاشہب طراز المذہب سید السادات ابو محمد محی الملۃ والدین السید عبد القادر الجیلانی رضی اللہ عنہ و ارضاہ عنا

دُرّ الدارین

فی

مناقب غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہ

از تصنیف قطب دوران محبوب سبحانی کاشف اسرار حقیقت واقف رموز معرفت تالوی الحجی السید غلام علی القادری الموسوی قدسنا اللہ تعالیٰ بسرہ والغیر

در مطبع عرشی دکن بانتظام محمد رفیع الدین مہتمم مطبع مسعد

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد من لسان العبد لله القادر الذی قدر الاشیاء بمقداره والصلوة من الله لمحمد الذی ظهر الوجود بانواره والسلام علیه وآله واصحابه - عنوان دیباچه کتب اخبار وآغاز سرد فتر صحف ابکار حمد چمن طراز کائنات که از آبیاری ظهور اسمای نهال ذوات انبیا را ثمور نبوت سربلند ساخت وبدایت نسخ حکایات وشروع طومار حدیثات شکر بهارآرای چمستان عالمی که از نسیم جلوه کمال استجلا گلهای نفوس قدسی اولیا برنگ ولایت در گلستان هویت رشک افزای لاله رخان یوسف طلعتان نمود نخوت پرداخت در ادای انداز حمدش بیان مبینان بینه بی بیان ودر اظهار تعداد شکرش زبان زبان آوران دلیل بی زبان - اگر زبان نطق بسرخروئی از چشمه ابروی حمدش جوید هنوز لال ست ولسان ناطقه اگر سوسن وار سرسبزی از بهرثنای شکرش حاصل کند فی الحقیقت چوب خشک نهال درین حیرت چمن اگر غنچه وار سربجیب تفکر میزنم صد رنگ ما وتوئی افسانه عندلیب غفلت ست وباین نیرنگ گلشن زگس کردار اگر چشم ادراک میکشایم هزار گل صبوری این وآن غلط انداز اجمال کثرت ادست که نغمه سرای یکتای خودرا ازعنوان سینه ها چون چگونه

دیگری را چه مجال دم زدنی ترانه وحدت دارد و همو نست که بسرود وحدت خود در بزم کائنات دمساز شده
احدی را چه یارا آنکه به بلبان احدیت پردازد **مثنوی** همان نخل و همان برگ و همان گل ٭ همان رنگ و
همان بو همه ست و بلبل ٭ ز اعجوبه تنسیم خواهش افزود ٭ گلستان دو عالم سرخ فرمود ٭ با اول حامل اشیا بوده ٭
با آخر شامل اشیا بگشته ٭ چمن زار دو عالم رنگ آن رنگ ٭ و گر لعلست و یا این تابش و سنگ ٭ گل اسمای او هر جا که گل
کرد ٭ بعشقش بلبل سیامی پرورد ٭ منزه ذات او از ما و تو ئی ٭ تعالی نخل وصف از جستجو ئی ٭ بباش اینجا برادر
اندکی گم ٭ بکن چشمان چو ساغر سینه کن خم ٭ زیادش راوق سرارمی نوش ٭ زبان بند و گشا چشم و بنه گوش ٭
در اندم جلوه اش بر تو گشاید ٭ که عشق او ترا از تو رباید ٭ پس آندم از معیت باش آگاه ٭ تو ئی هر چه تو ئی پس
قصه کوتاه ٭ ترا ئی تو ترا از تو کند فرق ٭ و گرنه دست بسته پیش تو خرق ٭ بهر جائیکه چشم خود گشائی ٭ بخود
گم شو بان سو رو نمائی ٭ بما آن مرشدان پاک دیدار ٭ بمین فرموده از **برهان** اسرار ٭ تحف سلام و صلوات
نذر جناب رسالت مآبیکه گل کرد چمن موجودات از نسیم تعین اول اوست ورده ورد درود و تحیات پیش کش حضور
نبوی جنابیکه صد بهار گلبن مکونات از رنگ توجه برزخ البرازخ او آیة رحمة للعالمین شمع عیست از مشکوة انوار
نعتش و بتینه لولاک چراغیست از مخفل لمعات وصفش اگر نقطه میم احمد در لفظ احد برزخ فارق رود مرغوب نگشتی
دائره یکتائی خط بیتمیزی کشیده بود و گر الف انا بشر مشکم قامت رهبت ارشادی از فضل خالق و مخلوق در
خیابان حکم شرع بلندی نکردی پرکار معرفت نقطه نکره بیشعوری آورده دریای شفاعتش بخشایش امت از
آب رحمت موج در موج و بحر عنایتش در آمرزش جمهور دین از زلالی مکرمت تاج سر مغفرت را اوج بر اوج آسمان
اگر بر جرم معلاش طوف عقیدت از پای ارادت نکردی قیام بی ستونیش از قبیل محال بود و آفتاب اگر بر آستان
والایش نقطه وار سر بسجود نگذاشتی تابندگیش در مرکز زوال شق گشتن مه از انگشت شهادت معجز عبارتش بر
ساکنان مدینه این کمال اشاره بسیست که خود مدینه را بمیان آورده نثار مدینه شده گواهی دادن حجر براعجاز پیمبر ما
رازش بزایران حجر الاسود سواد عرفان مواد تنبیهیست که از تاثیر آن لعل بیهاد رخود پیدا کرده **نظم**
خورشید آسمان هویت محمد ست ٭ بدر کمال اوج حقیقت محمد ست ٭ در پای تخت اوست سلیمان بر نگ مور ٭
مسند نشین بزم رسالت محمد ست ٭ خود عقل کل چو طفل دبستان به پیش او ٭ تعلیم بخش علم شریعت محمد ست ٭

گردون زحرف نعت دلیش ہمچو مرکزی ✤ رفعت دہ سر ہمہ رفعت محمد است ✤ آئینۂ جمال خدا ذات انور ش ✤
زین رو ظہور حضرت وحدت محمد است ✤ میم قلم زمیم کمالش مراد یافت ✤ بر عرش و فرش و لوح چہ زینت محمد است
ایجاد ادبست آیۂ قد جاء ربکم ✤ بر مان سر دانش و حکمت محمد است ✤ **مثنوی** نبیٔ کریم حلیم ملیح ✤
وسیم نسیم جمیل صبیح ✤ قدیم بروج حدوث بجسیح ✤ معلا منزہ مبارک من سم ✤ شفیق محمد کبحر العطا ✤
خلیق لطیف کبدر الدجی ✤ مطاع شفیع معاون کریم ✤ شجاع وریع حبیب الرحیم ✤ لقد انا نشکر ربنا
محمد نبی لنا مصطفے ✤ صلوات اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ اجمعین **اما بعد** این رسالہ ایست
در مناقب آن نیر اوج لامکان و آن شہباز قدسی پرواز عرش طیران کہ اگر دست نوالش پیر فلک را
خرقہ مقرنس ثوابت نپوشانیدی سر رفعتش در جیب خجالت خزیدی و گر لب نوشینش ساغر ماہ را از شرب
انوار لبریز رونق نفر مودی ضوء چرمش صورت سفالی گرفتی سبحۂ انجم یکدست در تسبیح ظفیفش تمام اوست و کلک
قدرت یکقلم در تحریر وصف تمام شجرۂ ہماش فلوبی را بسر بلندی رسانید و آب محیط ذلتش کوثر را ابر وے
بخشید بیضا ضیائے آن گوہر اکلیل ولایت بر مفارق مریدان الی یوم القیام سحاب وسعت رحمت ایست
چون آسمان بر زمین و پا عرش آرائے آن پیشوائے منازل معرفت بر رقاب ہمہ اولیا سر لمعان تجلی حقیقت
مانند نقش بر نگین زہی تاجداریکہ جبین فرسایان آستان جلالش پا پی رفعت بر آسمان میدارند و ہی تخت نشینیکہ
پا بوسان او رنگ والایش سر افتخار تا بکرسی می افرازند شہنشاہان ملک کرامت حلقہ بگوشان دائرہ ادب
آنجناب و بادشاہان اقلیم ولایت مقتبسان انوار مطلع شکوہ آن جلباب خورشید از مہابت صولت تیغ
جلالش برنگ بید بر خود لرزان و ہلال بنعالگی ہیون جمالش مبشر نوید عید جہان بہر جاکہ علم ولایتش
اوج گیر ست عرش بزیر ظل حمایتش نگزیر سایہ گزیر و بہر سو عصائے تقویتش پیامردی صغیر و کبیر دستگیر ہمہ دستگیر
سرو تا در صحن گلستان بندگیش بیکپانہ ایستاد خلعت آزادی و سرسبزی سبز پوشی نحاصل کرد و گل تا در
بہارستان خاک قدمش نیاسود رنگ سرخروئی بر شاخ آبروئی نیاورد۔ آئینہ از خاک مالی آستانش نقدر
مصفا نشد کہ عیب خوبان جہان در برد نگفت ماہ از داغ غلامی درش چندان روشن جبین نگردید کہ غذائے
لیلای شب را غازۂ نور فشانی نپرداخت پیرہن سیادت از جسم اشرفش ببالیدگی عزت در رشتہ تعداد افتخار

نمیگنجد و خرقه خلافت از قالب خرق عادتش بوفور مسرت و ناز بر گریبان صبح میخندد صانع قدرت از
کلک ولایت مطلقه رنگ جسم نبوی را در تصویر خلقت آنجناب بکرر آمیخته و در تبیر ارادت از خامه دراز او
گونه ملاحت عجاز مصطفوی در شبیه حسن آن عالی پیکر ثانیا باکرامت نقش بسته سبحان الله اگر بر
حسن جانفزایش یوسف در مصر محبت زلیخائی کند سزاست و اگر بر تحریر لطافت جسم روح پرورش خامه
برسبیل مفاخرت بر احیای مرده دلان راه سلام مسیحائی نماید روا **نظم** چو جسم نبی جسم او عود کرده ۴
کف پاش رنگین تر از رنگ ورد ۴ زهی سبط شبیر و ابن حسن ۴ شهنشاه عالیجناب زمن ۴ بهر دو جهان
یاور و دستگیر ۴ بود لامکان صدر او را سریر ۴ ز حق **غوث الاعظم** مراورا خطاب ۴ ز آئینه دایش
مه و آفتاب ۴ به نعلین او چشم ملکوت نقش ۴ فلک صحن و در پاش مهر است کفش ۴ شهی کز شهان زمان
برتر است ۴ که نور علی جان پیغمبر است ۴ ز انعام او بحر یک قطره ۴ ز انوار او مهر چون ذره ۴ چه محبوب
سبحان و معشوق رب ۴ کروبیان عرشیان فرشیان در ادب ۴ بدانش کند عشق پروردگار ۴ زهی تاجدار
همه تاجدار ۴ بپای نبی دوش اقدس نهاد ۴ بدوش همه اولیا پانهاد ۴ بکاریکه تیر ولایت زند ۴
قضا و قدر زو هدف میشود ۴ سراج شبستان حضرت رسول ۴ گلسرخ گلزار زهره بتول ۴ زهی پیرو
مسلک مصطفی ۴ کز و شادمان خاطر مرتضی ۴ بگو ریکه او قهرمان نگفت ۴ ز خاک هر یکی مرده چون گل شگفت
زبانش بلوح و قلم مشق ساخت ۴ شکسته خط مرده را کرد درست ۴ بوسعیکه رخش ولایت دواند ۴ باول قدم
تا نهایت رساند ۴ چه مشغول فارغ که با وصف قید ۴ بیاورد عنقای غیبی بصید ۴ ز سپس و سپه شده پا بزید
بهنگام جستن عنان در کشید ۴ ابوبکر هزار و صاف او ۴ ز شیرازه مدح صحاف او ۴ گلاه نبی فرق او را سزد
گلیم علی زیب او را رواست ۴ به بغداد درگاه آن بادشاه ۴ بود ثانی کعبه ایمن راه ۴ غنی و امد دنی یاد دستگیر ۴
به برهان عرفان دلم کن منیر ۴ رضی الله تعالی عنه و قدس الله سره الخفی والجلی - از تالیف سراپا
تشریف آن همای اوج سیادت و شرافت و عنقای فقر شیان شیخوخیت و قناعت بادشاه بی نیازی کلاه
و ساده آرای بارگاه راز آله رهنمای حقیقت معارف آگاهان و پیشوای طریقت سلوک نمایان دلیل ملل
صوفیان صفاکیش هادی طرق عارفان وجداندیش قطب دائره نه بطونی مدار هفت صفت بیچونی

شهنگ قلزم راز طاؤس ریحان زار عروج پرواز کوکب فلک اجلال نیّر رفعت جمال عارف کامل کریم
دریادل سالک شاغل غواص بحر استغراق شناور بحار عماق اطلاق عالم عامل کاسب سیر حاصل غنی الطبع
باذل خلیق مومن دل هزبر وسعت یکتائی ببر میدان مالا یتناهی فقیه شریعت غرای مصطفوی محقق ولایت
والای مرتضوی حضرت سید علی الموسوی القادری ادام الله ظله العالی نظم آن شاه
غلام علی عارف ٭ خورشید حقیقت و معارف ٭ نور سحر پیشوایان ٭ سرد فتر جمله رهنمایان ٭ گنجینه
راز لایزالی ٭ ممتاز مشایخ کمالی ٭ چون جام جهان ناصر پیش ٭ جم قدر درین زمان فقیرش ٭ از خرقه
او بخرق رشته ٭ عرفان دار واز و سر رشته ٭ دریای بلا سواحل دید ٭ شهباز بلند سیر تفرید ٭ هرگاه خامه را
برقم ثنایش بوسع قرطاس از پای تحریر روان ساخته ایم کفدست عطارد زیر مشق بست و هر جا لفظ وصفش باعتقاد
محبت نوشته ایم خورشید نقطه ناخن عشق آداب حقوق ثنایش را باقامت اعتقاد بر میان نه نسبتی و اضعیت
که آثار عقیدت بجهان باقیست مانند هلال سر تسلیم خم نکند و بندگی لوازم صفاتش را بسر عبدیت آن ناتوان
نه دستار زینتی که تا تاج رسوخ بفرق عالم بست گردن کوزنش دو تا ننماید اگر از کمالش مقدمه آرائیم
لا احصی ثناء تالی اوست و گر فضلش موضوع سازیم انت کما اثنیت محمول او الحق که درین یقین آباد
عالم حق اهل حق عین حق امد و در تمیز آباد جهان امتیاز بصفت مطلق مطابق مثنوی سیادت مفتخر
از خلقت او ٭ بزرگی شادمان از عزت او ٭ دو چشمانش چراغ بزم یکتا ٭ دلش آئینه تمثال مولا ٭
بساط فقر از و در شادمانی ٭ حضور سینه اش سر نهانی ٭ جمال عاشق تصویر جمالش ٭ شده مفتون کمال از
حال و قالش ٭ گل رعنای باغ قادریه ٭ رحیق مست ایاغ قادریه ٭ تصنیفات انجناب هریک صحیفه ایست
که از سینه فیض گنجینه والایش پرتو نور فیض عرفان انداخته و تالیفات انحضرت کالوصیت که بالهام
لاریبی سر بطون معرفتش ر و بظهور ارشاد آورده باوجود این کمالات آئینه اعتماد عبدیتش رنگ گسست
دوئی را آنقدر نه دور ساخته که روشن تر از خورشید شش نگوئیم و شمشیر تهتور شجاعتش چندان نه جوهر اصالت
معرفت برنگ صولت حقیقت رخشانده که لامع تر از برقش نه انگاریم باوصف ادای سنت سنیه بسر در
عالم صالح در گلستان تجرید فایق از جلوه سر و آزاد بست و بکمال ستر راز در رباط ارشاد تفرید مرشدان

آفاق را استاد نظم رحیق دید متواج هست از زینت آرایش ❊ بوجدان وجد حاصل میشود از رفرفگفتارش
نگاه پاکبازان فرش راه پای تحقیقش ❊ خیال تیز فهمان مرآة دیوار دربارش ❊ فصاحت را زحسن گفتگو لیس لطیف
افزاید ❊ بلاغت محو تقریرش بصیرت مست دیدارش ❊ زطور موسوی روشن زیاده سینه اش دیدم ❊ که
نور احمدی اجداد او دادند هربارش ❊ زهی شاغل زهی کاسب خمی ذاکر مشغولی ❊ که دارد صوت معنی نبرنگ
رنگ اظهارش ❊ چنون سبقت برد بر عارفان عصر خود برمان ❊ جناب سیدی الموسوی کرده خبر دارش
اکثر اتفاق نشست بجناب بروضه تین شریفین حضرت محی الدین النانی القادری المعروف حضرت پیر شاه قدس سره
وحضرت سید شاه موسی القادری که جد امجد و والد ماجد آنجناب فیضیاب اند میشود فی تحقیقت آثار آن دو تنین
نمونه ایست از فردوس برین که صد گل مراد از نسیم عنایت آن هر دو ولی کامل طره زینت دستار حاجتمندان جبین
فرسایان آن آستان میگردد و فی الحال پرتو انوار آن دو حریم انموذج ظل عرش عظیم است که هزاران شمع مقاصد
بسبب نور کرامتش ساحت بزم آرزوی مراد خواهانرا منور میسازد عبارات شط تمثار اکشتیان صحن دریاین
آن هر دو درگاه بساحل نجات میرساند و میکشان خمخانه وحدت را جام های کمالیت بنجامش رحیق پرتوفیق
سقاهم ربهم شرابا طهورا می نوشاند قطعات مرقومات در و دیوارش نقطه چین دانه دال خط و هوش
و دایرات مدورات طغرای سقف و سطحش حرز گیر سر لوح نقش چینیان نی نی آن خط و دوائر در چشم نقشبندان
اهم ذاتی از سواد دیدهٔ حور بخامهٔ مژگان غلمان مرقوم مینماید و آن قطعات حیرت اشارات در دیدهٔ
برزخ شناسان صنعت صفاتی بر وصلی پردهٔ چشم رضوان بکلک قدرت سبحان جلوه منظوم می افزاید صفای
قنادیلش مصفاتر از دلهای روشن ضمیران و ضیای چراغانش پرنورتر از ثوابت سمان رواقهایش محراب عبادت را
تعلیم رکوعی می آموزد و ستونهای سقفش عابدان مساجد را بالای قیام راست می افرازد از حسرت سنگ سیاه آن
روضه کبود دل عاشقان خون شد و از رشک سواد کاری جو اسود آن حریم رنگ نیلوفر از چادر سیاه شبروان
تا شیران از جار و بیرخود خاک روبی آن آستان نکنند لاف بطشکی در میدان سباعت نمیزنند و تا هزبران
خاک آن صحن را قشقه جبین ادب نسازند در معرکه پنجه زنی سر بلند نمیشوند همواره درهای آن هر دو درگاه تا نیند
چشم دید بازان در مشاهدهٔ شاهد معنوی باز و مدام اشجار آن روضه مانند سپهی قدان تعظیم خیزان با استقبال

اولیاء کاروان ولایت از حرکت نمالی دمساز متصل دروازهٔ پل از شهر حیدرآباد فرخنده بنیاد آن روضه
طرفه رحمت آبیست که علی الدوام مستعد اجرای مرام خواص و عوام و نزدیک فصیل جوی موسی از آن بلدهٔ
آباد آبادی گنبد موسوی عجب ظل صمدیست که همیشه بمد اقتضای کام انام بازوی شه راه از درگاه آن
هر دو شهنشاه کهانیست نوتیار که از سر فعتش روی قوس قزح نیلگون زرد روی حسرت و سهام کام انام
همواره متعلق گوشه رواق مرتبت چله نشینان زاویه قناعت بر زینه اش قامت اعتقاد به تسلیم استیلام
چون کمان خم میسازند و تیر اندازان گوشه خلوت در زیر سایه اش بالای رسوخ از سر بندگی و ایمان و آ
قربان میکنند نظم روضه ایست این یا بهشت و خلد و فردوس برین ❊ یا فلک یا عرش یا کرسیست از نور
یقین ❊ یا نجف یا کربلا یا کعبه یا بغداد ایست ❊ یا برون ارض خود بیت المقدس شد همین ❊ گنبد ایست
این آسمان یا طور نور موسوی ❊ یا فلک دیگر شده پیدا برون این زمین ❊ دیده از نظاره اش حاصل کند
معراج اوج ❊ دل ز فیض سنگهایش میشود لعل نگین ❊ می رود بر قبه اش جا طلاکاری تمام ❊ روشنی دیده
را گر حل نماید جور عین ❊ خاک آن درگه اگر کحل البصر سازد کسی ❊ بیند آن از چشم خود عین الیقین
حق الیقین ❊ در چنین بقعهٔ فردوس قطعه حضرت **سید شاه غلام علیه صبا** موسوی القادری سجاده
فقر را رونق جلوس خود می بخشند و در چنین جای سرایا عطای المخدومی موصوف و سادهٔ درویشی را زیب
مجلس خویش می فزایند بر تاج آن سر تاج صوفیان گوهر فقر را نگر ز ایثار شدن عقیدت و بر دستار
کاهو رنگ آن سردار عارفان لون مرجان کمال لاعلاج پنجه بتسلیم عبدیت تار و غن توحیدش فتیلهٔ کثرت
را نمد ارشاد نرساندی حاشا که چراغ وحدت ببزم جهان روشن بگشتی و تا آب تصوفش نخلستان
تعینات را در خیابان تربیت آبیاری تلقین نفرمودی زنهار گل عینیت بر شاخسار عالم مجاز رنگ حقیقت
نه بستی از سکوت صفای تمکنت حال او آئینهٔ ادراک جهان محو حیرت تصویر ارشاد و از کلام کرامت نظام
لطافت مقال او طوطی ناطقهٔ صوفیان زبان منقار بند قفس ادب و اعتقاد ضیاء دلش هر جا که علم نور افزاز
خورشید را جز پرچم آن چاره نیست و عروج سیر نگاهش بمقامیکه از سلالم واحدیت بکاخ وحدت
ترقی نماید محمل مازاغ را جز کحل دیدهٔ بصیرتش علاجی نی بسکه ذات قدسی آیاتش بجمال صورت و

کمال معنی و کثرت کرامت و فور ریاضت و حسن فصاحت و خوبی بلاغت و فضیلت عرفان و تحصیل را
نهان و غایت تنزیهات و نهایت خرق عادات و حمالت صبر و رفعت قدر و اختیار قناعت و ادای عبادت
و پیروی شریعت و استغراق حقیقت و خلق طبیعت و سلوک طریقت و خلوص طاعت و رسائی
دکاوت و زیبایش پیرهن فقر و جلوه بخشی شخص طاعات و اجر و غنای مطلق و برزخ جامع حق و تشریح
وعظ و بیان و تبیین حدیث نهان و عیان و تالیف کتب کثیر حقایق و تصریح کنه دقایق و حفظ
اخبار انبیا و یاد تذکره اولیا موصوف و منعوت جهان و جهانیان و معروف و مشهور عالم و عالمیان۔

خداوندا بفرق هر توابع دایما باشد ✻ مبارک سایه سید علی الموسوی ما ✻ نهنگ قلزم
وحدت هژبر وسع عرفانی ✻ دلیل معرفت هادی راه معنوی ما ✻ از انجا که شمع نسب آنجناب نور یافته
انوار خاندان محبوب سبحانی ست و زلف سلسله بنحضرت بافته دست دودمان غوث صمدانی روزی
باین فقیر العاصی الموسوم قاضی **میر برهان الدین** المتخلص **برهان** بن قاضی سید علاء الدین
قادری قندهاری الملقب بعبد الاعلی حفظ الله سبحانه لی وله که نسبت همشیره زادگی رضاعتا و هم ارتباط
سررشته قدیمی از طرف مادری قرابتا از آنجناب میدارد و هم سلک ذات خود را از گوهر درج عصمت
و شرافت مشایخان مستعد پوره که بنی اعمام بنحضرت اند انتظام سبحه جمعیت و اب و رنگ سررشته راحت
میدانند و هم از مسکن زیر سایه گیش برنگ سیماب پناه گیر آن سنجل صنیعت میباشد و چون رشته از اثیر
اوراق تحالیت پیوند دارد گوهر ارشاد آن درة التاج مشایخ آبرو بخش گوش سامعه نیازمند گردید
که حسب التماس تو افتاب مناقب غوثیه از افق تالیف سر برآورده و موافق معروضت شمع کرمت محبوبیه
در شکواة ترتیب تابانده بزم ارادت گردید اکنون وقت لبست که اگر سعادت ابدی میدانی از
تحریر دیباچه آن قلم عقیدت خود را روشنائی نجات بیفزا و اگر یقین تحصیل مطالب خود داری بنوشتن
عنوان او جبین خامه رسوخ را بر قرطاس ستان استمدادش بفرسا پس مطابق ارشاد آن دریای متواج
جاه و کمال چند خذف پاره عبارتی بضاعتا را بر ساحل بیان آورده امید از روشن نظران که بچشم لطف
و عین عنایت آبروی تحسین بخشیده برنگ گوهر تابدار و لوالی آبدارش سازند و حسب فرمودن آن خورشید

سپهر جلال ذرهٔ چند فقرات بر زمین صفحهٔ عجز و نیاز از لمعان فضلت تابانیده مرجو از بدر جبینان
اوج علیت که بران پرتو نور اصلاح انداخته مانند نجم و ثوابت بر سمای قابلیت انگارند و نام نهاده
شد این رساله به **دُرر الدّارین فی مناقب غوث الثقلین** رضی الله تعالی عنه
افتتاح کتاب مستطاب بر یکمقدمه و دو مقصد و هر مقصد بصد حکایت و یک خاتمه **مقدمه**
مشتمل بر پنج وادی است **وادی اولی** در بیان ولادت باسعادت آنحضرت رضی الله عنه **وادی ثانی**
در بیان صحبت سیادت آنحضرت رضی الله عنه **وادی ثالث** در بیان بیعت و مهاجرت و خلافت آنحضرت
رضی الله عنه **وادی رابع** در بیان شرح ریاضت مجاهده آنحضرت رضی الله عنه **وادی خامس** در بیان
استثنای صحابهٔ کرام و ائمهٔ عالیمقام از ولایت مجرده بقول آنحضرت رضی الله عنه **مقصد اولی**
در مناقب غوثیه فی مناقب اولیا که مشتمل بصد مناقب است دران سه رشحات است **رشحهٔ اوّل**
در مناقب اولیاء متقدمه آنحضرت **رشحهٔ دوّم** در مناقب اولیاء معاصره آنحضرت **رشحهٔ سوّم**
در مناقب اولیاء متاخره آنحضرت **مقصد ثانی** در کرامات قادریه من روایات الاولیا محتویست
بر صد و چهل و شش کرامت - دران سه نفحات است **نفحهٔ اولی** در بیان کرامات آنحضرت از روات اولیاء ماتقدم
نفحهٔ ثانی در کرامات آنحضرت از راویان اولیاء معاصر **نفحهٔ ثالثه** در کرامات آنحضرت از مروّیان
اولیاء ماتاخر رحمة الله علیهم و قدس اسرارهم و **خاتمه** مختتم بسه مبادی **بادیهٔ اوّل** در بیان تحصیل
علوم آنحضرت رضی الله عنه **بادیهٔ دوّم** در بیان مقام مخدع آنحضرت رضی الله عنه **بادیهٔ سوّم**
در بیان موصلت جسمی آنحضرت با محبوب حقیقی و در بعضی مواعظ و ارشاد آنحضرت بر استعانت مریدان
و فرزندان و خلفاء که در حمایت آنحضرت اند تا یوم القیامت رضی الله تعالی عنه و افاضنا الله تعالی
من فیوضاته و برکاته و جعلنا من زمرة الفائزین بشفاعته **وادی اولی از مقدمه کتاب**
در بیان ولادت باسعادت آنحضرت غوث الثقلین قطب الکونین نایب رسول الحرمین وارث امام القبلتین
فرزند دلبند جدّ الحسنین وصی ساقی کوثر خلف الصدق حیدر صفدر نور چشم سبطین مقرب بین محبوب
رب المشرقین و المغربین القائل بامر الله قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله شیخ الکل هادی السبل

محی الدین

محی الملة والدین المخاطب بـ محی الدین سیدنا ومولانا السید عبد القادر الحسنی الحسینی الجنغری الجیلانی رضی اللہ عنہ وسلام اللہ علی اجدادہ وعلیہ منتظم ہست - بگوش صداقت نیوش بشنو و بعشق وارادت بدان کہ مخبران صادق وراویان راسخ خصوصاً صاحب مناقب غوثیہ ومفاخر قادریہ وتحفۃ الابرار وبہجۃ الاسرار میفرمایند کہ ولادت باسعادت سراسر ہدایت آن گنج سعادت کہ گنجینہ قدرت ہست در سال چہار صد وہفتاد ویک از ہجرت بظہور آمدہ مادر گیتی را از جمال منور جلوہ گر نمودہ وبرہم تاریک جہان را بعارض رخسار مقتبس انوار گردانیدہ رشک آور فردوس برین کرد چنانکہ مورخ بیدل در مادۂ تاریخ بر تختہ دل عاشق نگاشت وآن در حصا سنین مبارک لفظ کامل حرز جان نمودہ تضمین کلمتین را کہ عاشق کامل ست در وصال معشوق الٰہی ورد خود ساخت الغرض والمقصود مدت حمل آن قطب الوجود نہ ماہ کامل بودہ کہ بتاریخ سلخ ماہ ذوالحجہ بعد نماز عشا از صلب شریف پدر بزرگوار در رحم مادر شریفہ قرار گرفتہ بعد مرور ایام مذکور وامتداد مدت بی در زہ زینت بخش عالم چون نقش نگین خاتم گشتند یعنی شب اول ماہ رمضان بود کہ آنحضرت بوجود آمد رضی اللہ عنہ مخبر صادق گوید بعد ولادت پنج کرامت فوراً ظاہر شد یکی آنکہ در ہمان شب مولود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم با جمیع صحابۂ کرام وائمۂ ذوالاحترام وسائر اولیا ہست در واقعہ قطب الکائنات سلطان المقربین سیدنا نورالدین ابوصالح موسی جنگی دوست رحمہ اللہ علیہ آمدند ومبارکباد دادند بدین عبارت پر بشارت

یا ولدی ابا صالح اعطاک اللہ تعالی ابنا وھو ولدی ومحبوبی ومحبوب اللہ سیکون لہ شان فی الاولیاء کشانی بین الانبیاء والرسل یعنی ای فرزند من ابوصالح عطا میکند ترا خدای تعالی فرزندی کہ او پسر من ست ومحبوب من ودوست داشتہ ست او تعالی او را وقریب ست کہ باشد او را شان عظمت برای او در جمیع اولیاء امت مانند عظمت من شان بزرگی من در میان ہمہ انبیاء مرسل دوم آنکہ نشنیدہ ہیچ دختری در گیلان متولد نشد مگر پسران کہ ہمہ اولیا ورجال اللہ بوجود آمدند وآن یکہزار ویکصد فرزند نرینہ بودند کہ آنہا ہمہ منجملہ اہل حضرت آنحضرت گشتند از اینجاست کہ عین العرفاء مسیح الاولیا شاہ عیسی جند اللہ برہانپوری در ملفوظ خود

الحمد للہ الذی جعل عبدہ القادر

میفرمایند چون حضرت غوث الثقلین را از صلب پدر در رحم مادر بیرون آوردند برای رعایت خدمت
بسیار اولیا را از اصلاب با ارحام امهات بیرون آوردند و همه را حکم الهی بود تا بخدمت و صحبت
آنحضرت ملازم باشند **سوم** آنکه بفرمان الهی همان شب ارواح طیبهٔ سایر انبیا و رسل اولی العزم سلام الله
علیهم بتابعت خواجهٔ عالم صلوا علیه و آله در واقعهٔ صادقه سیدنا ابی صالح موسی جنگی دوست آمدند و
بشارت دادند بدین عبارت یا ابا صالح همه اولیا اولین و آخرین در طاعت و فرمانبرداری این فرزند
ارجمند تو باشند و قدمش را بر رؤس و گردنهای خود نهند و هر که از و انحراف نماید از زمرهٔ قرب بیفتد و
هر که قبول کند از ان ترقی درجات آنها گردد **چهارم** آنکه تا تمامی ماه رمضان المبارک بجز وقت افطار
روزه شدیان والدهٔ ماجده را در دهن شریف خود نمیگرفتند چنانکه والدهٔ آنحضرت میفرماید فرزندم
عبد القادر چون متولد شد هرگز در ماه رمضان روز انه شدیان مرا نگرفتی و شیر ننوشیدی و رغبت
بخوردن نکردی چنانکه یکبار هلال عید بجهت ابر پوشیده ماند برادرم سید احمد و مردم دیگر از من پرسیدند
گفتم امروز عبد القادر شیر نخورده پس آخر معلوم شد که آنروز از ماه رمضان بوده شیفته این درگاه
در نیمضمون چه خوب گفته **نظم** شده از صوم تو در روز ولادت معلوم ٭ ابتداء رمضان حضرت
غوث الثقلین است **پنجم** آنکه بر کتف مبارک آنحضرت نقش قدم شریف سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم
که در شب معراج بر دوش حضرت پا نهاده بود بعینه منقوش و نمایان بود بلبل شیراز از اینمعنی خبر میدهد
ب هر کجا که نشان کف پای تو بود ٭ سالها سجدهٔ صاحب نظران خواهد بود ٭ و بعضی دیگر گویند
کرامت **ششم** آنکه در وقت ولادت آنحضرت والدهٔ ماجدهٔ امة الجبار ام الخیر فاطمه ثانی شصت ساله بودند
که درین سن بایس که نومید نست تولد آنحضرت را خرق عادت آنحضرت توان گفت و چهرهٔ آنحضرت بعد ولادت
چنان درخشان و تابان و باهبابت و صلابت بود که هر که برای دیدن مولود می آمد تاب دیدن نبود و چشمها
خیره میشد و لرزه در اندام افتاد گویا مضمون این شعر بر جمال مبارک هویدا بود **رباعی** خورشید
چو بر فلک ندرایت نور ٭ در پرتو او خیره شود دیده زدور ٭ دانم که کند ز پردهٔ ابر ظهور ٭ فالناظر
بحجبته من غیر قصور ٭ یعنی مضمون این رباعی که درشان احدیت مطلقه ناطق تست بر جمال و حدت طراز

انحضرت صادق می آید **وادی ثانی** در بیان صحت سیادت انحضرت که نسب شریفه
از طرفین بحضرت حسنین میرسد سلام اللہ علی نبینا وعلیہم۔ صاحب ملفوظ قادری فرماید انحضرت
رضی اللہ عنہ نسبًا حسنی بودند و از طرف حسب حسینی و در شریعت حنبلی مذہب و از جہت مولد جیلی
بود کہ فتوی بر قول شافعی و ابو حنیفہ میداد و والد او سید نور الدین ابو صالح **موسی** کہ بلفظ جنگی دوست
شہرت یافتہ و او ہم حسنی و حنبلی جیلی بود و والد او سید عفیف الدین ابی یحیی **عبد اللہ** جیلی کہ در نسب
حسنی و بمذہب حنبلی و از جیل مقام داشت و تا اینجا حنبلی و جیلی بودند و والد او سید محی الدین ابی النجم
یحیی زاہد حسنی النسب و حنفی المذہب و کوفی الوطن بودند کہ نسل یحیی را علما نسب آل یحیی گویند و
والد او سید شمس الدین ابی احمد **محمد** ست کہ حسنی النسب و مالکی المذہب و کوفی الوطن بودند و والد او
سید خلف الدین ابی عبد الرحمن **داؤد** ست او را حسنی النسب و جعفری المذہب و کوفی الوطن نامند
و سید داؤد المذکور را قصۂ عجیبہ و واقعہ غریبہ ست چنانکہ بعضی علما نسبت در ذکر او بیان کردہ اند
یعنی ایشان خروج کردند آخر بدرجۂ شہادت رسیدند و والد او سید کریم الدین ابی الفیض **موسی ثانی**
ست و او ہم حسنی النسب و جعفری المذہب بودند اما از جہت وطن مدنی اند و والد او سید روح الدین
ابی محمد **عبد اللہ الثانی** بود و ہم او را حسنی النسب و جعفری المذہب و مدنی الوطن گویند و والد او
سید سور الدین ابی القاسم **موسی الجون** بود کہ جعفری المذہب و حسنی النسب و مدنی الوطن ست و
جون را بضم جیم خوانند و او را از اسماء اضداد دانستہ بر سفید و سیاہ اطلاق کنند و ان در استعمال اکثر
ست و ہم او را از ینجا بر آن گویند کہ اندک مائل بسیاہی بود و والد او سید علم الدین ابی ظہیر
عبد اللہ المحض ست کہ عبد اللہ المجل ہم او را گویند و محض و مجل از ان گویند کہ او از جرم موالی
و موالیات خالص بود زیرا کہ او پسر سید السادات **حسن المثنی** بن امیر المومنین امام الشہداء
ابی محمد **الحسن المجتبی** بن امیر المومنین سید اللہ الغالب **علی ابن ابیطالب** کرم اللہ وجہہ
و اکرم اللہ اولادہ ست و مادر او سیدہ **فاطمہ الصغری** بنت سید الشہداء امیر المومنین
اباعبد اللہ **الحسین الشہید الکربلا** ست سلام اللہ علی نبینا وعلیہم یعنی عبد اللہ المحض کریم طرفین

وشریف الجانبین است معهذا انحضرت راحسنی الحسینی میگویند چنانکه عارف نامی مولانا عبدالرحمن
جامی رحمه الله علیه همان معنی رانبظم می آرد **رباعی** انشاه سرافراز که غوث الثقلین است
درصل صحیح النسبین حسنین است ٭ ازسوی پدر باحسن سلسلهٔ اوست ٭ وزجانب مادر دردریای حسین است
ودر ذکر حسب شریف انحضرت که حسینی گویند دو وجه آمده **یکی** آنکه مذکور شد یعنی مادر امام
عبدالله محض فاطمه الثانی بنت امام حسین علیه السلام است **دوجه ثانی** آنکه والدهٔ ماجدهٔ انحضرت
رضی الله عنه نیز حسینی نسب بودند یعنی مادر شریفه ام الخیر فاطمه الثانی بنت سید السادات مجیب الدعوات
سید عبدالله المحض معنی الزاهد است واوپسر **سید محمد الثانی** واوپسر **سید طاهر** واوپسر
سید عبدالله واوپسر **سید عیسی** واوپسر **سید محمد** واوپسر **سید علی العریض الجواد** واوپسر
سیدنا امام الحق والناطق حضرت امام **جعفر الصادق** سلام الله علیه ورضی الله عنهم است یعنی
مادر شریفه انحضرت بهفت پشت بعلی العریض میرسد که ایشان برادر حقیقی سیدنا امام موسی الکاظم اند
معهذا انحضرت راحسنی الحسینی میگویند همدر نیمضمون رباعی دیگر از مولانا عبدالرحمن **جامی** واقعست
رباعی گویم زکمال توچه غوث الثقلینا ٭ محبوب خدا ابن حسن آل حسینا ٭ سر بر قدمت جمله نهادند و
بگفتند ٭ تالله لقد اثرك الله علینا ٭ راوی گوید مصرعه چهارم مقتبس از آیه کریمه است
که اوتعالی در قصهٔ حضرت یوسف علی نبینا وعلیه السلام میفرماید قالوا تالله لقد اثرك الله علینا و
انکنا لخاطئین یعنی برادران حضرت یوسف بعد واقع چون بزرگی اورا معلوم کردند گفتند
قسم بخدا تعالی که هرآئینه برگزیند ترا او سبحانه برما و بدرستیکه هستیم ما گناهکاران بدان علما که کرده ایم پس
حضرت مولوی دو مصرعه اولی ازین رباعی دربیان سلسلهٔ پدری و مادری انحضرت گفته و دو مصرعه اخیر
متضمن مضمون قسم آورده باید فهمید و دیگر چند وجوه دیگر که انحضرت راحسنی الحسینی گویند انشاالله در محل
درمقام خرقه طریقت انحضرت نوشته آید اما انحضرت راجعفری نیز بدو وجه گویند **یکی** آنکه مادر انحضرت
رضی الله عنه من اولاد سیدنا امام جعفر الصادق صلوات الله علی جده وعلیه بودند چنانکه در ذکر نسب سید
عبدالله صومعی زاهد گذشت **ودیگر** آنکه چهار جد بزرگوار انحضرت که بالا مذکور شد جعفری المذهب بودند

پارہ ۱۳ خوبی سورہ یوسف ۱۲

کہ نہیں

که مذهب جعفریه اصول مذهب حنفیه ماست و آنحضرت را جیلانی از برای آن گویند که مولد
آنحضرت از موضع جیل است و جیل بکسر جیم و سکون یا و قصبه است و آن مقامیست از دیار طبرستان که
آنرا جیلان و گیلان و جیل و گیل نیز گویند و در تاریخ امام عبدالله یافعی آمده که جیل قصبه است و آن جا
بغایت پر فیض است که هوای آنجا نهایت در اعتدال و آن در تحت کوه جودی واقعست که کشتی حضرت نوح علیه السلام
آنجا قرار گرفته بود و آن از بغداد هفت روزه راه است معهذا آنحضرت را نسبت بآن قصبه کرده جیلی
گویند در وجه تسمیه القاب آنحضرت وجوه بسیار نوشته اند بعضی از آنها اند که او تعالی آنحضرت را بدان القاب
خوانده مثل غوث الاعظم و محی الدین و عبد مبارک و مانند آن و بعضی از آنها اند که خواجه عالم صلی الله
علیه و آله و سلم آنحضرت را بآن القاب یاد فرموده همچو وارث رسول الله و نایب رسول الله که ماخوذ است از حدیث
قل لنا بلتی و وارثتي و بعضی از آنها اند که ملائکه مقرب در سموات آنحضرت را بآن لقب مسمی گردانند
چنانکه باز الاشهب و عبدالله و ولی الله و مانند آن و بعضی از آنها اند که اولیاء الله تعالی آنحضرت را بآن
نامها خوانند مثل امام الهکان و مالک الزمان و وارث کتاب الله و بعضی از آنها اند که خود آنحضرت بزبان
مبارک راندند مثل سلاب الاحوال و نار الله الموقده و دلیل الوقت صاحب نور القلوب گوید اما تلاوت
این سمها در باب طلا ساختن مس قلب وجود کسیر احمر است زیرا که خود آنحضرت میفرماید انی کاسم الاعظم
و نیز صاحب اخبار الاخیار بیان میفرمایند اما صاحب مناقب غوثیه بسند صحیحه می آرد که آنحضرت را غوث
الثقلین بحیث آن میگویند که تصرف آنحضرت رضی الله عنه بر جن و انس بوده چنانکه آدمیان در مجلس
غوث الاعظم حاضر میشدند و سلام می آوردند و تایب میگشتند و افاده میگرفتند همچنان جنیان نیز صفوف
صفوف در مجلس آنحضرت حاضر میشدند و سلام می آوردند و افاده و فایده ها حاصل میکردند چنانچه در
زبدة الاسرار مذکور است و از اینجاست که آنحضرت خود میفرماید مرا نس را مشایخ است و مر جن را مشایخ و
مر ملک را مشایخ ست و من شیخ الکل ام اما شیخ الکل آنحضرت را از آنجهت گویند که شیخ کل متصرف در ولایت
باشد یعنی ولی متصرف را شیخ الکل گویند چنانکه صاحب مخازن قادریه شیخ گفتن آنحضرت را چهار وجه نوشته
یکی آنکه عادت عرب است بزرگی را شیخ گویند خواه سید باشد یا غیر سید دوم آنکه شیخ ازین اعتبار گویند

که در کلام صوفیه عالیه وارد است که ولی متصرف را شیخ گویند پس آنحضرت ولی متصرف در همه عالم اند تا قیام قیامت که همچنین با آنحضرت رضی الله عنه شرکت در تصرف ندارد حاصل آنکه ولایت در ملکوت تصرف کردن است ولبس و مشیخت تصرف کردن در ملک و ملکوت است چنانکه گفته اند **المشیخت هی التصرف فی الملک والملکوت والولایت هی التصرف فی الملکوت فقط** یعنی مشیخت آن تصرف کردن است در عالم شهادت که ملک عبارت از وست و در عالم غیب که ملکوت اشارت از وو ولایت تصرف کردن است در عالم ملکوت فقط پس شیخ را از نجیبت در مقابل قطب ذکر کرده اند زیرا که شیخ بمعنی ولی متصرف است وجه سوم آنکه شیخ ازین اعتبار گویند که چون آنحضرت در بغداد تشریف آوردند و برارکان مشیخت جلوس فرمودند عالم در کرامات و ولایت آنحضرت را بزرگ دیده هریک در قضای حاجات خود توسل بلفظ شیخ نموده گفتند **یا شیخی اغثنی فی امری کلها** وجه چهارم آنکه آنحضرت را شیخ ازینوجه گویند که سید را در غلبه مشیخت شیخ گویند و این شیخوخیت منافی سیادت نیست چنانکه امامت ایمهٔ هدی منافی سیادت ایشان نباشد ازینجاست که حضرات ایمه را دوازده امام و ایمهٔ اثنا عشر گویند دوازده سید نگویند اگرچه ایشان در سیادت سرور سادات اند **للله درّه** یعنی خوبیهای کلام برای خدا تعالی ثابت است راوی گوید این مجاوره عرب است جائیکه سخن در بلاغت افتد بدین کلمه نازند اما در لقب **باز الاشهب** چنان آمده که آنحضرت را در آسمان بدین لقب خوانند زیرا که باز سرخ که باز بلند پرواز باشد بر جمیع طیور غالب بود و او بچگان خود را نگاهدارد هرچند بلند گردد و هیچ طایر نمیتواند که نگاه دیگر با آنها کند همچنان آنحضرت رضی الله عنه مریدان و فرزندان و خلفای خود را که نعل بالنعل باشند در حفظ و حمایت خویش نگاه میدارد که دیگر شیخی دست تصرف دراز نمیکند ازینجاست که شیخ عدی بن مسافر گوید هرکه بخواهد از مریدان مشایخ دیگر خرقه را پس بپوشانم او را خرقه خود مگر مرید شیخ عبدالقادر جیلی را نمیتوانم پوشانید زیرا که ایشان فرو رفته اند در دریای رحمت حق آیا میگذارد کسی دریا را دمی آید بر جویکِ خورد یعنی شیخ عبدالقادر دریای رحمت خداست و من جویکِ خورد ام کیست که دریا را بگذارد و بجویای جوی خورد گردد اما از جملهٔ القاب آنحضرت **محی الدین** است سبب تلقب آن در اکثر کتب صوفیه مذکور است از انجمله صاحب تحفة الابرار گوید و نیز در زبدة الاسرار

مذکورست سئل رضی اللہ عنہ مرۃ عن سبب تسمیتہ بمحی الدین قال رجعت من
بعض سیاحاتی فی یوم الجمعۃ الی بغداد حافیا فمررت بشخص مریض متغیر
اللون ونحیف البدن فقال لی السلام علیک یا عبد القادر فردت علیہ
السلام فقال ادن منی فدنوت منہ قال اجلسنی فاجلستہ فمسحت جسدہ و
حسنت حالہ وصفا لونہ فخفت منہ فقال لا تعرفنی فقلت اللھم لا قال
انا الدین فکنت قدمت ودثرت فاحیانی اللہ تعالی بک بعد موتی فانت
محی الدین فترکتہ وانصرفت للجامع فلقینی رجل ووضع لی نعلہ وقال
لی الیس یا سیدی محی الدین فلما قصدت الصلوٰۃ اسرع الناس الی یقبلون
یدی ویقولون یا محی الدین وما کنت قد دعیت بہ قبل یعنی پرسیدہ شد بآنحضرت
رضی اللہ عنہ روزی از سبب تسمیہ آنحضرت بہ محی الدین فرمودند رجوع کردم من از بعض سیاحات خود در روز
جمعہ بطرف بغداد در آن حالیکہ بی نعلین بودم ناگاہ بیماری نحیف البدن ومتغیر اللون گذشتم مرا گفت السلام
علیک یا عبد القادر جواب سلام باز دادم وگفت نزدیک من آئی نزدیک او رفتم گفت مرا بنشان او را بنشاندم
جسد او تازہ گشت وصورت او خوب شد ورنگ او صاف گردید از و بترسیدم او گفت مرا میشناسی گفتم نی گفت
من دین جدّ توام کہ ضعیف شدہ بودم چنانکہ دیدی مرا خدا تعالی باستعانت تو زندہ گردانید و تو زندہ کنندہ
دین ہستی پس او را بگذاشتم وبمسجد جامع رفتم چون نماز بگذاردم شخصی را ملاقات کردم کہ نہاد برای من نعلین خود و گفت
مرا آیا نیستی یا سیدی تو محی الدین پس ہر گاہ قصد کردم نماز را او فارغ شدم از نماز خلق از ہر طرف بر من ہجوم
کردند و دست و پای مرا بوسیدند و میگفتند یا محی الدین و نبودم من قبل ازین کہ خوانندہ شدم بدین لقب

حاصل تحریر آنکہ صاحب مخازن قادریہ گوید ذکر القاب وصحت نسبتین آنحضرت رضی اللہ عنہ از اکثر کتب معتبرہ بثبوت
پیوستہ کہ صحت آن بحد تواتر رسیدہ است چنانکہ بیست و چہار کتب عمدہ بنظر رسیدہ کہ بآنہا صحت سیادت آنحضرت از طرف
پدر بزرگوار نوشتہ اند وہمچنان کہ نسب آنحضرت از جانب مادر شریفہ نیز نموده اند بشرح ہمہ وجب تطویل کلام است
لہذا اکتفا بفہرست نامہا نمودہ **اوّل** ملفوظ قادریہ جمع کردۂ شیخ عفیف الدین عبد المبارک کہ وی از اصحاب

آنحضرت بوده دوم اوراد قادریه عربیه از تالیف امیر کبیر سید نورالدین محمود که وی از اولاد آنحضرت است
سوم کتاب بهجة الاسرار از تالیف شیخ نورالدین ابوالحسن علی شطنوفی که نسب ایشان بصحت پیوسته تا بحضرت
میرسد چهارم خلاصة المفاخرة که انرا روضة الراحین میگویند پنجم کتاب مراة الجنان که آنرا تاریخ یافعی
و تکملة گویند و این هر دو کتاب از تالیف شیخ عفیف الدین عبدالله بن اسعد الیافعی است که شاه نعمت الله
ولی یکی از متوسلان اوست ششم کتاب فصل الخطاب بتصنیف عارف بالله الباری شیخ پارسا البخاری هفتم
رسالة که تالیف شیخ زین الدین الحافی است هشتم کتاب جواهر البحلالی نهم کتاب خزانه جلالی من تالیف
مخدوم جهانیان دهم کتاب اوراد الفتحی من تالیف سید شرف الدین مشهدی و هو من خلفاء سید جلال الدین
بخاری یازدهم کتاب تفسیر سورهٔ یسین از تالیف امیر خسرو دولت آبادی دوازدهم عدة المرشدین
تالیف شیخ شهاب الدین احمد صوفی سیزدهم کتاب الاساس چهاردهم ذوالمنیری که هر دو از تالیف شیخ خوض
جهانگیری پانزدهم کتاب نفحات الانس من تالیف مولانا عبدالرحمن جامی شانزدهم کتاب عمدة الطالب از تالیف ابن عنبه
هفدهم شجرات بخاریه هجدهم مجموعهٔ در علم نسب بروایت احمد بن عثمان هاشمی نوزدهم شجرات قادریه
بستم قصاید قادریه بست و یکم کتاب تحفة الابرار بست و دوم کتاب روضة الشهداء فارسی که مصنف او
مذهب امامیه دارد بست و سوم کتاب بحر الانساب نجفی که او نیز مجتهد امامیه است و در نسب شرفا و سادات
محقق است رحمة الله تعالی علیهم اما منجمله کتبهای مذکوره عبارت کتاب بهجة الاسرار است که شیخ نورالدین
ابوالحسن علی شطنوفی میگوید که مارا خبر کرد از این نسب مبارک بحضرت فقیه الامام العالم ابوالمعالی احمد پسر شیخ
ابوالحسن علی بن احمد بن عبدالرزاق بن عیسی بغدادی که گفتند خبر کرد مارا ازین نسب مبارک وی شیخ الاسلام
قاضی القضات ابوصالح نصر او گفت که خبر کرد مارا ازین نسب مبارک وی پدر بزرگوار من قطب الآفاق
سیدنا عبدالرزاق پسر بحضرت رضی الله عنه و او گوید که من از والد ماجد خود قطب العارفین و العالمین
سیدنا و مولانا و شیخنا الشیخ سید عبدالقادر الجیلی رضی الله عنه سئوال کردم و پرسیدم از نسب مبارک وی چگونه
است حضرت پدر بزرگوار در جواب سوال من فرمودند انا عبدالقادر ابن ابی صالح موسی
جنگی دوست بن عبدالله الجیلی بن یحیی الزاهد بن محمد بن داود بن موسی بن

عبدالله

بن عبد الله بن موسی الجون بن عبد الله المحض وبنعت بایضا بالمجل بن حسن
المثنی بن حسن المجتبی بن امیر المومنین علی المرتضی ابن ابیطالب کرم الله وجهه
ورضی الله تعالی عنهم یعنی من پسر ابیصالح موسی جنگی دوست پسر عبد الله پسر یحیی الزاهد پسر محمد پسر داؤد
پسر موسی پسر عبد الله پسر موسی الجون پسر عبد الله المحض که او را مجل هم می گفتند پسر حسن المثنی پسر حسن المجتبی پسر
امیر المومنین علی المرتضی ابن ابیطالب کرم الله وجهه ورضی الله عنهم ام - راوی گوید برای رفع شک بعضی امامیه
در صحت سیادت آنحضرت رضی الله عنه ظنی دیگر دارند عبارت **بحر الانساب** بخفی آورده میشود که وی از
ثقات ایشان ومحقق انساب است عبارت کتاب مذکور اینست - کسانیکه تعلق بنسب ایشان بحضرت حسن المثنی
بن امام حسن المجتبی بن علی المرتضی کرم الله وجهه است ذریت وفرزندان سید عبد القادر جیلانی اند که مسکن
ایشان بباب ازج از بغداد است وباب ازج نام دروازهٔ شهر بغداد است **دیگر** برای تاکید این مضمون وتحوان
عبارت **روضة الشهداء** فارسی که مصنف او شیخ جمال الدین حسین الکاشی است او نیز مذهب امامیه داشت
آورده شد یعنی وی در خاتمهٔ کتاب ومقصد نوشته است در مقصد اول **بنی حسن** علیه السلام را تفصیلا
یاد کرده ودر مقصد دوم **بنی حسین** علیه السلام را تصریح تمام نموده است غرض در مقصد اول میگوید -
امام حسن علیه السلام اکبر اولاد امیر المومنین **علی** کرم الله وجهه است اورا شانزده فرزند بودند پانزده پسر
بدین تفصیل زید وحسن مثنی وحسین وطلحه واسماعیل وعبد الله وحمزه ویعقوب وعبد الرحمن وعمر وقاسم
از انجمله عبد الله وقاسم باعم بزرگوار خود در کربلا حاضر بودند وشربت شهادت چشیدند واز چهار پسر اول
عقب مانده بود زید وحسن وحسین وعمر اما اولاد حسین وعمر زود درگذشت واز ایشان عقب نماند - غیر از
دو پسر زید وحسن مثنی که کثرت سادات حسنی کالشمس فی وسط النهار بحد شهار رسیده است - همو گوید
حسن مثنی را الحسن گفتندی واو بغایت جمیل وجلیل بوده اورا دعیه آن بود که یکی از دختران عم خود
حسین بن علی علیهما السلام را در عقد خود در آورد - امام حسین علیه السلام دو دختر خود **فاطمه وسکینه** را
بر وعرض کرد وگفت ای پسر برادر من هر کرا ازین دو دختر که خواهی اختیار کن تا بعقد تو در آرم حسن مثنی
شرم داشت وسر در پیش انداخت وبایستاد وهیچ نگفت امام حسین علیه السلام گفت یا ابن اخی من برای تو

فاطمہ را اختیار کردم پس دختر خود فاطمہ را بحسن المثنی داد خدا یتعالی حسن مثنی را از دختر امام حسین علیہ السلام سہ پسر داد۔ عبد اللہ المحض و ابراہیم عمر و حسن مثلث کہ ایشان بر ہمہ سادات فخر کردند کہ مادر ما دختر امام حسین است و پدر ما فرزند امام حسن علیہما السلام۔ ہم وی گوید عبد اللہ محض شیخ بنی ہاشم بود در زمان خود و او المحض از آن گفتندی کہ او خالص و خلاصۂ دو سبط رسول بود یعنی مادرش فاطمہ بنت الحسین و پدرش حسن بن الحسن و او بغایت مشبہ بود بحضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم و او را پرسیدند کہ شما از چہ جہت افضل مردمان اند گفت باآنکہ مردمانرا آرزو ہست کہ از ما باشند و ما را آرزو نیست کہ از دیگران باشیم و او را شش پسر بودند موسی الجون و محمد و ابراہیم و یحیی و سلیمان و ادریس۔ اما موسی سہ سال در شکم مادر بوده چون متولد شد در میان دو کتف او خال سیاہ بود برابر بیضۂ مرغ و او خروج کرد در مدینہ ابو جعفر دوانقی لشکر بر سر وی فرستاد و او را در حجاز بقتل رسانیدند و کنیت وی ابو الحسن است چون لون مبارکش اندکی بسیاہی مایل بود از آن مادرش او را لقب بجون داد و عقب او دو پسر است اول عبد اللہ ثانی کہ او را شیخ صالح گفتندی و او را نیز رضا لقب داده بود می خوست کہ او را ولیعہد خود سازد او ابا نمود در بادیۂ اقامت نمود ہمانجا دعوت حق را اجابت نمود دوم ابراہیم اما عبد اللہ مذکور معروف بشیخ صالح است و او را پنج پسر است موسی ثانی و سلیمان و یحیی و صالح و محمد اما کنیت موسی ثانی ابو عمر است و او را شہید کردند در زمان معتزله از خلفاء بنی عباس و او را اولاد و او را موسیون گویند کہ امارت ملک حجاز از آن ایشان بود و او بجده پسر دشت از یازده تن عقب نماند و ہفت تن کہ معقب اند بدین تفصیل عبد اللہ داؤد بن موسی و ادریس بن موسی و یحیی بن موسی و صالح بن موسی و حسن بن موسی و علی بن موسی و محمد بن موسی امارة داؤد بن موسی را پسری بود محمد حاصل کلام اولاد محمد بن داؤد بن موسی بسیار است آل شرقی و آل یحیی و آل عطیہ از نسل وی اند و قطب الاقطاب شیخ عبد القادر گیلانی قدس سرہ منسوب است بمحمد الزوی بن داؤد الامیر بن موسی الثانی و او را و سائر گویند و وی بمدینہ خروج کرد در ایام معتزله و عقب او را پنج کس است اول عبد اللہ الجیلی دوم حسین سوم علی چہارم قاسم پنجم حسن رحمہ اللہ تعالی علیہم الانتہا۔ یعنی عبارت کاشی تمام شد۔ راقم گوید پس از اینجا معلوم شد کہ آنچہ جہلاء این طائفہ میگویند نادانستہ میگویند گفتہ باشند

بقولکم

بقولیکه گفته اند بشیرک اگرچه ردی و افتاب نمیخواهد اما رونق بازار افتاب نمیکاهد. غلام علی ارشد در تالیف خود
که تنبیه السالکین ست رباعی از مرزا عطا ضیا چه خوب آورده **رباعی** آنها که بمذهب تشیع نازند ☆ در
دوستی آل نبی ممتازند ☆ اما متحیرم که این بیت روان ☆ با سید جیلی زچه رو کجبازند ☆ **و دیگر ثانی**
این کتاب در بیان بیعت و مهاجرت و خرقه خلافت انحضرت والاجناب رضی الله تعالی عنه راویان
تحقیق و مخبران با تصدیق در سبب مهاجرت انحضرت رضی الله تعالی عنه از جیلان چنان بصحت آورده اند
که چون انحضرت بعمر چهارده سالگی رسیدند اول از پدر بزرگوار خود سید نا **نور الدین ابو صالح**
موسی جنگی دوست رحمة الله علیه بیعت نمودند که این بیعت بیعت لاصل ست که از اباو اجداد
تا بحضرت رسید و تمسک همین بیعت بود که انحضرت رضی الله عنه در سفر اول شصت کس از قطاع الطریق
را بشرف بیعت در آوردند و از انحضرت تا الان در اولاد امجاد که صحیح النسب اند آن بیعت بانیه قایم و
جاریست اما شهرت ندارد بطریق ثانی که بشیخ ابو سعید ابو الخیر مبارک مخزومی میرسد و از بیخ بیخ
که صاحب مرآة الاسرار عبد الرحمن چشتی رحمة الله علیه فرماید نسبت خرقه حضرت غوث الثقلین رضی
الله عنه در تصوف بدو جانب ست یکی از اباء کرام خود ست دوم از شیخ ابو سعید ابو الخیر که بیخ واسطه
بسید الطایفه ابو القاسم جنید میرسد رحمة الله علیه راوی صادق از ثقات بسند می آرد که یک
خرقه انحضرت را از دست تاج العارفین ابو الوفا نیز رسیده ست که ذکر آن در کتب معتبره واقعست و هم
یک خرقه از شیخ حماد بن مسلم دباس که شیخ وقت و از اعیان مشایخ بغداد بود بحضرت رضی الله عنه حاصل
ست که انحضرت مدتها در صحبت ایشان بودند بظاهر شریعت تربیت از و یافتند و در حقیقت انحضرت
را بیواسطه تربیت روحی و تلقین باطنی از روح اعظم حضرت خواجه عالم صلی الله علیه و اله وسلم ست لاکن
انحضرت خرقه ابو سعید ابو الخیر را رواج دادند یعنی بهر که شجره طریقت عنایت فرمودند با بو سعید ابو الخیر
مخزومی منسلک مینمودند. الغرض چون عمر شریف انحضرت بهژده سال رسید والد بزرگوار انتقال نمودند
انحضرت دران ایام بحر ست گاه آن که سنت ست مشغولی داشتند چنانکه صاحب تکمله بسند صحیح می آرد که
که انحضرت خود میفرمایند روزی از روزها در سن بلوغ بصحرا بیرون رفتم و بجهت حرست موشی بنا گاه وی گرفتم

آن گاو روی خود باز پس کرد و گفت یا عبد القادر ما لهذا خلقت ولا بهذا
امرت یعنی ای عبد القادر ترا برای این کار نیافریدند و امر باین نکردند که کسب و کار کنی آنحضرت
میفرماید از انتباه او بتر سیدم و باز گشتم از شغل که در ان بودم و بر بام سرای خود بر آمدم کشف حجاب
کردند حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده اند بعزم طواف کعبه پس نزد مادر خود رفتم و گفتم یا امّی مرا
در کار خدا یتعالی آن و اجازت ده که ببغداد روم و بعلم مشغول شوم و صالحان را زیارت کنم مادر من
از من سبب این داعیه پرسید قصهٔ گاو بدو گفتم مادر بگریست و برخاست هشتاد دینار بیرون آورد
که از میراث پدر مانده بود و چهل دینار برای برادر من گذاشت و چهل دینار در زیر بغل در جامه من بدوخت
و مرا اذن داد و عهد فرمود که در جمیع احوال بصدق باشی و اندک راه بود اع من بیرون آمد و گفت
ای فرزند برو که ترا خدا از تو مفارقت میکنم تا قیامت روی ترا نخواهم دید و این اجماع آخر است مرا با تو
پس من با قافله اندک متوجه بجانب بغداد گردیدم چون از همدان بگذشتم شصت کس از قطاع الطریق بیرون
آمده قافله را بگرفتند و همه را بغارت بردند کس مرا تعرض نرسانید ناگاه یکی از ایشان بر من آمد و گفت
ای صبی چه داری گفتم چهل دینار گفت کجاست گفتم در زیر بغل جامه من دوخته اند او گمان برد که استهزا
میکنم مرا بگذاشت و برفت و باز دیگری بمن آمد و از من پرسید همان جواب گفتم او نیز مرا بگذاشت و برفت
پس هر دو نزد مهتر خود رفتند و انچه از من شنیده بودند بوی گفتند مهتر ایشان سر بالا کرد و گفت
قسمت میکردم مرا طلب کرد و گفت با خود چه داری گفتم چهل دینار گفت کجاست گفتم در زیر بغل در جامه من
دوخته شده است یکی فرمود که جامه را بشکافند چون بشکافتند انچه گفته بودم باز یافتند پس بمن گفت
ترا چه چیز بر این داشت که اعتراف کردی گفتم مادر من مرا عهد داده که بر صدق باشم درستی پیشه کنم و من نمیخواهم
که در عهد مادر خیانت کنم مهتر دزدان از استماع این سخن بگریست و گفت چندین سال شد که ما در عهد
پروردگار خود خیانت میکنیم پس بباید بر دست من توبه کرد اصحاب وی بوی گفتند ای مهتر تو در قطاع الطریق
مهتر ما بودی اکنون در توبه و انابت مهتر ما باش پس بر دست من توبه کردند و اموال قافله را باز دادند
و اول کسی که بر دست من توبه کرد آنمرد بود در آوی گوید بتمسک همان بیعت آبائیه آنحضرت ماضی الله عنه ایشانرا

محمد صلی اللہ

متوسل الی اللہ شدند و آنہا را بحق رسانیدند بعد ازان آنحضرت در سنہ ثمانین و اربعمائۃ با مردم
قافلہ ببغداد رسیدند و از قدوم کرامت لزوم بلدہ را مسرور ساختند و ہمانروز داخل مجلس تاج العارفین
ابو الوفا شدند حکایت ملاقات بر محل نوشتہ آید در بیان حصول علم و اساتذہ آنحضرت
رضی اللہ عنہ - شیخ عبد الحق بن سیف الدین دہلوی در اخبار الاخیار می آرد در سنۂ مذکور کہ سال
عمر آنحضرت ہژدہ بود ببغداد قدوم سعادت لزوم ارزانی داشت و قصد اشیاخ و ائمہ و اعلام امت
و علماء سنت و اعیان دین نمودہ اول قرآن را بعلم قرأت خواندہ بجد تمام مشغولی بہ تجوید نمودہ و از
اعلام محدثین وقت استماع حدیث و تحصیل علوم دیگر فرمود حتی فاق الکل فی الکل و
صار مرجع الجمع فی الجمع یعنی تا انکہ فائق شد جمیع علماء و محدثین را در جمیع علوم راوی
راقم کہ گرد نعلین آنقدم است از اباء کرام خود بسند می آرد کہ آنحضرت بعد علم قرأت بفقہ و اصول
فقہ و دیگر علوم دینی مثل فرائض و غیرہ اشتغال نمودند کہ در اندک زمان بر اقران خود فائق شدند
و از ہمہ ممتاز گشتند کہ جملہ مدت تحصیل آنحضرت ہفت سال بود و صاحب بہجۃ الاسرار شیخ علی
شطنوفی می فرماید کہ چون حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ دانست کہ طلب علم فریضہ است و
شفاء انفس مریضہ در تحصیل علوم ہست پس اجتہاد فرمود در طلب علم اصول و فروع و مسارعت فرمود
بقصد اشیاخ کاملین و علماء فاضلین اول بقرآن عظیم مشغول شد بعد ازان علم فقہ خواند از فقہاء زمانہ
اول از ابو الوفا علی بن عقیل سند فقہ نمود بعد ازان از ابو الخطاب محفوظ بن احمد کیوانی
بعد ازان از ابو الحسین محمد بن قاضی ابو یعلی محمد بن حسین بن محمد فرا و در علم حدیث
اول از ابو سعید ابو الخیر مبارک سمع حدیث نمودند بعد ازان از جماعتے از محدثین سند فرمودند
کہ از ایشان ابو غالب محمد بن حسین باقلانی است و از ایشان ابو سعید محمد بن حیش است
و از ایشان ابو الغنایم محمد بن علی بن میمون است و از ایشان ابو بکر احمد بن مظفر بن
سوس العیمار است و از ایشان ابو جعفر بن احمد بن حسین القاری است و از ایشان ابو القاسم
علی بن احمد کرخی و از ایشان ابو عثمان اسماعیل ست و از ایشان ابو طالب عبد القادر

است واز ایشان ابن عم وی ابو طاهر عبد الرحمن بن احمد است واز ایشان ابو البرکات
هبة الله المبارک واز ایشان ابو اسعد نصر محمد بن المختار الهاشمی واز ایشان ابو النصر محمد واز
ایشان ابو غالب احمد واز ایشان عبد الله یحیی واز ایشان ابو الحسین المبارک و
از ایشان ابو منصور عبد الرحمن واز ایشان ابو البرکات طلحة بن احمد وغیر ایشان
رحمة الله علیهم وهم وی گوید چون ثابت وقایم شد آنحضرت در اخذ علوم شریعت وخلاف فنون
وغیره از پیش علماء علام وفضلاء ذوالاکرام تا آنکه فایق شد در اهل زمان ومتمیز شد بین الاقران
پستر ظاهر کرد اورا الله تعالی برای خلق از خواص وعوام وداد ویرا اوصاف نیکو وهمه قبول
تمام ونزد علماء هیبت وی متواتر گردانید پستر بعد تکمیل در مدرسه استاد خود ابو سعید مخرمی
رحمة الله علیه که اغنیا از بذل اموال وفقرا بمشقت اعمال بنای آن مدرسه ساخته بودند مشغول
در زید ند ودر تدریس وفتوی ووعظ وتقوی علم الانفراد گشتند که جماعتی کثیر از علماء وفقهاء وصلحا نزد
آنحضرت جمع شدند ونفع عظیم از کلام هدایت انضمام واز صحبت کثیر البرکت آنحضرت گرفتند وطلبه علم
از آفاق قصد آنحضرت میکردند وتربیت از همه علوم می یافتند پس مبرهن میساخت آنحضرت علم را
فرعاً واصلاً ومبینا می کرد حکم را نقلاً وعقلاً وتصنیف کتب مفیده فرمود واملاء فواید مزیده نمود تا آنکه
اخبار وی در آفاق منتشر شد وذکر وی در اطراف مشتهر گشت احیاناً بزبان فرس نیز سخن می فرمود
اگرچه تکلم او در اکثر اوقات در مجالس وعظ بلسان عربی بود ولهذا بعضی آنحضرت را ذو اللسانین
واللسانین امام الفریقین میخواندند وبعضی در اوصاف وی ذو القدمین والعلمین میگفتند
وبعضی اورا ذو البرهانین ملقب می ساختند وبعضی دعوت ویرا بامام الفریقین می پرداختند
وبعضی بخطاب ذو المناهجین برزبان می راندند وبعضی بذو السراجین نامزد می کردند الغرض
بسبب ذات تقدس آیات وی مراتب علم عالی شد وکتاب شرع منصور ومتعالی بنابران جمعی
عظیم از علماء منتهی باو شوند وخلق کثیر از فقهاء به تلمذی او روند در بهجة الاسرار از ابو عبد الله
محمد بن خضر الحسنی الموصلی روایت کنند که می گفت شنیدم پدر خود را شیخ خضر که می گفت که بوی

سیدنا شیخ عبدالقادر الحسنی الجیلی رضی الله عنه عالم درسیزده علوم بود که میخوانانید در مدرسه خود
درسے از تفسیر و درسی از حدیث و درسی از مذهب و درسی از خلاف و خوانده می شد بروی
صبح و شام علم تفسیر و حدیث و نحو و میخوانانید قرآن را بقرارت بعد نماز ظهر و نیز در آن کتاب
مذکور است از امام موفق الدین ابن قدامه رحمة الله علیه که می گفت در آمدیم در سال پانصد و
شصت و یک هجری در بغداد پس دیدیم شیخ عبدالقادر را که بوی ریاست منتهی شده علماً و عملاً
و حالا که استفتی در مسایل از وی کرده می شد و طالب علم که در خدمت آنحضرت آمدی هر علم که
میخواستے میخواندے که قصد غیر آن آنحضرت نمیکردی زیرا که وی مجمع علوم بود و صدر مبارک
وی بسیار کشاده که حق تعالی در وی آنقدر اوصاف جمیله و احوال عزیزه جمع کرده بود که بعد
وی هرگز مثل وی دیگر بر انداد و هم نخواهد داد و نیز در کتاب مذکور از سیدنا قطب الآفاق
عبدالرزاق و فرد الاحباب عبدالوهاب رحمة الله علیهما منقول است که میفرمودند در جناب
حضرت شیخ ما سید عبدالقادر جیلی رضی الله عنه از بلاد عراق و غیره فتاوی برای استفتی
می آمدند و ما هرگز ندیدیم که هیچ کاغذ فتوی بجناب آنحضرت برای مطالعه و فکر بکتب مانده
باشد بلکه کواغذ فتاوی چون بجناب آنحضرت می آمدند ملاحظه فرموده همان وقت بر پشت
آن صورت فتوی ارقام میفرمودی و بود فتوی آنحضرت بر مذهب شافعی و امام احمد و
چون فتوی آنحضرت پیش علماء عراق می آمدند از سرعت جواب آنحضرت آنقدر تعجب میکردند
که دست تحسر بسر می بردند و پشت بدندان می گفتند هرکه استفاده از آنجناب در فن فتوی و فنون
شریعت گرفت محتاج الیه زمان و سالار اقران خود گشت و نیز در کتاب مذکور آمده از شیخ سیف الدین
ابوذکریا یحیی بن قاضی القضات شیخ علاء الدین ابی صالح احمد نصر رحمة الله علیهما که گفت
شنیدم پدر خود را که حدیث میکرد از پدر خود شیخ تاج الدین عبدالرزاق رحمة الله علیه که فتوی
در بغداد آمد که علماء عراقین یعنی عراق عرب و عراق عجم از جواب آن عاجز آمده بودند و صورت
فتوی این بود ما یقول السادات العلماء فی رجل حلف بالطلاق الثلاثة

علی انہ لا بد لہ ان یعبد اللہ تعالی عبادۃ ینفرد بہا دون جمیع الناس
فی وقت واحد فما یفعل من العبادات یعنے چہ می گویند سادات علماء در حق مردے
کہ سوگند خورد بسہ طلاق برآنکہ ضرور است مراورا انکہ عبادتے کند خدائتعالی راعبادتے کہ
منفرد بود بآن عبادت دراں ہمہ مردم در وقت واحد پس بفرمایند کہ کدام عبادت کند از
عبادات الہیہ حضرت راوی فرماید حاصل این فتوی آنکہ شخصے سوگند خورد بانکہ بر زوجہ او
سہ طلاق است اگر عبادت نکند خدائتعالی راعبادتی در وقت واحد کہ اشتغال او بان ہیچ یکے
از افراد انسانی در ہیچ مکانے او را دران عبادت شریک نباشد پس کدام عبادت ادا نماید کہ از
عہدۂ حنث این حلف برآید حضرت راوی فرماید پس این فتوی را بحضور حضرت والد ماجد من
آوردند فی الفور در جواب آن برپشت ہمان کاغذ نوشتند یاتی مکۃ ویخلی لہ
الطواف ویطوف اسبوعا وحدہ وتنحل یمینہ یعنے باید آمد بمکہ کہ سوگند
خوردہ است مکہ معظمہ را خالی ساختہ شود برای آنشخص جای طواف خانہ کعبہ را وطواف
کند آنشخص تنہا ہفت بار کہ منحل کند سوگند خود را گویند لفظ اسبوع در کنز اللغات
مرقوم است بدو معنی کاہ بمعنی یک ہفتہ آمدہ وکاہ بمعنی ہفت بار آمدا ما در ینجا معنی ثانی مراد است
نہ اول زیرا کہ در معدود شدن طواف از عبادات طواف تا یک ہفتہ شرط نیست بلکہ ہفت بار
شرط در عبادت طواف کافی است القصہ قطب الآفاق تاج الدین عبد الرزاق فرماید آنشخص مستفتی کہ
این فتوی گرفتہ آمدہ بود بعد استحصال جواب یک شب ہم در بغداد بیتوتت ننمود در ہمان روز
کہ آمدہ بود جواب از زبان حق ترجمان آنحضرت شنیدہ وفتوای دست خاص گرفتہ
مراجعت نمود ہمدرین معنی صاحب نور القلوب بمدح آنجناب می گوید نظم
عالم علم لدنی ذات عبد القادر است ✤ کاشف سر سبحانی ذات عبد القادر است ✤
در زمانش مثل او این بادر گیتی نزاد ✤ معدن شیرین بیانی ذات عبد القادر است ✤ در علوم صرف
ونحو وفقہ وتفسیر وحدیث ✤ قایل مافوق منی ذات عبد القادر است ✤ واحد وبکتا بعلم عقلی

وعلم اصول ٭ در نعت هم در معانی ذات عبدالقادر است ٭ مجمع هر سیزده علم است ذات
پاک او ٭ مرجع انسی وجنی ذات عبدالقادر است ٭ و نیز در کتاب بهجة الاسرار
شیخ ابو عبدالله محمد بن خضر الموصلی رحمه الله علیه مرویست که گفت شنیدم از پدر خود که
می گفت در بغداد در مدرسه شیخ عبدالقادر بودم در سال پانصد و پنجاه و یک هجری که در خواب دیدم
که در مکان عظیم الوسعت اجتماع مشایخ بزرگ است و شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در صدر ایشان است
و عمامهای مشایخ را دیدم که بر بعضی عمامه یک شمله است و بر بعضی دو و بر عمامه شیخ عبدالقادر
سه شمله بود پس در حالت خواب در کشف حقیقت این سه شمله در فکر شدم و از همین فکر بیدار
گشتم و دیدم که حضرت شیخ بر سر من ایستاده است پس مرا فرمود ای خضر یکان ازان سه شمله علم
حقیقت بود و یکی ازان شمله علم شریعت است و یکی ازان شمله شرف ذریت نبوت است
منه علم آن نوباوه باغ حسن ٭ مظهر علم خدای ذوالمنن ٭ علم او خارج شد از وهم و قیاس ٭ عقل را
در درک ان عجز است و یاس ٭ علم او شد کاشف اسرار دین ٭ علم او شد رهبر صدق و یقین ٭ اشعهٔ انوار علم آن امام ٭
نور بخش سینهای خاص و عام ٭ اولیا از پرتو انوار آن ٭ می نمایند اقتباس نور جان ٭ نور ایمان عوالم المومنین ٭ هم بود
از پرتو آن با یقین ٭ فیض علمش کامل شامل بود ٭ منکر این فیض خود جاهل بود ٭ در اخبار الاخیار شیخ عبدالحق دهلوی میگوید
در کلام آنحضرت نوعی از شعشعه و جهر بود که سامع را رعب و هیبتی در دل می افزود و از جمله خوارق کلام او
آن بود که در شنیدن آن قریب بعید یکسان بودند و بحسب قرب و بعد مکان مجلس تفاوتی ظاهر نمیشد
و در وقت تکلم او هیچ کس را جز سکوت و انصات گنجایش نداشت نقل است که روزی آنحضرت
در مدرسه بودند که قاری آیتی از قرآن در مجلس او می خواند آنحضرت وجهی تفسیر آن بیان فرمود
و قسمی دیگر فرمود و دیگر تا یازده وجه آنجا علماء حاضر مجلس بودند بعد ازان در بیان وجوه دیگر شروع
نمود تا تمام اربعین وجه افاده آید فرمود و هر وجه را سندی باتصال رسانید و بر هر وجه دلیل
آورد و هر دلیل را تفصیلی داد که موجب تعجب حاضران گردید بعد ازان فرمود گذاشتیم قال را
و باز آمدیم بحال پستر فرمودند لا اله الا الله محمد رسول الله راوی گوید که به مجرد

گفتن این کلمه شورشے و اضطرابے در دلهای حاضران افتاده که جامها پاره کردند و روبصحرا
نهادند و در بیان حلیهٔ مبارک و شمایل شریفه در کتاب بهجة الاسرار شیخ علی شطنوفی اسند
صحیحه می آرد از امام موفق الدین ابو عبد الله محمد بن احمد بن محمد بن قدامه المقدسی رحمة الله علیه
روایت کند که گفت کان شیخنا شیخ الاسلام الشیخ عبد القادر الجیلی رضی الله
عنه خفیف البدن رفیع القامة عریض الصدر عریض اللحیة وطویلها
واسمر اللون ومقرون الحاجبین ومکحول العینین یری من قلة
کما یری من عینه وذا صوت اجهر وسمت ابهر وقد رعلی علم
وفی یعنے بود شیخ ما شیخ الاسلام الشیخ عبد القادر جیلی رضی الله عنه لاغر بدن و بلند قامت
وکشاده سینه ولحیه مبارک وی عریض بود دراز و گندم رنگ بود و پیوسته ابرو در هر دو چشم آنحضرت
سرمگین و کشف کرده شده بود ند هر دو چشم که می دید از قلب خود چنانکه می دید
از چشم خود و صاحب آواز بلند بود و صاحب نشان نیکو و صاحب قدر عالی و صاحب علم وافی
مصنف نور القلوب شمایل محبوب را بنظم خوب آورده **نظم** راویان گفتند شاه باصفا ✦ شیخ
عالم رهبر دین هدا ✦ از بدن بوده ضعیف اندر نظر ✦ رفع قامت داشت آن نیکو سیر ✦ هم عریض
اللحیه از انواع کون ✦ هم عریض الصدر هم اسمر بلون ✦ نیز از صوت جهوری باصفت ✦ بود از
دیدار زیبا در جهت ✦ قدر عالی داشت از علم وفا ✦ چشم باطن همچو ظاهر پر صفا ✦ در اخبار الاخیار
عبد الحق دهلوی چهار کلمه دیگر در شمائل شریفه بسند آورده چنانکه میگوید **له صیت وصوت**
وسمت وصمت اهل بصیرت که ذو العینین اند در شرح **مکحول العینین** میفرماید
صاحب حلیه که آنجناب علیا است خود می فرماید من باطن شما را می بینم چنانکه ظاهر شما را اگر نمی بود
کلام پاس شریعت بر زبان من هر آینه خبر میکردم شما را باینچه می خورید و می نهید در خانهای
خود و من صدا نم و می بینم آنچه در ظاهر و باطن شماست و فرمود ای اهل عراق احوال شما نزد یک
من چون ثیاب معلقه است هر کدام را که خواهم می پوشانم و هر کدام را که نخواهم نمی پوشانم

وافعال شما پیش من چون شیشهای رنگارنگ است اگرچه شما نمی دانید و من وراء خلقم که او تعالی
فرماید یَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ یعنی خلقت کرد او تعالی چیزها
که شما نمی دانید پس من از آن چیزها ام که شما نمی بینید و در شرح ذا صوت اجهر
عارفی در میدان شرح می آید جائیکه می گوید یعنی آنحضرت صاحب آواز بلند بود و
تفسیر از صوت جهور آنکه چون آنحضرت بکرسی بنا بر وعظ برآمدی و زبان مبارک میگفتی
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ در حال خاموش می گشتی هر ولی خدا که بر روی زمین است حاضر او غائبا
و چون این کلمه را مکرر می فرمودی سکوت بر ملائکه می شد و اکثر ملائکه در مجلس حاضر می شدند و
خود را می نمودند اما پیشتر از انبیا بودند که ننمودند و در تبیین جمله مقربون الحاجبین
حجاب بارگاه الوهیت عارف با قدرت گوید در حقیقت این کلمه مقتبس از آنه کریمه است که او تعالی
در بعثت رسالت فرماید ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى که مفسر از قوسین
تعبیر عند ذلک القوسین می کند که او نی مراد از او دست پس اقتران دو حاجب
شریفه آنحضرت مدل اینمعنی بودند که پیوسته باهم بودند وَسَمْتٌ بِهِمْ یعنی آنحضرت صاحب نشان
نیک بودند که دوش مبارک بنقش قدم رشک افزای ارم بوده کشف اینمعنی حکایت طلب است
در مقام معراج گفته آید وَقَدْ رَعَلِیٌّ یعنی مرتبه آنحضرت بالاتر است زیرا که قدم آنجناب
بر عنق اقطاب واقع است وَعِلْمٌ وَفِیٌّ یعنی آنحضرت صاحب علم وافی بوده و آن
علمی است که با قضاء و قدر تنازع دارد چنانکه خود فرماید یعنی از شیخ ابو محمد عبد العزیز بن ابو نصر
بغدادی المعروف بابن الاکفر منقولست که گفت وقتی از شیخ عبد القادر رضی الله عنه شنیدم
که می فرمود ای حاضران بدانید که من وراء امور خلقم و جمیع مردان حق چون بقضاء قدر
رسند امساک کنند من که چون بدان رسم بگشایند برای من روزنی پس من در دون
آن در آیم و با اقدار حق بحق برای حق سازعت گیرم امام عبد الله یافعی رحمة الله علیه گوید
این بعضی از کلام شیخ است در قضاء و قدر معنی این بغایت غامض است بعرض عقل در نیافته

نمیشود علم کثیر باید اینجا علم قلیل بکار نیاید ناچار تاویل آن مسلم بود باید کرد یعنی بکسی که حق تعالی اورا
آن علم دهد که قضا معلق باشد واز قدر مراد این بود که او تعالی فرماید یَمْحُوا اللّٰهُ مَا یَشَاءُ وَیُثْبِتُ
وَعِنْدَهٗ اُمُّ الْکِتَابِ یعنی محو میفرماید او تعالی چیزیرا که میخواهد واثبات می کند چیزیرا که میخواهد
ونزدیک او ام الکتاب است یعنی علم آن کتاب که محو ونسخ را لایق است وحذف ومکث را شایق پس
اینقول شریف محمول بود بر مراجعت قضاء معلق که دران امر حق سبحانه را محو واثبات است بطریق
شفاعت اما تقدیر حق که محکم است یعنی قضاء مبرم که لازم الوقوع است تغییر دران جائز نیست
ودر علم کثیر صاحب بتکمله حکایتی ازان حضرت می آرد از شیخ ابو الحسن عمر مکی واز ابو الحسن عمر بزاز
رحمة الله تعالی علیهما که گفتند روزی در مدرسه حضرت حاضر بودیم بسیار تلامذه را درس هر علم
فرمود بعد ازان شیر تناول کرد ناگاه ترک خوردن شیر نمود ودیر گاه از خود برفت چون
بخود آمد فرمود که این زمان فتح شد بر دل من هفتاد هزار در از درهای علم لدنی که وسعت
هر درے مثل وسعت مشرق تا مغرب واز آسمان تا زمین است اِی وَسِعَتْهُ لَوْ وَسِعَتْ
مَا بَیْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ بعد ازان شیخ کلامی طویل فرمود در علم معارف اهل خصوص که
حاضران را ازان وحشت مستولی شد گمان بردیم که مثل این کلام بعد ازوی از کس صادر نمی شود

در بیان اخلاق حمیده آنحضرت رضی الله عنه صاحب اخبار الاخیار از کتاب زبدة الآثار
که منتخب بهجة الاسرار است می آرد شرایف اخلاق آنحضرت را رجاز بالقبول وسیلة للوصول
یعنی اخلاق جمیله آنحضرت نسخه بود از آیه اِنَّکَ لَعَلٰی خُلُقٍ عَظِیْمٍ ومجموعه وَاِنَّکَ
لَعَلٰی هُدًی مُّسْتَقِیْمٍ وصاحب تکمله گوید از شیخ ابو المظفر منصور بن مبارک رحمه الله علی
که گفت هیچکس خوش خوی وخوب تر ومهربان تر ونه بجمیع کمالات آراسته تر از جناب حضرت
شیخ عبد القادر رضی الله عنه ندیدم وگفت بآن جلالت قدر وعلو منزلت وکثرت کرامات و
هزارق عادات خلق جمیله او چنانکه گفته اند وَهُوَ لِیُشْفِقُ عَلَی الصَّغِیْرِ وَیُوَقِّرُ
الْکَبِیْرَ وَیَبْدَءُ بِالسَّلَامِ یعنی شفقت می کرد بر هر خورد وبر هر بزرگ را توقیر میداد

وتعظیم می کرد ومدام ابتدا بسلام خود می کرد واکثر اوقات با ضعفا نشستی وبا فقرا تواضع
کردی وبرای هیچ صاحب جاهی وحشمتی قیام ننمودی وبر در وزیر وسلطان نرفتی وبر مسند
وفرش ایشان ننشستی وفرمودی نشستن بر فرش ایشان یکی از معقبات معجله است وبر محالت
اضیاف وطلبه صبر کردی واز مساوی ورذلات ایشان درگذشتی وهر که پیش آنحضرت سوگند
خوردی هر چند دروغ گفتنی قبول کردی وعلم وکشف خود را پوشیدی وبا مهمان وهمنشین
چندان خلق وگشاده رو بودی که هیچکس ننمودی وهیچ یکی از مشایخ عصر وحسن خلق وسعت صدر
وکرم نفس وعطوفت قلب وحفظ وصیانت عهد بادی مساهمت ومشارکت نداشتی غرض خلق جسیم وکرم
عمیم او را حدی نبود چنانکه صاحب مناقب غوثیه گوید در عهد دولت آنحضرت در ماه رمضان اتفاق
چنان افتاده که در یکروز هفتاد کس فراده فراده دعوت آنحضرت نمودند بدین مضمون که آنحضرت
بخانه مایان تشریف آورده افطار صوم فرمایند راوی گوید آن وسیع الخلق وکریم النفس
بنا بر شکسته خاطری آنها در نفر بوده دعوت هر واحد قبول کردند پس آنروز چنان تصرف
از آن حضرت ظاهر شد که در یک وقت در هر جا رسیدند وافطار صوم بخانه هر واحد نمودند و
نیز در خانقاه مبارک خود با جماعه طالبان ومریدان روزه کشودند پس این مقدمه در
بغداد شایع شد ظاهرا در خاطر یکی از خدمهٔ آنجناب گذشت که حضرت خود از خانقاه قدم
بیرون نه نهاده اند ومردم معترف برسیدن آنحضرت بخانه اوشان وخوردن او طعام
آنها اند این معنی بچه نوع متصور شود در حال آنحضرت روی مبارک بطرف او کرده فرمودند
ای گمان برده آگاه باش که آن جماعه همه راست میگویند وما دعوت همهٔ ایشان را قبول
کرده بخانهای آنها رفته بودیم راوی گوید آنحضرت در حوایج پیر زالان درماندهٔ استعانت
فرمودی خواه بدست بود خواه بپا واکثر طلبه را اگر کتاب درسی نبودی خود بدست
نوشته دادی وکسی را بکلمات مهمل یاد نکردی واگر بکسی نصایح کردی در پردهٔ حکایت فرمودی
ومرتکب شری را نیز بالمشافهه فحش نگفتی جز پند ونصیحت ودر قصور طفلان نابالغ خشم نفرمودی

ورود دعوت غربا و ضعفا نکردی و هیچگاه دعوت اغنیا و امرا را قبول نفرمودی یا بفرض
اگر اتفاق شد کفاره نمودی دشکسته خاطری را تالیف چنان فرمودی که در حال خوشدل می شد
و یتیم و بیسیر را دوست داشتی و بعورات نامحرم نظر نفرمودی و بیمار پرسی مریضان و تیمارداری
ایشان مدنظر بودی پس خاطر دوستان چندان عزیز بود که هر کس را یقین شد که از من کسی دیگر نزد
آنحضرت عزیز تر نیست و شجره پیران بدست خود رقم فرموده بمریدان می داد و بر نقصان چیزی
زجر نفرمودی و بر وجدان شی مسرور نشدی و اکرام ضعیف نمودی اگرچه غیر اسلام باشد و در ابلاغ
احکام شریعی دریغ نفرمودی و از مرد بشرع نه رغبت فرمودی نه نفرت بلکه کلام بمخاطبان چنان
فرمودی که او هدایت می یافت و فاجر را بظن خیر فاجر نگفتی و هم فاسق را فاسق اما فاسق ملعن را
بحد شرعی رسانیدی و کبر سن را تقدم لازم داشتی غرض در اخلاق حمیده حد نبوده که قلم بابلاغ آن
درآید و در بیان اوصاف جمیله آنحضرت رضی الله عنه در اخبار الاخیار از شیخ الشیوخ
شهاب الدین عمر سهروردی رحمة الله علیه می آرند که در اوصاف کاملهٔ آنحضرت می گفت کان
الشیخ عبد القادر سلطان الطریق المتصرف فی الوجود علی التحقیق و
کانت له الید المبسوط من الله فی التصریف والفعل الخارق الدایم
یعنی بود شیخ عبد القادر رضی الله عنه بادشاه طریقت که متصرف بود در عالم وجود بر سبیل تحقیق و
بود مراد او دست کشاده در ظواهر خلق و بواطن ایشان یعنی در اجرای مرام خلق حکم او در دست تصرف
او بر انس و جن نافذ بود از حق و هم مراد او را قدرت دست قدرت بود در افعال خوارق دایمه و
هم وی گوید بعضی از مشایخ عصر او در اوصاف آنحضرت نوشته اند کان الشیخ عبد القادر
رضی الله عنه ظاهر الوضاءة دایم البشر وکثیر البهاء وشدید الحیاء
وجب الجناب وسهل القیاد وکریم الاخلاق وطیب الاعراق عطوفا
ورؤفا وشفوقا یلزم المجالس ویبسط اذا اراه مهمومًا وما رایت ابین
لسانا ولا اطهر لفظا منه و بعضی دیگر چنین نوشته در اوصاف آنحضرت کان

سیدی الشیخ عبد القادر رضی الله عنه سریع الدمعة وشدید الخشیة
وکثیر الهیبة ومجاب الدعوت وکریم الاخلاق وطیب الاعراق وابعد الناس
عن الفحش واقرب الناس الی الحق وشدید الباس اذا انتهکت محارم الله تعالی
ولا یغضب لنفسه ولا یتغیر لغیر ربه ولا یرد سائلا ولو باحد ثوبه
وکان التوفیق زایده والتائید معاضده والعلم مهد به والقرب مؤدبه
والخطاب مبشره والحظ سفیره والانس ندیمه والبسط نسیمه والصدق
رایته والفتح بضاعته والحلم صناعته والذکر وزیره والفکر سمیره والمکاشفة
غذاؤه والمشاهدة شفاءه وآداب الشریعة ظاهره واوصاف الحقیقة
سترة راوی دیگر گوید در چشم آنحضرت حیا بود و در سمع آنحضرت ندا بود و در لسان آنحضرت حمد و
ثنا بود و در دست آنحضرت جود و عطا بود در قلب آنحضرت صدق و صفا بود و هر بن تن او با ذکر
خدا بود و بعضی گویند آنحضرت کثیر البکا و قلیل الضحک بودند و بعضی گویند که وقت خواب می کردند و
بسیار بیدار می بودند و در جلال صفت جمال بود و در خشم حلم غالب بود و در کلام عذب اللسان بودند و
در اعمال حسن ادب بود و در اقوال فصاحت و بلاغت بدرجه بود که ان من البیان لسحرا
صادق می آید و در نفاست طبع ملک سیرت بودند که ملائکه تعلیم طهارت یافتند و حفظ شریعت بمرتبه
بود که هیچ دقیقه فرو نگذاشتند متابعة لرسوله با وجود قرب منزلت شبها بعبادت و قیام میگذشت
و اگر بیمار استغال فرمودی کم از هزار رکعت نخواندی شیخ الابرار سید عبد الجبار فرماید چون
آنحضرت برای قضاء حاجت به بیت الخلا رفتی بول و غایط را زمین خسف کردی و وقت عرق کردن
از خوشبوی خوی مبارک کوچها و بازارها معطر می شد و مگس بر بدن مبارک آنحضرت نمی نشست حضرت
راوی گوید پس التماس کردم این همه اوصاف وجود محمدیست صلی الله علیه وآله وسلم که درین وقت
از وجود شریف آنحضرت ظاهر می شود فرمودند بالله هذا وجود جدی لا وجود
عبد القادر یعنی قسم بوجدانیت او تعالی که این وجود من وجود جد شریف منست و نه

وجود عبدالقادر پیش تو بعرض رسانیدم اگر همچنین ابر سایه میکرد چه خوش بودی فرمود ندای فرزند
بندهای خدا در شتباه می افتادی و مر النسبت به ثبوت میکردی ازان قصداً این خرق را ترک
نمودم صاحب تکمله از شیخ ابوالقاسم نیزاری آورده که او می گفت آن اوقات که ما در مجلس شیخ عبدالقادر
رضی الله عنه بودیم گویا که خرابی بود که می دیدیم و چون بیدار شدیم کم کردیم آزاد گفت اخلاق
او رضیه بود و اوصاف او زکیه نفس او صفیه و کف او سخیه و گفت هیچکس را ندیدم شرمگین تر
از و و هر شب برچیده با مهمانان خوردی و با ضعفا بنشستی و هر که از اصحاب او غائب بودی
تفقد او کردی و از حال او پرسان بودی و سودت ایشان نگاه داشتی و چون در مجلس وعظ
به منبر آمدی هر همه به هیبت شیخ ساکت می ماندند کسی مصاف نمی کرد و کسی محاظ نمی انداخت
و کسی تنخم نمی ساخت و کسی بکلمه و کلام نمی پرداخت و در اثنار مجلس کسی برنمی خواست و چون
در کلام میفر مودی مضی القال عطفنا بالحال یعنی گذاشتیم گفتگو را و کشیدیم حال را در حال
در مردم اضطراب و وجد در می آمد که یکی در گریه و فریاد آمدی و یکی جامه پاره می کردی و راه
بصحرا می گرفتی و دیگر بیهوش می افتادی و یکی جان می دادی و دیگر وصف کاملهٔ آنحضرت آن بود
که کلام آنحضرت حسب خاطر اهل مجلس بود یعنی هر کسی هر چه در دل می آورد همان می فرمود و چون
بر کرسی می استادی همه ها می ایستادند و چون امر بسکوت می کرد در حال همه خاموش می شدند
تا انکه از ایشان سوای تنفس دیگر هیچ مسموع نمی شد و دیگر دستهای اهل مجلس بر کسان می افتاد
که بنظر نمی در آمدند و نزد امر کردن به چیزی جهد مبادرت باستمال صورت نمی بست و هر کرا
نظر بر جمال باکمال او افتادی اگر در و فسادت قلبی متمکن بودی خشوع و خضوع دست دادی و
هر گاه به مسجد جامع برآمدی خلایق همه دست بدعا برآوردندی و حاجات خود بدرگاه قاضی
الحاجات خواستندی و هم صاحب تکمله گوید که قطب الآفاق سید عبدالرزاق می فرماید که
حضرت شیخ الثقلین انبیا بدرس سید عبدالقادر جیلی رضی الله عنه در وعظ لباس علماء
پوشیدی و طیلسان حمار پست که عادت عرب است در بر کردی و چون بر افتر سوار شدی

پیش او رجال الله مثل شیخ بقا بن بطو و شیخ علی هیتی و شیخ ابو سعید قیلوی غاشیه میگرفتی
چون آنحضرت ایشان را منع می فرمودی می گفتند بمثل هذا نتقرب الی الله تعالی
یعنی بمانند این عمل تقرب میجوییم بسوی خدای عزوجل و وقتیکه بمدرسه حضرت شیخ می آمدند در
مدرسه را جاروب می کردند و آب می پاشیدند بی اذن آنحضرت داخل مدرسه نمی شدند و چون
آنحضرت ایشانرا حکم جلوس می فرمودند از آنحضرت امان میخواستند و چون امان می
بکمال ادب و چون بر دروازه رباط آنحضرت یا بر باب مدرسه آنحضرت و یا بر دروازه خانه آنحضرت
اولیاء عراقین یعنی عراق عرب و عراق عجم میرسیدند عتبه عالیه را بوسه می دادند و هم صاحب
تکمله از فرد الاحباب سید عبد الوهاب می آرد می گفت فواید کلام آنحضرت که در وعظ
می فرمود بسیار بود چهار صد کس در مجلس وعظ حاضر می شدند که فواید آن برنویسند ضبط آن
نمی توانستند و چون حضرت بمنبر می رفت در حال وعظ پیشتر اوقات چند کلام بعربی
بعد ازان به منبر فرود می آمد و قیام می فرمود و بوعظ متکلم می گشت و مدت کلام و اقامت
بر خلق چهل سال کامل بود یعنی از سن احدی و عشرین و خمس مائه تا آخر سن احدی و ستین
و خمسمائه و مدت تدریس بمدرسه خود سی و سه سال بوده از اول سنه ثمان و عشرین و خمس مائه
تا آخر سنه احدی و ستین و خمس مائه که سال وفات آنحضرت است رضی الله عنه و ارضاه

در بیان سند خلافت آنحضرت رضی الله عنه و اخلاق و اوصاف آنحضرت

راویان اخبار خصوص صاحب تکمله و بهجة الاسرار سند می آرند از آنحضرت رضی الله عنه که
می گفت در ابتداء حال با خدا تعالی عهد کرده بودم که نخورم تا نخورانند و نیاشامم تا نیاشامانند
چون چهل روز گذشت شخصی آمد قدری طعام پیش من بگذاشت و برفت نزدیک بود که نفس
از گرسنگی بالای طعام افتد گفتم بالله از عهدی که با خدا تعالی بسته ام بر نگردم ناگاه از طعام
خود آوازی شنیدم که کسی بآواز بلند می گفت الجوع الجوع یعنی گرسنه ام گرسنه ام طعام
اتفاقا شیخ ابو سعید ابو الخیر مخدومی بر من بگذشت و آن آواز را بشنید و گفت

ای عبدالقادر این چیست گفتم اضطراب نفس است اما روح برقرار خود است در مشاهدهٔ
حق گفت به خانه ما بیا و برفت من بر خود گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابوالعباس خضر
علیه السلام در آمد و گفت برخیز و پیش ابوسعید برو پس رفتم دیدم که شیخ بر در خانه خود ایستاده
انتظار من می کشد چون پیش رفتم گفت ای عبدالقادر آنچه من ترا گفتم بس نبود که خضر را
نیز بایستی پس مرا بخانه در آورد و طعامی که مهیا کرده بود لقمه لقمه در دهان من می نهاد تا
سیر شدم بعد ازان چیزے بمن آموخت و خرقه مرا بپوشاند پس از گاه صحبت او را لازم
گرفتم و بریاضت و مجاهده مشغول شدم تا بست و پنجسال در بیان خرقه آنحضرت رضی الله
عنه در کتاب خوارق غوثیه راوی صادق و مخبر واثق بسند می آرد یعنی سید محمد صادق
که ولی اکمل است می گوید در شمایل اتقیاء برهان الدین غریب می فرماید که خرقه دادن
یکی از سنن مشایخ نست چنانکه خواجه عبدالله تستری می فرماید ان الخرقة من سنة
الله تعالی یعنے خرقه دادن شیخ بمرید یکی از سنت خدا تعالی است که اول این خرقه
به مهتر آدم علی نبینا و علیه السلام مرحمت کردند چنانکه والبسنا ادم حکایت از انست
بعده ثم فتم چون ابراهیم علیه السلام را در منجنیق کردند مهتر جبرئیل پیراهن از حلهٔ بهشت
بدو داد از برکت آن حله ابراهیم سلامت ماند و سپس آن همان پیراهن مذکور بمهتر
یوسف علی نبینا و علیه السلام دادند چنانکه در کتب سیر و تواریخ آمده روزیکه یوسف را در
چاه کردند تعویذ همان پیراهن در گردن او بود که بحکم الهی جبرئیل آن تعویذ را در وسط چاه
گشاده در بر یوسف کرد بیرکت آن خرقه یوسف بچاه سلامت ماند و در شب معراج
سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم را نیز خرقه عنایت شد و از آنحضرت علیه السلام مابیر ما
علی کرم الله وجهه رسید چنانکه در حدیث شریف آمده مروی عن علی کرم الله
وجهه حیث قال بایعنی رسول الله صلی الله علیه واله وسلم والبسنی
رداءه من راسه فقلت ما هذا یا رسول الله قال صلة بینی وبینك

یا علی لتکون هذا سنة لفقراء الطریقة یعنی سر دست از امیر المومنین علی کرم الله وجهه بجائیکه فرمود بعیت کرد مرا رسول خدا صلی الله علیه وآله و پوشانید مرا چادر ما از سر برآورده پس گفتم من این چه چیزست یا رسول الله فرمود صله ست در میان من و تو بعد ازان فرمود یا علی هر آئینه این صله سنت ماند مر فقراء طریقت را حاصل سخن براز امیر المومنین علیه السلام تا خواجه ما ابوسعید ابوالخیر منعنی آن خرقه رسیده بود که آنحضرت ما رضی الله عنه پوشانیدند ولیس الخرقة در شجره قادریه عبارت ازانست وادی دیگر فرماید در سلسله صوفیه خرقه به چهار وجه آمده یکی خرقه خلافت ست که بعد تکمیل از شیخ کامل میرسد دیگر خرقه تبرک اند که از پیر تربیت واز پیر صحبت اطالب حق داده آید وچهارم خرقه اویسیه ست که فیض روحی تعلق دارد اما هر چهار خرقه حضرت ما رضی الله عنه رسیده بیان هر یک بمقامی کرده آید ودیگر بسند صحیحه آمده که چون وفات شیخ ابوسعید ابوالخیر رحمه الله علیه قریب شد آنحضرت حاضر بودند شیخ حضرت ما را بار دیگر خرقه پوشانیدند وقایم مقام خود کرد ومدرسه باب الدرج را که بنا ساخته شیخ ست بحضرت ما رضی الله عنه تفویض فرمودند وقریه سعدیه که ملک ایشان بود به حضرت ما هبه نمودند که الیوم مصرف روضه ست وادی چهارم در بیان شدت مجاهده وریاضات شاقه آنحضرت رضی الله عنه وذکر فوائد دیگر بدانکه راویان تحقیق گویند بعد ایام تحصیل باجازت حضرت شیخ آنحضرت بعزیمت وپیاگی در سنه چهار صد و نود و پنج هجری قدم در راه مجاهده وسلوک نهادند تا بیست و پنجسال دران بودند وداد ریاضت چنانکه باید دادند کما انت لها وهی لک خطاب آمد در ایام مذکوره حضرت عالیجناب را دستور العمل بوده که هر سال یکبار به خدمت شیخ حاضر شده چندی مانده چیزی از ارشاد یافته رو بصحرا آورده بشغل آن مشغول شدند همچنان مدت معدوده بسر بردند وهر وقت که بخدمت شیخ می آمدند خلفا ومریدان شیخ را نهایت می شد که توجه شیخ در بارهٔ ایشان از همه زیاده ست. القصه چون سال سلوک بسر خانه

رسید از سفر مجاهده بخدمت قطب عالم مخدومی خواجه ابوسعید مخدومی باز آمدند بحالیکه امی بودند
از علم وعظ و حضرت استاد شیخ ابوسعید را معتاد بود که هر روز یک مریدی را از مریدان خود
بوعظ گفتن بالای منبر می فرمود چون نوبت حضرت ما رسید دیگر مریدان او بعضی بطریق
استهزا و بعضی بر سبیل غبطه پیش آمدند و گفتند ای عبدالقادر امروز نوبت شماست بالای
منبر سوار شده وعظ خواهی گفت حضرت شیخ بعد اضغا بحضرت ما اشارت اجازت داد
و فرمود ای عبدالقادر بالای منبر سوار شو و وعظ بر مردمان بگو که تو موفق و مامون هستی
حضرت اطاعتاً و ادباً بالای منبر شدند از ان حالیکه غیر عارف بودند پس همانوقت خواجه عالم
فخر آدم صلی الله علیه و آله وسلم حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه را بعین مشاهده حاضر شده
فرمودند بگوای فرزند که ما از تو می شنویم چرا که تو ملحوظ و محفوظ هستی حضرت ما عرض نمودند
که ای پدر من ازین وجه هیچ نمیدانم انگاه پیغمبر خدا علیه السلام فرمود ای فرزند دهن خود
بگشا حضرت ما بر حکم و فرمان آنحضرت علیه السلام دهن بگشادند رسول اکرم صلی الله علیه و
سلم لعاب دهن مبارک خود در دهن حضرت ما انداخت و هفت بار بدمید و گفت با خلق
سخن بگو بخوان مردم را براه خدا به حکمت و وعظ نیکو بعد ازان نماز ظهر بگذاردم و بجای خود
نشستم دیدم که خلقی بسیار جمع آمدند اما زبان من بسته شد سخن گفتن نتوانستم در حال
امیر المومنین علی کرم الله وجهه را دیدم که در مقابل من ایستاده اند و می فرمایند ای فرزند
چرا سخن نمی گوئی گفتم ای پدر بزرگوار زبانم گرفته اند فرمود ای پسرک من دهن باز کن
باز کردم شش بار در من نفس بدمید و لعاب انداخت گفتم چرا هفت بار ندمیدی گفت
برای رعایت ادب پیغمبر خدا علیه السلام پس این بگفتند و از نظر من غائب شدند فی الفور
بسخن آمدم و گفتم خواص فکر در دریای دل غواصی کند برای دررِ معارف آلهی پس بیرون
می آرد آنرا بسامل صدر پس ندامی کند بران دلال ترجمان زبان پس خریدی می شود
به ثمن نفایس حسن طاعت در بیوتی که اذن الله ان یرفع ویذکر فیها اسمه

دارد است راوی گوید حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر مبارک مخذومی رحمة الله علیه را التعجب آمد و
همان ساعت فرمود ای عبدالقادر از آبداری کلام تو چنان می تراود که تو بر رؤس استشهاد
خواهی گفت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و فرمود هر که قبول کند مامون
باشد و آنکه انحراف ورزد رسوا شود و از ولایت معزول گردد راویان مذکور گویند این
اول کلام آنحضرت رضی الله عنه بود که بر خلق جاری گشت و دیگر بسیار ند که هیچ مجلسی از
وعظ نبود که در نفر یا سه نفر در وفات نمی کرد و هم مجلسی خالی نبود که یهود و نصاری ایمان نمی آوردند
و دزدان و قاطعان طریق توبه نمی کردند و روافض از اعتقاد باطله خود باز نمی آمدند در تصحیح
حکایات مواعظ آنحضرت غیر منضبط اند از کتب مطوله روشن گردد مجاهده اول آنکه صاحب
تحفه از شیخ ابوالسعود احمد جریمی می آرد که وی می گفت که شنیدم شیخ عبدالقادر جیلانی رضی الله
عنه را که می فرمود بعد از اینکه صحبت شیخ ابوسعید ابوالخیر لازم گرفتم و خود را در ریاضت و مجاهده
کشیدم اول حال در صحراء عراق و خرابهای آن بر سبیل تجرید در سیاحت بودم که نه خلق مرا
می شناخت و نه من خلق را اما در آنوقت طوایف مردان غیب و جنیان را تعلیم طریق می کردم
دران ایام شیاطین بصورتهای مختلفه زشت و خوب بر من می آمدند و مرا می ترسانیدند
لاکن الله تبارک و تعالی مرا بر ایشان بهمه وقت غالب ساخت و خود ابلیس هم گاهی بصورتی
ظاهر می شد و به جنبک پیش من می آید بقوت آلهی من بر و غالب آمدم که از پیش من
می گریخت و گاهی بتضرع و زاری پیش می آمد بعون الله باین مکر و حیله من راه نیافت
مجاهده دیگر آنکه دنیا و شهوات او بصورتهای گوناگون می آمدند و من به حمایت آلهی
توجه و التفات باینها نمی کردم مجاهده دیگر آنکه در ابتداء سلوک بعراق سه سال مهتر
خضر علیه السلام با من مرافقت کرد من او را نمی شناختم اما با من شرط کرده بود که مخالفت
او نکنم پس مرا در جای گفت بنشین تا بیایم تا سه سال آنجا نشستم و هر سال یکبار می آمد
و می گفت بجای خود باش تا بیایم بعد از سه سال من با و آشنا شدم و دانستم که او مهتر خضر

است علیه السلام مجاهدهٔ دیگر فرمودند که من در اوایل حال نفس خود را به مجاهدات شاقه گرفتم
که مدتی در مدائن کسری اوقات خود بسر می بردم و آن صحرا دشت ناک است و یکسال بخوردن
سبوها که میوه فروشان را بکار نمی آید و ایشان آنرا می اندختند قناعت کردم و یک دیگر
هیچ نخوردم و ننوشیدم و شبی دران ایام سرما سخت بود و من در ایوان کسری در مدائن
مذکور بودم که مرا خواب گرفت و در خواب محتلم شدم زود بکنار جوی رفتم غسل کردم باز آمدم
که باز خواب بردم باز محتلم شدم پس در حال بار دیگر غسل کردم همچنین چهل مرتبه دران شب
پی در پی محتلم شدم و پی در پی غسل کردم آخر تا صبح از ترس احتلام پهلو بزمین ننهادم۔
مجاهدهٔ دیگر فرمودند در خرابه کرخ که جای خوفناک است سالها گذرانیدم که قوت من آنجا
خرما و صحرای بود و هر سال مردی جبهٔ صوفی بمن میرسانید و من در آنوقت بکلی در بلاهت
و جنون بمشهور بودم و هیچ چیز مرا در سلوک پیش نیامد که ازان درنگذشتم و هرگز نفس بر من
غالب نیامد و در آنچه از زری او بود هیچگاه بر نیاوردم و گاهی زینت دنیا مرا در عجب نیاورد
و نه در خورد سالی نه در کلان سالی و دیگر در میان خارستان و کوهستان و مانند آن که
جاهای خطرناک بودند میرفتم هیچ نمی اندیشیدم و اصلا ترس بمن راه نیافت مجاهدهٔ
دیگر از ابوالعباس احمد بن محمد ازهری منقولست که گفت وقتی حضرت غوث الثقلین
رضی الله عنه بالای منبر می فرمود که بیست و پنجسال بقدم تجرید در سیاحت بودم در براری
عراق عجم و در خرابهای آن که کس مرا نمی شناخت و همدران ایام چهارده سال کامل نماز
بامداد بوضوء عشا می گذاردم و پانزده سال از انجمله بود که بعد نماز خفتن در تلاوت
قرآن مشغول می شدم که بر یکپای ایستاده تا وقت سحر قرآن تمام میخواندم شبی بر یکپای
بودم که نفس آرزوی خواب کرد و گفت اگر ساعتی بخسپی باز بقیام مشغول شوی گنجایش
دارد گفتهٔ او هرگز نشنیدم همدران مقام بیک پا ایستاده ختم قرآن کردم و بارها گذرا وقات
چنان شد که از سه روز تا چهل روز چیزی نمی یافتم که قوت خود سازم و گاهی خواب بر من

بصورتی متشکل شده می آمدی من بانگ برو میزدم و دفع می کردم و منجمله آن یازده سال
در برج عجمی اقامت کردم که بسبب طول قیام من تا اکنون آنرا برج عجمی می گویند مجاهده از روایت
شیخ ابو عمر صریفینی آمده که گفت شنیدم شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که میفرمود در ابتدا سلوک
من شب و روز در خرابه می بودم در بغداد نمی آمدم در آن ایام شیاطین و اجنه با من بصفوف نصوف
پیاده و سوار بانواع اسلحه و صور تهای ترسناک مقابل من شدند و آتش بارها بر من می انداختند
اما در دل خود ثباتی و سکونی می یافتم که اصلا در آن تغیر نمی شد و از باطن خود ندا می شنیدم
که کسی می گفت قم الیهم یا عبد القادر فقد ثبتناك وایدناك بنصرنا
یعنی برخیز و روان شو ای عبد القادر بسوی ایشان پس تحقیق ثبات دادیم ما ترا بثبات
کامله و قوت دادیم ما ترا بیاری کردن خود ایشان چیستند به مجرد نهضت تو در هزیمت
خواهند شد فی الحال رو بفرار می آوردند مجاهده دیگر آنحضرت رضی الله عنه فرمودند
که یکبار در ان ایام شیطان بر من آمد و گفت ای عبد القادر از اینجا برو این مقام من
است وگرنه من با تو چنین و چنان کنم که در مقاومت آن عاجز آئی و دیگر بسیار
کلمات تهدیدانه بمن گفت پس چون نزدیک من آمد طپانچه بر روی او زدم که از
صدمه آن در گریه شد و بگریخت پس کلمه لاحول ولا قوة الا بالله العلی
العظیم گفتم که او می سوخت مجاهده دیگر از روایت مذکوره آمده که آنحضرت می فرمود
یکبار دیگر ابلیس لعین بشکل شخصی کریه منظر پیش من آمد و گفت منکه ابلیسم آمده ام که ترا
خدمت کنم که تو مرا و اتباع مرا بسیار عاجز و درمانده کردی گفتم برو از پیش من هرگز نرفت ناگاه
دیدم که خشتی از بالا آمد بر سرش و رخورد که او در زمین فرو رفت بار دوم در عرصه قریب
باز آمد بطوریکه پاره آتش در دستی و نیزه آتشین در دستی بود پس روبروی من بایستاد
و کلمات بطور خود آغاز کرد و حرکات ناملایم کردن گرفت ناگاه بتائید الهی مردی سلیم النفس
بر اسپی سفید سوار آمد و شمشیری بمن داد چون ابلیس واقع چنان دید در حال برگشت

برفت مرتبه سیوم در اندک زمان باز آمد و دور تر نشست و در گریه شد و خاک بر سر خود
می انداخت و می گفت نا امید شدم از تو ای عبد القادر گفتم زیان زده باش که من
از تو همیشه در حذر هم گفت ای عبد القادر یک کلمه تو بر من دشوار تر است مجاهده آنحضرت
رضی الله عنه می فرماید در ایام ریاضت و مجاهده در مکاشفه دیدم که کرد بر کرد من دامها بر پا
کرده اند گفتم چیست این گفتند این دامهای دنیا است که باین دامها مانند تر اشکار کنند
پس بمدت یکسال متوجه آن شدم تا انکه ان دامها را پاره پاره کردم بعد ازان بر من مکشوف
شد که بسیاری از اسباب خلق بمن متوصل اند پس متوجه برفع آن شدم تا در مدت سالی
آنها را هم از خود جدا کردم بعد ازان در معاینه دیدم که بسا از علایق بدل من متعلق اند
گفتم این چه باشند گفتند این ارادات تو است یکسال دیگر متوجه در رفع آن شدم
تا قطع آنها از دل کردم و دل ازان پاک شد بعد ازان بر من مکشوف شد که هنوز هوای
نفس زنده است و شیطانیکه موجب هیجان هوای نفسانی است سر کش است یکسال دیگر
متوجه این معنی شده هوای نفسانی را فرو نشاندم و شیطان جسمی را که همتای من است مطیع و
منقاد خود ساختم انگاه همگی جهان و دل و نفس من خالص برای خدا گشت پس جمیع موجودات
را پس گذاشتم اما هنوز مطلب نرسیدم بنا بران بر در توکل رفتم دیدم که انجا نیز زحمت غیریت است
ازان گذشته بر در شکر رفتم دیدم انجا هم زحمت غیریت است از انجا بر در مشاهده آمدم انجا هم زحمت
شاهد و مشهود یافتم الاخر بر در فقر آمدم دیدم که آن خالی از زحمت دوی است پس ازان در
در آمدم تا به مقصود خود رسیدم سپس آن دیدم که انچه پس گذاشته بودم همه انجاست الحمد لله
والمنه گنج اکبر مرا ازان فتح شد و عزاء اعظم و غناء سرمدی و حریت خالصه مرا بدست
آمد و بقایای نفس و صفات بشری بکلی محو و منسوخ گشت گویا وجود دیگر از سر نو
موجب شد راوی گوید هر چهار مقام اعلاکه مذکور شد اگر تشریح یابد دفتری باید از ها
بلد معلوم افتد مجاهده دیگر از روایت شیخ محمد ازهر بن ابو المفاخر منقول است که گفت

پدر من در دمشق بمن خبر داد که از شیخ خود شیخ عبد القادر جیلی رضی الله عنه شنیدم که می فرمود که در بدایت حال بر من واردات می شد و من بدان احوال مقاومت می کردم تا آنکه مالک المقام میشدم و احیاناً از وجود خود غایب می گشتم و می دیدم چون آن احوال برفتی خود را در مقامی می یافتم دور تر از مقامی که بوده ام چنانکه یکبار در خرابه بغداد بر من واردی شد که ساعتی دو یدم که مرا ازان خبر نبود چون به خود باز آمدم خود را در بلاد تستر یافتم که میان بغداد و آن مقام دوازده روز راه بود پس من در کار خود متفکر بودم که ناگاه معرکتی را دیدم که مرا می گفت چه عجب می کنی تو آخر عبد القادر شیخ امت هستی **مجاهده دیگر** صاحب اخبار الاخیار گوید از شیخ ضیاء الدین **ابو نصر موسی** رحمه الله علیه منقولست که گفت شنیدم از والد خود سیدنا عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که می فرمود در بعضی سیاحات بدشتی افتادم که در انجا آب نبود چند روز در انجا تشنه بودم هر چند آب می جستم نیافتم چون تشنگی بدرجه غلبه کرد او تعالی شانه ابری برگماشت که بر من سایه کرد و قطرات باران از وی چکید که بدان تسکین من شد بعد ازان نوری لایح شد که تمام افق را در گرفت و صورتی عجیب ازان میان ظاهر شد و ندا در داد که ای عبد القادر منم پروردگار تو حلال کردم بر تو هر چه که بر غیر تو حرام ساختیم بگیر انچه که طلبی بکن هر چه که خواهی گفتم **اعوذ بالله من الشیطان الرجیم** دور شو ای ملعون این چه سخن است ناگاه روشنائی بتاریکی مبدل شد آنصورت دور گشت و گفت ای عبد القادر بنجات یافتی تو از من بواسطه علم تو و باحکام پروردگار و فقهه تو و باحوال منازلات خود و من به مثل این واقعه هفتاد هزار تن را از اهل این طریق از راه بردم که یکے از انها بجای خود نماند سبحان الله این چه علم و هدایت است که حق تعالی ترا عطا فرموده گفتم **لله المنة فی البدایة والنهایت** **مجاهده دیگر** صاحب مناقب غوثیه پسندیده آورد که اکثر اوقات آنحضرت رضی الله عنه طعام بی نمک تناول می فرمودند و هر وقتی که حدث میرسید بجای وضو غسل می کردند و برای غسل بر لب آب دریا یا حوض توجه می فرمودند **مجاهده دیگر** روزی آنحضرت را اسهال شکم شده بود که در

یک شب پنجاه و دو مرتبه به بیت الخلا رفتند هم پنجاه و دو مرتبه غسل تازه کردند مجاهده دیگر در
مناقب مذکور مسطور است که آنحضرت رضی الله عنه شبانروز دو هزار رکعت نماز میگذاردند که در هر
رکعتی بعد از فاتحه سورهٔ مزمل یا سورهٔ رحمن بخواندند و چون سورهٔ اخلاص بخواندند کم از صد
کرت نمی خواندند بعد از هر نماز فریضه یک ختم قرآن میفرمودند و بعد از نماز تهجد نیز یک ختم قرآن
میکردند و کاهی در تهجد هم میکردند و مجموع چهل ختم را شش صد و هفت بار در شب و بعد دند کور
در روز می خواندند و هر روز دعا رسیفی و بات صاد و بات العظمه و بات القدره و بات الکرآ
و دعا رسیف الله و عظمت کبیر بعد چاشت و بعد زوال و بعد عصر و بعد تهجد نیز مداومت میکردند و
درود کبیر و درود اکبر و نود و نه نام باریتعالی و نود و نه نام خواجه عالم رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم
هزار کرت بخواندند و یک مجاهده آنحضرت رضی الله عنه آن بوده که تا چهار سال کامل یک
خلوت میکردند بنوعی که تا هفت روز روزه میداشتند بعد ازان افطار میکردند و دیگر دستور العمل
آنحضرت بود که در هفته بعد چهار روز طعام میخوردند یعنی دوشنبه و جمعه مجاهده دیگر صاحب مناقب
غوثیه بسند صحیحه می آرد که در بدایت حال آنحضرت رضی الله عنه هر روز چهل خروار کندم و گوشت
چهار کاو تناول فرمودی اما بول و غایط نمیکردی آتش عشق الهی و حدت شغل کمال سمائی
چندان در وجود مبارک میجوشیدی که اینقدر طعام منهضم می شد مجاهده دیگر صاحب تکمله
و مکاشفه قادریه باختلاف کم و زیاد می آرند از شیخ ابو الحسن علی بن ابراهیم الواسطی که گفت
از شیخ ابو العباس احمد بن محمد از هری بغدادی شنیدم که گفت که شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله
عنه فرمود وقتی پیش ازین که در سیاحت بودم شخصی بر من آمد که کاهی او را دیده بودم و گفت
هل لك فی الصحبت یعنی آیا مرترا کسی باید در صحبت گفتم نعم گفت بشرط آنکه مخالفت
نکنی گفتم بلی گفت اینجا بنشین تا من بیایم و از نظر من غایب شد یکسال من همان جا ماندم بعد یکسال
بیامد و ساعتی نزدیک من بنشست پس برخواست و گفت ازین جا بروی تا که من بیایم
پیش من یکسال دیگر غایب شد بعد ازان بیامد و من هم بر جای خود بودم پس ساعتی در پیش

من نشست باز برخواست وگفت ازین جا نروی تا من نیایم پس باز یکسال دیگر غایب شد بعد ازان
بیامد و نان و شیر بیاورد و گفت ای عبدالقادر من مهتر الیاس ام مامور شده بودم که ترا آزمایم
آزمودم ثابت قدم یافتم و اکنون مامورم که این طعمه با تو بخورم چون از خوردن فارغ شدیم گفت
ای عبدالقادر برخیز و بغداد در آ پس ماهرو و در بغداد در آمدیم اما الیاس پس من آمد راوی گوید
چون شیخ را پرسیدند که درین سه سال قوت تو از چه بود فرمودند از سبزه ذات بود یعنی چیزها گداخته
و بوسیده شده که آنجا افتاده بود و مباح دانسته میخوردم راوی دیگر گوید خضر علیه السلام بجهار
واسطه پسر سام بن نوح علیه السلام است که نام او ادریس بود و مهتر الیاس علیه السلام پسر سام
بن نوح است علی نبینا و علیه السلام حاصل تقریر جد والد مهتر خضر برادر حقیقی مهتر الیاس
بودند گویند خضر پیش الیاس چنان با ادب می باشد که شاگرد پیش استاد و او اقتدا می کند
بقطب الوجود و شیخ عبدالقادر قطب الوجود این است رضی الله عنه المقصود سه تن زنده اند
مهتر عیسی و خضر و الیاس یکی بر آسمان دوم بر زمین و اینکه دو بودند اقتدا به شیخ عبدالقادر کردند و آنکه
بر آسمانست در دور آخر اقتدا بامام قایم خواهد کرد **در بیان عروج آنحضرت باسرور عالم**
در شب معراج سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم - ای عزیز در مقدمه معراج عرفا را با علما اختلاف
است یعنی نزد محدثین متکلمین از بیت الحرام تا مسجد اقصی است بر کوب براق که جمهور متفق اند
که تعالی فرماید سبحان الذی اسری بعبده لیلا من المسجد الحرام الی المسجد
الاقصی الذی بارکنا حوله یعنی تنزیه مر کسی را که سیر کنانید بندهٔ خود را در شب از
ابتدا مسجد حرام تا نهایت مسجد اقصی که برکت دادیم ما حوالی او را یعنی مملوکردیم ما او را
از انوار برکات و فیوضات خود بیشتر بعضی علما مقر اند در مراتب سیر و اکثر در سکوت
از کتب متعارفه معلوم باید کرد ازین جهت است که انکار نص سبحان الذی اسری بعبده
را کفر دانند و انکار نص ثم دنی فتدلی فکان قاب قوسین او ادنی را تا آخر فسق خوانند
اما عرفا محققین برانند چون سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم بسیر ملک و ملکوت

تا نهایت ماهوت مامور گشت حق سبحانه تعالی شانه به جهت تعظیم آنحضرت از آنکه مقعد ثابت المقدس
و سدرة المنتهی برکوب **براق** سیر کنانید و از سدرة المنتهی برکوب آنحضرت **برفرف** شد
که جبرئیل آنجا توقف نمود و پیشتر ازان تا قاب قوسین **بمعارج** سوار شد و پیشتر ازان
بسلالم رکوب فرمودند که کیفیت آنها خدا تعالی نیکو می داند و از انجا تا مقام **اوادنی**
که نهایت قرب است **بمراکب روحانیه** عروج فرمود الی ماشاء الله پس چون اینمعنی
ثابت شد در حاضر شدن روح مبارک حضرت ما چه تامل است نزد علماء محققین اما
بعضی متکلمین که علماء ظاهرین اند و آنها را بر و یقین حاصل نیست لهذا چند اقوال بینه از
کتب اصحاب ثقات معتبره مرسوم می یابد تا قساوت ظن از آئینه دل ایشان رفع شود
مقوله اولی آنکه عارف عالم گوید اگرچه صراحتاً نام آنحضرت در احادیث صحاح نیامده
چنانکه ذکر **بلال** است که آنحضرت علیه السلام در شب معراج پیش پیش خود در بهشت
دیدن و آواز نعلینش شنیدند **مقوله** دیگر دیدن آنحضرت علیه السلام در شب معراج عمیس
بنت نعمان را در زن ابی طلحه را در بهشت که از صحاح ثابت است **مقوله** دیدن آنحضرت
علیه السلام انبیاء علیهم السلام را در سماوات که بعضی از ایشان ایستاده نماز میکردند **مقوله**
دیگر خصوص دیدن آنحضرت مهتر موسی را در مکالمه او در فرض شدن نماز خمسه با حضرت
مزمجدین صحاح ثابت است **مقوله** دیگر شهاب الدین سهروردی از حدیث می آرد که آنحضرت
علیه السلام در شب معراج مردی را دیدند که سراپا غرق در نور بود چنانکه به حدیث آمده انی
رایت رجلا من امتی فی تلک اللیلة اراه الله تعالی مقامی یعنی دیدم من
مردی را از امت من نمود او را خدا تعالی مقام و منزلت من **مقوله** دیگر در ذکر
مقام محمود می آرند که آنحضرت علیه السلام می فرماید المقام المحمود هو المقام الذی
لا یشارک فیه غیری من الانبیاء والرسل الا اولیاء امتی یعنی مقام
محمود مقامیست که شریک نمی شود در و غیر من از انبیاء و رسل مگر اولیاء امت من

مقوله دیگر بعد تاخیر جبرئیل علیه السلام در عروج آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم سوی مستوی
که مقامیست اعلی شخصی را از اولیاء امت انجا دیده اند چنانکه عمدة المحدثین امام نجم الدین قبطی
در کتاب المعراج نوشته است فتاخر جبرئیل ثم عرج به حتی ظهر المستوی
سمع فیه صریف الاقلام ورای رجلا مغیبا فی نور العرش فقال
من هذا ملک قیل لا قال من هو قیل هذا رجل کان فی الدنیا لسانه
رطب من ذکر الله وقلبه متعلق بالمساجد اه نتیجه کلام آنکه چون نزد صوفیه رکن
آنحضرت علیه السلام را مراکب خمسه ثبوت یافته چنانکه تفصیلش گذشت مرکب پنجم آن روح
مجرده است ونزدیک علماء ظواهر هم باثبات رسیده که آنحضرت علیه السلام در مقام مستوی
مردی را دیده اند که مغرق بنور بود پس در حضور شدن روح پرفتوح حضرت مارضی الله عنه در آن
شب مستبعد که چه استغراب و استعجاب است بلکه استیقان مامروم آنکه مراد از روح مجرد و مرد مستوی
انجناب است که ایماء حدیث بدوست الکنایت ابلغ من الصراحت بلبل شیراز فرماید ؎
انکس است اهل بشارت که اشارت داند ۔ نکته‌ها است بسی محرم اسرار کجاست در بیان مجدد
شدن روح آنحضرت قبل از وجود عنصری آنحضرت که در شب معراج سرور عالم صلی الله
علیه وسلم واقع شد اکثر مردم مریض توقف است لهذا عارف واقف گوید العزیز چون خدای
طینت مبتذل آدم را مشوی کرد که واذا سویته خطاب بر آن مت بعده روح اضافی خود
در وی رسید که نفخت فیه من روحی اشارت بران بعد ازان جمیع کمالات اسمای خود بدو تعلیم
نمود که علم آدم الاسماء کلها دلیل بر جامعیت اوست بعد ازان او را خلیفه خود
ساخت که انی جاعل فی الارض خلیفه در شان او واقع و خلیفه از آنرو گویند که
همه مراتب مستخلفه را جامع باشد و خلف خلیفه نیز همچنان بود اگر گوئید ازینجا لازم آید
که همه ذریت آدم در کمالیت مثل آدم باشند اما در واقع چنین نیست جواب آنکه اری
هر فرد انسانی در استعداد باطنی خود بمثل آدم علیه السلام بنیا اند که حقیقتا استعداد بالقوه دارند

چنانکه آتش در هر سنگ است و قدرت نخل در هر تخم اما آتش از سنگ چقماق میجهد و درخت هر تخم
نگردد اگرچه قابلیت آن دارد همچنان تمامی بنی آدم اند که یکی بمقتضای الولد سر لابیه
همچو پدر پیغمبر آمد و یکی بحسب کم فطرتی ان الانسان لفی خسر کافر و فاجر شد و یکی بنطوق
انما یدل الذین امنوا مسلم و مومن گشت غرض کار با استعداد است قوة و فعلا ری هر چه
در ظرف است همان می تراود حاصل تمهید آنکه نشاء روح انسانی بسه نوع است و استعداد
او هم بسه نوع آمد نوع اول ارواح مجرده اند که هنوز ببدنی متعلق نشده اند و هم از بدن خبر
ندارند چنانکه ارواح عوام العالم و نوع دوم ارواح متصرفه اند که ببدنی متعلق شده اند و
متصرف در بدن اند به جهت کسبکاری اما از نیمی بعض خبر دارند و برخی ندارند چنانکه ارواح
همه عوام و بعض خواص این عالم سیوم ارواح مفارقه اند که از ابدان خود مفارقت جسته اند
لیکن تعلق عنصری باقیست بنا بر ظهور او در بعث و نشر و حشر اجساد العالم اما خواص را این معنی
معلوم است همچنان ارواح کمل عباد و افضل افراد با استعداد سه تصرف است یکی انها اند که
تجسد و تمثل خود می توانند بهر صورتی و جسدی که خواهند قبل از تعلق ببدن و بعد از قطع تعلق از
بدن و در حین تعلق ببدن اما قبل از تعلق چنانکه تمثل روح سرور عالم است بهر تربیت مهتر
اسماعیل علیه السلام که وجود او از دعای آنحضرت بوجود آمد و مقدمه این مسئله از اصحاب
مخصوص است که خاصان دانند و دیگر تجسد روح امیر المومنین علی کرم الله وجهه است برای غازی
سلمان فارسی از شیر درنده و این حکایت مشهور آفاق است که همه میدانند و دیگر تجسد شهدا
روح سید الشهدا ابا عبد الله الحسین الشهید است بشکل کبش در فدیه مهتر اسماعیل علی نبینا و علیه
السلام که در تفسیر فدیناه بذبح عظیم مذکور است دوم تجسد روح بعد از تعلق ببدن
مثل در آمدن نفوس کامله است در صور خیالی متصله هر گاه که خواهند و مانند حاضر شدن شیخ
در تصور مرید در اکمنه متعدده و در وقت واحد چنانکه در ذکر مناقب آنحضرت آمده که در یک
وقت بهفتاد جا حاضر شده افطار صوم می کردند و در حکایت ابو العالی همچنان واقع شده

و دیگر از احوال بعضی اولیا نیز ثابت شد که در خانقاه خود بودند و همان وقت در مکه بعیده دیده شدند بنا بر استقامت مریدان و از مناقب ابوبکر هزارلبند رسیده که اگرچه در بطایح بودند اما پنجوقت در حرم کعبه نماز میگذارودند و بالاتر از همه آنکه النصر و رعالم صلی الله علیه و آله وسلم از مدینه شریفه در یمن تربیت اویس می فرمودند رضی الله عنه و امثال آن لاتعد ولاتحصی است سیوم استعدادیکه بعد مفارقت بدن است همین حکم دارد چنانکه رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم در شب معراج ارواح انبیاء را دیدند که در آسمان نماز می گذاردند و همین جاست که مولانا عبدالرحمن جامی رحمته الله علیه در نفحات می آرند که چهار ولی در قبر بعد وفات تصرف مثل حیات دارند یکی ابوبکر هزاردوم شیخ عقیل منجی سیوم معروف کرخی چهارم شیخ عبدالقادر جیلی و در تجرد روحی این قسم حکایت روح سلطان بایزید بسطامی بخواجه ابوالحسن خرقانی رحمته الله علیهما در مثنوی مولوی روم ناطق حال است و دیگر نقل امام غزالی موید اینمعنی است خواه آمد القصه والمقصود فطرت روح سه تصرف دارد چنانکه دانستی پس چون اینمقدمه ذهن نشین شد اکنون در تجرد شدن آنحضرت بروح مثالی در معراج النصر و رعالی صلوا علیه و آله هیچ عارف عاقل را شائبه شک نمانده است بسکه در عالم تجرید سبک روح شدند ✦ میتوانند که ببال مژه پرواز کنند و در بیان احادیث کشفیه که حضرات صوفیه را اتفاق بر آنست یعنی جمهور ایشان گفته متفق اند که سالک منتهی را سه درجه است که فنا و استهلاک نامند در اصطلاح ایشان عبارت ازان بود یعنی اول مرتبه درجه فنا فی الشیخ بود که سالک مجاهد از هستی خود تماما بر خیزد و آنچه وجود او مشهود او می نماید همه حرکات و سکنات حسی و غیر حسی حق الحرکت بسکون از اعضا و جوارح شیخ می داند چه قولا و فعلا بود و چه صیانا و عینا باشد یعنی وجود عنصری خود را در وجود مثالی شیخ فنا سازد و وقتیکه وجود عنصری سالک در وجود مثالی شیخ فنا پذیرد و محو شود آنگاه سالک را بر وجود مثالی خود و حضرت شیخ قادر گردانند بطیکه

تلقین صحیح از نادی بلد رسیده باشد والا اهن سرد کوفتن باشد و در دوم مرتبه در جمع
فنا فی الرسول بود که هستی او تصور و شهود در هستی خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم
فنا پذیرد و گم گردد که مشاهده مثالی النسر و در عبارت از آن بود و آن مقامیست که سالک را
بعد کشف ملکوت اعلی میسر آید و در این مرتبه مکالمه با رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم دست دهد
و انچه پیغمبر خدا با او کلام فرماید در اصطلاح صوفیه از احادیث کشفی تعبیر خوانند که اسناد
این خبر بکامل محقق تا در آخر قایم و جاریست و حدیث من رانی فقد راء الحق در مکاشفه
این معنی واقع است زیرا که ان الشیطان لا یتمثل بی درین مقام است و در سیوم مرتبه
در جمع **فنا فی الله** بود که شعور و هستی فانی او در ظهور هستی حق مستهلک گردد یعنی فنا پذیرد و
نتیجه وحدت الوجود یا وحدت الشهود که ادب شریعتست در و جلوه نماید چنانکه مهتر موسی علیه السلام
را در تجلی طور دست داده حیث قال سبحان فلما تجلی ربه للجبل جعله دکا
و خر موسی صعقا یعنی جائیکه گفت او تعالی شانه پس هرگاه تجلی کرد پروردگار
مر کوه را گردانید او را پاره پاره و افتاد موسی بیهوش و حیث قال علیه السلام
انا احمد بلا میم یعنی آنحضرت می فرماید من احمدام که میم ندارم و انا عرب بلا عین
یعنی من عربام که عین ندارم و دیگر اقوال این باده نوشان بسیارست که هر یکی جرعه
نوش این بزم است حاصل کلام سالک مجتهد را اینجا مرتبه **فناء الفناء** رو نماید که حاصل
آن بقاء البقا باشد پس در این مقام عالی سالک عالی را کلام با حضرت کلیم علام که تعالی شانه
است در میان آید که وحی منزل با نبیا علیهم السلام عبارت از انست و الهام غیبی با اولیاء
کرام اشارت بدان و همین صوت بی صوت را در قرار داد صوفیه حدیث قدسی
کشفی می نامند که نزول این سروش بگوش مدهوش تا زمان امام قایم قایم و جاریست
زیرا که فیضان باطن بموت تا در قیامت است چنانکه کسی چه خوب گفته ؎
هنوز آن ابر رحمت در فشان است ✤ خم و خمخانه با مهر و نشان است ✤ مقصود سخن انکه سالک

ساعی چون از روی صفات و ذات مرتبه فنا در مشاهده هستی رسول پیدا کرده بمثال دیگر
محمدی متکلم شود چون ازان ترقی کند روح او با روح محمدی هم سخن گردد و قس علی هذا عروجاً علی
عروجه عین او با عین محمدی ناطق آید و حقیقت او با حقیقت محمدی فایز گردد و حاصل
این معنی را عارفان دانند و اصلان بینند با علماء متکلمین ایشان را خلط بحث نیست و انکه
عارف باشد منکر این نوع حدیث نبود و آنکه انکار کند از جمله عارفان نیست کرده باشد توفیق
کلام هر سالک مستعد را بقدر استعداد و عروج او با روح رسول صلی الله علیه وآله وسلم قرب و
استمداد است که معراج عارف عبارت از دوست و معراج دوم اصطلاح صوفیه نهایت مرتبه را
گویند پس معراج نبی غیر معراج ولی است و معراج ولی غیر معراج عامی مومنانست و هر منکر معراج
نبی کفر لازم آید و منکر معراج ولی را کافر نگویند اما ولایت شیخ عبد القادر را تموج نبوت است
البته کفر تو اندشد و خود ترا معلوم است که قرب حضرت ما در حضرت رسول چه قدر است
علی قدره احادیث کشفی وارد الحدیث النبوی من کشفه ذکر صاحب جواهر القلائد
من مجمع الفضایل انه قال سمعت عن مشایخ الصوفیه رحمة الله تعالی علیهم
انهم یقولون ان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه قد رای نبینا محمداً
صلی الله علیه وآله وسلم لیلة المرصاد وشرف بتشریف الولایت المطلقه
المحمدیه وخلع وراثة المحبوبیة فی تلك اللیلة المبارکه کما نقل عنه انه قال
لما عرج جدی محمد المصطفی صلی الله علیه وآله وسلم لیلة المرصاد وبلغ
سدرة المنتهی وقف جبرئیل الامین متخلفاً وقال یا محمد لو دنوت
انملة لاحترقت فارسل الله تعالی روحی الیه فی ذلك المقام لاستفادتی
عند سید الانام علیه افضل الصلوة وعلیه اکمل السلام فتشرفت به
واستحصلت النعمة العظمی والوراثة والخلافة الکبری وحضرت
وصرت بمنزلة البراق حتی رکب علی جدی رسول الله صلی الله علیه

والہ وسلم وعنانی بیدہ حتی وصل قاب قوسین او ادنی وقال لی یا
ولدی وحدقة عینی قدمی هذه علی رقبتك وقدمای
علی رقاب کل ولی اللہ تعالی یعنے این حدیث است از کشف آنحضرت رضی اللہ عنہ کہ ذکر
کردہ صاحب جواہر القلاید از کتاب مجمع الفضایل کہ تحقیق او کفت کہ شنیدم من از مشایخ صوفیہ
رحمت کند خدا تعالی مر ایشان را کہ کفتند بدرستیکہ سرور ما غوث الاعظم رضی اللہ عنہ تحقیق دید
است پیغمبر ما محمد مصطفے صلی اللہ علیہ والہ وسلم را در شب مرصاد کہ شب رصد و ترقی آنحضرت علیہ السلام
بود و مشرف شد حضرت ما رضی اللہ عنہ بہ تشریف ولایت مطلقہ محمدیہ و خلعت یافت وراثت
محمدیت را ازان شب مبارکہ چنانکہ نقل کردہ میشود از حضرت ما رضی اللہ عنہ کہ تحقیق فرمود
رضی اللہ عنہ ہرکاہ کہ عروج فرمود جد من محمد مصطفے صلی اللہ علیہ والہ وسلم در شب ترقی و
رسید سدرة المنتہی را کہ درماند جبرئیل امین آنجا بخوف و کفت یا محمد اکر میکذارم پری پیشتر
ازین مقام ہر آئینہ سوختہ شوم من پس آنوقت فرستاد خدا تعالی روح مرا بطرف آنحضرت
علیہ السلام دران مقام برای فایدہ من نزدیک سیدانام کہ بروباد افضل صلوات و بروباد اکمل سلام پس مشرف شدم یعنی رسیدم من بدو و طلب حصول نعمت عظمی کردم و
حاصل کردم خلعت وراثت و خلافت کبری دران حالیکہ حاضر شدم و کشتم من بمنزلہ مرا
آنحضرت تا اینکہ رکوب فرمود آنحضرت جد من رسول خدا صلی اللہ علیہ والہ بر من و عنان
من بدست مبارک بود تا آنکہ واصل شد بمقامی کہ قاب قوسین او ادنی است و کفت مرا
ای پسر من و روشنای چشم من قدم من اینکہ ثابت شد بر کردن تو و سر و قدم تو ثابت
باد بر کردنہای ہر ولی خدا تعالی را وی کوید قاب قوسین مقام نہایت قرب است
کہ قوسی ازان مسمی است باحدیت و قوسی دیکر مسمی است بواحدیت و خط وسطانیکہ
کہ مقوس کردہ میشود باو بدو قوس مسمی است بوحدت و او ادنی مراد از باطن وحدت
است کہ ولایت مطلقہ محمدیہ آنست الحدیث القدسی من کشفہ قال صاحب السفینة

العارف باللہ سید نعمت اللہ البنکالی حدثنا بعض السادات انا سمعنا
عن سادات الکبری انہم قالوا لما بلغ محمد صلی اللہ علیہ وسلم لیلۃ المعراج
بمقام سمع من اللہ تعالی اقف یا محمد ان ربک یصلی وشرف بحالۃ خاصۃ
قال علیہ السلام فیہا باذنہ تعالی لی مع اللہ وقت لا یسعنی فیہ ملک مقرب
ولا نبی مرسل فظہر بہ جوہر الذاتی علی ہیئۃ الطاوسیۃ من وراء
الکبریاء بحضور حبیبہ علیہ السلام فسال علیہ السلام یارب من
ہذا فی ہذا المقام الکرام من الانبیاء والرسل العظام قالہم حبیبہ
یا محمد ہذا ولدک ووارث ولایتک ومحی دینک من بعدک
اسمہ عبد القادر وخطابہ غوث الاعظم فحصل لہ صلی اللہ علیہ وسلم
السرور والبہجۃ فحمد اللہ حمدا کثیرا فشکر اللہ شکرا کثیرا یعنی
این حدیث قدسی است از کشف آنحضرت رضی اللہ عنہ کہ راوی آن عارف باللہ سید
نعمت اللہ بنکالی است رحمۃ اللہ علیہ کہ گفت حدیث کردند ما را بعض سادات کہ گفتند بدرستی
ما شنیدہ ایم از سادات بزرگ خود بدرستی کہ ایشان می گفتند ہرگاہ رسید پیغمبر ما محمد مصطفی
صلی اللہ علیہ در شب معراج بمقامیکہ شنید ندای از خدای تعالی آمد کہ باش بجای خود بدرستی کہ
پروردگار تو نماز می کند و مشرف شد آنحضرت علیہ السلام دران وقت بحالتی خاص کہ کفت در آنحالت
بحکم الہی خاص مرا است با خدا بتعالی وقتی کہ نمی گنجد در آن وقت ملک مقرب و نہ نبی مرسل پس در حال
ظاہر شد جوہر عشق ذاتیہ بر شکل طاؤسی از پردہ کبریای در حضور حبیب خدا علیہ السلام پس
آنحضرت علیہ الصلوۃ والسلام سوال کرد ندای پروردگار من کیست این در این مقام بزرگ
کہ مقام پیغمبران و رسل عظام است پس وحی کرد او تعالی حبیب خود را کہ این فرزند تو است
و وارث ولایت تو و زندہ کنندہ دین تو بعد تو اسم او عبد القادر و خطاب او غوث الاعظم
است پس حاصل شد آنحضرت علیہ السلام را سروری و بہجتی کہ آنحضرت ستایش فرمود او تعالی را

وثنا کردثنا کردنی بسیار وشکر کردشکر کردنی بزرگ وصلوة در حدیث قدسی یعنی ثنا آمده
معنی آنکه پروردگار تو نمازمی کند یعنی ادتعالی حمد خود بر خود می کند که اول قسم حمد است وبعضی
وجوه دیگر بیان کرده اند که مناسب مقام نیست که گفته شد الحدیث القدسی من کشفه
روی قاسم السلیمانی عن بعض المشایخ قدس الله ارواحهم وهم یقولون
عن سیدی غوث الاعظم رضی الله عنه انه قال لما عرج جدی حبیب الله
صلی الله علیه وسلم لیلة المرهما استقبل الله ارواح الانبیاء والاولیاء من
مقاماتهم لاجل زیارته فاذا قرب نبینا علیه السلام من العرش المجید
راه عظیما ورفیعا لا بد له من عوده الیه من سلم ومرقات فارسل الله تعالی
الیه روحی فوضعت کتفی موضع مرقاته فاذا اراد ان یضع قدمیه علی
رقبتی سال الله تعالی عنی فاعلمه یا محمد هنالک ولدک اسمه عبد القادر
ولاختمت النبوة علیک لکان هو اهلا لها بعد فشکر الله تعالی علیه
وقال لی جدی علیه السلام یا بنی طوبی لک رایتنی ووجدت
نعمتی ثم طوبی لمن رآک اورای من رآئک اورای من رای من رآک الی
سبعة وعشرین وجعلتک وزیری فی الدنیا والاخرة ووضعت قدمی
هذه علی رقبتک وقدماک علی رقاب جمیع الاولیاء بلا تفاخر ومباهات
ولو کانت بعدی نبوت لنلتها ولا نبی بعدی یعنی این حدیث قدسی
با حدیث نبوی است از کشف آنحضرت رضی الله عنه که روایت می کند شیخ قاسم سلیمانی از
بعضی مشایخ صوفیه قدس الله ارواحهم که ایشان می گفتند که شنیدیم ما از شیخ ما سیدی غوث الاعظم
رضی الله عنه که تحقیق او می گفت هرگاه که عروج فرمود جد من حبیب خدا صلی الله علیه وآله وسلم
در شب معراج که شب رصد وترقی آنحضرت است پیش فرستاد الله تعالی ارواح پیغمبران
مرسل را واولیاء کمل را از مقامات ایشان برای شرف زیارت آنحضرت علیه السلام

پس چون نزدیک شد پیغمبر ما صلی الله علیه وآله وسلم عرش بزرگ را دید او را عظیم و رفیع و
ضرور آمد بنا بر رکوب او بحضرت ما علیه السلام از قسم زینه و پایه جهت رکوب پس آنوقت فرستاد
او تعالی روح مرا بطرف آنحضرت علیه السلام پس نهاد من دوش خود را بجای زینه او پس
وقتیکه خواست آنحضرت که به نهد هر دو قدم خود بر گردن من سوال کرد الله تعالی را از کیفیت
من پس وحی کرد حق سبحانه بدو که ای محمد این پسر تو است نام او عبد القادر اگر ختم نکردم نبوت را بر
تو هر آینه بود او سزاوار مر نبوت را بعد تو پس شکر حق تعالی کرد پیغمبر ما علیه السلام این معنی
و گفت مرا جد من صلی الله علیه وسلم ای پسرک من یعنی پسر عزیز ترین خوبی و خوری باد ترا که
دیدی مرا و یافتی نعمت مرا پس تر خوشی باد مر کسی را که دید ترا باد دید کسی ترا که او دیده است ترا یا کسی را
که او دیده کسی را که او دیده است ترا تا بهفت درجه و بروایتی هفت درجه آمده و فرمود کرد ایشان
ترا وزیری یعنی همنشین و ندیم خود در دنیا و آخرت و فرمود نهاد م قدم خود را بر گردن تو و بر دو
قدم تو ثابت باد بر گردنهای همه اولیاء بلا تخصیص و مباهات و فرمود اگر بودی بعد از من نبوت بامی
هر آینه میر سید آن نبوت ترا اما بعد از من نبوت نمانده الحدیث القدسی من کشفه رضی
عن بعض السادات الصوفیة رحمهم الله علیهم انهم یعاکون عن سیدنا غوث
الاعظم رضی الله عنه انه قال لما شرف الله تعالی روحی فی لیلة المعراج
برویت جدی حبیب الله صلی الله علیه وآله وسلم واطلعنی علی ما الهمه
ثم قال یا محمد اعلمت من هذا الرجل فقال یا رب انت اعلم منی بذلک
فقال الله تعالی هذا ولدک من نسل الحسن بن العلی واسمه عبد القادر
جعلت محبوبا بعدک سیکون شانه بین الاولیاء کشانک بین الانبیاء
فقال لی رسول الله صلی الله علیه وآله یا ولدی وقرة عینی
قد طاب خاطری برویتک وطاب خاطرک برویتی فانت محبوبی
ومحبوب الله ووارثی من بعدی فی مقامی ولایتی ومحبوبیتی ووضعت

قدمی هذه علی رقبتک وقدماک علی رقاب اولیاء امتی یعنی این حدیث
قدسی است با حدیث نبوی کشفی که روایت کرده می شود از بعض سادات صوفیه والیشان
حکایت می کنند از سالار با حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه که تحقیق آنحضرت فرمود هرگاه که مشرف
کرد خدا تعالی روح مرا در شب معراج برویت جد من حبیب خدا محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم
واطلاع داد مرا بر آنچه که وحی فرموده آنحضرت علیه السلام را گفت ای محمد آیا میدانی تو این مرد را
که کیست پس گفت آنحضرت علیه السلام ای پروردگار من تو نیکو میدانی از من بدین شخص نفرمود
حق سبحانه تعالی شانه این پسر تو است از نسل حسن بن علی که نام او عبد القادر است که گردانیدم
من او را محبوب بعد محبوبیت تو و زود است که بلند گردد شان او در میان اولیاء مانند شان عظمت
تو در میان پیغمبران مرسل پس تر فرمود آنحضرت علیه السلام مرا ای فرزند من وای روشنای چشم
من بدرستیکه خوشوقت شد خاطر من بدیدن تو و خوشوقت شد خاطر تو از دیدن من پس تو
محبوب من هستی و محبوب خدا و وارث من توئی بعد از من در مقام ولایت من و در محبوبیت
من بحالیکه نهادم من این قدم را بر گردن تو و هر دو قدم تو ثابت باد بر گردنهای همه اولیاء
امت من هذا حدیث النبوی من کشف حجة الاسلام امام محمد غزالی رحمة الله علیه
و غزال دیهی است از دیهات طوس صاحب نفحات فرماید انتساب وی در تصوف از
شیخ ابو علی فارمدی بود چنانکه وی خود گوید که من شنیده ام از ابو علی فارمدی که وی از شیخ ابو القاسم
گرکانی شنیده می گفت که نود و نه نامهای خدا تعالی در نهایت کار و صف بندهٔ سالک گردد
و حال آنکه بنده هنوز در سلوک است و به نهایت نهایت نرسیده بود زیرا که بفنا و سیر الی الله
منتهی می گردد و سیر فی الله را نهایت نباشد و هم در نفحات مذکور است که شیخ ابو الحسن شاذلی
رحمه الله که قطب وقت خود بود از واقعه خود که دیده بود چنین خبر داده که حضرت خواجه عالم
در شب معراج با مهتر موسی و عیسی علیهما السلام مفاخرت و مباهات کرده اند به محمد غزالی و
او را خدا تعالی جمعیت ظاهر و باطن داده بود که در وقت خود نظیر نداشت جهال ذکر این

فرو اکمل و درین مقام آنکه روح ایشان نیز در شب معراج حاضر بود اگرچه بوجود عنصری بعد مدت
دراز در عالم شهادت موجود شد چنانکه حضرت مارضی الله عنه بعد امتداد مدت کثیره در عالم ناسوت
جلوه ظهور فرموده تا سامع غیر موقن را استدلال بر دیقین گردد و شک و ظن را بدان راه نه نهد زیرا
انکار نص ظاهر در ظاهر شریعت کفر آمده همچنان انکار نص باطن در باطن طریقت کفر اللهم احفظنا
منه و آن نص اینست در حرز العاشقین جامع الشریعة والحقیقة فرید العصر وحید الدهر
شیخ رشید بن محمد الجنیدی رحمة الله علیه آورده اند که در شب معراج با سید المرسلین خاتم النبیین
احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم و مهتر موسی علیه السلام ملاقات شد مهتر موسی علی نبینا گفت
یا اخی الصالح یا نبی الصالح انت قلت علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل یعنی
ای برادر نیک و پیغمبر مهتر ما تو گفتی که دانایان امت من مانند پیغمبران بنی اسرائیل اند
آنحضرت علیه السلام فرمودند آری مهتر موسی علی نبینا گفت ایا باشد که یکی از علماء امت شما
در بیوقت حاضر بود و با من هم سخن گردد آنحضرت علیه السلام روح محمد غزالی را پیش مهتر موسی
حاضر آورد و خود بیشتر عروج فرمود پس میان ایشان سلام واقع شد موسی علیه السلام گفت
ما اسمك غزالی گفت محمد بن محمد بن محمد الغزالی موسی علیه السلام فرمود من
از اسم تو پرسیدم نه از پدر و جدت روح محمد غزالی گفت حق تعالی ترا پرسید ما تلك
بیمینك یا موسی شما گفتند هی عصای اتوکؤ علیها واهش بها علی
غنمی ولی فیها مآرب اخری یعنی چه چیزست بدست راست تو ای موسی تو فرمودی
این عصای منست تکیه میکنم بر آن عصا چون مانده شوم و برانم گوسفندان خود را و مرا دران
عصا کارهای دیگرست اگر می گفتی این عصا منست هر آئینه کافی بودی موسی علیه السلام جواب
فرمود که چون حق تعالی فرمود ما تلك بیمینك یا موسی دانستم که او تعالی شانه عالم الغیب والشهادة
است این سوال نیست مگر به جهت استیناس دل من بمکالمه پس باقتضای حال و مقام انکلمات
زیاده کردم روح محمد غزالی گفت چون مرا برای مکالمه و مباحثه طلبیدی از ان این کلمات نیز

زیاده کردم متهر موسی علیه السلام باستماع این سکوت فرمود حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم
از مقام خود که بود بعصای مبارک خود به محمد غزالی اشاره فرمود و گفت اُسکُتْ هٰذا
نَبِیٌّ مُرْسَلٌ یعنی خاموش یا اخی موسی انقدر بی ادبی مکن که او نبی مرسل است پس
روح غزالی ساکت شد و سر در پیش انداخت راوی گوید چون امام محمد غزالی رحمة الله علیه در دنیا
ظهور نمود اثر آن عصا بر بدن امام غزالی نمایان بود و همچنان چون حضرت غوث الثقلین رضی الله
عنه در این عالم بجسد عنصری بوجود آمدند بعینه اثر قدم شریف آنحضرت علیه السلام بر قبه حضرت
ما بان بود سند دیگر نظامی گنجوی رحمة الله علیه که ولی اکمل است کمالش از تصانیف او ظاهر
می گوید در شب معراج آنحضرت علیه السلام بر براق هلال نعل و انجم مسمار برق رفتار سوار بودند غاشیه
آنحضرت بر دوش من بود عار نمی چه خوب میگوید بادشاهان مجازی اگرچه طاقت سیر ممالک
بپای خود میدارند اما بجهت احتشام سلطنت و عظم امارت بی اعانت رکوب اصلا سیر نمی کنند
زیرا که در عظمت و اقتدارشان در اینصورت نقصان می نماید و کسر شوکت می گردد و دیگر در
سیر پیاده گی عیب و عار لازم می آید همچنان آن پادشاه هر دو جهان خواجه کائنات سرور
عالمیان چون بسیر ملک و ملکوت تا نهایت ناهوت مامور گشت حق سبحانه تعالی شانه به جهت تعظیم
و تکریم آنحضرت علیه افضل الصلوة و علیه اکمل التحیت را از مکه معظمه تا بیت المقدس و سدره
برکوب براق سیر کنانید و از انجا بمعاریج و سلام و پیشتر ازان بمراکب روحانیه چنانکه گذشت

نظم همانا مدح شاه دین پناه است ✣ کز و هر قطره دریا دستگاه است ✣ بمدح او دلم شد
فکرت اندیش ✣ توان گشتن مرید طالع خویش ✣ شده تا مولد آن قبلهٔ جان ✣ حریم
کعبه و نزد عشق کیلان ✣ ز اسجادش قضا بر خود کند ناز ✣ که زد پهلو کرامات باعجاز
قضای ایزدی محو رضایش ✣ اجابت دست پرورد دعایش ✣ منی آباد او در دیر
میگیرد ✣ ز لای باده نفی غیر می کرد ✣ کلید فتح کار مشکل افتاد ✣ قضا با گوشه ابرد می او
داد ✣ وجودش افتخار آفرین ✣ نمودش اعتبار برگزین ✣ گرامی گوهر اولاد سید

ستون دین و آئین پیغمبر ✤ خوش آنروزی که رایم رو ببغداد ✤ ز سر پا کرده از بند غم آزاد
بگردم مرقدت گردیده باشم ✤ مراد دیده و دل دیده باشم ✤ کنم از شوق بیتابی در آغوش
زمین آستان از سجده رویش ✤ کشم زان خاک در چشم ارادت ✤ منور سر مه تا صبح میعاد
بیا ساقی بده تا حظ ببغداد ✤ شراب روح عشق و جان ارشاد ✤ حدیث مرشد آمد دلپذیرم
بجام باده شود دستگیرم **وادی پنجم در بیان استثنای کردن صحابه کرام و ائمه اثنا عشر**
علیهم السلام از ولایت مجرده و استثنا بر چیدن بود چیزی را از جنس آن در لغت چنانکه
کوئی قوم آمد مگر زید پس زید را خارج کرد از آمدن که داخل در آمدن بود همچنان در اینجا حدیث
قدسی کشفی و بنوی لفظ کل در کل ولی الله که مذکور شد شامل جمیع افراد ولایت بوده اما حضرت
قایل قول قدمی رد قسم را استثناء فرموده بیانش خواهد آمد اکنون بدانکه **ولایت** به چند نوع
است اول ولایتی است بعد ولایت الله تعالی که به نبوت امتزاج دارد و آن ولایت
پیغمبران و مرسلان است سلطان ایشان خاتم الانبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم است
دوم ولایتیست که بخلافت و صحابیت و امامت ممزوج است و آن ولایت امیر المومنین
حامل لوای نبوت مولانا علی ابن ابیطالب است کرم الله وجهه و صحابه کرام و ائمه ذوی الاحترام
رضی الله عنهم است سیوم ولایتیست مجرد از نبوت و خلافت و امامت آن ولایت جمله
اولیاء اولین و آخرین است پس مراد از کل ولی الله که در قول شریف سیدنا سید عبد القادر
جیلانی واقع است همین اولیاء الله اند که ولایت مجرده دارند یعنی جمیع اولیاء ماضیه با رواح
خودها و حالیه با جساد خودها و استقبالیه با مثال خودها در ان مجلس قدمی نهده حاضر شده
رقبات خود ممدود ساخته قدمش را بر اعناق خودها قبول کرده اند و درین باب کلام اکثر
اولیاء گواهی میدهد ان شاء الله پیشتر بر محل نوشته آید اکنون دلایل استثناء بقلم می آید باید
فهمید یعنی انبیاء و صحابه و ائمه اگرچه در حقیقت اولیاء اند اما در عرف ایشانرا انبیاء گویند
نه اولیاء و صحابه را اصحاب رسول گویند نه اولیاء رسول همچنان دوازده امام را ائمه اثنا عشر

گویند نه اولیا و اثنا عشر و این تحقیق است که حضرات ایشان سلاطین اولیا و اکابر آنها اند
و بحث ما در اولیا است نه در سلاطین و اکابر اولیا است اما جهال بی نوال معنی قدمی هذه
الی آخره را اصلا فهم نکرده هر چه در ذهن در آید می گویند حاشا و کلا چنین نیست دیگر دلیل بین
آنکه آنحضرت رضی الله عنه در قول قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله گفته اند نه کل صحابه
و امام گفته اند چنانکه در حدیث الخاطر آنحضرت می فرماید قدمی هذه علی رقبة کل
ولی الله و ولیة الله تعالی من الاولین و الاخرین سوی الصحابة و الائمة
من ذریة نبینا محمد صلی الله علیه و اله وسلم یعنی آنحضرت رضی الله عنه می فرماید
این قدم من ثابت است بر گردن هر ولی خدا از مرد و زن که از اولین و آخرین که از امت مرحومه
و از امم سابقه باشند و رای صحابه کرام و ائمه طاهرین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین که از اولاد
پیغمبر ما صلی الله علیه و آله وسلم باشند صاحب مخازن قادریه سفر مایه قول آنحضرت رضی الله عنه
مطابق و موافق قول الهی است چنانکه او سبحانه تعالی شانه در کلام معجز نظام خود می فرماید و اذ قال
ربک للملائکة انی خالق بشرا من طین فاذا سویته و نفخت فیه من روحی فقعوا
له ساجدین فسجد الملائکة کلهم اجمعون الا ابلیس ابا و استکبر و کان من الکافرین
قال یا ابلیس ما منعک ان تسجد لما خلقت بیدی ء استکبرت ام کنت من
العالین یعنی و قتیکه گفت پروردگار تو مر فرشتگان را که تحقیق من آفرینده ام آدمی را از
گل پس و قتیکه برابر گردانم او را و پدیدارم در قالب او جان اضافی را پس در آیند برای سجده
او پس سجده کردند یعنی انقیاد نمودند فرشتگان همه ایشان او را مگر ابلیس که بزرگی نمود
و گشت از کافران پس گفت خدا تعالی ای ابلیس چه چیز باز داشت ترا از آنکه سجده نکردی
مر آن چیز را که آفریدم بدو دست قدرت خود یا تکبری نمودی یا آنکه بودی تو از بزرگان
را دی گوید جمله فرشتگان بسجده تحیت و تکریم آدم سر فرود کردند مگر ملائکه سبعه سجده نکردند و ایشان
مامور بسجده نبودند چنانکه او تعالی در سر زنش او می فرماید أم کنت من العالین یعنی

سورہ ۳۸ پارہ ۲۳

ایا طلب کبر کردی ترا ی ابلیس یا بودی تو از ملائکه که ملاء الاعلی اند یعنی بودی تو از فرشتگان
که مامور بسجده نبودند دگویند آنها هفت فرشته اند حبذا اعلی نه همه اولیا را اولین و آخرین مامور
بقول قدمش گشتند مگر صحابه کرام و ائمه ذوالاحترام اولیا اند ایشان اصلا مامور نبودند چرا که
ایشان در درجات علیا اند چونکه مامور نبودند یابش در کردن ایشان نباشد آری
و نعم کلام حضرت رضی الله عنه در حقیقت مطابق کلام الهی است و بعینه مفسر آن اگر بتدقیق
نظر دیده شود و دیگر دلیل بیّن آنکه حضرت امیر المومنین اسد الله غالب مولانا علی ابن
ابیطالب کرم الله وجهه و سلام الله علی نبینا و علیه را اهل سنت جماعه و شیعه امامیه هردو اتفاق
دارند که آنحضرت حامل لوای نبوت امیر المومنین امام المسلمین اند و این خود معلوم است
که حضرت سلطان الانبیا احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و دیگر انبیا علیهم السلام
اول مومن و مسلم اند در ایام نبوت خود هاچنانکه در نص کریمه واقع ست لا شریک له و
بذالك امرت وانا اول المسلمین یعنی انباز نیست مراو تعالی را و بتوحید او امر کرده شدیم
و ما از نخستین مسلمان ایم دیجای در کریمه فرماید فلما افاق قال سبحانك تبت الیك
وانا اول المؤمنین یعنی پس هرگاه که بهوش آمد مهتر موسی علیه السلام گفت تنزیه همه مر ترا ست
ای بار خدایا اثابت کردم بسوی تو و ما نخستین گرویدگانیم پس مومنیت و مسلمیت آنحضرت
علیه السلام و انبیا علیهم السلام از روی نص شریف و حدیث صحیح ثابت شد مهذا در جماعه مومنین
و مسلمین در نمی آیند دیگر دلیل بیّن آنکه با وجود اثبات مومنیت ایشان خدا تعالی آنحضرت
علیه السلام را بلفظ نبی و رسول یاد کرد چنانکه قران ناطق ست یا ایها النبی یا
ایها الرسول و به لفظ یا ایها المومن خطاب نکرد اگرچه ایشان و آنحضرت علیهم السلام در حقیقت
مومن کامل بودند در عرف نبی و رسول گویند همچنان دوازده امام وصی به کرام و جماعه
کل ولی الله در نیایند لله درّه دیگر دلیل بیّن آنکه جناب امیر المومنین نا صب
لوا الحمد مولانا علی کرمه الله وجهه امیر و ولی و بادشاه برمومنان اند که غیر سلطان الانبیا

علیه السلام وانبیاء ذوالکرام علیهم السلام اند همچنان قدم مبارک آنحضرت ما که سلطان الاولیا
است بر رقاب ان اولیاد که غیر ایمهٔ معصومین وصحابه کرام اند ثابت ومثبت بود رضی الله عنهم
اما بعضی بجهل عالمانه می گویند که حضرت امیر را اهل شیعه در سه موضع علیٌ ولی الله می گویند یعنی
در کلمه طیبه شهادت واذان پس چگونه در زمرهٔ کل ولی الله درنمی آید باوجودیکه صریح بلفظ ولی مخاطب اند
جوابش انکه در زمان اول خوارج بسیار بودند وایشان منکر سیادت وولایت حضرت امیرالمومنین
بودند پس اهل شیعه بجهت رد اعتقاد ایشان درین مواضع گفتن علی ولی الله اختیار کردند اما در
عقاید ایشان چنین نیست که حضرت امیر را صرف ولایت مجرده است بلکه اعتقاد آنها برین است
که آنحضرت امیر را سیادت وولایت وغیر ذلک من الامور الدینیه التی لیست فی
احدٍ سواه است یعنی همه امور دینیه کامل تر وفاضل تر در کسے نیست جز آنحضرت امیر پس
بر اعتقاد ایشان هم در جماعه کل ولی الله درنمی آیند اگرچه آنها در مواضع ثلاثه علی ولی الله میگویند
واهل سنت جماعه نیز بر سیادت وولایت وصحابیت وامامت وخلافت آنحضرت قایل و
شاهد اند اگرچه در مواضع مذکوره میگویند الله ولی المؤمنین شاهد این مقام است لله درّه
پس ای عزیز چون ازین دلائل قاطع وبراهین ساطع ایمه اثنا عشر وصحابه کرام که
در مراتب اولیاء علیا اند چنانکه در ملایکه ملاء الاعلی مستثنی اشدند پس این زمان هیچ ولی
از ولایت مجرده باقی نمانده چه اولین وآخرین همه ایشان در تحت قدمش در آمدند وبار زد
قدم آنحضرت رضی الله عنه را بر رقبات خود نهادند وقبول کردند درین باب بسیار اقوال
اولیاء ودلائل عقلیه ونقلیه در کتب صوفیه واقع از مطالعه معلوم گردد واینجا اختصاراً ازانها بقلم
می آید تا سامع صادق را کافی بود اما بعضی بجهل مرکب گویند که از کجا معلوم می شود که همه اولیا
متقدمین ومتاخرین گردنهای خود دراز کرده قدمش را بر رقبات خود نهاده اند جواب باید گفت
حضرت ماغوث الثقلین این قول شریف از خود نگفته اند بلکه درین باب مامور شده اند اگر مامور نشدی
از خود گفتی هرآئینه هیچ ولی گردن خود ندادی ودراز نکردی وعندالله جمیع اولیاء الله حاضرند

چه زنده چه مرده چه آینده و نزدیک خدا تعالی کار بروح است و نه بتن پس حضرت سلطان الاولیا
در محضر اولیا حاضر بودند که خدا تعالی آنحضرت را فرمان داد بگفتن قول و همه ایشان را حکم فرمود
بقبول کردن قول قوله حق و کلامه صدق بدلیل بین باید گفت که صاحب
مخازن گوید در قول قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله کلمه کل عام است مضاف
سوی لفظ ولی الله پس این عمومیت جمیع افراد ولایت مجرده را شامل است خواه آن فرد زنده باشد
یا مرده بود یا آینده غرض هیچ فرد از ولایت ازین تعمیم بیرون نخواهد رفت چنانکه در علم اصول
آمده هر لفظی که دلالت بر معنی عام کند اگر او از جانب متکلم خاص نشده باشد عمل بر عمومیت او
واجب است چنانکه در اصول فقهه نزدیک امام اعظم ابو حنیفه کوفی رحمه الله علیه قرات مطلق
آیات فرض است نه آیتی مخصوص بحکم فاقرؤا ما تیسر من القرآن یعنی بخوانید آنچه آسان گردد
بر زبان از قرآن پس لفظ فاقرؤا در قرآن او شامل جمیع آیات است و مراد از آیت خاص
نباشد اما امام شافعی رحمه الله علیه می فرماید اری لفظ ما عام بود او را این حدیث
خاص کرد قال علیه السلام لا صلوة الا بفاتحة الکتاب یعنی آنحضرت علیه السلام
می فرماید نماز ادا نمی شود مگر بسوره فاتحه پس مراد از لفظ ما فاتحه است نه غیر او امام ابو حنیفه
فرماید این خبر واحد است و از خبر واحد کتاب که عام است خاص نمی شود حاصل آنکه ابو حنیفه بر هر دو
عمل کرد یعنی از آیت مطلق قرات ثابت کرد که فرض است و از حدیث قرات سوره فاتحه
باثبات رسانید که واجب است همچنان بدلیل مسلم اصول فقهه تعمیم لفظ کل بر جمیع اولیاء
اولین و آخرین صادق آید زیرا که متکلم این قول حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه اند کلام خود را
که عام است خاص نکرده اند و نگفته اند قدمی علی رقاب اولیاء زمانی یعنی قدم من
بر اولیاء زمانه منست پس دیگرے را چه شاید که کلام دیگر را خاص کند بلفرض اگر کند در تخصیص وی
هیچ فائده نبود زیرا که کلام از خاص کردن غیر متکلم اصلا خاص نمی شود سوال اگر گویند که
لفظ عالمین در قول او تعالی ان الله اصطفیك و طهرك و اصطفیك علی

نساء العالمین یعنی این آیه در شان مریم واقع است که او سبحانه فرماید بدرستیکه برگزیدیم ما ترا
و پاک گردیم ترا و باکی دادیم بر زنان عالمیان و در آیت دیگر فرماید اسماعیل والیسع و
یونس و لوطا و کلا فضلنا علی العالمین و این آیه شان چهار پیغمبر مذکور آمده
و دیگر در آیت ثالث و اتیکم مالم یوت احدا من العالمین در هر سه جا لفظ عالمین
عام بود اما مفسران این آیات را خاص کرده اند و چنین گفته اند که مراد از این نساء
عالمین آنزمان اند که در زمان مریم علی نبینا و علیها السلام بودند نه مراد از همه زنان عالم اند
که از زمان ام البشر حضرت حوا تا در آخر باشند و در رد آیت دیگر از عالمین آنکسان
اند که در زمان این سه پیغمبر بودند نه مراد از وقت حضرت آدم علیه السلام تا زمان پسین
باشد و مراد از احدا من العالمین نیز همچنین است و این خود ظاهر است که متکلم این آیات
و سایر قرآن خدا تعالی است نه مفسران پس معهذا مفسران که غیر متکلم قران اند این آیات
را که عام بود خاص کردند جواب با صواب آنکه مفسران در حقیقت کلام حق را که عام است
از خود نه خاص نکردند بلکه ایشان را در هر آیت اسناد بحدیث است و آنحضرت علیه السلام
نیز از خود نه خاص نفرموده مگر بوحی الهی پس در نفس الامر این ایات البینه از جانب
متکلم خاص شدند نه از جانب دیگر همچنان متکلم قول قدمی هذه الی آخره حضرت غوث الثقلین
اند رضی الله عنه لفظ کل را در مقوله خود خاص نکرده پس دیگری را چه رسد که خاص
کند و جواب دیگر در سوال آنکه اگر مفسران خود رای و خود پسند بودندی هر آئینه
این آیت را که وما ارسلناك الا کافة للناس و آیه دیگر وما ارسلناك
الا رحمة للعالمین که عام است خاص کردندی اگرچه نصاری بزعم خاص کرده میگویند
که نزول محمد صلی الله علیه وآله وسلم بر عرب است حالانکه این دو آیت خدا تعالی عام
گذاشته و مفسران هم عام گذاشتند که مراد از ناس و عالمین از بعثت آنحضرت علیه السلام
تا دور قیامت است که بنی آدم اند خاص کردن نصاری این آیت را هیچ فائده نداد

زیراکه در اصل متکلم که حضرت حق سبحانه است نکرده همچنین سلطان الاولیا رضی الله عنه مراد از
کل ولی الله اولیای زمانه خود نداشته **سوال دیگر** اگر گویند بر حکم قیاس آیات مذکوره اولیای
آخرین مراد از کل ولی الله اند نه اولیای اولین چنانکه مراد از الناس و از رحمة للعالمین
آنانکه از بعثت رسول اند تا دور آخر نه از حضرت آدم اند تا سلطان الانبیاء علیهما السلام **جواب** آنکه
آنکه بتحقیق رسیده که همه مرسلان اولی العزم و پیغمبران دیگر مر امتان خود را وصیت می کردند که
با رسول آخر زمان ایمان بیارید و بگروید پس هر یک امت نبی مرسل از امم سابقه به سلطان الانبیاء
ایمان آورده اند برین وجه موجبه مردمان اولین در آیه شریفه داخل اند اما از روی شریعت
خارج همچنان اولیای اولین از روی قبول قدم بر گردنهای خود داخل اند و از روی وضع رقاب
و نهادن گردن اولیای حاضرین و آخرین اند و از حکایت های آنها از مقصد اول این کتاب
سر بر نمی گردد دیگر **جواب** باصواب آنکه او تعالی از همه پیغمبران عهد و میثاق گرفته است
که بعد شما نبی مرسل خواهد آمد و نام او محمد است صلی الله علیه و آله وسلم که باو ی ایمان بیارید
چنانکه قرآن ناطق آنست جائیکه فرماید **واذ اخذ الله میثاق النبیین لما اتیتکم من**
کتاب وحکمة ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم لتومنن به ولتنصرنه
یعنی یاد کن ای محمد صلی الله علیه و آله وسلم چون فرا گرفت خدا تعالی پیمان و عهد پیغمبران را که
امم در اخذ میثاق تابع انبیا اند و این میثاق اعظم است که حق تعالی از همه پیغمبران گرفته است
که شما و امم شما ایمان آرند به محمد صلی الله علیه و آله وسلم و مضمون **میثاق** چنین است که
او تعالی شانه فرماید هر چه بدهم شما را از کتاب منزل و فهم آن پس بیاید شما فرستاده از
نزد ما که آن محمد است علیه السلام و باور دارنده مر آن چیز را که با شما است از کتاب و حکمت هر آئینه
ایمان آرید بوی و یاری کنید او را به تن خود تا اگر در زمان شما آید والا نصرت دهید باظهار
صفات و نعوت او و امم خود را بیاری فرمائید حاصل کلام جمیع پیغامبران اقرار کردن بر
رسالت و نبوت پیغمبر ما صلی الله علیه و آله در میثاق همچنان اعتقاد و اقرار کردن او با عصری

بود در پیشین دیگر **دلیل** بیّن آنکه او تعالی همه مومنین و مومنات را از حضرت آدم تا روز قیامت
وعده جنات نموده چنانکه می فرماید **وعد الله المومنین والمومنات جنات تجری**
من تحتها الانهار خالدین فیها یعنی وعده می فرماید او سبحانه مومنین و مومنات را
بهشت ها که از زیر آن انهار آب جاریست و همیشه باشند انها در آن پس درین بشارت همه
مومنان از آدم تا در رحم تم در آمدند نه ازین مومنان و مومنات مراد از مومنین و مومنات
امت محمدیه اند صلی الله علیه و آله وسلم همچنان اولیاء اولین و حاضرین و آخرین در کل ولی الله
در آمدند نه مراد از کل ولی الله اولیاء زمانه انحضرت اند رضی الله عنه و استدلال باین آیت
اقوی ترین دلایل است که سامع معترض را برمان قاطع اللسان است و دیگر کسانیکه گویند که
پایش بر رقبات آن اولیاء که در وقت وی بودند ثابت است جواب ایشان آنکه ایشانرا باید
گفت که بعد قول قدمی الی آخره در وقت آنحضرت **ولی** نو متولد شده پایش برگردن وی ثابت
است یا نی اگر گویند نی پس قول ایشان باطل است که ایشان گفته اند که پایش برگردن هر ولی
که در وقت اوست ثابت است این ولی هم در وقت آنحضرت است پس پایش برگردن او
چگونه نباشد اگر گویند آری یعنی پایش برگردن ولی نو که بعد گفتن او در وقت او هست
ثابت است پس مدعی و مقصد ما ثابت شد که چون برگردن یک ولی نو پایش ثابت شد برگردنهای
همه اولیاء اولین و آخرین هم ثابت باشد چنانکه ولی نو حاضر نبود و روح وی حاضر بود همچنان
ارواح اولیاء اول و آخر حاضر نبودند اگرچه جسمها حاضر نبودند که قدمش بر رقبات خودها
قبول کرده اند و ازینجاست که درین باب اکثر اولیاء ذوالکشف گواهی داده اند از انجمله
اولیاء سبعه اند که بیشتر از زمان آنحضرت بودند و بعضی ازان پیشتر از گفتن قول قدم
از مضمون قدم در مجلس خودها آگاهی کرده اند انشاء الله تعالی در مقصد اول این کتاب
نوشته آید و در اخبار اولیاء اصلا شائبه شک نباشد چنانکه صاحب جواهر القلاید که
یکی از کمل افراد است از مجمع الفضائل که مصنف او بجمله اولیاء کاملین بست می آرد که او

می فرماید که اکمل عباد را صفت صدق در سه چیز اعتبار کرده اند یکی در قدم و این قدم صدق اشارت بقدم معنوی است و آن طی مراحل سلوک و عبور بر مقامات نفس و قلب و روح و سر و خفی است نه قدم ظاهر عبارت است دوم لسان صدق و آن آنست که سخنهای حق را که بوساطت وحی قلب الهام و القاء و استماع بایشان میرسد بقدر استعداد وی و صاحب لسان صدق را ششش کرامات بود اول آنکه خبر او صدق بود دوم شفاعت او مقبول سیوم دعاء مستجاب چهارم علم او مشیت حق و مزهق باطل و او کاشف اسرار معانی بود پنجم حکم او نافذ ششم تلقین او موصل بمطلوب حقیقی ازینجاست که ابراهیم علی نبینا بارجامی فرماید رب اجعل لی لسان صدق فی الاخرین یعنی ای بار خدایا گردان برای من زبان راست در امر آخرت سیوم از صفت سه گانه نه قلب صدق و ان انکشاف آیات غیب و شهادت است در قلب عارف کامل مکمل بالتباس صور مثالیه او در قوت خیالیه او خواه در خواب باشد یا در بیداری بمناسبت هر صورتی با معنی از مفرده و متکثره یا به ثبوت معانی مجرد از صور در قوت علمیه و قران بر صدق آن ناطق است که او تعالی فرماید ما کذب الفواد ما رای الی قوله لقد رای من ایات ربه الکبری یعنی سخن دروغ نمیگوید دل راست گوید چیزیکه بیند تا نهایت آیت که او تعالی فرماید که بدرستیکه دید اندل صادق نشانهای پروردگار خود که بزرگ اند راوی گوید این اخبار و آثار مشعر اند بدین صدق و گفتن صدق قدم صدق ایشان است و دلیل دیگر بر ثبوت معانی مجرده در قلب کامل منطوق لازم الوثوق آنست که او سبحانه در شان حبیب خود فرماید فاوحی الی عبده ما اوحی تتمه و مقدمه العزیز هر امریکه بده خبر ثبوت یابد حد تواتر گویند یعنی در اثبات آن شائبه گمان نیست چه جای شک باشد و جای که حد وه تواتر باشد و هر تواتر را راویان صاحب قدم صدق و لسان صدق و قلب سلیم صادق باشند و اگر اطلاق نص قطعی کنند اعتراف بجاست چنانکه قول حضرت ما غوث اعظم رضی الله عنه که بصد روایت کامله آمده باوجود این اگر باور نکنند جز فکذبوا بایتنا کذابا منکر مدبر را

علامی نیست اللهم احفظنا من حقده **تمهید مقصد** توضیح مطلب آنکه این کتاب مستطاب
که مسمی بدر النوادر فی مناقب سیدنا غوث الثقلین عبد القادر است دو
مقصد دارد **مقصد اول** که حامل سه صد و یازده حکایت است در مناقب غوثیه فی مناقب
اولیاء است یعنی درین مقصد سه رشحات است **رشحه اول** در بیان مناقب اولیا متقدمه
که پیش از زمان آنحضرت رضی الله عنه بودند و آن هفت ولی اکمل اند و بعضے ازان در اول
زمانه آنحضرت بودند که حضرت ما در صحبت ایشان استفاده نمودند و آن چند ولی کامل اند راوی
اول مناقب و فضائل و خوارق عادات و کرامات و برخی از کلام ایشان بیان نموده بعد ازان
مناقب آنجناب را از لسان صدق ایشان بسند رسانیده می گذارد تا مصدق مومن را فزاید
ایماناً توشه زاد آخرت گردد بمنه منجمله آن سبعه ذکر مناقب الصدق قدوة الابرار
زبدة الاخیار واقف اسرار الهی کاشف انوار نامتناهی عارف بالله افضل
المتقدمین قبله محققین وهبی پیشوای سالکان کسبی محرم راز خفی شاهد قدسی
قطب المدار شیخ ابو بکر بن هزار بطایحی رحمه الله علیه صاحب خلاصة المفاخره فرماید بقلمست
از قدوة العرفا تاج العارفین رحمه الله علیه که گفت شنیدم از شیخ خود شیخ ابو محمد شبنکی رحمه الله علیه
که گفت شیخ ما ابو بکر هزار بطایحی در اول حال مشهور بود بقطع طریق و بطایح نام موضعی است چون بصدق
و اخلاص توبه کرد و از همه منقطع شد در دلش آمد که خود را تسلیم کند بکسے که او را بحق رساند آن روز
در عراق هیچ شیخی مشهور نبود پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم و ابو بکر صدیق رضی الله عنه را در خواب
دید گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم **الْبَسْنِی خِرْقَةً** یعنے مرا خرقه بپوشان حضرت
رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم گفت یا ابن هزار انا نبیتک **وَهٰذَا شَیْخُكَ** یعنی من
پیغامبر تو ام و اشارت با بو بکر صدیق کرد و گفت که این شیخ تو است و فرمود ای ابو بکر
بپوشان هم نام خود را چنانکه ما مور شده پس خیر الرفیق ابو بکر صدیق رضی الله عنه بپوشانید
او را جامه و طاقیه و دست مبارک بر ناصیه و بر سر او فرود آورد و گفت **بَارَكَ اللّٰهُ**

فیلک بعد ازان پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمود ای ابوبکر هزار تو زنده شود سنن
امل ظاهر بقیت من و استقامت باید منازل ارباب حقایق ازو و سنان خدای تبارک و تعالی
بعد ر اندراس آن و شیخت در عراق تا قیامت بسبب تو مستقیم ماند و نسایم عنایت باری
جل و علی نظهور تو در روزیدن آمد و نفحات الطاف حق سبحانه و تعالی بقیام تو نافه بکشاید بعد ازان
شیخ ابوبکر بیدار شد و آن جامه و طاقیه هر دو بعینها برخود یافت و بر سر مبارک شیخ ثوالیل بود
ناپیدا شد و در آفاق کوبها آغاز کردند که شیخ ابوبکر واصل الی الله عزوجل است پس از هر طرفی
خلق متوجه حضرت ایشان شد و علامات قرب حق تعالی و صدق اخبار او از باری عز اسمه بتواتر
و تراوف ظاهر گشته راوی گوید من بارها بر شیخ ابوبکر می آمدم و می دیدم که شیران گرد برگرد او
نشسته اند و بعضی بر پای مبارک شیخ مراغه می کنند و اول کسی که بنیاد مشیخت کرد بعراق بعد
انقراض مشایخ رسالت و کسانیکه در طبقه ایشان بودند و من علیهم رحمة الله علیهم او بود شیخ ابو محمد شنبک
رحمة الله علیه گوید دیدم روزی پیش شیخ ابوبکر بن هزار رحمة الله علیه شیری سخت بزرگ که رخ بر
خاک نهاده بر هیبت مخاطب مر شیخ را چیزی می گفت و شیخ او را جواب می داد چون آن شیر باز
گفتم بخدای که ترا این مرتبه داد مرا بگوئی که این شیر با تو چه گفت و تو با وی چه گفتی شیخ فرمود شیر اینجا
گفت که سه شبانروز است که من چیزی نچشیده ام و گرسنگی بر من سخت روز آورده است امشب وقت
سحر در حضرت حق سبحانه و تعالی بنالیدم آوازی شنیدم که رزق تو فلان بقره است در همامیه تو
آنرا خواهی گرفت دلی بتو بدی خواهد رسید اکنون من می ترسم ازان بدی و نمیدانم که چیست
من آن شیر را گفتم که در پهلوی راست تو جراحتی بر سد یک هفته ازان درد مندمانی باز نیکو
شود و ای شنبکی در لوح محفوظ نظر کردم و دیدم که بقره بیرون خواهد آمد سه نفر از ایشان خواهند برد
یکی پیش از دیگری بدو ساعت و سیوم بعد از دو یوم بهفت ساعت ببرد و یکی ازین سه نفر
شیر را جراحت کند در پهلوی راست و بعد هفته به شود راوی گوید در همامیه رفتم دیدم
که شیر پیش از رفته و از همامیه یازده نفر بیرون آمده و یکی از ایشان شیر را مجروح کرده

دشیران بقره رامی کشید و خون از پهلوی راست او میرفت شب نزدیک ایشان ماندم
دیدم یک نفر وقت مغرب نقل کرد و دوم بعد عشاء و سیوم وقت سحر بعد هفته بر شیخ رفتم و دیدم
که آن شیر پیش شیخ است و جراحت نیکو شده راوی گوید نقل است از شیخ کبیر سید احمد
بن ابوالحسن رفاعی رحمه الله علیه که گفت شنیدم از خال خود شیخ ابو منصور بطایحی رحمه الله علیه
که گفت اول کسیکه منقاد شدند شیران و ماران — از اهل بطایح شیخ ابوبکر هزار بود
سبب آنکه شیخ خواست که از بطایح رحلت کند و در شهر دیگر ساکن شود همه شیران و ماران
دکوا سیر و طیور و جن بر شیخ جمع آمدند و درخواست کردند بالله العظیم که از رحلت ملک شیخ فرمود
که مریدان و محبان ما را تا قیام قیامت مطیع خواهند بود و ایشان را نخواهند کرد ایشان همه
قبول کردند راوی گوید مدتی عورتی از بطایح بر شیخ آمد و گفت پسر من در شط غرق شد
و من جز آن فرزندی دیگر ندارم و بالله العظیم که حق تعالی ترا قدرت داده است بر رد
فرزند من اگر امروز رد نکنی فردا شکایت کنم از تو بخدا تعالی و بر پیغامبر و بکویم یا رب
آمدم بر شیخ ابوبکر سخت مصیبت زده و او قادر بود بر رد این و هیچ رد نکرد پس شیخ معانق
سر در مراقبه کرد و فرمود ای عورت مرا بنما که پسر تو کجا غرق شده است پس آن عورت
شیخ را بر کناره شط آورد و بدند که پسر او مرده بر روی آب آمده است شیخ در آب آمد
و دست تا کرد تا آنکه بپسر او رسید او را بر کتف مبارک خویش برگرفت و بیاورد و بمادر او داد
و فرمود که بگیر فرزند خود را زنده یافتم آن پسر دست مادر خود گرفته برود و هم وی گوید شیخ ابوبکر
بن هزار رحمه الله علیه از عظماء و قدماء مشایخ عراق و از اکابر اصفیاء عارفان و صدور
سادات مقربان و صاحب کرامات ظاهره و مقامات فاخره و سرایر زاهره و بصایر باهره
و جلالات عظیمه و احوالات جسیمه و افعال خارقه و انفاس صادقه و همم عالیه و رتبه سنیه و اشارات
نورانیه و نفحات روحانیه و اسرار ملکوتیه و حاضرات قدسیه بود و تصرف در عوالم و انام و
قبول تام نزدیک خاص و عام داشت و مرا و را کلامی است نیک عالی در علوم معارف و

واسرار دمن کلامه رحمه الله علیه حکمت در دلهای عارفان بزبان صدق سخن گوید و در دلها
عابدان بزبان توفیق و در دلهای مریدان بزبان تفکر و در دلهای علماء بزبان تذکر و در دلها
محبان بزبان تشوق و توحید فرد قدم است از حدوث و خروج از اکوان و قطع حجاب و ترک آنچه
سید اند و نسید اند و آنکه باشد بجای همه و علم توحید مباین است مر وجود حق را و وجود حق
مفارق است مر علم توحید را و چون عقل عاقلان متناهی شود در توحید متناهی شود بحیرت و
تصوف آنست که با حق بی تعلق باشی و با ذکر با جماع و با وجد با استماع و با تحمل با اتباع العزیز
بگوش پر هوش شنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم قدس الله سره الاکرم
چه میفرماید گویند شیخ علی شطنوفی در کتاب بهجة الاسرار خود با سناد صحیح می آرد که شیخ ابوبکر
بن هزار البطایحی رحمه الله علیه که قطب وقت و سلطان عصر بود پیش از ظهور حضرت
شیخ الثقلین رضی الله عنه یکصد سال بود شیخ محمد شنبکی گوید که خبر کرد ما را پیر ما شیخ ابوبکر
بن هزار در مجلس خود روزی در میان یاران خود یاد کرد احوال اولیاء را بعد از ذکر احوال
اولیاء گفت سوف یظهر بالعراق رجل من العجم عالی المنزلة عند الله و
عند الناس اسمه عبد القادر ومسکنه بغداد یقول قدمی هذه علی رقبة
کل ولی الله وبتدین له الاولیا فی عصره ای فی عصر قوله ذلك الفرد
فی وقته ای فی وقت قوله یعنی پس گفت تحقیق ظاهر شود در عراق مردی از عجم
که عالی منزلت است نزدیک خدا تعالی و نزدیک مردمان نام او عبد القادر است و جای
ساکن شدن او بغداد و او تحقیق خواهد گفت که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی
ثابت است و گفت فرمان بردار ی خواهند کرد برای او همه اولیا در عصر گفتن او و آن
فرد است در ین گفتن یعنی هیچ ولی نگفته و هم نخواهد گفت عبد القادر در گفتن فرد است
صاحب مخازن گوید از کلام شیخ ابوبکر هزار مذکور معلوم می شود که همه اولیاء زمانه
بزمان خود ها در فرمان بردار ی او باشند زیرا که فرمان بردار ی تعلق بحیات دارد

چنانکه ارواح بنی آدم در روز میثاق اقرار ربوبیت حق تعالی کردند و فرمانبرداری حق سبحانه
در حیات خود نامی کند مصداق اینمعنی شیخ ابو بکر تدین له الاولیاء فی عصره گفته و اگر مراد وی
از کل ولی الله اولیاء زمانه او بودی هر آئینه این ولی اکمل چنین گفتی قدماه علی رقاب
اولیاء عصره پس چون چنین بگفت معلوم شد که مرادش همانست که گفته شد ذکر
مناقب باصدق قدوة العرفا صاحب صدق وصفا عاشق بالقا
معنی واشوقا زبدة المحققین تاج العارفین ابوالوفا رحمة الله علیه تقلست
از شیخ علی بن هیتی که گفت ده نفر از اولیاء منازله از منازلت غیب وارد شدند در زمان
شیخ ما شیخ تاج العارفین ابوالوفا رحمة الله علیه و اسرار ایشان را در ان منازله اشتراک افتاد
و چیزی از ان منازله بر ایشان مشکل ماند همه جمع شدند بر شیخ تاج العارفین آمدند تا باز پرسند
از و از ان منازله شیخ را یافتند در خواب و جمیع اعضاء مبارک شیخ در تسبیح و تهلیل بود ساعتی
منتظر بودند تا شیخ بیدار شود و اعضاء مبارک شیخ با ایشان در سخن آمد و کشف مشکلات منازلات
ایشان بکرد پیش از انکه شیخ بیدار شود ایشان باز گشتند **ومن کلامه** ذکر چیزیست
که غائب کند ترا از خود بوجود او و خلاص دهد ترا از خود بشهود او و ذکر شهود حقیقت است
و خمود بشریت و هر که ضایع کند حکم وقت خود را او جاهل است و هر که تقصیر کند در ان او غافل
و هر که اهمال کند او عاجز و تسلیم ارسال نفس است در میادین احکام و ترک شفقت بر
وقوف مجاوله سرست نزدیک اصطلام یعنی از بیخ بر کنده شدن بنده بشاهد حضور و
استغراق قلب در بحر مشاهده بغلبه الشهود و شیخ تاج العارفین ابوالوفا رحمة الله علیه از
اعیان مشایخ عراق در وقت خود و اجلاء عارفان در عصر خویش و از اکابر سادات مقربان
و اجلاء سابقان اهل صفا بود قدمی راسخ و تصرفی نافذ داشت در عوالم و صاحب قرب
و تمکین بود و ریاست این کار بدو منتهی شد باتفاق جماعتی از صدور مشایخ عراق اورا
برخاستند چنانکه شیخ علی هیتی و شیخ بقا بن بطو و شیخ عبد الرحمن طفسونجی و شیخ نظر

باذرای و شیخ ماجد کردی و شیخ احمد بقلی یمانی و غیر ایشان و شیخ را چهل خادم بود از اصحاب احوال
بعضے گویند اول کسیکه نام برده شد بتاج العارفین در عراق او بود در انچه میدانم و این
قول اوست که گفت شیخ شیخ نباشد تا انکه نشناسد از کاف تا قاف پرسیدند که کاف و قاف
چیست فرمود که حق جل و علا او را مطلع گرداند هر چه در کون است از ابتدای خلق بکن تا مقام
وقفوهم انهم مسئولون الیغیر نزنگوش پر هوش باشد که چنین ولی اکمل در شان
سیدنا غوث الاعظم قدس الله سره الاعظم چه می فرماید صاحب تحفه گوید در روایت می کنند
از رود شیخ یکے شیخ ابو الحسن علی بن هیتی دوم از شیخ ماجد کردی رحمه الله علیهما که گفتند روزی
شیخ تاج العارفین ابو الوفای رحمه الله علیه بالای منبر در وعظ بود که شیخ عبد القادر
جیلی رضی الله عنه در مجلس ایشان در آمد و او انروز جوان بود و در همان روز به بغداد آمده بود
پس تاج العارفین قطع کلام کرد و گفت این جوان را از مجلس بیرون برید همچنان کردند شیخ باز
در وعظ شد شیخ عبد القادر باز در آمد کرت بعد اخری تاج العارفین به بیرون کردن شیخ
عبد القادر امر فرمود باز آنحضرت رضی الله در آمد مرتبه سوم تاج العارفین از منبر فرود آمد
و گفت قوموا لولی الله یا اهل البغداد ما امرت لاخراجها هانتالله بل لتعرفوه
وعزت المعبود ان علی راسه ضیاءً حتی قد تجاوزت ذوایتها المشرق
والمغرب یعنی برخیزید و تعظیم کنید که این ولی خداست و گفت ای اهل بغداد امر باخراج
او نه از بهر اهانت او کردم بلکه برای آن بود که تا شما او را بشناسند و گفت بعزت معبود
که بر سر او نوری می بینم که شعاع آن تا مشرق و مغرب گذشته است بعد ازان فرمود یا
عبد القادر الوقت الان لنا و سیصیر لک یا عبد القادر کل دیکٍ یصیح و یسکت
الا دیکک فانه یصیح الی یوم القیامة یعنی ای عبد القادر امروز روز تست
وقت ماست و درین نزدیکی وقت تو خواهد شد و گفت خروس هر یکے بانگ کند و
خاموش گردد مگر خروس تو که تا قیامت در بانگ خواهد بود بعد ازان سجاده پیرهن

وسجود کاسه وعصا را خود بوی داد حاضران گفتند ای عبدالقادر بتاج العارفین بیعت کن
شیخ فرمود بردست داعی مخذومی شیخ عبدالله یافعی گوید مراد از داعی مخذومی شیخ ابوسعید
ابوالخیر مبارک مخذومی است رحمه الله علیه وهم وی در کتاب نشر الریحان خود گوید که چون
مجلس منقضی شد تاج العارفین ابوالوفا از منبر فرود آمد در پایه آخر منبر بنشست ودست
شیخ عبدالقادر بگرفت ولحیه بدست کرده می گفت یا عبدالقادر لك وقت
فاذا جاء اذکر هذا الشیبة یعنی ای عبدالقادر ترا وقتی خواهد بود که چون آن وقت
بیاید باید که این پیر را یاد کنی وشیخ عمر هزار گوید سبحه که تاج العارفین شیخ عبدالقادر
داده بود چون آنرا بر زمین می نهاد دندانه از خود می گشت که بعد از وفات شیخ
رضی الله عنه آنرا در بند جامه آنحضرت بسته بود که شیخ علی هیتی آنرا برداشت وبعد از و
شیخ محمد بن القابد گرفت وآن کاسه که تاج العارفین بشیخ داده بود این کرامت
باهره داشت که هرگاه کسی خواستی که بدست گیرد از خود میجست وبدست انکس می آمد
وشیخ عبدالرحمن طفشیونجی گوید رحمه الله علیه وی رضی الله عنه بود که تحقیق گرفته است
ازان نعمت را ویاران شیخ تاج العارفین گفتند در یک مدت شیخ عبدالقادر بیاید
دران حال که جوان بود سوی ملاقات پیر ما تاج العارفین ابوالوفا در بغداد پس هرگاه
که دید آنرا ابوالوفا ایستاده گشت برای شیخ عبدالقادر می گفت کسی را که حاضر بوند
ایستاده شوید شما برای ولی خدا تعالی ولب کام مشی کرده سوی او آمد ملاقات می کرد
وگفت هرکه نا ایستاده است پس کو که بایستد برای ولی خدا تعالی پس هرگاه تکرار کرد
آن سخن را بوی گفتند یاران وی در تکرار سخن پس گفت لهذا الشاب وقت اذا جاء
افتقر الیه فیه الخاص والعام وکان اراه قایلا ببغداد علی رؤس الاشهاد
وهو یحق یقول قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله فتوضع له رقاب الاولیاء
فی عصره ای فی وقت قوله اذ هو قطبهم ممن ادرك منکم ذلك

الوقت

الوقت فلیلزم خدمته یعنی تاج العارفین ابوالوفا گفت مراین جوان را وقتی است
چون بیاید آنوقت پس محتاج شوند خاص و عام در آنوقت سوی این جوان و چنانستی که می بینم
او را که گوینده است در بغداد بر سر وران اکابر در ان حال که آن راست گوینده است که پای من
اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است پس فرو شوند برای او گردنهای همه اولیا اولین
و آخرین در وقت گفتن او زیرا که آن قطب این همه اولیا است پس هر که بیاید از شما آنوقت
را پس او که لازم کند خدمت کردن او را صاحب مخازن قادریه گوید پس مراد تاج العارفین
از قید فی عصره آنست که همه اولیا اولین و آخرین و حاضرین در وقت گفتن قدمی علی اعناقکم
یکبار قدم مبارک را بر گردنهای خود قبول کرده اند و گردنهای ایشان در یک وقت فرو شده است
نه آنکه هر یکی در عصر خود کردن خود فرو می کند چنانکه فرشتگان در وقت گفتن اسجدوا لادم
همه یکبارگی سجده بآدم کردند اما اکثر اولیا را معلوم نیست که چگونه ارواح ایشان گردنهای خود
دراز کرده اند چنانکه کیفیت روز میثاق بسا اولیا نمی دانند ولی کامل مکمل که در مقام قطبیت و ولایت
کامل تر باشد او میداند و هر که میداند تصدیق می کند چیزی نمی گوید و انکه می گوید او بکمال مرتبه
ولایت مجرده نرسیده است اما بعضی جهال از جهل عالمانه معنی تاج العارفین ابوالوفا را اصلا
فهم نکرده فی عصره را صفت الاولیا می گویند درین وجه غیر موجه احتمال اجتماع ضدین
لازم آید و آن محال و لاتجوز است و کیفیت تباین پیشتر گفته اند ذکر مناقب الصدق
قدوة الجن والانس المطهر من ادناس نزکیة الانفاس افضل العرفا شیخ حماد بن
مسلم الدباس رحمه الله علیه نقل است از شیخ ابو النجیب عبد القاهر سهروردی
رحمه الله علیه که گفت اول شیخی که فتح کرد حق تعالی برمن ببرکت او شیخ حماد بن مسلم دباس
بود رحمه الله علیه و در دباسیت ایشان یعنی در دوشاب زنبور ذباب در نیامدی وقتی
شیخ حماد فرمود بر بعضی یکی ممالیک خلیفه را که احیانا بزیارت شیخ بیامدی ای غلام من
می بینم در سابقه از برای تو نصیبی از قرب مولی تعالی در درجات عالیه اکنون دنیا را

ترک کن و منقطع شو بحق جل وعلی غلام خلیفه این را قبول نکرد از انکه او را نزدیک خلیفه جاهی
منزلتی بود و برفت و باز روز دیگر آنغلام بزیارت شیخ آمد راوی می گوید من آن زمان
نزدیک شیخ حماد حاضر بودم شیخ آن کلام را بر آن غلام باز اعاده کرد باز آن غلام امتناع آورد
از موافقت شیخ فرمود که حق تعالی مرا حاکم گردانیده است در تو تا جذب کنم ترا بسوی حضرت او
هر نوع که خواهم و من اکنون برص را امر می کنم تا تمام وجود ترا در گیرد راوی گوید والله کلام
شیخ حماد رحمه الله علیه هنوز تمام نشده بود که وجود غلام را تمام برص در گرفت حاضران مجلس
همه متحیر شدند آن غلام برخواست بر خلیفه رفت خلیفه را طبیبان را جمع کرده همه گفتند که این را دوا
نیست بعد ازان غلام را از قصر خلیفه بیرون کردند در حال آمد بر پای شیخ افتاد و می بوسید و از
حال خود بر شیخ شکایت می کرد و می گفت که بر خود التزام نمودم که بعد ازین موافقت شیخ کنم و هرچه
بفرماید بران روم شیخ پیراهن از تن آنغلام بکشید و فرمود ای برص برو از انجا که آمدی در حال
وجود آن غلام صحیح شد در خاطرش آمد که فردا باز بر خلیفه روم شیخ با نگشت مبارک خویش بر
پیشانی آنغلام خطی بکشید و گفت این ترا مانع خواهد بود از در آمدن بر خلیفه در حال بر جبهه
آنغلام خطی از برص ظاهر شد بعد ازان آن غلام ملازم خدمت شیخ می بود تا انکه از جهان
سفر کرد و یکی از کمل افراد شد **نقلست** از شیخ ابو النجیب سهروردی رحمه الله علیه که گفت
در بدایت خود وقتی بر شیخ حماد دباس آمدم و شکایت کردم از کثرت مجاهده و بطی فتح
یعنی مکث فتح پس شیخ حماد فرمود که فردا بعد از انکه از درس بخیزی بیاری بر من سبدی
از لبن وان اوندی است کلبن که سر او فراخ است و هیچ لباس خود نگردانی چون بامداد شد
از مدرسه بیرون آمدم و هیچ تغییر لباس نکردم در بازار رفتم و سبدی از لبن بخریدم بر سر نهادم
روان شدم در وسط بغداد اتفاقا ان روز هر که مرا می شناخت ملاقات شد ایشان
میدیدند و من هم بران هیئت میرفتم هر گام که بر میداشتم نفس من می گداخت چنانکه روغن
بر آتش بگداز و چون نزدیک دباست شیخ حماد رسیدم دیدم که منتظر من بر در ایستاده

است پس شیخ نظر کرد در من که مالامال شدم بدان نظر و از عقل خود برفتم و بر روی افتادم
و شیر بر زمین ریخت و من تا این زمان در برکات آن یک نظرم **نقلست** از شیخ ابوطاهر
بن شیخ ابوالعباس احمد بن علی صرصری رحمه الله علیه که گفت شنیدم از پدر خود که گفت وقتی
شیخ حماد دباس رحمه الله علیه در بعضی قریات بغداد میگذشت امیری را دید سکران بر اسپ سوار
شیخ او را امر معروف کرد ان امیر تازیانه بر آورده بر شیخ زد شیخ فرمود یا فرس الله عدیه یعنی ای
فرس حق فراگذران تو این را در حال آن اسپ بان سوار همچو برق خاطف از نظر غائب شد و هیچکس را
معلوم نشد که کجا رفت خلیفه هر طرف سواران فرستاد از و هیچ خبر نیافتند و جای اثر او ندیدند
این خبر بشیخ تاج العارفین ابوالوفا رسانیدند فرمود عزت من له العزة ان فرس جای قرار نگرفت
نه در بر و نه در بحر و نه در سهل و نه در جبل تا انکه او را بکوه قاف بردند و بعث او هم از انجا شود
و من کلامه رحمه الله علیه دلها سه نوع است دلی است که در دنیا طواف می کند و دلی در آخرت
و دلی بمولی نه در مولی از انکه هر که طواف در مولی کند زندیق شود پاک کن دل خود را باب یقین
تا عجائب اقدار در و مشاهده کنی و اقرب طرق الی الله محبت اوست و محبت او صفا نیابد تا
محب محض روح نشود و بی نفس و نزدیک فقدان نفس صدق محبت پیدا آید شیخ حماد رحمه الله علیه
از اجلاء مشایخ بغداد بود و از رؤسا و اجله اولیاء راه ارشاد که مشهور بود به جلالت و فضایل
در بلاد و از اکابر سادات عارفان بود مقامات علیه و احوال سنیه و تصرفات نافذ داشت در انام
یا قبول تام و صاحب مقام تمکین و فضائل و یقین بود اکثر خلایق مریدان او و متابعان او بودند
و از صحبت او بسیاران نفع گرفته برخورداری یافته اند و او یکی از مشایخ شیخ **عبد القادر**
است رضی الله عنه که مدتی در صحبت ایشان بودند العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین
ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** قدس سره الاکرم چه می فرماید صاحب **تکمله**
گوید از شیخ حماد بن مسلم دباس منقولست که چون نزد او ذکر شیخ **عبد القادر** رضی الله عنه
می کردند می گفت بر سر او دو علم می بینم که نصب کرده اند از ناسوت اسفل تا ملکوت اعلی

دمی شنوم که چاوشان بالقاب صدیقانش بانگ می کنند در افق اعلی گویند شیخ عبدالقادر
در حین جوانی در صحبت شیخ حماد می بود روزی با ادب تمام در خدمت وی نشسته بود چون
برخواست و بیرون رفت شیخ حماد گفت این عجمی را قدمیست که در وقت وی برگردن همه
اولیا خواهد بود و گفت هر آئینه مامور شود بانکه بگوید که این قدم من برگردن هر ولی خدا
تعالی است چون این بگوید همه اولیا کردن نهند و اطاعت کنند نقلست از شیخ
ابوالنجیب سهروردی رحمه الله علیه که گفت از شیخ حماد دباس هر شب آوازی شنیده شدی
همچو آواز پرنحل یعنی آواز مگس شهد اصحاب او مر شیخ عبدالقادر را گفتند و او آنروز در صحبت
شیخ حماد بود تا بپرسد که این او از چیست او همچنان کرد یعنی شیخ عبدالقادر از شیخ حماد پرسید
که این چه آواز است شیخ حماد گفت مراد وازده هزار مرید است هر شب ایشانرا یاد می کنم و
از خدا تعالی حاجت ایشان می خواهم و کسی که از اینها بگناهی مبتلا بود گناه او را درخواست
می کنم تا رود توبه نصیب او گردد و کسی از جهان برود و درخواست نمایم تا دیر در عذاب گناه نماند
پس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه گفت اگر حق تعالی مرا جاهی و منزلتی دهد از حق تعالی عهدی
درخواست کنم که تا قیامت مریدان مرا هرگز بی توبه مرگ نزند و مرا بدین معنی ضمان کند که
من ضامن ایشان باشم شیخ حماد گفت ای عبدالقادر مرا مشاهده شد که حق تعالی ترا این مرتبه
عطا کرده که مریدان تو بی توبه نمیرند ایضاً منه صاحب بهجة الاسرار گوید از شیخ عبدالقاهر
سهروردی مرویست که می گفت در سال پانصد و بیست و سه هجری نزد شیخ حماد بن مسلم
دباس بودم شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در آنوقت تکلم عظیم می کرد که شیخ حماد گفت ای
عبدالقادر در اینچنین تکلم می کنی و از آن نمی ترسی که خدا تعالی بسبب تو خلق را در فتنه و مکر
اندازد پس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه کف دست خود بر سینه شیخ حماد نهاد و گفت
یا شیخ انظر بعین قلبك ما فی کفی مکتوب یعنی ای شیخ ببین بچشم
دل خود که چه نوشته هست در کف من پس شیخ حماد را قدری بیهوشی شد بعد ازان شیخ

عبدالقادر

عبدالقادر کف دست مبارک خود از سینه شیخ برداشت پس شیخ حماد فرمود دیدم در کف وی
که او از حق سبحانه همتا و عهد گرفته است در انکه بوی خلق را دعوت کند و فتنه ننیاز د پس شیخ حماد گفت
ای عبدالقادر بعد اخذ این مواثیق ترا باین کلام تکلم نمودن هیچ باک نیست و گفت ذلک فضل الله
یوتیه من یشاء یعنی اینچنین کلام کردن از فضل الهی باشد که میدهد کسی را که مے خواهد
ذکر مناقب الصدق عارف زمانی کاشف رموز نهانی واقف راز سبحانی عارف
بالله خواجه ابو یعقوب یوسف بن ایوب همدانی رحمة الله علیه صاحب خلاصة المفاخره
فرماید نقلست از بعضی مشایخ کبار که شیخ یوسف همدانی وقتے وعظ می فرمود در مجلس ایشان
دو فقیهه حاضر بودند هر دو فقیهه شیخ را گفتند اسکت فانما انت مبتدع پس شیخ فرمود
آن هر دو فقیهه را اسکتا لا عشتما در حال آن هر دو فقیهه هم بر جای خود جان بدادند
و وقتی پسر عورتے را از همدان اهل فرنگ گرفته بردند آن عورت گریه کنان بر شیخ یوسف آمد
شیخ او را صبر فرمود آن عورت هیچ نوع صبر نمیکرد پس شیخ گفت اللهم فك اسیره
و عجل فرجه یعنی یارب اسیر او را از بند خلاص ده و فرج عاجل بخش و فرمود مر آن عورت را که
در خانه برو پسر را در خانه خواهی یافت چون آن عورت در خانه آمد دید که پسر در خانه است در
تعجب شد و از پسر خبر باز پرسید گفت ای مادر من امشب در قسطنطنیه در بند بودم و
گاهبانان مرا نگاه می داشتند ناگاه دیدم شخصے را که وقتے ندیده بودم در یک لحظه مرا برداشت
و اینجا آورد و بعد ازان آن عورت تعجب کنان بر شیخ رفت شیخ فرمود در کار رسولی جل و علا چه
تعجب می کنی شیخ یوسف رحمة الله علیه قدم راسخ داشت در علوم معارف و ید بیضا در فتاوی
دینی و باع طویل در احکام شرعی و ایضاح جلی از مخفیات خواطر و فعل حازق در تصریف ظاهر و
در خانقاه او بسیار علما و فقها و صلحا جمع می شدند و از کلام او نفع می گرفتند و تربیت
مریدان در خراسان بدو ختم شد و من کلامه سماع سفر کردن است بسوی مولی تعالی
و سماع رسول حق است . و لطایف و زواید فواید غیبی است . و مواد و شواهد فتح است

دعوا بیدا و معانی کشف و بشارت او - سماع قوت ارواح است و غذای اشباح - و سبب حیات قلوب، و بقا و اسرار حقایق ستر است و کشاف سر و برقی است لامع و آفتابیست طالع سماع ارواح بکوشش قلب است بر انبساط قرب بمشاهده حضور بغیر نفس در هر فکرے و لحظی و تدبیری و زیدن بادی و جنبیدن درختی و نطق هر ناطقی در عالم این طائفه را سماعها است که ازان وله و حیرت و سکر بر ایشان غلبه میکند و احوال مختلف در ایشان پیدا می آید العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا عبد القادر جیلی رضی الله عنه چه می فرماید در زبدة الاسرار مذکور است گفت ابو یعقوب یوسف بن ایوب همدانی شنیدم شیخ ابا احمد عبد الله بن موسی ملقب بحفی که می گفت گواهی میدهم نزدیک است که زائیده می شود در زمین عجم مولودیکه او را مظهر عظیم است بکرامات و قبول تام نزد کافه انام و می گوید قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و مندرج می شوند اولیاء در زمان او تحت قدم او و این کسی است که بزرگ شده بوی و بوی منتفع می شود هر که در رای اوست و گفت شیخ عبد القادر را دادم آنروز جوان بود که خلق را پند دهد و دعوت کند شیخ گفت یا سیدی من مرد عجمی ام بر فصحای بغداد چگونه سخن گویم فرمود تو حفظ کرده فقیه و اصول فقه و خلاف و نحو و لغت و تفسیر قرآن پس چگونه صلاحیت وعظ گفتن خلق نداری بالا رو بر منبر و پند ده و سخن بگو که می بینم در تو عرقے که سرانجام آن نخله شود و گفت که تو متصرف است در وجود و ملک و بتو مباحات است در وجود و ملکوت و تو منفرد است در عالم کون در بین وقت و ترا تصرف نافذ است در قلوب اولیاء و احوال ایشان و تصرف نافذ مراد از گفتن قدم یا مر الله تعالی **ذکر مناقب الصدق منزه از نهایت کل آهنگی عارف بی رنگی عالم یکرنگی قدوة العرفا شیخ ابو محمد شنبکی** رحمه الله صاحب خلاصة المفاخره گوید **نقلست** از شیخ علی بن هیتی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ ابو سعد حامد رحمة الله علیه که گفت نگذشتم در بدایت در حداد به مگر انکه شنیدم نوبت که میزدند ملائکه در هوا بولایت شیخ ابو محمد شنبکی و جاد شان بانگ می کردند در آسمان

بسلطنت او دیدم ملائکه را که سلام می کردند بر و با احترام و تبجیل تمام فوجها بر فوجها در این
زمان از جمیع آفاق عراق همی شنوم و گفت ندیدم هیچ بلای را که از آسمان نازل شد و بر حدادی
بگذشت مگر آنکه پاره پاره شد و دفع گشت و شیخ ابو محمد شنبکی از اکابر مشهوران مشایخ عراق و از
اعیان عارفان اهل تحقیق و از اجلاء قدماء اهل تصوف بود و مقامات نیک عالی و کرامات [illegible]
نامی و فتح سنی و کشف جلی و انفاس صادقه و ولایات خارقه و تصرف نافذ نزد یک خاص و عام
و قبول تام داشت و صاحب احوال سنیه و هم علیه و اسرار قدسیه و انوار جمالیه بود و هم را [illegible]
از شیخ ابو سعید قیلوی رحمه الله علیه که گفت بعضی اهل حدادیه که نام موضعی است خانه بنا کردند
سخت محکم و کاریگران را بغضب بر کار داشتند و مردی را از اصحاب شیخ ابو محمد شنبکی نیز در آن
کار مشغول کردند و در آن خانه بسیے مستان و شراب خواران حاضر می شدند و وقتی خدمت شیخ
ابو محمد شنبکی را بر آن خانه گذر افتاد این آیت بر خواند انا نحن نرث الارض و من علیها
در حال آن خانه از بالا بیفتاد و قواعدان ریزه ریزه شد و گفت لن تقلوا ابدا الا ان
یشاء الله بعد ازان هر بار که آن خانه را بر می آوردند باز بیفتادی و هر گز کسے نتوانست
که آنجا دیوار بر آردمن کلامه ملاک مسبق بمعالی اصلاح باطن است طمراز قبول حق اسقاط
خلق است از رویت قرب و اعتماد بر حق جل و علا از برای رفع حجب است و اقرب قلوب
الی الله تعالی وی است که راضی بفقر است و باقی را بر فنا اختیار کرده و سوابق قضای
باری را عز اسمه مشاهده کرده و از افعال خود نومید است و چون عاجز شوی از چیزی از رویت
ضعف خود عاجز شود علماء بالله کسانی اند که بر حدود و آداب واقف اند و تجاوز از آن
نکنند مگر باذن الله و انفع العلوم العلم بامر الله و ارفع العلوم علم بالله است و هر که
مستغنی شد بغیر حق بس او جاهل است بقدر حق تعالی و هر که بیاراید باطن خود را بمراقبه و اخلاص
حق تعالی بیاراید ظاهر او را بمجاهده و اتباع سنت و هر که اینی در عوض حالی می کند که بیرون
می آرد او را آنحال از حد شریعت پس نزدیک او مرد و حذر کن از صحبت کسی که تعظیم دنیا است

ساکن شد و هر که به نفس خم و مستغنی است بدانکه او از معرفت نفس جاهل است و هر که دعوی سری کند با حق تعالی و حفظ ظاهر او شاهد نیست بران بدانکه او متهم است در دین و هر که را بینی از نفس خود راضی شد یعنی ترک مجاهده کرد بوقت خود ساکن گشت پس بدانکه او مخدوع و مکر است نسال الله الکریم السلامة **العزیز** نگوش پر هوش شنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه می فرماید صاحب نسابه قادریه گوید شیخ ابو محمد شنبکی رحمه الله علیه از اولیاء متقدمین است که پیش از ظهور آنحضرت ما رضی الله عنه بمقدار صد سال پیشتر خبر میداد از کمال ولایت آنحضرت یعنی در زمانه خود از صفاء خود و از اطلاع الهی گفت الشیخ عبد القادر شریف عجمی و لیکن بغداد یکون ظهوره فی القرن الخامس وهو وتاد الصدیقین واوتاد الافراد واعیان الدنیا و اقطاب الزمان ویقول قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله یعنی شیخ عبد القادر شریف است و عجمی که در بلاد عرب سید را شریف می گویند و او به بغداد مسکن می نماید ظهورش در قرن پنجم باشد و او یکی از اوتاد صدیقان و اعیان دنیا و اقطاب زمان است و او کلمه قدمی الی آخره خواهد گفت و گفت سرانجام بعراق مردی از عجم پیدا شود و او نزدیک خدا تعالی و نزدیک خلایق بلند مرتبه باشد و نام او عبد القادر باشد و مسکن وی بغداد بود و او کلمه مذکوره گوید راوی گوید این شیخ پیش از ظهور آنحضرت بوده یعنی صد سال پیش از ولادت آنحضرت خبر داده و خبر دادن ایشان دلیل در صدق مقال و کمال ایشان است **ذکر مناقب الصدق کاشف سر الصدق** شیخ **عقیل منجی** حقایق و تا رمعارف **شعار** زبدة العرفا رحمة الله علیه صاحب خلاصة المفاخره گوید **نقلست** از بعضی اهل علم که شیخ عقیل منجی وقتی با جماعتی از مریدان شیخ مسلمه بزیارت وی بیرون آمد چون بآب فرات رسیدند هر یکی سجاده بر آب نهاد و گذاراشد و شیخ عقیل سجاده بر آب نهاد و بر آب فرو رفت و بر کناره دوم بیرون آمد چنانکه هیچکسی را معلوم نشد و هیچ چیز از

از آب ترنشد این حکایت بشیخ مسلمه رسانیدند فرمود که شیخ عقیل از غواصان بحر حقیقت است و او را طیار هم می خوانند از انکه چون خواهد از قریه خود انتقال کند بر مناره برآمدی و در هوا طیران شدی و همه خلق می دیدند باز چون در منبج می آمدند شیخ را در منبج می یافتند و وی یکی از ان مشایخ است که شیخ ابوالحسن قریشی فرموده که چهار شیخ را دیدم که در قبور تصرف مثل تصرف احیا می کردند یکی شیخ عبدالقادر دوم معروف کرخی سیوم شیخ حیات چهارم شیخ عقیل منجی رحمة الله تعالی علیهم راوی گوید شیخ ابوالخیر بن برزق قریشی گوید که شنیدم از پدر خود که می گفت وقتی شیخ عقیل منجی در بدایت خود با جمعی نفیر از مریدان شیخ مسلمه که صاحب احوال بوده رفتند در غاری و هر یکی در ان غار عصا پیش خود در زیر زمین فرو برد و نشست ناگاه بعضی از مردان غیب در ان غار پیدا شدند و عصا هر یکی را از پیش او برگرفتند چون نزدیک عصا شیخ عقیل آمدند همه جمع شدند خواستند که برکنند نتوانستند چون این خبر به شیخ مسلمه رسید فرمود که آن مردان اولیاء زمان اند و هر مردی که عصا از پیش برکرد از صاحب آن عصا مقام رافع داشت هم از بهر آن نتوانست که برکند و هیچ یکی از ایشان را مقام شیخ عقیل نبود پس عصا او را نتوانستند که برکنند و هم راوی گوید نقلست از شیخ ابوالمجد مبارک بن احمد فرادی رحمة الله علیه که گفت وقتی بخدمت شیخ عقیل منجی حاضر بودم و نزدیک او جماعتی بودند از صالحان در دامان کوه یکی پرسید یا سیدی علامت صادق چیست فرمود اگر این کوه را بگوید که بجنب در حال در جنبش آید دیدم که کوه در حرکت آمد باز پرسید یا سیدی علامت متصرف چیست فرمود اگر امر کند وحوش بر و بحر را که جمع دهند هر آئینه طاعت کنند راوی می گوید هنوز سخن شیخ تمام نشده بود که دیدم که تمام فضای صحرا از وحوش پر شد و ماهی گیران خبر کردند که آن ساعت در شط فرات تمام ماهیان بر روی آب آمده بودند باز از خدمت شیخ پرسید یا سیدی علامت آنکس که مبارک است بر اهل زمان خویش چیست فرمود اگر این صحرا

را بیای زر ناب بدر آید و پای مبارک دران حفره ز چشمهای آب روان شد
بعد ساعت آن حفره همچنان شد که در اول بود چون کلامه معرفت در اعمال مرضیه
سهت بوجود بیت در ما موره و ملائک امر خوف است عارفان را و خوف عارفان
از انست که یافته شود از ادب ایشان در افعال باری جل و علا و خوف اولیا از انست
که یافته شود هوای ایشان در امر حق تعالی و خوف اتقیا از انست که یافته شود نغو
ایشان در رویت خلق اگر خلق را در میان بینی و کار را ز بهر ایشان کنی شرک آورده باشی
و اگر قادر شوی بر خلق و منازعت کنی سوی خلق خود اظهار کرده باشی بگو الهی کم کن مرا
در معرفت عظمت خود و نگاهدار مرا از خلق چون فضل حق بینی و علا به بینی بگو الهی این همه
فضل تست من چه شایان اینم عبودیت در خضوع بود و توحید در انکه خود را بنده دانی
و در بند چیزے نباشی و از و بغیر او نپردازی و چون هیبت حق تعالی بر دل مستولی
شود او را گویند قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون به مجاهده هوای نفس معرفت حق حاصل
کنی و بخروج از خلق توحید عز و جل است طریق ما جد ست و کد تا انکه راه بپایان
رسد و مقصود حاصل شود و یا هم دران راه جان بر سر این کار کنم و با در بمیرم
و هر که طلب کند نفس خود را حالی و یا مقامی پس او دور است از راه معرفت و کم کردن
بکا و تاسف در مقام سلوک نشان خذلانست نعوذ بالله منها العزیز بگوش پر هوش
بشنو که چنین ولی اکمل در شان سید نا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب
مخازن گوید از جمله اولیاء که پیش از ظهور و پیش از گفتن قول قدمی ابی آخره خبر میدهند
شیخ عقیل منجی است در بهجة الاسرار شیخ علی شطنوفی گوید که شیخ ابو المجد مبارک گوید
پرسیده شد پدر ما عقیل منجی روزے از قطب آنوقت پس گفت هو فی وقتنا
بملکة لا یعرفه الا الاولیاء و سیظهر ههنا و اشار الی العراق و قال
فتی عجمی شریف یتکلم علی الناس ببغداد و یعرف کرامانه الخاص

والعام وهو قطب وقته يقول قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و
تضع الاولیاء رقابهم ولو کنت فی زمانه لوضعت له راسی
ذالك الذی ینفع الله به من صدق بکرامته من سائر الناس
یعنی شیخ عقیل منجی گفت آن قطب در وقت ما در مکه معظمه است نمی شناسد او را اگر
اولیاء کبار در زود است که ظاهر خواهد شد جوانی اینجا و اشاره کرد سوی عراق که عجمی
است که سید است که سخن خواهد کرد مردمان را در بغداد و گفت بشناسد کرامات
او را خاص و عام یعنی اولیاء الله و سائر ناس و گفت آن قطب است که در وقت
خود بگوید که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و به نهد همه
اولیاء گردنهای خود را و اگر من در زمان او می باشم هر آئینه سر خود را به نهم برای
او که قطب است آنکه نفع دهد خدا تعالی بسبب آن هر کسی را که تصدیق کرد او را بکرامات
وی از همه مردمان صاحب مخازن گوید العزیز از کلام شیخ عقیل منجی معلوم می شود که نزد
آن ولی همه اولیاء متقدمین و متاخرین گردنهای خود نهاده اند ازان آن ولی تضع
الاولیاء رقابهم گفت و کلام خود را مقید بزمانه نساخت و الا اولیاء بلام استغراق
ذکر کرده پس باین لام جنس همه اولیا اولین و آخرین در قول قدمی در آمدند و برای اظهار
خود ولو کنت فی زمانه لوضعت له راسی گفته پس این کلام وی نیز دلالت
بر اثبات قدم آنحضرت بر گردنهای همه اولیا می کند زیرا که روح آنولی در جماعه ارواح
اولین و آخرین خود هست اما چون نظر وی بر کمال ولایت آنحضرت افتاد تمنی داشت
و بار زو گفت که اگر می بودم در زمان او هر آئینه می نهادم سر خود را برای او یعنی کسیکه
این مقامات عالی دارد در زیر پای او گردن نهادن چه عجب است بلکه باید که سر خود
بنهد برای این تمنی و آرزو لو کنت فی زمانه لوضعت له راسی گفته نه برای
حصرت اولیاء زمانه گفته اگر مراد آن ولی مذکور چنین بودی هر آئینه بلام استغراق

نگفتی بل چنین گفتی تضع اولیاء عصرہ او زمانہ رقابہم یعنے بنہد اولیاء
زمانہ او گردنہای خود را پس از گفتن ولی تضع الاولیاء بلام استغراق معلوم میشود
کہ مراد وی اولیاء زمانہ نیست کہ لام جنس بر تمام افراد مدخول خود را شامل است ودیگر
وہو قطب بالتنوین بغیر اضافت گفتہ واین تنوین برای تعظیم است ای ہو قطب عظیم
ودقتہ مفعول فیہ است مر یقول را واین جملہ صفت قطب است پس معنی کلام شیخ عقیل منجی
اینست کہ آنجوان قطب عظیم است کہ در وقت خود بگوید قول قدمی الی آخرہ وہو قطب
ودقتہ باضافت خواندن جملہ یقول را مستحسن محل نیست کہ بر عالم نحوی نیکو ظاہر است
ومنتہ در بہجتہ الاسرار از ابو سلیمان بن داؤد بن یوسف بن علی بن محمد منجی الشافعی
رحمہ اللہ علیہم منقولست کہ گفت روزی نزد شیخ عقیل منجی نشستہ بودم کہ کسے نزد وی
تذکرہ کرد کہ در بغداد جوان عجمی شریف النسب کہ نام وی عبد القادر است بسیار
مشتہر شدہ شیخ عقیل در جوابش گفت امرہ فی السماء اشہر من امرہ فی الارض
وذلک الفتی الرفیع العلی المدعو فی السماء بالباز الاشہب
وسیفرد فی وقتہ وسیصیر الیہ الامر ویصدر عنہ فی عصرہ
یعنے امر وی در آسمان مشہور تر است از امر وی در زمین وآن جوان بزرگوار
است وبلند است کہ خواندہ شدہ او را در آسمان بباز الاشہب وقریب است کہ
منفرد خواہد شد در وقت خود وقریب است کہ خواہد رسید بسوی وی امر وحکم
وصادر خواہد شد آن حکم از وی در زمان گفتن وی ذکر مناقب الصدق
عارف باری عاشق ساری حافظ وقاری مظہر حق شیخ علی
بن وہب سنجاری رحمہ اللہ علیہ نقلست از شیخ قیس بن یونس شامی
رحمۃ اللہ علیہم کہ گفت وقتی مردی مغربی نام او عبد الرحمن بن احمد شبلی بیامد
وپیش شیخ علی بن وہب سہ تنکہ زر بنہاد وگفت یا سیدی این از صنعت

منست مرفقرا را بده پس شیخ فرمود مر حاضران مجلس را هر که اوندی از شناس دارد کو بیارد
برمن ایشان رفتند و اوانی بسیار از طبقها و طاسها و غیر آن بیاوردند و اندرون را دیه
شیخ نهادند بعد ازان شیخ برخاست و یکبار گذر بر اوانی کرد و در حال بعضی اوانی زرین
شدند و بعضی نقره گین مگر دو طاس که بر حال خود بماندند فرمود هر کسی آوندخود ببرد و گفت
مر عبد الرحمن را ای فرزند حق سبحانه تعالی شانه این همه ما را بداد و ما این همه را ترک کرده ایم
حاجت نیست ما را بسه تنکه تو راوی می گوید پرسیدم از شیخ سبب اختلاف اوانی چه بود
فرمود آنزمان که من گفتم هر کسی اوند خود که بیارد پس هر که بی توقف و بی جرح و جدال
رفت و آورد و اوند او زرین شد و آنکه در فکر شد و در خود جرح یافت آوند او نقره گین
شد و دو نفر بوده اند که بر ما اعتقاد ندا شتند و بدگمان بودند آوند ایشان بر حال خود
بماند راوی گوید شیخ علی بن وهب گوید روزی خواجه خضر را دیدم که فرمود ای علی
برای نفع خلق بیرون آ تا از تو ایشان نفع گیرند من درین کار درنگ کردم امیر المؤمنین
ابو بکر صدیق را رضی الله عنه در خواب دیدم او هم مرا فرمود که خواجه خضر گفته بود و طاقیه
مرا بوشانید چون از خواب بیدار شدم ان طاقیه بعینه بر سر خود یافتم هم درنگ کردم
دوم شب پیغامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم را در خواب دیدم آنحضرت هم مرا همان فرمود
که ابو بکر فرموده بود بیدار شدم عزیمت کردم برانکه برای نفع خلق بیرون آیم آخر
شب در خواب رفتم حضرت عزت را در خواب دیدم که از عنایت این خطاب میکرد
ای بندهٔ من ترا از اهل صفوت خود گردانیده ام در زمین و ترا در جمیع احوال تائید خویش
موید کردم و از برای شفقت و رحمت بر خلق ترا فرستادم بیرون آی بر خلق و حکم کن میان
ایشان بدانچه تعلیم کردم ترا از حکمتهای خود و اظهار کن میان ایشان از آیات ما که بدان
ترا موید گردانیدم شیخ فرماید چون بیدار شدم و بیرون آمدم خلق بر من هجوم کردند و از
هر جای بر من جمع آمدند پس به تعلیم خلق با مر حق مشغول شدم راوی گوید از اجلاء

مشایخ عارفان است که صاحب فتح سنی و کشف جلی بوده و کرامات ظاهره و احوال فاخره و تمکین داشت و علم و فضل و تواضع بسیار از و ظاهر شد **من کلامه** هر که را حق تعالی دوست دارد ارادت خود در دل او ساکن گرداند و مرید محب طالب است و شوق در دل او غالب و تشوق مراد اسالب و مراد محبوب مطلوب است ماخوذ و سلوب و لبوی آن جناب مجذوب و بر و شوق غالب است از آنکه واجد است چیزی را که طالب است و سفر او آخر شد و منزل رسید مسافت بعید را طی کرد و به پیچید و نفس را از کید او نجات یافت و نظر از کمونات برداشت و هرگز بدان التفات نه نمود **الیعزیز** بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه می فرماید **نقلست** از شیخ صالح معمر بن عبد المجید شیبانی و شیخ قیس بن یونس الشامی رحمه الله علیهما که میگویند روزی بر پیر ما شیخ علی بن وهب جماعتی از فقرا در آمدند پس گفت شیخ ما مر ایشان را از کجا آمدید گفتند از عجم آمدیم گفت از کدام عجم گفتند از گیلان گفت **ان الله تعالی قد نور الوجود بظهور رجل منکم قریب من الله اسمه عبد القادر مظهره فی العراق یقول ببغداد قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی وتقدم اولیاء عصره** یعنی هر دو را دریان مذکور گویند که پیر ما شیخ علی بن وهب گفت بدرستیکه خدا تعالی بتحقیق روشن می گرداند عالم را بظهور کردن یا بظاهر شدن مردی از شما که نزدیک است از خدا تعالی و نام او عبد القادر است و جای ظهوری در عراق است بگوید در بغداد که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و اقرار خواهند کرد اولیاء زمانه او بفضل وی پس از کلام شیخ علی بن وهب نیز صریح معلوم می شود که اولیاء متقدمین و متاخرین در قول قدمی آه در آمدند و کردنهای خود نهاده اند زیرا که شیخ مذکور هرگاه بکشف خود مقامات عظیمه آنحضرت را مشاهده کرد و بقوت صفاء باطن خود بر لوح محفوظ نوشته دید

که فلان ولی بنام عبدالقادر از گیلان پیدا شده در بغداد نزول فرموده قول قدمی خواهد گفت
لهذا وی اولیا زمانه آنحضرت را شاهد آن کرد و گفت تقدم اولیا عصره و مفعول تقدم محذوف
داشت ای تقدم اولیا عصره بفضله و گفت ان قوله بامر الله حق وان جمیع الاولیاء
المتقدمین والمتاخرین بذالك قد خوا اعناقهم یعنی بدرستیکه گفتن آن
بامر خدا تعالی است و بدرستیکه اولیا متقدمین و متاخرین بسبب امر حق تعالی گردنهای خود فرو
کرده اند صاحب مخازن گوید این عزیز اقرار اولیا زمانه حجت قوی و برهان جلی است که در اقرار
اولیا هیچ شائبه کذب نیست اما جهال بی نوال این عبارت را اصلا فهم نکرده حجت سازند که
مراد از کل ولی الله اولیا زمانه اند و حال آنکه معنی عبارت که مذکور شد همین مراد شیخ علی بن وهب
است و اگر مراد شیخ مذکور از کل ولی الله اولیا زمانه بودی هر آئینه این نوع گفتی تخضع
اولیاء عصره رقابهم یعنی بنهند اولیا زمانه او گردنهای خود را پس چون چنین
نگفت معلوم شد که مراد شیخ همانست و دیگر هر که طالب علم و مستعد وقت باشد او خوب بداند
و انصاف خواهد کرد ترکیب چون است لله درهن الصف ایضا منه صاحب
بهجة الاسرار بسند صحیح می آرد که شیخ علی بن وهب از عظمای عارفین و ازائمه صادقین
است میفرماید الشیخ عبدالقادر احد من اعیان الدنیا واحد من افراد الاولیاء
وقال الشیخ عبدالقادر من تحف الدنیا الشیخ عبدالقادر من هدایه
الله فی الدنیا فی الکون وقال طوبی لمن راه وطوبی لمن جالسه وطوبی
لمن مات فی ایام الشیخ عبدالقادر وطوبی لمن اقتدی بالشیخ عبدالقادر
یعنی شیخ عبدالقادر یکی از اعیان دنیا است و شیخ عبدالقادر یکی از افراد اولیا است
و شیخ عبدالقادر از تحفهای دنیا است و شیخ عبدالقادر از هدایت خدا عز و جل است در روی
عالم و گفت خیر و خوشی باد مر کسی را که دید او را و خوشی باد مر کسی را که مجالست کرد مجلس او را
و خوشی باد مر کسی را که مرد در زمان شیخ عبدالقادر و خوشی باد مر کسی را که اقتدا کرد بو رضی الله عنه

ذکر مناقب الصدق کاشف اسرار الهی واقف راز گاهی شیخ غزاز

بطایحی رحمة الله علیه در کتاب بهجة فضایل حضرت مذکور است ونقلست از شیخ ابو المظفر عبد السمیع رحمة الله علیه که گفت وقتی خلیفه بغداد شخصی را فرستاد بر شیخ غزاز تا شیخ از بطایح در بغداد آید تا خلیفه بزیارت شیخ شرف شود چون شیخ در دهلیز قصر خلیفه در آمد نظر کرد در پرده‌ای که فرو هشته بودند همه ستاره در حال پاره پاره شد چون هر دو جمع شدند شیخ فرزود مر خلیفه را که ملک عجم قصد تو خواهد کرد با لشکرے که تو طاقت آن نداری ولیکن من لشکر ترا مالک گردانیدم بر لشکر او تمکین دادم ترا بر او وبعد مدتے اندک ناگاه ملک عجم پیدا شد با لشکری عظیم پس حال همچنان شد که شیخ فرموده بود وملک عجم اسیر گشت چند روز در بغداد در بند بود وبعد ازان مالها بفراوان فدیه دادند واورا رها کنانیدند چون شیخ منصور رحمة الله علیه را خبر کردند از نظر کردن شیخ غزاز دران پرده‌ها پاره شدن آنها شیخ منصور فرمود که ببرکت انفاس شیخ غزاز حجب آسمان پاره پاره می شود وبمین همت او زمین طی میگردد واستار چگونه پاره نشود وهم راوی مذکور می فرماید از شیخ ابو معمر اسمعیل بن ابی البرکات واسطی خادم شیخ غزاز رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ خود شیخ غزاز که میفرمود در بدایت برمن حالی وارد شد که چهل روز دران مستغرق بودم بحدے که بین الامرین تمیز نمی کردم وخوردن وآشامیدن درمیان نبود وبعد چهل روز بحس خود باز آمدم پس هفده روز از نفس خود غافل شدم بعد ازان بحکم عادت قدیم باز آمد نفس من آرزوی کرد نان گندم سنگین وماهی بریان وآبے شیرین دراوند نوسرخ ومن آنزمان بر کناره شط بغداد بودم ناگاه دیدم درمیان لجه سه ماهی سیاه شاکنان پیدا شدند وبر پشت یکے نان گندم وبر پشت دیگرے ماهی بریان وبر پشت دیگرے ماهی آوند نوسرخ آن هر سه ماهی بیامدند بسوی من واینچه بر پشت ایشان بود پیش من بنهادند چنانکه آدمی پیش آدمی بنهد پس هر سه ماهی باز دویدند در آب رفتند خواستم آن نان را

تأمل

تناول کنم چه بینم نان گندم سپید گرم چنانکه دود از و برمیخاست پس نان را با ماهی
بریان بخوردم و آب از آن او ند نوشیدم نیک شیرین چنانکه در دنیا هرگز
نچشیده بودم من ازان طعام و آب سیراب شدم و عشر آن هنوز کم نشده بود و باقی چنان
گذاشتم روان شدم و من کلامه غفلت و غفلت است یکی غفلت رحمت و دوم غفلت
عذاب و رحمت اما غفلت لطف و رحمت کشف غطا است تا این قوم عظمت و جلال حق سبحانه
تعالی مشاهده کنند و غافل شوند بچیزی که از عبادت بجا نتوانند آورد و مکرر فرایض و سنن و از مراعات
سر غافل باشند مگر از مراقبه و ارادات مهیبه و اما غفلتی که از عقوبت است اشتغال بنده
است از طاعت بمعصیت یا التفات او بر ویت کرامت غافلا عن الاستقامة و العجب
و عارف خایف بود از زوال نعمت و خایف بترسد از نزول و عید و مشاهد خوف از ملاحظه
سطوت عدل حق است جل و علا و مشاهد رجاء از مطالعه رقت فضل او و تلطف ارواح
باشواق است نزدیک ظهور سلطان حقیقت کرد ست بدامان مشاهده در زند و غیرت حق تعالی
نعبود نداند و یقین بشناسد که حادث قدیم را ادراک نتواند کرد بصفات معلوله و دلهای عاشقان
بسوی آنحضرت باجنحه معرفت در طیران است و بمبلولات محبت کرد سرا پرده عزت سرگردان
و مجذوب بانوار قدس بسوی انس همت و ارادت تحویل قلب است از همه چیز بمخالفت آنچیز
و تصوف جلوس است مع الله بلا هم و تجرید بارقه است که بسوزد بقایا را و محو کند رسوم و
عادات را و نگاهدارد از رویت خلق و وحدانیت است روش بمقرون به پیران اشتیاق
کرد محترق شود از بقایا و لایح شود بر هیاکل آثار او و محبت کاسی است که در اسرار انس افروزد
الکلام شیخ عزاز رحمة الله علیه از اکابر مشایخ عراق و اهل عجمی و اعیان و اجلهٔ عارفان و
اصفیا و مقربان اهل صفوت بود کرامات ظاهره و احوال فاخره و انفاس صادقه و افعال فاخره
و مقامات علیه اسرار قدسیه و سرایر موثقه و بصایر مشرفه و معارف شریفه و حقائق لطیفه و فتح
سنی و مشرب هنی و مقعد رفیع در محاضر قدس و مشاهد تخصیص و در بساط انس و قدم راسخ

در تمکین واسع و باع طویل در تصرف و تصرف نافذ داشت و مناقب او متعذر است از حصر
لکثرتہا فضائلہ العزیز مرتکبوش پرہوش بشنوکہ چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی اللہ عنہ بغیر تقلیست صاحب نسابہ قادریہ گوید چون ہژدہم سال عمر حضرت سیدنا غوث الثقلین
سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ ببغداد قدم نزول فرمود بہمان تاریخ مذکور شیخ عزالدین بطائحی
کہ از مشائخین بغداد کمل افراد بود فرمود قد دخل بغداد فتی اعجمی شریف اسمہ
عبد القادر واللہ یقول الحق وھو یہدی السبیل یعنی تحقیق در بغداد در آمد جوانی عجمی کہ سید است
نام وی عبد القادر است و قسم بوحدت او تعالی کہ خواہد گفت کلمہ حق را یعنی قولہ تعالی الی آخرہ را
و او ہادی راہ است کہ راہ مینماید گمراہان را نیز در کتاب بہجۃ الطریق دیگر مذکور است ذکر
مناقب الصدق عارف پرنور کاشف سر حضور سہیل بحر تمکین خیر التابعین
اویس القرنی رحمۃ اللہ علیہ تقلیست صاحب مناقب غوثیہ گوید شیخ عبد اللہ محمد
بن علی الابدلی آوردہ کہ امیر المومنین عمر فاروق و امیر المومنین مولانا علی کرم اللہ وجہہ
و رضی اللہ عنہما از حضور سرور عالم سید الانبیاء احمد مجتبی و محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
مامور شدند کہ بعد از من بپیش طاوس یمنی اویس قرنی بروید و پیراہن من را کہ امانت اوست
بدو سپارید و برای امت من از دو دعا خواہید راوی گوید بموجب امر شریف آنحضرت
علیہ السلام ہر دو صحابہ کرام بعد آنحضرت عازم آنجناب شدند و پیراہن مبارک را با خود بردند چون
بوادی اراک رسیدند دیدند کہ قرنی در سجدہ است و تضرع و ابتہال مشغول است بعد از ساعتے
ہر دو صحابہ کرام سلام در دادند خواجہ سر از سجدہ برداشت و جواب سلام بایشان داد
و پیراہن مبارک را با دب تمام از دست امیر المومنین علی کرم اللہ وجہہ گرفت و بر سر گذاشت
و در بر کرد و گفت بحسب فرمودہ سلطان الانبیاء و الرسل صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در سجدہ بودم و
درخواست شفاعت تمامی عصات امت میکردم شما در نمک نگردید تا ہمہ بمن بخشیدہ می شد
و صاحب سفینۃ الاولیا محمد دارا شکوہ گوید نام شریف ایشان اویس است و وی از اہل

نجد بودند و قرن قبیله ایست که ایشان منسوب اند بدان حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم
ایشان را خیر التابعین ستایش فرموده اند و ایشان در زمان پیغمبر خدا بودند لیکن از دو سبب ملازمت
آنسرور عالم میسر نشد یکی بسبب خدمت مادر که پیری بکمال داشتند و دیگر از نهایت غلبه حال و
ایشان شتربانی کرده مزد آنرا بنفقات خود و والده خود میرسانیدند و بجهت موافقت آنحضرت صلی الله
علیه وآله وسلم که در جنگ احد دندان مبارک شهید شده بود ندچون معلوم نبود که کدام دندان
مبارک بود دندانهای خود را تمام شکسته بودند چون پیغمبر صلعم وصیت کرده بودند که خرقه مرا با اویس
رسانیده بگویید که امت مرا دعا کن امیر المومنین عمر رضی الله عنه در ایام خلافت خود با امیر المومنین
علی رضی الله عنه خرقه مبارک را نزد اویس برده درخواست دعا بجهت امت نمودند گویند که بدعا
ایشان حق تعالی بعدد موی گوسفندان قبیله ربیعه و مضر که در عرب هیچ قبیله آنقدر گوسفند
ندارند از امت پیغامبر صلی الله علیه بخشید ابو ضیاء نخشبی رحمة الله علیه در سلک سلوک خود
گوید اویس قرنی قبله زنده بالعین و قدوه اربعین و آفتاب نهان و نفس رحمان بود کرات
خواجه ثقلین روسوی یمن کردی وگفتی انی لاجد ریح نفس الرحمن من جانب الیمن
در خبر است که فردا روز قیامت هفتاد هزار فرشته بصورت اویس در وجود آید تا اویس
در میان ایشان شده بعرصات در آید ندا کنند اویس در دنیا ما را تواری پوشیده است
و آنجا او را جز ما کسی نشناخته و او آنجا جز ما کسی را نشناخته امروز باید که او را جز ما کسی نه
شناسد گویند فردا خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم ارکوشک برون آید چنانکه کسی
مر کسی را طلب کند او بطلبد خطاب آید کرامی طلبی گوید اویس را ندا آید او را در دنیا ندیدی
اینجا هم نه بینی گوید الهی او کجا است فرمان آید او فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر
گوید چونست که او نمیخواهد که مرا به بیند فرمان رسد ای محمد ترا از برای ما بیند کسی ما را دید ترا چه
بیند و دیدن تو بی ما چه سود کند و دیدن ما بی تو چه زیان دارد و هم راوی مذکور میفرماید
چون نزدیک رسید حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم از بین عالم در نشاء عالم

خیمه زند پرسیدند یا رسول الله مرقعه تو بعد از تو بکه دهند گفت با ویس بعد از مدتی
ابوبکر و علی رضی الله عنهما بطلب او بیرون آمدند و نشان او می پرسیدند گفتند اشتر
می کشد و شتران مردمان می چراند و در صحرا میماند و هیچگاه در آبادانی نیاید بعد از طلب بسیار
اورا در صحرای یافتند و مرقعه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم بدو دادند و گفتند
قرآن چنین است این را بپوش وقت پوشیدن این مرقعه می باید که امت مرا فراموش
نکنی و مرقعه بستد و در گوشه برنت و می گفت خداوندا مرقعه بپوشم تا امت محمد صلی الله علیه
وآله وسلم بمن نه بخشی در سر او فرو خواندند که بعضی از امت محمد بتو بخشیدم گفت نه تمام خواهم
ابوبکر و عمر این گفتگو بود که عمر و علی رضی الله عنهما نزدیک او رسیدند که در بن گوشه چه می کند چون
ایشانرا بدید گفت افسوس تعجیل کردید و مرا از وقت من بس وقت گردانیدند و گرنه این مرقعه
بپوشیدمی تا تمام امت محمد صلی الله علیه وآله وسلم حق تعالی همه بمن نه بخشیدی چون عمر و اسد الله
بچشم باطن عظمت درجه او را بدیدند گفتند کسی باشد که این خلافت را از من رایگان بستاند
بعد از عمر گفت ای اویس چرا در عرب نیامدی در رسول اکرم را ندیدی گفت شما دیدید گفت
که ما همه وقت در آنحضرت بودیم گفت دیده بودید که دندان مبارک شهید شد گفتند دیده بودیم
گفت چرا دندان خود را سالم داشتند بعد ازان دندان خود را نمود که بر همه دندان
او شکسته بود بسبب موافقت آنحضرت که بدان دندان که شکسته است درین داخل بود
پس عمر گفت مرا دعا بکن گفت هر روز در تشهد پنجبار اللهم اغفر لی وللمومنین
می گویم درین دعا تو هم داخلی چون زمانی بگذشت مرقعه پوشید و ایشانرا معذرت کرد
و گفت زحمت دیدید باز گردید آمدن قیامت قریب است و بساختن زاد آن
مشغول گردید هیچ وقت او شب نخفتی و گفتی هذه لیلة القیام شب دیگر
گفتی هذه لیلة الرکوع شب دیگر گفتی هذه لیلة السجود و قتی اورا
گفتند ای درویش شبها باین دراز ی بر یک حال چگونه بر میتوانی گفت در سجده

سبحان ربی الاعلی سه بار گفتن مسنون است و من یکبار نمی توانم گفت که همان ساعت
بخدا نمی شنود و گوید و قتی او را پرسیدند او قات خود را چگونه می گذرانی گفت با مداد برخیزم
و نیندانم که تا شبگاه خواهم زیست یا نه و چون شب در آید ندانم که تا بامداد خواهم زیست
یا نه و گفتی السلامت فی الوحدت و ازین تنهائی مراد آنست که در خدمت فرد باید بود
و خدمت آن باشد که خیال غیر را مدخل نباشد من کلامه طلبت الرفعة فوجدت
فی التواضع و طلبت الریاست فوجدت فی النصیحة و طلبت المروة
فوجدت فی الصدق و طلبت الفرح فوجدت فی الفقر و طلبت القربة
فوجدت فی التقوی و طلبت الرزق فوجدت فی القناعت و طلبت الراحت
فوجدت فی الزهد چنین گویند چون ازین عالم در عالم دیگر رفتن او نزدیک شد در غزوی
با امیر المومنین علی کرم الله وجهه موافقت کرد بسا نجا در جه شهادت یافت عاش وحیدا
مات شهیدا ذلک فضل الله یوتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم العزیز
بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سید ما غوث الاعظم چه می فرماید در کتاب
منازل الاولیا فی فضایل الاصفیا آمده که او لیس سفیر ما بید چون در سجده شدم و در خواست شفاعت
تا حی عصات امت مرحومه می کردم ناگاه فرمان عزت جل جلاله در رسید که ای اویس اکنون
بس کن که نصف امت حبیب خود را بالتماس تو بخشیدم و نصف آن موقوف بر شفاعت محبوبم
عبد القادر گذاشته ام عرض کردم بار خدایا محبوب تو عبد القادر کیست و وی کجاست تا
او را به بینم فرمان ربانی شد که در مقعد صدق عند ملیک مقتدر استراحت
می کند در مقام دنی فتدلی اقامت دارد و او خاصه و خلاصه حبیب من محمد مصطفی است
صلواتی و سلامی علیه و او حجت ما باشد بر روی زمین تا روز قیامت و قدم او بر دوش
جمیع اقطاب و اغیاث و اولیاء اولین و آخرین من گردد پس من سر نگون کردم و
و تصدیق نمودم و شکر الهی بر آوردم والله حمدا کثیرا

ذکر مناقب الصدق عارف نامی سلطان العارفین گرامی موسوم باسم سامی
خواجه ابو یزید بسطامی رحمة الله علیه تعلست لقب ایشان سلطان العارفین و نام
طیفور بن عیسی است و اصل وی از بسطام بوده صاحب شحات نوشته که وی ادیسی است
از سیدنا امام جعفر الصادق علیه السلام و صاحب تذکرة الاولیا گوید صد و سیزده مشایخ کبار را
خدمت کرده بود و از نادر ایشان منقول است که در ایام حمل چون لقمه در دهان می نهادم اگر
دران شبهه بودی بایزید در شکم من بطپیدی تا آن لقمه دفع کردمی سید الطایفه فرماید که بایزید
در سیان ما چون جبرئیل است در ملایکه شیخ الاسلام گوید از سلطان العارفین پرسیدند که
سنت کدام و فرض چه فرمود سنت ترک دنیا و فرض صحبت بمولی و طریقه طیفوریه منسوب بدوست
و بنا بر اینطریق بر سکر و غلبه است چنانکه گفته اند که روزی شیخ را حال غالب بود در حال گفت
انا سبحانی ما اعظم شانی چون آنوقت رفت در حال فرمودان قلت یوما سبحانی
ما اعظم شانی فانا الیوم کافر مجوسی فلان انا اقطع زناری و اقول
اشهد ان لا الٰه الا الله و اشهد ان محمد رسول الله سولانا در مثنوی شریف در شان
شیخ میفرماید مثنوی با مریدان آن فقیر بخشم ؛ بایزید آمد که تک یزدان بنم ؛ چون بما
بیخودی پرواز کرد ؛ آن سخن را بایزید آغاز کرد ؛ گفت مستانه عیان آن دو فنون ؛ لا
الٰه الا انا ما فاعبدون ؛ چون گذشت آنحال گفتندش صباح ؛ تو چنین گفتی و این نبود صلاح
گفت این بازار کنم من مشتغله ؛ تیغها بر من زنید آندم همه ؛ حق مترة از تن و من باشتم ؛ چون
چنین گویم بباید کشتنم ؛ مست گشت و باز زاستغراق رفت ؛ آن دمیتهاش از خاطر
برفت ؛ عقل را سیل تحیر در ربود ؛ زان قوی تر گفت کاول گفته بود ؛ بیست اند رجبه
ام الاعضا ؛ چند جوی در زمین و در سما ؛ جامی در نفحات فرماید ابو موسی گوید که بایزید گفت
الله تعالی را بخواب دیدم گفتم راه تو چونست گفت از خود گذشتی برسیدی شیخ الاسلام
گفت بایزید را قدس سره بعد از مرگ بخواب دیدند گفتند حال تو چیست گفت مرا گفتند

ای پیر چه آوردی گفتم درویشی بدرگاه ملک شود دیرانه گوید چه آوردی بلکه گوید چه خواهی هم
او را گفتند وطن تو کجاست گفت زیر عرش یعنی غایت همت من و منتهای نظر من و آرام جان
من و سر انجام کار من آنست که الله گفت موسی را که تو غریبی و من وطن تو عبد الغفور و
مقصود شیخ از زیر عرش اینست که وطن من اوست سبحانه لیکن بر غایت ادب تعبیر ازان بعنی
باین عبارت کرد من کلامه الهی با ذکرتک الا عن غفلة و ما خدمت الا عن فترة یعنی
هرگز یاد نکردم ترا مگر از سر غفلت و هرگز نه پرستیدم مگر از سر فترت الهی عزیز بگوش پر هوش بشنو
که چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب مناقب غوثیه
گوید چون سلطان الاولیاء المحبوبین و برهان الاصفیاء والمعشوقین حضرت غوث الاعظم
سید عبد القادر جیلانی را بروز جمعه بر منبر در اثنا خواندن خطبه بروق شهود ذات در
گرفت که از ماسوی الله مغلوب ساخت و هیچ مرتبه و درجه نبوده الا که در زیر قدم او در آمده
فی الحال بر زبان مبارکش جاری گشت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و ولیة الله تعالی
ناقص از عالم قدس بعالم ملکوت در رسید که ای ملایکه جمیع اهل ولایت مجرده را خبر دهید آنچه که
محبوب من میگوید برای حصول سعادت خود ها اطاعت کنند گویند حسب الامر الهی همه اولیاء
متقدمه و متاخره اطلاع کردند و همه ها گردنهای خود را پست نمودند چه اهل حیات و چه اهل فوت
الغرض چون فرشته برقبه سلطان العارفین ابو یزید بسطامی رسید و گفت یا شیخ قم
باذن الله تعالی شیخ سر از قبر برداشت و گفت ایوم القیامة یعنی
آیا روز حشر است که برانگیزی فرشته گفت لا محبوب الهی سید عبد القادر جیلی که ساکن
بغداد است در اثنا خطبه گفته قدمی هذه الی آخره حق تعالی کلامش را بدرجه قبول جا داد و بجمیع
اولیاء الله فرمان کرده رقاب خود ها باطاعت پست کنند که ترقیات ایشان بر انقیاد
نمودنست بایزید گفت حق سبحانه عادل است سید عبد القادر را بر بایزید بکدام سبب
فوقیت داده فرشته در حال ملتمس بدرگاه الهی شد جواب آمد که فوقیت او بر تو بدو سبب

یکی آنکه او فرزند رحمند محبوب منست دوم تو فارغ مشغولی و او مشغول فارغ است بایزید
باستماع این سخن گردن خود پست کرد و گفت سمعنا و اطعنا و مضمون این شعر
بزبان راند ۵ هر آنکو سر بر پاش کردند ۵ سر خود را با وج عرش بردند ذکر
مناقب الصدق افضل العرفا فخر المتقدمین افتخار المتاخرین سید الطائفه
قدوة الوجید و الفرید اسیدگاه هر ذی امید شیخنا ابو القاسم جنید
رحمة الله علیه نقابت صاحب سفینه گوید کنیت ایشان ابو القاسم است و لقب
سید الطائفه و طاؤس العلماء و نام جنید و پدر ایشان محمد بن الجنید است و والد سید الطائفه
از نهاوند بودند و منشا و سید الطائفه بغداد بود و مذهب سفیان ثوری داشتند مرید کامل
و خواهرزاده شیخ الشیوخ خواجه سری سقطی اند الغرض مرجع مشایخ کبار و مطلع سعادت
و انوار و بحر حقایق و اسرار و سلطان طریقت و پیشوای اهل حقیقت و مقتدای جهان
و اوتاد زمان و از ائمه سادات این قوم بودند و جمیع سلسلها نسبت بایشان درست
کنند و منسوبان ایشان را سید الطائفه و امام الائمه گویند سخن ایشان حجت است
در طریقت و پیشتر از مشایخ متقدمین و متاخرین بظاهر و باطن ایشان انگشت اعتراض
نتوانست نهاد قبول همه بودند و بناء طریق ایشان بر صحو است راوی گوید روزی
از سری سقطی پرسیدند که هیچ مریدی را درجه بلند تر از پیر باشد فرمودند بر هان
این ظاهر است که جنید را درجه فوق از درجه منست گویند خلیفه بغداد رویم را گفت
ای بی ادب رویم گفت من چگونه بی ادب باشم که نیم روز با جنید صحبت داشته ام
یعنی هر کس که نیم روز با جنید صحبت داشته باشد از دو هرگز بی ادبی نیاید و شیخ
ابو جعفر حداد گوید اگر عقل مردی بود بصورت جنید بودی گویند سید الطائفه
سی سال بعد نماز خفتن بر پای ایستاده تا صبح الله گفتی و هم بدان وضو بامداد گذاردی
مسجای خود می فرماید خدا تعالی سی سال است بزبان جنید با جنید سخن می گوید و جنید

درمیان نه و خلق را ازینمعنی خبر نه و نیز فرمودند یکروز دلم گم شده بود گفتم آلهی دلم بازده
ندای شنیدم که گفت یا جنید ما دل تو بدان ربوده ایم تا با ما بمانی تو باز میخواهی تا با غیر بمانی
نقلست که یکی از بزرگان عصر رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم را بخواب دید و جنید را نزد آنحضرت
نشسته یافت در اثنای شخصی فتوی در آورد آنحضرت علیه السلام بجنید داد او گفت یا رسول الله
تو حاضری فتوی بدیگری دهی چون دهم فرمودند چنانکه همه انبیاء را با امت خود مباهات بود مرا
به جنید مباهات است و حضرت ایشان سماع و وجد نمیفرمودند و ظاهر و باطن بشرع شریف آراسته
بودند گویند روزی سخن می گفتند مریدی نعره زد او را از ان منع فرمودند و گفتند اگر بار دیگر
نعره بزنی من ترا مهجور میگردانم بعد ازان حضرت ایشان باز بسخن شدند و آن جوان خود را
نگاهداشت تا حال بجائی رسید که طاقتش نماند هلاک شد چون او را دریافتند دیدند که در میان دلق
خاک شده بود من کلامه در مجلس شیخ یکی گفت دل کدام وقت خوش بود فرمود آنوقت که او در
دل بود و هم فرمودند مرد بصیرت مرد آمد نه بصورت و فرمود هر که بشناخت خدای را هرگز شاد
نبود و فرمود وقت چون فوت شود هرگز نتوان یافت و هیچ چیز از وقت عزیز تر نیست و فرمود
جوانمردی آنست که بار خویش بر خلق ننهی و هر چه داری بدهی و فرمود خلق چهار چیز است سخاوت
و الفت و نصیحت و شفقت آنست که بطمع با ایشان نهی آنچه طلب می کنند و منت
بر ایشان نه نهی که ایشان طاقت آن ندارند از حضرت شیخ پرسیدند صحبت با که داریم فرمود
با کسی که هر نیکوی که با تو کرده باشد بروی فراموش بود پرسیدند هیچ چیز هست فاضل تر از پرستیدن
فرمود گریستن بر پرستیدن پرسیدند بنده کیست فرمود آنکه از بندگی آزاد بود پرسیدند راه
بخدا چگونه است فرمود دنیا ترک گیری یافتی و چون خلاف هوا کردی بحق پیوستی گویند چون
وفات ایشان نزدیک رسید تسبیح می گفتند و با انگشت عقدی گرفتند تا چهار انگشت عقد
بستند و انگشت مسبحه را در گذاشتند و گفتند بسم الله الرحمن الرحیم و چشم پوشیده بر حمت
حق پیوستند چون غسال بوقت غسل خواست که آبی بچشم ایشان برساند هاتفی آواز داد

که دست از دیده و دست ما بدار چیستی که بنام ما بسته شد جز بقرار ما نگشاید پس خواست که
انگشت عقد کرده را بگشاید آواز آمد که انگشتی که بنام ما بسته شد جز بفرمان ما گشاده نگردد و چون
جنازه برگرفتند کبوتری سفید بر گوشه جنازه نشست هر چند آنرا میراندند نمیرفت تا
آواز دادکه خود را و مرا مرنجانید که چنگ من به بسیار عشق بر گوشه این جنازه دوخته اند و
امروز قالب جنید نصیب گرد بیان است اگر غوغای شما نبودی کالبد او چون باز سفید در هوا
با ما پریدی و قبر ایشان در بغداد آرامگاه افراد است و حضرت ایشان به پنج واسطه طریقت
مرشد سید عبد القادر جیلانی رضی الله عنهما الیه نیز بگوش پرهوش شنوکه چنین ولی اکمل در زمان
خود در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید نقلست صاحب مناقب می آرد
که صوفی از صوفیان جنید در خدمت سید الطائفه ابو القاسم جنید ذکر کرد که یک مجذوبی می گوید
که در بغداد بعد از جنید سیدی از ولایت گیلان خواهد آمد و خواهد گفت قول قدمی هذه الی آخره
و جمیع اولیا را الله گردن خود را پیش می پست کنند و کسیکه انحراف کند از مرتبه ولایت محروم گردد
سید الطائفه فرمودند آری سیدی از اولاد حسن بن علی رضی الله عنهما از گیلان در بغداد
ظهور خواهد نمود و در روز جمعه در اثنای خواندن خطبه خواهد گفت قدمی هذه علی رقبة کل اولیاء الله محمد قدمش
بار زد بر گردن خود ما نهند اگر من زنده باشم بر گردن خود نهم یا در زمره مقبلان باشم
و هم راوی مذکور گوید شیخ موسی سهروردی از کتاب مکاشفه جنیدیه نقل می کنند روزی جمعه
سید الطائفه ابو القاسم جنید بغدادی رحمة الله علیه را بالای منبر در اثنای خواندن خطبه
تجلی کشفی بر ایشان ظاهر شد و از خود بیخود گشت بی اختیار بر زبان حق ترجمان شیخ گذشت
قدمه علی رقبتی یعنی قدم او بر گردن من ثابت است و سر خود را افگنده فرود آمد
ندیده اند زینهای منبر آمدند که در خواندن خطبه ساکته شد و شیخ همون کلمه گفته خطبه را تمام کرد
جمعی حضار را اشتباه شد که در چنین وقت شیخ را حالتی خاص رو داده و چون افاقه شد
استفسار کردند فرمودند که ما را در وقت خواندن خطبه کشف عالم غیب شده بود پس

معاینه کردم که در وسط قرن خامس یکی از فرزندان سید المرسلین محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم ظاهر شود و ملقب به محی الدین گردد و موسوم بعبد القادر از گیلان بود و او مامور گردد بقول قدمی هذه الی آخره پس مرا خطره خطور یافت که این درویش در این عصر نیست چگونه مارا وضع رقاب گردانند ناگاه خطاب بعتاب در آمد که چون دمی محبوب منست هرگاه که خواهد گفت قول قدمی را پس جمله اولیاء اموات را بارواح واحیاء را باجساد حاضر گردانیم تا ایشان وضع رقاب خویش کنند زین سپس گفتم قدمه علی رقبتی یعنی چون من بنده آن سید عالی را معاینه کردم که فوقیت بر همه اولیاء دارد ذکر مناقب الصدق شیخ المشایخ کاشف رموز ربوبی واقف اسرار الوهی حضرت مخدومی خواجه ابو سعید ابو الخیر مبارک مخدومی رحمة الله علیه صاحب سفینه الاولیاء محمد داراشکوه فرماید نام حضرت ایشان مبارک بن علی بن حسین المخدومیست که سلطان اولیاء و برهان اتقیا و قدوه عارفان و سالکان و پیر طریقت و واقف اسرار حقیقت و جامع علوم ظاهری و باطنی بودند و صحبت از خضر علیه السلام داشتند و حنبلی مذهب بودند مرید شیخ ابو الحسن هکاری و پیر خرقه حضرت سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه اند صاحب مرارت الاسرار گوید کمالات و کرامات و خوارق عادات ایشان از اینجا قیاس باید کرد که همچو شیخ الثقلین مریدی دارد و بنا بر مدرسه باب الازج که منسوب بحضرت غوث الثقلین است ایشان کرده اند و در حیات خود بحضرت غوث الاعظم داده بودند چنانکه قبر مبارک آنحضرت در همان مدرسه است نقلست که آنحضرت فرماید در ابتدا حال با خدا تعالی عهد کرده بودم که نخورم تا نخورانند و نیاشامم تا نیاشامانند چون چهل روز بگذشت شخصی آمد و قدری طعام بگذاشت و برفت نزدیک بود که نفس از گرسنگی بالای طعام افتد گفتم والله از عهدی که با خدای خود بسته ام برنگردم ناگاه از باطن خود آوازی شنیدم که کسی بآواز بلند می گفت

الجوع الجوع شیخ ابوسعید مخدومی برمن بگذشت آن آواز را بشنید و گفت ای عبدالقادر
این چیست گفتم این اضطراب نفس است اما روح برقرار خود است در مشاهدهٔ خداوند خود
گفت بخانه ما بیا و برفت من گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابوالعباس خضر علیه السلام
آمد و گفت برخیز و پیش ابوسعید رو رفتم و دیدم که ابوسعید بر در خانه خود ایستاده انتظار
من می کشد چون مرا دید فرمود ای عبدالقادر آنچه من ترا گفتم بس بود که خضر را نیز
با یستی پس مرا بخانه در آورد و طعامی که مهیا بود لقمه لقمه در دهان من می نهاد تا سیر شدم
بعد ازان مرا خرقه پوشانید پس ازگاه صحبت او را لازم گرفتم حاصل حکایت آنکه شیخ صاحب
کشف جلی و عارف اسرار غیبی بوده که با خضر مصاحبت داشت **العزیز** بگوش
پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل که شیخ آنحضرت باشد در شان **غوث الاعظم** رضی الله عنه
چه می فرماید **نقلست** در کتاب بهجة الاسرار و اوراد قادریه عربی بروایت صحیح
نقل می کنند که چون حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه در بغداد پیش شیخ و استاد
خود خواجه ابوالخیر مخدومی هر سال از سفر باز آمدی و چندی بخدمت بوده باز بصحراء عراق
سفر فرمودی چون بنوبت آخر از سفر باز آمد رضی الله عنه ولی بود هیچ مرید نیست از
علم و عمل و حضرت مخدومی شیخ ابوسعید ابوالخیر مخدومی را معتاد بود که هر روز یک مریدی
از مریدان خود را پیش خود بوعظ بالای منبر حکم فرمودی چون وقت آنحضرت
آمد دیگر مریدان او بطریق استهزا و تمسخر بحضرت غوث الاعظم گفتند العبد القادر
امروز نوبت شماست باید که بالای منبر سوار شوی و وعظ گوی در حال حضرت شیخ هم
بحضرت غوث الاعظم اشارت و اجازت داد و گفت که بالای منبر سوار شود و وعظ
بر مردمان بگوید که تو موفق و مامون هستی پس حسب الحکم آنحضرت بالای منبر سوار شدند
و ران حالی که غیر عارف بود ند از علم و عظ پس فی الحال همان وقت حضرت سرور عالم
سید الانبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم بحضرت غوث الاعظم بعین مشاهده

حاضر شده فرمودند بگوای فرزند که ما از تو پشتو نیم چرا که تو ملحوظ و محفوظ هستی بعد ازان حضرت
غوث الاعظم رضی الله عنه عرض نمود که ای پدر بزرگوار من هیچ نمیدانم ازین علم و عجمی ام نزد
فصحای بغداد چگونه زبان بکشایم آنگاه حضرت رسالت علیه الصلوة والتحیت فرمود ای فرزند
دهن خود بکشا غوث الاعظم برحکم فرمان آنحضرت دهن خود بکشاد پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم لعاب
مبارک در دهن آنحضرت انداخت و هفت بار بدمید و گفت با خلق سخن بگو و بخوان مردم را
براه خدا بحکمت و موعظت نیکو پس آنحضرت فرماید که بعد ازان از چشم غائب شدند در حال
باز زبانم بسته شد امیر المومنین علی کرم الله وجهه را دیدم که در مقابل من ایستاده می فرماید
ای فرزند من سخن نمیگوئی گفتم ای پدر بزرگوار من زبانم گرفته اند فرمودند ای پسر دهن
بکشا پس باز کردم شش بار در دهن من نفس بدمید و لعاب انداخت گفتم چرا هفت بار
ندمیدی فرمودند برای رعایت ادب پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم پس این بگفت
واز نظر من غائب شدند پس بعد ازان در سخن آمدم راوی مذکور گوید پس آنحضرت
غوث الاعظم رضی الله عنه کلمات حکمت الهی فرمود و وعظ بلیغ نمود اول کلمه که حضرت
شیخ بعد حصول لعاب مبارک می فرمود این بود که گفت حدثنی قلبی عن ربی عزوجل
یعنی گوید مرا دل من از حضرت پروردگار من که غالب است بر هر شئی و بزرگ است از
هر چیز و بعد ازان فرمود غواص فکر در دریای دل غواصی می کند برای دریافت معارف الهی پس
بیرون می آرد آنرا تا بساحل صدر پس ندا می کند بران دلال ترجمان زبان پس شنیده
می شود بنفاس ایمان حسن طاعت در بیوتی که تعالی شانه فرماید فی بیوت اذن الله ان
یرفع ویذکر فیها اسمه یعنی در خانهائیکه فرمود خدای تبارک اینکه برداشته می شود و
یاد کرده می شود در انخانها نام خدای تعالی راویان ندبور گویند این اول کلام آنحضرت
بود که بر خلق جاری گشت و حضرت مخدومی ابو سعید ابو الخیر مخدومی را تعجب آمد و سماعت
فرمود که ای عبد القادر ازین کلمات تو صراحتاً ترشح می کند که در اندک فرصت تو بر اوج

خواهی گفت قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله مهر کرا قبول کند مامون باشد از مکر خدا و هر
آنرا انکار کند رسوا شود و از ولایت معزول گردد و ادلقی الله مرتبتک ذکر مناقب الصدق
افضل الناس و البشر بعد خیتم الانبیاء و الرسل نقیب الاولیا ابو العباس خضر
رحمة الله علیه نقابت اسم متر خضر علیه السلام مکان بیت که به واسطه پسر سام بن نوح
باشند و خضر را خضر بجهت آن گویند که سیکه از فراز قدم او دست که بهر زمینی که میرود اگر گیاه
خشک باشد سبز گردد و اما دین امت تابعین دین محمدی است که امر و نهی شرعی را بعمور
میدارد و اقتدا با امام این امت می کند و مصادق قران مبین است و کنیت ایشان ابو العباس
است و او پیش از نزول وحی با پیغمبر ما صلی الله علیه و آله وسلم مصاحب بود و هم بعد از نبوت
احادیث بسیار از ان حضرت علیه السلام روایت می کند و در کتاب عروة الوثقی مرقوم است
که مصاحبت ایشان اکثر با اقطاب و ابدال است و صحبت خضر با مهتر موسی علیه السلام
از کلام او ظاهر است و جمیع اولیا بر ین متفق اند که خضر علیه السلام را دیده ایم پس ازین
لازم نیست که حیات ایشان از اب حیوان باشد زیرا که مهتر ادریس و عیسی علیهما السلام
که از اب الحیوان خورده اند گفته اند غایت سخن آنکه زنده گی این طائفه از مشاهده
حق است که از تجلی اسم الباقی زنده گی دارند و قران در حق ایشان ناطق است که
او تعالی فرماید فوجدا عبدا من عبادنا اتیناه رحمة من عندنا و علمناه
من لدنا علما قال له موسی هل اتبعك علی ان تعلمن مما علمت رشدا قال
انك لن تستطیع معی صبرا و کیف تصبر علی ما لم تحط به خبرا قال
ستجدنی ان شاء الله صابرا و لا اعصی لك امرا قال فان اتبعتنی فلا
تسالنی عن شیء حتی احدث لك منه ذکرا فانطلقا الی اخره یعنی پس یافتند
بنده از بندگان ما که داده ایم او را از نزدی رحمت از نزد ما و اموخته ایم او را از نزدیک خود
دانشی گفت او را موسی ایا پیروی کنم ترا بشرط آنکه بیاموزانی مرا از انچه اموخته اند

علم راست گفت بدرستیکه تو نمی توانی با من صبر کردن و چگونه صبر کنی بر انچیزیکه نگرفته
آنرا از روی دانشی گفت موسی یابی مرا اگر خواهد خدای صبر کننده و نافرمانی نکنم
مر ترا هیچ کاری گفت اگر پیروی کنی مرا پس مپرس مرا از چیزی تا که نه سازم بر ابتو از و
بیامنی پس روان شدند حاصل کلام تا چون موسی علیه السلام بعد هلاک فرعون بنی اسرائیل
را جمع کرد و خطبه خواند که مستمعان در تامل انحقایق متحیر شدند یکی از عظمای قوم گفت یا
کلیم الله هیچکس در روی زمین از تو داناتر نباشد موسی بزبان فرمود یا در دل آورد که
در همه عالم از خود داناتری نمیدانم پس حقتعالی بر موسی وحی فرمود که در مجمع البحرین بنده ایست
که او را بعلم خاص اختصاص داده ایم یا یکی از خواص خود دست بمنزل وی بر و
با خود ماهی همراه بر که ترا بران راه خواهد نمود پس موسی یوشع بن نون را همراه گرفت
و ماهی بریان برداشت هر دو در راه آوردند چون به مجمع البحرین رسیدند انجا یوشع
وضو ساخت قطره آب بران ماهی چکید فی الحال ماهی زنده شد و بدریا نهاد و گرفت
ماهی راه خود را در دریا مثل سردابه که دران توان رفت گویند هر جا که ماهی می رفت
اب بالای او چون طاق مرتفع می شد و ایستاده می ماند و زمین خشک می گشت غرض
وقتیکه از مجمع البحرین در گذشتند موسی علیه السلام یوشع را گفت طعام بیار تا بخوریم
یوشع سفره پیش آورد قصه ماهی بیاد وی آمد با موسی گفت موسی علیه السلام فرمود که
حقتعالی بمن وحی فرموده که آن ماهی راه خواهد نمود بدانکس که می طلبیم پس باز گشتند
به نشانهای قدم خود تا رسیدند بدان موضع که ماهی بدریا رفته بود راهی دیدند گشاده
و خشک بدان راه نزدیک خضر علیه السلام رسیدند پس موسی سلام کرد و خضر جواب
سلام داد موسی گفت که حق تعالی مرا فرموده که با تو صحبت دارم و از تو چیزی بیاموزم
خضر علیه السلام گفت که تو شکیبائی نتوانی کرد چرا که حکم تو بر ظاهر است که شاید
از من علمی صادر شود که بظاهر مخالف شرع تو باشد و تو حکمت آنرا ندانی موسی گفت اگر

درمشیت الهی است ما را صابر خواهی یافت پس خضر فرمود اگر چیزی از من نا شایسته بینی
سوال نه نمائی موسی علیه السلام قبول نمود پس هر دو روی براه نهادند و یوشع بر عقب
ایشان میرفت پس رسیدند ساحل و بر کشتی سوار شدند باقی قصه شکستن کشتی و کشتن
طفل و راست کردن دیوار کج مشهور تر است غرض مهتر خضر علیه السلام صاحب علم لدنی
و مبعوث بعلم مشیت الهی بودند و موسی رسول بعلم شریعت است زیرا که و ما فعلته
عن امری ذلک شاهد است یعنی آنچه تو دیدی از رای خود نکردم بلکه بفرمان
حق مامور شدم پس از ینجا قیاس باید کرد که مهتر ابو العباس خضر چه علوم تبت دارد
و مقام بلند افلاک فضل الله یوتیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم العزیز بگوش بر هوش
بشنو که چنین ولی اکمل که استاد نبی مرسل است در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله
عنه چه می فرماید صاحب سفینه گوید یکی از اکابر مشایخ مهتر خضر علیه السلام در باب حضرت
غوث الثقلین فخر الکونین سوال نمود خضر فرمود حق سبحانه تعالی شانه هیچ ولی را مقامی
نرسانید مگر آنکه شیخ عبد القادر را مقامی برتر از ان داد و کاس محبت خود چشانید مگر انکه
شیخ را بهتر از ان عطا فرمود و گفت شیخ عبد القادر فرد احباب است و غوث اغیاث
و اقطاب و هم راوی مذکور گوید نقلست از شیخ ابو طالب عبد الرحمن بن ابو الفتح هاشمی
واسطی مصری که گفت وقتی از شیخ جمال العارفین ابو محمد بن عبد الله بصری سوال کردند که خواجه
خضر زنده است یا نه فرمود وقتی با مهتر خضر ملاقات کردم و هم صاحب هجته الاسرار
بسند صحیح می آرد شیخ جمال العارفین ابو محمد بن عبد الله بصری گوید که وقتی
با مهتر خضر علیه السلام ملاقات نمودم و گفتم حکایتی عجیبی که ترا با اولیاء حق گذشته
باشد با من بگو خضر علیه السلام گفت وقتی بر کنار بحر محیط می گذشتم که آنجا جای گذر آدم
و غیره نبود ناگاه دیدم مردی کلیم پیچیده خفته است در خاطر من گذشت که ولی خدا
است او را گفتم یا ولی الله بر خیز و بنده گی کن گفت ای ابو العباس هر دو نفس خود

را مشغول دار گفتم مرا چگونه شناختی گفت تو خضر هستی یا نه اما بگوی که من کیستم خضر گوید مناجات
کردم الهی من نقیب اولیاء این امت ام واین را نمی شناسم ندای شنیدم که کسی می گفت ای
ابو العباس تو نقیب اولیاء هستی ولیکن آنکسان که ایشان مراد دوست میدارند و تو نمیدانی
این از ان طائفه اند که من ایشانرا دوست می دارم خضر گوید آمرزیدی بمن کرد و گفت ای
ابو العباس شنیدی گفتم آری مراد عا کن گفت از تو دعا میخواهم گفتم چاره نیست گفت و
فرک الله نصیبك گفتم زیاده کن در حال از نظر غائب شد اگرچه دلی را ممکن نبود که
از نظر من پنهان شود و از انجا پیش رفتم تودهٔ ریگ که بغایت بلند بود و بالای آن نوری
دیدم که چشم خیره می شد و انجا نیز عورتے را نگلیم پیچیده دیدم که خفته است مانند آن شخص خواستم
که بپای خود بیدار سازم ندائے شنیدم که کسی میگوید با ادب باش بآن کسانیکه ایشانرا دوست
می دارم پس ساعتی نشستم تا بیدار شد و گفت الحمد لله الذی احیانی بعد مماتی والیه
النشور والحمد لله الذی آنسنی به واوحشنی من خلقه یعنی حمد و سپاس مر خدائرا
که زنده می گرداند مرا بعد ممات من بطرف اوست برانگیختن بعد موت و ستایش مر خدائرا
که انست داد مرا بخود و وحشت داد مرا از خلق خود بعد ازان بمن گفت یا ابو العباس اگر
پیش از تو با ادب بودی بهتر می بود گفتم بالله علیك تو زنده آمرزیده هستی گفت بلی و گفت
در جائے عورتے از ابدال نقل کرده بود خدا تعالی بجهت غسل و تکفین او مرا اینجا آورده
چون از ان فارغ شدم او را برداشته بسوی آسمان بردند گفتم مراد عا کن گفت
ای ابو العباس دعا از تست گفتم چاره نیست گفت و فرک الله فصیبك منه
گفتم زیاده کن گفت سلامت کنی اگر از نظر تو غائب شوم در حال نگاه کردم او را ندیدم
قال الشیخ محمد فقلت للخضر علیه السلام فهل لهولاء الاحباب رجل فرد
منکم وقت یرجعون الی امره قال نعم فقلت ومن هو قال هو الشیخ
عبد القادر فقلت اخبرنی عن حال الشیخ عبد القادر قال هو فرد الاوتاد

وقطب الاولیاء فی هذا الوقت راوی گوید از مهتر خضر علیه السلام پرسیدم مثل این طایفه
احباب را سر قومی باشد که رجوع ایشان بدو بود گفت آری گفتم در عهد ما کیست گفت شیخ عبد القادر
است که او سالار این افراد است و مرتبهٔ او بالاتر از جمیع مراتب ولایت بود راوی گوید
گوید العزیز باید دانست که مرتبه آن آفتاب شریعت و مقتدای طریقت برتر از انست که
در تحریر و تقریر هزار همچو من فقیر و عاجز و قاصر در آید و آنچه در اینجا نوشته شده از هزار یکی است
و از بسیار اندکی و به جهت دانستن کمال مرتبه آنحضرت همین یک سخن بس است که آنحضرت
سردار طائفه اند که خدا تعالی آنها را دوست می دارد **نقلست** که در بحر المعانی سید محمد
بن جعفر کبی رحمة الله علیه می گوید سمعت عن ابی العباس الخضر کلاماً فی مقامات
الشاهدین الازلی فقال والله ما جاء ولا یجی تحت السماء الخضراء مثل
عبد القادر فی المعشوقیه وله مشرب من روح المقدسه الاحمدیه یعنی
شنیدم من از ابو العباس خضر علیه السلام کلامی را در مقامات شاهدان ازلی پس فرمود
قسم بخدا که نیامد و نخواهد آمد زیر آسمان سبز مانند شیخ عبد القادر در مقام معشوقیت و مر او را
مشربی است از روح مقدس احمدی صلوا علی محمد و علیه آله **ذکر مناقب الصدق**
حضرت سید الساجدین امام الباکین قدوة الصابرین سیدنا امام
زین العابدین سلام الله علی جده وعلیه راوی محقق حاکی مصدق گوید
آنحضرت امام چهارم اند از ائمه اثنا عشر و نور دیده خمسه طاهرین بودند و کنیت
آنحضرت ابو محمد و اسم مبارک علی بن الحسین است و لقبش زین العابدین و زکی بود
و سبب تلقب آنکه در شواهد النبوت چنان می آرند که یک شب آنحضرت در نماز تهجد
بودند که شیطان بصورت اژدها آمده تا او را از عبادت باز دارد دو انگشت پای
مبارک را بگزید شاه سجاد هادی راه ارشاد بدان التفات نکرد و قطع نماز نفرمود در حال
گوینده را دیدند که سه بار می گفت انت زین العابدین پس از انروز آنحضرت را

بدین لقب خواندند راوی دیگر گوید روزی آنحضرت در سجده بودند دیواری که
بزیر آن در سجده بودند در افتاد آنحضرت پیش از مقدار تسابیح خود سر از سجده نه برداشتند
در حال ندای غیب بسید الساجدین آمد ازان وقت آنحضرت را هم بدین لقب ملقب کردند
گویند بعد واقعه کربلا میان شامی و امام سجاد مباحثه بسیار واقع شد القصه چون او از
کلام امام فرو ماند گفت ایعلی از من حاجتی بخواه فرمودند فردا روز جمعه است میخواهم تا
من خطبه خوانم قبول کرد روز دیگر امام ابن امام بالای منبر برآمد خطبه مشتمل بر حمد الهی
و نعت رسالت پناهی ادا فرمود که هیچ گوشی مثل الکلمات از هیچ فصیحی و بلیغی نشنیده
بودند بعد ازان فرمود ای اهل شام هر که مرا داند داند و انکه ندانند بداند بگویم تا بداند
انا ابن رسول الله یعنی منم پسر رسول که مسافر سبحان الذی اسری است
و منم پسر مجاور کان قاب قوسین او ادنی و منم پسر خطیب فاوحی الی عبده
ما اوحی و منم پسر شهسوار اهل الی و منم پسر شهریار اورنگ لافتی و منم پسر دختر
خیر الوراء سید النساء فاطمه زهرا و منم فرزند شهید مظلوم نور دیده مصطفی و سرور
سینه مرتضی و مبتلای میدان کربلا هنوز نام پدر نگفته بودند که خروش از مردمان
برخواست و مردم گریه آغاز کردند یزید شامی برخود بلرزید و موذن را گفت که
بانگ نماز بگو تا سخن سجاد منقطع شود پس موذن ندای بانگ نماز در داد و خطبه ناتمام ماند
صاحب سفینه گوید هرگاه آنحضرت وضوی ساختند گونه مبارک زردی شد و لرزه
بر اندام می افتاد چون حاضران ازان پرسیدند فرمودند که پیش که خواهم ایستاد
در مرآت الاسرار آورده اند که سید نا محمد بن الحنیفه بن امیر المومنین در باب
امامت خاصه استدعا کردند شاه سجاد بعم خود گفت یا عم ما و تو در خانه کعبه نزدیک
حجر الاسود رویم و ازوی بپرسیم که امام زمان بعد حسین ابن علی کیست تا کیفیت حال
الهی معلوم شود گویند هر دو حضرت با تفاق نزد حجر الاسود آمدند و سوال از نیمغی کردند

که بعد از حسین ابن علی امام کیست حجر الاسود در حرکت آمد و بزبان فصیح گفت که امامت
بعد از حسین بن علی بعلی بن الحسین است و امام زمان اوست پس در حال سیدنا محمد بن
الحنیفه بمشاهدهٔ این امر بدیع بر امامت شاه سجاد قائل شد و دست بیعت بدو داد
و آنحضرت را کرامات و خوارق عادات نه چندانست که درین مختصر گنجد و بر جمیع امت
نیکو ظاهرست که وارث علوم مصطفوی و متصرف ولایت مطلقه مرتضوی وجود آنحضرت
است صلوا علی محمد و علیه العزیز بگوش پر هوش بشنو این هم از کرامات شاه سجاد است
که پیش از ظهور وجود فرزند ارجمند سید عبد القادر دلبند خود می فرماید یعنی در ملفوظ
قطب یزدانی شیخ الکبیر شاه محمد ملتانی می آرد که حضرت ایشان می فرمودند که من
از بعضی اکابر سادات شنیدم که امام سجاد سید الساجدین سیدنا امام زین العابدین سلام الله
علی نبینا و علیه در وقت وصال جسمی با محبوب حقیقی خود خرقه خلافت و دیگر ودایع و
بدایع که از پدر بزرگوار سید الشهدا که معدن رسیده بود حواله ابو العباس خضر نمودند
و فرمودند سیولد ولد فی العراق من ذریة عمی ابی محمد الحسن وهو
اعلی المنزلة عند الله وعند رسوله صلوا علیه وعلی اله وله مرتبة
الوراثة وقدمه علی مرقاب الاولیاء واسمه عبد القادر ابن ابی صالح
فاذا یبلغ اثنی وعشرین سنة ابلغه هذه الودایع وسلم علیه منی
یعنی قریب است که پیدا شود فرزندے در عراق از ذریت عم من ابی محمد الحسن رضی الله
عنه و دیر امتر نباشد نزدیک خدا و نزدیک رسول او صلی الله
علیه و آله وسلم و مر او را مرتبه وراثت باشد و قدم او بر رقاب سائر اولیا بود
و نام او عبد القادر پسر ابی صالح موسی باشد پس وقتیکه بر سد عمر او بدو بست و دو
سال برسان این ودایع خود را باو و سلام بگو او را از من و او را گوید مهتر خضر
علیه السلام در عهد آنحضرت رضی الله عنه را ودایعه جد بزرگوار ایشان

رسانیدند از اینجاست که در بعضی شجره از شجرات قادریه بواسطه احدی نسبت ارادت آنحضرت را
بحضرت امام زین العابدین علیه السلام میرسانند

رشحهٔ دوم در بیان ذکر معاصرهٔ آنحضرت رضی الله عنه

ذکر مناقب الصدق قدوة العرفاء عدنی شیخ الشیوخ شیخ ابو مدین مغربی

رحمته الله علیه نقلست صاحب خلاصة المفاخر از فقیه ابو العباس احمد بن قریش که گفت شنیدم از شیخ خود ابو محمد
صالح دکاکی رحمته الله علیه که گفت وقتی در بلاد مغرب میان مسلمانان و فرنگیان محاربه شد
در حیات شیخ ما ابو مدین و نصاری غالب آمدند بر مسلمانان پس شیخ خود تیغ بدست کرد
و در صحرای بیرون آمد و چند نفر از اصحاب وی و من نیز بودم و شیخ بر تودهٔ ریگی
بنشست ناگهان دیدم که پیش شیخ تمام خنازیر پر شده اند پس شیخ به جست و بدان سرها
ایشان بر برید و بیشتری را هلاک کرد و ایشان در هزیمت شدند شیخ باز گشت پرسیدم
که این چه بود فرمود این جمله نصارا بودند حق تعالی ایشانرا مخذول کرد و در حال آنوقت
را تاریخ کردم بعد ازان خبر آمد که اهل فرنگ را شکست افتاد و همدران وقت که ما نوشته بودیم
و چون مجاهدان باز گشته آمدند و بر پای شیخ افتادند و قدم مبارک را می بوسیدند می گفتند
که بالله العظیم اگر شیخ نبودی میان در صف هر آئینه ما همه هلاک می شدیم و بیان کردند که
شیخ را دیدیم که تیغ بدست کرده بیامد و بر سر لشکر فرنگ میزد و آنها را با اسپ هلاک میکرد
و بیشتری را از ایشان بکشت و اکثر ایشان روبهزیمت آوردند بعد ازان شیخ از نظرما
غائب شد راوی گوید میان ما و موضع قتال بیشتر از یکماه راه بود راوی دیگر شیخ عبد الرزاق
مغربی گوید رحمته الله علیه وقتی شیخ ما ابو مدین مغربی رحمته الله علیه در بعض قریات
مغرب میگذشت شیری را دید که حمار شخصی گرفته می خورد و خصم او در شده و او را میکند
که از جهت فقیر خود پس شیخ بیامد و موی پیشانی آن شیر گرفت و خصم حمار را انداکرد

و گفت نزدیک بیا و این شیر را بگیر و بجای حمار خود در کار بند آن شخص گفت یا سیدی
من از این میترسم فرمود که مترس ادتر از ایشان نتواند رسانید پس آهسته شیر را می کشید
و خلقی به تعجب و تحیر می دیدند چون آخر روز شد آن شخص شیر را بر شیخ آورد و گفت
یا سیدی من از این سخت خوفناک ام هر جا که میروم برابر من می آید شیخ گفت باکی نیست
بجای حمار تست بعد ازان شیخ فرمود آن شیر را اگر بعد ازین از بنی آدم کسی را ایذا
کنی ایشان را مسلط گردانم بر تو راوی می گوید وقتی دیگر شیخ بر ساحل دریا می گذشت
بعضی نصارا پیش آمدند و شیخ را گرفته بردند و در کشتی انداختند جائیکه بندیان مسلمان
بودند بعد ازان باد بادبانها را برشید ند تا کشتی روان گشتند هر چند خواستند و جهد کردند
که کشتی روان شود اصلا از جای خود نه جنبید با آنکه باد سخت بود و درماندند و بیقین دانستند
که اکنون مسلمانان ما را خواهند یافت و اسیر خواهند کرد بعضی بر بعضی را گفتند شاید که
این مرد مسلم کشتی نمیرود و او را عند الله جاهیست و منزلتی باشد الا چار شیخ را گفتند از کشتی
فرود آ شیخ گفت من فرود نیایم تا اینهمه بندیان را رها نه کنید چون دیدند ازین چاره نیست
همه را رها کردند در حال کشتی روان شد راوی دیگر شیخ ابو محمد صالح دکاکی رحمة الله علیه گوید
وقتی بعضی مردمان از شرق بیامدند بر شیخ ما ابو مدین مغربی و گفتند که ما آرزوی عنب داریم
و آن وای عنب نبود شیخ مر را گفت ای صالح برو در بستان و عنب بیار گفتم یا سیدی این
زمان از بستان آمده ام هیچ عنب نیست فرمود این زمان نبود ببین خوشی یافت راوی گوید
پس در بستان در آمدم دیدم که شاخهای انگور عام بار گرفته است چنانکه در اوان کثرت انگور بار گیرد
انگور بسیار ازان برگرفتم و بر شیخ آوردم ایشان و ما ان انگور بخوردیم و طرفه اینکه هیچ تخم نبود ایشان
گفتند ما می دانستیم که ما را عنب بغیر هوا جز تو کسی در مغرب نخواهد داد ازان بر تو آمدیم راوی
دیگر شیخ ابو عبد الله محمد بن حجاج مغربی گوید رحمة الله علیه که شنیدم از شیخ خود ابو مدین مغربی
در مجلس خود فرمود که تمام ابدال در قبضه عارف است از انکه ملک ابدال از آسمان یا زمین است

و ملک عارف از عرش تا ثری و مناقب ابدان بحسب مناقب عارفان چون لمحه پیش نیست و درجه
معرفت از استقراب بحضرت ربوبیت است. راوی دیگر شیخ سلیمان بن عبدالوهاب مغربی گوید
که وقتی شیخ ما ابومدین مغربی در ساحل بحر نشسته وضو می کرد خاتم از انگشت مبارک او
در آب افتاد گفت یارب امید خاتمی در حال ماهی آن خاتم در دهن گرفته از دریا طالع شد
شیخ خاتم بستد آن ماهی باز فرو رفت صاحب خلاصة المفاخره گوید شیخ ابومدین مغربی
رحمة الله علیه از اکابر مشایخ عارفان و صدور متقربان و اجلاء محققان و صاحب احوال
شریفه و مقامات منیفه و کرامات خارقه و انفاس صادقه و همم سامیه و برکات نامیه و فتح
سنی و کشف جلی و محاسن جمیله و مواهب جزیله و مطلع شموس انوار و منبع عیون اسرار بود
قدم راسخ داشت در تمکین و تصریف نافذ در وجود و ید بیضا من کلامه دل را کیمیا و می
پیش نیست هر جانب که متوجه شود از غیر آن محجوب گردد و هر که در عبودیت متحقق بود
افعال خود را بعین ریا بیند و احوال خود را بعین دعوی و اقوال خود را بعین افترا و کسی را
بقیه از نفس در وی باقی است حریت نرسد و فقر امارت است بر توحید و دلالت است بر
تفرید و فقر آنست که غیر او را مشاهده نکنی و فقر نور است مادام که پنهان بود چون اظهار گردد
نور او رفت و اخلاص آنست که غائب شود خلق در مشاهده حق و هر که احمد را بشناسد
را نشناسد و هر که او را صاحب معرفت نیست او را بر ویت اعمال مشغول گردانند و فقر
فخر است و علم غنیمت و صمت نجات است و یاس راحت و قناعت غناست و زهد عافیت
و نسیان حق خیانت و حضور با او جنت است و غیبت و غیبت از او آتش است و جمع و قرب
او لذت است و بعد از او حسرت و انس بدو حیات است و استیحاش از او ممات و تحمل
نعمت است و طلب ارادت پیش از تصحیح توبه غفلت است و هر که با تو دارد و اصلی را
از وصول او باز ماند روایت کرده اند باسناد متصل از شیخ ابی الحجاج اقصری رحمة الله
علیه که گفت شنیدم از شیخ خود ابو محمد عبدالرزاق مغربی که می گفت وقتی دیدم ابوالعباس

خضر علیہ السلام را در فیافی مغرب در سنہ ثمانین وخمس مائۃ وپرسیدم از مقام شیخ خود شیخ ابو مدین
مغربی رحمۃ اللہ علیہ فرمود او امام صدیقان است درین وقت حق تعالی او را مفتاحے
دادہ است از سر مصئون بحجاب قدس ونیست درین زمانہ ہیچکس جامع تر از و مر اسرار
پیغامبران مرسل را ازادی گوید بعد ازان شیخ ابو مدین عنقریب از جہان سفر کرد و
امام عبد اللہ یافعی می گوید رحمۃ اللہ علیہ کہ جمیع کلام مہتر خضر علیہ السلام در حق شیخ ابو مدین
بعد از شیخ عبد القادر بود رضی اللہ عنہ از انکہ وفات شیخ عبد القادر در تاریخ سنہ احدی
وستین وخمس مائۃ بود واین تنبیہ از برای آن کردم تا کلام منتقض نشود زیرا کہ از مجلسے
دیگر معلوم شدہ است کہ شیخ عبد القادر مفضل بود بر اہل زمانہ خود مطلقا وجمیع شیوخ وضع رقاب
کردہ اند مر قدم او را وبکی از ان مشایخ شیخ ابو مدین بود وبعضی مشایخ اجلہ ذکر کردہ اند
کہ شیخ ابو مدین قطب نیم روز بود بعد ازان وفات یافت رحمۃ اللہ علیہ العزیز
بگوش ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ
چہ می فرماید شیخ علی شطنوفی در بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد کہ سخن کرد ما را فقیہ صالح
ابو محمد عبد اللہ محمد بن مسعود بن عمر عبد الدایم بن غانم مغربی در قاہرہ واو گوید خبر کرد
ما را شیخ ابو صالح محمد مغربی دکاکی واو گوید کہ حج داد پیر ما شیخ ابو مدین شعیب مغربی گردن
خود را وحی سیان یاران خود در مغرب وگفت انا منهم اللهم انی اشهدك
واشهد ملائكتك انی سمعت واطعت فسأله اصحابه عن ذلك
فقال قد قال السيد عبد القادر الان ببغداد قدمی هذه على رقبة
كل ولی الله تعالى فارخصنا ذالك اليوم ثم جاء اصحابنا مسافرين
من العراق فاخبرنا ان السيد عبد القادر قال ذلك ببغداد فی الوقت
الذی ارخصناه فی المغرب یعنی گفت کہ من از ایشانم ای بار خدایا بدرستیکہ
گواہ می گیرم من ترا و گواہ می آرم من فرشتگان ترا کہ تحقیق قبول کردم من و

حاشیہ: از شیخ ابو مدین کہ او گوید خبر کرد

دفران برواری کردم من پس پرسید مرا و یاران وی ازین گفتار پس گفت شیخ ابومدین مغربی
که تحقیق گفت شیخ عبدالقادر در رحال در بغداد که پای من اینست که برگردن هر ولی خدا تعالی
ثابت است پس تاریخ کردیم ما آنروز را پس آمدند یاران ما در انحال که مسافر اند از عراق العراق
یعنی از بغداد و خبر کردند ایشان ما را که سید عبدالقادر گفته است در بغداد آنقول را در وقتی که
تاریخ کردیم ما آنرا در مغرب صاحب تحفه گوید از شیخ ابومدین مغربی رحمة الله علیه منقولست که گفت
لقیت الخضر علیه السلام فسالته عن مشایخ المشرق والمغرب فی عصرنا
وسالته عن الشیخ عبدالقادر فقال هو امام الصدیقین وحجة
علی العارفین وهو روح فی المعرفة وشانه عظیم فی روایت غریب من الاولیاء وانا
لا اصف مراتب الاولیاء من وراء اشارته یعنی ابومدین فرماید که ملاقات کردم وقتی مهتر خضر
علیه السلام را واز احوال مشایخ مشرق ومغرب از و پرسیدم وبعد ازان از مرتبه شیخ
عبدالقادر سوال کردم مهتر خضر گفت که او امام صدیقان است وحجت عارفان واو در
معرفت روح محض است وشان او در میان اولیا عظیم است در روایتی غریب ومن
تصرف نمی کنم مراتب اولیا را بدون اشارت او رضی الله عنه ذکر مناقب الصدق
صاحب قلب سلیم محرم راز حریم قدوة العرفا شیخ ابو محمد عبدالرحیم قنائی رحمة الله
علیه قنا نام موضعیست معروف تعلمت از شیخ ابوالحسن صباغ گوید شیخ ما ابو محمد عبدالرحیم
وجماعت علما ومشایخ حاضر بودند در قنا که شیخ را در سماع تغیر حال شد وحاضران را حالت دست داد
وشیخ را سماع سخت در گرفت وهر بار قوال را می فرمود که اعاده کن همون شعر را تا آنکه در
قوال نوعی فتور ظاهر شد شیخ گفت اسکت در حال قوال از سخن باز ماند وامکان آن نشد
که باز تکلم کند چند روز برین حال ماند بعد ازان بر شیخ آمد وبسیار عذر خواست واستغفار
کرد شیخ فرمود چیزی از قران بخوان در حال زبان او گویا شد واز قران چیزی بخواند
وشادمان باز گشت ولی چون قران خواندی زبان گویا شدی وشعر وغیران نتوانستی

خواندن باز بر شیخ آمد و استغاثه کرد شیخ فرمود برو و سخن چنانکه می گفتی بگو آن قوال باز گشت
در زبان او چنانکه اول بود ناطق گردید و هم راوی مذکور صاحب خلاصة المفاخره گوید از
شیخ ابو الحجاج اقصری نقلست که گفت در مصر از شیخ عبد الرحیم و عبد الرزاق بهم آمدند پس شیخ عبد الرحیم
ساعتی سر در مراقبه کرد و فرمود مرا شیخ عبد الرزاق را که من در لوح محفوظ نظر کردم دیدم که
این زمان ابدالی از ابدالان نقل خواهد کرد در بیت المقدس و من مامور شده ام تا بر سر وقت او
حاضر آیم بعد ازان هر دو شیخ برخاستند و بیت المقدس بر سر وقت آن ابدال که نقل می کرد
حاضر شدند و بعد تجهیز و تکفین و دفن باز گشتند آخر روز در مصر رسیدند بعد ازان شیخ عبد الرحیم
گفت مر شیخ عبد الرزاق را که مقام آن ابدال حق تعالی یک پیرے را داد که در سفینه رود نیل
هست و من مامور شده ام تا او را بیارم پس هر دو برفتند در کرانه رود نیل می بینند که آن کشتی
در دوم کناره میان آب می رود شیخ عبد الرحیم عصای خود در زمین فرو برد در حال آن کشتی
از رفتن باز ماند پس شیخ عبد الرحیم بر آب مشی کرد و نزدیک آن کشتی برفت نام آن
مرد پیر گرفت آواز داد در حال آن مرد پیر نزدیک شیخ آمد شیخ دست او گرفت و بر آب روان
شد در دوم کناره آورد عصای را از زمین بکشید کشتی روان شد بعد ازان ایشان هر سه
در بیت المقدس آمدند و نماز مغرب انجا ادا کردند و آن مرد پیر در مقام آن ابدال نشست
و حق تعالی حال و مقام آن ابدال بدین مرد پیر عطا کرد ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و هم وی گوید
از شیخ تقی الدین بن شیخ مجد الدین ابو الحسن علی بن وهب قشیری منقول است که گفت
شنیدم از پدر خود که می گفت وقتی با شیخ ابو الحجاج اقصری بزیارت شیخ عبد الرحیم رفتیم
در اثنا چون بر سر قبر ایستادیم دیدیم که از قبر نوری همچو قرص آفتاب بیرون آمد و در وجود
شیخ ابو الحجاج اقصری در آمد و ناپدید شد گفتم که این روح شیخ عبد الرحیم خواهد بود و نقلست
از شیخ ابو اسحاق بن ابی طاهر انصاری رحمة الله علیه که گفت مردی بود از اهل مصر که
بحالی فاخر داشت و کشفی ظاهر و قدمی ثابت از قضا این همه از وی متواری شد

بر شیخ عبدالرحیم آمد و این نزاویده که دشنوی کند از آوندی قصه حال خود تمام بر شیخ عرض کرد
شیخ فرمود او را که این آب دشنو که درین آوند است تمام بخور همچنان کرد در زمان جمیع احوال
خود را که کم کرده بود واجد شد و شیخ ابوعبدالله قریشی می فرماید که شیخ عبدالرحیم غایب است
بر انوار جمیع اصحاب زیارت مصر در وقت خود من کلامه قطع علایق محو فقد است و ظهور بعد
التفات و رضا سکون قلب است تحت تجاری اقدار بنفی تفرقه از روی جمع که مشاهده کند
قدرت را لقادر و او سر تا سر این لازم وقت او بود و در همه حال و تمکین شهود علم است
از روی کشف و رجوع احوال بسوی آن از روی تصرف و استغراق در بادی ذکر است
از روی طرب و غیبت در توسط ذکر از روی سکر و حضور در اواخر ذکر از روی صحو است
و حیات آنست که دل زنده شود بنور کشف پس ادراک کند سر حق را که بدان ظاهر شد و
تقوی آنست که ظاهر نشود از و حرکتی مگر آنکه بحمل علم مرتبط بود اگر ان حرکت باطنی است
حکم آن در باطن علم بود و اگر ظاهری است در ظاهر علم با طهارت قلب و تسلیم نفس و چون
صحیح شد این وصف مر هنده را بدهد حق تعالی مر او را علم لدنی و بگشاید بر دباب الهام
روحی و مجذوب شود روح او با سرار ملکوت و این جمیع مقامات نتایج کتاب و سنت
است بحسن ادب و آنکس که متبع شرع نیست پس او را ازین مقامات نصیبی نه و
امام عبدالله یافعی گوید شیخ عبدالرحیم از اکابر عارفان و اجلاء مقربان صاحب کرامات
خارقه و انفاس صادقه و آیات باهره و انوار زاهره و احوال سنیه و مقامات عالیه
و اشت و صاحب تصرف در عزل و نصب و جامع علم شریعت و حقیقت و امام در سلوک
طریقت و گنج اسرار مصئون و مفتاح غوامض مکنون بود گویند چون از موذن شنید
اشهد ان لا اله الا الله گفتی شهدنا بما شاهدنا و فرمودی هر کسی بر اندازه آنکه مکشوف
شده است بر و خفیات اسرار و جلیات انوار دیده نه بیند و سخن نه گوید و علماء و مشایخ
متفق اند بجلالت و تقدم او در معارف و تمکین رفعنا الله به و سائر الصالحین و

ونسب او شریف بود راجع بامیر المومنین سید الشهدا حسین ابن علی المرتضی رضی الله عنهم اجمعین
الیعزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و رشان سید ما غوث الاعظم رضی الله عنه
چه می فرماید لقاست صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد می گوید مارا شیخ ابو العباس
احمد بن ابی عبد الله محمد بن عبد الغنایم محمد بن ابی المفاخر محمد دمشقی واو گوید خبر کرد مارا ابو عبد الله
الحسن بن ابی محمد عبد الرحیم بن احمد بن مجون بن احمد بن محمد بن جعفر الزکی بن محمد بن مامون
بن علی النخارزمی بن حسین الحور بن محمد بن سیدنا امام جعفر الصادق علیه السلام در قناد سال
ششصد وچهل وسه هجری واو گوید که چون گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه قول قدم
را پس دراز کرد والد من سید عبد الرحیم گردن خود را در قناد گفت صدق الصادق الصدوق
قیل من هو قال الشیخ عبد القادر قد قال الان قدمی هذه علی رقبة کل
ولی الله تعالی فتواضع له رجال المشرق والمغرب فارخنا ذلك الوقت ثم اخبرنا
ان السید الشریف عبد القادر قال ذالك فی الوقت الذی ارخناه یعنی سید عبد الرحیم
گفت راست گفت راست گوینده که بسیار راست گوینده است پس پرسیده شد که کیست الصادق
صدوق گفت شریف عبد القادر است بدرستیکه در حال گفته که پای من اینست که ثابت است
بر گردن هر ولی خدا تعالی وفرو تنی کرده اند برای او مردمان مشرق ومغرب سید عبد الله
الحسن پس او گوید که تاریخ کردیم ما آنوقت را پس خبر دار شدیم ما که سید شریف عبد القادر گفت
آنقول را در وقتی انکه تاریخ کردیم ما آنوقت را صاحب مخازن گوید از اینجا معلوم شد اولیا
سادات هم قبول کرده اند واین روا ست آنکه می گویند که همه سادات متساوی المرتبه اند
پای یک سید بر گردن سید دیگر چگونه باشد پس برای این دفع شبهه قول سید عبد الرحیم
دلیل اقوی است که او ولی اکمل است در شهر خود گردن خود را دراز کرد و پایش را بر گردن
خود قبول نمود۔

ذکر مناقب الصدق سید السادات مخزن انوار الهی واقف اسرار کماهی قدوة العرفا

سیدی سید احمد کبیر بن ابوالحسن الرفاعی رحمة الله علیه نقلست از شیخ
تقی الدین علی بن مبارک واسطی که گفت وقتی سید احمد کبیر بن ابوالحسن الرفاعی بر
کناره شط نشسته بود و اصحاب گرد بر گرد او بودند که فرمود آرزو دارم که امروز ماهی
بریان بخورم هنوز سخن بشیخ تمام نشده بود که انواع سمک همه بر روی آب شط آمدند و
بعضی می جهیدند و بر کناره می افتادند پس شیخ فرمود که این همه ماهیان از من درخواست
کردند که بحق الله تعالی از ما چیزی بخور بعد ازان فقرا بسیار ماهی گرفتند و بریان کردند و
پیش شیخ مایده عظیم فراز کردند چون از خوردن فارغ شدند یکی مرشیخ را پرسید که صفت
مرد متمکن چیست فرمود که در جمیع خلایق او را تصرف عام دهند باز آن مرد پرسید که علامت
آن چیست شیخ فرمود اگر این بقایا را سمک را بگوید برخیزید و روان شوید برخیزید باذن الله
هنوز سخن شیخ تمام نشده بود که آن بقایا ماهیان در حال صحیح شدند و در آب رفتند از انجا
که آمده بودند و هم راوی گوید نقلست از شیخ ابوالحسن علی بن اخت سیدی احمد کبیر رحمة الله علیه
که گفت وقتی نشسته بودم بر در خلوت خال و شیخ خود اندرون خلوت بود جز شیخ کسی دیگر
ناگاه شنیدم که با شیخ کسی حکایت می کند از طرف روزن نظر کردم مردی را دیدم که هرگز
ندیده بودم هر دو با دیری یکدیگر حکایت کردند پس آن مرد از طرف روزن بیرون آمد
و در هوا پریده رفت همچو برق خاطف بعد ازان من در آمدم بر خال خود در خلوت
و پرسیدم که آن مرد که بود فرمود تو دیدی او را گفتم اری گفت او مردی است که
حقتعالی سخاوتی دارد ببرکت او بحر محیط را و او یکی از خواص اربعه است ولیکن سه روز
است که او از حال خود مهجور است و نمیداند سبب آنرا گفتم یا سیدی مرا بگو که سبب
هجران او چیست فرمود او در جزیره بحر محیط مقیم بود سه شبانروز آنجا باران بارید
و وادیها روان شد در دل او گذشت اگر این باران در آبادیها بودی به بودی باز
ازین استغفار نمود گفتم چرا تو او را خبر نکردی گفت مرا شرم آمد از دو گفتم اگر مرا اذن میکردی

من او را می گفتم فرمود او را تنبیه خواهی کرد گفتم ارے گفت رنق یعنی همچو طیر
بال بگستران در هوا همچنان کردم بعد از زمانے گفت ای علی سر بردار چون سر بر داشتم
خود را در این جزیره بحر محیط یافتم متحیر شدم برخواستم می گشتم ناگاه آن مرد را دیدم سلام
گفتم بعد از سلام او را خبر کردم از انچه شیخ فرموده بود آن مرد مرا سوگند داد که هرچه
ترا انجا یابم بکنی گفتم بسے گفت این خرقه در گردن من نه و مرا بر روی زمین بکش و
مذاکن که این جزاء آنکس است که اعتراض کند بر کارهاے حق سبحانه چون من خرقه بر گردن
او نهادم و قصد کشیدن کردم در حال ندای شنیدم که کسی می گفت ای علی او را بگذار که
ملایکه آسمان از کرده او در گریه شده اند و از بهر او درخواست کرده اند غوغاے حق تعالے
از و خموش گشت در حال من بهوش شدم بعد ساعتے چون بخود آمدم خود را یافتم پیش
خال خود در خلوت و والله نمی دانم که چگونه رفتم و آمدم در نفحات آمده وی از اولاد
بزرگوار سید ما امام موسی کاظم است رضی الله عنه و نسبت خرقه وی به پنج واسطه
بشیخ بدیع الرحمه میرسد ساکن ام عبیده بوده از بطایح هم دران مذکور است چون
وقتی کسی از سیدی احمد کبیر تعویذی طلبیدے و کاغذ بیاوردی که بنویسد اگر سیاهی
بخودے کاغذ را اگر فتی بی سیاهی بنوشتی وقتی برای شخصی بے سیاهی بنوشت و
مدتے مدید غائب شد بعد ازان کاغذ را باز آورد و بر سبیل امتحان و گفت ای شیخ
برای من دعا بنویس چون دران کاغذ نظر فرمود گفت ای فرزند این کاغذ نوشته است
بوی داد روزی دو تن از اصحاب وی بصحرا رفتند و با هم نشستند و حکایت می کردند
یکے از ان پرسید که ترا درین مدت ملازمت سیدی احمد چه حاصل شده گفت هر متاعے
که میخواهی بخواه از سیدی میخواهم وی گفت میخواهم که نامه آزادی ما از دوزخ بهمین
ساعت از آسمان فرود آید آن دیگرے گفت کرم خدا تعالے بسیار و فضل وی بیحد است
راوی گوید هم در بحث بودند که ناگاه نامه از آسمان افتاد آنرا برگرفتند پیش سیدی

آوردند واز حال خویش هیچ ناگفته آن ورق رابوی دادند چون سیدی دران ورق
نگریست خدای راسجده کرد وچون سراز سجده برداشت گفت الحمد لله الذی
اراني عتق اصحابي من النار في الدنيا قبل الاخرة یعنی سپاس خدای راکه بنمود مرا
آزادی یاران من از آتش دوزخ در دنیا پیش از آخرت حاضران گفتند ای سیدی
این ورق سفید است گفت بدقدرت بسیاهی نمی نویسد این بنور نوشته شده است
صاحب خلاصة المفاخره گوید حضرت ایشان از اعیان مشایخ عراق واجلاء عارفان
واکابر محققان وصدور مقربان وصاحب مقامات علیه واحوال سنیه وکرامات جلیه
بودند مذهب امام شافعی داشتند صاحب مرارت الاسرار گوید وی صاحب مقامات بزرگ
واحوال بلند داشت وتصرفات وخوارق عادات که ازوی ظاهر شد کمتر ازین طائفه بوجود
آمده باشد او گنجینه هدایت بود که هزاران هزار بخدمت وی تربیت یافتند وبمرتبه
تکمیل رسیدند ولیکن اصحاب وی دو فرقه اند یکی ارباب هدایت وتمکین ودیگر طائفه
بدعت وتلوین اند که با تش درمی آیند وبمارها بازی می کنند وچیزهای دیگر مینمایند
او این طریق نداشت عبد الله مطری در نور احمدی گوید سید محمد معدن حجة الله پسر
قطب الاعظم سید احمد کبیر الرفاعی گوید پرسیدم روزی از پدر خود که چگونه یافتی
خدا تعالی را وچون واصل شدی از حق فرمود بودم من مدت شصت سال در میان
دل خود که خطره غیر حق در نفس من نیاید پس فنا کردم خود را در ذات خدا تعالی
پس فنا کردم خود را در فناء الفنا پس فنا کردم خود را در فناء فناء الفنا پس بقا یافتم خود را
در ذات خدا تعالی پس باقی شدم ببقاء البقا پس باقی شدم ببقاء بقاء البقا
الحال نمی یابم خود را ونیستم من مگر او تعالی وهم وی گوید از انحضرت پرسیدند که
فقر چیست وفقیر کیست فرمود فقر محو کردن بشریت است در ظهور حق وفقیر
آن شخص است که نباشد نزدیک او غیر حق را وجود از روی علم وحال ومشاهده او

گم شده باشد در وی و باقی بود بوی که نه بیند و نمی شنود و نمی گوید و نمی رود و
نمی داند مگر به حق و هم وی گوید حضرت ایشان را بسیار مریدان از اصحاب کامل
لا تعد و لا تحصی بودند اما از ان جمله مریدان بست و یک لک مرید صاحب مقامات سنیه
و مقامات علیه بودند که بعضی از ان اقطاب و ابدال بودند و بعضی از ایشان از افراد
و اوتاد بودند و بعضی از ایشان از عباد و زهاد بودند و بعضی از ایشان از نجباء و
نقباء بودند و بعضی از ایشان آنمرد بودند که چون نگاه کند یکی از ایشان بمردمی
یا بزن وحشی در حال و اصل گرداند بحق تعالی او را و بعضی از ایشان آنکسانیکه
گردانیده بودند سکونت خود در تحت جبال و کوها در اطراف زمین در اماکن دور
در تمام عمر خود بعد از وفات حضرت ایشان بنا بر فراق آنحضرت و به جهت ذوق عبادت
انجا بودند بعضی از ایشان که ماندند در کوها نیز از وقت حیات آنحضرت با ذن آنحضرت
که میخوردند برگهای درخت و ثمر صحرائی و بودند بعض ایشان از مردمانی که چون
نظر می کردند بطرف کوها پس می شدند آن جبال و رمال کوه نقره و ذهب اشکار گردد
یکی از ایشان بدست خود بطرف کوه اینکه بیاید نزدیک ایشان پس کوه روان گردد
و بیاید نزد ایشان و بودند از بعض ایشان آنکسانیکه خانه کعبه طواف می کرد بر گرد
ایشان و گاهی پیش آید کعبه بطرف ایشان و بودند از بعض ایشان مردی که بر آب
میرفت و بر هوا پرواز می نمود و طی ارض بضرورت میکرد و بودند از بعض ایشان
آنکه چون نظر کند بمیکی از ایشان بر مرده و گوید که برخیز بحکم خدا تعالی پس برخیزد و گوید
السلام علیک یا ولی الله و مصافحه کند بدو و بودند از بعض ایشان چنین مردمان
که آفتاب بمقابله روهای ایشان که بکمال انوار جلال ایشان تابان بود طلوع نمیکرد
همه ایشان در غار کوهی بودند وقتیکه میخواستند که بیرون ایند پس بیرون آمدند
در شب برانوار آمده گان بر روی خود ها و بعضی از ایشان انکسانیکه چون نگاه کند

یکی از ایشان شمس را و یا قمر را و بگوید باش بجای خود پس بماند آفتاب آنجا و روان
نگردد از حالت سیر خود بی فرمان ایشان راوی مذکور گوید همه ایشان خرقه ارادت و
بیعت و اخذ فواید شریعت و طریقت و حقیقت از حضرت ایشان داشتند و خلفاء که بودند از
مریدان دے که داده شده بودند ایشان را حالتے خاص آنهمه مقدار دوازده هزار بودند
و سلطان محمد رومی از آنجمله است که مذکور شد و هم وی گوید سلطان محمد رومی المعروف
حاجی رجب سیلے از امراء و ملوک روم بوده دران ایام ملقب بسلطان محمد شده بود پس
بعد از وفات پدر خود در بلده واسط آمد پس از آنجا در ایماج در قریه ام جلیده برای بیعت
پیش آنحضرت آمد و ترک دنیا نمود و درویشی اختیار کرد و آنکسانیکه بودند از خواص او
از ترنم گویان و سرود سرایان ایشان نیز بموافقت سلطان ترک دنیا کردند تا اینوقت بقرا
ملامتیه که هستند از اولاد ایشان اند که بعضی سرود می گویند بعضی دف می نوازند و سرود کنند
الش را بر کیفیت

من کلامه کشف قوتے است جاذب بخاصیت نور عین بصیرت بفیض غیب پس
متصل شود نور او بدان مثل اتصال شعاع بر جاج صافی بوقت تقابل پس مؤالف شود
نور در حالت انعکاس بصفوت آن بصفاء قلب پس ترقی کند نور در حالت که ساطع است
بسوی عالم عقل پس متصل شود بدان اتصالا و معنوناً که مراورا اثر است در استفاضت
نور عقل بر ساحت قلب پس نور عقل مشرف شود بر مرد مک عین سر پس ببیند آنچه
مخفی است از ابصار که محل او باریک است از افهام و تصور او و مستتر است از اغیار
مقام رویت او **منه** زهد اساس احوال مرضیه است و مراتب سنیه و زهد اول قدم قاصدان
و منقطعان و اهل توکل و رضا است پس هر که محکم نه کند اساس خود در زهد هیچ چیز درست
و صحیح نباشد و مراورا از هر مقامی که هست بعد از آن است و فقر رداء اشرف است
و لباس پیغمبران مرسل و جلباب صالحان و تاج متقیان و غنیمت عارفان و منته مریدان
در رضاء جبار در السنت و فقر کرامت است مر اهل ولایت را و انس بحق تعالی مر بنده
راست که طهارت کامل دارد و ذکر انکه از سر صفا گوید و مستوحش باشد از هر چه مشغول کند

او را از خداء عزوجل درین مقام انس بحق او را حاصل شود و بحقایق انس سد منه
نشان نیع تبرک افات نامشروعات داعی بود و نشان تعبد بدوام اجتهاد و نشان
معرفت بفنا و محو نشان توحید باثبات و صحو و هر که اعراض کند از اعتراض از روی
ادب پس او یکیم متادب است الغرض بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و فرد افضل
در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید در بهجة الاسرار از شیخ ابو محمد
عبد الله بطایحی مرویست که می گفت در زمان حیات سیدنا شیخ عبد القادر جیلانی
رضی الله عنه بام عبیده رفتم و در رواق سیدی سید احمد بن ابو الحسن علی الرفاعی
رحمة الله علیه که از اعلام عارفین و عظماء محققین و سند در مقربین و صاحب مقامات
علیه و کرامات جلیه و صاحب افعال خارقه و انفاس صادقه بود چند ایام اقامت نمودم
پس روزے سیدی احمد کبیر الرفاعی مرا در باب ذکر کردن مناقب شیخ عبد القادر جیلانی
امر کرد پس هیبتے از مناقب آنحضرت مذکور می کردم که در اثنا ذکر شخصے آمد و گفت خاموش
باش در حضور شیخ ما سوائے مناقب این شیخ یعنی شیخنا احمد الرفاعی مناقب دیگر
را بیان مکن پس سیدی احمد الرفاعی بروی نظر غضب و قهر کرد که در حال مرده
افتاد بعد ازان سیدی خود گفت من یستطیع وصف مناقب الشیخ عبد القادر
و من بلغ مبلغ الشیخ عبد القادر ذلك رجل بحر الشریعت عن یمینه
و بحر الحقیقة عن یساره من ایهما شاء اغرق و الشیخ عبد القادر
لا ثانی له فی وقتنا هذا یعنی سیدی احمد کبیر گفت کسے استطاعت آن
دارد که وصف مناقب شیخ عبد القادر بگوید و گفت کدام کس رسید منزلت شیخ
عبد القادر را که وے مردی است که دریای شریعت از جانب راست وی
است و دریای حقیقت از چپ او و او از هر دو دریا هر که را که میخواهد غرق
می گرداند و شیخ عبد القادر را نظیر نیست که مانند او باشد درین وقت ما و هم

راوی ہمگو رگوید شنیدم سیدی احمد کبیر را کہ با اولاد خود ہمیشہ و با اکابر اصحاب
خود مدام در تعظیم و تکریم شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ وصیت می کرد و ہم وی گوید
وقتی شخصے آمد و گفت یا سیدی برخصت آمدہ ام و میخواہم کہ بہ بغداد روم سیدی فرمود
چون در بغداد در آئی بر زیارت شیخ عبد القادر احدے را مقدم نکنی خواہ وی زندہ
باشد یا مردہ زیرا کہ وی عہد گرفتہ است ہر کہ صاحب احوال در بغداد داخل شود و
در زیارت شیخ نکند حالت وی سلب گردد و سلب احوال از قبیل موت باشد و گفت
الشیخ عبد القادر حسرۃ علی من لم یرہ یعنی شیخ عبد القادر حسرت است کسی را
کہ ندید آنکس آورا صاحب بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد کہ دو شیخ می گویند یکی ابو الفرج
عبد الرحیم دویم شیخ ابو الحسن علی کہ آن ہر دو خواہر زادگان سیدی سید احمد کبیر
بن ابو الحسن علی الرفاعی اند رحمۃ اللہ تعالی کنا عند شیخنا الشیخ احمد الرفاعی
بروایۃ بام عبیدہ فمد عنقہ وقال علی رقبتی فسالناہ عن ذلک فقال
قد قال الشیخ عبد القادر الان ببغداد قدمی ھذہ علی رقبۃ کل
ولی اللہ تعالی یعنی ہر دو شیخ می گویند کہ بودیم ما نزدیک پیر ما شیخ احمد کبیر الرفاعی
در رواق او در ام عبیدہ پس دراز کرد گردن خود را و گفت بر گردن من بنہ
پرسیدیم ما او را از ان گردن دراز کردن یا از ان گفتن پس گفت سیدی احمد کبیر
الرفاعی کہ تحقیق گفت شیخ عبد القادر جیلانی در حال در بغداد کہ پای من اینست
کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالی ثابت است و صاحب نسابہ قادریہ بروایت
صحیحہ می آرد کہ سلطان احمد کبیر الرفاعی و ام عبیدہ دو خواہر از بغداد بودہ اند نوبت
فرمودہ انا احیمد منهمد یعنی نام سلطان سیدی احمد بود خود را بصیغہ تصغیر
نسبت کرد و خود را بلفظ احیمد اشارت نمود یعنی احیمد کہ احمد کوچک است ازان
اولیاء است کہ کلمہ قدمی ہذہ الی اخرہ را قبول فرمود ترقی در درجات بواطن خود یافتہ مرتبہ

اعلی یافته اند و بروایت ثانی صاحب بهجته الاسرار بسناد صحیح می آرد و می گوید که
شیخ ابوبکر عتیق می گوید که زیارت کردم سیدی احمد کبیر بن ابوالحسن علی الرفاعی را
در ام عبیده در سال پانصد و هفتاد و شش هجری پس شنیدم که یاران کبار او و مریدان
قدیم وی می گفتند که بود شیخ ما احمد الرفاعی نشسته روزی در اینجا و اشارت کردند
ایشان سوی موضع که رواق است پس خم داد سر خود را و گفت علی رقبتی فساله
من یدل علیه فقال قد قال الشیخ عبدالقادر الان ببغداد قدمی هذه
علی رقبة کل ولی الله تعالی فارخنا ذلک الوقت و کان کما قال فی ذلک
الوقت بعینه یعنی گفت برگردن من پس پرسید از کسیکه دلالت کند بروی
پس گفت سیدی احمد کبیر که بتحقیق گفت در حال شیخ عبدالقادر در بغداد که پای من
اینست که برگردن هر ولی خدا تعالی ثابت است شیخ ابوبکر عتیق گوید پس تاریخ کردیم
ما آن وقت را پس بود آن وقت چنانکه گفت سید عبدالقادر جیلانی در آن وقت آنرا
ایضاً صاحب بهجته الاسرار بسناد صحیح می آرد که سخن کرد ما را ابوالحسن علی بن شیخ
ولی المجد المبارک در قاهره در سال ششصد و نود هجری و او گوید خبر کرد ما را شیخ ابوالاخلاص
ابراهیم بن ابوالحسن الرفاعی البطائحی در رواق ام عبیده در سال ششصد و یک هجری
و او گوید که گفت پدر من مرمهتر مرا که سیدی سلطان احمد کبیر الرفاعی ست آیا که
گفت شیخ عبدالقادر جیلانی که پای من اینست که برگردن هر ولی خدا تعالی
ثابت است بامر حق تعالی یا بغیر امر حق سبحانه گفته است قال لا بل قالها بامر
یعنی سلطان احمد کبیر گفت نی بلکه آن شیخ بامر حق تعالی گفته است صاحب مخازن
قادریه گوید ازین حکایت معلوم شد که آنحضرت رضی الله عنه از خود نگفته اند
بلکه درین باب مامور اند چونکه این اقطاب عظام و اولیاء کرام گواهی میدهند
و اگر مراد از کل ولی الله اولیاء زمانه بود سے این ولی اکمل و فرد افضل این

نوع جواب ندادی بلکه گفتی که او مامورست به نهادن پای خود برگردن اولیاء
زمانه خود چونکه این نوع نفرمود و مطلق گذاشت پس بصراحت معلوم شد که مراد
شیخ از کل ولی الله اولیاء اولین و آخرین و حاضرین اند رحمة الله تعالی علیهم
ذکر مناقب الصدق قدوة الابرار زمن و زبدهٔ اصحاب عدن
قطب وقت سیدنا خواجه معین الدین بن غیاث الدین حسن الملقب
بهندالولی عطاء رسول رحمة الله علیه حضرت ایشان از سادات حسینی
بودند که نسب شریفش بسیدنا امام موسی الکاظم صلوا علی جده علیه میرسد صاحب
سفینه گوید دی از کبار اولیاء و مقتدای روزگار بوده کمالات و خوارق عادات
بسیار داشت و در بیان نکات حقایق و توحید مقام عالی بود و حالی قوی که
هر که حال وی مشاهده می کرد بی تکلف بر وحدت حق و رسالت آنحضرت علیه السلام
اقرار می کرد و مصدق و مقری می شد الغرض در هندوستان هر جا که مشرکان بلشکر
افساد و غلو می کردند و در تقید پرستی بودند حضرت ایشان همه را از قید مقید
بسوی ذات مطلق هدایت بخشیدند از انست که ویرا وارث ملک نبی هندالولی
میخوانند و لقب حضرت ایشان خواجه بزرگ است و ایشان خرقه خلافت از دست
خواجه عثمان هارونی پوشیدند و شیخ را در باب ایشان کمال محبت بود چنانکه خود
می فرماید معین الدین ما محبوب خداست و مرا فخر است بمریدی او هم وی گوید
خواجه بزرگ قطب وقت و صاحب تصرف و منیر انوار معرفت و مشرف القلوب و
زبده مشایخ اجل و قدوه اولیاء کمل بودند که تمامی اهل هند را روی ارادت
بخدمت ایشان است و در جمیع علوم ظاهری و باطنی یگانه زمانه بوده اند کرامات
و خوارق عادات عجیب و غریب که از ایشان بظهور آمده زیاده از حد نهایت است
و جمع کثیر از کفار ببرکت قدم ایشان بشرف اسلام مشرف گشته اند و حضرت

خواجه بزرگ در سیاحی اکثر مشایخ کبار را دریافته اند چنانکه بصحبت حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه رسیده پنجاه و هفت و در بالیشان بودند و انواع فوائد
ربوده و شیخ یوسف همدانی و شیخ ابوسعید ترمذی را و در تبریز و شیخ حسین زنجانی را
در لاهور دیده اند در سیر العارفین می آرند که چون خواجه بزرگ بعمر پانزده سالگی
رسید پدرش وفات یافت از ملک پدر باغی بود در ان مجذوبی ابراهیم نام
در آمد خواجه در التعظیم تمام نمود و خوشه انگور پیش وی نهاد و خود با دب پیش وی
بنشست مجذوب پاره کلخاره از بغل کشید و بدندان خود بشکست و از دهن خود بدهن خواجه
انداخت بمجرد خوردن کلخاره نور معرفت در باطن او لامع گشت و دل از اماکن و ماسوا
سرد شد بعد از دو سه روز همه را الغیب در و نشان کردند و از انجا بقدم تجرید سافر
گشت مدتی در سمرقند و بخارا ماند و حفظ قرآن نمود و علم ظاهری بخواند دید که ازین خیلو
کشود کاری نمی شود از انجا بجانب عراق عرب بطلب شیخ عزیمت نمود چون بقبضه هارون
که از نواحی نیشاپور ست رسیده خواجه عثمان را دریافته دست بیعت داد و در
انیس الارواح مینویسند که در بغداد بشرف خدمت آنخواجه رسیده سعادت بیعت
و خرقه حاصل نمودند گویند خواجه را نظر خاص بجانب یهدی من یشاء ویضل من یشاء
بموافق مشرب صوفیه تمکین را امر معروف می فرمودند هر که از اخلاص ارادت سلام
میکرد و بیرا بتلقین احکام اسلام می فرمودند و هر که از خود اظهار نیستی کردی را امر بعلم
می شد از کمال وحدت الوجود با هر فرقه تواضع میفرمودند از انجهت کافر و مسلمان
به فیض بهره مند میگشتند چنانکه تا الی الآن این سنت جاریست **من کلامه**
دل عاشق آتش کرده محبت است بهر چه در دو آید آن را بسوزد در ناچیز
گرداند فرمود و هر که سه خصلت باشد یقین بداند که حق تعالی او را دوست میدارد
اول سخاوتی چون سخاوت دریا دوم شفقتی چون شفقت آفتاب سوم تواضع چون

تواضع زمین فرمود سالک چون جویهای آب دوان ست ازوی آواز برنیاید
هرگاه بدریا رسید ساکن گشت وفرمود فرد مستحق فقیر آنگاه گردد که در عالم فانی گردد
وهیچ باقی نماند وفرمود نشان محبت آنست که مطیع باشی ونرسی بنا بدکه برانند
وفرمود عارف هرچه اراده کند پیش وی ظاهر گردد وباهرکه سخن کند جواب ازو
بشنود وفرمود کمترین درجه عارف آنست که صفات حق در وی بود وفرمود اهل
محبت قومی اند که بیواسطه سخن دوست می شنوند وفرمود فاضلترین اوقات آنست
که ازوسواس خاطر بسته گردد وفرمود عالم بحر محیط ومعرفت جوی از محیط وفرمود نزدیک
حق تعالی بهترین طاعت آنست که درماندگان را بفریاد رسند وگرسنگان
را سیر گردانند وفرمود مدعی صاحبان بقالب گرد خانه کعبه طواف کنند وبهشت خواهند
وعارفان بقلب گرد عرش طواف کنند ولقا خواهند فرمود مدتی گرد کعبه طواف
کردم این زمان خانه گرد من طواف میکند متوکل تحقیقت آنست که محبت خود
از خلق برگیرد وفرمود فرار کردن ازین سه راه دو چیز است یکی ادب عبودیت دوم
تعظیم خدای تعالی وفرمود دوستی آنست که اول او دوام دل یاد کند نه بزبان سخن
بریده گردانی از هرچه غیر او بود وفرمود محبت آمده که حق تعالی میفرماید ای بندگان
من چون ذکر من بر شما غالب آمد من عاشق شما ام وفرمود عشق یعنی محبت است در
سیر العارفین می آرند در آن شب که خواجه بزرگ نقل کرد چند بزرگ حضرت رسالتپناه
صلی الله علیه وآله وسلم را بخواب دیدند که آنحضرت علیه السلام میفرمودند که دوست
خدا معین الدین سنجری خواهد آمد ما باستقبال او آمده ایم وچون نقل کردند در
پیشانی مبارک خواجه بخط سبز نوشته پیدا آمد حبیب الله مات علی کمالات وخوارق
عادات وی نه چندان است که بقید قلم آید الکلام جمیع مقامات غوثی وقطبی را اسطی
کرده بمقام فرد حقیقی رسیده بود وفاتش روز دوشنبه ششم ماه رجب در سن

ششصد وسی و دو هجری است چنانکه ماده تاریخ آفتاب ملک هند آمد و عمر شریف
مرتبه به نود و هفت سال رسیده بود و قبر انور در اجمیر زیارت گاه خاص و عام است
العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه چه میفرماید لقلست صاحب مناقب گوید در کتاب لطایف العزیز
عاشق شهباز سید محمد یوسف الحسینی گیسو دراز رحمة الله علیه می آرند که روزی
از پیر ما خواجه نصیر الدین محمود شنیدم که میگفت چون سلطان الاولیا سید عبد القادر
جیلانی ماسور شدند بگفتن قول قدمی هذه الی آخره جمله اولیا که بر روی زمین
بودند وضع رقاب کردند خواجه ما خواجه بزرگ معین الحق والدین چشتی دران
ایام جوان بود در خراسان در دامن کوهی بمجاهده در ریاضت مشغول بودند بمجرد
آگاهی یافتن امر الهی از همه اولیا سبادرت کردند و سر مبارک خود بر زمین رسانیدند
و فرمودند بلی بلی سمعا و طاعة همان ساعت شیخ الثقلین سید عبد القادر جیلانی همنوبه
باطن خود دریافت و در محل محفل اولیا فرموران ولد غیاث الدین الحسن بادر فی
الوضع وامر صلی الله و رسوله بحسن ادبه وتواضعه وهو یتولی علی ممالک الهند
یعنی پسر غیاث الدین حسن سنجری در وضع رقاب از سایر اولیا سبقت کرد
و ازین حسن آداب وتواضع او خوشنود ساخت خدای عزوجل را و رسول او را
صلی الله علیه وآله وسلم و گفت غنفر تیب است که او صاحب ملک هند گردد
مولانا جمالی در سیر العارفین می آرند که خواجه بزرگ مرحضرت شیخ عبد القادر جیلانی
را در جبال دریافتند نیمه و هفت روز در صحبت آنحضرت بودند و انواع فیض و
جمعیت باطن از صحبت آنحضرت ربودند رحمة الله علیه وهم در لطایف مذکوره آمده
که خواجه بزرگ از غوث الاعظم استدعای ولایت عراق نمودند آنحضرت
فرمودند یا اخی الصالح انی اعطیت العراق لشهاب الدین عمر السهروردی و اعطیتک الهند

یعنی بخشیدم عراق را برای شهاب الدین عمر سهروردی و عطا کردم ترا ولایت
ملکت هند را وی گوید آخر همچنان بظهور آمد که ولایت عراق بشهاب الدین عمر
قرار یافت و ملکت هند بخواجه رسید - ذکر مناقب الصدق عارف
ربانی کاشف سر نهانی واقف راز سبحانی شیخ العصر خواجه ابو یوسف
همدانی رحمة الله علیه نقل است از بعضی مشایخ که شیخ یوسف همدانی وقتی وعظ
میفرمود در مجلس ایشان دو فقیه حاضر بودند آن هر دو شیخ را گفتند اسکت
فانما انت مبتدع پس شیخ فرمود این هر دو فقیه را اسکتا لا غشتما در حال آن
هر دو فقیه هم بر جایی خود جان بدادند هم وی گوید وقتی پسر عورتی از همدان
را اهل فرنگ گرفته بردند آن عورت گریه کنان بر شیخ ابو یوسف آمد شیخ
صبر منفرمود آن عورت هیچ صبر نمیکرد پس شیخ گفت اللهم فك اسیرها وعجل فرجها
یعنی یارب اسیر او را از بند خلاص ده و فرج عاجل بخش و فرمود مر آن عورت را
که در خانه برو پسر را در خانه خواهی یافت چون آن عورت در خانه آمد دید که پسر
در خانه است در تعجب شد و از پسر خبر باز پرسید گفت ای مادر من این زمان
در قسطنطنیه در بند بوده ام و کافران مرا نگاه نمیداشتند ناگاه دیدم شیخی را
که وقتی ندیده بودم در یک لحظه مرا برداشت و اینجا آورد بعد ازان آن عورت
تعجب کنان بر شیخ رفت فرمود در کار مولی جل وعلا چه تعجب میکنی و شیخ یوسف
همدانی رحمة الله علیه قدم راسخ داشت در علوم معارف و ید بیضا در فنون
دینی و باع طویل در احکام شرعی و الیضاح جلی از مخفیات خواطر و حل خارق در
تعریف ظاهر و در خانقاه او بسیار علماء و فقها و صلحا جمع میشدند و از کلام او
نفع می گرفتند و تربیت مریدان در خراسان بدو ختم شد من کلام
سماع سفر کردن است بسوی مولی تعالی و سماع رسول حق است و لطایف فواید

غیبی است وموارد فتح است وعوارید سمانی کشف سماع قوت ارواح ست وغذاء
استصباح وسبب حیات قلوب وبقاء اسرار وسماع محک شرست وکشاف سرّ برقی
است لامع وآفتابیست طالع وسماع ارواح بگوش قلب ست بر بساط قرب بشاهد حضور
بغیر نفس در هر فکرتی ولطفی وسماع دریدن بادی وجنبیدن درختی است ونطق هر ناطقی و
عالم این طایفه را اسماعهاست که ازان دله وحیرت وسکر بریشان غلبه میکند واحوال
مختلف در ایشان پیدا می آید اگر نیز بگوش هوش بشنوی که چنین ولی اکمل وشان
سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب تکمله گوید از شیخ ابو یوسف بن ایوب
همدانی نقل میکنند که حضرت شیخ گفت مرشیخ عبد القادر جیلانی را در ان ایام که او آن روز
جوان بود که ای عبد القادر بحق را دعوت کن وپند ده شیخ عبد القادر گفت یا سیدی
من عجمی ام نزد فصحای بغداد چگونه سخن گویم همدانی فرمود ای عبد القادر تو خط کرده فقه
واصول فقه ونحو ولغت وتفسیر قرآن را پس چگونه صلاحیت وعظ گفتن نداری بالای
منبر برود مردم را پند دهد وسخن بگوید که من در تو عرقی می بینم که سرانجام آن نخله شود یعنی
پنجی می بینم که آخر درخت گردد ذکر مناقب الصدق قدوة المعاصرین زبدة
الخلف ذو المجد الوافر شیخ الوقت ضیاء الدین ابو النجیب عبد القاهر سهروردی
رحمة الله علیه اقتست از شیخ الشیوخ شهاب الدین عمر که گفت وقتی من نزد یک
عم وشیخ خود ابو النجیب عبد القاهر بودم مردی گوساله بر شیخ آورد وگفت یا سیدی
این را برای شما نذر کرده ام وباز گشت آن گوساله پیش شیخ آمد شیخ فرمود مارا
این گوساله می گوید که من آن گوساله نیام که برای شما نذر کرده اند آن گوساله دیگر
است ومرا برای شیخ علی بن بهتی نذر کرده اند ساعتی گذشت آن مرد باز آمد گوساله
در دست گرفته مانند آن گوساله وگفت مر شیخ را یا سیدی این گوساله نذر برای شما
است وآن نذر برای شیخ علی بن بهتی مرا اشتباه شده بود راوی مذکور میگوید وقتی دیگر

سه نفر از یهود و سه نفر از انصاری در مجلس شیخ حاضر شدند شیخ بر ایشان اسلام
عرض کرد ایشان امتناع عظیم آوردند پس شیخ در دهن هر یکی لقمه از لبن تلقیم کرد بهوش
لقمه تمام فرو دبرده اند که در حال هر شش نفر اسلام آوردند و گفتند چون شیخ در روان ما
رسید جز دین اسلام هر دینی که بود از دلهای ما بمنسوخ شد شیخ فرمود به عزت معبود که شما
اسلام نیاورید تا شیاطین شما پیش من اسلام نیاورند من از حق سبحانه درخواست
کردم که ایشان را بمن بخشد مولی تعالی بمن بخشید بعد ازان دست مبارک بر چشمهای
ایشان فرود آورد فکشف بهم و ایشان بر اقرار خود رفتند و اسلام بر ایشان
عرض کردند. **نقلست** از شیخ ابو محمد عبد الله بن مسعود رومی رحمة الله علیه که گفت
وقتی بر ابر شیخ خود شیخ ابو النجیب سهروردی در بغداد در بازار سلطان میگذشتم ناگاه
شیخ نظر کرد بر یک گوسفندی پوست باز کرده آویخته اند شیخ نزدیک قصاب بایستاد
و گفت این گوسپند مرا می گوید که من مردارم در حال قصاب بیهوش شد چون بهوش آمد
اقرار کرد بصحت قول شیخ و بر شیخ توبه کرد و هم راوی مذکور میفرماید وقتی با خدمت شیخ بر پلی
میگذشتم مروی خاکه بسیار بار کرده می برد شیخ او را گفت خاکه را بدست من بیع کن
مرد گفت برای چه بیع کنم شیخ فرمود این خاکه مرا می گوید از دست این مرد مرا ان کنید
برای آن میبرد که تا شراب خورد و مرا نقل سازد در حال آن مرد بیهوش شد و بر روی
افتاد چون بهوش باز آمد گفت والله جز حق تعالی کسی بدین اطلاع نداشت بعد ازین
بر شیخ آمد و توبه کرد راوی مذکور می گوید وقتی با خدمت شیخ در کرخ میگذشتم و کرخ محلی است
از بغداد از یک خانه آواز مستان و شور ایشان شنیدم که برمی آید و سخت بوی بد
ازان بدماغ میرسد شیخ بدلیران خانه در رفت و دو رکعت نماز بگذارد و در حال که ایشان
اندرون خانه بودند همه فریاد کنان بیرون آمدند و گفتند که خمرها و جمیع اوندها آب شد
بعد ازان ایشان هر همه بر شیخ توبه کردند **من کلامه** اول تصوف علم است و اوسط

او عمل و آخر او موہبت علم کشف کند از مراد و عمل معین شود بر طلب و موہبت برساند
و غایت اہل و اہل این ہر سہ طبقہ اند مرید طالب و متوسط سایر و منتہی و اصل مرید
صاحب وقت است و متوسط صاحب حال و منتہی صاحب کمال بہترین چیزہا نزد
ایشان حد انفاس است و مقام مرید مجاہدات و مکابدات است و بجزع مرادات
و مجانبت حظوظ و آنچہ ہوای نفس است و مقام متوسط رکوب با ہوال در طلب مراد و اثبات
صدق در احوال و استعمال آداب در مقامات و مقام منتہی صحو است و ثبات و اجابت
حق است از آنجا کہ بخواند از مقامات عبور کردہ است کہ در محل تمکین نرسیدہ احوال
او را متغیر نگرداند یا ہوال در او اثر نکند حال شدت و رخا و منع و عطا و جفا و وفا بر و برابر
است اکل او ہمچو جوع او است و خواب او ہمچو بیداری حظوظ فانی شدہ و حقوق باقی
ماندہ ظاہر او با خلق و باطن او با حق است الغرض حضرت ایشان از اعیان محققان
و اعلام علمائی عارفان صاحب کشف ظاہر و کرامات خارقہ و احوال نفیسہ و مقامات
رفیعہ و انفاس صادقہ و معارف سنیہ بود و در مدرسہ نظامیہ درس فرمودی و فتوی دادی
و کتابہای بسیار در علم شریعت و حقیقت تصنیف کردہ و ملقب بمفتی العراقین و
وقدوۃ الفریقین بودہ و اجماع مشایخ و علما منعقد بود ند باحترام او رحمۃ اللہ علیہ العزیز
بگوش ہر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی اللہ عنہ چہ می فرماید صاحب بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد کہ شیخ ابو محمد
عبد اللطیف بن ابو الغنائم عبد القادر سہروردی میگوید کہ حاضر آمد پدر من در مجلس
سیدنا عبد القادر جیلانی بروزی کہ گفت قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ
پس فرو کرد پدر من سر خود را تا نزدیک رسید زمین را و گفت بل علی رأسی علی
راسی ویقولہا ثلاث مرات یعنی گفت پدر من بر سر من بر سر من و ہر بار کہ
می گفت آن را سہ بار و ہم در بہجۃ الاسرار از روایت شیخ الشیوخ شہاب الدین

سهروردی منقول است که گفت روزی با عم خود ابو النجیب سهروردی در سال پانصد و شصت هجری بخدمت شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه رفتم عم من بحضور آنحضرت ادب عظیم نمود و بخدمت ایشان گوش بلب سان شده بنشست چون بنظاره باز گشت از وی سبب اینچنین ادب پرسیدم گفت - فکیف لا اتادب معه وهو وجد التمام والفرد فی عالم الملکوت والفرد فی عالم الکون فی هذا الوقت وکیف لا اتادب مع من تصرفه مالك فی قلبی وحالی وفی قلوب الاولیاء واحوالهم وان شاء ارسلها وان شاء امسکها -

یعنی گفت عم من چگونه آداب نورزم با او حالانکه او وجد تمام است و فرد است در عالم ملکوت و فرد است در عالم شهادت در این وقت و گفت چگونه ادب نکنیم بکسی که تصرف او مالک است در قلب من و در حال من و در قلوب اولیاء و احوال ایشان پس اگر خواهد بگذارد آن قلوب را و آن احوال را و اگر خواهد ببندد آنها را وجب الله علینا ادبه صاحب تحفه گوید از ابو النجیب عبد القاهر سهروردی منقول است که گفت شیخ عبد القادر متصرف است در وجود و ملک و ملکوت را بدو مباهات است و او در وجود و در عالم کون منفرد است و درین وقت او را تصرف نافذ است در قلوب اولیا و در احوال ایشان نفعنا الله ببعض ذکر مناقب الصدق افضل المعاصرقدوة الکبار مرشد الصغار شیخ عدی بن مسافر رحمة الله علیه نقلست - صاحب خلاصة المفاخر گوید که شیخ ابو یعقوب اسرائیل گفت که مدت سه سال در سیاحت بودم بر سبیل تجرید در کوه هکار و کوه لبنان و جز آن از جبال عراق عجمی بعضی اوقات احوال بر من وارد میشدی که من بر روی می افتادم و از باد و گرد و غبار بر پوست من پوستی دیگر از ریم پیدا شدی وقتی گرگی بیامد و در من نظر کرد و تبسم نمود و این پوست که از ریم بر تن من

بر تن من بر آمده بود تمام بلرزید و برفت من در تعجب شدم و عجب بر دل من
غالب آمد ناگاه آن گرگ باز بیامد و در غضب شد و بر من بول کرد پس من بر
چشمهٔ آبی رفتم خود را بشستم در میان صخره قبه دیدم در آن در آمدم و از آن موضع
تا آبادانی ده شبانروز راه بود از هر طرفی و هیچ کس را آنجا گذر نبود در دلم آمد اگر
حق تعالی بعضی عارفان خود را بر سر وقت من رساند که من از و نفع گیرم همدرین بودم
ناگاه می بینم که شیخ هدی بن مسافر رحمة الله علیه به پهلوی من حاضر است و هیچ بر من
سلام نه گفت من از هیبت شیخ در لرزه شدم در دلم گذشت که شیخ بر من چرا سلام
نه گفت در حال شیخ فرمود که ما بسلام در حیا ملاقات نکنیم با کسی که گرگ بر و بول کند
بعد ازان هر چه مرا در ان سیاحت پیش آمده بود و در خاطر گذشته شیخ ازان خبر
کرد و بعضی چیزها که مرا فراموش شده بود یاد دهانید گفتم یا سیدی آرزوی انقطاع دارم درین
قبه اگر اینجا آبی باشد و چیزی که آن را قوت خود سازم در حال شیخ پای مبارک بر یک صخره
زد که در ان قبه بود چشمهٔ آب شیرین تر از آب نیل روان شد باز پای مبارک بر صخرهٔ
دوم زد در حال درخت انار از ان صخره برست و شیخ بعد ازان فرمودای درخت من
هدی بن مسافرم را میگویم بأذن الله تعالی یک روز انار شیرین و در یک روز
انار ترش بده و مرا گفت ای ابو یعقوب اینجا باش ازین شجره انار بخور و ازین چشمه
آب بیاشام و چون مرا بخواهی نام من یاد کن بیایم بر تو راوی گوید سالها در ان قبه
بودم و ازان درخت یک روز انار شیرین و یک روز انار ترش لذیذ و خوشبوترین
انار دنیا میخوردم و هر وقت شیخ را یاد می کردم نزد یک خود حاضر میبافتم و هر خلوتی
که مرا بودی در مذلت غیبت بدان تبنیه کردی و هم راوی مذکور می گوید وفتی شیخ
هدی بن مسافر مرا فرمود که برو در جزیره ششم از بحر محیط آنجا مسجدی است در ان
پیری را خواهی دید او را بگوی که شیخ هدی گفته است که از اعتراض عذر کن و اختیار

کمن از بهر خود کاری که دران ارادت تست گفتم یا سیدی کجا رم من کجا بحر محیط پس
شیخ دو کتف من بگرفت و مرا رفع کرد دیدم خود را دران جزیره بحر محیط در هیچ نمیدانم
که چگونه آمدم درون مسجد رفتم پیری را دیدم نیک با هیبت متفکر نشسته بر و سلام
گفتم و پیغام شیخ مهدی رسانیدم آن پیر بگریست و گفت جزاک الله خیرا و گفت تا مهدی
حال چه بود فرمود ای فرزند یکی از اولیا سبعه که خاص حضرت اند این زمان در نزع
بود در خاطرم گذشت اگر من بجای او باشم هنوز آن خطره تمام در دل قرار نگرفته بود و من
در فکر آن بودم که تو آمدی و مرا تنبیه کردی گفتم من با بجبل هنگار چگونه رسم او هم سر دو کتف
من بگرفت و مرا بر تاب کرد و حال خود را در زاویه شیخ مهدی یافتم پس شیخ فرمود
آن مرد پیر یکی از اولیا عشره است که خواص حضرت اند هم وی گوید وقتی شیخ مهدی
را گفتم آرزو دارم که چیزی از مغیبات مشاهده کنم مندیل خود مرا داد و فرمود بر روی
خود بنه همچنان کردم گفت بردار چون برداشتم ملایکه کراما کاتبین را دیدم که اعمال
خلایق می نویسند سه شبانروز بدین حالت بودم هیبتش بر من مکدر شد بر شیخ رفتم
و شکایت کردم باز مندیل خود مرا داد بر روی خود نهادم آن همه از من مستور شد
هم وی گوید وقتی شیخ مهدی صفت آن خروس میکرد که فرود عرش بانگ نماز میدهد
گفتم یا سیدی مرا بانگ نماز او بشنوان چون وقت ظهر شد فرمود که نزدیک من شو
و گوش خود نزدیک گوش من نه همچنان کردم چون آواز خروش در گوش افتاد
بیهوش شدم تا دیری بعد ازان بهوش آمدم هم وی گوید وقتی شیخ مهدی صفت
شیخ عقیل منجی میکرد و دران بسیار اطناب می نمود گفتم یا سیدی شیخ عقیل را بمن نما
پس شیخ مرا آئینه بداد و فرمود که درین آئینه نظر کن همچنان کردم اول خود را دیدم
بعد ازان شخصی را دیدم که هرگز ندیده بودم و از روی او بر من هیچ مستور نبود شیخ فرمود
مرا با ادب باش که این شیخ عقیل منجی است تا دیری روی مبارک او نگران دیدم

بعد ازان از نظرین غائب شد باز صورت خود مرا دیدن گرفتم من کلامہ شیخ کسی است
کہ ہیبت بخشد ترا در حضور و نگاہدارد ترا در غیبت و اخلاق تو مہذب گرداند و بنظر ترا
ادب تعلیم کند و منور گرداند باطن ترا باشتراق در دیدن کسی است کہ باعث انس و انبساط
باشد و با صوفیہ باد ب و ارتباط با مشایخ بخدمت و اختلاط و با عارفان بتواضع و انحطاط
و حسن خلق بہر شخصی ست بدانچہ او انس گیرد و توحش نشود و با علما بحسن استماع و افتقار
و با اہل معرفت سکون و انتظار و با اہل مقامات توحید و انکسار نقل صحیح است.
از قطب الاولیا شیخ عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ کہ گفت اگر نبوت بمجاہدہ حاصل
شدی ہر آئینہ شیخ صدی بن مسافر یافتی و شیخ صدی را بسیار یاد کردی و ثنا
گفتی و شہادت بسلطنت او دادی رحمۃ اللہ علیہ العزیز بگوش
پر ہوش شنو کہ چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی اللہ عنہ چہ میفرماید صاحب بہجۃ الاسرار بسند صحیح می آرد کہ شیخ ابو المفاخر صدی
بن شیخ ابو البرکات بن ضحی گوید فقلت لعمی الشیخ عدی بن مسافر اعلمت
احدا من المشایخ المتقدمین قال قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ غیر الشیخ عبد القادر
یعنی از عم خویش کہ صدی بن مسافر باشد پرسیدم کہ از اولیاء متقدمین ہیچ کسی قدمی
الے آخرہ غیر شیخ عبد القادر جیلانی گفتہ است قال لا قلت فما معناہا قال حتی مغضتہ
عن مقام الفردیۃ فی وقتہ قلت فلکل وقت فرد قال نعم احد منہم ان یقول ہذا القول
سوی الشیخ عبد القادر قلت أ مر بقولہا قال بلی قد امر وانما وضعت الاولیاء کلہم وسہم
لامکان الامر الا تری الی الملائکۃ لم یسجدوا لآدم علیہ السلام الا وورد الامر علیہم بذلک
یعنے شیخ عدی بن مسافر فرمود نگفتہ است پس شیخ ابو المفاخر گوید کہ شیخ صدی بن
مسافر را از معنی آن کلمہ پرسیدم کہ چیست گفت آن کلمہ مریح کنندہ است
مقام فردیت را در وقت خویش پس گفتم در ہر وقتی فردی کامل است گفت بلے

اما هیچ اولیا را مامور نشده که قدمی هذه الی آخره بگوید و گفت ایشان بگفتن
این کلمه مامور شده اند ازان جهت همه اولیا بروی زمین سرهای خویش
فرو نهاده اند که همین امکان امر بود یعنی حضرت ایشان در گفتن این کلمه مامور
بامر الله بودند و شیخ عدی باز شیخ ابو المفاخر را گفت ایامی بینی تو وضع رقاب اولیا
بکلمه قدمی مثل سجود ملایکه بادم علیه السلام است یعنی فرشتگان آدم را سجده
نکردند مگر بورود امر حق تعالی بر ایشان ذلک فضل الله یوتیه من یشاء
والله ذو الفضل العظیم و هم راوی مذکور در بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد و میگوید
که سخن کرد ما را شیخ ابو محمد الحسن بن ابی عمران موسی بن احمد بن حسین بن داود
القرشی الشافعی در قاهره در سال ششصد و هشتاد و هشت هجری و او گوید
که خبر کرد مرا شیخ ابو محمد عبد الله لطایجی در دمشق و او گوید که طلب کرد مرا شیخ
عدی بن مسافر از مهتر من سید عبد القادر تا آنکه نماز میگذارم با او در سفر پس فرمود
مرا سید عبد القادر بسیر کردن بشیخ عدی بن مسافر پس نماز کردم من با او بخیال
و مصاحبت کردم من آن را پنج سال اما شیخ عدی را دستور بود که از دمشق
بیرون آمدی بسوی کناره کوه انس و دران حال در دست وی تره گیاه همچو
عصا بودی و ازان خط کشیدی بر زمین کوه همچو دایره دمی نشستی دران و میگفتی
هر که بخواهد اینکه بشنود کلام شیخ عبد القادر را در بغداد پس کوکه بنشیند درین دایره
پس می نشستند نزد او یاران او و ذوق میکردند پس می شنود کلام شیخ عبد القادر
از بغداد در دمشق و بود سید عبد القادر که میگفت هرگاه که عدی بن مسافر با یاران خود
در دایره بودی مر یاران مجلس خود را که عین عدی بن مسافر در شما است یعنی
چنانکه شما در کلام من میشنوید همچنان شیخ عدی بن مسافر در اثره با یاران
خود کلام من می شنود و هم راوی گوید پس در آمد شیخ عدی بن مسافر روزی قدم

دایره ثم حنی عنقه کادت راسه تنال الارض واخذه وجد عظیم وتکلم بکلام
حسن بعد ان دخل زاویته یصف فیه الاولیاء فسئل عن ذالک فقال قد قال الشیخ
عبد القادر الیوم ببغداد قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی فارخ ذلک الوقت ثم قدم علینا
المسافرون من بغداد فاخبرونا بان الشیخ عبد القادر قال قدمی هذه الی اخره فی الوقت الذی اخبرنا
یعنی شیخ ابو محمد عبد الله بطایحی گوید پس خم داد شیخ حدی گردن خود را تا نزدیک
شود سروی که میرسد زمین را و گرفت او را وجد عظیم و سخن کرد سخنی خوب بعد
در آمدن او در زاویه وصفت کرد اولیا را در ان کلام پس پرسیده شد از خم
داون گردن پس گفت که تحقیق گفت شیخ عبد القادر امروز در بغداد که پای من
اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است پس تاریخ کرده شد آن وقت
را بعد از مدت دراز پیش آمدند مسافران بر ما از بغداد پس خبر کردند ما را که شیخ
عبد القادر رضی الله عنه در بغداد در ان روز گفت که پای من اینست که بر گردن
هر ولی خدا تعالی ثابت است در وقتیکه تاریخ کردیم ما آن وقت را همین حکایت
بروایت دیگر آمده که صاحب نزهة الاسرار بسند صحیح مے آرد و میگوید که سخن کرد
ما را شیخ ابو البرکات یونس بن ابی النجات سالم بن ابو الحسن علی التمیمی الشافعی در مصنع
قاهره در سال ششصد نود و یک هجری و او گوید خبر کرد ما را شیخ المفاخر مهدی بن ابی
برکات بن شیخ ابی القوی بن صخر بن مسافر در کوه هنکار در سال ششصد و شصت و
هجری و او گوید که خبر کرد ما را پدر من ابو البرکات و او گوید که خم داد عم من شیخ علی
بن مسافر گردن خود را در روزے در ظاهر زاویه خود در کوه انش پس پرسیده شد
او را از ان خم داون پس گفت تحقیق گفت شیخ عبد القادر در رجال در بغداد
قول قدمی الی آخره و کلام کرد شیخ بکلام نکت و فصیح که بلند شد آن شیخ در ان
کلام بیاد کردن شیخ عبد القادر بعد از ان سر را نگون کرد چندان که سر شش زمین

رسید وهم راوی مذکور در بهجة الاسرار گوید و باسناد صحیح می آرد که شیخ صالح
ابو محمد یوسف ابن مظفر بن شجاع عاقولی بمگوید که از سنه شصت و شش صد و شصت و دو بخاطر
قصد زیارت شیخ عدی بن مسافر کردم پس شیخ گفت از کجا آمدی پس گفتم از بغداد
شیخ عبد القادر فقال نعم ذلك قطب الارض وضعت ثلاثة مائة ولی الله و
سبعماية غيبي ما بين جالس في الارض وما ذر في الهوى اعناقهم له في وقت
واحد حين قال قدمي هذه الى اخره قال العاقولي فعظم ذلك عندي
ثم بعد مدة التيت امر عبيده لازور الشيخ احمد بن الرفاعي
فذكرت له ما سمعت من الشيخ عدي بن مسافر فقال صدق الشيخ عدي بن مسافر
یعنی شیخ عدی بن مسافر گفت خوب خوب آن شیخ عبد القادر قطب زمین است
که نهاده اند سیصد ولی خدا تعالی و هفت صد مردان غیب که میان زمین نشسته اند
و رونده اند در هوا گردنهای خود را در یک وقت هنگامی که گفت شیخ عبد القادر
قول قدمی الی آخره شیخ عاقولی گوید پس بزرگ شد آن سخن در نزد من پس بعد مدت اندم
دارم عبیده تا ملاقات کنم سید شیخ احمد الرفاعی را پس یاد دهانیدم مر او را آنچه شنیدم
از شیخ عدی بن مسافر صاحب مخاون گوید ازین دو خبر معلوم می شود یکی آنکه پانصد
بر مردان غیب هم است و دیگر آنکه قول قدمی نهاده الی آخره نه یکبار گفته است بلکه
چند بار گفته است از آن سبب که فی وقت واحد گفته و شیخ احمد الرفاعی شیخ
عدی را التصدیق مطلق داد و هم راوی مذکور در بهجة الاسرار می آرد که شیخ عدی
بن مسافر گوید هر که نخواهد از مریدان مشایخ دیگر خرقه مرا پس من نمی پوشانم او را
خرقه خود مگر مرید شیخ عبد القادر جیلی را نمی توانم پوشانید چه ایشان در دریاند
در دریای رحمت حق ایا میگذارد کسی دریا را می آید بر جوی کیست خضر یعنی شیخ عبد القادر
دریا رحمت خدا است و من جوی خوردم کیست دریا را نگذارد و جویا نمی خوش نگردد

ذکر مناقب الصدیق عارف عالم ربانی قدوة العباد فخر الزهاد مظهر حق پرستی شیخ علی بن هیتی رحمة الله علیه

لقل است حضرت ایشان از خلفاء تاج العارفین ابوالوفا اند صاحب الخلاصه المفاخره گوید شیخ علی بن مرسی بن یعقوب می گوید وقتی شیخ علی بن هیتی سوار بود و از اعمال نهروان بشهر خود می آمد و در موضعی نزول کرد خلق بسیار از آن موضع بر شیخ جمع آمدند پیش شیخ ماکیان بود داشت کرد و بمردی که این ماکیان را ذبح کن چون آمد ماکیان را ذبح کرد از شکم ماکیان عابات ذهب بیرون آمد آن مرد متحیر شد از آنکه خواهر آن مرد پیرایه زرگم کرده بود و آن زر را این وجاجه فرو برده و هیچکس را از این حال خبر نه و اهل او تهمت نهاده بودند بر خواهر او مقصد داشتند که آن شب او را بکشند شیخ فرمود که حق تعالی مرا اطلاع داد بر حال آن عورت و آنچه در دل شما و در شکم ماکیان بود و من بسبب آن حق تعالی استدعا کردم برای اظهار این معنی برای شما تا هلاک نشوید حق تعالی مرا اذن کرد در ادای مذکور می گوید وقتی ما برای شیخ در قریات نهر ملک میگذشتیم دیدیم اهل آن دیه یکدیگر تیغها برکشیده برای قتل پیش آمده اند و میان ایشان یکی مقتول مطروح بود و هر یکی از اهل این دو دیه مرد دیگری را به قتل او اتهام می کردند شیخ بایستاد و بر سر مقتول بایستاد و موی پیشانی او بگرفت و گفت ای بنده خدا ترا کدام کس کشته است در حال آن مقتول بنشست و چشم بگشاد و نظر بر شیخ کرد و بزبان فصیح گفت چنانکه حاضران بشنیدند که مرا فلان ابن فلان کشته است این بگفت و آن مقتول باز بیفتاد و هم صاحب خلاصة المفاخره گوید نقلست از شیخ ابوالحسن جوسقی گوید وقتی بر ابر شیخ خود شیخ علی بن هیتی حاضر شدم در سماعی که جماعت مشایخ و صلحا و فقها و قرا آنجا حاضر بودند چون مشایخ از خط سماع فارغ شدند فقها و قرا را بر ایشان انکار در خاطر گذشت چون شیخ

برین معنی اطلاع یافت یکبار مقابل ایشان شد و بگذشت و بر هر که نظر می کرد آنچه
از علم و قران در سینه بود همه مفقود میشد بعد ازان ایشان بازگشتند و یکدیگر را
برخیال بودند بعد آن همه بیامدند در پای شیخ افتادند و می بوسیدند و استغفار میکردند
پس شیخ فرمود مائده فراز کنید شیخ برابر ایشان طعام تناول میکرد و هر یکی را لقمه
ازان میداد پس هر یکی از ایشان با تلقیم شیخ آنچه گم کرده بودند از علم و قران
در خود می یافتند و شادمان میشدند هم راوی مذکور می گوید وقتی شیخ را دیدم نشسته
فرود درخت خرما چنانکه او مرا می دید ناگاه دیدم که درخت خرما بار گرفت و خوشه
گرد آن خوشها فرو هشت تا آنکه نزدیک شیخ آمد پس شیخ از آن خرما تناول کرد
و الله آن وقت در عراق بر هیچ نخلی یک خرما نبود و او ان محل خرما هم نبود و بعد ازان
شیخ بازگشت و من بر پی او آنجا آمدم یک خرما افتاده یافتم بخوردم و الله آنچنان
لذت بود که در هیچ خرمای دنیا نه دیدم و هم راوی مذکور میگوید که وقتی باز شیخ را
دیدم بر کناره چاهی که بدلو آب میکشید برای وضو دلو در چاه انداخت دلو پر
از زر بیرون آمد شیخ گفت یا رب آب برای وضو میخواهم باز دلو در چاه انداخت
دلو پر از فاکه بیرون آمد شیخ گفت یا رب آب برای وضو میخواهم سیوم دلو در چاه
انداخت آب بیرون آمد پس شیخ وضو بساخت و سر بسجدگ اندرون چاه کرد
برای آب خوردن در حال آب چاه بالا آمد شیخ آن آب بخورد **من کلامه**
شریعت چیزیست که وارد شد بدان تکلیف و حقیقت چیزی است که حاصل است
بدان تعریف پس شریعت مؤید بحقیقت است و حقیقت مقید بشریعت و شریعت
وجود افعال است بالله و قیام بشروط علم بواسطه رسل و حقیقت شهود احوال
است بالله و تسلیم مر غلبات حکم را به تقدیر یعنی بتقدیر سابق در قدم بواسطه
فضل و کرم الغیر نیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا

غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح
می آرد و میگوید که سخن کرد ما را شیخ فقیه ابو المعالی عبد الرحیم بن مظفر بن مهذب
بن علی القرشی در قاهره در سال نود و ششصد هجری و او گوید خبر کرد ما را سید
ابو المحاسن فضل الله بن قطب الافاق سیدنا عبد الرزاق بن شیخ الثقلین سید
عبد القادر جیلانی و او گوید خبر کرد ما را شیخ ابو محمد بن ابی بکر بن محمد بن عبد الله
بن ادریس یعقوبی در بغداد در سال ششصد و ده هجری او گوید شنیدم من شیخ علی
بن الهیتی را که ولی اکمل و سلطان وقت است که می گفت که در سال ششصد و
شصت در آمدم در بغداد برای ملاقات شیخ عبد القادر جیلانی پس یافتم من آن را
بالای بام مدرسه او در آنحال که نماز چاشت می گذارد پس دیدم من بگشتم سری
آسمان پس یافتم در میان آسمان چهل صف از مردان غیب که ایستاده اند و
هر صف هفتاد مرد است پس گفتم من ایشان را اما که نمی نشینند تما - فقالوا
تنقضی صلوته و باذن لنا فان یده فوق ایدینا و قدمه علی رقابنا و امره
علینا فلما اسلم اقبلوا مبادرین یسلمون علیه و یقبلون یده قال الشیخ
علی بن الهیتی رحمة الله علیه فکنا اذا رایتا السید عبد القادر رضی الله عنه بنا الخیر کله
پس گفتند که نمی نشینیم تا انیکه نماز سید عبد القادر ادا شود و تا انیکه اذن می دهد
ما را از جهت ان بدرستی که دست آن بالای دست های ماست و پای او بر گردنهای
ماست و فرمان او بر ما همه ثابت است شیخ گوید پس هرگاه سلام نماز داد شیخ
عبد القادر بنشستند آمدند مردان غیب سوی وی در آنحال که سلام میکنند ایشان
بروی در آنحال که بوسه میدادند دست مبارک او را بعد ازان شیخ علی هیتی با ایشان
گفت پس تا وقتیکه می بینیم شیخ عبد القادر رضی الله عنه را گویا می بینیم ما نیکی را
و همه نیکی را و هم راوی ندکور در کتاب بهجة الاسرار می آرد و می گوید که سخن کرد

مارا ابو الحسن بن عبد الله بن ابی بکر بن علی بن احمد ابهری در سنه ششصد و
هشتاد و پنج هجری که حاضر گشتم در بغداد در سنه ثلثه و ستمایه مجلسی را که جماعه
مشایخ بغداد دران وقت جمع بودند و درمیان خود تفاخر کردند و یاد کردند گفتار
شیخ عبد القادر جیلانی را که گفته است که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدای تعالی
ثابت است پس ازانها شیخ جلیل گفت که من قصد کردم من زیارت شیخ ابو
احمد را در سنه تسع و سبعین و خمسمایه از هجری و پرسیدم من آنرا از گفتن شیخ
عبد القادر جیلی قول قدم را فقال کنت و سمعتها من فیه. وکان فی مجلس یوم مشتمل علی
شیخا من اعیان الشیوخ ذلک العصر و رایتهم قد حنوا اعناقهم حین قالها و ظهرت
علیهم امارات الخشوع و رایت الشیخ علی بن الهیتی قد طلع الیه فوق الکرسی فوضع قدمه علی عنقه
یعنی گفت شیخ ابو السعود که حاضر بودم در مجلس که شنیدم آن قول را از شیخ عبد القادر
جیلانی در آن وقت پنجاه شیخ از اعیان مشایخ حاضر بودند و دیدم من ایشان
را که بتحقیق گردنهای خود فرو گذاشتند و نشان فروتنی بر ایشان ظاهر بود
و دیدم که شیخ علی بن هیتی را در آنحال که طلوع کرد سوی آن بالای کرسی
پس نهاد بر گردن خود پای مبارکش را این حکایت بروایت دیگر نیز آمده
که راوی مذکور در بهجة الاسرار بسند صحیح می آرد و می گوید که سخن کرد مارا
ابو محمد عبد السلام بن محمد بن عبد السلام بن ابراهیم بن عبد السلام بصری در مکه
و او گوید خبر کرد مارا شیخ شریف ابو القاسم هبة الله بن عبد الله بن احمد در بغداد
و او گوید خبر کرد مارا شیخ ابو محمد بن ابی بکر بن ادریس یعقوبی در بغداد در سال
ششصد و یازده هجری و او گوید که شیخ ابو محمد علیی می گفت لما قال الشیخ عبد القادر
قدمی هذه الی آخره وصعد سیدی الشیخ علی بن الهیتی فوق الکرسی واخذ بقدمه ووضعها علی
عنقه وکل تحت ذلک قال له اصحابنا لم فعلت ذلک فقال لانه امرا ان نفعل ما وذر له فی عزل من انکر هذا من الاولیاء

یعنی هرگاه که گفت مهتر من شیخ عبدالقادر جیلانی قول قدمی الی آخره سوار شد
مهتر من شیخ علی بن الهیتی بالا، کرسی که شیخ نشسته بود و گرفت پایش را و
گردانید آن را بر گردن خود و در آمد در هر دامن آنحضرت گفتند مر او را
یاران وی چرا تو این فعل کردی گفت این فعل از جهت آن کردم که شیخ
عبدالقادر جیلانی بگفتن این قول مامور است و اذن هم داده شد مر او را در
عزل کسی که انکار کند قدمش را بر خود از اولیا دلیس خواستم که اول کسی که
شتابی کند سوی انقیاد کردن برای آن قدم من باشم صاحب تکمله گوید از
شیخ علی بن الهیتی منقولست که گفت وقتی ما و شیخ عبدالقادر بزیارت مشهد
شیخ الشیوخ ابو الحفوظ معروف کرخی رحمة الله علیه رفتم شیخ عبدالقادر گفت
السلام علیک یا شیخ معروف عبور فرمودی از ما بیک درجه بعد از ندقی باز بزیارت
او آمدی من با او همراه بودم فرمود السلام علیک یا شیخ معروف عبور کردیم ما از
قبه و درجه از گور شیخ آواز بر آمد علیکم السلام یا سید اهل الزمان یعنی تجلی
اسم سلام بر تو باد ای مهتر ان شیخ زمانه ما وی گوید الغرض شیخ علی بن الهیتی
را بر آنحضرت اعتقاد بسیار است که از اعضای مجلس که هفتاد هزار مرد حاضر
بودند از میان انسان برخواسته بالا کرسی رفته عین قدمش را بر گردن
خود نهاد ذکر مناقب الصدق معارف سبحان واقف از زبدة
العباد الراجی الشیخ عبدالرحمن طفسونجی رحمة الله علیه نقل است
از شیخ ابو نصر صالح بن ابو المناصلی رحمة الله علیه که گفت وقتی من با شیخ
عبدالرحمن طفسونجی در دامان کوه در صحرای بودم از صحراهای عراق پس
صیح فرمود سبحان من سبحه الوحوش فی القفار ناگاه دیدم پیش شیخ
وحوش از هر جنس چندانکه آن بطحا پر شود حاضر آمدند و بلغات مختلف و

واصوات متنوع ترنم میکردند و بر پای شیخ مراغه می نمودند باز شیخ فرمود
سبحان الله من سبحه الطیور فی اوکارها ناگاه دیدم طیور از جنس بسیار در هوا بر سر
شیخ ایستاده چندانکه تمام فضا در گرفته بود بنغمها و الحانها آواز ها کشیده همی ایستند
باز شیخ فرمود وسبحان من سبحه الریاح العواصف ناگاه دیدم از هر جانبی بادهای
لطیف نرم نرم در وزیدن آمد و پیش از کلام شیخ هیچ مادی نبود باز شیخ
گفت سبحان من سبحه الجبال الشوامخ ناگاه دیدم که کوه در جنبش آمد و بعضی
سنگها از و افتادن گرفت شیخ عبد الرحمن یکی از اصحاب احوال خارقه
و کرامات ظاهره و مقامات علیه و معارف سنیه بود و لقرف نافذ و بسط
عظیم در احکام ولایت و تمکین عظیم در احوال نهایت داشت و فقیه فاضل
و فصیح و کریم و عارف و شیخ محقق بود من کلامه خوش باد آنکه شراب
محبت او بیاشامید و لعیم مناجات او بچشید پس دل او مالامال شد از محبت
در روح دریر واز آمد از طرب دوله غالب شد بر واز اشتیاق ای بسا
عاشق که انس بروردگار خود دارد و از محبت او خود را در رنج و مشقت
و در معرض هلاکت می اندازد نه او را مسکنی بجز در او و نه مالوفی جز او
العزیز بگوشش بر هوش نشنود که چنین ولی اکمل در شان سیدنا
غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار
شیخ علی شطنوفی باسناد صحیحه مے آرد که شیخ ابو حفص عمر پسر شیخ عبد الرحمن
طفسونجی گوید قد حنی ابی یوما عنقه بین اصحابه بطفسونج وقال علی راسی فلان
فقال قد قال الشیخ عبد القادر الان ببغداد قدمی هذا علی رقبة کل ولی الله
فارخاه عنه ثم جاء الخبر من بغداد انه قال ذلک فی الیوم الذی ارخاه
یعنے خم داد پدر من در روزی گردن خود را در میان خود در شهر طفسونج و گفت

بر سر من پس پرسیدیم ما آن را از وی پس گفت پدر من که تحقیق شیخ عبد القادر
در حال گفت قول قدمی هذه الی آخره راوی الوحفص عمر گوید پس تاریخ کردم ما
آن وقت را پس آمد خبر از بغداد که شیخ عبد القادر جیلانی گفته است آن را
در روزی که تاریخ کردیم ما آن را و هم راوی مذکور صاحب بهجة الاسرار بسند
صحیح می آرد که شیخ عبد الرحمن طفسونجی از اکابر مشایخ عراق و از صدور مقربین است
که صاحب احوال فاخره و کرامات ظاهره و وی مجیب الدعوات و کثیر الاخبار
بمغیبات بود یعنی بهر چیزی که خبر می داد مطابق فرموده وی بظهور می آمد روزی
نماز جمعه خواست که بر اشتر سوار بود پس پای خود بر رکاب نهاد در حال بسرعت
بیرون کشید و ساعتی که توقف کرد بعد از آن سوار شده بجامع رفت چون
از آنجا پرسیدند گفت در آن وقت شیخ عبد القادر در بغداد پای مبارک خود
در رکاب نهاده بود و میخواست که بجامع رود پس ادب نمودیم که مرا در رکوب
بر استحضرت تقدیم نشود زیرا که وی را خدا تعالی بر جمیع اهل زمان مقدم ساخته و منزلت
او را بر منازل همه ایشان فضیلت داده که وی را در احوال ایشان تصرفی عنایت
کرده ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و هم در خلاصة المفاخره آمده که شیخ ابو الحسن بن
احمد طفسونجی گوید که گفت چون وقت رحلت شیخ عبد الرحمن طفسونجی نزدیک شد
پسر او گفت مرا وصیتی کن فرمود ترا وصیت میکنم بتعظیم و حرمت شیخ عبد القادر
و بامتثال امر او و لزوم خدمت او چون شیخ عبد الرحمن وفات یافت پسر او در
بغداد بر شیخ عبد القادر آمد شیخ او را تعظیم داشت و الباس خرقه کرد و دستار
بدو داد - ذکر مناقب الصدق قدوة العارفین امام المحققین شیخ الشیوخ
شیخ شهاب الدین عمر سهروردی رحمة الله علیه نقلست از مولانا
عبد الرحمن جامی در نفحات آورده که عبد الله یافعی در القاب وی چنین -

نوشته است که او استاد اهل زمانهٔ خود است و یگانه وقت خود و محل طلوع انوار
حقایق الٰهی و منبع اسرار حکم سبحانی در راه نمای طریقت و مظهر حقیقت و استاد
مشایخ بزرگان و جامع میان علم ظاهر و باطن و مقتدای عارفین و عمدهٔ سالکان
عالم ربانی شیخ شهاب الدین سهروردی قدس الله روحه وی از اولاد امیر المؤمنین
ابو بکر صدیق است رضی الله عنه و انتساب وی در تصوف بعم وی ابو النجیب
سهروردی است و بصحبت شیخ عبد القادر گیلانی رسیده است و غیر ایشان
از مشایخ بسیار را دریافته است و گفته اند که مدتی با بعضی از ابدال در جزیرهٔ عباد ان
بوده و مهتر خضر علیه السلام را دریافته و شیخ عبد القادر وی را گفته است
انت اخر المشهورین بالعراق و مر او را تصانیف است چون عوارف و غیره اما عوارف
را در مکهٔ مبارکه تصنیف کرده است هرگاه که بروی امری مشکل شدی بخدای تعالی
باز گشتی و طواف خانه کردی و طلب توفیق کردی در رفع اشکال و در استن آنچه
حق است در وقت خود و وی شیخ الشیوخ بغداد بود و ارباب طریقت از بلاد دور
و نزدیک استفتا و مسائل از وی کردندی گویند بعضی از ارباب طریقت بوی
نوشتند که ای خواجه من اگر عمل را ترک میکنم میل میکنم ببطالت و بیکاری و اگر عمل
کنم در من عجب در آید پس در جواب وی نوشتند که عمل کن و در پناه مغفرت
حق تعالی گریز از عجب عفا الله عنک و در رسالهٔ اقبالیه مذکور است که شیخ رکن الدین
علاء الدوله گفته است از شیخ سعد الدین حموی پرسیدند که شیخ محی الدین را چون
یافتی گفت بحر مواج لا نهایت له و گفتند شیخ شهاب الدین را چون یافتی گفت
نور بحت فی متابعة النبی صلی الله علیه وسلم صاحب سفینه گوید شیخ الشیوخ قطب وقت و غوث
زمان و عالم و فاضل کامل و پیشوای قوم بوده و مذهب امام شافعی داشتند طریقهٔ
ایشان تمام متابع شرع و سنت و کتاب بوده و حضرت شیخ را مریدان کامل

بودند مثل شیخ بهاء الدین ذکریا ملتانی و شیخ ابو النجیب علی پیر بخش و شیخ حمید الدین
ناگوری و مولانا مصلح الدین سعدی شیرازی و غیره رحمة الله تعالی علیهم شیخ
فرید الدین گنج شکر در راحت القلوب می آرند که شیخ الشیوخ تا چهل سال
چشم خود بر مخلوق نه بست چون در بنی آدم بخدمت وی پرسیدند گفت از انکه عیب
خلق در نظر من نیاید من گلامه ای فرزند وحدت بلا شرکت است و شرک
دوی را میخواهد و دوی کفر است دیگر فرمود ای فرزند بر خود نگریستن گریستن
و همه را از خود بهتر دانستن بهتر است و سعدی همین مضمون شیخ را بنظم در بوستان
بسته ؎ مرا پیر دانای شیخ شهاب ؎ دوا لمدرز فرمود بر روی آب
یکی انکه بر خویش خود بین مباش ؎ دگر آنکه بر خلق بدبین مباش
بگوش خرد این سخن را بنوش که چنین ولی الکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه چه می فرماید نقل است صاحب تکملهٔ امام عبد الله یافعی گوید
از شیخ الشیوخ شهاب الدین عمر سهروردی منقولست که گفت من در جوانی
بعلم کلام مشغول بودم و چند کتاب دران علم یاد گرفتم بحدیکه در العلم دانا شدم
عمم مکن ازان باز می داشت من باز نمی آمدم چون دید که مفید انمی افتد
روزی مرا با خود بزیارت شیخ عبد القادر برد و گفت ای عمر این زمان بخدمت
بزرگی میرویم که دل را و خبر میدهد از خدا تعالی پس خود را بهوش دار تا از
برکات روحیت او محروم نگردی چون نزد شیخ رفتیم و نزدیک او نشستیم
عم من گفت یا سیدی این برادر زاده من است عمر نام مشغول بعلم کلام
است هر چند ازان علم باز میدارم باز نمی آید شیخ عبد القادر فرمود ای عمر
کدام کتب یاد گرفته در علم کلام گفتم فلان فلان پس دست مبارک
بر سینه من کشید و فرود آورد و الله انچه یاد کرده بودم همه فراموش شد

یک لفظ ازان یاد نماند گویا که هرگز نخوانده بودم ولیکن خدای تعالی فی الحال
بر دل من باب علم لدن گشاد که ازیش حضرت سخن حکمت گویان برخاستم
پس انگاه مرا فرمود یا عمران انت آخذا المشهور بشیخ العراق یعنی تو آخر از مشهوران خواهی شد
در عراق عجم و اوی مذکور شیخ الشیوخ گفت آری شیخ عبد القادر سلطان الحق
است و تحقیق متفرد است در عالم وجود ایضاً صاحب تحفه گوید
از شیخ نجم الدین سهروردی منقولست که گفت وقتی نزدیک شیخ خود
شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین سهروردی چهل روز در خلوت بودم روز چهلم
شیخ را در معاینه دیدم که شیخ بر سر کوهی بلند استاده است و نزدیک او
جواهر بسیار است و در دامن کوه خلق بیشمار اند و شیخ آن جواهر را بصاع
وزن میکند و بر خلق ایثار و پراگنده میکند که ایشان برمی چینند و چون آنجا
کم میشود باز از سر افزون میگردد گویا که چشمه از جواهر است چون از معاینه فارغ
یافتم نزد شیخ خود رفتم پیش از انکه صورت واقعه بعرض رسانم فرمود ندای نجم الدین
آنچه تو دیدی همه حق است امثال آن از عطیه شیخ عبد القادر است فی الجمله
که عوض فرموده است مرا از علم کلام و او را دستی مبسوط است از خدای تعالی
در تصرف که او فاعل نافذ و خارق دایم است صاحب بهجة الاسرار شیخ علی
شطنوفی گوید منقول است از شیخ شهاب الدین سهروردی که گفت شنیدم شیخ
عبد القادر جیلانی را که در مدرسه خود بر کرسی خود می گفت کل ولی علی قدم
نبی وانی علی قدم جدی محمد صلی الله علیه وسلم وما رفع المصطفی قدما الا وضعت قدمی
فی الموضع الذی رفع منه الا ان یکون له قدم من اقدام النبوت فانه لا سبیل لاحد الیه
یعنی هر ولی بر قدم نبی است و من بر قدم جد خود محمد صلی الله علیه وسلم ام
و بنرداشت مصطفی علیه السلام قدم خود را مگر که نهادم من قدم خود را در ان موضع

مگر آنکه قدم از اقدام نبوت باشد پس بدرستیکه شان این است
که راه نیست رسیدن بان قدم اورا

ذکر مناقب الصدق کشاف عالم غربی و شرقی مخبر اخبار حبیبی شیخ خلیفه بن موسی عراقی بغدادی رحمة الله علیه لقلست صاحب

خلاصة الاخباره گوید که شیخ ابو محمد بن ابو الحسن علی بن محمد عراقی گوید که خبر کرد
مرا والد من از جد من گفت وقتی برادر من برای حج روان شد من اورا
نخست دوست میداشتم بعد روان شدن شوق او بر دل من غالب آمد
و من نیک حیران و مضطر شدم بر شیخ خلیفه بن موسی عراقی رفتم شیخ فرمود ای محمد
دوست میداری که برادر را بهینی گفتم یا سیدی نعم فی الحال گفت بیا دست من
بگرفت و از خانه بیرون آورد ناگاه میدیدم که قافله حاج میرود و برادر من بر شتر
سوار است و میان ما و میان آن برادر بر موازنه بیست گام فرق بود پس
بجستم خواستم تا بر و بر دم شیخ دست مرا بگرفت و داشت و گفت تو بدو نمیرسی
رسید باد رین بوده ایم ناگاه برادر من در غودن شد و از شتر بیفتاد پیش از انکه او
بزمین رسد شیخ بجست و او را بگرفت باز بر شتر نشاند و خود باز گشت چون قافله
بگذشت و از چشم غائب شد شیخ از میران قافله یک منزل و یک مرکوه بیاورد
و مرا داد و گفت این هر دو از برادر تو است وقت افتادن از شتر از و بیفتاد
پس من آنرا بستدم و باز گشتم و دل مرا از دیدن برادر تسلی و تسکین حاصل شد
و این واقعه را تاریخ کردم چون برادرم از حج باز گشت پرسیدم که حال تو اندران
روز چگونه بود همچنان تقریر کرد که شیخ فرموده بود و گفت نمیدانم که شیخ کجا
و کجا رفت و بعد ازان ندیدم و لیکن از روز منزل و مرکوه از من بیفتاد و گم شد
راوی گوید من آن منزل و مرکوه او را نمودم متحیر شد و قصه حال خود باشتا

در آن روز با او گفتم و سر و بر شیخ مکارم رفتیم و قصه حال خود پیش او عرض کردیم
شیخ مکارم فرمود چون مقامات طی شود پیش شیخ موسی همچو کره یعنی نیشک روسیده
پس زمین چگونه سطح نشود پیش او همچو ذره و میان خانه شیخ خلیفه و منزل حاج یکماه
راه بود ایضا صاحب خلاصة المفاخره گوید نقلست از شیخ حسن بن ابی القاسم
که معروف بود ببداد و باین قوفا که گفت شنیدم از جد خود که میگفت یعنی حکایت
کرد بعضی از صلحا ابتدا از که شبی وقت سحر بیدار شدم و عهد کردم با حق تعالی
تا نشینم بر سبیل توکل و مسجد جامع رصافه و رصافه نام موضعیست چنانکه کسی مرا
نداند همچنان کردم روز دوشنبه و سه شنبه و چهارشنبه در مسجد ماندم و هیچ
طعام نخوردم و نه هیچکسی را دیدم گرسنگی سخت غلبه کرد و خوف آن شد که بمیرم و از
مسجد بیرون آمدن و شوار داشتم در دل آرزوی نان این سخن یعنی گرم نان
رصافی و تمر برنی سخت غالب آمد و چون بودم ناگاه دیوار محراب بشکافت
و مردی بر هیئت اهل سواد بیرون آمد و بدست او سیزی بود پیش من نهاد
و مرا گفت شیخ خلیفه را گفته است که این ارزوی خود بخور و از نجا بیرون آی
که تو از ارباب مقام توکل نیستی و غائب شد سیر بکشادم و دیدم بریان گرم نان
رصافی و تمر برنی در میان آنست پس خوردم و از مسجد بیرون آمدم پیش شیخ خلیفه
رفتم به هر ملک چون شیخ مرا بدید ابتدا گفت بر سبیل توکل نمی شاید که کسی
بنشیند مگر آنکه اساس آن محکم کرده باشد در قطع طریق از زوی ظاهر
و باطن و گرنه عاصی بود و در ترک اسباب و شیخ خلیفه از کبار متحققان و اولیا
عارفان رفیع المقامات و وسیع الکرامات صاحب آیات باهره و احوال ظاهره
و انفاس زکیه و مکاشفات جلیه بود و تقدم در مدارج فتح الهی و بخرد از حجاب
حظوظ نفسانی و تصرف نافذ در وجود داشت من کلامه هر که توسل کند بحبل

عزوجل تبلغ لنفس خود حق تعالی او را نگاهدارد و بمقام وصول رساند و افضل
اعمال مخالفت هوای نفس است و رضا بمجاری مقدور و سبب ست برای نیل
درجات معرفت را و هر که منقطع شد بحق سبحانه و اجابت ترک ما دون
خدا و هر کرا صدق است وسیلت اوست رضا حق تعالی جایزه اوست و قوی
ترین اسباب میان بنده و حضرت حق محاسبه است بورع و موافقات است
بعلم و ادب است باتباع و هر عملی که نیست ثواب آن را در دنیا نیست جزا
آن را در آخرت چون دل گرسنه شود و تشنگی گیرد و صفا پذیرد و چون سیر
شد و سیراب گشت کور گردد و هر که نفس خود را قیمت نهد حلاوت مناجات
نیابد و قناعت از رضا بمنزله ورع است از زهد چون وسواس معلوم شد دل
خود را خوش دار تا زایل گردد از تو انکه دشمن ترین چیزها نزدیک بشیطان
سهو در مومن ست و اگر از جهة وسواس غمگین و ناخوش شدی وسواس
زیاده کند و صلاح قلب در چهار خصلت است تواضع لله تعالی و انفکار
الی الله تعالی و خوف من الله تعالی و رجا فی الله تعالی خوف موصل است بحق
عزوجل و کبر مانع از وست و علم چیزیست که بیندازی تو بعالم آن و تفویض مقدم
رضا است و صبر اطاعت از بهر آن است که ناخوش نشود مداومت
بران و صبر از غضب برای آنکه نجات یابی از اصرار بران و هر که مصاحب
نفس بود عجب مصاحب او شود و علامت توفیق آن ست که مطیع باشی
و از حق بترسی و علامت خذلان آنست که عصیان کنی و امید داری که
مقبول آنحضرت باشی رحمة الله علیه العزیز نیکو گوش پر هوش بشنو
که چنین ولی اکمل و رشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح مے آرد که شیخ ابو القاسم

بن ابی محمد بغدادی رحمۃ اللہ علیہ گوید کہ شنیدم شیخ خلیفہ بن موسیٰ
بغدادی را کہ ولی اکمل است در بغداد و وی را کثیر الرؤیا بہ پیغمبر خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم میگفتند کہ میگفت ہر آینہ دیدم رسول اکرم علیہ السلام
را بعد گفتن شیخ عبد القادر قول قدمی ہذہ الی آخرہ پس گفتم ای رسول خدا
تحقیق گفت شیخ عبد القادر کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا ثابت
است بامر خدا قال صلی اللہ علیہ وسلم صدق الشیخ عبد القادر وھو کما
قال ھو القطب ادا اراد ھا یعنی گفت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم راست گفت شیخ عبد القادر چگونہ نباشد پای
بر گردن ہر ولی خدا و او را کہ او قطب الوجود است و ما رعایت میکنیم آنرا اصحاب ما گویند نکتہ
باریکیست آنست کہ ہر ولی در مقام ولایت کسب نبی رسیدہ است و سید ما شیخ عبد القادر
جیلانی در مقام ولایت محمدیہ رسیدہ اند ازین جہت است کہ آن حضرت
علیہ السلام حضرت شیخ را قطب الوجود نامید و ہو القطب گفت یعنی لام کہ
در وہو القطب است عوض مضاف الیہ است کہ آن لفظ وجود باشد و
ہیچ قطب را قطب الوجود نمیگویند آن ولی را کہ در مقام ولایت
سلطان الانبیاء محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم رسیدہ باشد دین
خود ترا معلوم است کہ یعنی سلطان الاولیاء شیخ عبد القادر جیلانی
رضی اللہ عنہ ہر ان مقام عالی نرسیدہ و ہم نخواہد رسید ذکر مناقب
الصدق کاشف اسرار الغوثی عارف ذوقی شیخ العصر والدہر
شیخ ابو الحسن جوسقی رحمۃ اللہ علیہ نقلست صاحب خلاصۃ المفاخرہ
گوید شیخ ابو الحسن خباز گوید کہ وقتی بزیارت شیخ ابو الحسن جوسقی قصد جوسق
کردم با جماعتی از اصحاب خود چون بر شیخ در آمدم ہر چہ با جزا در اثنای
راہ گذشتہ بود فی الحال کشف کرد و خلجانی کہ در دل داشتیم بیان فرمود

شب نزد یکیت شیخ ماندیم براغنیت ما را مزاحم شد و براغنیت حج بر خوشت
است نام کیک هر چند خواستیم که آن براغنیت را بکشیم نتوانستیم چون بامداد شد
یکی از ما شیخ را پرسید یا سیدی چون یکی را جاه و منزلت باشد عند الله جاه
او عام بود بر جمیع اهل آن بلد پاسخ شیخ فرمود اے برادر اب و شرات
تا آنکه بر براغنیت و چون شب دیگر باندیم براغنیت مزاحم نشدند ایضا
شیخ ابو الحسن جبازی ذکر گوید که شنیدم از شیخ ابو حفص عمر رض از کسی که می گفت
وقتی شیخ علی بن الهیتی رحمة الله مریض بود شیخ عبد القادر جیلانی بعیادت
او آمد و شیخ بقا ابن بطو و شیخ ابو سعید قیلوی و شیخ ابو العباس احمد بن علی
مرصری رحمة الله تعالے علیهم حاضر بودند شیخ علی بن الهیتی خادم خود
ابو الحسن جوسقی را فرمود تا سفره طعام فراز کند ابو الحسن مذکور سفره فراز کرد
و در فکر شد که بدایت وضع خبز از کدام بزرگ کند بعد ازان چند نانی بر دست
همه بیکبار پرتاب کرد و در حال پیش هر یکے یکان نان افتاد بغیر تقدم و تاخر
پس شیخ عبد القادر جیلانی فرمود جه نکو خادمی ست این سفره را از سر حال
فراز شد و هم راوی مذکور گوید لفظت از شیخ یحیی بن محفوظ معروف
بابن دبیقی که گفت وقتی دیدم شیخ ابو الحسن جوسقی را که درخت خرما
را می در سخن آمد یکی میوه ادار گفت سالتک بالله العظیم یا ابا الحسن الا
اکلت منی پس شیخ دست دراز کرد در حال عراجین ثمر فرو هشت شیخ ازان چیزے تناول
کرد دوم درخت خرما خشک گفت اسالک بالله العظیم یا ابا الحسن الا ما توضا عندی
ازین نخل چشمهٔ آب روان شد شیخ ازان آب وضو کرد و چیزے بخورد در حال
آن درخت خرما سبز شد و میوه گرفت و آن چشمهٔ آب باز فرو رفت پس شیخ باز گشت
و این می گفت یا مولای من خاطبه خاطبه کل شی راوی مذکور میگوید هر بار که مرا بموضع

میگذشتم آن وقت را یاد می کردم و از میوه آن درخت خرما میخوردم
و میوه آن درخت بهترین میوه ها در عراق بود و شیخ ابو الحسن او را جلا و شایخ
عارفان و صاحب کرامت ظاهره و احوال فاخره و مقامات علیه و مکاشفات
جلیه بود و تصریف نافذ و قدم راسخ و جلالت و احترام داشت نزد بکایه
مشایخ و علما، و عوام من کلامه ذکر زبان کفارات است و حسنات و ذکر
قلب زلفی است و قربات بکار زاهدان بعیون است و بکار عارفان
به قلوب و توکل رد علیش ست بواحد و اسقاط حاضر هر که یافت ست حق را
باشارت پس او مستوعلب است در ارادت و اصل معرفت رویت
تقصیر است و اصل ثبات بر صبر دوام فقر است الی الله فنا و علما، انست
که انچه می دانند بران عمل نمی کنند و آفت مرید عجب است از برای
انقطاع نفس خود و کلام لا یعنی افشاء سر ما بغیر سادات مشایخ و دانش ناچیز
چون به بینی که فقیر زیادت دنیا میخواهد پس بدان که این علامت او نادانی
و علامت شقاوت آن است که علم روزی شود و از عمل محروم گردد
و یا عمل روزی شود از اخلاص محروم بود و یا صحبت عارفان روزی شود
تعظیم و احترام شان نصیب نگردد و علم حرز است و جهل عور و صله بقا است
و قطیعت مصیبت و صبر و شجاعت است و صدق قوت است و صحبت
کمین باکسی که اسقاط مونت تحفظ کند میان خود و میان تو و تلف کند مر آداب
شرع و حفظ حال نزدیکی غفلت است العزیز مگوش بهوش
بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه چه می فرماید صاحب تکمله و خلاصة المفاخره گوید از شیخ ابو الحسن
خوشقی منقول است که گفت وقتی در هنگام جوانی وارد دی عظیم وارد شد

ومیشتر از امور بر من مشکل بود نزد شیخ خود شیخ علی بن الهیتی رفتم تا از آن
سوال کنم شیخ ابتداء فرمود ای ابو الحسن واردات تو از افعال قدرت
است حل نه شود مشکلات آن با قوال بل و با فعال و گفت پیش شیخ
عبد القادر جیلانی که او ملکت علما ز عارفان و مالک ازمنه افعال متصرف است
درین وقت راوی مذکور گوید پس در بغداد رفتم بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه
در آمدم دیدم که در محراب مدرسه بوعظ نشسته است جماعتی کثیر پیش
او حاضر اند پس من هم پیش رفته نشستم پس شیخ نظر کرد بر من بمجرد نگاه
کردن انچه در باطن من بود که بسبب آن در اندوه بودم همه را یافتم
گفتم هر چه که برای حل آن آمده بودم همه را در کلام من گفت بعد ازان
از زیر سجاده خیطی بچیده کشید یک طرف آن خود گرفت و طرف دیگر بدست من داد
بعد ازان هر پیچی که از ان خیط باز میکرد واردی عظیم بمن معلوم شد که دران امری جلیل
مشاهده می کردم تا انکه هر همه پیچ را باز کرد جمیع آن واردات بر من ظاهر شد
وخفیات امور ان از من غیب شد و شهود من گشت تا انکه غرق حجب شد پس شیخ
نظر سوی من کرد و گفت خذه بقوة وامر قومك یاخذوا بأحسنها
یعنی بگیر آنها را بقوت خود و بفرما گروه خود را که بگیرند نیکی های آن را جوستی
گوید پس از پیش شیخ برخواستم و هیچ سخن نگفتم و حاضران نیز از کار من آگاه
نبودند غرض باز گشتم و نزد شیخ علی بن هیتی آمدم پیش از انکه گویم گفت من
نگفته بودم که شیخ عبد القادر در ملکت علما رست و بادشاه عارفان و مالک ازمنه
افعال بزرگ و متصرف دران گفت ای ابو الحسن این مشاهدات از کدام
وارد تو بود چون نظر شیخ بر وارد تو افتاد درین مشاهدات ترا بهره داد و
گفت اگر شیخ یاد نمیکرد این مشاهدات را عمرها بسر نمیشد و گفت اگر شیخ مقرر نمود

ترا کہ خذ بالقوۃ عقل از تو برفتی و در زمرۂ مولہان حشر تو بودی و گفت شیخ
اخبار کردہ بدان کہ تو مقتدا شوی قومی را از انکہ ترا فرمودہ و امر قومہ فی
ذکر مناقب الصدق قدوۃ العرفا ازلی مقبول خاص لم یزلی شیخ
موسی بن ماہین زودلی رحمۃ اللہ علیہ نقلست کہ صاحب خلاصۃ المقاصد
گوید از بعضی این طائفہ میگویند کہ وقتی عورتی کودکی صغیر کنار کردہ بر شیخ موسی
بن ماہین زودلی آورد و گفت این فلان ابن فلان است عمر او چہار ماہہ است
شیخ آن کودک صغیر را بر خود طلبید در حال آن کودک دوان بر شیخ آمد
و شیخ فرمود بخوان قل ہو اللہ احد در حال آن کودک بزبان فصیح تا آخر بخواند
بلقین شیخ و ہمچنان آن کودک سخن گفتی و بپا رفتی تا انگہ رسید بس کسی کہ بپا
میرود و سخن گوید راوی می گوید واللہ بعد موت شیخ دیدم آن کودک را
بعد سی سال کہ فصاحت نطق او ہم بدان نوع بود کہ پیش شیخ اول بار سخن
کرد و ہیچ بر آن فصاحت زیادت نشد من کلامہ اگر حجاب از پیش تو برگیرند
بر بساط روحانیت ہر آئینہ سخن گوید او با تو از ذات تو و انوار و حقایق منکشف
شود بر تو و این روایت علاست و رواج ارواح و لمح لامع و فتح طالع و ہر کہ
بدین بساط آید مستوی شود و ہر کہ بدین براق سوار گردد بسدرۃ المنتہی برسد
الیعزیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل در شان سید نا
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ میفرماید صاحب بہجۃ الاسرار باسناد
صحیح می آرد کہ شیخ ابو الفتوح یحی بن سعد اللہ بن ابی عبد اللہ محمد بن محمد
تکروتی گوید بودم من کہ رحلت میکردم از تکروت ہمراہ پدر من شیخ سعد اللہ
یکبار سوی بغداد برای زیارت شیخ عبد القادر و یکبار سوی ماہین برای زیارت
شیخ موسی زودلی در آنحال کہ حج کنند کانیم و حاضر شد شیخ موسی زودلی

زد ولی مجلس شیخ عبد القادر را که حاضر شدیم با همراه وی مجلس شیخ عبد القادر
را پس گفت شیخ عبد القادر که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا ثابت
است پس خم داد شیخ موسی بن ماهین زود ولی گردن خود را او فرو کرد سر خود را
که بزمین رسید و گفت شیخ عبد القادر وارث ماست در همه امور ما شیخ
ذکر مناقب الصدق مظهر آیات هو شاید حریم وحده قدوة العرفا شیخ
بقا ابن بطو رحمة الله علیه صاحب خلاصة المفاخره گوید نقلست از خادم شیخ
ابو ذکریا یحیی بن مرتش که گفت پرسیدم از شیخ خود که سبب ارتعاش شما چیست
فرمود وقتی من در هوا میگذشتم گذر بر قریه شیخ بقا افتاد مردی را دیدم بر مزبله
نشسته گفتم ای مرد از این مزبله برخیز که اینجا نه نشیند مگر کسی که مرتبه او صد در
مراتب بود آن مرد سر در داشت و نظر سوی من کرد و دیدم که آن شیخ بقا
ابن بطو است در حال لرزه در من گرفت از هیبت نظر شیخ بقا و هم راوی
مذکور گوید وقتی شیخ بقا حکایات کرامات اولیا میکرد و مردی صاحب احوال
و کشف و فتح نزدیک شیخ حاضر بود آن مرد گفت در زمان ما بعضی باشند که گاه
ولو در چاه اندازند برای آب پیرزن بیرون آید و بهر سوی نگاه کنند همه زمینند
و چون نماز گذارند پیش خود کعبه را معاینه کنند و در واقعه اینحال آنمرد بود که میگفت
پس شیخ نظر بدان مرد کرد و سر در مراقبه فرو برد در حال آن مرد جمیع احوال
گم کرد و مست و شد از و آنچه مشاهده می دید بعد از ان آن مرد مستغفر شد بر
شیخ بقا آمد شیخ فرمود ما مضی لا یعود او قال لا یعاد راوی مذکور گوید وقتی
سه نفر فقها بزیارت شیخ آمدند و نماز خفتن و بال شیخ گذاردند چنانکه مطلوب
فقها بود شیخ آنچنان قرائت نخواند ایشان بدگمان شدند و شب در زاویه
شیخ ماندند اتفاقا هر سه نفر آن شب محتلم شدند بر در زاویه شیخ جوی بود آب

هر سه نفر برای غسل در آب فرود آمدند ناگاه شیری سخت بزرگ بیامد و بر جامهای ایشان نشست آن شب سرما از حد مفرط بود و ایشان یقین دانستند که امشب هلاک خواهیم شد شیخ را بدین حال اطلاع شد از زاویه بیرون آمد شیر چون شیخ را دید در حال بر پای مبارک شیخ مراغه کردن گرفت شیخ آن شیر را با سیتن مبارک میزد و میگفت مهمانان ما را چرا معارض شدی اگرچه بر ما بدگمان بوده اند بعد ازان آن شیر برفت و ایشان از آب بیرون آمدند و مستغفر شدند شیخ فرمود که شما زبانهای راست کرده اند و ما دلهای را شیخ عبد الله یافعی گوید که قضیه فقها را بعضی مشایخ دیگر هم بود و او چنین گفت که شما بقویم ظاهر مشغول شدند و ما بتقویم باطن پس لابد شما از شیر تبرسید و شیر از ما بترسد ایضاً نقلست از شیخ علی بن ادریس یعقوبی رحمة الله علیه که گفت وقتی در شیخ بقا ابن لبّوا آتش سخت کرفت پس شیخ برخاست در موضعی که آتش نرسیده بود و حمدی بکشید و گفت الی التقایا مبارکة در حال آتش همانجا که شیخ فرموده بود کشته شد راوی مذکور می گوید وقتی دیگر شیخ بقا ابن لبّوا رحمة الله علیه بر شط نهر ملک نشسته بود کشتی بگذشت که در ان بعضی لشکریان بودند و با ایشان شراب و فاکهه و زنان فاحشه و مطربان و امارد بود که که در غایت لهو مشغول بودند پس شیخ ملاح را گفت از خدا تعالی تبرس و ایشان را بر کناره در خشکی بر ایشان هیچ التفات بقول شیخ نکردند بعد ازان شیخ گفت ایها النهر المسخر خذ العجزة یعنی ای نهر فرمان بردار بگیر فجره را در حال آب بر شد و ایشان در صدد ان شدند که همه در آب فرو روند و اهل کشتی بر همه فریاد بر آوردند که ای شیخ ما توبه میکنیم و ازین باز می آییم در حال آب فرو نشست و ایشان بر شیخ آمدند و همه توبه کردند بعد ازان بسیار بزیارت شیخ آمدن گرفتند و شیخ بقا از اجلاء عارفان و اکابر متقربان و صاحب احوال نفیسه و معارف سنیه و مقامات شریفه بود

وباع طویل درکشف ومحل عالی درتمکین ومقرسامی درقرب وقدم راسخ
درتصرف داشت وشیخ عبدالقادر جیلانی بروبسیار ثنا گفتی - من کلامه
الصاف خلق بده ازنفس خود ونصیحت قبول کن ازهرکه دون تست تابیابی
شرف منازل وهرکه دردل اواجری منیت آندل خراب است وچون دل از
شهوت بازنماند عافیت یابد وهرکه باداب اهل بدایت استقامت ننمایدت -
دعوی مقامات اهل نهایت اوراکی میسر شود وهرکه ازحق تعالی یاری نخواهد برنفس
خود هلاک کند نفس اورا - العزیز بگوش هوش بشنو که چنین ولی اکمل
وشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب اسرار
باسناد صحیح می آرد ومی گوید که شیخ بقاین بطور رحمة الله علیه صاحب کشف حقایق
بوده دران مجلس قدمی حاضر بود چنان که شیخ ابوسعید مشاهده کرده است -
همچنان این ولی اکمل مشاهده کرده می گوید لما قال الشیخ عبدالقادر
قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی قالت الملائکة صدقت یا عبدالله
یعنی هرگاه که گفت شیخ عبدالقادر جیلانی که پای من اینست که برگردن هرولی خدا تعالی
ثابت است فرشتگان گفتند راست گفتی ای بنده خدا صاحب مخاذن گوید
اگر مراد از کل ولی الله اولیاء زمانه بودی هرآئینه فرشتگان چنین گفتندی
قدمک علی رقاب اولیاء زمانک ملائکه را معلوم بود که همه اولیا پایش را
قبول کرده اند املائکه صدقت یا عبدالله گفتند اری هرکلامیکه مقید نباشد حکم او
برا طلاق است - ذکر مناقب الصدق قدوة العرفا معنوی وکشاف
آیات صوری زبدة المحققین شیخ ابوسعید قیلوی رحمة الله علیه نقل است
صاحب خلاصة المفاخره گوید که شیخ ابومحمد طلحة بن مظفر گوید که شیخ ابوسعید قیلوی
رحمة الله علیه از اجلاء مشایخ وصاحب تصرف وخارق بود برای کاری دعا نکردی

مگر آنکه مستجاب شدی و بر سیدن مریض نرفتی مگر آنکه همدران روز صحت یافتی
اگر حیات باقی بودی و نظر کردی بر دلی خراب مگر آنکه معمور شدی و بر دل معمور
نظر نکردی بعین غضب مگر آنکه خراب شدی راوی مذکور می گوید وقتی با شیخ بودم
بظاهر قلیوبیه بوشت رسیدیم که شیخ بر صخره عظیم بر آمد و خواست که بانگ نماز
بگوید همین که گفت الله اکبر در حال آن سنگ پنج پر کاله شد از هیبت تکبیر
شیخ در کمانم آمد مگر زمین بجنبید و هم راوی مذکور گوید وقتی دیگر در قلیوبیه نزدیک
شیخ بودم کسی برای شیخ انار شیرین و ترش هدیه آورد شیخ بر حاضران مجلس قسمت
کرد یکی از ان مرا داد چون شکستم دیدم که ترش بود گفتم اگر شیرین بودی به بودی
شیخ فرمود مرا بده او را دیدم بدست مبارک بگرد انید و چیزی از ان تناول کرد
و فرمود این انار شیرین است و مرا داد هرگاه چشیدم دیدم که بغایت شیرین
بود الصیفا صاحب خلاصه گوید نقل است از شیخ ابو محمد مدنی که گفت وقتی
از شیخ خود شیخ ابو سعید قلیوبی اجازت طلبیدم تا به دمشق روم شیخ مرا اذن کرد و دو سیب
داد و فرمود یکی ازین دو سیب وقت رفتن بجوزی و یکی بازگشتن و جز آن چیز دیگر
تناول نکنی راوی مذکور گوید که یکی ازین دو سیب وقت رفتن زادمن بود و یکی
بوقت بازگشتن یعنی هرگاه که گرسنه و تشنه می شدم از ان سیب باندک سیری
میشدم و چون دوم بار گرسنه میشدم میدیدم که آن سیب همچنان صحیح و درست
است گویا که دست هیچکس بدو نرسیده است و چون بدمشق رسیدم آن سیب
تمام خورده شد و دوم سیب هم وقت بازگشت همچنان بود که اول بود تا آنکه
بعراق رسیدم شیخ ابو سعید قلیوبی از اکابر عارفان و ائمه محققان صاحب مقامات علیه
و معارف جلیه و سر سنی و مشرب هنی بود و در مکان مکین در معانی و معراج عالی در
احوال نهایت و طور رفیع از منازل ولایت داشت و او یکی از فقهای معتبر و علمای

اہل فتوی بود من کلا میدہ بتصوف مرطایفہ اسلام است در طلب وصال بانشاط
تمام جہد بلیغ نمود و خود را گم گردند پس از اسرار قرب ایشان مذاشتیدند
لبیک اللھم لبیک و حسن ارادت دخول است در ہر خلقی سنی و خروج از ہر وصفے
دنی و مراقبہ احوال لزوم واجب در ہر نفس است و اقبال علی اللہ تعالے بجوشرف
و اسقاط تکلف و توکل قیام بادامر و مراعات سر و توحید غض بصر است از اکوان
بمشاہدہ یکسی منزہ است از ہر نقصان العزیز نیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین
ولی اکمل و رشان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ می فرماید
صاحب بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد کہ شیخ ابو القاسم نفیہ گفت کہ شنیدم من
شیخ ابو الحسن علی العربی را در دمشق کہ می گفت بعضی گفتند مرپیر ما را کہ شیخ ابو سعید
قیلوی است انا اسمع ھل قال الشیخ عبد القادر قدمی ھذہ علی رقبۃ
کل ولی اللہ تعالی یا مر قال بلی قالھا بامر لا شک فیہ وھو لسان القطبیۃ
و من الاقطاب فی کل وقت من یوم بالسکوت ولا یسعہ الا السکوت
و منھم من یومر بالقول فلا یسعہ الا القول وھو اکمل فی مقام القطبیۃ لانہ لسان الشفاعۃ
یعنی ما می شنویم ایا کہ گفت شیخ عبد القادر کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولیے
خدا تعالے ثابت است با مر خدا تعالی شیخ ابو سعید قیلوی گفت ارے
آن قول قدم را بفرمان خدا تعالی گفتہ است و آن قدم زبان قطبیت است
کہ بعضی قطب در وقت خود کسی اند کہ مامور شوند بخاموشی بودن نمیگذارند ایشان را
مگر خاموش بودن و بعضی مامور شوند بگفتن نمیگذارند آن ہا را مگر گفتن و ان سید القطب
کامل تر است در مقام قطبیت زیرا کہ آنسید زبان شفاعت است صاحب مخازن
گوید پس ازین حکایت معلوم شد کہ آنحضرت از خود نگفتہ اند مگر بامر خدا تعالے
و الکلیت آنحضرت در مقام قطبیت بسبب انبقول است کہ ہیچ قطب و ولی مثل

شیخ عبد القادر کاملتر نیست ازین جهت شیخ ابو سعید قتلوی وهو الاکمل بلام تعریف
گفت و معنی را نحوی خوب می داند که در لام تعریف چه فواید راست
مثلاً درین ترکیب که زید قائم گویند قیام بر زید منحصر نیست و چون زید القائم گویند
بلام معرفه پس درین ترکیب قیام بر زید منحصر گردد و حاصل در ترکیب اول احتمال
است که زید قائم باشد و غیر زید هم قائم باشد و در ترکیب ثانی هیچ احتمال غیر نیست
لام تعریف نیست یعنی زید قائم است نه غیر زید همچنان در قول شیخ ابو سعید قتلوی
شیخ عبد القادر اکمل است و در مقام قطبیت نه غیر او و دیگر از کلام شیخ قتلوی ظاهر
شد که سید عبد القادر مر مریدان و محبان خود را شفیع است زیرا که شیخ ابو سعید
مذکور آن حضرت را لسان الشفاعت گفته در بهجة الاسرار آمده از شیخ ابو عمر عثمان
صریفینی مرویست که گفت شیخ بقا بن بطو و شیخ علی بن هیتی و شیخ ابو سعید قتلوی رحمة الله
علیهم چون بمدرسه شیخ عبد القادر می آمدند دروازه مدرسه را جاروب میکردند
و آب می پاشیدند و بی اذن آن حضرت داخل مدرسه نمی شدند و چون آنحضرت
ایشان را حکم جلوس میفرمودی از آنحضرت آیان میخواستند چون امان میداد
می نشستند بکمال ادب و چون آنحضرت سوار می شد هر که از ایشان دران وقت
حاضر می بود غاشیه میگرفت و همراه رکاب می شد و آن حضرت ایشان را منع
می فرمود و میگفتند - بمثل هذا نتقرب الی الله عز وجل یعنی بمثل این عمل
تقرب میجوئیم بسوی خدای تعالی و هم راوی مذکور گوید دیدم اکثر اولیای عارفین
عراقین را که هم عصر آنحضرت رضی الله عنه بودند چون بر دروازه رباط آنحضرت
یا بر باب مدرسه آن حضرت و یا بر در خانه آنحضرت میرسیدند عتبه عالیه را بوسه
میدادند - ذکر مناقب الصدق قدوة العرفا فخر الفقرا افضل العلما
شرقی و غربی شیخ ابو یعزا مغربی رحمة الله علیه نقلست - صاحب

صاحب خلاصة المفاخره گوید از شیخ فقیه ابو محمد بن عبد الله بن محمد افریقی که گفت
شیخ ابو لیغزا در بدایت حال پانزده سال در بیابان اقامت کرد و نخوری نگرفت
چنانکه وی و آن گیاهی است خورد و شیران و طیور نزد یک خدمت شیخ جای گرفتند
همان جامی بودند و چون از خوف شیران راه نماندی یاگاوان را میگرفتند شیخ
بیامدی و ایشان را گوشمال دادی در حال ذلیل و منقاد می شدند و بفرمود تا
یکدیگر را باذن الله از ایجا بردند در حال اطاعت میکردند و هیچ یکی از شیران آنجا دیده نشدی
وقتی هیزم کشان بیامدند پیش شیخ و شکایت کردند از کثرت شیران در بیشه که
ایشان هیزم می شکستند شیخ خادم را فرمود که در ان بیشه رود و ندا دهد بلند کن
که ای شیران شیخ ابو لیغزا میفرماید که از این بیشه جای دیگر روید در حال آن شیران
با بچگان بیرون شدند و خلق میدیدند تا انکه هیچ شیری در آن بیشه نماند وقتی نمودار
هم نشد ایضاً راوی مذکور گوید بقلست از شیخ ابو مدین مشکور رحمة الله علیه
که گفت وقتی در مغرب قحط سخت بود بر شیخ ابو لیغزا آمدم او در صحرای نشسته بود
و بر گرداو وحوش بسیار از جنس شیر و غیر ذلک مختلط بودند و هیچ یکی مر دیگری را
ایذا نمی رسانیدند و بر سر مبارک او طیور نیز در هوا سایه کرده یکی از ان وحوش
پیش شیخ آمد و چیزی گفت چنانکه کسی با کسی سخن گوید شیخ او را فرمود که رزق
تو در فلان موضع است هر یکی از وحوش پیش شیخ آمدند و شیخ او را اجوات میداد
تا انکه هیچ یکی از وحوش و طیور نماند گفتم یا سیدی ما را فرمودای سبب این وحوش
و طیور همه بر من جمع آمدند و شکایت کردند از شدت جوع از سبب قحط و گفتند
که ما در زمین مغرب از محبت تو در جوار تو می باشیم و غیر زمین مغرب جای دیگر نمیدانیم
ما را دریاب شیخ فرمود حق تعالی مرا اطلاع داد بر ارزاق ایشان و بدان اوقات
و مواضع که آن ارزاق بدانشان رسد پس خبر کردم ایشان را بدان و برفتند ایشان

اکنون دنبال ارزاق خورد هم راوی مذکور گوید نقلست از شیخ ابو محمد صالح دکاک
رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ خود شیخ ابو مدین مغربی رحمة الله علیه که گفت
وقتی در زمان قحط بمغرب بعضی اصحاب شیخ ابو یعزا بر شیخ آمدند و گفتند ما را زمینی بود
که قوت خود و از ان عیال از زراعت آن میساختیم اکنون از سبب قحط آن زمین
خشک مانده است شیخ برخاست برابر او شده در زمین او رفت و میگشت و می دید
از حد آن زمین بشارت عصا مبارک او می گفت تا اینجا بعد زمانی ابری بر سحاب
در زمین او مخصوص باران بارید و از ان بگذشت همه ان زمین زراعت شد
جای دیگر نه **من کلامه** احوال مالکست مر اهل بدایت را و متصرف ایشان
است و مملوکست مر اهل نهایت را و ایشان متصرف احوال اند و هر حقیقتی
که محو اثار و رسوم نبنده نکند پس آن حقیقت نیست ولی نباشد تا انگه مراد را قدم
و مقام و حال و منازله و سر نباشد قدم چیزی است که بدان سلوک راه حق تعالی
کنی و مقام چیزی ست که استقامت دهد ترا در ان سابقه حکم ازلی و حال چیزیست
که وارد شود بر دل تو از فوائد وصول نه از نتایج سلوک و منازله چیزیست که مخصوص
شوی تو بدان وقت حضور از مشاهده نه بوجه استتار و سر چیزیست که ودیعت
نهاده اند در تو از لطایف ازل العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی
اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه می فرماید
صاحب سفینه گوید شیخ ابو یعزا مغربی رحمة الله علیه که از جمله مشایخ مغرب است
می آرند که بعضی از اصحاب ایشان گفتند که ما ببغداد میرویم شیخ گفت چون
بانجا رسید نهایت ترک ملازمت شیخ عبد القادر ننمایید بخدا سوگند که در تمام عجم مثل او
آفریده نشده و در عراق مانند او دیده نگردیده و مشرق زمین را مباهات باد
بر مغرب و علم و کمال او برتر است از علم و کمالات اولیاء دیگر و گفت یاران

خود مرا چون ایشان را به بینید سلام من برسانید و بگوئید که مرا فراموش نکنید
و گفت ان الشرق لیفضل به علی الغرب یعنی شرق بزرگی یافت بسبب او
بر مغرب صافتر آنکه علم و فضل او متمیز گردانید او را از اولیاء الله ذکر مناقب
الصدق قدوة العرفا رحمدی شاهد بزم احدی قبله اخیار شیخ ابو محمد
ماجد کردی رحمة الله علیه لقلست صاحب خلاصة المفاخره گوید که شیخ
سلمان بن ماجد کردی گوید وقتی نزدیک والد خود بودم در خلوت و هیچ چیز آنجا
برای خوردن و آشامیدن نبود پس والد بر در خلوت آمد و نشست و من برابر
وی بودم ناگاه بیست مرد مهمان رسیدند والد مرا گفت ای مسلمان درون
خلوت رو و برای ما طعام بیار مخالفت امر او نتوانستم کردن درون رفتم و دو خادم
برابر من آمدند چه بینیم که درون خلوت آوندها بسیار پر از طعام نهاده اند بیرون
آوردیم و پیش ایشان نهادیم چون ایشان از طعام فارغ شدند و از طعام چیزی
نماند پانزده نفر دیگر رسیدند باز شیخ مرا گفت ای مسلمان درون خلوت رو و برای
ما طعام بیار باز درون خلوت رفتم و آن دو خادم برابر من بودند چه بینیم آن
آوندها همچنان از طعام پر اند ولی غیر طعام اول پس بیرون آوردیم و آن طعام
پیش ایشان نهادیم چون ایشان فارغ شدند و از طعام چیزی نماند سی نفر دیگر
رسیدند باز شیخ مرا گفت ای مسلمان درون خلوت برو و برای ما طعام بیار همچنان
کردم و آن دو خادم برابر من بودند چه می بینیم آن آوندها باز همچنان از طعام
پر بود ولیکن غیر طعام اول و ثانی پس بیرون آوردیم و آن طعام پیش ایشان
کشیدیم چون ایشان از طعام فارغ شدند شیخ نظر بدان دو خادم کرد در حال
بر زمین افتادند و بی هوش شدند همچو چوب گشتند و مجال سخن و حرکت ایشان را
نماند مگر دو چشم ایشان که در حرکت بود پس ایشان را برداشتند و در خانه

بر وند مدتی بدین هیئت بودند تا آنکه مادران ایشان گریه کنان بر شیخ آمدند
عجز و زاری و شکایت حال فرزندان خود میکردند شیخ مرا گفت ای سلمان
برو و ایشان را بر من بیار همچنان کردم نزدیکی از ایشان رفتم و گفتم که والدین
ترا می طلبید در حال برخاست گویا که او را چیزی نبود و بر دوم رفتم با او همچنین
کردم در حال او هم برخاست هر دو را بر شیخ آوردم ایشان عذر میخواستند
و توبه و استغفار میکردند تا آنکه شیخ خوشنود شد سلمان گوید من از ایشان پرسیدم
که حال چه بود یکی گفت چون ماسیوم کرت طعام بیرون آوردم متحیر شدم گفتم که
اینچه باشد در خاطر گذشت که این سحر است دوم خادم گفت که در خاطر من آمد
که این طعام کجا آورد و هر دو تنم یاد کردند که بدین خطره هیچکس مطلع نبود مگر حق
جل و علا ایضاً - راوی مذکور شیخ سلمان گفت که وقتی والدین مرا فرمود
ای سلمان برو در دامان کوه انجا سلسله نفر خواهی یافت ایشان را سلام من برسان
و بگو که شما چه آرزو دارید همچنان کردم یکی گفت انار آرزو دارم دوم گفت تفاح
سیوم گفت انگور پس من بر والد آمدم و از احوال خبر کردم والد مرا فرمود که برو از
فلان درخت این همه بچین بیار و یقین من میدانستم که آن درخت خشک بود رو
کلام شیخ نکردم و برفتم نزدیک آن درخت چه بینم همه سبز شده و برگ و بر آورده
و انار و تفاح و انگور بار گرفته است که مثل آن نکو تشبوی وقتی ندیده بودم از آن
میوه ها را از آن درخت بچیدم و بر والد آوردم فرمود که بر ایشان ببر همچنان
کردم صاحب انار و عنب هر دو بار روی خود تناول کردند و صاحب تفاح گفت
که من ایثار تو کردم و تفاح را از من نپسندید خاطر من از نیکه او رد کرد متغیر شد قدری
رفتند و من برابر آن هر دو نفر در رهو اشدند و صاحب تفاح باز نماند نمی تواند که
مقدار شبری از زمین بر آید خواست که بجهد در حال بر روا فتاد و آن دو نفر

یاران او از هوا فرود آمدند و او را گفتند که این سبب انتباع تو بود که تفاح را
نگرفتی پس ایشان همه سر برهنه کردند و بعذر خواستن بر والد آمدند والد مرا
مرد را گفت ای فرزند ترا چه چیز مانع شد از قبول کرامت من و از موافقت
یاران خود پس آن مرد سر و قدم آورد و عذر میخواست و پای پدر من بوسید
تا آنکه والد از وی خوشنود شد و فرمود که لا بأس علیك و مرا گفت ای سلمان
تفاح کجا است بر من موجود بود در حال والد را دادم والد آن را شکست قدری
از آن خود خورد و قدری مرا و قدری ایشان را داد و دیدیم که در آن تفاح اصلا
خستگی نیست و ایشان گفتند که در عنب درمان هم هیچ خستگی نبود و بعد از آن
والد هر دو کفت آن مرد گرفت و در هوا پرتاب کرد در حال آن مرد با آن هر دو یار
در هوا شد همچو تیر پران رادی گوید والد خود را پرسیدم که ایشان از کدام
طایفه اند فرمود ایشان از مردان غیب اند و در عالم سیر دارند هر کجا که خواهند
بروند و الله من از من عهد کنانیدند که در حیات من هیچکس را از خبر نکنی الغرض
شیخ ابو محمد ماجد کردی رحمة الله علیه از اکابر عارفان و صدور مقربان و اجلاء ائمه
محققان و صاحب کرامت ظاهره و احوال فاخره و مقامات جلیله و مواهب
جزئیه بود و حضور کامل در منازل حضرت و مشرب هنی از منازل وصل و صعود در مراقی
تقریب و سمو در مدارج معالم داشت من کلامه هر که مشتاق شد انس
یافت و هر که انس یافت در طرب شد و هر که در طرب شد قرب یافت و هر که
قرب یافت بمقصد رسید و هر که بمقصد رسید در حیرت افتاد و هر که در حیرت فنا
چشم او روشن گشت باقتراب و زاهد معالجت صبر کند و مشتاق معالجت سکر
و دوا اصل معالجت ولایت یعنی محبت و شوق آتشی است افروخته در دل
محبان ساکن نشود مگر بلقاء محبوب و نظر بجمال او و آتش محبت ارواح را در گذار

وآتش هیبت دلها را وآتش شوق نفوس را وصمت عبادت است بغیر عناد
زینت است بس بے سرایه وهیبت است بی سلطنت وحسن است بی حیا
وراحت کرامات کاسبین وغنیمت است از اعتذار وبسنده است مرد را علمی که بدان از مولی تعالی نبرد
وبسنده است او را از جهل که بدان تعجب شود وعجب بعض حق است که بی پوشند بدانها صاحب او عیوب
نفس خود را وحق تعالی هیچ چیز عجیب نیافریده است مگر آنکه نقش آن در صورت آدمی است
وهیچ امری غریب ایجاد نکرده است مگر آنکه مردم را بدان صلاحیت وقوت
داده وهیچ سری را ظاهر نگردانیده مگر آنکه مفتاح علم آن در بنی آدم نهاده پس این
نسخه است مختصر از عالم الیعنه بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل
در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجت
الاسرار باسناد صحیح آورده میگوید که سخن کرد ما را ابو محمد ماجد بن محمد بن خالد بن
بکر بن سیمان غانم العراقی در قاهره در سال ششصد وهفتاد ویک هجری واو گفت
که خبر کرد ما را شیخ ابو بکر بن محمد بن عوض بن سلامة البغدادی در بغداد در سال ششصد و
سی هجری واو گوید خبر کرد ما را پدر من شیخ عوض که از یاران شیخ عبد القادر جیلانی
است که گفت یعنی شیخ عوض گفت که قصد کردم من وشیخ محمد شبلی وشیخ ابو احمد
عبد الباقی بن عبد الجبار هروی وشیخ ابو عبد الله بن محمد کیلانی نیز قصد کردند سوی
زیارت شیخ ابو محمد ماجد کردی رحمة الله علیه در جبل قمرین پس هرگاه که آمدیم ما
آن را اکرامی داده شدیم ما را واقامت کردیم ما نزدیک وی چند روز پس
هرگاه طلب اذن کردیم ما در رفتن شیخ ماجد کردی گفت زیاده کنیم شما را چیزی
که نقل کنید شما آن را از من پس گفت لما قال الشیخ عبد القادر قدمی
هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی لم یبق الله ولی فی الارض
فی ذلک الوقت الا حنی عنقه تواضعا لله عز وجل واعترافا

بمکانته ولم یبق نادمن اندیة صالحین الجن فی ذلك الوقت
الا حضره ذکر ذلك وقصدت وفود صالحین الجن من جمیع الآفاق
مسلمین علیه وتائبین علی یدیه وازدحموا فی بابه قال فودعناه وانتبا
بعد لزیارة الشیخ مطری انفسنا اعظم ما سمعناه من الشیخ ماجد الکردی رضی الله عنه
فلما دخلنا علیه حیث قال صدق اخی الشیخ ماجد الکردی فیما اخبرکم به عن الشیخ عبد القادر رضی الله عنه
پس گفت شیخ ماجد کردی هرگاه که گفت شیخ عبد القادر که پای من این است
بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است باقی نماند سر خدا تعالی را هیچ ولی
و زمین در آن وقت مگر که خم کرد گردن خود را از جهت تواضع کردن برای
خدا تعالی و اقرار کردن بمکانت او و باقی نماند هیچ مجلس از مجلسهای صالحان
جن در آنوقت مگر در ان مجلس ذکر قول قدمی است یا ذکر الشیخ عبد القادر جیلانی
و گفت قصد کردند آنرا گروهای صالحان جن از همه آفاق در آنحال که اسلام
می آوردی و در آنحال که توبه کنندگان اند بر دست آن رضی الله عنه و
ازدحام شدند بر روی رضی الله عنه و گفت یعنی شیخ عوض گوید پس وداع کردیم
ما آن را و آمدیم بعد ازین برای ملاقات شیخ مطری رحمة الله علیه بنا بر بزرگ
داشتن چیزیکه شنیدیم ما آن را از شیخ ماجد کردی پس هرگاه که در آمدیم بر شیخ
مطری و شیخ ما را مرحبا گفت و فرمود راست گفت برادرم شیخ ماجد کردی
در چیزیکه خبر کرد شما را بدین چیز از شیخ عبد القادر رضی الله عنه صاحب ما خاذن قادریه
گوید درین حکایت دو چیز از غرایب و عجایب است یکی آنکه طوایف اجنه از
جمیع عالم اسلام آورده پایش را قبول کرده اند و دیگر آنکه از دحام جنیان در درگاه
آنحضرت از انس زیاده تر است ایضاً صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می
وی گوید که سخن کرد ما را ابو عبد الله محمد بن عیسی بن عبد الله بن قیمان الروی المخفی

در قاهره در سال شمشصد و هشتاد و شش هجری و او گوید که مبشر کرد مرا شیخ ابو محمد
عباس بن سلمان بن ابو محمد ماجد کردی در بغداد و او گوید که خبر کرد مرا پدر من
که گفت حاضر آمدم من همراه پدر من مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه را در بغداد
در رباط وی فقال الشیخ عبد القادر قدمی هذا علی رقبة کل ولی الله تعالی فحنی ابی عنقه
پس گفت شیخ عبد القادر که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است
پس خم داد پدر من گردن خود را ایضاً در بهجة الاسرار از شیخ ماجد کردی که وی
احدی از اوتاد است می گوید الشیخ عبد القادر امام اهل الطریق و شیخ
الشیوخ فی هذا العصر و نوره یستضیئ اهل القلوب فی احوالهم و بهجة
سروته یتسع اسرار اهل الحقایق فی معارفهم و نوره مضی من
نور النبوی و به قوته و به بهجته و مستمده من اصل النبوی و به قوامها علیه
یعنی شیخ عبد القادر پیشوای اهل طریق است و شیخ پیران است در این زمانه که
بسبب نور او روشن میشوند اهل قلوب و احوال خود ها و از بهجت سر او
گشاده می شود اسرار حقایق و معارف ایشان و نور وی روشن است از نور
نبوی و همان نور قوت اوست و همان نور بهجت و استمداد است از اصل
نبوت و همان اصل قوام آن بهجت است و بر همان اصل اعتماد آن بهجت است

ذکر مناقب الصدیق عالی قدر شیخ البر و البحر قدوة الکبری مظهر الهی شیخ مطرباذرامی رحمة الله علیه

نقلست از شیخ عوض بن سلامه بغدادی
که گفت شنیدم از والد خود که وقتی که در بلده شیخ مطرباذرای جراد عظیم یعنی ملخ
بسیار میگذشت چندانکه تمام هوا پوشیده شده بود مقدم ایشان مردی بود سوار
بر کبش جراد باواز بلند میگفت لا اله الا الله محمد رسول الله کل العام فی الله هر جا که
آن مرد توجه میکرد دنبال او میرفت بعد ازان شیخ مطر در صحن زاویه خود بیرون آمد

ومداکر رباجنود الله ارجعی من هنا در حال آن ملخ همه باز گشتند و آن مرد از هوا
همچو عقاب پیش شیخ افتاد و تیغ فرمود و آن مرد را که ترا چه باعث رسد که بغیر اذن
بر سطح این گذشتی آنمرد در پای شیخ افتاد و می بوسید و عذر میخواست و استغفار
میکرد تا انکه شیخ خوشنود شد و انچه از و سلب کرده بود باز داد و فرمود برخیز و برو
در حال آن مرد باز در هوا پریده رفت همچو سهم مفوق یعنی تیر سوفار شکسته و آن
ملخ در بلاد عراق افتاد خلقی آن را گرفتند و چند روز قوت خود ساختند بعد ازان
شیخ فرمود که این جراد میخواست که گشت زار را خراب کند من از حق تعالی استدعا
کردم تا مرا اذن شد و هم راوی مذکور گوید لفظست از شیخ ابو طاهر بن احمد صرری و او
از پدر خود روایت میکند که گفت شبی بوقت سحر در باوزای را یکچه بوزید که از لذت
آن ارواح از اشباح خواست که پرواز کند و عقول از سکران از خود بخود شود و
بعد ازان بارقه از نور ساطع شد که تمام افق را منور کرد - فقیل لی قد
تجلی نور جمال الحق عز وجل اللیلة بقلب عبده الشیخ مطر ثم اجتجب عنه
یعنی گفتند که مرا نور جمال حق امشب تجلی کرد بر دل بنده خود شیخ مطر پس محتجب شد
از و فتنفس حسرة علی عدم دوام تلك المشاهدة یعنی شیخ دم حسرت برآورد
بر عدم دوام آن مشاهده آن ترا چه طیبه که در مشام تو رسید از طیب نفس شیخ
بود و آن بارقه از نور نظر شیخ بود که تجلی کرد یعنی بعین حیات بسوی وجود طالب
آن تجلی راوی می گوید چون بامداد شد بزیارت شیخ رفتم چه بینم بر در زاویه شیخ
گیاهها خشک که دیده بودم همه تر و تازه و سبز گشته و دو مریض اعمی و دوم مریض
مبتلا صحیح البدن شده از یاران شیخ خبر باز پرسیدم گفتند شیخ امشب در وسط این گیاه
بیتوتت کرد و اعمی و مریض نزدیکیت آن خواب کردند چون بامداد شد دیدیم که گیاه تر
و تازه و سبز گشته است و اعمی بینا و مریض معافی شده و شیخ مطر از سادات عارفان

واکابر شیوخ محققان وصاحب احوال شریفه ومقامات منیفه وکرامات ظاهره وآیات
باهره بود وتصانیف نافذ وباع طویل در احکام ولایت وقدم راسخ در درجات نهایت
داشت واو یکی از ارکان اولهٔ طریقت واکابر ارباب حقیقت بود - من کلامه
لذت نفوس معرفت رفیق اعلی است ولذت قلوب مزاحم انس نظر است در مقام
قدس بالحان توحید در ریاض تجرید مطربان معانی من تملک الثانی که جاذب است
اهل آنرا بسوی قسم ثانی ورافع است مرارباب اثر را در مدارج امانی ولذت ارواح
شرب کاس محبت است ولذت اسرار مطالع نسیم حیات ابدیت وحکمت احباب
حق است چون وارد شود بر دل وال گردد بر مکان هدی وانکار دل را صیقل
دهد وعیوب باطن را پاک کند وهر چیز یکه قایم است بغیر پس ضرورت بیش کند آن را
وهر چیز یکه ظهور او بخشم است عرض لازم او ست وهر چیز که وقت جامع او ست
همان وقت فارق او ست ودیگر کلمات شیخ را بسیار است اما مقصد آن که
العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ول اکمل مدستان سیدنا غوث الاعظم
چه میفرماید شیخ عوض گوید چون از شیخ ابو محمد ماجد کردی مرخص شدیم آمدیم بر شیخ مطر
بنا بر بزرگ داشتن وچیزیکه شنیدیم ما آنرا از شیخ ماجد کردی پس هرگاه در آمدیم
ما بران شیخ مطر مرحبا گفت وگفت راست گفت برادرم شیخ ماجد کردی وچیزیکه حذر
کرد شما را بدان چیز از شیخ عبد القادر رضی الله عنه - ذکر مناقب الصدق حماد
بالله الباری عالم وفاضل کامل وحافظ وقاری مظهر انوار سروری فرزند
وقت شیخ ابو محمد بن عبد الله البصری رحمة الله علیه نقل است
صاحب خلاصة المفاخر گوید شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین سهروردی گوید که
وقتی قصد بصره کردم برای زیارت شیخ ابو محمد بن عبد بصری در اثنای راه مواشی و
مزاعیها وبساتینها فراوان دیدم پرسیدم که ازان کیست گفتند ازان شیخ

ابو محمد در خاطر گذشت که این احوال ملوک است بعد ازان در بصره در آمدم
در من سورهٔ انعام میخواندم در دل آمد که هر آیتی که بآخر رسد تا در خانه شیخ دال من
همان بود و باوی یعنی صفت شیخ و حالی که مناسب است او را پس بر در شیخ رسیدم
و پای بر عتبه در نهادم و این آیه میخواندم اولئک الذین هدی الله فبهدیهم اقتده
در حال دیدم که خادم شیخ بشتاب بیرون آمد پیش از انکه دستوری کنم و گفت
که شیخ شما را میطلبد چون من بر شیخ در آمدم ابتدا آغاز کرد و گفت الیوم انچه دیدی
انهمه بر زبان است و در دل این عبد ازان چیزی نیست شیخ الشیوخ گفت
عجب من زیاده شدم از انکه هیچکس بر حال من مطلع نبود جز حق سبحانه و امام
عبد الله یافعی گفته است که شنیدم این قصه در حکایت شیخ شهاب الدین بود
باشد رحمة الله علیهما ایضاً نقلست از شیخ ابو عبد الله محمد المغربی رحمة الله علیه که
گفت وقتی مجاور بوده ام در حرم مکه زاد الله شرفا و بمقام سیدنا ابراهیم خلیل
علیه السلام وقتی چاشتی نشسته بودم ناگاه دیدم که شیخ ابو محمد بن عبد الله البصری در ان
مقام رسید آمد و بر ابر چهار نفر و بگزیدند رکعت نماز با ایشان گذاردند و هفت بار طواف
کردند و بیرون آمدند از باب بنی شیبه راوی میگوید که من دنبال ایشان شدم
یکی از ایشان مرا منع کرد شیخ او را گفت بگذار بگو بیا بعد ازان شیخ خود پیش ما
بایستاد و پنج صف کرد که هر صفی مردی قریب مردی و هر یکی را گفت که قدم بر
قدم انکس نهند که پیش اوست شیخ در پیش و ما در پس چنانکه فرموده بود روان شدیم
دیدیم که زمین بزیر پایها ما طی می شد ساعتی گذشت ناگاه در مدینه شریفه رسیدیم
پس زیارت روضه منوره کردیم و نماز ظهر همانجا گذاردیم باز شیخ در پیش و ما در عقب
هم بران ترتیب از انجا بیرون آمدیم ساعتی گذشت ناگاه در بیت المقدس رسیدیم
نماز عصر همانجا گذاردیم باز شیخ در پیش و ما در پس همچنان بیرون آمدیم ساعتی گذشت

که در سدّ یاجوج و ماجوج رسیدیم نماز مغرب آنجا گذاردیم با شیخ بشتابیدیم در عقب رو نهادیم ناگاه در کوه قاف رسیدیم نماز عشا آنجا گذاردیم بعد ازان شیخ بر بلندی کوهی نشست و ما گرد بر گرد او ناگاه دیدیم از نواحی کوه یعنی مردان در هوا بهیأت هیچو شیر بغایت نورانی که انوار ایشان روشنتر از نور آفتاب و قمر بود بیامدند بر شیخ و سلام گفتند و با ادب تمام پیش او بنشستند و بعضی مردان دیگر نیز که در هوا هیچو برق میدرخشیدند دیدیم که از هوا فرود آمدند و شیخ را حلقه کردند و بنشستند و التماس نمودند که شیخ چیزی بفرماید شیخ فواید می فرمود و ایشان نعرها میزدند و بعضی میغریدند و میگریستند و بعضی می نالیدند و فغان میکردند بعد ازان در هوا می شدند و میرفتند راوی میگوید مرا در خیال همچنان مینمود که بگرد کوه در حلقش آمده است از بهیبت ایشان تمام شب حال ما بدین جمله بود تا آنکه صبح دمید نماز فجر شیخ با ایشان گذارد و از کوه فرود آمد ناگاه دیدیم زمینی در غایت لطافت و شدّت بیاض و کثرت انوار در دو طرف او جای پیدا نه هر جا که قدم می نهادیم را بچه مشک از فرق تا زیر قدم برمیخواست بعضی طوائف را امید بدیم صورتهای ایشان هیچو صورت آدمیان که حق تعالی به نعمتهای مختلف و صورتهای متنوع با نواع تسبیحات یاد میکردند که هیچ سامعی بهتر و خوشتر ازان نغمه وقتی نشنیده است و تمام وجود ایشان چنان انوار گرفته بودند که چشم از دیدن آن خیره شود و بواجید مناسبات قدیم و اردات انس بحدی مستغرق مانده که اگر کسی ایشان را ببیند یا استماع نغمات ایشان کند عجب نیست که از فرط هیبت و لذت بهجت ایشان نفس او بگداز و بمیرد و خدمت شیخ ابو محمد از غایت وجد دران زمین گاهی راست میل میکرد و گاهی چپ و گاهی در فضای آن زمین همچو تیر میگذشت و گاهی میگفت که شوق لقاء تو مرا در قلق میدارد و درد فراق تو مرا در رنج و در مشقت می آرد و گاهی حزن تو

مستهلک میگرداند وگاهی رجاء تو مرا حیات می بخشد وگاهی از محبت تو شیفته
وسرگردانم وگاهی از قرب تو با قرار وسکون می مانم وگاهی انس تو دلبسط میآرد
وهیبت تو در قبض میدارد وشهود تو محو میگرداند وجلیت تو در صحو می اندازد
وشیخ عبد الله یافعی میفرماید که الفاظ او قریب بدین الفاظ است از جهت مناسبت
بعضی الفاظ را بدل کردم به بعضی ورادی میگوید چون وقت چاشت شد شیخ
از انجا بازگشت همه ران مقام آمد که از انجا روان شده بودیم باز شیخ در پیش
شد وما در عقب هم بدان ترتیب قدم بر قدم نهادیم ومیرفتیم ناگاه دیدیم یک
مدینه از زر وبقره وران مدینه از هر جنسی اشجار بسیار بر هم یافته ومیوها از کثرت
بر هم افتاده وجویهای روان در ران آن مدینه پس در آمدیم وازان میوها لذید
وانهار لطیف خوردیم شیخ فرمود هر یکی را که یکان سیب از انجا برگیرند همچنان
کردیم یکی ازان مرد که وقت آمدن مرا منع کرده بود که دست او دراز نشد وخواست
که تفاح برگیرد بعد ازان شیخ فرمود که این سبب سوی آداب وکسر خاطر این بود
واستاره بمن کرد پس آنمرد توبه واستغفار کرد ونادم شد شیخ فرمود که بناء این
کار بر محافظت ادب است ومراعات احکام وادرا امر کرد که یک سیب تو
هم برگیر همچو یاران خود در حال دست او دراز شد ویک تفاح برگرفت بعد ازان
شیخ گفت ما را که این مدینه اولیا است درین در نیاید مگر ولی وبیرون آمد
وروان شد وما در عقب هیچ درختی خشک نمیگذشت الا آنکه سرو تازه میشد وبر
هیچ مریض مگر آنکه صحت مییافت تا آنکه در رکبه آمدیم ونماز ظهر آنجا گذاردیم ومرا منع کرد
که در حیات من با کسی چیزی ازین مگو مگر بعد از وفات پس شیخ وآن چهار نفر از من
غائب شدند باز ندیدیم بعد مدتی آرزوی ملاقات شیخ بسیار شد ودر بصره آمدم
وچندی نزدیک ماند [illegible] ی از بصره شیخ بیرون آمد ومن برابر بودم خواست

زیارت قبر حنظلہ بن عبد اللہ صحابی رضی اللہ عنہ بکند چون نظر بر قبہ افتاد در حال از دو پای پس
باز گشت باز بر سر قبر رفت با ادب تمام زیارت کرد چون از زیارت فارغ شد پرسیدم کہ این
باز گشتن و باز رفتن چہ بود فرمود چون نظر من بر قبر افتاد دیدم کہ او حلہ سبز پوشیدہ و تاجی کہ کل
بدر و جواہر یاقوت بر سر نہادہ و دو حور پہلوی او نشستہ مرا شرم آمد در حال پس باز گشتم مرا گفتند
داد بہ پیغامبر صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ مردہ بیا ہمچنان کردم راوی میگوید تا شیخ زندہ بود کسی را از این
حال خبر نکردم تا آنکہ از جہان سفر کرد رحمۃ اللہ علیہ **العزیز** پر بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین
ولی اکمل درشان سیدنا **غوث الاعظم** چہ میفرماید صاحب حجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد
کہ شیخ ابو طالب عبد الرحمن میگوید کہ حاضر شدم مکہ در بصرہ در آنحال کہ من کودک بودم ہمراہ پدر
من ابو الفتح نزد یک شیخ ابی محمد بن عبد اللہ البصری بود او کہ تکلم میکرد و بر یاران خود پس
قطع کرد کلام خود را و سہو کرد ساعتی و خاموش گشتند ہر کہ حاضر بودند از جہت بزرگ داشتن
مرا در الشہر وضع راسہ علی الارض وقال علی راسی فلما دخل دارہ سالہ
بعض اصحابہ عن ذلک فقال قد قال الشیخ عبد القادر الیوم ببغداد
قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ تعالی فلم یبق ولی فی الارض حتی فعل
مثل ما رایتنی فعلت یعنے پس نہاد سر خود را بر زمین و گفت آن پاے مبارک
بر سر من است پس ہر گاہ کہ در آمد در خانہ خود در آمد پدر من ہمراہ او دم من پس این
ہر دو بودم پس گفت مرا در اید پدر من ای مہتر من سوگند حق عزیز بر تو است کہ خبر کردی
تو مرا از سبب این فعل و این قول کہ دیدم آن ہر دو را از تو امروز پس گفت شیخ ابو محمد
بن عبد اللہ بصری کہ تحقیق گفت شیخ عبد القادر جیلی امروز در بغداد کہ پای من این است
کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالی ثابت است و گفت در آنحال باقی نماند ہیچ ولی در زمین
تا فعل کردہ نشد فعلے کہ دیدی تو مرا کہ کردم آن فعل را شیخ ابو طالب گوید پس تاریخ کردیم
من آن روز را و مسافرت کرد سوی بغداد من ہمراہ او بودم پس چون کردہ شدیم

ما آنکه بتحقیق گفت شیخ عبد القادر جیلانی آن قول را در روزی آنکه تاریخ کرد بدر من
آن روز را در بصره ایضاً نقلست از شیخ ابو الحسن خبار که گفت وقتی با یاران
خود در باغی بودیم ناگاه دیدیم فقیری سر پریشان غبار آلوده در آمد و صاحب بستان را
گفت مرا امروز سیراب کن در حال صاحب بستان قدری انجیر پیش آن فقیر آورد و آن بخورد
و گفت زادنی قدری دیگر آورد آنهم بخورد و گفت زادنی صاحب بستان می آورد و او
میخورد و میگفت زادنی تا آنکه موازنه هزار رطل بخورد و بعد ازان برخاست بکف دست آب
بسیار آزان جوی بیاشامید و باز گشت راوی می گوید که صاحب بستان مرا خبر کرد که درین سال
انجیر دو چندان بار گرفت در باغ و ازان که هر سال بعد ازان در دوم سال من در حج رفته
شدم پیش قافله تنها میرفتم ناگاه در خاطر من آن فقیر یاد آمد و آرزوی دیدن او بر دل غالب شد
ناگاه می بینم آن فقیر راست من ایستاده است و حیرت شدم و از دیدن او دل خوش
و خرم گشت برابر او میرفتم هر جا که او می نشست در حال تمام قافله میدیدم که همانجا نزول میکرد
و چون او روان می شد تمام قافله روان میکردند تا آنکه باید بر سر هر کوه عظیم که در آن آب
و گل بسیار بود دیدم که آن فقیر گل بدست خود بر میگرفت و میخورد چنانکه کسی حلوا خورد
تا آنکه بسیار خورد و یک لقمه ازان مرا داد خوردم دیدم که خوشبوی تر از مشک از فرد
لذیذ تر از طعم نفیس بود بعد ازان بکف دست خود ازان هر که آب بسیار خورد و گفت
مرا ای عمله ازان وقت که آن انجیر و آن آب خوردم هیچ طعام و شراب
در میان نبود تا امروز ما ان گفتم یا سیدی این دولت ترا از کجا حاصل شد گفت
وقتی شیخ ابو محمد بن عبد الله بصری بصوی من نظر رحمی کرد دل من ازان نظر
از محبت مالا مال شد و سر من بحق سبحانه تعالی وصول یافت و اکوان مرا منطوی
گشت و اعیان مقلوب و انچه بعید بود قریب شد و یافتم من مراد و مطلوب
خود و مستغنی شدم ببرکت نظر او از طعام و شراب مگر در وقت عود بشریت این

بگفت

بگفت و از نظر غائب شد بعد ازان ندیدم آن فقیر را - **ذکر مناقب الصدق افضل و فاروق مقبول جناب معشوق قدوة العرفا زبدة الفقرا خیر الورا شیخ ابو عمر عثمان بن مرزوق** رحمة الله علیه نقلست از شیخ ابو العباس احمد بن برکات سعدی مقری که گفت وقتی در آمد بر شیخ ابو عمر عثمان مرزوق مردے موے پریشان غبار الوده که وقتی ندیده بودم و پیش شیخ با ادب تمام بنشست شیخ ساعتی سر در مراقبه کرد بعد ازان بنظر عنایت سوی آن مرد پیر دید در حال آن مرد بیهوش شده افتاد شیخ فرمود که او را ببردارید ببرداشتیم در خانه بردیم چهار ماه آن مرد اصلا بجنبید و حال او همچو حال میت بود الا آنکه از و نفس برمی آمد بعد ازان شیخ بیامد و دست مبارک بر سینه او فرود آورد در حال آن مرد بپیر هشیار شد از و پرسیدم که حال چه بود گفت ای ابو العباس من پیر شده بودم و مجاهده بسیار دیده در حضرت حق بنالیدم ندای شنیدم که برو بر سلطان این وادی که شیخ ابو عمر عثمان مرزوق است که مقصود و مطلوب تو آنجاست چون بر شیخ آمدم داود در من نظر کرد همه حجابها پاره پاره شد و من در سراپردهٔ وصل در آمدم مسافات بعیده همه منطوی گشت و از عالم حس و جود خود غائب شدم و بر قدم فنا و غلبت از اکوان در مقام قرب مطلوب خود یافتم و بمحبوب خود رسیدم ببرکت نظر شیخ مدتے بران حال بودم ناگاه بپیغمبر خدا صلے الله علیه و آله وسلم گذر بر من افتاد و نظر لطفے سوی من کرد و گفت بگوئید آنکس را که میان این و عقل او حایل انداخت است تا بهند درین تمکین که بقوت آن سلطان این حال بر و ظاهر شود و او بعقل خود باز آید و باحکام شرع اقامت نماید در حال دیدم که شیخ ابو عمر عثمان بیامد و دست بر سینه من فرود آورد در خود قوتے یافتم که مالک آنحال شدم و بخود باز آمدم چنانکه می بینی بعد ازان پیر برفت باز ندیدم او را **ایضا** نقلست از شیخ احمد بن برکات سعدی که گفت رحمة الله علیه که وقتے بر شیخ ابو عمر

عثمان بن مرزوق در مصر دو نفر آمدند یکے عربی کہ ہیچ عجمی در نمی یافت و دوم عجمی کہ ہیچ
عربی معلوم نمی کرد و ہر دو ایشان در حکایت بودند و ہیچ یکے سخن دیگرے نمی فہمید
پس عربی بر شیخ گفت کہ من دوست می دارم کہ زبان عجمی بدانم و عجمی گفت من دوست
می دارم کہ سخن عربی بشناسم و ہر دو برخاستند و رفتند دوم روز آن ہر دو بر شیخ
آمدند عربی کلام عجمی میگفت ہمچو افصح عجم و عجمی کلام عربی میکرد ہمچو افصح عرب عربی
گفت امشب مہتر ابراہیم خلیل را علیہ السلام در خواب دیدم و با او شیخ ابو عمرؓ
پس خلیل فرمود مر شیخ ابو عمر را کہ این را زبان عجمی بیاموز از جہت نیابت من متنفس
ابو عمر فی نمی یعنے شیخ ابو عمر در دہان من بدمید چون بیدار شدم سخن عجمی گفتن گرفتم
و عجمی گفت من امشب حضرت مصطفی صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم را در خواب دیدم و شیخ ابو عمر با او بود
پیغامبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمود مر ابو عمر را کہ زبان عربی بتعلیم کن این را از جہت نیابت من کہ متنفس ابو عمر فی نمی پس من بیدار
شدم و سخن عربی گفتن گرفتم **ایضاً** صاحب صلاصۃ المفاخرہ گوید
نقل است از شیخ ابو الخیر سعد بن شیخ ابو عمرو عثمان مرزوق رحمۃ اللہ علیہما
کہ گفت شنیدم از والد خود کہ می گفت وقتی در جبل مقطم بقرافہ کہ نام موضعیست
در سیاحت بودم چند روز آنجا بماندم ہیچکس را ندیدم ناگاہ در سحر گاہی شنیدم
کہ قایلے در مناجات بصوتی کہ مزعج قلوب و حزینی کہ مذہل عقول بود گفت خدایا
پنہان داشتم راز خود را از غیر و اشکار کردم حال خود بر تو و مشغول شدم بتو از
غیر تو بعد ازان در بکا و سہر و بسیار میگریست و میگفت عجب است از کسے
ترا بشناخت و با غیر تو انس گیرد و قرار یابد و از کسے کہ محبت تو چشید چگونہ
از تو صبر کند ای مولے عارفان و حبیب مقربان و انیس محبان و غایت امل
طالبان و معین منقطعان پس نعرہ بزد و گفت واشوقاہ واکرباہ راوی گوید لذت
این کلام و بہجت این صوت نیک در دل من کار کرد در پے آن شدم میرفتم

نالہ!

تا انکه رسیدم بر سر وقت پیرے که سخت زار و نزار گشته و رنگ او همچو زر زرد
شده اما با مهابتی تمام و وقاری بکمال و انوار اهل معرفت ظاهر بود نزدیک او رفتم
و سلام گفتم گفت مرحبا یا ابا عمر گفتم مرا چگونه شناسی و وقتی ندیده گفت چون نظر
کردم در شخص تو بر زمین شناختم مقام ترا در آسمان و بخواندم نام تو در لوح
محفوظ گفتم یا سیدی مرا فائده بفرما تا بشنوم گفت ای ابو عمر خدای عز و جل وحی
کرده است به پیغامبر خود مهتر داود علیه السلام که ای داود بگو مر اولیاء
و احباء مرا تا مفارقت کنند از یاران و دوستان خود که من مونس ایشانم
بذکر و محدث ایشانم بانس و کشف حجاب کنم تا به بینند بعظمت و جلال من و
هر روز نزدیک کردانم ایشان را و هر ساعت قرب خود بخشم و بچشانم لذت
کرامات خود چون انچنین بکنم نفوس ایشان کور شود از دنیا و اهل آن پس
هیچکس نباشد ایشان را مونس تر از من و روشنی چشم ایشان نباشد مگر
نظر بمن و ایشان مستعجل اند بر قدوم من کرده دارم موت ایشان را
از انکه مواضع نظر من اند و از میان خلق من نظر کنم بدایشان
و ایشان نظر کنند بمن پس اگر به بینی تو اے داود نفسهای ایشان
گداخته و اجسام ایشان نحیل گشته و چشمها از جشوع باز مانده و اعضا
بی قوت و منکسر شده چون ذکر من استماع کنند دلهاء ایشان در پرواز
آید من مباهات می کنم بدایشان بر ملائکه و اهل سماوات چون ایشان
نظر بر جمال من کنند زیادت شود خوف و عبادت ایشان و اگر
در مناجات آیند اصغا کنم بکلام ایشان و اگر ندا کنند اقبالت علیهم
و اگر اقبال کنند نزدیک کردانم ایشان را و اگر قرب خواهند فترا بتهم
و اگر مرا دوست دارند دوست دارم ایشان را و ان صافونی

صافیتهم واگر عمل از بهر من کنند جزا دهم ایشان را و من مدبر امور
ایشانم و سایس قلوب و متولی احوال ایشان و راحت دل ها ایشان
نگردانیدم و چیزی جز ذکر خود و استیناس شان ندادم مگر بخود و لا یحیطون
بحال قلوبهم الا عندی و بعزت و جلال خود که من ایشان را
تمکن گردانم بر دیت و سیراب کنم بدان تا آنکه راضی شوند فوق الرضا پس
برسان ای داود باهل زمین را که من حبیب کسی ام که مرا دوست دارد و جلیس
کسی که با من همنشین بود و انیس کسی که با من انس گیرد و یار کسی که از من یاری
خواهد و مطیع کسی که اطاعت من کند و مختارم مر کسی را که مرا اختیار کند پس
بشتابید بسوی کرامت و مصاحبت و معاملت من و من جواد و ماجدم بگویم چیزی
را که کن فیکون بعد ازان آن پیر مرد از گریه خفته شد و بیهوش گشت چون
بهوش باز آمد گفتم یا سیدی مرا وصیتی کن گفت ای ابو عمر قطع کن از دل
خود جمیع علاقها و قانع مشو بچیزی که دون او باشد گفتم مرا دعا کن گفت خفف الله
عنک و لا تجعل بینک و بینه حجابا پس آن مرد روی بگردانید و بگریخت چنانکه کسی
از شیر بگریزد الغیث بگوش بر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و رشان
سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب بهجة الاسرار
باسناد صحیح می آرد که شیخ ابو عمر عثمان رض حلزوق گوید که رفتم من حج را یک بار با مهر
و آمدم من ببغداد را برای زیارت پیران خود تا نفع دهد مرا خدای تعالی از ایشان
پس چون عزم آمدم مجلس شیخنا سید عبد القادر را که دران مجلس بزرگان عجم جمع شده
بودند پس نشستم من سوی جانب شیخ ابی الکرم الاکبر و شیخ ابی عبد الله محمد داراني
قندوینی پس در آنحال گفت شیخ عبد القادر جیلانی قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی
پس دراز کردند همه حاضران گردنهای خود را و نهادم من سر خود را بر زمین و همچنین

فعل کرد شیخ ابو الکرم الاکبر پس هرگاه که تمام مردمان رفتند شیخ ابو الکرم الاکبر
سر اگفت لم یبق فی الارض من ولی الله حتی فعل کما فعل الحاضرین
الا رجلا باصفهان فانه لم یفعل فسلب حاله فصدق له الدارانی
علی ذلک یعنی باقی نماند در زمین هیچ یکے از اولیاء خدا تعالے تا فعل کرد چنانکه
فعل کردند حاضران مگر یک مرد از اصفهان پس بدرستیکه آن یک کرد این فعل را پس
سلب شد حال وی راوی گوید پس تصدیق داد آن را ابو محمد دارانی بران قول وی
صاحب مناقب خویشه گوید آنمرد شیخ صنعان اصفهانی است که حکایت وی مشهور
افاق است ذکر مناقب الصدیق مقبول جناب باری مظهر رحمت غفاری
ولی الکمل شیخ افضل شیخ سوید سنجاری رحمته الله علیه نقلست از
شیخ ابو المحاسن یوسف بن ابو الحسن زنجانی رحمته الله علیهما که گفت مردی بود از اصحاب شیخ سوید
سنجاری که او را شیخ فرح بن عبد الله حبشی میگفتند نیک صاحب احوال بود وقتی بر وارد
شد تجلی از تجلیات عظمت و جلال و وجود او تمام همچو آب جامد گشت این خبر چون بشیخ سوید
رسید بیامد و ساعتی در تفکر شد و فرمود که عورات صاحب جمال را بگویید تا نزد یک او
باواز بلند گویند حکایت کنند و دست در وجود او بزنند چون او بخود باز آید از انجا بیرون
آیند همچنان کردند یکی از ان عورت انگشت در ران شیخ فرح کرد تمام انگشت مدرفت
چون او بخود باز آمد و آن عورات پنهان شدند شیخ را پرسیدند که حال او چه بود فرمود که من
بسر خود تمام مالک وی گشتم و دیدم که همت او بهیچ چیز متعلق نیست مگر انکه نفس او میل دارد
بزنان صاحب جمال خواستم تا نفس او جذب کند او را بسوی میل خود تا او در لشبریت آید
و اگر انحال بر دوام بودے هر آینه وجود او هلاک شدی راوی میگوید تا شیخ فرح بود
علامت انگشت آلغوزه بود و در ران او بود رحمته الله علیه ایضاً شیخ عبد الله
یافعی رحمته الله علیه میفرماید که مناسب این حکایت شنیدم که بعضے از اکابر شیوخ یمن را

چون حال بدو وارد شدی وخواستی که ساکن شود بر اسپ سوار شدے یا نزدیک
زوجه خود رفتی آنخال در زمان ساکن میگشت وحکمت در آن آنست که مستلذات بشری
صدوارد ات اطفے راوی میگوید وقتی شنیدم از شیخ سوید سنجاری که میگفت من در
بدایت خود مدتی نفس را آب ندادم بسبب مجاهده روزی در سیاحت بودم ناگاه گذر
من بر غدیرے افتاد نفس برای آب خوردن سخت طلبید با آن هم آب ندادم چیزی سیاه
دیدم از وجود من بجست و در آب افتاد دانستم که این نفس منست متمثل شده است
پیش من در آب داد از من درخواست کرد که با الله تخفیف کن بر من گفتم والله ترک مجاهده
نگیرم وانچه بر خود لازم کرده ام از ان باز نیایم راوی میگوید که وقتی شیخ این نیز میفرمود
نفس را بر بالوعه نهادم یعنے چاه آب میزد و فرج کردم و خلاص یافتم ایضاً حکایت است از
شیخ ابو محمد عبد الله محمد بن ابی الحسن مخزومی رحمته الله علیه که گفت در شهر شنجار مردی از اهل
بود کثیر الوقیعه در اولیاء سلف رحمته الله علیهم چون وقت وفات او نزدیک شد هر چند
میخواهد که کلمه شهادت بزبان آرد نمی تواند و سخن دیگر میگوید و چون او را میگویند بگو
لا اله الا الله میگفت مرا گفتن نمیدهند همه حاضران فریاد برآوردند و همچنان فریاد کنان
بر شیخ سوید سنجاری رفتند پس شیخ بیامد و نزدیک آن مرد بنشست و سر در مراقبه
کرد و تا دیری بعد از ان سر ان مرد را فرمود بگو لا اله الا الله در حال گفت و بمرد پس
شیخ گفت سبب آن وقیعت در اولیاء سلف او معاقب بود شفیع او شدم گفتند شفاعت
تو قبول کنم اگر اولیاء سلف از وخوشنود شدند در حال در حضرت شریفه درآمدم و بر خواجه
معروف کرخی و سری سقطی و جنید و شبلی و ابو یزید بسطامی و غیرایشان و گفتم گناه او
ببخشید که او معذب است ایشان خوشنود شدند در حال زبان او گشاده
و گفت از وپرسیدم که حال چه بود گفت هر گاه که کلمه میخواستم
بگویم چیزی سیاه میجست و زبان مرا می گرفت و ثقل می کرد

چنانکه سخن گفتن نمیشد و میگفت که من آن وقیعت توام که در اولیاء سلف میکردی بعد ازان دیدم
نوری بغایت درخشان بیامد و آن اسود را برانداخت و گفت من رضا و اولیاء خدایم عزوجل و این زمان
می بینم آسمان و زمین چندان اسپان از نور و سواران از نور از سلیمیت سر فرو انداخته سبوح قدوس
رب الملائکه والروح میگویند که تمام فضاء هوا از ایشان پر و مالا مال گشته است آنمرد همچنان کلمه شهادت
میگفت تا آنکه از جهان سفر کرد رحمة الله علیه - **ایضاً** نقلست از شیخ اسماعیل بن ابی الفضائل سوید
سنجاری گفت شنیدم از پدر خود که میفرمود وقتی چیزی از شیخ بسلطان سنجار رسانیدند گفت که شیخ را
حاضر آرند اصحاب شیخ بترسیدند شیخ ساعتی سر در مراقبه کرد فرمود باکی نیست
مرا چنین گفتند مترس که ما با تو ایم چون شیخ نزدیک دهلیز سلطان رسید سلطان را قولنج عظیم گرفت
چون در دهلیز در آمد سخت تر شد و سلطان بیهوش گشت و همه زنان و اهل و فرزندان بر آوردند و گفتند
که این سبب احضار شیخ است پس همه بیرون آمدند و در پای شیخ افتادند و عذر خواستند شیخ باز گشت
در حال آن قولنج مرتفع شد - **ایضاً** نقلست وقتی مردی بسوی عورتی بیگانه تیز تیز میدید شیخ او را
منع کرد او نشنید شیخ گفت اللهم خذ بصره در حال مرد کور شد بعد یک هفته باز بر شیخ آمد و شکایت حال خود
می کرد و تضرع و زاری می نمود و میگفت که من توبه کردم و ازان باز آمدم پس شیخ دست بدعا بر داشت و گفت
اللهم رد علیه بصره الا فی معاصیک در حال آنمرد بینا شد ولیکن چون نظر نابحرم کردی در حال محجوب
شدی و چون باز آن باز آمدی بینا گشتی و شیخ سوید سنجاری رحمة الله علیه از اعیان مشیخ عارفان
و اکابر محققان و صاحب معارف فاخره و کرامات ظاهره و مقامات علیه و احوال سنیه و صاحب اشارات
و تعریف و تمکین و تصریف بود و بیشتری اهل اصلاح خود را نسبت بدو میکردند و تبجیل و احترام او واجب
مشایخ و علمای نمودند **من کلامه** مقامات عارفان بر هفت اصول است قصد الی الله تعالی
بسر و اعتصام بالله تعالی در امر و جلوس مع الله تعالی با دب و نصیحت مر بندگان خدای عزوجل را
در سر و جهر و کتمان اسرار حق تعالی در طی و نشر و ثبوت حال با علم بصبر و ذکر لا الله الا الله الملک الحق المبین
و چون عارف ازین احوال بگذرد و ترقی کند رویت افعال فتح شود بر و در قصد الی الله تعالی بسر با

نفس وعلامت او آنست که استرواح قلب بود بانوار تجلی نفس سرور وسراج انس در مشکوٰۃ نفس
واین نفس نباشد مگر در حضرت شهود بعد خلیفۂ ارواح در معارج احوال و استغراق اسرار در مدارج
روح قدس بجسیم مادہ جهات و اتحاد علم و ذهاب رسم واین اول ملابس عارفان واول استرواح
انفاس تجلی است واین جا نور شهود او منطفی نبود نور وجود او را نور شهود او را وجود حجاب نشود
وحقیقت فقد الی الله تعالی ظهور حقیقت است باذن او در حجاب عالم پس فتح کند مولی تعالی بر و
در اعتصام بالله تعالی باب معاینه وعلامت او آنست که بجشاید حق تعالی بر و از بصیرت عیون
و آن سه است عین بصر و عین بصیرت و عین روح و عین بصر ادراک محسوسات
کند و عین بصیرت ادراک مغیبات و عین روح ادراک ملکوتیات کند پس فتح کند حق تعالی بر و
در جلوس مع الله تعالی باب استغراق و عین تفرید و مرادر اینجا رکن است فناء قرب و عین مشاہدہ
واضمحلال علم در بحر جمع و استهلاک فنا در بحر ازل و استغراق وجود در طی عدم و استعدام بقا در
برق ابد پس فناء قرب در عین مشاہدہ مهر پیغامبران مرسل را مصافات اسرار است و مر
مقربان را عنایات انوار و اضمحلال علم در بحر جمع مر صدیقان را رویت است و مر ابرار را مشاہدہ
از انکه رویت مر ذات راست و مشاہدہ مر انوار صفات را و استهلاک فنا در بحر ازل مر پیغامبران
مرسل را حقیقت است و مقربان را حق طریقت و استغراق وجود در طی عدم مر صدیقان را
تفرید توحید است و مر ابرار را تحقیق تجرید و استعدام بقا در برق آبد مر شهدا را حیات قرب
و استدامت رزق است و مر صالحان را نسیم روح و استرواح ریحان و معارف نعیم جنت است
پس فناء قرب در عین مشاہدہ باشد و عقل با ضمحلال علم در بحر جمع باشد در روح باستهلاک فنا
در بحر ازل باشد و سر باستغراق وجود در طی عدم باشد و استعدام بقا در برق
ابد باشد پس لعقل ثبات ایمان است و بر روح ثبات خطاب و بسر فهم امر و بدو ظهور حکم بذات
و وقوع حرکت پس حرکت ظاهر حکم است و حکم ظاهر امر و امر ظاهر خطاب و خطاب ظاهر ایمان
و ایمان ظاهر صفات و صفات ظاهر ذات پس ایمان بصیرت عقل است و سر بصیرت روح

وامر بصیرت حکم وحکم بصیرت حرکت واین حقیقت چیزی است که مکشوف شود مر عارف
منتهی را در درجه معرفت **منه** علوم سه علم است علم من اللہ تعالی وآن علم امر ونهی و
احکام حدود است وعلم مع اللہ تعالی وآن علم خوف ورجا ومحبت وشوق است وعلم
باللہ تعالی وآن علم نبوت وصفات مولی است عزوجل وعلم ظاهر علم طریقت است
وعلم باطن علم منزلست یعنی علم حقیقت وموطن وصول الی رب الخلیقة وعلم حکم علم شریعت
وهر باطنی که ظاهر مقیم او نیست آن باطل ست واصل عقل صمت است وباطن او کتمان اسرار
وظاهر او اقتداء سنت وچون هوا غالب آمد عقل متواری گردد وهر که محتجب شد ازین علوم
عیوب نفس خود هرگز نه بیند۔ **العزیز** بگوش پرهوش بشنو که چنین ولی اکمل وشان سیدنا
غوث الاعظم رضی اللہ عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد که سخن
کرد مارا ابو علی الحسن بن نجیم بن عیسی بن محمد السحرانی در قاهره در سال ششصد وشصت وشش
هجری واو گوید که خبر کرد مارا شیخ ابو عمر عثمان بن عاشور السنجاری در قاهره در سال ششصد و
شانزده هجری واو گوید که شیخ ابو الفضائل سوید السنجاری روزی سر خود را خم داد در رباط خود
در سنجار وگفت علی مرا سر است یعنی آن پای مبارک بر سر منست پرسید آن را شیخ حسین
تلعفری فقال قد قال الشیخ عبد القادر الساعة ببغداد قدمی هذه علی رقبة
کل ولی اللہ تعالی فارخناه ذلک الوقت ثم علمنا ه پس گفت شیخ سوید سنجاری
رحمة اللہ علیه که تحقیق گفت شیخ عبد القادر جیلی این ساعت در بغداد که پای من این است
که بر گردن هر ولی خدا یتعالی ثابت است شیخ حسین مذکور گوید پس تاریخ کردم آن وقت را
پس دانسته شدیم ما آن را صاحب مخازن گوید چون این ولی اکمل در کشف خود چنان مشاهده
کرد که همه اولیاء اولین وآخرین گردنهای خود نهاده اند خود در غایت اعتقاد آمده گفت علی
راسی یعنی بر سر من است نه بر گردن من یعنی وقتیکه بر سر شد چه جای گردن باشد **ایضا**
صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد که شیخ اسماعیل بن شیخ سوید سنجاری گوید بود

شیخ سوید رحمة الله علیه که بسیار یاد میکرد فضائل شیخ عبد القادر رضی الله عنه را و بود که بسیار یاد
میکرد چیزی را که داد خدا تعالی او را یعنی شیخ عبد القادر را و هیچ مجلسی نبود که شیخ سوید یاد نه کرد آنحضرت
را و هم شیخ اسماعیل گوید روزی خم داد پدر من سر خود را فقال علی راسی فقال الشیخ حسین
المذکور فی ذلک یعنی پس بر سر من پس گفت مران را شیخ حسین تلعفری دران فصل پس گفت
تحقیق گفت شیخ عبد القادر درین ساعت در بغداد که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی
ثابت است شیخ اسماعیل گوید پس تاریخ کردیم ما آنوقت را پس دانستیم ما که آنوقت که شیخ عبد القادر
رضی الله عنه تحقیق گفته اند آن قول را در وقتی آنکه تاریخ کردیم ما آن را **ذکر مناقب الصدیق
عارف ربانی قطب زمانی عمدة العرفا زبدة الفقرا قدوة المحققین شیخ
العصر والدهر شیخ حیات بن قیس الحرانی** رحمة الله علیه **نقلست** صاحب
خلاصة المفاخره گوید از شیخ ابو حفص عمر بن شیخ حیات بن قیس الحرانی که گفت وقتی شیخ رغیب الرجبی
رحمة الله علیه از رجبه که نام موضعیست بزیارت والد من آمد و والد بعد صلوات صبح بر وکانچه در
خانه خود نشسته بود و پیش او گوسفندان بودند سلام گفت و مقابل والد بر وکانچه دوم طرف نشست
و میان ایشان مسافت مقدار ده گز بود والد هیچ با وی سخن نه کرد شیخ رغیب در دل گذرانید که
من از بهر رجبه بر و آمدم و او بگوسپندان مشغول است پس والد نظر کرد بدو و گفت ای رغیب
مامور شده ام تا چیزی از تو نقصان کنم بسبب اعتراض تو پس ظاهر اختیار میکنی یا باطن او
گفت ظاهر والد بانگشت خود اشارت بسوی چشم او کرد در حال چشم او بیرون آمد و بر رخسار
او افتاد بعد ازان شیخ رغیب زمین بوسید و روان شد در رجبه رفت راوی میگوید بعد مدتی
شیخ رغیب را در مکه دیدم صحیح العین پرسیدم که حال تو چه بود گفت در سماع بودم در شهر خود
و دران سماع مریدی بود از مریدان والد تو دست بر چشم من نهاد در حال چشم من بر جای خود
آمد چنانکه می بینی و گفت چون والد تو اشارت بانگشت سوی چشم من کرد و چشم بیرون افتاد
در حال در باطن من چشمی بگشاد که بس اسرار و قدرت عجیب و غریب از آیات باری عز و جل

بدان مشاهده کردم وهم روایت کرده اند که چون شیخ حیات در حران که نام موضعیست محراب
مسجد نصب کردی مهندس را گفتی که قبله این طرف است و بعین بسوی کعبه شریفه را بجا
چنانکه او بیهوش شدی و بفتادی **ایضاً** نقلست از شیخ ابو العلا غانم بن علی تکریتی
رحمة الله علیه که گفت وقتی ازمین مسافر شدم در بحر مالح چون بمیانه دریای هند رسیدم
بادها سخت در وزیدن آمد و امواج از هر جانب برهم زدن گرفت و جهاز ما بشکست
و من بر یک تخته سالم ماندم باد آن تخته را در یک جزیره بر دار تخته فرود آمدم و در ان
جزیره میگشتم یکیس را دیدیم یک مسجدی بود در آن مسجد در آمدم چهار نفر را دیدم بر انها سلام
گفتم رد سلام کردند و از حال من باز پرسیدند قصه خود گفتم و همانجا نزدیک ایشان نشستیم از
حسن توجه و اقبال ایشان بحق جل و علا در تعجب شدم و متحیر باز ماندم چون وقت نماز عشا
در آمد ناگاه دیدم که شیخ حیات بن قیس الحرانی پیدا شد در حال ایشان باستقبال او مبادرت
کردند و بر و سلام گفتند شیخ پیش رفت و نماز خفتن گذار د بعد ازان هریکی در نماز شدند تا
وقت طلوع صبح و شیخ در مناجات خود شنیدم که میگفت الهی بغیر تو طمع ندارم و جز تو
نمیخواهم یک بود که این حجاب از پیش بر داری تا مجلس قرب رسم که سکون و سرور من در آن است
و مرا با تو سرها و حالها ست که مکشوف نشود مگر بلقاء تو ای حبیب تا بیان وای سرور عارفان
و قرة العین عابدان و انیس منفردان و ملاذ بیچارگان و ظهیر منقطعان و ای کسی که حنین قلوب صدیقان
از شوق اوست و دلهای محبان را انس بیاد او و همت خایفان را عکوف بر جناب لطف او
بعد ازان شیخ نیکت بسیار بگریست که پیرامون او تمام نور گرفت و آنمقام منشق شد چنانکه شب جهارم
هم بعد ازان شیخ از مسجد بیرون آمد پس این چهار نفر مرا گفتند و بنال شیخ برو همچنان کردم
میدیدم که زمین بر و بحر و سهل و جبل بزیر اقدام ما طی می شد و هر بار که شیخ قدم میزدی شنیدم
که میگفت **یا رب حیاتٍ کن لحیاتٍ** ساعتی گذشت ناگاه ما در حران رسیدیم
مردمان هنوز نماز صبح میگذار دند **ایضاً** نقلست وقتی شیخ حیات با اصحاب خود در

سفر حجاز روان شد در منزلی بسایه درخت ام غیلان فرود آمده بودند خادم گفت یا سیدی
آرزوی رطب دارم شیخ فرمود این درخت را بجنبان خادم گفت یا سیدی این درخت ام
غیلان است باز شیخ فرمود بجنبان خادم بجنبانید در حال ازان درخت رطب چندان فتاد
که ایشان همه سیر شدند و شیخ حیات رحمة الله علیه از اجلاء مشایخ عارفان و اعیان مقربان
اهل تحقیق و صاحب کرامت کریمه و احوال عظیمه و عطیات جزیله و محاسن جمیله و مقامات
علیه و شمائل سنیه بود و کشف جلی و قدر علی و معارج رفیع و جاه وسیع و تصریف نافذ و قدم
راسخ داشت و بر جلالت او اجماع علما و مشایخ منعقد بود و او یکی ازان چهار مشایخ است
که در قبور تصرف احیا داشتند که ذکر ایشان در نفحات مذکور است و اهل حران در استسقا
وسیلت بدو میکردند **فیسقون بابرکته** میگفتند و در بلاها و دشواریها پناه بدو می گرفتند
و از علو همت او خلاص میافتند و خاص و عام بفضل او مقر بودند و بنوال نعیم او مفتقر

من کلامه هر که تواضع خواهد بس کو نفس خود را متوجه عظمت و جلال حق تعالی کند تا نفس
بگداز د و صفا یابد و هر که نظر بسلطان حق تعالی کند از دل سلطان نفس خود خلاص یابد
از انکه جمیع نفوس در ذلت و حقارت اند عند ظهور جلالته و هر که دوست دارد که مکاشف شود
بآیات صدیقان پس مخور کو مگر حلال و عمل بکن گو کم سنت یا بضرورت و محروم نشد کسی از مشاهده
ملکوت و محجوب از نعیم وصول مگرید و چیز یکی سوء طعمه دوم ایذاء خلق یا اخی حلاوت زهد را
استجلاب کن بقصر امل و اسباب طمع قطع کن بصحبت او باش و متعرض شو مرقت قلب را
بمجالست اهل ذکر و دل را منور دار بدوام حذر و استفتاح باب جد کن بطول فکرت و خود را
جبار ای و جمیع احوال بصدق و تحیت بمولی کن بتعجیل خطا بسوی او یعنی بشتاب در راه حق تا بدو
و برسی و حذر کن از تسویف که آن مغرق و مهلکی است و از غفلت که آن مسود قلب است
و حذر کن ای تانی در چیزی که لا عذر له و استرجاع سوالف ذنوب کن بشدت ندم و کثرت
استغفار و متعرض شو مر عفو او را بحسن رجاء و خوف رقیب عمل است و رجا شفیع محسن و خلاصت

مرید حقیقی آنست که او را فترت بنا شد از ذکر و ملال از ادا حقوق او و انس بغیر او و ملائم
بود سنت و فریضه را سنت ترک دنیا است و فریضه صحبت مولی هر که عاقل بود بسنت و
فریضه کار او بکمال رسد و هر که زاهد شد در دنیا تبنیه در نفس خود هم بر قدر آن یابد و شرم دارد
از حق سبحانه که بکبیر و چیزی را که قدری ندارد و به نزد او نزدیک نزول بلا حقایق صبر ظاهر شود
و نزدیک مکاشفه اقدار حقایق رضا ظهور یابد و بر تو باد که زهد را حرفت خود بسازی و لیکن
وسیلت ساز برای فراغ عبادت **و منه** محبت تعلق قلب است میان هیبت و انس
و این سمت این طائفه و عنوان طریقت است و این مقصد لیست که دل را متعلق گردانند
بیافت مطلوب و مشتاق و سرگردان کند برای لقای محبوب و هر نفس تلذذ و تمنای موت
بخشد و هیچ بر نفس ترحم نکند و لغایت حظوظ نرساند پس اینجا حق ظاهر شود بر قلب بصولت
حال بر عمل او و بصولت وجد بر طاقت او و بصولت کشف بر همت او و بصولت جمع بر رسم
او و بصولت سبق بر وقت او و بصولت مشاهده بر روح او و بصولت اتصال بر لطف
عطیه او و بصولت نور قلب بر نور عطف او و بصولت شوق عیان بر شوق جنان او
العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** محمد
رضی الله عنه چه میفرماید صاحب بهجة الاسرار گوید و باسناد صحیح می آرد که شیخ ابو المفرح
گوید که حاضر بودم من نزدیک شیخ حیات بن قیس الحرانی رحمة الله علیه در حران پس دراز
کرد گردن خود را روزی و گفت آن پای مبارک بر گردن منست پس پرسید ولد او
کنام او ابو حفص عمر است از ان گفتن گفت یا بنی قد قال الشیخ استاذنا
عبد القادر الان ببغداد قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی
یعنی گفت شیخ حیات حرانی ای پسر من تحقیق که گفت استاد ما شیخ عبد القادر جیلانی
در حال در بغداد که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا از تعالی ثابت است **ایضاً**
منه شیخ علی شطنوفی باسناد صحیح در بهجة الاسرار می آرد و می گوید که سخن کرد ما را پیر ما

شیخ نجیب الدین ابو الفتوح عبد اللطیف بن نجم الدین عبد المنعم بن علی بن منصور بن
صیقل الحرانی در قاهره در سنه احدی و سبعین و ستمایه و او گوید که شنیدم من از پدر
خود عنیر یکبار که می گفت دیدم من شیخ حیات بن قیس الحرانی را در حران در آنحال که تحقیق
خم داد گردن خود را در وقتی انکه گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه در بغداد که بای من است
که بر گردن هر ولی خدا ثابت است و قال علی عنقی یعنی شیخ حیات گفت بر گردن من
رحمة الله علیه **ذکر مناقب الصدیق قدوة العرفاء فوقی عارف**
فوقی شیخ الزمان زبدة محققان شیخ ارسلان دمشقی رحمة الله علیه
نقلست از شیخ ابو محمد ابراهیم بن محمود بعلبکی دمشقی رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ ارسلان
با جماعتی از اصحاب خود در بوستانی بود از بساتین دمشق در هوای صیف یکی از ایشان شیخ را
پرسید یا سیدی صفت ولی که مشتمل است بر احکام تمکین چیست فرمود حق تعالی مالک
گرداینده است او را بر ازمنه تصریف در وجود و او گفت علامت آن چیست شیخ چهار
قصب را بر گرفت یکی را گفت این صیف است دوم قصب را فرمود که این ربیع است
سیوم را خریف چهارم را شتا آن قصب را که صیف تسمیه کرده بود بدست بجنبانید در
حال هوا نهایت گرم شد آن را گذاشت دوم قصب را که ربیع نام کرده بود گرفت و بجنبانید
در حال در اشجار بستان برگ آمد و همه سبز شدند و بار گرفتند و در باد ربیع در وزیدن آمد
آن را هم گذاشت سیوم قصب را که خریف نام کرده بود گرفت و بجنبانید در حال
از و تقاطر باران آمد و زمین تخم هر چیزی بر آورد و سبز شد و در باد خریف در وزیدن آمد
آن را هم گذاشت چهارم قصب را که شتا نام کرده بود گرفت بجنبانید در حال بادهای
زمستان در وزیدن آمد و سرما مفرط شد و اوراق اشجار بستان بریخت بعد ازان
شیخ نظر بر طیور اشجار بستان میکرد و هر زمستانی را می جنبانید و میگفت بدان طائران
سبحان خالق تک در حال آن طائران بصوتی حزین که سامعان را در طرب آرد در ترنم

میشدند تا آنکه درختی را بجنبانید و اشارت بدان طایر کرد و گفت محمد خالقک آن طایر
سخن نه کرد و بعده شیخ گفت اسکت لا عشت در حال طایر بر زمین افتاد و بطپید
و جان بداد ایضاً نقلست از شیخ ابو الفرج عبد الرحمن بن ابی العلاء خرزنجی رحمة الله علیه
که گفت شنیدم از پدر خود که می گفت وقتی شیخ ارسلان در دمشق در سماعی حاضر شد که جمعی
از مشایخ و صلحا دران حاضر بودند قوال ابیات غزلی انشاد می کرد راوی گوید شیخ ارسلان
در هوای جست و بگشت و رقص میکرد پس ساکن بساکن بزمین فرود می آمد مثل این چند
بار بکرد حاضران میدیدند و در تعجب می شدند چون شیخ از سماع فارغ شد انجا درخت
انجیری بود از سالها خشک گشته و از حمل باز مانده بدان تکیه کرد و در حال آن درخت سبز شد
و بار گرفت و انجیر او طیب ترین دمشق بودند شیخ ارسلان دمشقی از اکابر مشایخ شام و اعیان
عارفان و صاحب انفاس صادقه و کرامات خارقه و مقامات علیه و احوال سنیه بود و تمکین
و تمکین و کشف واضح از حقایق و ایات و قدم راسخ در معرفت اسرار و مخفیات و تصریف
نافذ در وجود و مشرب عذب از سلسبیل فیض وجود و شت و مشایخ او و اجلاله باحترام
و تبجیل او سخن فرمودند و آثار ماثر او در اطراف عالم منتشر بود و بسیار طالبان از جناب
او دولت و نعمت حق حاصل کرده اند او را کلامیست در حقایق و معارف و علمی که متکلم
نکند بدان مگر عارف و من فولک قوله عارف کسی است که وارد شود بر اسرار بای
جل و علا جمیلة و مکنونة ظاهرة باهرة و او مصطلم بود و بانوار آن اسرار مستغرق در بحار و
مستهلک در تلاطم امواج بحر آن و قایم بود بایضاح و اقامت و براهین حجج ان تقریب او را
حاضر کردند و تهذیب در وجد آرد و تخصیص فرو کند فوله عارف کسی است که حق سبحانه
لوح دل او را منقوش باسرار موجودات گرداند و مدد دهد او را بانوار حق الیقین و بهجت
تجلیات تا دریابد بدان حقایق آن سطور مرقوم بر اختلاف اطوار آن و ادراک کند
بدان از نفایس علوم و غوامض اسرار هیچ حرکتی ظاهر نشود در عالم ظاهر یا باطن در ملک

یا ملکوت مگر انکہ حق تعالے کشف کند بر و از بصیرت ایمان و عین اعیان اویس مشاہدہ
کند آنرا از روی علم و کشف و صعود کند بسر خود در اکوان ملکوت کالشمس کہ نظیر کس طاقت
دیدن او نیارد وصفت او آنست کہ کامل بود اعمال او بعلم و احوال او بستر **قولہ**
حدت مفتاح جمیع سرہا است و غضب تمامت کند ترا بر دل اعتذار و مکارم اخلاق
عفو است عند القدرت و تواضع در دولت و عطا بغیر منت و کریم کسی است کہ احتمال
اذی کند در بلا و شاکی بنا شد و حسن مکارم عفو مقتدر و جود مفتقر است و سبب غضب
ہجوم کردہ است از دون خود و سبب حزن ہجوم کردہ است از کسی کہ برتر از وست
و غضب از باطن بظاہر رسد و حزن از ظاہر بباطن از غضب سطوت حادث شود
و انتظام و از حزن مرض و استقام **العزیز** بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل در
شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی اللہ عنہ چہ می فرماید صاحب حجۃ الاسرار
باسناد صحیح می آرد و میگوید کہ سخن کردہ ام الشیخ ابو یوسف بن بدران بن منصور
انصاری در قاہرہ در سال ششصد و ہفتاد ہجری و او گوید کہ خبر کردہ ام الشیخ ابو محمد
رغیب الرحبی در قاہرہ در سال ششصد و بست و یک ہجری و او گوید کہ خبر داد شیخ
ارسلان دمشقی در دمشق در وقتیکہ گفت در وی شیخ عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ
کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالے ثابت است و خبر کرد تن یاران آن
خبر داد ن فقال للہ در من شرب من بحار القدس و جلس علی
بساط الانس و المعرفۃ و شاہد سرہ لتعظیم الربوبیۃ و اجلال الاحدیۃ
فتلاشا وصفہ فی شہود الکبریاء و فنی وجودہ عند معاینۃ الہیبۃ
فنشر علیہ رداء الانس و سقاہ من العنایت حتی بلغ مقام القرب
و وہب لہ من روحہ لنسیماتہ روح الازل فنطق بالحکم من معادن الانوار
و امتزج بسویداء مکنون الاسرار فہو فی الحضور صاحی و فی الصحو

ما یا واقف بالحیاء منبسط بالاذن متکلما بالتواضع مدلل بالافتقار
مقرب بالتخصیص مخاطب بالاکرام فعلیه من ربه افضل التحیة
وسلام فقیل له هل فی الوجود الیوم احد هذا وصفه قال نعم السید عبد القادر
السید هم پس گفت مرخدایتعالی را نیکوی کسی که نوشیده آن از دریای قدس و نشست
بر بساط انس معرفت و مشاهده کرد سروری بزرگی و ربوبیت حق تعالی را و جلال احدیت
را پس متلاشی گشت صفت وی در شهود کبریاء و فنا شد هستی وی نزدیک معانی
حق تعالی که هیبت ناک است پس پراکنده شد بروی چادر انس حق تعالی و بلند شد
در جهان بلندی عنایت تا رسید در مقام قرارگاه و دمید بر جان وی خوش بادهای
روح ازل پس نطق کرد بحکمتها نورکا نهائی انوار و امتزاج شد سوید مکنون سروی پس آنکس
که باین اوصاف موصوف شده است در حضور حق تعالی صاحی است یعنی از مستی هشیار
و در هشیاری خبیر است که محو نکرده است استیلاء او را بشرف حیا و انبساط یافته است
باذن حق تعالی و سخن کننده است بتواضع و راه نمایندگی است بمحتاج شدن و قرب یافته
است بخاص گردانیدن حق تعالی و خطاب یافته شونده بکرامی دادن پس بروی است
از پروردگار او فاضلترین تحیت و سلام پس گفته شد مران شیخ ارسلان را آیا هست در
عالم امروز یکی که این وصف و صف او باشد گفت شیخ ارسلان دمشقی رحمة الله علیه آری
هست در عالم کسان که باین اوصاف موصوف شده اند و سید عبد القادر جیلانی مهتر
ایشان است صاحب مخاذن گوید که این ولی اکمل بعد مشاهده تام و معاینه تمام گردنش
را برای قدمش خم داد و بعد خم دادن اوصاف قطب را در بیان آورد یعنی یاران وی را
عجب در عجب آمد پرسیدن گرفتند که آیا هست در دنیا کسی که باین اوصاف موصوف
شده باشد پس شیخ مذکور گفت آری چون مهتر ایشان موجود باشد پس توابع مهتر چگونه
نباشند **ذکر مناقب الصدیق عارف عالم معمور قدوة العرفا**

شیخ الوقت هادی العصر شیخ عثمان بن مروره رحمة الله علیه نقلست

از شیخ ابوحفص عمر بن مصدق واسطی رحمة الله علیه که گفت شیخ عثمان در شبی تهجد میگذارد ناگاه
نازله از جناب حق بر وی وارد شد و انوار تجلی از سراوقات جلال بر وی ظهور یافت همدران مقام
دیدها باز سوی آسمان هفت سال ایستاده ماند نه طعام خورد و نه آب بعد ازان باهتمام بشریت
بخود باز آمد و اشارت از عالم غیب بدو چنان رسید که در قریه خود رو و زوجه را وطی کن
که در لشیت تو فرزندی است و این زمان وقت ظهور اوست پس شیخ عثمان در خانه رفت
و سبب آمدن بر زوجه خود باز نمود او گفت اگر همچنین خواهی کرد و باز هم در شب در مقام خود
خواهی رفت کسی نخواهد دانست مرا خوف تهمت خواهد بود هر کسی چیزی خواهد گفت پس شیخ در
حال بر بام خانه آمد و باواز بلند ندا کرد ای اهل قریه من عثمان بن مروره ام ارکبوا فانی
سارکب حق تعالی آواز او بجمیع قریه شنوانیده و مراد او فهم کنانید هر که از اهل قریه دران
وقت باز وجه خود نزدیکی کرد او را فرزندی صالح روزی شد بعد ازان شیخ عثمان غسل بجا
آورد و باز در مقام خود در بطیحه که نام موضعیست میان واسط و بصره و انجا بی است که هر دو
طرف آن نموده نمیشود و بیابد همچنان چشم باز بسوی آسمان هفت سال دیگر چنانکه اول بود بنماند
موی او چنان دراز شد که عورت او پوشیده گشت و پیرامون او گیاه رست و سباع
و وحوش و طیور از هر جنسی نزدیک او امنیان ساختند و می یوزند دکلاب و سباع
یکدیگر پهلوی او بازی میکردند و هیچ یکی مردیگری را ایذا نمیرسانیدند بعد ازان شیخ در حکام
بشریت بخود باز آمد و فرایض چهار ده سال را قضا کرد. **ایضاً** نقلست از شیخ ابوالفتح بن
ابوالغنایم واسطی رحمة الله علیه که گفت وقتی از اهل بطایح بر شیخ ما شیخ احمد الرفاعی رحمة الله علیه
ستوری لاغر بیاورد و گفت یا سیدی قوت من و عیال من به سبب این گاو بود اکنون
این ضعیف شده است و از کار باز مانده دعا کن تا مرا بسبب برکت خود شیخ احمد الرفاعی او گفت
برسر شیخ عثمان بن مروره برو و سلام من برسان و ازو دعا بخواه همچنان کرد بر شیخ عثمان برفت دید

که پیرامون شیخ شیران نشسته اند از وهیبت زده بنشستند شیخ فرمود که نزدیک تر بیاید ابتدا
گفت علی الشیخ احمد السلام ختم الله لی وله بالخیر پس باشارت یکی از آن شیران
کرد که این گاو را بگیر و رحال شیر اطاعت کرد و گاو را بگرفت و چیزی ازان بخورد و بحکم اشارت
شیخ برخاست اشارت بشیر دیگر کرد و آنهم چیزی ازان بخورد و برخاست همچنین شیخ
یکی ازان شیران اشارت می کرد تا آنکه از گوشت گاو چیزی نماند پس ناگهان یک گاوی
بغایت فربه از صدر بطیحه پیدا شد و پیش شیخ بیامد و بایستاد شیخ فرمود آن مرد را برخیز بدل
گاو خود این گاو بستان همچنان کرد ولیکن در دل خود میگفت گاو من هلاک شد نباید کسی
این گاو را بشناسد و مرا ایذا رساند ناگاه مردی دوان بیامد و دست شیخ ببوسید و گفت یا سیدی
برای شما گاوی نذر کرده بودم تا بطیحه آوردم ازانجا برسید و برفت نمیدانم که کجا است شیخ
فرمود او را که آن گاو بمار سید چون آن مرد گاو را بدید در پای شیخ افتاد می بوسید و میگفت
یا سیدی حق تعالی ترا شناسا گرداند بهر چیزی و هر چیزی را بتو تا آنکه بهایم پس شیخ فرمود
جیب از جیب چیزی پنهان ندارد و هر که حق تعالی را شناخت همه چیز او را بشناسد امام
یا فعی میفرماید یعنی هر چیز یرا که قصد او کند یا تعلق باشد آن چیز را بدو میرسد بعد ازان
شیخ عثمان مرآن مرد را گفت در دل چه مخاصمت میکنی که گاو من هلاک شد نباید کسی
این گاو را بشناسد و مرا ایذا رساند در حال آن مرد در گریه شد شیخ فرمود نمیدانی که حق تعالی
مرا اطلاع داد بدانچه در دل تو بود اذهب بارک الله لک فی توبک پس آن مرد
گاو را قبض کرد و باز گشت باز در دشت آمد ناگاه شیری پیش آید شیخ فرمود می که تا پیش
آید گفت یا سیدی همچنین است شیری پیش شیخ بود او را فرمود با این مرد برو و او را گاو بدل
برسان بعد ازان آن شیر برابر آن مرد میرفت گاهی در پیش و گاهی چپ یا و گاهی پس
و شیران دیگر را منع میکرد تا آنکه آمد بمقصد رسید و بر شیخ احمد رفاعی آمد و ازان حال خبر کرد شیخ
بسیار بگریست و گفت عجزت النساء ان تلدن بعد ابن مرة مثله

راوی گوید صاحب نور را از برکت دعاء شیخ عثمان مال بسیار جمع شد رحمة الله علیه **ایضاً**
نقلست از شیخ عبد الطیف بن احمد بغدادی فقیه صوفی رحمة الله علیه که گفت دو نفر یکی عمی
دوم مجزوم از بطایح قصد زیارت شیخ عثمان کردند در اثناء راه بمردی معافی ملاقات شد گفت
کجا میروید گفتند بر شیخ عثمان تا برای ما دعاء عافیت کند آن مرد گفت چه او عیسی ابن مریم است
والله اگر بشاهده بینم که اکمه را بینا کند هرآینه من او را تصدیق ندارم و برابر ایشان روان شد
چون بر شیخ عثمان رسیدند شیخ فرمود ای عمی برای جزام انتقال کنید از ایشان بسوی این مرد
معافی در حال اعمی بصر یافت و مجزوم نیکو شد و آن مرد معافی مجزوم و نابینا شد بعد ازان شیخ
فرمود آن مرد را الان صدق او لا تصدق هم بران حال ایشان از پیش شیخ باز گشتند
شیخ عثمان از اعیان عارفان و اکابر محققان کثیر الکرامات و علی المقامات و بحر حقایق و معارف و معدن
اسرار و لطایف بود قدم راسخ و تمکین شریف و جلالت عظمی و محل اسناد تصریف نافذ داشت
من کلامه دلها اولیاء اوعیه معرفت است دلها عارفان اوعیه محبت و دلها محبان
اوعیه شوق و دلها مشتاقان اوعیه انس و دلها مستانسان اوعیه مشاهده و دلها
مشاهدان اوعیه فرائد الهی هر حالی را زمین احوال اوبهاست هر که استعمال نکند
آن ادب را هلاک شود هر که محبت شفیقتگی است هدایت او الف است و غایت او دنف
یعنی مرض و نهایت او تلف یعنی قربت هر که بچشید آنرا بشناسد و هر که بشناسد دوست گیرد
و هر که دوست گرفت دریاد او وصف او کنند و محبان شب بر بساط انس حق تعالی باشند
و طیعهم و لیقیهم قایم اند با حق تعالی بیک قدم اگر بیشتر شوند غرق و مستهلک گردند و اگر باز
پس آیند محجوب شوند **الیعفور** بر بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا
غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد
و گوید که خبر کرد مارا شیخ ابو الفرج عبد الملک بن محمد بن محمود بن احمد بن علی الواسطی در
قصد و هفتاد هجری و او گوید که خبر کرد مارا شیخ ابو عبد الله محمد بن علی بن

احمد همامی واسطه در سنه عشرین وستمایه واو گوید که خبر کرد مرا شیخ ابوحفص عمر بن مصدوق
بن محمد بن حسین الواسطی در واسطه در سنه پنجصد و هشت هجری واو گوید که بودم من در
بطایح نزدیک شیخ ابو عمر عثمان بن مروره مدتی که خدمت میکردم آن را پس گفت کردم نزدیک شیخ
ابو عمر عثمان یک بار در سنه روز پس در بامداد روز چهار شنبه آمدم او را شیخ ابو عمر گفت ای ابو
حفص عمر من میخواهم بغداد را گفتم ای مهتر من من هم را تو ام گفت بسم الله باش پس من و بنه پای
خود را در جای پای من گفتم اری پس بیرون آمد از بطایح و من پس او فعل میکردم چیزیرا
که ما مور کرد مرا بدان پس درنگی نکرد شیخ ابو عمر عثمان مگر اندک مدت تا رسیدیم ما در بغداد
پس شیخ ابو عمر عثمان در رباط شیخ عبد القادر جیلانی در آمد انگاه در مجلس شیخ همه کس بودند
که میشنا ختم آن را از مشایخ و ولایت عراق پس گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه قول قدیمی آخره
تحنی الحاضرون عناقهم وحتی الشیخ عثمان عنقه فلما انصرف الناس قام وقبل ید الشیخ عبد القادر
فقال له الشیخ عبد القادر ارجع الی مکانک فخرج خرجت خلفه افعل کما فعلت اولا
فلم نمکث قلیلا حتی وصلنا الی البطایح فقلت له یا سیدی ما السبب فی
دخولک ببغداد وخروجک من یومک فقال امرت ان احضر مجلس الشیخ عبد القادر
فحضرته ولم یکن قصدا فی بغداد سواه ابو حفص عمر گوید پس خم دادند همه حاضران مجلس
گردن خود را و خم داد شیخ ابو عمر عثمان گردن خود را پس هرگاه که منقضی شد مجلس و مردمان مشایخ
و اقطاب و اولیاء رفتند ایستاد شیخ ابو عمر عثمان و بوسه داد دست مبارک آنحضرت را پس
گفت شیخ عبد القادر جیلانی مرا در اگه شتابی کن سوی جای خود پس بیرون آمد شیخ ابو عمر
از بغداد و بیرون آمدم من در پس وی در آنحال که فعل میکنم چنانکه فعل کردم اول بار پس
درنگی نه کردیم مگر اندک بار تا رسیدیم ما سوی البطایح پس گفتم مرا در ای مهتر من چه سبب بود
در آمدن تو در بغداد و بیرون آمدن تو از روز خود پس گفت ابو عمر عثمان ما مور شدم من اینک
حاضر شوم مجلس شیخ عبد القادر را پس حاضر آمدم آن مجلس را و نبود مرا هیچ قصد در بغداد غیر

از امر حق تعالے صاحب مخازن قادریہ گوید آنحضرت رضی اللہ عنہ را معلوم بود کہ اولیا از عرب عجم واز ہند واز شرق تا غرب واز جمیع افاق آمدہ بودند ہمہ کسان اذن گرفتہ بجای خود ہا رفتند اما این ولی ساعتی درنگ کرد بنا بران آنحضرت فرمود شتابی کن و بجای خود ہر روز کہ ولی را بنا باید کہ در سیر خود جای درنگی کند اما وطیر وزارالوزا یک لحظہ درنگی میشود آن ہم ادنی مقام است واعلی مقام آنست کہ بجای خود باشد و در سیر ہم باشد و در طیر ہم باشد و این مقام جمع الجمع است کسی در نیمقام نرسد مگر کسی کہ در مقام ولایت محمدیہ رسیدہ باشد و این خود را معلوم است کہ این مقام آنحضرت است لاغیرہ۔

ذکر مناقب الصدیق جالیم ازلی عارف ابدی جامع اسماء جمالی و جلالی مقتداء وقت شیخ قضیب البان موصلی رحمۃ اللہ علیہ

نقلست از شیخ ابو محمد ماردینی کہ گفت وقتی نزد یک شیخ امام کمال الدین ابن یونس شارح تنبیہ رحمۃ اللہ علیہ بمدرسہ بودم در موصل بعضے قضیب البان را یاد آوردند و در غیبت او افتاد و ابن یونس نیز با ایشان موافقت نمود ہمہ درین بودند کہ قضیب البیان پیدا شد و بر ایشان آمد ہمہ در تعجب متحیر ماندند او گفت ای ابن یونس تو میدانی ہر چہ ہمہ ما میدانند گفت من گفت کنت انا من العلم الذی لا تعلمہ انت پس ابن یونس در ماند کہ چہ جواب گوید از وی مذکور گفت من در خاطر آوردم کہ امروز وامشب ملازم قضیب البان باشم ببینم کہ چہ خواہد کرد بقیہ آن روز ملازم او بودم چون عشا در شد چند کوچہ بگشت و چند پرکالہ نان آورد و در یک خانہ برد عورتی زال بیرون آمد و گفت ای قضیب البان بسیار درنگ کردی آن چند پارہ نان بدو داد و باز گشت و در دروازہ موصل آمد بستہ بود در حال دروازہ بگشاد و قضیب البان بیرون آمد و من در عقب او قدری رفتم ناگاہ یک جوی دیدم نزدیک آن یک درختی بود قضیب البان کہنہ جامہای خود بکند و غسل کرد و جامہا کہ اندران درخت آویختہ بود بپوشید و در نماز شد تا صبح خواب بر من سخت غلبہ کرد بیدار نشدم مگر بعد طلوع شمس من خود را در صحرائی یافتم کہ ہیچ بنا در آنجا نبود و ہیچ آبادانی از دور و نزدیک نمی نمود متحیر شدم و نمیدانستم کہ این کدام زمین و کدام ولایت

است تا قافله پیدا شد اهل قافله را گفتم که شب بوقت عشاء از موصل بیرون آمدم همه انکار کردند
درمیان ایشان پیری بود پیش من آمد و گفت قصهٔ خود مرا بگو تمام قصه خود بادی گفتم گفت والله
در نتوانند رسانید ترا اگر کسی که اینجا آورده است و گفت ای برادر تو در بلاد مغرب آمده درمیان تو
و موصل شش ماه راه است و گفت تا شش سال تو اینجا درنگ کن شاید آن باز بیاید همین گفته
ایشان روان شدند و مرا همانجا گذاشتند چون شب شد ناگاه می بینم که قضیب البان جامه کهنه
خویش کشیده است و غسل میکند بعد غسل باز آنجا مهاکه درد رخت آورده بود پوشید و در نماز شد
تا انکه صبح دمید باز آن جامها بکشید و کهنه خود در بر کرد و روان شد من در عقب شدم ساعتی نگذشت که
در موصل رسیدیم خلقی هنوز نماز صبح نگذارده پس قضیب البان روی سوی من کرد و گوشمال داد و گفت که
بعد ازین چنین نه کنی و این سر پوشیده داری تا من زنده ام - **ایضاً** نقلست از شیخ شریف ابو
عبد الله محمد بن خضر بن عبد الله حسینی موصلی که گفت شنیدم از پدر خود رحمة الله علیه که میگفت
شنیدم از قاضی موصل که می گفت من بدگمان بودم به قضیب البان از کثرت اظهار کرامات و کاشفات
او که بر من سیر رسانیدند و بران عزیمت کردم که سلطان را اعلام کنم و او را از موصل بیرون کنانم و یکبارگی را
بر این نیت اطلاع نبود دیگر حق تعالی شانه پس وقتی من در بعض کوچهای موصل تنها میگذشتم
ناگاه دیدم قضیب البان از پیش پیدا شد هم بر هیئت معروف خود در خاطرم آمد اگر با من کسی بودی میگفتم
تا این را بگیرد چند گام رفت می دیدم که هیئت خود گرداند و بصورت کردی شد چند گام دیگر برفت باز بر
هیئت بدوی شد چند گام دیگر برفت بر هیئت فقیه شد مرا گفت ای قاضی این چهار صورت که تو دیدی
قضیب البان میان این چهار کدام است تا تو بر سلطان روی و بگوی و او را از موصل بیرون کنانی
قاضی می گوید مرا طاقت نماند در حال در پای او افتادم و می بوسیدم و استغفار می کردم **ایضاً**
نقلست از شیخ ابو المفاخر علی بن ابی البرکات بن صخر بسند متصل که گفت وقتی قضیب البان از زاویه
خود بیرون آمد وقت نماز ظهر یکی از فقرا صالح او را گفت **هل لک فی الصحبة** قال **نعم**
یا اخی ولیکن بشرط ستر حال او گفت بلی آن فقیر می گوید قدری رفتم ناگاه دیدم شهری که آن

نمی شناختم و بعید انستم که این کدام زمین است اهل آن شهر هر یکی ادب کامل و عقل وافر و خشوع بسیار داشت در حال برخاستند و قضیب البان را پیش آمدند و در اکرام و تعظیم او مبالغت کردند پس قضیب البان نماز ظهر و عصر و مغرب و عشاء و صبح با ایشان گذارد و وقت اسفار از انجا بیرون آمدیم و هیچ انجا اکل و شرب در میان نبود قدری رفت ناگاه دیدم که از انواع فواکه و حلاوی مرا تلقیم کرد و آب داد که لذیذ تر از ان طعام و آب وقتی نخورده بودم ساعتی گذشت باز بهمانجا آمدیم که از انجا رفته بودیم پرسیدم یا سیدی این کدام مدینه است فرمود ای برادر این مدینه است در اقصای هند اهل آن همه مسلمانان اند هر روز ولی از اولیاء آن زمان بحکم فرمان الهی با ایشان نماز می گذارد و در نیاید بر ایشان مگر ولی و اگر مرا اذن نمی کردند در مصاحبت تو نمی توانستی موافقت کردن **ایضا** نقلست از شیخ ابو حفص عمر بن مسعود بزاز رحمة الله علیه که گفت قضیب البان را پیش شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه ذکر کردند فرمود که او ولی مقرب است مع الله تعالی و حالی دارد و قدم صدق عند ملیک مقتدر گفتند که ما او را در نماز نمی بینیم شیخ فرمود که او نماز میگذارد هیچ شبی و روزی نیست که بر در قبر نبی میماند و من می بینم که او بموصل نماز میگذارد و باخران در اطراف عالم و در نفحات الانس می آرند که شیخ عبد القادر جیلانی گفتند که قضیب البان نماز نمیگذارد گفت که بگوئید که همیشه سروی بر در خانه کعبه در سجود است **منه** و شیخ محی الدین ابن علی العربی در بعض رسائل خود می فرماید که از این طائفه ما بعضی را دیده ایم که صورت روحانیت ایشان متجرد و متمثل میشود بر صورت جسمانیت ایشان و بران صورت متجسده افعال میگذرانند حاضران می پندارند که آن بر صورت جسمانیه ایشان می گذرد و میگویند که فلان کس را دیدیم که چنین و چنین می کرد و حال آنکه انکس از ان فعل مبرا است و ما این را بارها از بسیاری از این طائفه مشاهده کرده ایم و معاینه نموده ایم و چنین بود حال ابو عبد الله موصلی که معروف است بقضیب البان و باید که بر بین انکار نیاری کار اسرار خدا تعالی در افراد عالم بزرگ و بسیار است و بقوت عقل ادراک عشر آن نمی تواند کرد و صاحب خلاصة المفاخره گوید قضیب البان موصلی یکی از اولیاء مشهور و صاحب احوال فاخره و کرامات باهره و اشارات ظاهره و هم علیه و مقامات سنیه و معارف

جلیله و مواهب جزیله و کشف ظاهر بود و دلے غواص داشت در دریاے اسرار و اجماع مشائخ
و اولیاء است بر ولایت او عجماً و عرباً و آثار مناقب او مشهور است شرقاً و غرباً و در حال استغراق
بیشتری دوله بر و غالب بود در سائل میان شیخ عبد القادر و شیخ عدی بن مسافر او بیاورد و بر دی و
من کلامه تصحیح بدایات استغفار رخصت است و اطمینان نفس بر غرایم و تحکیم سنت بمثابه
امر و مشاهده حکم و عزم در سلوک و تبرک رحمت و امتثال مشائخ بعدم اعتراض و استحقار عمل با استشعار
خلل و تمسک بعروه اخلاص از بهر نجات و خلاص و بدانکه بطلع بعالم نهایات صحیح نباشد مگر بتحقیق
بدایات **الیعیز** نکو بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سید نا **غوث الاعظم**
رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد که چون قضیب البان بحضور شیخ
عبد القادر رضی الله عنه می آمد بکمال ادب می نشستی متواضعاً و متصاغراً و می گفتی **الشیخ**
عبد القادر قائد سالکین المحبین و قدوة السالکین و قلادة الصدیقین
و بهجة العارفین و صدر المقربین فی هذا الوقت و من الطبقة التی اتین یعنی
شیخ عبد القادر لشکر کش سواران دوستان حق است پیشوا سالکان طریقت است و پیشوا
صدیقان است و بهجت و سرور عارفان است و صدر اعلاء مقربان است در نیوقت و از طبقه که بعد
ایشان آیند و صاحب سفینه گوید وی یکی از مریدان کامل آنحضرت است **ذکر مناقب الصدق**
ذو المجد و الهمم صاحب الفضل و الکرم قدوة المحققین زبدة العارفین
مخدومی شیخ مکارم رحمة الله علیه **نقلست** از شیخ ابو محمد علی بن ادریس رحمة الله علیه
که گفت روزی شیخ مکارم وعظ می فرمود در اثنای آن ذکر جحیم کرد و آنچه مر اهل آنرا معد کرده اند از عذاب
در حال دلهای حاضران در خوف آمد و چنان هراسان شدند مردی بود از طائفه معطله او گفت این همه تخویف است
هیچ آتشی نه که بدان عذاب کرده شوند پس فسخ این آیه برخواند **ولئن مستهم نفحة من عذاب ربک**
لیقولن یا ویلنا انا کنا ظالمین و ساعتی ساکت شد و حاضران نیز خاموش بودند در حال آن مرد معطل
طپیدن گرفت و در فریاد شد و گفت الغوث الغوث و بمرد که از سوراخ بینی او دود می

که از کندکی بوی آن عجبی نیست که مردم هلاک شوند پس شیخ این آیه برخواند ربنا کشف عنا العذاب
انا مومنون در حال اضطراب آمد و ساکن شد و در پای شیخ افتاد و تجدید اسلام کرد و اعتقاد خود صحیح
نمود و می گفت در دل من آتشی در خشید و از باطن من بوی کندکی برخاست که از بوی آن جان از
کالبد میخواست که بیرون آید و از باطن خود آوازی شنیدم که میگفت هذه النار التی کنتم بها
تکذبون افسحر هذا ام انتم لا تبصرون و اگر حق تعالے شیخ را سبب نجات من نگردانیدے
من هلاک میشدم - ایضاً نقلست از شیخ ابو المجد بن مبارک بن احمد بغدادی رحمة الله علیه که گفت
خبر کرد مرا والد من و او شنید از پدر خود که گفت وقتی نزدیک شیخ مکارم بودم در خاطر من گذشت اگر چیزی
از کرامات شیخ به بینم نیک باشد در حال شیخ روسوی من کرد و تبسم نمود و گفت این زمان بر ما پنج نفر خواهند آمد
یکی از ایشان عجمی است احمر و ابرخساره راست خال بود عمر او نه ماه باقی مانده است شیری او را هلاک
کند در بطایح و دوم عراقی است کارخشیم و پای لنگ و یکماه بیمار شود بعده بمیرد و سیوم مصری است اسمر اللون در
کف دست چپ او شش انگشت و در ران راست او زخم نیزه سی سال در زمین هند تجارت کند و بعد
هشت سال از جهان سفر کند چهارمی شامی است آدم اللون الکشتان او نهایت نرم بعد هفت سال
و سه ماه و هفت روز بر آستانه در تو بمیرد و پنجم یمنی است ابیض اللون و او نصرانی است فرد و جامه تا
دار و مدت سه سال است او ولایت خود بیرون آمده برای امتحان مسلمانان تا کدام کس حال او کشف
کند عجمی گوشت بریان آرزو دارد و عراقی لبط با برنج و مصری شهد با روغن و شامی تفاح شام و یمنی بیضه
مسلوق و هیچ یکی با آرزوی دیگری اطلاع ندارد و حق تعالے آرزوهای ایشان از ما خواهد رسانید راوی
ابو المجد مذکور میگوید ساعتی گذشت ناگاه آن پنج نفر پیدا شدند چنانکه شیخ وصف ایشان فرموده
بود نه زیادت و نه کم مصری را پرسیدم از زخم ران او در تعجب ماند و گفت سی سال است که این زخم
در ران من رسیده است بعد ازان مردی بیامد و این انواع اطعمه که ایشان آرزو داشتند بیاورد
و پیش شیخ نهاد شیخ فرمود آرزوی هریکی پیش او نهید و گفت کلوا ما اشتهیتم در حال ایشان همه
بیهوش شدند بعد ساعتی چون بهوش باز آمدند گفتند یا سیدی صفت مردی که مطلع است

براسرار خلق چیست فرمود آنست که بداند که تو نظر ربانی هستی و درون جامه تو زنار است
پس آنمرد نعره بزد و پیش شیخ بایستاد و اسلام آورد شیخ فرمود او را ای فرزند هر کرا دیدی تو
از مشایخ حال تو میدانست ولیکن چون اسلام تو پیش من ایشان را معلوم بود حال تو اظهار
نکردند و با تو سخن نگفتند راوی مذکور گوید وفات این پنج نفر نیز چنانکه شیخ فرموده بود همدران
وقت و همدران موضع واقع شد بغیر تقدیم و تاخیر — **ایضاً** نقلست از شیخ ابوالحسن جوسقی
رحمة الله تعالی که گفت وقتی شیخ مکارم رحمه الله علیه در شوق و محبت با اصحاب خود سخن میگفت و من
حاضر بودم دران اثنا کلام فرمود چون اسرار محبان در جنبش آید نزدیک ظهور سلطان هیبت و جلال
هر نوری که در آن وقت مقابل انفاس ایشان شود در حال مخمود و کشته گردد و ثم تنفس الشیخ
سی و چند قندیل که در مسجد بودند در زمان کشته شدند بعد ازان فرمود چون اسرار ایشان تجلی انوار
انس و جمال در جنبش کامران گردد هر ظلمتی که در ان ساعت محاذی انفاس ایشان شود در حال روشن
و منور شود راوی مذکور گوید که هنوز در سخن بودند که مسجد تمام روشن گشت شیخ همچو نام خود حضاب مکارم و کرامات
ظاهره و احوال فاخره و مقامات سامیه و اشارات باهره و همم عالیه و انفاس صادقه بود و کشف جلی و عزم قوی و
تصریف نافذ داشت و نزدیک مشایخ و علماء عوام معظم و محترم و معزز و مکرم بود **من کلامه** اول صدق
عبد بحق هجران نفس ست و اول هجران عبد از حق مواصلت نفس ست و اول درجات قرب محو شواهد
نفس است و اثبات شواهد حق هر که در طلب ولایت ماند بحق کی رسد و هر که حق را سبحانه طلب کرد بصدق
در اول قدم یافت انچه او میطلبد و گفت مرید صادق کسی است که بباید در دل خود حلاوت عدم و نفی کند
از نفس خود الم و ساکن شود بدانچه رفته است قلم و گفت فقیر کسی است که صبر کند و طمع ترک دهد
و با ادب بود تا خلق او نیکو گردد و نگهدار دل خود باشد در درگاه خویش او کتمان سر حق کند و مراقب او بود
و از وقت خود باخلق حال خود پوشیده دارد و اعتماد بر مولی تعالی کند پس شکایت
نکند بسوی هیچکس و شواری خود را در جمیع احوال و تضرع و زاری و التجا بسوی غیر حق نبرد و گفت
زاهد کسی است که ترک راحت و ریاست کند و نفس را از شهوت باز دارد و هوا را از ارادت

وگفت پرہیزگار کسی است کہ بدنیا نظر کند بحقارت و باز گردد بمولی تعالی با نابت و ادا کند ہر چہ
بر دست از امانت و زبان از باز دارد از فضول و مالا یعنی و دل را از ہوای نفس و بگریزد بسر خود بمولی تعالی
وگفت مجاہد در راہ حق تعالے کسی است کہ تجنب کند از اہل فترت و غائب شود در فکرت و ملازم
خشوع بود با حسرت و غرق گردد در دریاء حقیقت و ہوا را بمیراند و دل را زندہ گرداند و مجاری قضا
را بہ تسلیم پیش آید و در دار دخود را از اذی و شرم دارد از ملک علی و ترک راحت کند بجد لا ینفع ذا الجد منک الجد وگفت شاکر کسی است کہ صبر کند عند احتجاب ملک علام و باز نگردد بہیچ کس از خاص
و عام و خالی کند دل را از تدبیر و اہتمام وگفت متوکل کسی است کہ اعراض کند بقلب از خلق و اخذ رزق
کند از حق و ہمت او بر در مولے تعالے مکوف یابد و بغیر او التفات و التجا نکند و بر عبادت و طاعت مستقیم بود وگفت
محب کسی است کہ دوست دارد خلوت را و انس گیرد بوحدت و شرم دارد از رب و تحمل کند از ہر تعب و نشتابد
بسوی طاعت و بسیار کند خدمت و عبادت و ہمیشہ مشتاق بود و سبال دموع کند و قریب جوید و پیوسته
ترسان بود در فراق و دل را صاف کند از اکدار و سر را پاک گرداند از اغیار و خاک آلوده کند رخسار در
اسحار بین یدی الملک الجبار جل جلالہ **الغیث** نیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل و رشان سیدنا
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ می فرماید صاحب بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد و میگوید کہ
ابو الفتوح داؤد گوید کہ خبر کرد مرا والد من ابو المجد در بغداد در سال پنجصد و ہفتاد و ہفت ہجری گفت
شیخ ابو المجد کہ زیارت کردم من شیخ مکارم را در بلاد سواد پس در آمد در بغداد و آمد سوی رباط شیخ عبد القادر
رضی اللہ عنہ و من ہمراہ او بودم پس ناگاہ در رباط بسیار مشایخ عراق بودند و شیخ عبد القادر تکلم می کرد
بر ایشان پس نشست شیخ مکارم میان شیخ ابو النجیب سہروردی و شیخ سلطان المتوحین **فقال**
الشیخ عبد القادر قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ **فمد الشیخ** مکارم **عنقہ و مد الحاضرون اعناقہم** یعنے پس گفت شیخ عبد القادر کہ پائی من نیست کہ بر گردن
ہر ولی خدا تعالے ثابت است پس دراز کرد شیخ مکارم گردن خود را و دراز کردند حاضران مجلس گردنہای خود را
ثم قال علی رأسی پس گفت بر سر من آنقدم مبارک است **ذکر مناقب**

قدسی وزبدة العظماء عرشی هادی العصر مهدی الدهر شیخ ابو عبد الله
محمد بن احمد قریشی رحمة الله علیه نقلست از شیخ ابو محمد عبد الخالق بن ابی البقا که گفت
شیخ کبیر عارف بالله ابخیر صاحب آیات زاهره و برکات طاهره و مقامات علیه و اقوال سلیمه و محاسن جمیله و
مواهب جزیله و خزائن اوصاف حمیده و مناقب عدیده که حصر آن متعذر است یعنی شیخ ابو عبد الله محمد بن احمد
قرشی قدس الله روحه و نقی بآن ملک کامل و وزیر او هر سه در یک اوند طعام میخوردند و دران اوند شیر بود و
وزیر دست کشید از خوردن از بهر آنکه شیخ ابو عبد الله قرشی مبتلا بود ببرص پس شیخ فرمود اگر با این دست
نمیخوری با این دست بخور و دستی از آستین بکشید همچو صحیح که هیچ مرض مران نبود **ایضاً**
نقلست از شیخ ابو العباس احمد بن کسبا بینی که گفت شیخ ابو عبد الله را جاریه بود که خدمت شیخ بکردی وقتی
او را صرع آمد شیخ بر سر او حاضر شد و عارض را زجر کرد و از و عهد کنانید که باز نیاید در حال آنجاریه صحت
یافت بعد مدتی ناگاه انجاریه را باز صرع آمد باز شیخ طرف سر او نشست آن جنی سخت و اضطراب آمد
و قسم یاد کرد که باز نیاید و چون شیخ خواست که بسوی بیت المقدس مسافر شود بعض همسایگان را فرمود
اگر این جاریه را باز صرع گیرد تو بیائی و سر او برداری و بزیر سر مسمار در زمین فرو بری تا آنکه غایب شود و اگر
آوازها منکر بشنوی مترس و بر او ترحم نکنی راوی میگوید بعد مدتی آن جاریه مصروع شد آنمرد همسایه
چنانکه شیخ فرموده بود همچنان کرد و آوازها منکر در گوش افتاد تبر سید سخن شیخ یاد آورد و باز مسمار در زمین
زدن گرفت تا آنکه مسمار غایب شد و آن آوازها باز ماند و انجاریه هشیار شد از بیت المقدس خبر
آمد که شیخ همدران روز از جهان سفر کرد بعد ازان انجاریه را عارض هیچ رحمت نشد تا آنکه بمرد **ایضاً**
نقلست از شیخ احمد بن کسبا بینی مذکور که گفت وقتی شیخ ابو عبد الله قرشی در بعض قریات مصر میگذشت
و با او جماعتی بود از اصحاب او ناگاه دیدند قریه را معمور به بیوت و بساتین و هیچ آدمی اندرونی شیخ تعجب
بجهة سبب درین قریه مردمان نمی باشند گفتند که این مشهور است مسکن جن و هر که درین قریه منزل
میشود و بنیان او را اندامیر سانند ازان جهت اهل قریه متفرق شده اند شیخ مر بعض اصحاب را
فرمود که بصوت بلند [illegible] این قریه ندا کنید که یا معشر الجن شیخ ابو عبد الله قرشی [illegible]

باید که شما از بنجا رحلت کنید و باز درین قریه نیائید و اهل قریه را ایذا نکنید و هر که از شما مخالفت فرمان کند هلاک شود پس آن فقیر همچنان ندا می کرد و فقرا می شنیدند آوازهای اجنبیه که می پریدند و میرفتند بعد ازان شیخ فرمود جنیان از قریه رفتند و هیچ یکی نماند چون اهل قریه این خبر شنیدند در قریه آمدند و اباد ان شدند و هیچ یکی را آسیبی بعد ازان نرسید - **ایضاً** نقلست از شیخ فضایل بن علی مخرومی رحمته الله علیه که گفت روزی درآمدم بر شیخ ابو عبد الله قرشی و او در خلوتخانه حمام مصر تنها بود دیدم که وجود مبارک شیخ صحیح همچو نقره است هیچ زحمت مرض در ان نه و چشم مبارک او بنیا است و در گوشه آن خلوتخانه دیدم جامهاء رنگین آویخته اند گفتم یا سیدی این چه حال است و انچه فرمود که تو میدیدی گفتم ارى گفت حق تعالی مرا دو خلعت عطا کرده است یکی خلعت عافیت و دوم خلعت بلا و در هر دو مرا تصرف دادند هر کدام که بخواهم بپوشم و چون شیخ از غسل فارغ شد در آن جامه که در ان شیخ آویخته بود در بر کرد و در حال اعمی و مبتلا شد چنانکه اول بود و هم راوی مذکور گوید از حرم شیخ شنیدم که گفت هر وقت که شیخ نزد یکیت من می آمد او را البصیری می یافتم و انداز او همچو نقره صحیح میدیدم **ایضاً** نقلست از شیخ عبد الخالق بن ابی البقاء که گفت وقتی شیخ ابو عبد الله قرشی می فرمود انکار منکر باطن از دو حال اتم است از انکار بظاهر از مقال گفتند این را شاهدی بما گفت مرا یاری داد ان شیخ ابو عبد الله قرطی بود مرا بر سر راه بر دو کانی نشان همچنان کردند ناگاه در راه استری جرار خر بار کرده پیدا شد یعنی سوی شیخ اشارة بدان جرار کرد در حال استر بلغزید و آن جرار خورد شکست و وقتی دیگر نیز سه استر خر بار کرده می بردند همچنان شیخ اشارت بدان جرار کرد در حال آن استر بلغزید و آن جرار شکست پس شیخ فرمود انکار بباطن اینچنین بود هم وی گوید وقتی شیخ فرمود که در بدایت آرد خریدیم و هر که از طول سفر و بعد مسافت خود پشیمان شد درخواست کردی تا به مقصد رسد من او را آن ارد میدادم باز چون تفحص میکردم آن ارد همچنان میافتم بی نقصان و فرمود وقتی با من در می بود نیمی آرد بخرم سایلی سوال کرد آن درم او را دادم و روان شدم ناگاه مشت خود بسته یافتم باز کردم آن درم در دست خود دیدم ازان موقع خریدیم در خانه آمدم **ایضاً** نقلست از شیخ ابو عبد الله

قرشی که من با هر کسی بحث می کردم از جهت قوام جسد بغذا و مقداران از علماء پرسیدم تا آنکه بسیار
روزها کردم و ضعیف شدم چون پیش من طعام آوردند مراقب نفس خود بودم که تا چه حد بر عادت
قدیم خود زیادت خواهد خورد و من لذت طعام خواهم یافت مقدار شش اوقیه یا چهار خوردم و اوقیه
چهل درم سنگ بود بعد از آن نفس من بیدار شد و لذت طعام یافت خواستم زیادت ازین بخورم
دیدم دستی بزیر دست من میخواهد که با من بخورد چون برای طعام دست دراز کردم آن دست دراز شد
در زمان حال و عیش بر من متغیر و بکدر گشت و طعام در نظر من سیاه شد ترک طعام دادم و برخاستم
مرا گفتند که حد قوام جسد همین مقدار است و آنچه خبر این است حظ نفس است بعد ازان من همیشه
همین مقدار نفس را غذا میدادم تا آنکه حال من تمکین یافت و بیرون با مهمان طعام میخوردم آن وقت
بیرون نیامدی و فرمود وقتی مرا مردی مهمان داشت و طعام پیش آورد صاحب خود را گفتم بخور گفت
من نمیتوانم که سوی آن طعام دست فرازکنم از انکه این طعام را نا رمی یابم گفتم ای من هم این طعام
را خون می بینم از صاحب طعام عذر خواستم و باز گشتم و از حال آن مرد باز پرسیدم گفتند او مرد حجام
است غرض شیخ ابو عبد الله قرشی از اجلاد مشایخ اهل عرفان و اکابر ائمه محققان و علماء مجتهدان
بود و ایات صادقه و انفاس متبرکه و معارف سنیه داشت **من کلامه** ملازم ادب باش تنها
از عبودیت و متعرض مشو هر چیز را که نخواهد ترا از برای خود و سال خود نجنبد هر که در نیابد در امور
با ادب مطلوب خود نیابد و هر که مراعات حقوق اخوان نکند بترک حقوق خود از برکت صحبت
محروم شود هرگز نرسد بنده و جای نیابد در دلهای بندگان خاص بچیزی بهتر از محاسن اخلاق
و بزرگی مردم باندازه خلق اوست و هر که در شریعت متحقق شد اطلاع یابد بر اسرار آن و هر که آداب
شریعت را نگاهدارد صارا ما للمتقین و مزید را نمی شاید که بگیرد از علم مگر چیزی را که در خور حال
او باشد و واردات از نعم حق است چون بنده بحسن ادب تقیید و امتثال او نکند بر او دچون
رفت باز نیاید و هر که فرق نکند میان الهام و وسوسه بسماع نیست مر او را سماع عارف کسی
است که برابر است در نظر او تصریف قدرت و تدبیر حکمت و احوال ثمرات اعمال است و علوم

ثمرات احوال پس هر که نباشد علم او از حال او پس او ناقابل است و اصل علم توفیق و الهام علما
سخن نگویند مگر بحق یعنی علماء باطن اصحاب انوار و معارف و اسرار اند و این علم وراثت است منقول
از دلی بدلی و از سینه بسینه نه علم روایت هر که عقد توکل را بر خود التزام کرد مباح مباشیت مرا و را خارج
از بهر اسباب نگردد حق غیر رسیدند بیان قول شیخ سهل بن عبد الله تستری که گفت نماز نشسته سبب
قلت تناول غذا با سکون نفس از مطالبات افضل است از نماز بقیام با منازعت نفس پس شیخ فرمود
که حق تعالی فرض گردانیده است بخلق توجه بدو سکون بین یدیه و این فرض هیچ حال ساقط نشود
ما دام که عاقل است بخلاف فروض دیگر که آن را استقاط کرد از عباد بسبب عدم قدرت و راضی شد از ایشان
بعوض تخفیفا هر که نباشد در دل او شاهدی که شرم دارد او در حرکات خود هیچ کار از و تمام نشود
و هرگز نرسد بمواریث اعمال کسی که سلوک او بغیر اتباع سنت بود و هر که مفروضات بکمال ادا کند
وارث حریت گردد و حق تعالی بنده را از اعمال باز دارد تا بیاز ماید در حال فقد تفرغ و افتقار
مشغول ست یا بغفلت و استغنا حق تعالی از برکات حرکات ظواهر بواطن چیزی رساند که سبب تنویر
بواطن و اصلاح آن باشد خدمت شیخ با ادب انفع است مرمرید را در بدایت از خلوت هر گز باز ایستد
بخود راه گم کند مولی تعالی در هر صناعتی استادی پیدا آورده است تا اهل آن صناعت رجوع کنند بدو
وگرنه دعوی آن صناعت کند کسی که اهل آن نیست و چون درویش را فقر صحیح شد هو الاسم الاعظم
هر که در صحبت فقرا با ادب نبود از برکات ایشان محروم گردد و لی نخورد مگر حلال و ولی چون بر سر طعام حاضر
شود منقلب گردد عین آن ببرکت حضور او و هر که از احکام مشایخ مهذب نشد برای اقتدا نمی شاید
عالم کسی است که بشناسد مراتب علوم را و لکلم نکند بعلمی مگر با اهل آن صحبت فقر انعمت است اگر
با ادب مقید نکند مفقود گردد و هر که صبر کند بر مجالست فقرا حق تعالی دل او را منور گرداند و هر که در باب او
سابقه عنایت نیست هیچکس نتواند که او را نفع رساند و هر که اشارت و خطاب فهم نکند پس او در سماع
پیر خطر ست فکرت در آیات مثمر معرفت است و در الاد و آثار محبت عبادات مرا انتظار راست و عبودیت
مرا صلحا را و عبدیت مرا جلال و کبار را و مضر ترین چیزها صحبت عالم غافل است و از صوفی جاهل

و اعظ بدانکه حذر کن تا مطرود و منکر دی انکسار عاصی از صولت مطیع بهتر است هر که اعتماد کرد بر
علمی یا عملی بمقصد نرسید مرید در بدایت و نهایت مامور است بحرکت در بدایت مشقت و کلفت و در
نهایت راحت و لذت مرید چون خدمت مشایخ و اخوان کند با ادب از برکات احوال ایشان او را خیری
حاصل شود که بهیچ عمل آن نیابد از آنکه انچه وارد شود بر و از ایشان ثواب اعمال متقبله ایشان بود و
انچه حاصل کند بعمل خود آن ثواب عمل او بود و او قادر نیست بر تخلیص آن عمل ولی در بدایت حریص بود
بر اخبار اولیاء و احوال ایشان تمنا آن احوال کند و وصول بمقامات ایشان و در نهایت مفید بود و مستفید
و مر احوال و اعمال خود بیاید ببرکت و مزید و هر که نفس خود را بحق تعالی بسپارد حق تعالی او را از نفس
نگاهدارد و حسن خلق با هر کسی معامله اوست بدانچه مونس او بود نه موحش و هر که خود را بزینت دنیا
بیاراست خسارت خود اظهار کرد یکی از اخلاق اهل فتوت احتقار کثیر است از خود و اعظام قلیل از غیر که
فارغ نگرداند دل را بیش از دخول در نماز منقص شود فکرت او در نماز بدانچه اول مشغول بود و بیرون
آید از نماز بغیر نفع و محبت موافقت حبیب است و با کبر هیچ عمل نفع نکند و با تواضع هیچ بطالت زیان ندارد
و حسن خلق آنست که با فقرا با انس و انبساط باشد و با صوفیه با ادب و ارتباط و با مشایخ بحرمت و نشاط
و با عارفان بتواضع و انخطاط و با صالحان انس نیابد مگر کسی که معمور دارد وقت خود را بذکر و مخالفت
کند با نفس در طاعت حق و راهی که دران بسیکس را از علماء اختلاف نیست زهد است در دنیا
و هر که عمل برای آن کند تا چیزی بدست آرد هرگز بر فتح نشود و خدمت مکن کسی را کن که از خدمت او ممکن شوی
و مر نفس را حقی ست اگر ندهی تو آن را از سلوک باز ماند توکل مشاهده اسم وکیل است اعظم صبر از اظهار کرامات است اندکی از علم با رعایت ادب اقرب است بقبول از کثرت عمل بغیر آن
هر که طلب رعایت کند در بدایت ره غلط کند هر که نفس خود را از اهل عطا بیند مستحق حرمان شود
بنده مامور است باد ب در هر زمان از انکه صفت مفارق نبود از موصوف و نشان ولی حیاست
و سخا و احتمال اذی و رحمت بر خلق و قیام بحق و اتباع رسول صلی الله علیه وسلم در اظهار
عبادتیرین است از هر لذتی و بلند تر است از هر عالی اگر دل را طهارت حاصل شود از

تلاوت قرآن هرگز سیراب نه گردد خط تو از عالم بر اندازه استعداد لست و مرید را نشاید که نفس را با کل شهوات عادت کند در بدایت رجولیت آنست که همچو عامیان باشند و گاه گاه جنگ کنند و مقتدا را رد و ابو و اظهار علم و عمل به نیت اقتدا کلام از شیخ اختصاراً بقلم آمده رحمة الله علیه

الیغزیز نگوش پر هوش لشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد و میگوید که سخن کرد مارا شیخ ابو محمد الحسن بن ابی عمران موسی بن حسین بن داود القرشی الشافعی در موضع قاهره در سال ششصد و شصت و هشت هجری و او گوید که در سال شتسشصد و سیزده هجری نزد شیخ تقی الدین ابی عبد الله محمد بن ابی الحسین بن عبد الله بن عیسی الفقیه الحنبلی المحدث در شهر دمشق اقامت کرده بودم پس آمد شیخ ابو الحسن علی القرشی از عراق و فرود آمد در زاویه آن دمشق بر کوه -

قادسیون پس آمد آنرا شیخ تقی الدین یونینی در انحال که سلام کننده است و من همراه او بودم پس هر گاهکه در آمدیم بر وی یافتیم ما نزد یک وی شیخ ابو یونس عبد الله بن یونس ارمنی و شیخ ابو عمر عثمان رومی و شیخ ابی ابراهیم اسمعیل بن علی الکورانی رحمة الله علیهم پس گفت شیخ علی قرشی در جمله کلام خود در آنحال که ما می شنودیم که گفت مر شیخ قضیب البان موصلی را هست که دیدی تو مانند شیخ عبد القادر در اقطاب کبار و اولیاء ذو الوقار در غایت قرب حق تعالی قال لا کانت الاولیاء و لغیبون یحضرون عنده بعد ان قال قدمی هذه الی اخره و سرایت سر و سهم منکسة هیبة له یعنی قضیب البان گفت ندیدم من هیچ قطب را و شیخ از اولیا مردان غیب را که حاضری آیند نزد شیخ عبد القادر بعد گفتن وی که قدم من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و دیدم من سرهای ایشانرا که گردن سار شده است از جهت هیبت داشتن برای آن مهتر عالم رضی الله عنه **ایضاً** صاحب بهجة الاسرار گوید که از شیخ ابو مرسیح سلیمان منقول است که گفت روزی از شیخ ابو عبد الله قرشی که از عظمای عارفین و عرفا محققین و صاحب انفاس صادقه و احوال حاذقه است -

شنیدم که میگفت سید اهل زمانه شیخ عبد القادر است و سردار اهل زمانه شیخ عبد القادر است راوی
گوید گفتم یا سیدی شیخ عبد القادر سید اهل زمانه است گفت اری اما الامام فهو اعلاهم و
اکملهم واما العلماء فهو اورعهم واما العارفون فهو اعلمهم واتمهم واما المشائخ
فهو امکنهم واقواهم یعنی گفت اولیا را اند لیکن شیخ عبد القادر اعلاء ایشان ست و اکمل
ایشان و گفت علما را اند لیکن شیخ عبد القادر ارع ایشان است و ازهد ایشان و گفت عارفان
اند لاکن شیخ عبد القادر اعلم ایشان و اتم ایشان و گفت پیران اند لاکن شیخ عبد القادر اکمل ایشان
است و اقوی ایشان **ذکر مناقب الصدق عالی مناصب قدوة العرفا**
زبدة العظما فرد وقت شیخ ابو الاسحاق ابراهیم اغرب رحمة الله علیه
نقلست از شیخ صالح بن فرخ بن عبد المجید بن هلال عبادانی رحمة الله علیه که گفت شنیدم
از پدر خود خطاب او می کرد از پدر خود که گفت شنیدم از شیخ ابراهیم اغرب که می فرمود نمیگویم زیارت ها
نتواند آمد تا ما نخواهیم در دل من گذشت اگر شیخ خواهد و اگر نخواهد من نزد او بیایم هر وقت که
خواهم المقصود وقتی قصد زیارت شیخ کردم چون بر در رواق رسیدم دیدم شیری عظیم نشسته است
چون مرا دید نعره بزد از هیبت او ترسان پای پس باز گشتم اگر چه شیر گرفتن و کشتن مرا معتاد بود
دور رفتم ایستادم می بینم که مردمان می آیند و میروند ایشان را هیچ نمیگوید گمان بردم که ایشان
نمی بینند باز گشتم دوم روز رفتم باز حال همچنان بود که در اول روز یکماه برین نوع گذشت بر
بعضی مشایخ بطلیخ رفتم و ازین خبر کردم فرمودند نیکو بیندیش چه جرم کرده مرا یاد آمد گفتم اینچنین
خطره در دل گذشته بود گفتند سبب همین است و آن شیر حال شیخ ابراهیم اغرب است بعد ازان
در حضرت حق سبحانه استغفار کردم و ازان اعتراض تائب شدم و قصد زیارت شیخ کردم چون بر در رواق
رسیدم آن شیر برخاست روان شد تا آنکه بشیخ پیوست ناپیدا گشت چون دست مبارک شیخ
بوسیدم فرمود مرحبا بالتائب **نقلست** از شیخ ابو المجد بن سعدان واسطی رحمة الله علیه
که گفت وقتی در مجلس شیخ ابراهیم اغرب حاضر بودم و او با اصحاب خود فوائد می فرمود و اسرار ان

گفت که حق تعالی مرا عطا کرده است تصریف نافذ در هر که خاطر است در مجلس برنخیزد هیچ یکی از شما و ننشیند و نجنبند مگر آنکه من متصرف او باشم راوی مذکور می گوید در دل من گذشت برخیزم و بنشینم من هر وقت که خواهم شیخ روسوی من کرد و گفت برخیز اگر می توانی هر چند خواستم که برخیزم ممکن نشد گویا که کسی مرا قید کرده است پس مرا از مجلس شیخ برداشتند و پنداشتند که من بازکار بمانده یک ماه برین حال بودم و دانستم که این بسبب اعتراض من بر شیخ است توبه کردم و گفتم مرا بحال خود گذارید تا که مرا برداریدبر شیخ برید همچنان کردند گفتم یا سیدی این خطره پیش نبود پس شیخ دست من گرفت و چند گام برابر خود برد در حال نیکو شدم و آنهمه از من برفت **ایضاً** نقلست از شیخ ابو المکارم غانم بن مسعود عراقی جوهری که گفت وقتی عزیمت بلاد عجم کردم برای وداع بر شیخ ابراهیم رفتم مرا وداع کرد و فرمود اگر تو در بلای و شدتی در یابی نام من بگیری مرا ندا کنی الغرض روان شدیم چون در بیابان صحرا خراسان رسیدیم ناگاه دیدیم چند نفر سوار پیدا شدند تمام اموال و اسباب ما را غنیمت کردند و ما بیچاره ماندیم مالیشان از پیش ما می بردند مرا سخن شیخ یاد آمد از شرم میان جماعت نام شیخ بر زبان نیاوردم لیکن در باطن بر شیخ فریاد کردم هنوز آن خطره تمام نشده بود که شیخ را دیدم از دور بر سر کوهی بعصای مبارک اشارت بدان سواران می کرد در حال دیدم که سواران بیامدند و اموال ما را بما تسلیم کردند و گفتند که بسلامت بروید که شما را مدد لیست عظیم گفتم چه است گفتند بر سر کوه مردی را دیدیم که بعصای مبارک اشارت می کرد بما بر ما اموال شما و جهان از هیبت او بر ما تنگ شده بود و در مخالفت او ملاک خود یقین تصور کردیم و بعضی از ما متفرق شده بودند همه را بعصا جمع آورد و گمان می بریم که آن نبود مگر از آستان **ایضاً** نقلست از شیخ ابو المظفر منصور بن مبارک واعظ و اصلی مرو بجزاده رحمة الله علیه که گفت وقتی با شیخ ابو اسحاق ابراهیم اغرب بعیادت مریضی رفتیم وی از آن زحمت بر شیخ بسیار شکایت کرد شیخ خادم را گفت می توانی که این زحمت را ازین فقیر برگیری گفت نعم یا سیدی شیخ مریض را فرمود زحمت تو برداشتیم و این را بار کردیم در حال وجود آن فقیر صحیح همچو نقره سپید شد و آن زحمت در اندام خادم در آمد بعد ازان شیخ از انجا بیرون آمد

وآدم خادم نیز از دردان زحمت در شکایت شد در اثنای راه خیزری بود شیخ فرمود مر خادم را
که از تو این زحمت برداشتیم و این خیزری ما باز کردیم در حال خادم صحت یافت و آن زحمت در وجود
خیزری درگرفت **الیغیر** بگوش پرهوش بشنو که چنین ولی اکمل و رشان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه چه می فرماید صاحب خلاصة المفاخره و لکلمه بسند صحیح می آرد و میگوید نقلست از
شیخ ابراهیم اغرب رحمة الله علیه که گفت شیخ عبد القادر سید ماست و شیخ محققان و امام یقین
و حجه عارفان و قدوه سالکان است قول او بر سر ما و قدم او بر گردن ماست - **ذکر مناقب**
الصدق و الکشف و الکرامات اکبر قدوة العرفا زبدة الکبرا و وحید الزمان
و فرید العصر شیخ ابو البرکات بن صخر رحمة الله علیه **نقلست** از شیخ ابو حفص
عمر بن محمد معدنی اعرافی رحمة الله علیه که گفت وقتی نزد یک شیخ ابو البرکات بن صخر نشسته بودم
نفس من آرزوی گوشت بریان نان گرم کرد و ازین خطره غالب شد ناگاه می بینم شیری نان
گرم در دهن گرفته بر شیخ ابو البرکات آمد شیخ فرمود آن شیر را که پیش این مرد نه و اشارت بسوی
من کرد شیران نان پیش من نهاد فرصت دیدم که آن نان گرم است و بران نان گوشت بریان
هم هست و هم درین بودم که مردی موی پریشان عنبار آلوده از هوا فرود آمد بحردی که آن مرد را
دیدم ارزوی نان و گوشت از دل من برفت و آن مرد آن نان و گوشت را تناول کرد و شیخ
ابو البرکات در حکایت شد باز در هوا پریده رفت بعد ازان شیخ فرمود الیعم آن آرزوی که در
دل تو القا کرده بود آرزوی آن مرد بود که دیدی و این مرد لیست از نازنینان درد دل او
چیزی نگذرد دیگر آنکه همچنان شود و این زمان آنمرد در بلاد چین اقصی است **ایضا**
نقلست از شیخ ابو الفتح نصر بن رضوان رحمة الله علیه که گفت روزی در فصل خریف بیرون
آمدیم با شیخ ابو البرکات بن صخر از زاویه بسوی جبل و با او جماعتی بودند فقرا پس شیخ فرمود
امروز آرزو داریم انار شیرین و ترش هنوز کلام شیخ تمام نشده بود که دیدیم جمیع اشجار
وادی و جبل از انار بار گرفت پس شیخ فرمود ما را انار قطع کنید ما انار را از درخت تقاضا

واجماص و شمش وغیر آن می شکستیم و از یک درخت هم شیرین بودی و هم ترش پس می‌خوردیم
تا آنکه سیراب شدیم و باز گشتیم بعد ساعتی چون باز آنجا آمدیم بر هیچ درختی انار نیافتیم **ایضاً**
نقلست از شیخ ابو محمد عبد الله بن شیخ ابو الفتح عبد الرحمن بن شیخ ابو الفتح نصر الله بن علی
حمیدی شیبانی رحمهم الله که گفت شنیدم از پدر خود که میگفت وقتی پدر من بر سر کوهی جانب
کناره میرفت باد سخت بود از کوه بنفتاد و شیخ ابو البرکات مقابل آن کوه نشسته بود اشارت
بدست مبارک سوی او کرد در حال هم در هوا بماند گویا که کسی او را در هوا گرفته داشت بعد ساعتی
شیخ فرمود ای باد باز این را بر سر کوه رسان ساکن ساکن بر میرفت چنانکه کسی مرکبی را بالا برد
تا آنکه بر سطح جبل رسید **ایضاً** نقلست از شیخ ابو البرکات بن معدن رحمة الله علیه که گفت
وقتی بیرون آمدم بظاهر بصره طرف دریا میرفتم ناگاه سفینه خورد را دیدم که در آن هیچکس نیست
مگر یک مرد و سیماء او نظیف در و پیدا پس من در آن سفینه در آمدم آنمرد با من هیچ سخن نکرد
و سفینه خورد روان شد ساعتی رفت ناگاه جزیره را دیدم که وقتی ندیده بودم آن یار از
کشتی بیرون آمد و من برابر او در آن جزیره میگشتم هیچ آدمی را ندیدم ولیکن در آن مباحات بسیار
بود تا آنکه رسیدیم بمسجدی در آن هفت نفر سایافتیم با سکینت و وقار و انوار و میان ایشان شیخی بود
که همه او را تعظیم می کردند و کلام او را از دل و جان می شنیدند آن بزرگ گفت مرا این یار را
که ماند گفت هذا ناسا قیه الاقدار پس من در گوشه مسجد نشستم چون وقت نماز شد همه جمع آمدند
و آن بزرگ پیش رفت امامت کرد بعد ازان هریکی در گوشه مسجد رفته مشغول شدند هیچکس با
دیگری سخن نکرد چون نماز شام گذاردند یکی از ایشان در کنج مسجد رفت و ساعتی آنجا ماند طبقی پر از
طعام بیرون آورد و پیش ایشان نهاد طعام خوردند و نماز عشاء را ادا کردند بعد ازان هریکی تا
صباح در کار خود مشغول بودند هفت روز برین طریق نزدیک ایشان بودم هیچ یکی با من سخن
نکرد و هر شب یکی از ایشان در کنج رفتی و طبقی پر از طعام آوردی تا آنکه نوبت بمن رسید
گفتند اکنون نوبت تو است برخاستم و در آن کنج رفتم هیچ چیز آنجا ندیدم تبر سیدم و دنگ

شکسته دل شدم و در حضرت حق تعالے تضرع و زاری وسیله هم بدیشان کردم تا مرا خجل نگردانم
ناگاه دیدم طبقی از آسمان نازل شد برگرفتم و پیش ایشان نهادم پس ایشان گفتند الحمد لله
الذی رزقنا خبزا صالحا و برخاستند مرا کنار گرفتند و بعضی شب بهمن بیدار شدم باد سخت
میوزید و امواج بحر در اضطرابی عظیم آمده بود گفتم لا اله الا الله در حال باد ساکن شد و دریا
قرار گرفت پیر طائفه ایشان بیامد و مرا گفت که نصارا در چهار سوار شده بودند و قصد مسلمانان
کرده در صدد آن بودند که غرق شوند از شدت ریح چون که تو گفتی لا اله الا الله باد ساکن
شد و دریا قرار گرفت و مراکب ایشان نجات یافت چون بامداد شد یکی از ایشان دست من
گرفت و روان شد تا آنکه در ساحل بحر آمدیم دیدم آن سفینه که دران سوار آمده بودم بعینه موجود
است پس یار من در کشتی فرود آمد و من برابر او ساعتی آن کشتی رفت ناگاه بر در عباد ان
رسیدم و آن مرد و کشتی از نظر من غایب شد در تعجب بماندم و در فوت صحبت ایشان بسیار
تاسف میکردم تا آنکه بعد سالها وقتی من نزدیک شیخ ابو البرکات بن صخر بودم و در جبل تنکار
دیدم که شیخ برخاست چون پیر طائفه ایشان بیامد بسیار تعظیم کرد او نیز با شیخ در ادب مبالغت
نمود و هر دو بنشستند در حکایت شدند بعد ساعتی آنمرد برخاست دنبال او شدم دست او
بوسیدم و دعا التماس کردم و بگریستم مرا دعا کرد و گفت ای ابو البرکات علیک با الشیخ
ابی البرکات از آنکه ببرکت او شدم من آنچه شدم و هر وقت که قسوت در دل خود یابم بر
شیخ ابو البرکات آیم بر دیت او قسوت از دل زایل شود پس آنمرد از نظر غایب شد و من بر شیخ
ابو البرکات آمدم و پرسیدم که این مرد که بود گفت مقدم رجال بحر است ازاوتاد و این زمان
در اقصای جزائر بحر محیط است ایضا گفت از شیخ عدی بن شیخ ابو البرکات بن صخر
رحمتا لله علیهم که گفت وقتی والد من مردی را دید که در نماز بسیار مشغول شد بحدیکه مبطل صلوات
بود او را منع کرد او از عبث باز نماند بلکه زیادت ازان کردن گرفت کالمعاند شیخ نرمود لیکن الله
بلد ملک در حال هر دو دست او همچو چوب خشک شد بعد چندین زکریه کنان بر شیخ آمد و موذن

ترا نفع نکند از انکه آن نبود مگر غضبه الله تعالی راوی ندکور می گوید آنمرد هم بدان حال بود تا انکه از
جهان سفر کرد و شیخ ابو البرکات بن صخر از اجلاء مشایخ و زبده عارفان و کبراء مقربان و صاحب کرامات
ظاهره و احوال فاخره و مقامات جلیله و مواهب جزیله و محاسن کثیره و علوم لدنیه و اسرار الهیه و معارج
اعلا در مدارج قدس داشت و قدم راسخ و تصریف نافذ و مصاحب عم خود شیخ عدی بن مسافر بود و مراورا
کلامی است در حقایق و معارف **من کلامه** محبت لذت است در نفس و دهشت و حیرت است
در تحقیق و شوق تو فان قلب است برویت محبوب و آن متولد شود از امتلاء قلب بذکر حبیب و هر که
مست شد از جام محبت هشیار نشود مگر بمشاهده محبوب از انکه سکر شب است صباح آن مشاهده
چنانکه صدق شجره است ثمره آن مجاهده **منه** برهان عابدان زکاء اعمال ایشان است برهان
عارفان صفای ایشان و برهان مجبان انفاس ایشان و برهان عالمان سر عجایب قدرت اسرار
ایشان و برهان مقربان اجابت اکوان است مر دعای ایشان را بسبب اخبار ایشان از مولی
منه کسی که دعوی علم الله کند برهان او بذل جان است و هر که دعوی معرفت کند برهان بذل نفس
است و هر که از اینی دعوی عالی میکند یا مقامی مع الله در وامیدارد در اعتقاد خود تشبیه یا تمثیل
یا تحدید بدانکه او کذاب است چنانکه در ذات او این چیزها روا نیست در صفات هم روا نیست اگر شرع بر ان
وارد نبودی هر آینه بعقل نفی این واجب شدی بضرورت و چنانکه زیادت بر حق روا نیست نقص
هم روا نیست چنانکه تشبیه ممنوع است تعطیل هم و چنانکه زیادت بر معالم سنت بدعت است
تاویل در صفات نیز بگذشتی که وارد است بدان نقض و از مشایخ کسی را ندیدم مگر بر ین طریق و شیخی
بود که او را کرامات و مکاشفات ظاهر بود و لیکن میل تشبیه و تحدید داشت از جهان نرفت تا انکه
همه آن از وی سلب نکردند و از دایره شرع بیرون آوردند و در محرمات افتاد نعوذ بالله من شر و رانفسنا
الیعسوب بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم**
رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار بسند صحیح می آرد و میگوید که شیخ ابو المظفر عدی
بن ابو البرکات بن صخر گوید که من از پدر شنیدم که او می گفت فقلت لعمی الشیخ عدی

بن مسافر اعلمت احداً من المشایخ المتقدمین قال قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی غیر الشیخ عبد القادر یعنی شیخ ابو البرکات گوید من ازهم پرسیدم از شیخ عدی بن مسافر رحمة الله علیه پرسیدم که از اولیاء متقدمین هیچ یکی قدمی نهاده است بر آخره غیر شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه گفته است قال لا قلت فما معناها قال هی مفضحة عن مقام الفردیة فی وقته قلت فلکل وقت فرد قال لم یمر احد منهم ان یقول هذا القول سوی الشیخ عبد القادر قلت أمر بقولها قال بلی قد امر وانما وضعت الاولیاء کلهم رؤسهم لامکان الامر الا تری الی الملائکة لم یسجد والا آدم الا لو رود الامر علیهم بذلک شیخ عدی بن مسافر را از معنی آن کلمه پرسیدم که چیست گفت آن کلمه صریح کننده است مقام فردیت را در وقت شیخ گفتم در هر وقتی فردی کامل ست گفت بلی اما هیچ یکی از اولیاء را الله مامور نشده که قول قدمی نهاده علی رقبة کل ولی الله بگوید و گفت همین ایشان یعنی آنحضرت بگفتن این کلمه مامور شده اند و از نجهت همه اولیاء روی زمین سرهای خویش فرو نهاده اند که امکان امر بود یعنی حضرت ایشان در گفتن این کلمه مامور بامر الله تعالی بودند و گفت یعنی شیخ عدی بن مسافر باز شیخ ابو المفاخر را گفت وضع رقاب اولیاء بکلمه قدمی الی آخره مثل سجود ملائکه بآدم علیه السلام است یعنی فرشتگان آدم را سجده نکردند مگر بورود امر حق سبحانه بر ایشان گفت ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم۔

ذکر مناقب الصدق قدوة العرفاء صوری ومعنوی وعمدة الفضلاء ظاهری وباطنی کشاف رموز حقیقی ومجازی شیخ الوقت شیخ ابو العباس جوزی رحمة الله علیه

نقلست از شیخ ابو عبد الله قرشی رحمة الله علیه که می گفت شنیدم از شیخ ابو العباس جوزی که می گفت در زمان قحط باری بر من آمد و گفت ای ابو العباس این وقت قحط است ما در فراخی میگنیم و تراوقت بغایت تنگ ست از سبب تو دل با سخت متعلق گشته مقداری گندم برای تو می ریم و آرزو داریم که آنرا قبول کنی تا دل ما بسبب تو متعلق نباشد گفتم مستحب استخاره کنم چون استخاره کردم

آوازی شنیدم که لا تسجدوا للشمس ولا للقمر واسجدوا لله الذی خلقهن ان
کنتم ایاه تعبدون چون آن مرد باز بر من آمد گفتم آن گندم مرا حاجت نیست العزیز
بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی کامل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
چه گوید و فرماید در اخبار الاخیار شیخ عبد الحق می آرد وی گوید که شیخ ابو العباس احمد ابن جوزی گوید که روزی
قاری آیتی از قرآن در مجلس آنحضرت بر خواند آنحضرت رضی الله عنه وجهی در تفسیر آن بیان فرمود
و وجهی دیگر بیان فرمود تا یازده وجه آنجا علماء و فضلا حاضر مجلس بودند بعد ازان در بیان وجوه
دیگر شروع نمودند تا تمام اربعین وجه افاده همان آیت فرمودند و هر وجه را سندی بانصال
رسانیدند و بر هر وجه دلیل آوردند و هر دلیل را تفصیلی دادند که موجب تعجب حاضران گردید
بعد ازان فرمودند گذاشتیم قال را و باز آمدیم بحال پیشتر فرمودند لا اله الا الله محمد
رسول الله راوی گوید بمجرد گفتن این کلمه شورشی و اضطرابی در دلهای حاضران افتاد
که جامه پاره کردند و رو بصحراها نهادند۔ ذکر مناقب الصدیق ذو الفضل الفوائد
عاشق واحد کثیر الحمائد قدوة العرفاء فرد وقت شیخ محمد الاوانی المعروف
بابن القاید رحمة الله علیه نفحات صاحب سفینه گوید وی یکی از صاحب کرامات
و مقامات عالیه و از بزرگان صوفیه بوده در فنون علمی قبله محققین شیخ محی الدین ابن علی العربی
می فرماید که محمد بن قاید الاوانی از مفردان است می گوید قال محمد بن قاید الاوانی
رقیت حتی لم اری امامی سوی قدام واحد فقرت فقیل لی هی قدام
فبیکت فسکن یعنی محمد بن قاید الاوانی گفت ترقی کردم تا اینکه ندیدم من در پیش من
یکی را غیر قدم یکے را پس قرار یافت آن قدم پیش گفته شد مرا که آن قدم پیغامبر تو است پس
آرام گشت دل مرا یعنی همه چیز باز پس گذاشتم در وی بحضرت آوردم ناگاه پیش روی خود
دیدم مرا غیرت گرفت گفتم این نشان قدم کیست زیرا که اعتقاد داشتم که هیچکس بر من سابق
نیست گفتند این نشان قدم نبی تو است صلی الله علیه وآله وسلم پس خاطر من تسکین یافت

فلما قیل السید عبد القادر ذلک یعنی محمد بن قاید از مفردان ست خیال کرده که
بدرستی که شان اینست که هست بالای خود مگر پیغامبر خود است پیش نرود آنرا غیران بنی ولی
هرگاه که گفته شد که سید عبد القادر آنمرد است و آن قدم قدم اوست و آخر چنین گفت که دیدم من
شیخ عبد القادر را آنجا پس معلوم شد که انجا شیخ عبد القادر هست نه پیغامبر و پیغمبر بیشتر اند در مقام
نبوت یعنی در میان شیخ محمد بن قاید و در میان پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم مقام شیخ عبد القادر
است و شیخ عبد القادر در مقام ولایت محمدیه رسیده و شیخ محمد قاید در مقام ولایت یکی پیغمبر است
یعنی در ولی مخدع نرسیده و مقام شیخ محمد بن القاید نزدیک در مخدع است غرض شیخ محمد
بن القاید یکی از مقربان حق و عظماء اینطائفه است صاحب خوارق عادیه و کرامات عالیه و مقام سنیه
داشت فضایل او بسیار است و کمال مرتبه او از اینجا قیاس باید کرد که شیخ اکبر او را از مفردان مقام
مخدع نوشته و مخدع جای ستر شدن قطب الوجود است از افراد و اصلان و وی یکی از
واصلان بوده **العزیز** بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل شیخ ابو السعود احمد
در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه می فرمایند یعنی صاحب بهجة الاسرار
بسند صحیح می آرد و میگوید که سخن کرد مارا ابو الحسن بن عبد الله بن ابی بکر بن علی بن احمد ابهری
در سنه ششصد و شصتا و پنج هجری که حاضر گشتم در بغداد در سنه ثلثه و ستمایه مجلسی را که جماعه
مشایخ بغداد در آنوقت جمع بودند و در میان خود تفاخر کردند و یاد کردند گفتار شیخ عبد القادر
را که گفته ست که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا ثابت است پس شیخ خلیل ابن
ابی العباس احمد گفت که قصد کردم زیارت شیخ ابو السعود احمد را در سنه تسع و سبعین و خمسمائه
و پرسیدم من آنرا از گفتن شیخ عبد القادر جیلانی که گفت پای من اینست که بر گردن هر ولی
خدا تعالی ثابت است فقال کنت و سمعتها من فیه و کان فی مجلسه یومئذ
خمسین شیخا من اعیان شیوخ ذالک العصر و رایتهم قد جثوا عند قدمه
حین قالها و ظهرت علیهم امارات الخشوع و رایت الشیخ علی بن الهیتی و قد

طلع الیه فوق الکرسی و وضع قدمه علی عنقه یعنی پس گفت شیخ ابو السعود احمد
رحمة الله علیه که حاضر بودم من در آن مجلس که شنیدم آن قول را از شیخ عبد القادر در آن وقت
پنجاه شیخ از اعیان مشایخ حاضر بودند و دیدم من ایشان را که تحقیق گردنهای خود فرو گذاشتند
و نشان فروتنی بر ایشان ظاهر بود و دیدم شیخ علی بن الهیتی را در آن حال که طلوع کرد سوی آن
بالای کرسی پس نهاد بر گردن خود پایش را و شیخ ابو عمر عثمان بن سلیمان دهم راوی مذکور گویند که
بعد ازان نیز قصد زیارت شیخ ابو عبد الله محمد بن قاید الاوانی کردیم بسبب آن قدم در روز عاشورا
در سنه پنجصد و شصت و چهار هجری و پرسیدیم آنرا از قدم شیخ عبد القادر رضی الله عنه فان کر
مثل ذلک یعنی یاد کرد شیخ محمد الاوانی مثل آن یعنی چنانکه شیخ ابو السعود گفت همچنان شیخ
محمد الاوانی گفت رحمة الله علیهما۔ **ذکر مناقب الصدیق قطب الافاق قدوة
العشاق مجاهد ما لا یطاق زبدة العارفین قبلة المحققین عارف بالله
سیدنا تاج الدین عبد الرزاق** رحمة الله علیه **نقلست** صاحب سفینه گوید حضرت
ایشان فرزند پنجم آنحضرت رضی الله عنه بودند که قدوة اولیا و اکمل اتقیا بوده و هم علوم ظاهری
و باطنی را از والد ماجد بر وجه کمال کسب نموده اند و خلق بسیاری از فیض صحبت ایشان بدرجهٔ
کمال رسیدند و تفکر و سکوت بر ایشان غالب بود و زهد و ورع را بمرتبهٔ اعلی داشتند و از حیاء
پروردگار خود سی سال سر بالا نکردند و هم صاحب سفینه گوید روزی حضرت ایشان مردان غیب را
را در مجلس والد بزرگوار خود در هوا دیده تبسم کردند آنحضرت رضی الله عنه فرمودند ای عبد الرزاق
اینها مردان غیب اند مترس که تو نیز از ینجماعت هستی راوی گوید چون خواجه بزرگ در بغداد
بود و با قلیم هند شدند از آنحضرت غوث الاعظم رضی الله عنه استعانت و استمداد خواستند
آنحضرت قطب الافاق عبد الرزاق که فرزند ارجمند آنحضرت باشند همراه ایشان فرمودند
چنانکه مشهور است در هندوستان که حضرت ایشان و خواجه بزرگ معین الدین حسن سنجر
رحمة الله علیهما در مقام اجمیر شریف پرآورده بنای اسلام نمودند چون رواج دین متین مروج

یافت بعد یکسال کامل بعضے سه سال گویند مرجعت به بغداد نمودند اما تا حال جایگاه آنحضرت
بالای کوهی که بطرف بالین خواجه بزرگ واقع است زیارت گاه عالم است و معروف آنجا از
روضهٔ مقدسه خواجه معلوم است خصوص بروز یازدهم اخراجات کثیره بعمل می آید و هنوز آن حجره
اعتکاف قایم است و صاحب تحفة الابرار گوید مصنف روضة النواظر جمیع خوارقات و کرامات
حضرت ایشان دران درج کرده است و قصهٔ غرق شدن بغداد نیز غرق آنحضرت است
جهت اختصار کلام اند کی نوشته اند مفصلاً از مطالع ان معلوم گردد و هم راوی گوید بعد وفات
قطب الاحباب سیدنا سیف الدین عبد الوهاب رحمة الله علیه بجای پدر بزرگوار قایم مقام ایشان
و جانشین آنحضرت شدند **العزیز** بگوش پر هوش بشنو که فرزند عزیزان آنحضرت که ولی
اکمل از جمله مردان غیب اند و شان پدر بزرگوار خود سیدنا **غوث الاعظم**
رضی الله عنه چه می فرماید صاحب بهجة الاسرار بسند صحیح می آرد و میگوید که شیخ ابو یوسف بن
یعقوب بن منصور انصاری گوید که بسبب آنقدم در سنه تسع و ستمایه در آمدم من سوی بغداد
و در سنه احدی و عشرین و ستمایه قصد کردم سوی زیارت سیدنا عماد الدین ابی صالح احمد
نصر در مدرسهٔ جدوی پس بیامدم من نزد یک وی جماعتی را پس گفت مرا و را یکی از جماعه که چه چیز
شنیدی تو در گفتن شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفت که پای من اینست که بر گردن هر ولی
خدا ثابت است پس گفت قاضی القضات سیدنا ابی صالح احمد الله که شنیدم از پدرم سید عبد الرزاق
و از سید اعمام من یکی از سید عبد الوهاب و دیگی از سید عبد الرحمن سیلوی از سید ابراهیم حمیدی
علیهم که این هر چهار کسان ابنان آنحضرت اند که در اوقات متفرقه می گفتند حضرت قاضی ابو صالح
الله می فیه قال والد نا رضی الله عنه قد می هذه علی مرتبة کل ولی الله
تعالی و کان فی مجلسه حاضرا خمسون شیخا من اکابر المشایخ العراق و حنوا کلهم
سوقا بهم و بلغنا عن المشایخ المتقدمین فی اکثر مصار الله ین انحضر وا فی
ذلک الوقت انفسهم و اعناقهم و اقروا بما قال و لم یبلغنا عن احد

منهم انه انکر علیه یعنی سید عبد الوہاب و سید عبد الرزاق و سید عبد الرحمن و سید ابراہیم میگویند کہ حاضر بودیم ما مجلس را انکہ در وی والد ما جد ما گفت کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالی ثابت است و دران مجلس بنجاہ شیخ از اکابر مشایخ عراق حاضر بودند ہمہ ایشان گردنہای خود دراز کردند و پایش را قبول نمودند و سید مایان را از مشایخ متفرقہ کہ در امصار و بلاد خود ہا در آن وقت حاضر بودند بدر سیدیکہ آنہا دراز کردند گردنہای خود را و آخر انکہ دند از آنوقت بچیزی کہ گفت پدر ما و نر سید ما را از ہیچ یکے از ایشان کہ تحقیق آن یکی انکار کرد بر دعوی شیخ ولی قطب کہ حاضر بود انکار کرد و خبر از شہر ما ہم آمدہ کہ ہر ولی در امصار خود بود آنہم در آنوقت گردن خود دراز کردہ است۔ **ذکر مناقب الصدق سلطان العارفین قدوۃ المحدثین و فخر الفقہاء زبدۃ العلماء باللہ سیدنا شیخ عبد الرحمن عبد اللہ رحمۃ اللہ علیہ تقلست** ۔ صاحب سفینہ گوید حضرت ایشان فرزند ہشتم آنحضرت اند و اکتساب علوم ظاہری و باطنی از خدمت والد بزرگوار خود کردہ اند محدث وقت و فقیہ زمانہ گشتند و لسان صادق داشتند صاحب مکاشفہ گوید روزی حضرت ایشان چوب خشک را بسنگ یاد کردند در حال بصورت حجر شد و ہم از انسبت بچوب تر کردند کہ در ساعت شاخ پر ثمر شدہ بود و دیگر خرق عادات از ایشان بسیار سر زدہ یکی از مناقب ایشان است کہ فرزند ارجمند آنحضرت اند الیغر نیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل بزبان صدق در شان پدر خود سیدنا **غوث الاعظم** چہ میفرماید سید علی شطنوفی در بہجۃ الاسرار باسناد صحیح می آرد و میگوید کہ سخن کرد ما را ابو محمد عبد الواحد بن صالح بن محمد القرشی البغدادی در قاہرہ سنہ ثلثہ و سبعین و ستمایہ کہ گفت عبد الواحد کہ خبر کرد ما را شیخ علامہ ابو عبد اللہ محمد بن علی بن محمد بن حامد بغدادی در سنہ سبع و ثلاثین و ستمایہ و ابو عبد اللہ محمد گوید خبر کرد ما را شیخ ابو محمد عبد الرحمن بن ابی حفص عمر بن ابی الحسن علی بن عبد الغنایم بغدادی در جامع منصور در ماہ رجب در سنہ اربع عشر و ستمایہ وی گوید کہ زیارت کردم من یعنی ملاقات کردم من۔

شیخ عبدالرحمن بن شیخ عبدالقادر جیلانی رضی اللہ عنہ را در مدرسہ والد بزرگوارش در باب الازج
در سنہ تسع وستین وخمسمایہ ویرسیدم من اورا ایا حاضر بودی تو مجلسی را کہ در آن مجلس گفت پدر تو
کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالی ثابت است شیخ عبدالرحمن گفت اری حاضر بودم در آن
مجلس بسیار اولیا بودند اما اعیان واکابر ایشان پنجاہ شیخ حاضر بودند ودیدم ہمہ ایشان را کہ گردنہای
خود نہادہ اند پس ہر گاہ کہ در آمدی شیخ عبدالقادر جیلانی در خانہ خود یعنی پدر ما در دون خانہ در آمد ورفتند
کسی کہ حاضر بودند از جملہ اقطاب کرام واولیا عظام کسی باقی نماند مگر سہ قطب یکی شیخ مکارم دوم شیخ محمد
سیوم شیخ احمد الغزالی وشاگرد وی شیخ داؤد اما وبرادران ما سید عبدالعزیز وسید عبدالجبار ہمراہ این سہ
اقطاب شیخ پس شیخ مکارم گفت استہلنی اللہ عزوجل فی ہذا الیوم انہ لم
یتواجد ممن عقل لہ الولایت فی اقطار الارض ادناہا واقصاہا الا
شاہد علم القطبیت محمولا بین یدی الشیخ عبدالقادر وتاج
الغوثیۃ علی راسہ ورای علیہ خلعت التصرف العام النافذ فی
الوجود واہلہ ولایۃ وعزلا معلما بظاہری الشریعت والحقیقۃ
وسمعتہ یقول قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ ووضع راسہ
وذلل قلبہ لہ فی وقتٍ واحدٍ حتی الابدال العشرۃ خواص المملکۃ۔
سلاطین الوقت قلت من ہم قال الشیخ بقاء ابن بطو والشیخ ابی سمیط
القیلوی والشیخ علی بن الہیتی والشیخ عدی بن المسافر والشیخ موسی الزولی
والشیخ احمد الرفاعی والشیخ عبدالرحمن الطفسونجی والشیخ ابو محمد عبید
البصری الشیخ حیات الحرانی والشیخ ابو مدین المغربی فقال لہ الشیخ
محمد الخاص والشیخ احمد الغزالی صدقت فصلت یعنی شیخ مکارم گفت
مشاہدہ گردانیدہ مرا خدای تعالی درین روز بدرستی کہ شان اینست کہ باقی نماند ہیچ یکی از کسانیکہ
بستہ شد برای ایشان چہر در اطراف زمین قریب وبعید آن مگر شاہدہ نمودند

علم قطبیت که بر دارنده شده است پیش شیخ عبد القادر و تاج غوثیت را که بر سر آن رضی الله عنه
نهاده است و دید بر وی خلعت تصرف را که حمام است که جاری است در همه عالم او در اهل العالم
اندروی نصب ولایت از وی عزل کردن یعنی بدست آن شیخ عبد القادر عزل و نصب ولایت است
هر کرا بخواهد بولایت حق تعالی برساند و هر کرا خواهد معزول کند و شیخ عبد القادر معلم ولی و قطب است
که نشان علم شریعت و حقیقت بود و باقی نماند هیچ یکی از اولیاء و اقطاب مگر که شنید قول شیخ عبد القادر
را که پای من امینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و خویش را بر نهاد و نرم کرد دل
خود را برای شیخ عبد القادر و یکوقت تا ابدال که وه نفرند و ایشان قبول پایش کرده اند با وجود
ایشان که خواص مملکت اند و سلاطین اولیاء وقت اند شیخ عبد الرحمن پسر آنحضرت رضی الله عنه
گوید که گفتم شیخ مکارم را که ایشان کیانند شیخ مکارم گفت یکی قطب از ایشان شیخ بقا بن بطو است
دوم شیخ ابو سعید قیلوی سیوم شیخ علی بن الهیتی چهارم شیخ عدی بن مسافر پنجم شیخ موسی زولی ششم
شیخ احمد الرفاعی هفتم شیخ عبد الرحمن طفسونجی هشتم شیخ ابو عبد الله محمد البصری نهم شیخ حیات قیس
الحرانی دهم شیخ ابو مدین مغربی پس گفتند مران شیخ مکارم را شیخ محمد الخاص و شیخ احمد الغزالی راست
گفتی پس راست گفتی یعنی هر دو ولی اکمل این ولی را التصدیق کردند بگفتن او شیخ عبد الرحمن پسر ان
حضرت گوید که نگاه داشتم و نگاه داشتند هر دو برادران من این سخن شیخ مکارم را و التصدیق نمودند
هر دو ولی را **ایضاً** ابن غزال گوید روزی نزد سید عبد الرحمن و بعد ازان آمدم نزد دو برادران
از آنرا یکی سید عبد الجبار دوم سید عبد العزیز و پرسیدم آن هر دو سید را از آن گفتار که قول قدمی
الی آخره باشد پس خبر کردند مرا هر دو سید چنانکه گفت سید عبد الرحمن می کم و زیاده صاحب
مخازن فادیه گوید درین حکایت بر لبشارت بثبوت قدم بر رقبات همه اولیاء اولین و آخرین است
و حاصل این حکایت آنکه سه اولیاء بعد انقضاء و انصراف مجلس در خانقاه والا نشسته بودند
هر یک آنچه مشاهده و معائنه کرده بیان کردند و نزد یک ایشان سه پسران آنحضرت هم نشسته بودند
و هر یک آنچه از ایشان شنیدند گفتند اما از کلام ایشان چنان معلوم میشود که مراد از کل ولی الله اولیا

زمانه نشنند زیرا که مکارم اشهد بی الله عزوجل فی هذا الیوم لم یبق احد ممن عقد له الولایت الی آخره گفت یعنی این نوع که گفت او را مشاهده بهین نوع شد زیرا که اولیاء اولین و آخرین و حاضرین نزد او تعالی همیشه اند و آن ولی شیخ مکارم هم از ایشان بود پس همه را مشاهده کرد که ایشان را قبول کرده از جهت مقید باولیاء زمانه نکرد و هر دو ولی مذکور هم آنرا تصدیق مطلق دانند دیگر کلمه من که عام و شامل است هر زنده را و ذوی الارواح را خواه مرده باشد یا آینده پس مراد شیخ ابین من الامس و اظهر من الشمس است حاجت توضیح ندارد **ذکر مناقب الصدق واقف اسرار الهی محرم راز نامتناهی قطب وقت فرد زمانه سر آسر نور مظهر ظهور حق شیخ منصور بطایحی** رحمة الله علیه **نقلست** که صاحب خلاصة المفاخره گوید که شیخ ابو الحسن عبد اللطیف ابن شیخ البرکات نیشاپوری گفت که شنیدم از پدر خود رحمة الله علیه که میگفت وقتی لشکر عجم قصد بغداد کرد در حیات شیخ منصور بطایحی چون لشکر بغداد و لشکر عجم هر دو متقابل شدند بندگی شیخ میان اصحاب نشسته بود بر سر تلی که از انجا نظر بر هر دو لشکر می افتاد پس شیخ دست راست مبارک را بسط کرد و فرمود که این لشکر عراق است و دست چپ را نیز بگسترد و گفت که این لشکر عجم است پس هر دو دست را بر هم زد در حال هر دو لشکر با هم دیگر افتادند بعد ازان شیخ دست راست را قبض کرد و انگشتان را سخت جمع آورد لشکر عجم بر لشکر عراق غالب آمد و عراقیان در هزیمت شدند باز شیخ دست راست را بگسترد و دست چپ را قبض کرد و همچنین مبارک را سخت جمع آورد و در حال لشکر عراق بر لشکر عجم غالب آمد و ایشان هزیمت خوردند هزیمتی فاحش و عراقیان مظفر و مسرور باز گشتند و در خانهای خود آمدند **ایضاً نقلست** از شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه که گفت شیخ منصور بطایحی از اکابر مشایخ بود و تصرف نافذ داشت بر هر چه نظر انداختی هر چه خواستی بکردی باذن الله عزوجل و مجاب الدعوات و کثیر الهیبت بود و کرامات ظاهره و برکات بسیار داشت روزی گذر شیخ در بطیحه بر شیری افتاد که مردی را گرفته بود و باز وی او از میان دو برکاره کرد شیخ بیامد و موی پیشانی آن شیر بگرفت و فرمود که من شما را نگفته بودم که همسایگان ما را متعرض

مشوید شیر در حال نهفتا دو ذلیل گشت و آنمرد را رها کرد بعد ازان شیخ مران شیر را گفت مُت باذن الله شیر در حال بیفتاد و جان بداد پس شیخ بیامد و باز وی آنمرد که شیر شکسته بود بر جای خود نهاد و گفت یا حی یا قیوم یا ذا الجلال و الاکرام اخرجه عظم الکسیر در حال بانگی بر آن مرد درست شد گویا که هرگز چیزی بد و نرسیده بود پس بدست مبارک خود شیخ پوست آن شیر بشکافت

ایضاً بعد ازین شیخ عبد الرحمن طفسونجی رحمة الله میگوید که دیدم در زمان شیخ منصور بلای عام برادیان و ابدان از آسمان نازل شد و بر عراق مثل قطع غمام پس شیخ منصور استیذان کرد برای دفع آن بلیّه فاذن له و گفتند مرا و را که خدا تعالی و تبارک رحمت میکند بر زمینی که تو بدان زمینی بعد ازان شیخ پاره نی بدست مبارک خود گرفت و اشاره بسوی بلا کرد در حال آن بلا متفرق شد و دعا کرد اللهم اجعله علینا رحمة در حال آن بلا بدل شد بابری و بارانی که خلق را بدان انتفاع بسیار بود و میگوید شیخ احمد بن ابو الحسن رفاعی رحمة الله علیه که پرسیدند از شیخ و خال من شیخ منصور بطائحی از محبت فرمود که محبت سکران است در حالت خمار و حیرانیست در حالت شراب از سکر بدر نمیرود و نگر بحیرت و از حیرت بدر نمیشود و گر بسکرت بعد ازان ابیات عاشقانه بر خواند و نفس بر آورد آنجا درختی بود نیک تر و تازه در حال خشک شد و تمام برگ او بریخت **من کلامه** هر که بگریخت بدین خود بسوی حضرت مولا تعالی و از جهته رزق اعتماد ندارد و بر و پس او هنوز از حق بگریخته است از حق بحق نگریخته است و هر چه از دنیا معین بلیست بر ترک دنیا آن بلائی است بر تو از برای نفع تو و حق تعالی بنده را مبتلا نکرد بچیزی سخت تر از غفلت و شهوت و هر چند نفرت دل بیشتر عقوبت او بازگشتر و هر که متغیر شد بصفات عبودیت در آید در و نسیان ربوبیت و هر که صنع ربوبیت را مشاهده کرد در اقامت عبودیت از نفس خود منقطع شد و به پروردگار خود ساکن گشت **منه** نهایت ارادت آنست که بیابی تو مولی را عز و جل باشارت یعنی باشارت غیب فهم کنی آنچه بر تو پوشیده است و کشف سواطع انوار است که لامع میشود در دلها بیکباره معرفت جمیع امور از غیب بغیبت تا آنکه مشاهده کند اشیا را از آنجا که حق تعالی مشاهده کند پس سخن گوید از ضمایر خلق و چون حق ظاهر

شود بر سرایر باقی نماند در فضاء خوف و رجا منه چون حق تعالی بگستر د بساط مجد را و آمد ذنوب
اولین و آخرین در حاشیه از حواشی کرم او و چون ظاهر کند چشمه از عیون جود او ملحق گردانند
مسیی را به محسن و اول درجات حضور حیات قلب است مع الله تعالی پس غیبت از همه بعد ازان بقای
قلب است مع الله تعالی و فرمود عبارت را علما فهم کنند و اشارت را حکما بشناسند و بر لطایف وقوف
نیابند مگر سادات مشایخ الکلام شیخ منصور بطایحی از قدماء اکابر مشایخ عراق و از اجداد سادات عمادخان
و نبلای اهل صفوت محققان در وسا و اهل حضرت مقربان بود کرامات سنیه مقامات علیه و انفاس صادقه
و ایات خارقه و نفحات قدسیه و منادیات النبیه و همم عالیه و عزائم عظیمه و انوار زاهره و اسرار باهره
و قدم راسخ در تمکین از احوال نهایت و باع طویل در تصریف احکام ولایت داشت رحمة الله علیه
العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و فضل در شان سیدنا **غوث الاعظم**
چه میفرماید صاحب بهجة الاسرار شیخ علی شطنوفی رحمة الله علیه بسند صحیح در کتاب مذکور بطور سند حدیث
می آرد و میگوید که روزی در مجلس شیخ منصور بطایحی یکی از یاران وی ذکر شیخ عبد القادر جیلانی
کرد در آن هنگام حضرت شیخ نوجوان بودند در حال شیخ منصور بطایحی فرمود یاران خود را ای اصحاب من و
احباب من زود است که زمانه آید در آنوقت همه اولیاء اولین و آخرین محتاج او شوند و او سرور
ایشان گردد و گفت چون او از دار دنیا رحلت کند و بطرف عقبی مسافر شود نزد خدا و رسول خدا
و مقربان اولیا بود ای یاران اگر زمانه او بشما میسر آید آنوقت قدر منزلت او معلوم گردد خبردار
هرگاه که یکی از شما او را دریابد آنوقت را غنیمت داند و تعظیم و تکریم او واجب شناسد صاحب مکاشفه
گوید مراد شیخ منصور از محتاج بودن اولیا را اولین و آخرین بدو مضمون قول قدم است و مراد شیخ
که سرور ایشان گردد و نیز همین است ؎ آنکس است اهل بشارت که بشارت داند ؎ نکته‌ها هست
بسی محرم اسرار کجا است ؎ و همه کلمات شیخ اشارات و بشارات است فهمی باید ذکر مناقب **الصدیق**
ملیکه عفیفه محدرات احد من عارفات الصالحات مانند رابعه عدویه جاریه حبشیه
رحمة الله علیها را وی گوید آن مستوره افتخار زمانه بود و خرق عادات بسیار داشت چنانکه راوی ارض

میکرد و دو هر جا که مسافت بعیده بود بیک ساعت میرفت و در حال وجش می آمد و در کشف دو العین
بود که خفیات او تعالی بروی هویدا می شد **نقاست** از خوارقات او که شیخ محمد از هرین ابو المفاخر گفت
که پدر من در دمشق خبر داد که از شیخ خود سید عبد القادر رضی الله عنه شنیدم که میفرمود اول حج که من
بجا آوردم جوان بودم بقدم تجرید تنها از بغداد روان شدم چون نزدیک منارة که معروف است بام القرون
رسیدم شیخ عدی بن مسافر را دیدم او نیز جوان بود از من پرسید که کجا میروی گفتم مکه گفت تنها می
گفتم من بقدم تجریدم گفت من نیز چنین آمم پس باهم روان شدیم در اثنای راه جاریه حبشیه را دیدم که بخیمه الله
برقع روی افگنده پیش ما ایستاد و تیز تیز بامی نگرید و از من پرسید که ای جوان تو از کجائی گفتم از عجم
گفت امروز مراد رتعب آوردی گفتم چرا گفت از انکه احوال من در بلاد حبشه بودم دیدم که حق تعالی بر دل تو
تجلی کرد و ترا از خود و صل داد که غیر تو اند و دوست داشتم که ترا به بینم امروز در صحبت تو خواهم بود شب با تمام
افطار خواهم کرد پس برفتیم چون وقت شام شد شش نان برای آلغورت از هوا فرود آمد و یک طبق پر از حلوای
تر آلغورت گفت حمد خدایرا که مرا و مهمانان مرا گرامی داشت هر شب دو نان می آمد شب شش نان آمد هر یک
دو نان تناول کردیم بعد ازان سته ابریق آب فرود آمد بیاشامیدیم آبی بود که بلذت آن آبی نمی بود
پس آلغورت در آن شب از نزد ما برفت بمکه آمدیم در **طواف** حق تعالی بشیخ عدی عطیه قرب عنایت
کرد و نوری از انوار خود با و تجلی نمود که شیخ عدی در استیلای آن بیهوش شد ناگاه دیدم که آن زن حبشه
بر سر شیخ عدی ایستاده میگوید یا عبد الله زنده یکسند ترا آنکه میرا ایند ترا و پاک و منزه است آنخدای
که بر پا نمی ماند حادثات متجلی نور جلال او اگر لسبب او و ترا نمی گیرد ظهور کائنات صفات او اگر نبایند
او حضرت ما میفرماید بعد ازان خدا تعالی عنایت کرد مرا نیز قریبی در اثنای **طواف** و انواری که خطابی
شنیدم از باطن خود و آن این بود که ای عبد القادر اکنون تجرید ظاهر را بگذار و تفرید توحید و بتجرید تفرید
لازم گیر ما ترا از ایات خود عجائب و غرائب نمائیم و دیگر مراد خود را با مراد ما میامیز تا در حضرت ما ثابت
قدم مانی و در عالم غیر ما متصرف مبین تا شهود تو بر دوام باشد و برای نفع خلق بنشین که ما را خاصگان
که بواسطه تو بقرب ما خواهند رسید پس آلغورت حبشه من گفت **مقولهٔ زن حبشه** انا

گفت ایجوان نمیدانم که کار تو امروز چیست و منزلت تو دیروز تا چه حد رسد زیرا که برای تو جنبه از نور زده اند و ملائکه گرد تو گرفته اند و سکان آسمانها و زمین ها و ابصار اولیا از مقامات خویش در نظاره تو چشم باز مانده بصد هزار آرزو بمثل آنچه بتو داده اند گردن امید دراز کرده اند آنحضرت فرمایند بعد ازان آنحضرت غائب شد که دیگر بار او را ندیدم ذکر مناقب الصدق عارف ربانی محرم راز سبحانی کاشف سر صمدانی سید السادات منبع السعادات شیخ المشایخ سید عبد الله جونی رحمته الله علیه صاحب مکاشفه گوید حضرت ایشان در الکشف الغرایب بودند و صاحب اخبار صحیح آنچه از عالم غیب میفرمودند بعینه همان بظهور آمد و از جمله فضل ایشان آنکه اکثر مردم در یکوقت اکثر جا دیده اند و هم در خانقاه خود نشسته یافتند بارها خوارق عادات از وی سر میزد و از کمالات وی یکی آنست که پیش از شش سال از ظهور آنحضرت در عالم شهادت وی خبر داد چنانکه در مخازن قادریه و بهجة الاسرار بروایت صحیحه می آرند که ابو ایوب یعقوب همدانی در همدان گفته که شنیدم پیر ما شیخ عبد الله جونی در سنه اربع و ستین و اربعمائه میگفت یعنی در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه میفرمود قوله اشهد ت انه سیولد بارض العجم مولود له مظهر عظیم بالکرامات و قبول قام عند الله و عند الکافه و یقول اقدامی هذه علی رقبة کل ولی الله تعالی تتدارج الاولیاء فی وقته تحت قدمه ذلک الذی یشرف به زمانه و ینتفع به من راه یعنی شیخ عبد الله جونی در سال چهارصد و شصت و چهار هجری گفت که شاهد کردم بدر سینکه شان اینست که عنقریب زاده میشود در زمین عجم کودکی که مرا در او ظهور عظیم هست بکرامات و مرا در او قبولیت تمام است نزدیک خدا تعالی و نزد خلق و بگوید که پای من اینست بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و در می آیند در وقت گفتن قدمی همه اولیاء در زیر دو پای مولود او که مشرف شود بدان زمان شود مند شود بدان و کسیکه دید آن را منتفع گردد هر دو را دی گویند از معنی این عبارت معلوم میشود که اولیاء اولین و آخرین قبول کردند قدم آنحضرت را بر گردنهای خود و تندرج صیغه مضارع بمعنی اند خلافت

و لام که در **الا ولیاء** است یا برای عهد خارجی است و یا برای عهد ذهنی یا برای استغراق است اینجا برای **عهد خارجی** نخواهد شد زیرا که الف لام عهد خارجی دلالت کند بر فرد معین مدخول خود و معهود صریحاً بنکره مذکور باشد چون کما ارسلنا الی فرعون رسولاً فعصی فرعون الرسول یعنی چنانکه فرستادیم بطرف فرعون رسول را پس بیفرمانی کرد فرعون آن رسول را یعنی مهتر موسی علیه السلام پس درین آیت ذکر رسول اول بنکره شد بعده بلام تعریف عهد خارجی ذکر شد که شرط لام که برای عهد خارجی است آنکه معهود بنکره مذکور باشد پس مراد از رسول ثانی رسول است که در اول ذکر شده اما در کلام شیخ عبد الله جونی اینچنین نسبت که ذکر الاولیا اول بنکره شده بعده بلام تعریف ذکر شده و دیگر لام الاولیاء برای **عهد ذهنی** هم نخواهد شد زیرا که الف لام عهد ذهنی آنکه دلالت بر فرد غیر معین مدخول خود کند و شرط الف لام عهد ذهنی آنست که معهود ضمناً مذکور باشد نه صریحاً چون دخلت السوق یعنی در آمدم من بسوق یکی از اشیاء دیگر چنانکه او تعالی فرماید فلما وضعتها قالت رب انی وضعتها انثی و الله اعلم بما وضعت ولیس الذکر کالانثی تفسیر آیه آنکه او تعالی فرماید پس آن هنگام که بنهاد بار خود را آن زن یعنی زن عمران که حنه نام داشت او مادر مریم بود یعنی چون حنه وضع حمل کرد گفت بر سبیل اعتذار ای پروردگار من بدرستی که بنهاده ام آن بار را فرزند ماده و خدا تعالی داناتر است بانچه که بار بنهاده ام و گفت که نیست فرزند نر که من طلب آن کرده بودم برای خدمت کلیسا همچو فرزند ماده که بمن داده حاصل قصه آنست چون زن عمران گفت در وقتیکه حامله شد ای پروردگار من بدرستی که نذر کردم برای تو انچه در شکم منست ازاد کرده شده از قید تعلقات دنیا تا خاص ترا پرستد و خدمت مسجد تو کند **گویند** در آنزمان خدمت مسجد بیت المقدس را بزرگ میداشتند و فرزندان را برای انکار نذر میکردند بعد از متزوجه شوهر او عمران گفت این چه کردی شاید که در شکم تو دختر باشد که خدمت مسجد را نشاید بر زبان حنه جاری شد فتقبل منی انک انت السمیع العلیم یعنی پس قبول کن خدایا انچه نذر کردم بدرستی که تو شنوائی سخن مرا که در باب نذر گفتم و دانائی بمقصد من درین نذر که جز رضا و توجیری دیگر نخواستم یعنی خادم بیت المقدس مرا

پس اینجا صریحاً معلوم نمیشود دیگر از نیت وی معلوم شد که تمنای پیوستن تا خدمت بیت المقدس
کند و لفظ لیس الذکر ضمناً در کلام مجید بالا رفته اما در کلام عبد الله الجوني ذکر الاولیاء
ضمناً اول وارد نیست تا گفته شود که این لام برای عهد ذهنی است پس معلوم شد که این لام که در
الاولیاء الله است اینجا یعنی در کلام شیخ عبد الله الجوني که هست برای استغراق است
و آن نبود که دلالت کند بر تمام افراد مدخول خود چون ان الانسان لفی خسر الا الذین
آمنوا یعنی بدرستیکه همه مردمان در خسارت اند مگر آنانکه ایمان آورند پس این لام برای استغراق
است که تمام افراد مدخول خود را شامل است و دیگر لام در قول او تعالی فسجد الملائکة برای
استغراق است یعنی این لام همه انسان و فرشتگان را در هر دو شامل شد پس بر تقدیر اتین
لام که در الاولیاء است اینجا یعنی در کلام عبد الله جونی برای استغراق است پس مراد از الاولیاء اینجا
اولیاء اولین و آخرین اند چنانکه لام در هر دو آیت گذشت بر وجه مذکور فی وقته متعلق
به تندرج است نه صفت الاولیاء و فی وقته تقدیر مضاف ضمیر است ای فی وقت قوله یعنی در وقت
گفتن او و حذف مضاف در کلام عرب بسیار آمده چنانکه در کلام مجید واقع است و اسئل القریة
ای اهل القریه پس تقدیر کلام عبد الله جونی بر وجه لام استغراق و بر حذف مضاف که لفظ قول است
ای تدخل فی وقت قوله رضی الله عنه قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله
تحت قدمیه جمیع الاولیاء الاولین والاخرین و مراد شیخ عبد الله همین است که
قول وی قبول تمام است نزد کافه انام و برای عند الکافه اقوال اولیاء ماضیه و حالیه و استقبالیه
برین شاهد است و هم صاحب محاذن گوید اگر بعضی بجهل عامیانه گویند که فی وقته صفة الاولیاء
است جواب باید گفت برین وجه اجتماع ضدین لازم آید و آن محال است یعنی لام که در الاولیاء
است یقیناً برای استغراق است و دلالت بر عمومیت اولیا میکند فی وقته اگر صفت
واقع شود خصوصیت اولیاء حاصل آید و این خود در یک کلمه هر دو معنی جایز و روا نیست پس فی
وقته متعلق تندرج است و هم وی گوید بعد گفتن شیخ عبد الله جونی چون شش سال در گذشت

حضرت رضی اللہ عنہ در سن مولود در عالم شہادۃ متولد شدند **ذکر مناقب الصدق عارف ربانی واقف اسرار سبحانی مظہر خفی وجلی کاشف راز ازلی ابدی عاشق بی لوث ہادی وقت شیخ غوث** رحمتہ اللہ علیہ در مخازن قادریہ وغیرہ آمدہ کہ نام وی ابو یعقوب بن ایوب است واو را بعرف شیخ غوث می گفتند واو ولی اکمل وشیخ افضل بود کرامات وخوارق عادات بسیار داشت کہ از حد املا بیرون است خصوص او را دستور بود ہر گاہ خواستی از نظر مردمان پنہان شدے واگر خواستی خود را نمودار کردے غرض او عارف کامل وعالم وفاضل بودہ کہ فضیلت علم ظاہر او دلالت علم باطن او در ین حکایت نیکو ظاہر است **نقلست** از شیخ ابو سعید عبد اللہ بن محمد التمیمی الشافعی رحمتہ اللہ علیہ کہ گفت در ایام شباب بطلب علم در بغداد رفتم وابن سقا در آنجا رفیق من بود در تعلم **نظامیہ** تعبد وتعلم وزیارت صالحان میکردیم در آن ایام در بغداد مردے بود کہ او را بعرف شیخ غوث می گفتند کسی از اوصاف وخوارق او با چیزی گفت پس من وابن سقا و شیخ عبد القادر کہ او ہم در آن وقت جوان بود قصد زیارت او کردیم اما در آنحال کہ ما در میان راہ ایم ابن سقا گفت من امروز از وے مسئلہ خواہم پرسید کہ جواب آن نداند ومن گفتم کہ من ہم از وی مسئلہ بپرسم وببینم تا چہ فرماید شیخ عبد القادر گفت معاذ اللہ کہ من از و سوال کنم من پیش وی منتظر برکات رویت او خواہم بود الکلام ابو سعید گوید چون ما بر در او آمدیم او را در آن مقام نیافتیم بعد ساعتی چہ می بینیم کہ ہمدران مقام خود نشستہ است از سر غضب با ابن سقا نظر کرد وگفت وای بر تو ای ابن سقا کہ از من میخواہی مسئلہ بپرسی کہ جواب آن ندانم سوال تو این وجواب آن این بود وگفت ہر آئینہ آتش کفر می بینم کہ در تو شعلہ میزند پس نظر سوی من کرد وگفت ای بندہ خدا تو میخواہی کہ مسئلہ پرسی ومنتظر باشی تا من در آن چہ گویم سوال تو چنین وجواب آن چنان بود وگفت بسبب سوی ادب تو تو در دنیا وحسب آن تا زمہ کوش عرق خواہی شد ابعد اندان **الغرض** چنین ولی اکمل عارف افضل نظر بشیخ **عبد القادر جیلی** رضی اللہ عنہ کرد واو را نزدیک خود طلبید وتعظیم وتکریم وی داشت وگفت ای عبد القادر ہر آئینہ تحقیق راضی کردی تو خود خوشنود گردیدی

تو از نیک ادب خود خدا تعالے و رسول او را کہ با من نگاہ داشتی و گفت کانی اراک ببغداد
قد صعدت علی المنبر ہی متکلما علی الملاء وقلت قدمی ھذہ علی رقبۃ
کل ولی اللہ وکانی اری الاولیاء فی وقتک قد حنوا رقابھم اجلالا لک
ثم غاب عنا فلم نرہ بعد یعنے راوی مذکور گوید شیخ گفت چنانستی کہ من می بینم کہ تو در بغداد
بر منبر برآمدی و بر ملا میگوی کہ پای من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا تعالی ثابت است و چنانستی
کہ می بینم جمیع اولیاء خدا تعالے را کہ از برای تعظیم و اجلال تو گردنہای فرو کنند در وقت گفتن تو قول
قدمی الے آخرہ پس در حال غائب شد از ما کہ ہرگز ندیدیم او را بعد این واقع ابو سعید گوید در عرصہ قریب
شیخ عبد القادر بالا منبر برآمد قدمی الے آخرہ گفت بر بزرگی او خاص و عام اجماع کردند و اما قرب
در وی ظہور یافت اما ابن سقا مشغول شد بعلم کلام تا آنکہ پیشتر علماء زمان فایق شد و مشہور گشت بالقطع
مناظرہ در جمیع علوم و بود او خداوند زبان فصیح کہ تقریر ملیح داشت خلیفہ یعنے امیر بغداد او را بر سالت
بر ملک روم فرستاد و ملک روم چون دید کہ او ذو فنون است و فصاحتی عجیب دارد قیسیان یعنے
معلمان ترسایان و علماء نصاری را جمع آورد تا ایشان با او مناظرہ کنند ابن سقا ایشان را در بحث بدلیل الزام
داد و ببراہین قاطعہ عاجز گردانید نزدیک ملک روم او را جاہی و منزلتی شد تا آنکہ نظر او بر دختر ملک روم
افتاد و مبتلا شد و از وی خواست کرد ملک روم گفت من او را دختر ندہم مگر نصرانی شود او در حال اجابت
کرد و آن دختر خواست و کلام غوث را یاد آورد و یقین دانست کہ ایں ہمہ بسبب شومیت آن بیے ادبے
بود کہ بظہور آمد ابو سعید عبد اللہ گوید کہ من در دمشق در آمدم سلطان نور الدین شہید مرا خدمت احتفا
کرد و ولایت اوقاف داد و نیابت بسیار بر من روی آورد راست شد قول آنغوث آنچہ من گفتہ بود

صاحب مخازن گوید یعنے طالب علم کج فہم علی الفور بے ملاحظہ غور میگوید کہ مراد از کل ولی اللہ
اولیاء زمانہ آنحضرت اند کہ این ولی غوث در حقور خود الاولیاء فی وقتک گفت یعنی جار و مجرور را صفت الاولیاء
می گویند و معنی چنان کنند آن اولیاء کہ در وقت آنحضرت بودند تحقیق خود را دادہ اند گردنہای خود را جوابش
آنکہ درین وجہ اجتماع ضدین در یک کلمہ لازم می آید و بیان اجتماع

نقیضین بالا بقلم رفته ومعنی کلام غوث چنین است که فی وقتک صفت الاولیاء نیست بلکه متعلق قد حنوا است ولام که در الاولیا برای استغراق نه برای عهد ذهنی وخارجی پس نیوجه ترکیب مقصود کلام شیخ غوث النست کانی ادی جمیع الاولیاء من تقدم وتاخر قد حنوا رقابهم فی وقتک یعنی گویا که می بینم همه اولیاء اول وآخر را که تحقیق خم دادند گردنهای خود را در وقت تو برای قدم تو یعنی در وقت گفتن قول قدم تو وفائده لام استغراق همین است که دلالت کند بر تمام افراد مدخول خود واگر مراد غوث چنین نبودی هر آئینه گفتی کانی اراهم اولیاء وقتک یعنی دیدم اولیاء وقت را چون فی را اظهار کرد معلوم شد که مراد وی همانست که گفته شد اگر کسی گوید که فی وقتک متعلق قد حنوا است پس چیز مقدم کرد باید گفت که در تقدیم وی فائده حصر وقت است یعنی همه اولیاء در همین وقت گفتن تو خم دادند رقاب خود را نه آنکه در اوقات خود مهد بهند دیگر در باب جواب ولی متاخر سابق نوشته شد همه همین جا ختم سخن وایجای سخن دراین حکایت در تکمله نیز واقع است در مقدمه **ذکر مناقب**

الصدیق عالم العلما فاضل الفضلاء مدرس علم الیقین حقا الشیخ معمر المعروف بالسقا رحمة الله علیه راوی کتاب گوید شیخ معمر المعروف بالسقا عزیز ابن سقاءات که سابق در ذکر شیخ غوث گذشت وی از عرفاء کاملین وعالم متبحر بود که جمیع علوم دینی از بر داشت ویکی از کمالات وی اینست که وی مصاحب جناب غوث الثقلین رضی الله عنه بود در مخازن قادریه می آرند که وی خود گوید من مصاحبت کردم پیر را یعنی جناب شیخ عبد القادر را وخدمت کردم او را مدتی وحاضر شدم مجلسی را که در آن وقت گفت شیخ الثقلین رضی الله عنه قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله وشنیدم من آنرا از لفظ مبارک آن رضی الله عنه ودر آن وقت سن من اکثر از بست سال بود ودیدم علی بن الهیتی را که تحقیق سوار شد سوی آنحضرت بالای کرسی وگرفت قدمش را وبنهاد آنرا بر گردن خود پس هر گاه که مردمان گفتند مر او را در آن فعل چیزی گفت لو رایتم ما رایت لوضعوا کل منکم قدم الشیخ عبد القادر رضی الله عنه علی عنقه یعنی شیخ علی بن الهیتی گفت اگر ببینند شما چیزیرا که من آنرا بر آئینه نهند هر یکی از شما قدم آن شیخ عبد القادر رضی الله عنه را بر

گردن خود ذکر مناقب الصدق ذو الفضل والتقدیس اعلم العلماء الندیر
شیخ ابو محمد علی بن ادریس رحمة الله علیه راوی تحقیق گوید حضرت شیخ کرامات
بسیار بود و خوارق عادات بیشمار و وی مجیب الدعوات و کثیر الخلق بوده که اکثر خواص خلق الله بحضور
ایشان از آنجناب برمی آمد و همیشه قیام لیل و صوم دوام میداشت و یکی از کمالات ایشان آن بود
که او بهر نظر کرد طالب حق شد روزی بفاسقی نظر افتاد و فی الحال از مناهی باز آمد غرض ببزرگی راسته
پیراسته بود و صاحب بهجة الاسرار با سناد صحیح بطور سند محدثین می آرد که وی در مجلس حضرت
غوث الاعظم رضی الله عنه بوقت گفتن قول قدمی الی آخره حاضر بود چنانکه می گوید
کنت جالسا فی مجلس الشیخ عبد القادر لما قال ذلک وانا شاب اصعد
شیخنا الشیخ علی بن الهیتی الیه فوق الکرسی ووضع قدمه علی عنقه ودخل
تحت ذیله قال هذا اقتم یعنی شیخ ابو محمد علی بن ادریس گوید که در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله
عنه نشسته بودم هرگاه گفت آنحضرت آن قول را و من در آنوقت جوان بودم و سوار شد شیخ علی
بن الهیتی سوی آنحضرت بالای کرسی نهاد پایش را بر گردن خود و در آمد در زیر دامنش و گفت آنحضرت
هذا ابن اتم است یعنی این مرد سخت ترسنده است ذکر مناقب الصدق قدوة العرفا
زبدة الرجال صدن فخر الزهاد وعمدة الافراد خیر الصالحین شیخ صالح
معمر ابو الحسن رحمة الله علیه نام ایشان علی بن بقا بن صالح بن منصور بن یوسف الکردی است
راوی الوثوق گوید وی از جمله افراد کامله بود که در زهد و ریاضت نظیر نداشت اکثر اوقات صوم داودی
می گرفت که افطارش جز نیک خرما نبود و اکثر اوقات از اخبار غیبی پیش و قوع خبر میداد انچه او می فرمود
بعینه همان بظهور آمده در صلاح و تقوی اوقات خود بسر می برد و از کمال او آنست که در امور دنیاوی
گاهی بخلق رجوع نکرده اگرچه عالم معتقد ایشان بودند غرض فرد و یکتای زمانه بوده صاحب بهجة الاسرار
با سناد صحیح بطور سند محدثین می آرد که وی در وقت گفتن سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه قدمی الی آخره در مجلس شریف بود چنانکه میگوید کان عمری یوم قال سیدنا الشیخ

عبد القادر رضی الله عنه قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله یزید علی
ثلثین سنة وحضرت مجلسه یوما وسمعته یقولها ورایت الشیخ علی بن
الهیتی قال وضع قال مد علی عنقه فوق الکرسی وحنا کل من حضر مجلسه عناقهم
وحسبته قبل ذلک سبع سنة یعنی بود عمر من در آن روز گفتن شیخ عبد القادر که پای من اینست
که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است زیاده از سی سال که حاضر شدم مجلس آنرا در آن روز شنیدم
من آنرا که میگفت قدمی الی آخره و دیدم شیخ علی بن الهیتی را در آنحال که تحقیق نهاد قدمش را بر گردن
خود بالای کرسی و خم داد کسی که حاضر بود گردنهای خود را و دیگر شیخ صالح گوید خدمت کردم من آنرا پیش از
هفت سال یعنی بیشتر از گفتن آنحضرت هفت سال در خدمت بودم **ذکر مناقب الصدق**
عالم ابدی عارف ازلی قدوة العلماء زبدة العرفا الکاشف خفی محرم اسرار
جلی فرد وقت مجرد بحق شیخ جبلی رحمة الله علیه راوی صادق گوید وی یکی از متاخران
وقت و سرویان حق بوده که شصت سال خود را از خلق پنهان داشت یعنی بر کوه لبنان اوقات خود بسر
برد که کسی او را نمی شناخت و بسبب راز شدن اقامت وی بران کوه او را شیخ جبلی لقب کردند از جمیع مخلوقات
انسانی موصوف بود و درین مدت مذکوره کسی او را اکل و شرب ندید درین جا وقیاس است اکل و شرب
مذاشت یا ماکولات این جهان بود تا دیده شود غرض از ذکر شیخ قدس زمانه و وحید عصر بود صاحب
بهجة الاسرار باسناد صحیح بطور سند محدثین می آرد و میگوید که شیخ ابو القاسم بطایحی گوید در سال پنج صد و شصت و
یک هجری در آمدم من سوی کوه **لبنان** در سال پنج صد و هشتاد و نه هجری تا ملاقات کنم در وی مرد
صالحان را و بود در آن وقت در آن کوه از جماعه صالحان از اصفهان مروی که گفته میشد مرا و را
شیخ جبلی پس آمدم من آن را یعنی آن شیخ جبلی را پس نشستم من سوی وی و گفتم ای مهتر من چند سال شد
مر ترا اینجا گفت شصت و سال شده اند مرا اینجا گفتم کدام گذشت تو از عجائب گفت بودم من اینجا
سال پنجصد و پنجاه و یک هجری پس دیدم من ابدال را در شب ماهتابی که جمع میشوند یعنی ایشان
سوی بعضی دمی پرند در هوا بطرف عراق یعنی را در جماعت بعد جماعت دیگر پس گفتم مر یاری را که بود مرا

از ایشان سوی کجا میروید شما ها گفت آمر کردمارا مهتر خضر علیه السلام اینکه بیائیم ما بغداد را پس حاضر
بشویم ما پیش قطب عالم گفتم کیست قطب عالم گفت آن قطب عالم سیدنا شیخ عبد القادر جیلی است
رضی الله عنه شیخ جبلی گوید پس طلب اذن کردم من در سیر کردن همراه او فقال لعم فطرنا فی الهوا
فلم یکن الا لیسیرا حتی اتینا بغداد فاذا هم بین یدیه صفوفا واکابرهم یقولون
له یا سیدنا وهو یامرهم فیتبدلون لا متثاله ثم امرهم بالانصراف
فرجعوا من بین یدیه القهقری حتی استقلوا فی الهوا سایرین وانا مع صاحبی
فلما رجعنا الی الجبل قلت له ما رایت کالیلة فی ادبکم بین یدیه سیرا
فیحکم الی امتثال امره فقال لی یا اخی فکیف لا وهو الذی قال قدمی هذه
علی رقبة کل ولی لله تعالی وقد امرنا بطاعته یعنی گفت آری بیا همراه من پس سیر
کردیم ما در هوا بسیر واز پس نود سیر مگر اندک تا آمدیم بغداد در پیش ناگاه ایشان یعنی اقطاب و اولیا
پیش سیدنا شیخ عبد القادر جیلی رضی الله عنه صفها زده اند و اکابر اولیا همیگویند مران سید عبد القادر
را ای مهتر ما در انحال که آنحضرت می فرماید ایشان را کاری فی امری پس شتابی میکردند آنها برای اطاعت
او و فرمان برداری کردن او باز او امر کرد ایشان را بباز گشتن سوی جایگاه خود ها پس گشتند از پیش
وی رضی الله عنه پس پای پس پای متنقل شدند در هوا در انحال که سیر کنند گانند و من همراه یار من
سیر کردم بسیر واز پس هر گاه رجوع شدیم سوی جبل مذکور گفتم من مر یار خود را ندیدم من گاهی هیچ
چیز را همچو امشب در ادب وارشدن شما پیش شیخ عبد القادر جیلی و در شتابی کردن شما سوی امتثال
امر وی پس گفت یار من مرا ای برادر من پس همگویه منقاد و مطیع او نشویم در آنحال که شیخ عبد القادر گفت
است که پای من اینست که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است و تحقیق ما مور شدیم ما باطاعت آنرا
و رحمت داشتن آنرا رضی الله عنه صاحب مخازن قادریه گوید ازین کلام معلوم می شود که هر ولی که زنده
بود هر وقت در خدمت آنحضرت از هر طرف از شرق و از غرب و از عجم و از تمام آفاق عالم
می آمدند و اطاعت می کردند چنانکه شیخ جبلی را از یار او مشاهده افتاد اللهم اجعلنا منهم بمنه

ذکر مناقب الصدق اربع العرفاء الکاملین و مرجع المتمکنین مستمکنین
چار بالش یقین که نامها در دفتر علم الٰهی مرقوم رحمة الله تعالے علیهم اجمعین
تحقیق فرماید ایشان هر چهار مردان کوه قاف بودند اما در تعریف ایشان آنست که اگر خواهند
تمام زمین و آنچه در روست در یک مشت خود قبض کنند میتوانند و همیشه در سیر ملکوت باشند و حقیقت
ایشان عین حیرت است و کوه قاف عبارت از نهایت دنیا است و آن جبل زبرجد است که
سبزیش بر فلک می افتد بنابران فلک را نیلگون می نامند وگرنه در حقیقت آسمان مانند آئینه بیضه
و شفاف است در این چهار کس یکے از اوتاد ان آنجا بودند صاحب بهجة الاسرار نیز با وصحیح سند محدثین
می آرند و میگوید که شیخ ابو محمد عبد الله بن عثمان و شیخ ابو محمد ابراهیم گفتند که شنیدیم ما ابی محمد بطایحی را
رحمة الله علیه که میگفت درآمدم من بر پیر ما سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
روزی در خانه آن پس یافتم من نزدیک وی چهار کسان را که ندیدم ایشان را پیش از این مجلس پس
ایستاده شدم در جای خود پس هرگاه ایستادند این چهار مردان از نزدیک آنحضرت پس آنحضرت
مرا گفت ای ابی محمد لاحق شو ایشان را یعنے ملاقات کن با ایشان و دعا طلب کن از ایشان برای
خود ابی محمد بطایحی گوید پس ملاقات کردم من ایشان را در میدان مدرسه آنحضرت رضی الله عنه در صحن
خانقاه مبارک پیش از بیرون شدن ایشان از در خانقاه و طلب کردم من از ایشان دعا فقال
لی احدهم لک البشری انت خادم رجل ببرکته یحرس الله تعالے الارض
وسهلها وجبلها وبرها وبحرها وبدعوته ترحم الخلق ونحن سائر
الاولیاء فی خطوة انفاسه وتحت قدمه وفی دائرة امره ثم خرجوا
من باب المدرسة فلم ارهم فرجعت الی السید فاالشیخ عبد القادر
معجبا فقال لی قبل ان اخبره بشیئ لا تعلم احدا بما قالوا لک حتی انا
حی قلت یا سیدی من هولاء قال رؤساء رجال من جبل قاف
وهم الان فی مواضعهم من جبل قاف پس گفت یکی از ایشان بشارت باد

مرترا که تو خادم مردی هستی که ببرکت او نگاه میدارد خدا تعالی زمین را و نرم آن زمین را که کوه آن را
و خشکی آنرا و دریا آنرا و بسبب دعای وی مرحوم شود خلق یعنی بنگان خلق را و گنهکاران خلق را
و ما همه اولیا در قدم دهای او آییم و ما همه اولیا در زیر سایهٔ قدم او هستیم و در دائرهٔ فرمان بردار وی
او می باشیم ابو محمد بطایحی گوید پس بیرون آمدند از در مدرسه پس نگاه کردم من ایشانرا پس ناگاه شنیدم
سید ما شیخ عبد القادر رضی الله عنه در آنحال که عجب ناک بودم پس گفت مرا شیخ عبد القادر جیلی از نکه
خبر کنم من آنرا از چیزی که آگاه کمن هیچ یکی را بچیزی که گفتند ایشان مرترا تا آنکه من زنده ام پس
گفتم ای مهتر من ایشان کیانند فرمود ای ابو محمد ایشان مهتران مردان کوه قاف اند و ایشان
در حال در جاهای خود اند از کوه قاف صاحب مخازن قادریه گوید ازین کلام معلوم میشود که اولیا
اولین و آخرین گردنهای خود در زیر قدمش نهاده اند چه او رئوسای اولیا کوه قاف در اقوال خود
صادق اند و قتیکه سائر الاولیا تحت قدمه گفتند پس هیچ شایبه شک نماند سبحان الله چه مرتبه
بلند است که هیچ قطب را و هیچ ولی را این نوع نشده و نخواهد شد ذکر مناقب الصمدیه
امام الطائفه سید القوم کبیر الرویا و صادقه سراپا روح لطیفه منزه از ادناس
کسیفه المعروف شیخ خلیفه رحمة الله علیه صاحب خلاصة المفاخره اوصاف جمیله ایشان
و خوارق زکیه ایشان بدلائل مبینه و براهین بینه در کتاب خود روشن و مبرهن ساخته چنانکه شیخ
بقای مولف این اوراق هم بقلم آورده بنابر تکرار اعاده بران نکرده روایت ثانی در مدح حضرت
غوث الصمدانی هیکل ربانی قدس الله تعالی سره السامی بسند رسیده با ملامی آرد و آن اینست
سید علی شطنوفی در بهجة الاسرار باسناد صحیح بطور سند محدثین می آرد و میگوید شیخ یحیی بن برکه بن
محفوظ بغدادی گوید حاضر آمدم من مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه که بجماعت مشایخ عراق
پر بود و بودم من جانب شیخ خلیفه که گفت شیخ عبد القادر قول قدمی اسلی آخره یعنی قدم من است
که بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است وطا طاء الشیخ خلیفة راسه وسمعت
یقول لاعزاوان قالها القطب فی وقته مرنگون کرد شیخ خلیفه سر خود را و شنیدم من او را

که میگفت نیست مغروریت اگرچه گفته است آن را قطب در وقت خود صاحب مخاذن گوید از
کلام این ولی اکمل خبری معلوم شد که اکثر جهال بر آن چیزها اند بنابران این ولی برای رفع آن میگفت
لا عز یعنی مردم نادان مبدالنستند که درین قول خودنمای وغرور است چنین نیست بلکه هر کاملگفت
شیخ عبدالقادر این مقوله را ما هیچ هستی و انانیت بشری نمانده بود بر حکم فرمان خدا تعالی گفته است
و مراد فی وقته آنست که ضمیر فی وقته عاید بقول قدمی الی آخره است نه عاید سوی آنحضرت رضی الله عنه
است پس بر نیوجه همه اولیا را اول و آخر در وقت گفتن قول قدم تحت قدم در آمدند نه در اوقات
خود هاورزی آیند ذکر مناقب الصدق ذو الفضایل و المکارم کریم الشیم
عمیم الهمم الدهر صایم واللیل قایم شریف القوم الشیخ ابی محمد قاسم رحمة الله علیه
حضرت ایشان از سالارها شمیه بودند و تصرفات عالی داشتند هیچگاه از جاده شریعت و توکل
قدم بیرون نهاده اند که عسر دنیا را بسر آخرت پنداشتند روزی با صحاب فرمودند یاران در وقت
مشکل است اولی پایه او آنست که در عسر و سختی که لازمه فقر و درویشی براحت کوشی یعنی به تنگ دستی
نه نالی اگرچه از حد گذرد و چیزی میسر آید فی الحال ایثار کنی تا فردا نگاهداری که نقص توکل است اورا بسیار
کلمات و کرامات است روزی بیاران نشسته بود در همه چیزی خواستند شیخ همه را بهمان جا بمقصد رسانید
که استجاب حاضران کردید غرض فرد وقت بود انچه در اوصاف او گفته اند قطره ایست از بحار و ذره ایست
از انبار صاحب بهجت الاسرار باسناد صحیح بطور محدثین می آرد میگوید که شیخ ابو العباس احمد بن مشیع گوید
که شنیدم من شیخ ابی محمد قاسم بن عبد الله بصری را که در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه میگفت لما امر الشیخ عبد القادر ان یقول قدمی هذه علی رقبة
کل ولی لله تعالی رایت آلاف اولیاء فی المشرق والمغرب واضعین رؤسهم
تواضعا الا رجلا بارض العجم فانه لم یفعل فتواری عنی حاله یعنی هرگاه
مامور شد شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه اینکه بگوید که پای من است که بر گردن هر ولی خدا
ثابت است دیدم من اولیا را که در شرق و غرب بودند که نهاده کنند گانند سرهای خود را از

جهت تواضع کردن نگریک مرد گردن خود را فرو نکرد پس سلب گردید حال او از وراوی گوید
ذکر آن ولی خدا بیشتر کرده آید **ذکر مناقب الصدق شیخ الشیوخ کاشف اسرار**
غیوب المتصرف بالجوارخ والقلوب قطب المعاصر شیخ عبد القادر بن
شیخ حسن بغدادی رحمة الله علیه صاحب مخازن قادریه گوید ابن شیخ عبد القادر ولی اکمل
است واو غیر سید است وتولد او در بغداد است ووی از اعیان آنجا بود که شهرت مشیخت وی
باکناف واطراف خیر البلاد بغداد رسیده بود پیش از نزول حضرت رضی الله عنه وقتیکه آنحضرت قدم نزول
به بغداد فرمودند شهرت همه مشایخان بغداد مختفی گشت خصوص اشتهار این شیخ عبد القادر بن شیخ حسن
بغدادی بالکلیه رفت مردمان جاهل که مطالعه مکتب دارند می پندارند که سید شیخ عبد القادر جیلی که در همه
عالم مشهور تر اند همان شیخ عبد القادر پسر شیخ حسن که بعدم سیادت مشهور شده بود این نمان از کتب متداوله
بتحقیق معلوم شد که این شیخ عبد القادر بن حسن بغدادی سید نیست اما ولی اکمل است در جماعه اولیاء
به مجلسی که حضرت **غوث الاعظم** رضی الله عنه قول قدمی الی آخره فرمودند حاضر بود در
حال گردن خود دراز کرد وسر فرو آورد وگفت **انا ایضا من زمرة الواضعین** یعنی من هم
یکی از جمله گردن نهادگانم راوی گوید چون آنحضرت را بنابر تعظیم تمام شیخ عبد القادر گفتند وی بسبب
شیخ بوده لهذا شیخ عبد القادر نامزد بود انیعنی را نفهمیده مردم نادان آن حضرت را شیخ گویند
ایجاهل معان ورفی قوله وماخوذ بجهلة **ذکر مناقب الصدق فخر ارباب**
عدنی کاشف علم لدنی واقف اسرار سلونی مکی المدنی فرد وقت شیخ
لولوی الارمنی رحمة الله علیه صاحب مخازن قادریه گوید وی از مقیمان مکه ویکی قطب وقت
بود مخاطب ببعلی الانفاس وسید علی شطنوفی در بهجة الاسرار باسناد صحیح بطور محدثین می آرد چون حضرت
غوث الاعظم رضی الله عنه این قول را بر حکم زبان الهی فرمود آن قول را سیصد و
سیزده اقطاب واوتاد قبول کردند که در آنوقت بودند که سیر های ایشان در جمیع آفاق زمین است
وهو منهم یعنی وی ازان سیصد و سیزده است **قوله هولاء فی ذلک الوقت**

بالحرمین الشریفین سبعة عشر رجلا وبالمغرب سبعة وعشرون
وبالیمن ثلثة وعشرون وبالحبشة احد عشر رجلا وفی السد یاجوج
سبعة رجال وبالواد السراندیب سبعة رجال وبجبل قاف اربعة واربعون
رجلا وانا من سبعة عشر الاولی یعنی شیخ لولوی الارمنی گوید آنهاکه در آن وقت بودند بعضی
از ایشان در حرم مکه و مدینه بودند و آن هفتاد مرد بودند و در مغرب بست و هفت مرد و در یمن بست و سه
مرد و در حبش بست و یک مرد و در سد سکندری که حدیث یاجوج است هفت مرد و در جبل کوه قاف چهل و
چهار مرد من از هفده مرد اول ام راوی گوید جمله این عدد مذکوره که اولیا و ابدال و اوتاد و اقطاب باشند
در آن وقت حاضر بودند و قدمش را بآرزو قبول کردند رحمة الله تعالی علیهم ذکر مناقب الصوفی
عارف معبود شاهد باشهود قدوة العرفا مظهر ایات الله عاشق حقانی شیخ
ابوالثنا محمود جیلانی - رحمة الله تعالی علیه در حدیقه للکاشفه آمده که حضرت ایشان مقرب بارگاه
سبحان و کاشف راز نهان و جوان مردمیدان طریقت و حقیقت و معرفت بود و با وجود قرب منزلت
جاده شریعت بر پای داشت و همیشه بصوم و صلوات اوقات بسر می برد و بحجة الاسرار بسناد صحیح بطور
سند محدثین می آرد و میگوید که شیخ ابوالثنا محمود جیلانی المعروف بقبیة السلف می گفت کانت
تحیة الاولیاء والابدال والاوتاد لسیدنا الشیخ عبد القادر رضی الله عنه
حین یحضرون عنده بعد ان قال الشیخ عبد القادر قدمی هذه علی رقبة
کل ولی الله تعالی ان یقولون السلام علیک یا ملک الزمان ویا
امام المکان ویا قائما بامر الله ویا وارث الکتاب ویا نائب رسول الله
ویا من السماء والارض فی یدیه واهل وقته عائلة به ویا من ینزل
المضطر بلوعته ویدرء الضرع بلوعته یعنی مرشان حضرت غوث الاعظم
رضی الله عنه می فرماید که بود سلام و تحیت کردن اولیا و ابدال و اوتاد مر سیدنا شیخ عبد القادر
جیلانی رضی الله عنه را در هنگامیکه حاضر می شدند نزد یک او بعد گفتن شیخ عبد القادر قول محمد

هذا فی الحسرة

بنده اسلے آخره بدین نوع که میگفتند السلام علیك یا ملك الزمان یعنے تجلی
اسم سلام بر تو باد ای بادشاه جمیع زمانه و یا امام المکان یعنے ای پیشوای همه مکانها صاحب
مخازن قادریه گوید الف لام در الزمان برای استغراق است چنانکه لام در المکان برای
استغراق بود اگر گویند که لام در الزمان برای عهد ذهنی است مراد آن زمان حضرت ما است یعنے
ای بادشاه زمانه خود نه بادشاه هر زمانه جواب باید گفت مسلم داریم مدعا شمار الا لام که در
المکان است برای عهد ذهنی نیست زیرا که مراد آن مکان همه عالم نه مراد آن خانقاه مبارک است
اگر مراد آن خانقاه است پس در کلام اولیا مدح نیست همچنان لام که در الزمان است برای استغراق
است والا نه در کلام اولیاء تفکیک لازم آید و این خود روا نیست پس معنی کلام اولیا را نیست
ای بادشاه همه زمانه وای پیشوای همه مکانها و یا قائما بامر الله یعنے ای ایستاده بامر
خدا تعالے و یا وارث کتاب الله یعنی ای میراث دار کتاب خدا و یا من السماء والارض
فی ید یه یعنے ای کسیکه آسمانها و زمین در دست اوست و یا من ینزل المطر بدعوته
یعنی ای کسیکه فرود می آید باران بسبب دعوت او و یدفع الضرع ببرکته یعنے ای
کسیکه در دکرده میشود زراعت و روان شود شیر از پستان گاو وغیره از برکت او رضی الله عنه

ذکر مناقب الصدق عالم البر والبحر جامع الجبر والقدر کاشف
مقتدر الشیخ المظفر بن مبارك المعروف بجبراوه رحمة الله علیه صاحب الکاشفة
گوید وی یکی از محبوبان حق بود و بظاهر هم خوشخوی و خوب روی بود یعنی جمالے باکمال داشت که هر که او را
میدید شیفته جمال او میشد و از کمال او در اندک فرصت با محبوب حقیقی می پیوست صاحب الکاشفة فرماید
العزیز چنین فرد اکمل در بین ابیات در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
انشا کرد اگرچه پسان در مدحش قاصر است و آن این است شعر بك الشهور لهتفی والموسم
یا من بالفاظه تقلو الیواقیت ✤ یعنے بتو ماه را مبارک باد گفته میشود و وقتها را ای
کسیکه بلفظهای او کم بها شده و اندر قوتها قوله البازانت فان تفخر فلا عجب ✤

وسائر الناس فی عینی فواخیت ✤ یعنی باز توی پس اگر فخر کنی پس نیست عجب و
باقی مردم در چشم من فاخته اند قوله اشم من قد میك الصدق مجتهدا ✤ لا ذلل
قدم فی لغلد اصیت ✤ یعنی من می بویم از سر دو پای تو راستی را در اجتهاد زیرا که قدم تو قدمی
است که در کفش او آوازه اجابت است شیخ العصر مولانا عبد الله یافعی که امام وقت و حجت دهر است
می فرماید درین بیت اشاره است بقول شیخ عبد القادر رضی الله عنه که قدمی هذه علی رقبة
کل ولی الله تعالی که او درین قول صادق و محق بود که از وارد حق این سخن گفته و اند اکابر
مشایخ شرق و غرب گردن نهاده اند مگر یحیی در اصفهان بود که سلب حال او کردند ذکر مناقب الصدق
عالم اعیان الیقینی و کاشف اسرار سلونی قدوة وقت قبلة عصر شیخ ابو
عثمان صریفینی رحمة الله علیه در نفحات الانس مولانا عبد الرحمن صاحب سفینة الاولیا می آرد
که وی گفته بدایت کار من آن بود که من تهی در صریفین به پشت افتاده بودم و روی در آسمان کرده
دیدم که در هوا پنج حمامه میگذرد یکی میگفت سبحان من عمده خزائن کل شیء خلقه ثم هدی و دیگری
میگفت سبحان من بعث الانبیاء حجة علی خلقه و فضل علیهم محمدا صلی الله علیه و آله وسلم و دیگری
میگفت کل ما فی الدنیا باطل الا ما کان لله و لرسوله و دیگری میگفت یا اهل الغفلة عن مولاکم قوموا
الی ربکم رب کریم یعطی الجزیل و یغفر الذنب العظیم چون من آنرا دیدم و شنیدم بجوشیدم چون بخود
آمدم دوستی دنیا و آنچه در دنیا است تمام از دل من رفته بود چون بامداد شد با خدای تعالی عهد کردم
که خود را تسلیم شیخی کنم که مرا بخدای تعالی رهنمای کند در دل شدم و نمی دانستم کجا میروم ناگاه پیری نیکو دیدار
با هیبت و وقار مرا پیش آمد و گفت السلام علیک یا عثمان جواب سلام باز دادم
و گفت بروی دادم که تو کیستی که نام مرا دانستی و من هرگز ترا ندیدم گفت من خضرم پیش شیخ عبد القادر
بودم که گفت یا ابا العباس دوش مردی را در صریفین جذبه رسیده است و قبولی یافته و از
بالای هفت فلک ویرا ندا آمد مرحبا بك عبدی و او با خدای عهد کرده است که خود را
تسلیم شیخی کند بسوی وی رود و ویرا پیش من آورد پس مرا گفت یا عثمان عبد القادر سید العارفین

وقتلوا الذین

وقبله الوافدین فی هذه الوقت فعلیک بملازمته خدمته وتعظیم حرمته وی گوید من بخود جاضر نشدم
مگر که خود را در بغداد دیدم وخضر علیه السلام نماب شد ویرا ندیدم تا مدت هفت سال پیش شیخ عبد القادر
در آمدم گفت مرحبا بمن جذبه مولاه الیه بالسنة الطیبة وجمع له کیس
من الخیر ای عثمان زود باشد که خدا تعالی ترا مریدی بدهد نام وی عبد الغنی بن نقطه که مرتبه وی
بلند تر باشد از بسیاری از اولیا وخدا تعالی بوی مفاخرت کند بر ملائکه بعد ازان طاقیه بر سر من نهاد
خوشی وخنکی آن بدماغ من رسید واز دماغ بدل ملکوت بر من کشف گشت شنیدم که عالم وانچه در
عالم است بتسبیح حق سبحانه تعالی میگویند باختلاف لغات وانواع تقدس نزدیک بود که عقل من
زایل شود شیخ پاره پنبه در دست داشت بر من زد عقل من برقرار ماند بعد ازان مرا چند ماه در خلوت
نشاند والله که مرا هیچ امر ظاهری وباطنی واقع نشد که پیش از انکه من بگویم با من بگفت وهیچ حال
ومقام ومشاهده ومکاشفه نرسیدم که پیش از انکه بان برسم مرا نگفت ومرا از خیرهای خبر داد که بعد
اخبار وی همان واقع شد ومیان خرقه پوشیدن من از وی وخرقه پوشیدن این نقطه از من بسی وپنج
سال ورمیان شد واین نقطه چنان بود که فرموده بود وصاحب تحفه گوید از دو شیخ یکی شیخ ابو
عثمان صریفینی دوم ابو السعود احمد بن ابو کر فی منقولست که در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه می گفتند والله ما اظهر الله تعالی ولا اعظم الوجود من الاولیاء مثل
الشیخ عبد القادر رضی الله عنه یعنی قسم بوحدانیت او تعالی است که اظهار نکرد
حق سبحانه ونخواهد کرد از اولیاء مانند شیخ عبد القادر رضی الله عنه یعنی از غیر صحابه دائمه کرامات او متواتر
ومتصل بود بعضی به بعضی اگر کسی کرامات او را خواستی که بشمارد در یک روز شمار کردن نتوانستی راوی
مذکور گوید ازین دو شیخ این سخن را دو شیخ دیگر روایت کرده اند که یکی ابو الحسن بغدادی معروف بخفاف
است دوم ابو محمد عبد اللطیف بغدادی معروف بمطرز رحمة الله علیهما که هر دو ولی اکمل اند میگویند
بعضی مشایخ عراق این سخن را استبعاد میکردند ایشان جواب دادند یا غیر ایشان از اهل علم که اگر
آن دو شیخ مطلع نمی بودند بزمانه ماضی وحال واستقبال هرگز این نوع نمیگفتند وقسم یاد نمی کردند

ذکر مناقب الصدق سالار مهتری واختیار برتری قدوة الاعیان زبدة الزمان سهیل بن عبد الله تستری رحمة الله علیه در نفحات آمده ایشان از طبقه ثانیه است کنیت او ابو محمد است از کبرای این قوم و علما را ینطائفه است و صحبت با خال خود محمد بن سوار داشت و هم وی گوید سه سال بودم که شب زنده میداشتم و در نماز کردن حال خود می نگریستم خال مرا میگفت ای سهل بر دوام باش که دل مرا مشغول میداری و هم وی گوید روزی مرا گفت هیچ یاد نمیکنی از فرید کار خود را گفتم چیزی یاد کنم گفت هر شب در جامه خواب خود سه بار بگوی در دل خود اگر زبان تو بجنبد الله معی الله ناظری الله شاهدی چند شب آنرا گفتم در دل خود و دیرا گاه کردم بعد ازان گفت هر شب هفت بار بگوی چند گاه آنرا گفتم در دل خود و دیرا گاه گردانیدم بعد ازان گفت هر شب یازده بگوی چند گاه آنرا گفتم در دل خود ازان حلاوتی یافتم چون سالی بگذشت گفت یاد دار انچه ترا آموختم در آن مداومت نمای تا بقبر در آئی که آن ترا سود خواهد داشت در دنیا و آخرت بعد از چند گاه دیگر مرا گفت من کان الله معه وناظره وشاهده الیصیه یعنی کسیکه حق سبحانه با وی باشد و ناظر و حاضر با وی بود ایا عصیان کند ایاك والمعصیة یعنی پرهیز و خود را از معصیت او مانع آر سهیل پرسیدند که نشان بدبختی چیست گفت آنست که ترا علم دهد و توفیق عمل ندهد و عمل دهد و اخلاص ندهد که عمل کنی و بکار کنی و دیدار و صحبت دهد با نیکان و ترا قبول ندهد و هم وی گفته ما دمت تخاف الفقر فانت منافق یعنی مادام که از فقر ترسی منافقی زیرا که نظر بظاهر آیه وما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها نداری و هم وی گفته در تفسیر این آیه که ان الله یامر بالعدل والاحسان عدل آن بود که انصاف دهی و احسان آنست که از خود او ستردانی و هم وی گفته فی تفسیر قوله تعالی واجعلی من لدنك سلطانا نصیرا یعنی لسانا لا یطیق عنك ولا یطیق عن غیرك هم وی گفته شیطان از خفته کرسته بگریزد و هم وی گفته طوبی کسی را که دیدار او دیدار ما بیند و دیدار ما بیند اگر در دستان [illegible]

از مسلمانان که بکافری نزدیک تر گفت ممتحن بی صبر گوئید وی سالها با او اسیر داشت بیاران بد جای
وی نیک میشدند زیرا که او خلق را شفیع بود و از برای خود با خصومت بود گوئید سهیل ولایت
ازان علت یافته بود بنابران دعا نه کرد تا از وی به شود گویند در میان مریدان وی جوانی بود امرد
از وی درخواست محاسن کرد سهیل گفت دست فرو گیر تا چند خواهی چون دست فرو گرفت
محاسن نیکو بدستش در آمد صاحب مکاشفه صادقیه گوید وی یکی از کشاف متعالیق بود با ارواح
اعاظم اولیا، ماضیه و استقبالیه ملاقی بوده اکثر احوالات ایشان چنان میگفت که در واقع همچنان
بود در گذشتگان و در آیندگان همچنان بود قوع می آمد وی مبین صادق بود در هر دو واقع
وی از زمان حضرت ما **غوث الاعظم** رضی الله عنه هشتاد و هشت سال سابق
بوده که در وقت خود خبر داده که بعد از من مردی از سادات شریف العلوی در بغداد بوجود آید
نامش عبد الله شیخ عبد القادر باشد و او فرزند ارجمند رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم است
اکنون من او را در بین عالم چنان می بینم که روزی اهل بغداد او را تخصص کردند نیافتند بعد ازان که
جستند دریافتند بر دجله شرط بغداد و دیدند که ماهیان دریا فوج فوج گشته نزدیک وی می آیند
و سلام میدهند و دست و پای او را می بوسند من میدیدم سوی وی و طرف تقبیل سماک تا آنکه
قریب شد وقت نماز ظهر ناگاه شیخ عبد القادر را دیدم که بر سجاده سبز مرصع بطلا و نقره که بران
دو سطر نوشته بودند بسطر اولی الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم و لا هم یحزنون مرقوم بود
و بسطر ثانی السلام علیکم یا اهل البیت النبوة انه حمید مجید منقوش بود بعد ازان آن
سجاده بر دجله دراز گشیدند میان آسمان و زمین چنانچه تخت مهتر سلیمان علیه السلام بر هوا بود پس
آمدند مردان غیب که در مهابت دو قار شیر صفت بودند و از آنها مردی بود که تقدم داشت و ایشان
و در آمد بتواضع بخشوع و خضوع مقابل سجاده نشست و یاران وی از مهابت شیخ صامت و ساکت
بودند کانهم الجموا بلجام یعنی گویا که ایشان لگام کرده شده بودند از لجام قدرت پس برپای
ساختند نماز را پس شیخ عبد القادر با ایستاد با امامت نماز وان مردان و مهتر آنها و اهل بغداد نیز

اقتدا کردند با آن اما چون شیخ تکبیر میگفت همه ایشان و حاملان عرش با شیخ تکبیر میگفتند و هر گاه که
شیخ تسبیح میخواند همه ملائکه آسمان نیز میگفتند و چون شیخ تمجید میخواند از دهن شیخ نور سبزی برآمد
که سیر سید آن نور لبنان آسمان الواقع والوقع بعد از ادای نماز برداشت شیخ دست خود را بدعا
و شنیدم من که میخواند این را اللهم اسئلک بحق جدی محمد حبیبک واسئلک بحق
جدی محمد خیر ترا عن من خلقت انک لا تقبض روح مریض و مریضة الا علی
توبة راوی ذوالکشف فرماید ملائکه را دیدم که میگفتند امین امین و ما نیز موافقت
میکردیم ملائکه پس از عالم اعلی ندا آمد بشری فانی استجبت لک یعنی بشارت بر تو باد که
اجابت کردم دعای ترا راوی گوید یکی از ابدالان حق میفرماید که من حضرت شیخ را در بغداد همچنان
یافتم چنانکه در حکایت سهیل آمده یعنی کاشفه او معاینه دیگران گردید **ذکر مناقب الصادق**
عمدة المحدثین فخر المفسرین ذات اقدس متقدس قدوة العرفاء
محقق زبدة العلماء مدقق باباشاه فتح محمد محدث رحمة الله علیه حضرت
ایشان خلف عین العرفا مسیح الاولیا و شاه عیسی جند الصمد بودند که جمیع کمالات انسانی را علما و فضلا
بحضور پدر بزرگوار خود کسب نموده باجازت پدر چهار حج گذارده هر چهار بار بمدینه منوره رفته بودند
و بعد پدر شریف یک حج هم بجا آوردند غرض در مرتبه پنجم چون بمدینه آمدند نام ایشان فتح محمد
بود خطاب باباشاه فتح محمد محدث از روضه منوره برآمد از آن وقت ایشان را ملقب بلقب باباشاه
و محدث کردند گویند چون برتبه رابع محدث رسیده بود که پدر ایشان را پیام وصل جسمی با محبوب حقیقی شد
مسیح الاولیا در وقت نزاع بآواز بلند گفت فتح محمد شاه برهان را از الهی که یکی از خلفاء
کمال ایشان بود در آنوقت بیرون حجره حاضر بود جواب دادند فتح محمد حاضر نسبت غلام کهتر برهان
حاضر است در حال شیخ را غشی شد از خود برفت بعد چندی بخود آمد باز فرمود فتح محمد بار دیگر
شاه برهان را اله بعرض رسانید شاه فتح محمد بحرم شریفه رفته اند غلام کهتر برهان حاضر است گرت
بعد از دیگر شیخ را توجه بآن سو شد مدتی در آن حال بماند حاضران بیاس گریه کردند بار سیوم شیخ بیدار

شد و گفت فتح محمد شاه برهان التماس نمودند باشاه فتح محمد باجازت آنحضرت در سفر حجاز انگ
انچه ارشاد حضور ست صدور یابد فرمودند صدق یا رسول الله النصیب یصیب وصلاق
یا ولی الله عرفت ربی بفسخ العزائم یعنی من بمیخواستم انچه بمن داده اند بفتح محمد بدهم و
ارادت الله میخواهد برهان را پس ایشان را پیش طلبیده انچه گفتنی بود گفتند و انچه دادنی
بود دادند امّا بوقت گفتن و دادن این کلمه بزبان اندند برهان مستحق این نعمت فتح محمد بود او
تعالے بتوارزانی فرموده اگر فتح محمد از سفر بیت الله مراجعت کند و طالب حق گردد بشرط
شروط این راه بدرجه تمام قیام نماید از و دریغ نداری بعد ازان جام وصال نوشیده برحمت حق
پیوستند راوی گوید باشاه فتح محمد محدث از حرمین الشریفین در برهانپور رونق افزا شدند یعنی
بسمع شاه برهان رسانیدند در حال سواری مرشد همراه گرفته معه مریدان و خلفا باستقبال
ایشان رفتند هرگاه ملاقی شدند آداب مرشدانه از صاحبزاده بجا آورده ایشان را در پالکی سوار
نموده خود هم دوش داده اندرون بلده آورده از همه بازار گردانیده در خانقاه برسند
مرشد نشانده خود دست بسته پیش صاحبزاده استادند باشاه فتح محدث بعد ادای این مراتب
برازالهی گفتند شما انچه لوازم ارادت بود بعمل آوردید اکنون التماس من اینست که انچه نعمتی
پدر من بشما رسیده است من محق اینم ازان سرفراز فرمایند و مرا یکی ازان خود دانند
رازالهی گفتند حضرت بجای مرشد من اند و حالا از حرمین می آیند یقین است انچه فیوضات
و برکات تازه درین سفر بهم رسیده باشد این پیر غلام پدر را خواهند داد و این چه سخن
است که ارشاد میفرمایند محمد فتح گفتند باشیخ چنین نفرمایند من امیدوار محق
آمده ام و دیگر شنیده ام که حضرت مسیح ثانی نیز در حق من حواله بشما داده از جهان
تشریف برده اند الآن دریغ ندارید باردیگر رازالهی همان سخنان اعتقادیه بمیان آوردند
محدث موصوف بکمال الحاح و زاری عرض کردند که مرا طلب حق و دستگیر است
دست از طلب برنخواهم داشت تا از جناب حضرت خود نخواهم گرفت شاه برهان

رازالهی فرمودند صاحبزاده من اگر همین میخواهید مبارک است اما بشرط ادای لوازم طریقت من
حاضر خدمت ام یا بافتح محمد گفتند هرچه امر باشد بجان و منت قبول است رازاله فرمودند فتح محمد حالا
این مسند بشما زیب نمیدهد برخیزید چندی خاکروبی آستانه من کنید که ودیعت تو در ان نهاده اند
راوی گوید در حال فتح محمد برخواستند و سر کرم خدمت شدند مدتی طهارت خانها پاک میکردند راز
الهی درین ایام کم التفاتی بدرجه کردند که درگفتن نمی آید این مجاهده بروایتی تا شش ماه بود و بعضی
قریب سالی گفته اند الغرض بعد ایام معدوده حضرت رازاله بصاحبزاده گفتند فتح محمد حالا این مجاهده
بس کن چندی کلوخها مصلیان مسجد آماده دار تا ترا سود دهد از انوقت حسب الحکم این ریاضت
هم بجا آوردند روزی از روزها رازاله نشسته بود و ایشان سبد کلوخ بسر کرده از صحرا می آمدند
و واقع چنان شد که سبد کلوخ از سر بالا بود و ایشان بمراقبه در رفتار بودند رازالهی بمجرد دیدن
این حالت فرحان و شادان پیش آمدند و سبد مذکور از سر ایشان بسر خود برگرفت و یکی سیر دو گفت
این کلوخ نگاهدارید هرگاه که از جهان بروم بجای کلوخ قل هو الله نیست که نجات من در آن است بعد ازان
بصاحبزاده غسل طریقت داده لباس خرقه پوشانیده بار دیگر بر مسند مشیخت نشانده خود آداب طریقت
بجا آورده بغرض رسانیدند خداوند نعمت اکنون آنحضرت صاحب و صاحبزاده اند این مسند ارشاد
مبارک و زیبنده باد چونکه گل بگذشت و گلشن شد خراب بوی گل را از که جویم از گلاب راقم الحروف
گوید اری این جاده حق است خالا لمنیست هرکه خدمت کرد او مخدوم شد و او را تصانیف
مقبول است در هر علم خصوص در فقه مفتاح الصلوات فتاوی مفتی به است و در علم حقایق و سلوک
عوالم خمسه و عقاید صوفیه مصباح طریقت و در علم عبادت ازالیشان اوراد فتحیه و فتوح الاوراد
کافیست **من کلامه** سیر جمیع سالکان باعتقاد اکثر اهل کشف جبروت منتهی میشود که
انسانی است و بعضی محققین چنانکه شیخ محی الدین ابن علی العربی حضرت پیر این ضعیف عین العارفین
برین هستند که سیر عارف محقق یا غوث یا فرد کامل که بر قدم محمد صلی الله علیه و آله وسلم باشد
بوجه تبعیت تا بهاهوت میرسد یعنی سیر او با دل مرتبه میشود و اما دیگران را بعد از رسیدن

بگذشت

بحسب وت مشاهده آنحضرت میشود اگرچه متصف بآن نمیشوند۔ العزیز بگوش پر ہوش
بشنو کہ چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ بحسن وارادت
میگوید و سندی از کتاب ایشان کامل می آرد کہ شیخ عبد الکریم کیلی در صفات مصطفویہ
میگوید۔ فخلقہ من نورہ وخلق العالم منہ یعنی حضرت حق سبحانہ تعالیٰ شانہ
وجود رسالت علیہ الصلاۃ والتحیت را از نور خود آفرید و ہمہ کائنات عالم را از نور محمدی
پیدا کرد و این ظہور از آنحضرت عالم است کہ ہمہ ذرات موجودات عالم را شامل است
چنانکہ خود میفرماید۔ انا من اللہ وکل شئی منی و آنحضرت نبوت مرتبت و حمیت۔
منزلت را در ہر زمان ظہوری است خاص در مظہری کہ آن مظہر در ظاہر خلیفہ آنحضرت
باشد و آنحضرت در باطن حقیقت آن مظہر شود و در وجود عالم تصرف بتبیات میکند
برحسب قابلیت و بمقدار حوصلۂ خویش و افضل ایشان و اکمل آنہا باعتبار تجلی ظہور
خاص او برادر و پسر عم و قایم مقام او جہت ارشاد امت او امام الائمہ سلطان الاولیا
سند الاوصیا امیر المومنین علی المرتضی سلام اللہ علی نبینا و علیہ از نیجاست کہ جملہ
مشایخ صوفیہ در باب خرقہ و تلقین ذکر بدان حضرت اسناد کنند و این فیض تا قیام
قیامت جاری ماند و ہمچنین ظہور خاص نور مصطفوی بروجہ کمال در ولد و فرزند او
وارث حال او و مقام او و نائب او و در باب تصرف ولایت او در خلق عالم قطب العالمین
امام المتصرفین سلطان المحبوبین غوث الاعظم است رضی اللہ عنہ ہر ولی را قدمی
بر اندازۂ خود ۔ من قدم بر قدم جد خود دہم در ہر جا ۔ و قول انا علی قدم جدی محمد
دلالت میکند بر کمال ظہور او و مقالۂ مذکورہ در تحفہ و در کتاب بہجۃ الاسرار بروایت
شیخ الشیوخ شہاب الدین سہروردی موجود است آرے از آثار تجلی نور محمدی
قول قدمی الی آخرہ است یعنی صدور قول قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ
بعد الفناء عن وجودہ والبقاء باللہ عز وجل بامر ربی بود آرے و نعم القول را قبول کرد

وانقیاد نمود آنکه او را حضرت حق مطلع گرداند بر سری که در حضرت ایشان مستودع
است و در حقیقت آن سر قابل النقول است ـ هم وی گوید شیخ حماد بن ابی البرکات
و شیخ عبد الرحیم بن عباس میگویند شنیدیم ما از شیخ منصور بطائحی بن ابی بکر الرفاعی و از شیخ
احمد بن عبد الله صوفی رحمة الله علیه که میگفت دیدم من روزی در خواب پیغمبر خدا صلے الله علیه
وآله وسلم را استاده در مسجد مدینه که اصحاب گرد آنحضرت بودند و روح شیخ عبد القادر
حاضر است بصورت مردی امرد نزد آنحضرت علیه السلام پس نهاد پیغمبر خدا صلی الله
علیه وآله وسلم دست مبارک بر سر سلطان الاولیاء سید عبد القادر و گفت فضیلت
فرزند من بر جمیع اولیاء و مشایخ که اولین اند و آخرین تا قیامت و وراء اصحاب من ثابت
است مانند فضل من و مرتبه من که نزد خدا تعالی بر جمیع پیغمبران و رسولانست پستر
فرمود مدمرا با منصور این پسر من سید عبد القادر خاتم ولایت منست و نیابت دولت
من قریب است که روشن شود بدو شریعت من و طریقت من و حقیقت من و این
فرزند منست که فخر میکنم بدو پستر اشاره کرد بوجه مبارک آنحضرت و گفت کسی که تعظیم کرد دوست
داشت این پسر مرا پس بزرگ دارم او را و دوست دارم او را و شفاعت خود در
روز قیامت او را و هر که بغضب آرد و متوجه نشود مر این پسر مرا بدرستی که در غضب آورد
مرا و دور کرده شود حال او هم وی گوید پس گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در اثنای
کلام بر خیز ای منصور و بشری ده مرا ثبت مرا بولادت این پسر من بعد چهل روز شیخ منصور بطائحی
فرماید پس وقتیکه بیدار شدم از خواب متحیر بودم در کمال عظمت و ولایت او پس برخواستم و بشارت
دادم بولادت او بعد از بعین مرامت را چنانکه فرموده بود آنحضرت علیه السلام پس اراده کردم
اینکه بشارت دهم فاطمه را از ولادت پسر او شیخ عبد القادر پس آمدم نزدیک او که شنیدم که کلام
میکند شیخ عبد القادر با مادر خود در شکم مادر خود و بعض از کلام او این بود که گفت مادر خود را بجائیکه
که او در بطن مادر بود السلام علیک یا أمتی فاطمة پس گفت مادر او علیک السلام یا ولدی

ما اسمك قال اسمی عبد القادر - پس تر با در او گفت ای فرزند تو مرا چیزی از پند
و نصیحت و پیغام مرا زراه استوا تا اینکه می بینم ذات پروردگار تو را - راوی گوید پس گفت شیخ عبد القادر ای پدر من
بشنو از من ارکان را و بگیر آنرا بر مواظبت و مداومت برای خود و بر آمن پس این طریق اقرب است از طرق الی الله
تعالی و آن دوام طهارت ست و دوام صوم و دوام سکوت و دوام در خلوت بودن و دوام
ذکر حق کردن با خلاص تمام و دیگر حلاوت و حضور است پنهان و آشکارا و آن گفتن
لا اله الا الله است و دوام نفی کردن خواطر است در ما سوی الله و دوام ربط دادن
دل است با تصور شیخ بر طریق تسلیم بیت مرغسال را دوام ترک اعتراض علی الله است
در آنچه که گران آید از وارد وی نفع باشد یا ضرر و ترک سوال از وارد بهشت یا پناه گرفتن
از دوزخ پس راوی گوید پسر بشارت داد مرا بولادت او بعد چهل روز چنانکه مامور بودم
بگفتن آن هم وی بسند صحیحه می آرد که شیخ ابو المدین مغربی میگفت بودم من روزی در شهر
نزدیک شیخ عبد القادر رضی الله عنه و او نشسته بود بر سریر در خانقاه خود و من میدیدم
بطرف او به تعظیم و محبت او و همچنین نظر کردم بسوی او مدت دراز پس دید بطرف من و تبسم
کرد و گفت یا ابا المدین قسم بخدای عزوجل هر که دید مرا یا به بیند ولد مرا از اولاد من یا اولاد
اولاد مرا ببیند به تعظیم و اخلاص و محبت تا روز قیامت پس خوبی باد مر او را و داخل شود بهشت
را بغیر حساب زیرا که تحقیق خدا تعالی وعده داد مرا در شب معراج من و وعده او تعالی حق است پسر فرموده شاه مرا معراج
پنجبار در شب جمعه و سه بار در روز پنجشنبه که دیدم او تعالی بعین سر و قلب پس فرمود یا ابا بدین این سر بست از اسرار الله تعالی
هر که بخشد خدر باید و در بن مسئله کتمان سر اولی ست و هم وی گوید شیخ عبد القادر رض فرمود یا ابا
بدین هر که بیعت کرد من یا بیعت کرد با ولد من از اولادی یا بیعت کرد با خلیفه من از
از خلفائی من تا روز قیامت داخل کند خدا تعالی او را در بهشت بغیر حساب پسر بر خواست و
اندرون خانه رفت - و هم وی گوید بروایت شیخ علی بن عبد الرحیم آمده که میگفته بودند آنحضرت رض
را بسیار از مریدان که از تعداد و شمار کردن توانند و هر واصلان حق بودند اما از آنها بست هزار مرید

بودند از اہل خدمت و بست ہفت ہزار خلفاء کامل بودند کہ ہر یکے از مرتبہ دیگر فایق بودند۔

رشحه سیوم از مقصد اول در بیان مناقب اولیا متاخرین رحمة الله علیهم اجمعین در کشف
الصدق از تصرف ولایت ابدی کاشف حقایق صمدی واقف اسرار ازلی واقف
محققین نبذة العارفین فرد اکمل شیخ الاکبر شیخ محی الدین ابن علی العربی رحمة الله علیه صاحب
لطایف اشرفی میگوید وی بیکواسطه نسبت خرقه بحضرت خواجه الثقلین رضی الله عنه داشت بدین
طریق که وی از دست شیخ ابو محمد یونس القصار هاشمی خرقه پوشیده و او از دست خلفا آنحضرت بوده و شیخ ابو مدین
مغربی نیز تربیت یافته بود و اکثر مشایخ وقت را دیده است و کرامات خود میان اینها نفوس عظیم است و
حالی قوی چندان کشف حقایق کرده و بمظهور رسیده از دیگری کم باشد بقول و فعل و حال در میان صوفیه احتجاج
است که بحکیم مخالف مصطلحات وی قدم بیرون نمی نهند بلکه همه تحقیقات آخرین بتقلید وی اند که بدون حال چنانکه
شیخ رکن الدین علاء الدوله سمنانی در باب وجود مطلق انکار داشت اخیرا ازان رجوع کرده و بقول شیخ اکبر
که شیخ رکن الدین مذکور بمعتقدی شیخ اکبر و بحال وی و بسیاری از فتوحات اعتراف نموده است و هم در نفحات گفته
که وی قدوه قائلان وحدت الوجود است و بسیاری از فقها و علما ظواهر سخنان او را طعن کرده اند و با علی جمعیت
جماعه از صوفیه ویرا بزرگ داشته اند و اعظم اسباب طعن در وی کتاب فصوص الحکم است و چون که بیدار خواب
محمد پارسا نقل می کند که ایشان وی فرمودند فصوص حال است و فتوحات دل طبع مراد است از سر گوید
یکی از مشایخ بغداد در مناقب وی کتابی جمع کرده است در انجا آورده که مصطفی شیخ اکبر را در خواب دیده است
در یکی از تصانیف خود میفرماید که مقصد من از تصنیف این کتاب چون سایر مصنفات نبود بلکه سبب تصنیف
این بود که بر من از حضرت حق ادبی وارد میشد نزدیک بود که مرا ببرد خود را به بعضی بیان ازان فصول
ساختم و بسبب بعضی دیگر در خواب یا در مکاشفه از حق سبحانه بآن مأذون و مامور می شدم صاحب نفحات
و تکمله گویند که ویرا با شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی ملاقات افتاد و یک از ایشان در دیگری نظر کردند
آنگاه از یکدیگر مفارقت نمودند بی آنکه در میان ایشان کلامی واقع شود بعد ازان شیخ اکبر را از حال شیخ
الشیوخ پرسیدند گفت مردیست که معاوست از نیز تا قدم در سنت پیغمبر علیه السلام و چون از شیخ الشیوخ
از حال وی پرسیدند گفت وی دریاییست بی ساحل صاحب مراده اسرار گوید هم از فتوحات می آرند که شیخ اکبر

دران می فرماید که در سنه ستة وثمانین وخمسمایة در مجلس حاضر شدم با یکی از علماء مذهب فلاسفه مناظره شد که وی
اثبات نبوت چنانکه مسلمانان میکنند نکردی وانکار خوارق ومعجزات انبیاء نمودی اتفاقا فضل مرستان
بود دران مجلس مقاله فروخته بودند فلسفی گفت که عامه می گویند که ابراهیم علیه السلام را در آتش انداختند
واو نسوخت این محال است زیرا که آتش بالطبع محترق است مرا جسادرا پس بنیاد تاویل کرد وگفت که
مراد با تش مذکور آتش غضب نمرود است ومراد از انداختن ابراهیم در آن آتش آنست که آن غضب بروی واقع
شد شیخ گفت ای فلسفی این آتش که در مقدمه است همان آتش است که تو میگوئی بالطبع محترق است گفت
آری پس شیخ منقل را برداشت وآتش را در دامن وی ریخت وگفت دست خود را بیاچون دست وی نزدیک
آتش رسید نسوخت پس شیخ فرمود ای فلان سوختن ونسوختن آتش بفرمان حقتعالی است نه مجرد طبع سنگ منقش
اعتراف نمود وایمان آورد الغرض شیخ اکبر از حجج مقامات سلوک ترقی کرده بمقام فردیت رسیده بود که پیغمبر
صلی الله علیه وآله وسلم پیش از نبوت در مقام فردیت بودند وخضر علیه السلام نیز در مقام فردانیت است
کمالات وخوارق عادات واحوالات وی بے اندازه است چنانکه ازوی بوجود آمده کم از نبیئ الفرض نیست
باشد وی بالاتفاق اکثر اهل الله امام ومپیشوای صوفیه است که عبد الرزاق کاشی او را از جمله چهار خاتم
خاتم ولایت محمدیه گفته است در رساله مساشفه علی البغدادی گوید از استاد طریقت شنیدم رحمة الله علیه
شیخ علی العربی مردے عارف کامل بوده پاس تشرع بدرجه داشته که هیچ دقیقه شرعی از وی ساقط نشده بود
کمال زهد وتقوی مودع در مزاج داشته ومر آمد طریقت را نیز بانتها رسانیده بود اکثر اوقات شیخ
شیخ عبد القادر جیلانی رحمة الله علیه گویا که یکے از زندیان آنحضرت بوده وقتے حضرت ایشان بر سبیل ندای علانی
همین سخن را تمام نمودی اما عقد نکردی که سنت موکده سید عالم است شیخ علی العربی گفت یا سیدی
همین حاروی داده که لحاظ محفوظ نظر وبیشکا همین بود چون نگاه کردم نام خود را در مرقوم دید فوق عقب آن
هیچ اسمی بولدیت مرقوم نبوده بنابران عمد این سنت را ترک دادم که نتیجه عقد ولد صالح است در حال
آنحضرت فرمودند العلمی بیا پشت خود به پشت من بسا یک فرزندی در صلب من باقیست که از تو
میدهم پس ایشان کردند همان شب عقد نمود بعد عشا بخلوت پیوست او تعالی در رحم زنش را حامله کرد که بعد

منقضی ایام شیخ اکبر بوجود آمد غرض این همه طراوت و نضارت توحید الهی که در دانش او ظهور یافته هم یک رشحه
از دریای وجود آنحضرت بود ازین است که خلاصه عرفا شاه عیسی جند الله می گوید که دو محی الدین در دین امت
محمدیه موجود گشتند که یکی را صفت علم بکمال دادند و آن شیخ محی الدین ابن علی العربی و یکی را صفت تصرف و
قدرت بوجه اتم عنایت کردند و آن قطب الاقطاب سلطان الاولیا میران محی الدین سید عبد القادر که سر دو
صفت بکمال داشت و هم راوی مذکور چنین گویند و پسندیده می آرند که چون ابن عربی متولد شد پدرش شیخ علی
بن محمد العربی او را بخدمت آنحضرت او و شیخ عبد القادر جیلانی نظری کرد و فرمود سبحان الله بجمده یعنی سپاس
و ستایش مر خدایتعالی را که طرفه مردی بوجود آمده که بوقت خویش فرد زمانه خواهد بود و هم اسراری که اولیا الله تا زمانها
پنهان کرده اند او همه را ظاهر و آشکارا خواهد کرد شارح گلشن راز فرماید بسا علما ظاهر اند انکار صوفیه کرده اند
و بسا طرق معتقد و مخلص الشان بودند چنانکه امام عبد الله یافعی در ارشاد الطالبین گوید مولانا شیخ عز الدین
علیه السلام که از ائمه مذهب شافعیه بود در باب شیخ کفتی محی الدین ابن عربی زندیق است روزی یاران او
گفتند که ما میخواهیم که قطب وقت را ببینیم او اشاره بشیخ کرد گفتند تو طعن در و میکنی فرمود آن برا نخواهد شد
ظاهر شرع است رحمة الله علیه الغیر شرگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و افضل خوشه چین ان نجاب
درشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب مخازن قادریه بسند صحیح و اورده یکوید
شیخ محی الدین ابن علی عربی در فتوحات مکیه می فرماید که ابن رواحه در شهر دمشق آمد و سلام کرد و خبر داد
مرا از آنحضرت رضی الله عنه که جماعت بزرگان میگفتند ان ام هذا الشاب لما کانت حاملة عظیمة
فحملت لله تعالی فقال لها من جوفها یرحمك الله بصوت سمعه من حضرها
یعنی ابن رواحه گوید بدرستی که مادر این جوان حامله بود یعنی حضرت شیخ در شکم مادر خود بود چون مادرش
عاکف بود گفت الحمد لله گفتی خدا را بستایش یاد کردی که مسنون موکده است شیخ عبد القادر در شکم
مادر بود هر بار جوابش یرحمك الله بصوت اعلی گفتی که همه حاضران می شنیدند ایضا
صاحب مخازن قادریه در مقام دوم از مخزن اول بسند صحیحه می گوید که شیخ الاسلام مقتدا الانام
شیخ محی الدین علی العربی در فتوحات مکیه در باب مناقب آنحضرت که مشحون بمضمون قدم است میفرماید

قوله منهم رجل واحد وقد یکون امرا فی کل زمان اتیه وهو القاهر فوق عباده
له استطالة علی کل ماسوی الله وشجاع ومقدمه کبیر الدعوی بحق یقول حقا ویحکم عدلا
کان صاحب هذا المقام امامنا وسیدنا الشیخ عبد القادر الجیلی ببغداد کانت له الصولة
والاستطالة بحق علی الخلق کان کبیر الشان اخباره مشهورة لم القه ولکن القیت صاحب
زماننا فی هذا المقام ولکن کان السید عبد القادر اتم فی امور من هذا الشخص الذی لقیته

یعنی از بعضی اقطاب یکی مرد است که تحقیق امر او در هر زمان آینده باشد و او قاهر است بر بندگان خود
و مر او را دراز دستگاه است بر همه چیز که غیر خدا تعالی است و ولی است و پیشوا است بزرگ دعوی کننده
است که براستی میگوید گفتن حق را و حکم میکند عدل را و هست آنمرد صاحب این مقام که امام ماست و مهتر ما
و نام پاک وی شیخ عبد القادر جیلی در بغداد است و مر او را حمله کردن است و دراز دستگاه است بر راستی
بر خلق و کبیر الشان است و اخبار او در همه عالم مشهور است اما ملاقات نکردم من او را ولیکن ملاقات کردم
من صاحب زمانه مرا که درین مقام است لیکن سید عبد القادر تمام تر است در امورات دیگر از ین شخص که
ملاقات کردم من او را صاحب **خزائن قادریه** در شرح این عبارت گویدای یار کلام شیخ اکبر
مشعر و دال بر اثبات قدم آنحضرت است بر همه اولیا، اولین و آخرین که ولایت مجرده دارند و شیخ
محی الدین بن علی العربی ولی اکمل است در قول وی اصلا کذب نیست اگرچه آن ولی اکمل نام
قدم صریح نگرفته اما در همه عبارت کنایت قدم بر رقبات جمیع اولیا، اولین و آخرین کرده است که هر نقیر
او مدلل اینمعنی است چنانکه مراد **امه فی زمان آتیة** دلالت بر اثبات قدم آنحضرت بر همه اولیا
خدا دارد و دیگر چون آنحضرت پای مبارک خود بر رقبات ایشان نهادند و همه ایشان قبول کردند پس
فوقیت آنحضرت بر همه ثابت گشت برای همین معنی - **وهو القاهر فوق عباده** و شان آنحضرت گفته
و این آیت قرانی است که در کلام مجید ضمیر هو راجع بسوی خدا تعالی است اما چون شیخ اکبر مرتبه هر یک ولی
از اولیا الله تعالی را مشاهده و معاینه کرد در میان مراتب ایشان مرتبه آنحضرت را علیا یافت پس اقتباس آیت
کرد و ضمیر هو راجع سوی آنحضرت گردانید و مراد عباده اینجا اولیا، اولین و آخرین اند چه درین اقتباس

آیه برای آنحضرت نکته لطیف و رمز شریف است بر موحدان محقق و عارفان مدقق مخفی نیست دیگر لا استطالة
علی کل ما سوی الله هم دلالت می کند که قدم شریف آنحضرت بر گردنهای همه اولیا پیشین و پسین است
یعنی چون درازی دستگاه آنحضرت بر همه چیز باکه غیر خدا تعالی است باشد پس چگونه قدم او بر گردنهای همه اولیا
نباشد و دیگر چون آنحضرت وجود خود را در وجود حق بالکلیه فنا کرد و فنا الفنا رسید بی مهابه در همه اشیاء
و ذرات کائنات محبوب حقیقی خود را یافت و مشاهده و معاینه کرد و شوق تجلی او تعالی آنحضرت را امان
در داد که اصل دلیری آنست ازین جهت از میان اولیاء کبار و اقطاب ذوالوقار آنحضرت را شجاع
گفت که اولیاء دیگر را این قدر دلیری نیست دیگر چون آنحضرت در مقام جمع الجمع شد که انتهای منازل
سلوک است پس پای مبارک بر همه گردنهای اولیا گذشت ازین است که آنحضرت را قدم گفته یعنی هرگاه که قدم آنحضرت
بر رقبات اولیاء ثابت شد در آنوقت روح شیخ اکبر حاضر بود و گردن خود دراز کرد و همه را نیز مشاهده کرد که گردنهای
خود را دراز کرده اند پس ان روح شیخ چون در عالم دنیا آید آنحضرت را قدم گفت و دیگر مراد از کبیر الدعوی
بصراحتنه کنایتا همین قول قدمی الی آخره ست بحق ای بصدق یعنی شیخ اگر گوید انچه آنحضرت گفته اند حق است و
راست است و دیگر مراد از یقول حقا و یحکم عدلا یعنی از گفتار راست و فرمان درست مراد همین قول قدمی است
که لفظ مقدم و کبیر الدعوی شاهد آنست دیگر صاحب مخازن گوید شیخ محی الدین ابن علی العربی اول مدح آنحضرت
کرد چنانکه گذشت بعد ازان برای تیقن سامعان اسم مبارک آنحضرت را بزبان آورد و گفت کان صاحب
هذا المقام امامنا الشیخ عبد القادر الجیلی ببغداد کانت له الصولة و الاستطالة بحق علی الخلق
یعنی هست صاحب این مقام پیشوای ما و سرور ما الشیخ عبد القادر جیلانی در بغداد که هست بر او و جمله سپس یعنی
تصرف او بر خلق است هم دی گوید صاف تر آنکه چون آنحضرت قدم مبارک خود بر رقبات ارواح اولیاء اولین
و آخرین نهادند خدا تعالی بر خلق وجود آنحضرت را کمال تصرف و دستگاه عطا فرمود که این تصرف تا روز قیامت
قایم و جاریست و دیگر از کلام شیخ معلوم میشود که شیخ در زمان آنحضرت نبوده برای آنست که لم الله گفته
یعنی ملاقات مکرر دم سر او را دیگر معلوم شد که در زمان شیخ اکبر یکی ولی اکمل بود که او را ملاقات کرد
نشاند آن ولی شیخ ابو السعود باشد که صفت او در کتاب خود بسیار کرده است و ابو السعود مداح آنحضرت است یاد دیگری

باشد الغرض هر کسیکه باشد اما حضرت غوث الاعظم از وی تمام تر آمد در امورات دیگر چنانکه می گوید ولکن کان الشیخ عبد القادر اتم فی امور من هذا الشخص الذی لقیته یعنی یکی ازان امور بین قول قدمی الی آخره باشد که کسی نگفته و هم نخواهد گفت ذکر مناقب الصدق محرم را زخفی وجلی واقف اسرار ابدی وازلی قدوة العرفا زبدة الفقرا کاشف رموز آلهی مشاهد حقایق الاشیاء کماهی صاحب قاب قوسین الشیخ عبد الکریم کیلی رحمته الله علیه تقلست گویند شیخ را در مقام الوهیت استغراق بدرجه بود که افاقه ازان اندکی میسر میشد هران در دریای توحید غوطه زن بود گاه گاهی چون بحال آمدی هم سکر غالب بودی چنانکه روزی شخصی پیش شیخ خلقنا الله گفت شیخ مبسم گردو فرمود نحن جعلنا الهنا اله بما الوهیتنا یعنی ما گردانیدم الهنا را بما الوهیت ما صافته آنکه خالقیت چنانکه بخالوقیت رسید در زاقیت بمرزوقیت منزه همچنان الوهیت ما بظهور رسید اگر ما نبودیم الهرا الله که گفتی اگرچه الهیت بودی در بسطوت وحدت و اینکه اثبت است وجود ماست بود ما و بود ما وجود ما دادازین عالم منزه است مینماید الغرض حضرت ایشان فرد وقت بودند صاحب خوارق ومقام عالی داشتند صاحب تصانیف عمده اند خصوص کتاب انسان کامل که محتوی بشصت وسه باب است بر رعایت عمر انسان کامل فتاوی صوفیه است چندان اظهار حقایق دران مندرج ومندمج است که در کتب دیگر نباشد واتفاق اکثر عرفا است که اگر این را پهلوزن فصوص گویند سزاست وهم بحا العزیز بگوش بر هوش بشنو که چنین ولی اکمل وشیخ افضل درشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب مخازن السندی آرد وی گوید که شیخ عبد الکریم کیلی در کتاب انسان کامل در بحث تجلیات گفته که حضرت سلطان الاولیا شیخ عبد القادر جیلانی را تجلی ذات شده است وان اجل ولایت است بس پاوی بر گردنهای اولیا اولین واخرین چگونه نباشد بلکه مراد اجل ولایت همین قول قدمست ایضا منه صاحب نسمة قادریه لسندی آرد وی گوید که شیخ عبد الکریم کیلی در کتاب خود انسان کامل میفرماید یعنی در ذکر قیامت صوری ومعنوی بیان می کند وان را باحوال عارف نسبت می نماید وی گوید الصوری یحصل بسکان من الاحراق بالنیران والمعنوی یحصل به الامان

من مکر الرحمن فهذا هو المقام الذی نزله الشیخ عبد القادر رضی الله عنه وحیث قال
ان الله تعالی عاهدنی سبعین عهدا ان لا یمکرنی مما بعد ذلک یعنی مقام صوری در جنان
از دوزخ امان یافتن باشد و در مقام معنوی از مکر رحمن امان یافتن است و این امان از مکر رحمن مقام
مخدع که شیخ عبد القادر رضی الله عنه بدان مقام نزول فرموده و بدانجا رسیده و ازینجاست که شیخ فرماید
بدستیکه الله تعالی با من هفتاد عهد کرده است از روی عهد کردن اینکه مکر نکند با من بگیری بعد آن
عهود و اتق و مواثیق صادق راقم گوید از کلام شیخ و لطف حاصل شد یکی آنکه اجل ولایت خاصه آنحضرت
است دیگر مقام مخدع که موضع قول قدم است الی آخره و نیز شیخ میفرماید و شعر شریف آنحضرت درین تمام
تمام می دهد چنانکه خود بجای در قصیده می فرماید شعر فاعطانی المولی اجل ولایة ∴ فلم یعطها
غیری لیوم القیامة یعنی داده است مرا او تعالی که مولای منست بزرگترین ولایت که هرگز تا قیام
قیامت بکسی دیگر نداده شود شعر ما قلت حتی قیل لی قل ∴ ولا تخف فانت لدینا امن
من لقضیات یعنی آنحضرت رضی الله عنه می فرماید بگفتم من ان قول را تا اینکه گفته نشد مرا که بگو و تا
اینکه گفته نشد که خوف مکن پس تو نزدیک امن یافتی از نقیض هستی و نقیض ضد امن را گویند که مراد ازو
مکر باشد صاحب مخازن گوید این مقام غایت و نهایت بزرگتر است که هیچ ولی و قطب از مکر حق امن نیافته
است و کیفیت امن از مکر و تکمله و بهجة الاسرار و فتوحات شیخ مذکور ست انشاء الله تعالی بیشتر بمقامی نوشته آمد

ذکر مناقب الصدیق قطب الاقطاب فرد الاحباب شیخ العصر فرید الدهر خاشع
وباکی قدوة الابرار فخر الاخیار عالم خاکی افلاکی خواجه قطب الدین بختیار کاکی رحمة الله
علیه نقاست از سیر العارفین می آرند که چون خواجه قطب الدین در قصبه اوش متولد شد و یک دو نیم ساله
گشت پدرش از سر درگذشت مادر وی صالحه پاکدامن بود بپرورش وی می نمود چون قریب به پنج ساله
رسید برابر اطفال همسایه پیش معلمی فرستاد در میان راه پیری نورانی با وی ملحق گشت و از کمال مهربانی
دست خواجه بگرفت پیش شیخ ابا حفص معلم برد که وی بکمالات انسانی آراسته بود و با وی گفت که
این کودک را نیک تعلیم کن که یکی از کبار اولیاء الله گردد شیخ ابو حفص بجان قبول کرد چون آن پیر

معلم با خواجه پرسید که آن پیر را می شناسی خواجه گفت نی معلم فرمود این تحقیق خضر علیه السلام است که تعلیم را
بمن حواله نمود و در خیر الی السن خواجه نصیر الدین محمود مذکور ساید که خواجه قطب الدین بعد از فراغ
علم در بغداد بمسجد امام ابو اللیث سمرقندی بخدمت شیخ شهاب الدین سهروردی و شیخ اوحد الدین کرمانی
و شیخ برهان الدین بشتی و شیخ محمود اصفهانی بشرف ارادت خواجه خواجگان با خواجه بزرگ فایز گردید خواجه بزرگ
بسبب کمال مهربانی اندک ایامی سیر سلوک وی را با تمام رسانید و از شرف خرقه خلافت بهره مند گشت در اکثر
کتب چشتیه مذکور است که حضرت خواجه شانزده ساله بود که بشرف ارادت خواجه بزرگ در آمد و در بیت ساکن
میدان صادق تربیت کما ینبغی نمود در سیر الاولیا می آرند که حضرت خواجه وقت خفتن هر شب نه هزار
درود خوانده خواب کردی چون در اوش متاهل گشت بسبب تزویج سه شب اتفاق خواندن درود نشد
یکی از میدان وی احمد سیس نام آنحضرت علیه السلام را بخواب دید که می فرمایدای احمد سلام من بخواجه بیار گفت
برسان و بگو که هر شب که تحفه درود بمن میفرستادی می رسید سه شب است که نمیرسد چون وی از خواب
بیدار شد پیغام آنحضرت علیه السلام بخواجه رسانید خواجه قطب الدین همان زنی که خواسته بود پیش
طلبیده و مهر او بدو تسلیم داد و او را بگذاشت بعد ازان متوجه جانب هندوستان گشت و از انجا
عریضه اشتیاق بکمال فراق بخدمت خواجه بزرگ نوشت بمضمون آنکه اگر اشاره شود شرف یابوسی حاصل
نماید خواجه بزرگ در جواب نوشتند قرب جانی را بعد مکانی مانع نیست خود هر جا که باشی بعد چندی همانطرف توجه نمود
آمد و در سیر العارفین می آرند که سلطان شمس الدین التمش را ازمدتی اراده بوده که قریب شهر یک حوض
بنا سازد تا خلق خدا را آسایش شود اتفاقا شبی حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله وسلم
را بخواب دید که در جای سوار ایستاده اند وی فرمایند که ای شمس الدین اگر منعواهی که حوض بسازی
تا خلق فیض را بردارند پس همین جا بساز پس ایستاده شد چون سلطان بیدار شد دانست که آنحضرت علیه السلام
ایستاده بود و در خاطرش نماند چیزی ازین شد و خواص را بخدمت خواجه قطب الدین فرستاد که شبنمی
دیده ام اگر فرمان شود آمده بعرض رسانم خواجه فرمود آری من سیدانم که آنحضرت علیه السلام
برای ساختن حوض شب ترا ارشاد فرموده اند من همانجا می روم که آنحضرت علیه السلام بر سر ایستاده بود

بسلطان بگوزه بشرعت همانجا برسد پس خواجه همان محل رفته بدوگانه مشغول شد سلطان نیز بخدمت پیوست
انجا را که فراموش کرده شناخت ونشانه از سم اسپ آنحضرت علیه السلام دران زمین برآمده و در نشانه سم اسپ اثر
آبی پیدا شده بود دیدند و انجا حوضی ساختند وبالای آن نشانه سم اسپ کبندی برآوردند سبحان الله
عجب جای پرفیض واقعست در سیر العارفین می آرند که خواجه بعد از تامل فتوح کم گرفتی درخانه ایشان همیشه
تنگی معاش بود از سلطان المشایخ منقولست که خواجه بزرگ با پانصد درم حضرت ایشان را اجازت
فرموده بودند که اگر ضرور باشد وام گرفته خرچ لابدی نماید گویند چون دو سه فاقه متواتر گذشتی آنزمان
حرم خواجه از شرف الدین بقال که همسایه بود وام گرفتی وخرچ متعلقان نمودی روزی زن بقال گفت
اگر من در همسایگی بودم حال شما چه میشد این سخن وی حرم خواجه بخدمت معروض داشت خواجه فرمود
از امروز هرگز وام نستانی در حجره مبارک طاقی بود بدان اشاره کرد و گفت هرچه ترا درکار شود بسم الله
گفته دست در طاق انداز مطلوب خود خواهی رسید حرم خواجه هر وقت که دست دران طاق میانداخت
نکاکیهای گرم برمی آمد که قوت خود و متعلقان میشد ازان وقت خواجه نکاکی خطاب شد و خواجه بزرگ
اورا از راه مهربانی وشفقت اکثر اوقات بختیار گفتی ازانجهت دیرا بدان لقب ملقب کردند از سلطان
المشایخ منقولست که خواجه را استغراق بسیار بود اگر کسی برای زیارت وی آمدی بعد از دیری
خبر شدی یکدو سخن بجهت خاطر داشت گفتی واورا رخصت کردی و فرمودی که مرا معذور دارید
و بجای در فنای احدیت مستغرق بود که پسر خواجه وفات کرد آنحضرت را ازان واقع خبر نشد راوی مذکور
گوید از سلطان المشایخ نقل میکنند که روز عید حضرت خواجه از نمازگاه بازگشت انجا آمد که الحال
روضه متبرکه اوست انجا زمین صحرا افتاده بود و هیچ قبر در وی نشده بود پس خواجه بر سر زمین بایستاد
و در تامل شد عزیزان که همراه بودند عرض کردند که امروز روز عید است خلق منتظر ملازمت خواهند بود
فرمود که مارا ازین زمین بوی دلها می آید در ساعت خداوندزمین را بطلبید تدبرای مدفن خود
زمین منظوره خریدند و در فوائد السالکین گنجشکر میفرماید روزی در مجلس خواجه قاضی حمید الدین
ناگوری و مولانا علاء الدین کرمانی شیخ نور الدین مبارک و شیخ شرف الدین و شیخ محمود موزه دوز

و مولانا فقیه خداداد که پیش نظر هر یکے از ایشان از عرش تا ثری حجاب نبود حاضر بودند سخن
در باب حج افتاد خواجه ما بر لفظ مبارک راندند که حق تعالی را بندگان اند که چون در مقام خود باشند
خانه کعبه را فرمان شود تا آنجا بیاید و گرد ایشان طواف کند عزیزان که حاضر بودند برخواستند و ایستاده شدند
همه در حیرت مستغرق گشتند چنانکه از خود خبر نداشتند و من نیز مستغرق بودم خواجه و آن عزیزان و من
دست بایکدیگر برداشتیم چنانکه در طواف خانه کعبه تکبیر می گویند می گفتیم الگاه بخود باز آمدیم کعبه را پیش خود
معاینه کردیم آنچه شرائط طواف خانه بود بجا آوردیم پس هاتف ندا داد که طواف شما قبول افتاد بعد ازان
هر یکے بجای خود بنشستند این بکرتین سه تنان برخواست رو بر زمین آورد که بجانب قصبه هانسی
روان شود چون نظر خواجه برمن افتاد چشم پر آب کرد پیش ازانکه من بگویم فرمود یا بابا فرید روان خواهی شد
باز رو بر زمین نهادم که هرچه فرمان شود فرمود برو تقدیر چنین رفته است که دو وقت نقل خواجه بزرگ
من حاضر نبودم تو نیز در وقت سفر آخرت من بر من حاضر نباشی الگاه رو سوے یاران کرد و گفت
برای مزید نعمت این درویش فاتحه و اخلاص بخوانید هر همه خواندند بعد ازان مصلا و عصا عنایت
فرمودند و گفتند برو بخدا سپردم هذا فراق بینی و بینک و هم در سیر العارفین می آرند که در خانقاه
شیخ علی سنجری مجلس سماع بود درویشان صاحب حال بودند حضرت خواجه نیز تشریف داشت
مغنیان این بیت از قصیدهٔ احمد جامی می گفتند - کشتگان خنجر تسلیم را هر زمان از غیب جانی دیگر
خواجه را حالتے پدید آمد که مطلق از هوش برفت شیخ حمید الدین ناگوری و شیخ بدر الدین غزنوی
خواجه را بخانه آوردند قوالان نیز بخدمت آمدند تا سه روز خواجه همان حال مستغرق بود و هم قوالان
بتکرار همان بیت میفرمود وجدے نمود چنانکه استخوانهاے مبارک بجای نمانده بودند سیوم روز
احوال استغراق بسیار غلبه کرد بتقاضی حمید الدین فرمود دستار و خرقه و نعلین چوبین که از خواجه
ما بما رسیده بفرزند مسعود رسانید پس این بگفت و جان بشاهد حق تسلیم کرد شیخ بدر الدین مذکور
گوید در شب وفات خواجه مرا غنودگی رو داد در معامله دیدم که خواجه جانب بالا میرود و میفرماید
که ای بدر الدین دوستان حق را مرگ نباشد چون بیدار شدم دیدم که خواجه نقل کرده است

رحمة الله علیه ای عزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و شیخ افضل در شان سیدنا غوث
الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب روضة المفاخر سید علی بغدادی گوید و بسند صحیحه
می آرد که روزے در مجلس خواجه شیخ حمید الدین مذکور و بدر الدین مزبور و دیگر اعزا که از کمال افراد
وقت بودند حاضر بودند شخصے از بغداد آمد و گفت ما می شنویم که هنگام گفتن شیخ عبد القادر جیلانی
قول قدمی را الی آخره خواجه معین الدین حسن سبقت از جمله اولیا برد و گفت که خدا و رسول او را
خوشنود ساخت قطب الاقطاب گفت آرے خواجه ما در آنوقت جوان بود بکوه حران در ریاضت
مشغول بوده که مامور شد و گفت آنچه گفت و فرمود وقتیکه خواجه من معین الدین حسن سباق است
در وضع رقاب پس مرا جز نسبت غلامی نمیرسد این قصیده بر زبان راند مطلع قطب مسکین
بغلامی درت منسوب است ؛ داغ مهرش بفر احضرت غوث الثقلین - عارفے فرماید مراد از داغ
مهر نشان کف پای مبارک آنحضرت است و مولوی باقر بندی همین شعر کردی را در رساله خود
که مسمے بمحبوب القلوب است بنظم هندی بسته اما راقم را تلاش این قصیده بدرجه است جز دو بیت
مطلع و مقطع نرسیده ع جوینده یابنده بود - بنابران تمام قصیده نگارش نیافته هرگاه که بهم رسد
همین جا نوشته آید ذکر مناقب الصدق قدوة العرفا زبدة العظما فخر العلماء
عارف بالله حاجب بارگاه الوهیت واقف راز صمدیت افضل الفضلاء
بالله شیخ نجم الدین صغری رحمة الله علیه نقلست حضرت ایشان را صغری بنابران
گویند که نجم الدین کبری مرید شیخ عمار یاسر ست و وی یکے از کمال خلفاے شیخ ضیاء الدین ابو النجیب
عبد القاهر سهروردی ست و این شیخ نجم الدین مرید و خلیفه رشید شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین
سهروردیست رحمة الله علیهم حاصل تقریر عمار یاسر و این نجم الدین صغری از خلفاے شیخ الشیوخ ست
غرض این نجم الدین سهروردی که ملقب بصغری است قطب وقت شیخ عصر بود که حضرت شیخ ازو
تخر میکرد و اکثر اوقات میفرمود نجم الدین ما ستاره ماست که کلبهٔ تاریک از درویش گشته و هم
ایشان صاحب خوارق سینه و مقام عالیه و قدم راسخ و نفس صادق داشتند کرامات ظاهره

ازخدا زو بظهور آمده گویا ذات مقدس ایشان مخزن کرامات و معدن خوارق بوده ای عزیز
بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل بروایت شیخ افضل خود در شان سیدنا غوث الاعظم
رضی الله عنه چه میفرماید که صاحب تکمله بسند صحیحه می آرد که شیخ نجم الدین مسعود ری گفت وقتی
نزدیک شیخ خود شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین سهروردی چهل روز در خلوت بودم روز چهلم شیخ را در معا
دیدم که بر سر کوهی بلند استاده است و نزدیک او جواهر بسیار است و در دامن کوه خلق بیشمار
اند شیخ انجواهر را بصاع وزن می کند بر خلق ایثار و پراگنده کند که ایشان برمی چینند و چون
انجواهر کم میشود باز از سر افزون میگردد گویا که چشمه از جواهر است چون از معائنه فارغ یافتم
نزد شیخ خود رفتم پیش از انکه صورت واقعه بعرض رسانم فرمودند اے نجم الدین انچه تو دیدی همه
حق است که امثال آن از عطیه شیخ عبد القادر جیلانی است رضی الله عنه که عوض فرموده است مرا
از علم کلام و او را دستے مبسوط بود از خدا یتعالے در تصرف که فاعل نافذ و خارق دائم است و قدم را
که گفت قدمی الی آخره پرسیدم عوض کلام چه باشد فرمود من در جوانی بعلم کلام مشغول بودم
و چند کتب دران علم یاد گرفتم بجدیکه دران علم دانا شدم عم من مرا ازان باز میداشت من باز
نمی آمدم چون دید که مفید نمی افتد روزے مرا با خود بزیارت شیخ عبد القادر برد و گفت اے عمر
این زمان بخدمت بزرگے می رویم که دل او خبر میدهد از خدا ے تعالی پس خود را هوشدار تا
از برکات رویت او محروم نگردے چون نزد شیخ رفتیم و نزدیک او نشستیم عم من گفت یا سیدی
این برادر زاده منست عمرنام مشغول بعلم کلام ست هرچند ازان علم باز میدارم باز نمی آید حضرت
شیخ فرمود ای عمر کدام کتب یاد گرفته در علم کلام گفتم فلان فلان پس دست مبارک بر سینه
من رسید و فرود آورد و الله انچه یاد کرده بودم همه فراموش شد یک لفظ ازان یاد نماند گویا که هرگز
نخوانده بودم و لیکن حقتعالے فی الحال بر دل من باب علم لدن گشاد که از پیش شیخ سخن حکمت گویان
بر خواستم پس انگاه مرا فرمود یا عمر انت اخر المشهورین من العراق یعنے تو اخر از مشهوران
خواهی شد از عراق عجم عوض کلام اینست گفتم آرے شیخ عبد القادر سلطان طریق است و

تحقیق منصرف است در وجود ذکر مناقب الصدیق فخر الاولیاء زبدہ الاتقیاء قدوۃ العرفا وحید العصر فرید الدہر زین العارفین زبدۃ المحققین شیخ الوقت ذو القدر خواجہ فرید الدین گنجشکر رحمہ اللہ علیہ تقلست در سیر العارفین از سلطان المشائخ می آرند کہ چون خضرت گنجشکر در شہر کلیان بمسجد مولانا منہاج الدین تبریزی نزول فرمود روزی در مسجد مذکور مطالعہ کتب مشغول بود کہ خواجہ قطب الدین بختیار کاکی از جانب اوس در ہمان مسجد تشریف آورد دید جوانی پاک رو نیک خو با دل صاف در مطالعہ کتب مشغول است فرمود امیسعود چہ کتاب میخوانی ایشان عرض کردند این را نافع میگویند گفت میدانی کہ نفع ازین نافع خواہد بود گنجشکر گفت کہ نفع من از نظر کیمیا اثر شما خواہد بود و این بگفت فی الفور برخواست سعادت قدم بوسی حاصل کرد و بدل معتقد گشت چون خواجہ از ملتان متوجہ جانب دہلی شد گنجشکر تا سہ منزل ہمراہ بود بعد ازان خواجہ فرمود با فرید چند گاہ بعلم ظاہر مشغول باش ربعدان در دہلی بیا و بصحبت من قرار کن از سلطان المشائخ بتحقیق پیوست کہ گنجشکر در ان ایام ہژدہ سالہ بود کہ بخدمت خواجہ پیوست در راحت القلوب آمدہ کہ گنجشکر شیخ الشیوخ شہاب الدین سہروردی دیدہ در بغداد و شیخ سیف الدین باخرزی را ہم دریافتہ اند در بخارا کہ شیخ ہر بار بنظر بجانب ایشان میکرد و گفت کہ این کودک آخر از مشائخ روزگار گردد و از بخا باز بملتان آمدہ از شیخ بہاؤ الدین زکریا ملاقات نمودند ایشان بعد مصافحہ پرسیدند کہ کار خود تا کجا رسانیدہ خواجہ گفت اگر بگویم بر گوشہ کہ تو نشستہ در ہوا شود مشغول این سخن از زبان خواجہ بیرون نیامدہ بود کہ کرسی بر ہوا شد شیخ بہاؤ الدین بران کرسی زد کہ قرار گرفت و گفت مولانا فرید کار نیکو رسانیدہ و از انجا در دہلی آمدہ در خدمت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی رسیدند خود را بشرف ہفت خواجہ مشرف ساختند گنجشکر فرماید سیوم روز پیر من نعمت من داد و مقامے رسانید کہ در ہمہ سفر مدد قدم بصدق بود راوی گوید چون گنجشکر در شدت مجاہدہ ضعف غلبہ کردے بعد شش روز یا ہفت روز دست بر زمین زدی و چند سنگریزہ بر داشتے چون بدہن مبارک شدے ہمہ شکر گشتے و حلہ اول کہ شکر گشت از دہن بیرون کرد مبادا کہ مکر و فریب باشد چون واقعہ بخواجہ باز نمود خواجہ فرمود برو ہمچو شکر شیرین خواہی بود چون از انجا برآمد ہر کہ می دید گنجشکر خطاب می کرد صاحب سیر العارفین گوید

وجه تسمیه آنکه روزی وی بخدمت خواجه می آمد از ضعف ریاضت پایش بلغزید بزمین افتاد پاره کاه بدین
رسید شکر شد ازان وقت گنجشکر گویند در اخبار الاخیار آمده که سودا اگر سے بود چند گاه شکر تا رکرده
میرفت شیخ ازوی شکر طلبیدی گفت این بار نمک است شیخ فرمود نمک باشد سودا اگر چون بار را
بکشاد تمام نمک برآمد وی بعجز پیش آمد شیخ فرمود شکر باشد چون بار بکشاد تمام شکر شده بود سلطان
المشائخ فرماید چون خواجه بزرگ در دهلی تشریف آورد بخانهٔ خواجه قطب الدین بختیار کاکی نزول فرمود
گنجشکر نیز در انزمان بخدمت خواجه قطب الدین بود چون نظر خواجه بزرگ بروے افتاد فرمود بابا
قطب الدین این جوان را تا چند در مجاهده خواهی سوخت چیزے بخش کن قطب الدین عرض نمود که مرا
چه مجال که در پیش آنحضرت عطای تو انم کرد فرمود تعلق بتو داد انگاه خواجه بزرگ مستقبل قبله در حجره
بایستاد خواجه قطب الدین نیز موافقت نمود پس گنجشکر را بخواند و میان خود و او جدا داد بعد ازان سر در
بزرگ و حق وی دعا کردند بعد ازان خواجه بزرگ گفت فرزند شیعیست که خانواده درویشان از و روشن
خواهد شد سلطان المشائخ فرماید در ابتداء حال خواجه عسرت کمال بود چنانکه امروز که من در خانه گنجشکر
سیر می بودم مار ارزیز بود روزے یکی از حرمهای او آمده عرض نمود که فلان پسر از گرسنگی هلاک شد
فرمود بنده مسعود چه کند تقدیر حق در امد او را از جهان سفر کرد رسنے در پای او بندید بیرون اندازید
سبحان الله چه مقامات بود و چه همت عالی داشت بعد ازان فراغت رو نمود و بمشیخت عظیم شد
و کرامت در عالم شائع گشت و فتوحات از هر طرف رسیدن گرفت و هم سلطان المشائخ فرماید محمد
نام یاری بود بر بعضے اسرار گنجشکر اطلاع داشت روز جمعه در مسجد ان یار عقب خواجه نشسته بود که مدهوش
گشت چون با فاقه آمد گنجشکر از وی پرسید که ترا چه بود و باز خود بر لفظ مبارک راند که انزمان در نماز
مرا معراج بود ترا هم از نعمت درویشان نصیب شده از استماع این معنی قاضی قصبهٔ اجودهن بشدت
پیش آمد و محضر کرد در چند روز همه خانمان هلاک گشتند هیچ متنفس در خانهٔ او سلامت نماند هم
سلطان المشائخ فرماید چون گنجشکر رخصت شده در دهلی آمدم خرقه و گلیم که از خدمت خواجه یافته
بود هم آن را پوشیده در مسجد جامع رفتم شرف الدین قیامی مرا طلبید و کیفیت بیعت و خرقه از من

پرسید باز گفتند باستماع حال حضرت گنجشکر را حضرها نامناسب گفت و مرا به بدی یاد کرد با وجود آنکه
توشه بوا به داشتم تحمل کردم چون باز بخدمت گنجشکر در اجودهن رفتم صورت واقعه عرض کردم گنجشکر در غلبه
حال بزبان راند شرف الدین رفت چون باز بدهلی آمدم شرف الدین نماند بود من کلامه ایفرزند
با حق تعالی باید ساخت که همه بستانند اگر اوندهد چون او بدهد همه کس ستاند و فرمود گریختن از خود رسیدن
بحق باشد و فرمود نادان را زنده بدان و از نادان دانا نا عذر کن و فرمودند ان هر کس محور ولی نان
بهمه بده و فرمود اهل را در هیچ جا فراموش مکن و فرمود سخن از قیاس نگوید و در آرایش خود مکوش و نفس را
از برای جاه بتقدد مکن و حرمت خاندان قدیم نگاهدار و بر توانائی خود تکیه مکن و چون باهل دولت به
دین را فراموش مکن عزت و حشمت در عدالت و انصاف دان و بوقت تونگری بزرگ همت باش
چون رحمت حق رو بتو آرد از و مگریز و دشمن را بشورت برانداز و دوست را بتواضع بند کن و بعیب خود
بینا باش و بسخن تلخ دشمن از جا مشو اگر همه خلق را دشمن خواهی متکبر باش اگر آسودگی خواهی حسد مکن و
همیشه دران کوش که بمرگ زنده باشی گویند چون حضرت شیخ را شب ماه محرم رحمت مرض غلبه کرد نماز
خفتن بگذاشت بعد ازان بیهوش گشت در ساعتی بهوش آمد پرسید که نماز عشا گذارده ام یا نی گفتند
بله فرمود یکبار دیگر بگذارم تا چه میشود همین نوع سه کرت نماز خفتن ادا نموده بعد ازان کلمه یا حی و قیوم
گویان جان بمشاهده حق تسلیم کرد رحمة الله علیه **ایعزیز** بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در رسالت
سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید صاحب مناقب غوثیه بسندی آورده می گوید که شیخ
آدم بنوری که مصنف کتاب کفایت الاسرار است دران می آرد که در مجلس شیخ ما فرید الحق والدین
گنجشکر رحمة الله علیه ذکر قدم شریف شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه برآمد حضرت شیخ ما گفت
اگر من دران زمانه می بودم هر آئینه باز رو قدم مبارک ایشان را بر حدقه چشمان خود می نهادم
زیرا که پیر پیر من خواجه معین الدین حسن در انوقت وضع رقاب کرد فمنصبی ان اقول علی حدقه
عینی یعنی گنجشکر گفت پس منصب و حد من اینست که گویم پای مبارکش بر حدقه چشمان من ثابت
است چه جای کردن باشد **ذکر مناقب الصدق** شیخ نامدار محیط ملک و دیار قدوه

ابرار زبدهٔ اخیار محرم اسرار الهی مخزن آثار نامتناهی اکمل الواصلین شیخ بدیع الدین
الملقب به شاه مدار رحمة الله علیه نقل است از مرءت الاسرار عبد الرحمان چشتی می آرد و میگوید
حضرت ایشان را غرائب احوال و عجائب اطوار بود چنانکه از وی نقل میکنند که خود می فرماید در
ابتدا حال غلبهٔ عشق پیدا شد از خانه بدر آمدم و کنارهٔ دریا رسیدم و بر جهاز سوار شدم در میان
دریا جهاز غرق شد ایشان بر یک تخته ماندند ان تخته هم در یک جزیره رسید سیر میکردم روزی
از غیب معماران پیدا شدند و زمین را هموار کردند و ابدا پیدا شد آب پاشی کرد بعده دکانها رسیدند
آنمقام را بنیام برپا کردند و بفروش انباشتند من بعجب و ترسان در محفل شدم دربان گفت در
انتظار شما نشسته ام از اندم تا از هفت محل گذشت چون بمحل هفتم رسیدم دیدم مردی سبز پوش بر تخت
نشسته است چون مرا دید سلام گفت جواب سلام دادم بطلب او بالای تخت رفتم در ان
چیزی از قسم طعام بود دست بشسته باوی همکاسه شدم بعده وی یک صندوقچه آورد و از ان یک پیراهن
و دستار و جامه برآورد و در دستار نام پسر آدم علیه السلام نوشته بود و در پیراهن نام پسر ادریس علیه السلام
و در ازار نام پسر ابراهیم بود آن هر سه جامه مرا پوشانید و برخواست و گفت ای فرزند مرا می شناسی
گفتم نی گفت من پسر خضرم بحکم آمدم و این همه بتو دادم مبارک بتو باد بعد ازان از خود و آن محل غائب
گویند ازان تاریخ حضرت ایشان چیزی نخوردند و ناشامیدند و هم جامهٔ ایشان بجانه گاه در نرفت
بعد ازان بخدمت شاه طیفور شامی رسیدند مرید شدند و حضرت ایشان مرید سلطان العارفین
خواجه بایزید بسطامی اند خواجه طیفور فرمودند انچه علاقهٔ دنیوی داری مار بدیع فی الحال قبول کرد
ازان روز ایشان بلقب مار مشهور شدند و ایشان از اولاد ابو هریره رضی الله عنه بودند صاحب
سفینه گوید وی در مقام صمدیت بود از مقامات سالکان بود تا دوازده سال طعام نخورده
و لباس که یکبار پوشیده بود بار دیگر احتیاج بتجدید غسل او نشد و اکثر احوال مرقعه بر روی کشیده بودی
هر کرا نظر بر جمال وی افتادی بی اختیار بر سجده آوردی و میر اشرف جهانگیر سمنانی در ملفوظ خود
نوشته که در میان ما و شاه بدیع مار صحبت ها بسیار بود و در سفر مکه معظمه همراه او بودم نام پدر ایشان

قدوۃ الدین ونام مادر ایشان فاطمہ بود عبد الحق دہلوی فرماید قاضی شہاب الدین دولت آبادی
در عہد او بود رحمۃ اللہ علیہ ایشان را بغیر نگبوش پرہوش بشنوکہ چنین ولی اکمل وفرد افضل در شان
سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ می فرماید ملک العلماء شہاب الدین جونپوری در ملفوظ
قطب الابرار شیخ بدیع الحق والدین مدار می آرد ومیگوید کہ آنچہ حضرت ایشان بفقیر خطاب میکردند
وارشاد می نمودند فقیر از زبان مبارک ایشان ہرچہ می شنید آنرا بنوک قلم بند میکرد وبعضے از ان
آنست کہ روزی در مناقب اولیاء ما تقدم ومی سن آنہا فرمودند کہ اے قاضی ہیچکس بعد از صحابہ
کرام ورتبۂ امامت ایۂ عالیمقام مثل شیخ عبد القادر جیلی رضی اللہ عنہ نیست ونباشد وہیچکدام
از اقطاب واغیاث امت مرحومہ بمرتبۂ او نرسیدہ ورسیدن نمی تواند چہ اورا در ولایت شان
عظیم است ومنتہای مراتب اہل مناصب از قطب عالم وفردیت ومحبوبیت ست اما اوران مرتبہا
ترقی کردہ بمنزل قرب صدیقت تمکن یافتہ است وہنوز ترقی در ترقی ست واورا مقام ورای الورا
ہست کہ وران میرساند قاضی گوید پرسیدم ای شاہ عالم پناہ تفضیل مرتبہ ورای الورا چیست فرمودند
ورای الورا باطن احدیت است کہ مرتبۂ مطلقہ صرف است کہ از وبالاتر مرتبہ نیست کہ اورا حقیقت
ولایت مطلقہ نیز میگویند کہ عین ولایت مطلقہ محمدیہ است ودر تمامی امت محمدیہ کسے بورای الورا
رسیدند صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یکے بہلول دوم سید الطائفہ جنید سیوم شیخ عبد القادر جیلی رضی اللہ
عنہم وگفت بعضے اکابر رجال سیوم اویس القرنی را گفتند چہارمی شیخ عبد القادر را وبعد او تا این
زمان ہیچ یکرا ورای الورا نشدہ اگرچہ زعم دارند وگفت اہل ورای الورا را ہمیشہ مقاومت در تجلی ذات
کہ تنزل نمیکنند ازان مگر برای ادای فرائض اما شیخ عبد القادر را باوجود این منزلت اعلا اتباع تمام
وقدم بر قدم سید امام علیہ الصلوۃ والسلام بوجہ اتم واکمل بودہ کہ در شغلہ عبادت ودرس علوم ودینی
وتربیت طالبان وارشاد مریدان وتصرفات ظاہری وباطنی در ہر زمان از ان مقام وقفہ نمیشد
وتصرفات روحانیہ او تا این وقت جاریست ووضع رقاب مردم باو ایزدی زیر قدم وی برای
تعظیم دیست وگفت ای قاضی جائیکہ بعثت پیغمبر ما صلے اللہ علیہ وسلم سیدہ بتابعت آن

تصرف ولایت شیخ فرا گرفته است و هیچکس از مشایخ چهارده خانواده از عرب و عجم چنان نیست که از خرقه خلافت و نعمت و برکت آنحضرت محروم مانده است این درویش نیز از نیازمندان اوست و گفت والله بالله ثم بالله اگر ختم نبوت بر سر ورعالمیان نمیشد هر آئینه این بزرگ شایان آن بود ایضا منه از خزانه مجمع الفضائل می آرند که حضرت شیخ میفرمودای قاضی مشایخ چهارده خانواده و صوفیان این طائفه که پیشتر از عهد دولت شیخ بودند ایشان را خدایتعالی معلوم گردانید که در زمان آینده یکی از اولاد حبیب من پیدا خواهد شد که نام وی عبدالقادر باشد و او قائل بامری ست که بگوید قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله جمله مشایخ سلاسل قبول کردند و در ساعت مذکور گردن خود پنهادند سبحان الله بجده خاکروب آستان قادری گوید این اخذ مواثیق از اولیاء مثل عهد گرفتن خدایتعالی ست در روز میثاق از انبیاء بر رسالت محمد مصطفی صلے الله علیه وسلم چنانکه قرآن معجز بیان ناطق حال ست بجائیکه میفرماید واذ اخذ الله میثاق النبیین لما آتیتکم من کتاب و حکمة ثم جاءکم رسول مصدق لما معکم لتومنن به ولتنصرنه یعنے یاد کن ای محمد صلے الله علیه وآله وسلم چون فرا گرفت خدایتعالے پیمان و عهد پیغمبران را و امم در اخذ میثاق تابع انبیا اند و این میثاق اعظم است که حق سبحانه از همه پیغامبران گرفته است که شما و امم شما ایمان آرید بمحمد صلے الله علیه وسلم و مضمون میثاق چنین ست هرچه بدهم شما را از کتاب منزل و فهم آن پس بیاید بشما فرستاده از نزد ما که آن محمد صلے الله علیه وسلم ست باور دارنده مر چیزے را که باشماست از کتاب و حکمت بیارید ایمان آرید بوے و یاری کنید او را به تن خود اگر در زمان شما آید والا نصرت دهید باظهار صفات و نعوت او و امم خود را بیاری فرمائید حاصل آیه کریمه جمیع پیغامبران اقرار کردند بر رسالت و نبوت پیغمبر ما صلے الله علیه وآله وسلم در روز میثاق همچنان اعتقاد و اقرار کردن اولیاء وے بود زیرا که گردن نهادن تعلق بجسم دارد و اقرار کردن بروح بود ذکر مناقب الصدق سلطان المشایخ قطب الاتقیاء زبدة الاصفیاء کشاف حقایق وصاف دقایق الملقب بمحبوب الخواجه نظام الدین اولیاء رحمة الله علیه نقلست صاحب مرارت الاسرار

گوید حضرت ایشان هر حلقه اولیاء است که حال قوی داشت آن قدر تصرفات که او را دست داده
هیچ یکے از ین طایفه چشتیه را میسر نشده و وی از جمیع مقامات ترقی گذشته بمرتبه محبوبی رسیده بود و حضرتے
اورا بخطاب سلطان المشایخ یاد فرموده بود صاحب نفحات گوید وی خالدے بود البته جای سلسله
نسبتش یافته باشد صاحب سیر العارفین گوید آبا و اجداد سلطان المشایخ از بخارا و از بخارا در لاهور رسیدند
وهم از انجا در شهر بداؤن آمده سکونت نمودند بعد وفات پدرش در بداؤن مادرش او را در مکتب نشاند
در چند روز قران تمام کرد و از اکثر علوم بهره کامل حاصل نمود و هم خود فرماید من در دوازده سالگی علوم
لغت میخواندم ابوبکر خراط از طرف ملتان آمد بخدمت استادم اول کرامات شیخ بهاء الدین ذکریا بیان
نمود بعد ازان بزرگے گنجشکر اغاز کرد بمجرد شنیدن نام مبارک بی اختیار شدم محبتش در دل مستولی گشت
تا چنان شد که بعد از هر نماز نام آنحضرت تسبیح میکردم و ده بار میگفتم شیخ فرید و ده بار مولانا فرید گفته
اگاه میخفتم پس چون شانزده ساله شدم مع والده و خواهرم عزمت دهلی نمودم هرگاه در شهر دهلے
رسیدم اتفاقا در جوار شیخ نجیب الدین متوکل برادر گنجشکر مسکن گرفتم از صحبت وی روز بروز اشتیاق
پای بوس گنجشکر زیاده تر گشت اما سه چهار سال دیگر در شهر ماندم بهمت تعلم علوم بعد ازان روزے
پیش شیخ نجیب الدین رفته التماس فاتحه نمودم که من قاضی جاے شوم شیخ فرمود که خدا نخواسته که
تو قاضی شوی تو آن شوی که من میدانم بعد ازان از غلبه اشتیاق دیدن گنجشکر در عمر بست سالگی
گردم از همه مرادات دست کشیده از شهر دهلی برامده بے اختیار روے باجودهن نهادم و از فیض صحبتش
بهره مند گردیدم بعد ازان گنجشکر فرمود من خواستم که نعمت سجاده و ولایت هندوستان بدیگرے
بدهم اما تو در راه بودی که بر سر من ندا کردند که بدار نظام الدین بداؤنی می رسد این ولایت اوست
بدو دهی اگاه بنده خواست که اشتیاق پا بوسی که از حد غالب بود عرض نمایم اما دهشت حضور چنان
در گرفت که نتوانستم فی الفور خود بزبان مبارک راند اری اشتیاق تو ازین پیشتر است که ظاهر سازی
بعد ازان در خاطر بنده گذشت که هر چه از زبان خواجه بشنوم در قلم آرم هنوز در دل بنده نگذشته بود که فرمودند
زهے سعادت آنمرید که هر چه از زبان پیر خود شنود هوش و گوش بدان متعلق دارد و آن را بنویسد

برکات آن دریابد الگاه فرمود که هیچ لحظه و لمحه نیست که در دل این کس ندا نمی دهد که زنده اند کی ست
که در وی محبت حق است بعد ازان فرمود درویشی پرده پوشی است بعد ازان فرمود که اصحاب طریقت
می فرمایند که زکوت بر سه نوع ست زکوة شریعت آنست که چون دو بست درم شرعی موجود شود ازان
پنج درم در راه حقتعالی بدهد و زکوت طریقت آنست که از دو بست هیچ نگاهدارد باقی براه حق تعالی
صرف نماید و زکوت حقیقت آنست که از دو بست هیچ نگاه ندارد تمام در راه حق خرچ کند بعد ازان چون
سلطان المشایخ بخدمت گنجشکر در سلوک در آمد التماس نمود که اگر فرمان شود ترک تعلیم گیرم گفت من کسی را
از تعلم و تعلیم منع نکنم هر دو کار بکن تا کدام غالب آید گویند بعد از چند روز استغراق چندان بر حال وی غلبه
کرد که خود بخود ترک تعلم کرد سلطان المشایخ فرماید وقتی گنجشکر رحمت داشت مرا چند بار بزیارت شهداء
که در اجودهن بودند فرستاد چون ما بخدمت آمدیم عصاء خاص بمن عطا فرمود و بر لفظ مبارک راند که
بفرمان حقتعالی نظام الدین را ولایت هندوستان دادیم و صاحب سجاده خود گردانیدم بعد ازان
دست بنده برگرفت و روسوی آسمان کرد و گفت بروبخدا سپردم فرمود این همه را میدهم بجهت آنکه
در وقت اخرین تو بر سر ما نخواهی بود و من نیز در وقت خواجه خود حاضر نبودم در هانسی بودم بعد ازان
شیخ بدرالدین اسحاق را فرمان شد که مثال نوشته بده چون مثال شنیدم سر من در کنار گرفت و
فرمود بخدا رسانیدم و فرمود برای تو دنیا از حقتعالی خواسته ام سلطان المشایخ فرماید بلرزیدم
از انکه چندین بزرگان بسبب دنیا در فتنه افتاده اند حال من چه خواهد شد در حال گفت که ترا فتنه
نخواهد شد خاطر جمعدار پس شبی بوقت آخر شب میدیدم که عورتی در صحن خانه من جاروب میدهد
پرسیدم تو کیستی گفت من دنیا ام جاروب خانه مخدوم میکنم آخر همچنان شد هم وقت رخصت فرمود
که اول در هانسی بود مثال خود شیخ جمال الدین هانسوی را بنما بعد ازان چون بدهلی رسی قاضی
منتجب را نیز نما امانام شیخ نجیب الدین متوکل نگرفت حیران شدم چون در دهلی آمدم معلوم شد که
شیخ نجیب الدین وفات کرده بود الغرض چون از خدمت خواجه باز گشتم در هانسی رسیدم شیخ جمال الدین
را خلافت نامه نمودم بشارت بسیار کرد و این بیت بزبان خود راند خدای جهان راهزاران سپاس

که گوهر سپرده بگوهر شناس - گویند بعد ازان سلطان المشایخ در دهلی آمدند ولیکن دران ایام
پندان استغراق غلبه کرده بود که اصلا با خلق آمیزش نمیکرد و در گوشهاے خمول میماند اما وی از
آفتاب روشن تر بود خلایق از هر طرف روی اعتقاد بوی آوردند القصه در غیاث پور سکونت کرد
چون آوازهاے خلق بسیار شد از انجا نیز عزم مسافرت نمود جوانی در آمد و گفت آنروز که مه شدی نمیدانستی که
نشست عالم خواهی شد و گفت آن چه قوت و حوصله باشد که از خلق گوشه گیرند و بحق مشغول باشند
قوت آنست که با وجود خلق مشغول بحق باشد سلطان المشایخ فرماید پس از همان زمان نیت کردم
که همین جا خواهم بود و بمردم آمیزش خواهم نمود بعد ازان از هر قسم چه امراء و چه ملوک و علماء و شعراء و
درویشان وغیره بشرف زمین بوس مشرف شدند و هیچکس را از شفقت عام محروم نداشتند و هیچکس را
پیش وی مجال نطق نبود القرض هفت بادشاه در عهد دولت سلطان المشایخ در دهلی سلطنت
کردند از انجمله بعضے مخلص بودند و بعضے مخالف مجملا ذکر همه کرده می آید یعنے سلطان المشایخ با نعمت
خلافت در زمان سلطنت سلطان غیاث الدین بلبن در دهلی رسید و وی بسبب بندگی و اعتقاد
که بخدمت گنجشکر داشت مخلص و معتقد سلطان المشایخ بود بعد ازان پسر او سلطان ناصر الدین محمود نیز
معتقد ایشان بود بعد ازان جلال الدین بر تخت نشست او نیز اعتقاد تمام داشت بعد ازان برادر زاده
سلطان علاء الدین نشست وی نیز در اخر دل و جان معتقد بود بلکه بر هر چیزے که سلطان المشایخ را ذوقے
می شد آنرا تفتیش نموده می طلبید و بجهت متابعت خود هم می شنید و هر دو شاهزاده خود را که خضر خان
و شادی خان باشد مرید آنحضرت گردانند بعد ازان سلطان قطب الدین که پسر میانگی او باشد بر تخت
نشست و برادران خود بکشت چون ایشان مرید خواجه بودند از انجهت خود مرید شیخ ضیاء الدین رومی شد
و با سلطان المشایخ بغا و پیش آمد اول چند مقالات پیش آورد که سلطان را ملزم سازد و هیچ یکی کارگر
نشد بعد ازان جمیع علماء شهر را جمع کرده قرار داد که تمام مشایخ شهر را اعلام کنید تا هر سه شب ماه
برای دیدن من بیایند و شیخ نظام الدین را بفهمانند که موافقت نماید اگر قبول نکند با خبر کنند تا بهر قسم
که دانم بطلبم بلکه چیزهاے نامناسب بر زبان راند قطب الدین غزنوی و عماد الدین طوسی و برهان الدین

یزدی و دیگر علما پیش سلطان المشایخ آمده واقعهٔ حال باز نمودند که سلطان جوانست و بی عاقبت اندیش درین هیچ قصوری لازم نمی آید و حضرت شیخ پیرست التماس ما یان قبول باید فرمود خدا امید آنست چه بظهور انجامد ایشان پیش سلطان آمده گفتند که ما شیخ را راضی کردیم خواهد آمد این مذکور در شب هفتم شوال بود روز دیگر عزیزان و مریدان مثل امیر حسن شاعر و امیر خسرو و غیره پرسیدند که سلطان منتظر شب ماه است شما بدولت تشریف برند فرمودند من هرگز نزدم ایشان اظهار کردند که سلطان ظالم است تا چه پیش آید خواجه فرمود شما خاطر جمع دارید مرا در واقعه نموده اند که من بر بام خانه نشسته ام یک گاو شاخ قصد هلاک من کرده است من شاخهای او را گرفته بر زمین زدم تا هلاک شد انشاء الله تعالی سلطان دست بر من نیابد گویند در شب بست نهم ماه مذکور سلطان بر بام عمارت هزار ستون در از کشیده بود بعد یکپاس و چند ساعت از شب گذشته خسرو خان آنجا آمده او را اینگشت و این بیت میگفت ۵ ای روبهک چرا نشستی بجای خویش ۵ با شیر پنجه کردی و دیدی سزای خویش ۵ بعد ازان خسرو خان زن او را در نکاح خود آورده بر تخت دهلی نشست و نیز معتقد سلطان المشایخ بود بعد ازان سلطان غیاث الدین تغلق بر تخت دهلی نشست روز دیگر عرض خزان دیده بهر که خسرو خان مبلغ داده بود باز پس گردانید و از درویشان نیز طلب مبلغ نمود همه درویشان واپس دادند چون از سلطان المشایخ طلب کرد فرمود بیت الحال بود مستحقان مستحق کرده شد ازین حرف غیاث الدین تغلق عناد بهم رسانید و حیلهٔ تا بخدشش آزارے رساند بعضے علماء مخالف شیخ عرض کردند که سماع در مذهب حنفیه حرام است شیخ خود ازین امر کارے دیگر ندارد پس بشارت سلطان درین باب محضر کردند و علما را جمع نمودند و حضرت شیخ را حاضر ساختند شیخ تمسک بحدیث نبوی نمود مدعیان گفتند که شما مجتهد نیستید که تمسک بحدیث می آرید قول ابو حنیفه بیارید سلطان المشایخ فرمود سبحان الله من حدیث نبوی میخوانم ایشان قول حنفی می طلبند ابو حنیفه از که بود الکلام در نیمقدمه تکرار بسیار شد غرض درهمان ایام شیخ علیم الدین نبیرهٔ شیخ بهاء الدین ذکریا از ملتان رسید سلطان استقبال کرد شیخ علیم الدین اول سلطان المشایخ را دریافت بعد ازان با سلطان ملاقات نمود واقعهٔ حال معلوم کرده سلطان المشایخ را منع فرمود

که سلطان المشایخ اهل این کار نیست گستاخی مناسب نیست سلطان شرمنده شد اما از دل و جان نفاق
نیفت اتفاقا جانب لکهنوتی محل بهم رسید غیاث الدین متوجه آنجانب گشت وقت برگشتن از انطرف
گفت که چون در شهر رسم اول شیخ را از شهر بدر سازم این سخن بخدمت شیخ رسانیدند فرمود هنوز دهلی دور
است چون در عمارت تغلقاباد دو سه کروه از شهر دهلی آمده منزل کرد بدین آنکه فردا در شهر شده شیخ را
بدر آرد همان ساعت از آسمان برق افتاد و زیر عمارت مذکور با چند صاحب هلاک شد بعد ازان سلطان
محمد بن غیاث الدین تغلق بجای پدر بر تخت دهلی نشست و وی مخلص و معتقد سلطان المشایخ بود از ابتدای
جلوس او بهمان سال سلطان المشایخ رحلت فرمود سلطان محمد روضه متبرکه و گنبد عالی مزین بر سر
مرقدش ساخت در مرآت الاسرار آمده که سلطان المشایخ سه چهار ماه پیش از وفات خود از یاران
بزرگ را خلافت عطا فرموده و مثال اجازت نامه داده میر سید حسین کرمانی را امر فرمود که انشا خود
بر مثال خلفا مذکور بنویسد چنانکه بر مثال خلفا گنجشکر شیخ جمال الدین هانسوی انشا میکرد و امر شد که
خلفا مذکور شیخ نصیر الدین محمود را جانشین خود فرمود گردانید و فرمود که عمر او در دهلی شصت سال خواهد بود
سجادگی ایشان در ذکر مناقب ایشان گفته آید و بیماری وی از چهل روز پیش بنود و میرا گویند روز جمعه
حالی پیدا شد و در اثنای نماز جمعه سجدها کردند و گریه غالب شد همچنان در عالم سیر بجا آمده هر روز چند
کرت غایب می شد و چند کرت حاضر و همین می پرسید که امروز جمعه است نماز گذارده ام حاضران
عرض نمودند که نماز گذارده اند میفرمود بار دیگر گذارم هر یک نماز را مکرر ادا می نمود و هم در اثنا احیانا
بخواجه اقبال که خادم خاص بود فرمود هر چه هست همه را بردوم قسمت کن و مقدار یک فلس نگاه ندار
سید حسین آمده عرض کرد که همه را قسمت کردند مگر چند هزار من غله بجهت فقرا نگاه داشته اند
فرمود آن مرده ریگ را برای چه داشته اند پس دیوار البا خانها را شگاف کردند و همه غله را خراج
نمودند و خانها را جاروب دادند بعد ازان جمیع وابستگان آمده عرض نمودند که حال مسکینان
بعد خواجه چه خواهد شد فرمود شما را در روضه من چندان معاش برسد که کفاف شما
الغرض در نیمرت طعام نمیخورد و سخن هم کمتر می گفت تا جان بشاهد حق تسلیم کرد رحمة الله علیه

ایعزیز بگوش پر هوش بشنو که دلی الکل وسلطان کل درشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
چه می فرماید مولوی باقر سندی در تالیف خود می آرد و میگوید که در محبوب العالی مذکور است که روزی شخصی
در مجلس سلطان المشایخ آمد هروی عارف بامعانی بود و حضرت خواجه او را تعظیم پیش آمد چون او بنشست
از خواجه پرسید چه میفرماید در مقوله شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفته قدم من این ست که بر گردن هر ولی
خدا یتعالی ثابت است خواجه نصیر الدین محمود چراغ دهلوی میفرماید من آنوقت حاضر خدمت شیخ بودم بر من
فی الفور گفت ای فلان بلاشائبه گمان یقین کن که کف پای مبارک تاج تارک منست مسائل مسطور در حال
دست خواجه را بوسه داد در تصدیق برگفتار او کرد و گفت بارک الله فیک بعد ازان از مجلس برون
آمد شیخ همان قدر در تکریمش پرداخت و روانه کرد چون حاضران پرسیدند خواجه فرمود این مرد خضر بود
که بمن آمد تا بر تعلیم آداب و تعظیم شیخ عبد القادر چنانکه دیدید روایت ثانی آنکه صاحب مناقب غوثیه
از ملفوظ اسرار السالکین که تصنیف شیخ جنید نبیره خواجه فرید الدین گنجشکر است می آرد و سند صحیحه می گوید
که شیخ جنید مذکور در مجلس رابع چنین آورده که سلطان المشایخ از حضرت سلطان الاولیا شیخ عبد القادر
جیلانی بهره مند است و آن چنان شد وقتیکه سلطان المشایخ در مکه معظمه رفتند شیخ العارفین سید
سید عمر که از فرزندان سلطان الاولیاء انجا بودند خادمی را پیش ایشان فرستادند خادم آمده گفت
یا شیخ شیخ تا ید عوک سلطان المشایخ پرسیدند که سید عمر را چه دانند و چگونه معلوم کردند سید فرمود
من یوم رکبت من الهند عینی الیک یعنی از روزیکه سوار شده از هند چشم من بتو نگران بود
سلطان المشایخ در حال از ایشان استفاضه نمودند و خرقه خلافت گرفتند و گفتند قدمه
علی رقبتی یعنی قدم شیخ عبد القادر بر گردن من ثابت است مولف گوید اینجا ضمیر غائب بنابر
نهایت ادب ست و کمال فصاحت **ذکر مناقب الصدق سید السادات منبع**
الکرامات شاهد باری مظهر انوار قدم مخزن اسرار کرم سید جلال بخاری
عاشق سرمست المشهور مخدوم جهانیان جهان گشت رحمة الله علیه **نقلست** که وی
از شهر بخارا در ملتان رسیده بشرف ارادت و خلافت شیخ بهاء الدین ذکریا ملتانی مشرف گردید

واز اجازت شیخ در خطهٔ اچه سکونت اختیار کرد و متاهل گشت و بعد ازان متوجه حرمین الشریفین شد
چون بمدینه منوره رسید پایان روضهٔ انور آنحضرت علیه السلام بایستاد و گفت الصلوٰة
والسلام علیک یا جدی از بقعهٔ شریفه جواب برآمد وعلیک السلام یا ولدی بعد ازان
مجاوران مدینه بر صحت نسب وی تصدیق نمودند بعد ازان در مکه معظمه مدتی در صحبت شیخ الحرمین
امام عبد الله یافعی استفاده گرفت و داخل طریقهٔ عالیهٔ شد چنانکه شیخ ایشان را کتاب تحفه که
مشحون و مشمون دلائل قدم است مرحمت فرموده و مخدوم از احرز جان نمود و بیاران میگفت
تحفه جانمن است و هم در خطبهٔ خاتمة المفاخره می آرند که شیخ مخدوم این کتاب را سبق فرموده
و برای قضاء حاجات و کفایت مهمات توسل بدین کتاب کرده و بارها بر لفظ دربار فرموده چنانچه بارها
اگر کسی این کتاب را فارسی کند تا خاص و عام را ازین نفع باشد این مولف هیچدان گوید مراد مخدوم
از نفع کتاب سماعت مضمون قدم است که بروایت سی و هفت ولی بسند رسانیده است که بعضی مقدم
اند که انها سیقول و سیولد گفتند و بعضی معاصر اند که الان قد قال میگفتند پس علت غائی مخدوم
این بود که این نفع بسامعین رسد غرض سید معز سیار ربع مسکون بوده که در سفر جمیع مشایخ چهارده
خانواده را دریافته بود الآخر بخدمت شیخ نصیر الدین چراغ دهلوی رسید و از دست ایشان نیز خرقه
اجازت چشتیه پوشید که شیخ بجای خرقه اورا پایجامهٔ خود داد و وی بر سر بست و صاحب اخبار الاخیار
گوید وی ولی با تصرف بوده در ولایت شدت بدرجه داشت که هر درویشیکه مصافحه میکرد و بغیبت او
میگرفت مولوی باقر هندی در محبوب القلوب می آرد سید جلال بخاری بهمار واسطه خلیفه القادر یا
است رحمة الله علیه اے عزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و خلاصهٔ جمیع سلاسل در شان
سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید در کتاب محبوب مذکور مسطور است صاحب مناقب
گوید در مسافرنامه از حضرت مخدوم منقول است که گفت طریقهٔ شیخ عبد القادر جیلانی چنان بود که هر روز
چند غلام بها خرید میکرد و بعد ازان ایشان را آزاد کرده همدران روز بخدا میرسانید سید جلال
بخاری یکی از مقربان حق بود در ولایت شانے عظیم داشت و قتی میگفت مرا بر خیابان عزم

جزم است یاران مجلس استشکاف اینمعنی کردند حضرت مخدوم گفت ایعزیزان بمن رسیده است
که جناب شیخ عبدالقادر جیلانی فرموده است خوشی وخوبی باد مرکسے را که او مرا دیده و هم خوشی وخوبی
باد مرکسے را که کسے که او مرا دیده که او مرا دیده چهار ورجه پس درمیان این مکتر و آن سرور جزو سائط چهار
پنج شش هفت چونکه چهار می شنم مرا این سخن می زیبد الحاصل حضرت مخدوم بدرجهٔ عشق بود که فدای نام مبارک
بوده و هر گاه اسم شریف بزبان رانده یاد خود خبر نداشتی چون که جام افاقه نوشیدی گفتی هنوز نام تو
گفتن کمال بے ادبی است و هم راوی مذکور گوید وقتے بجاے نهاے همسایه مخدوم آتش افتاد حضرت
مخدوم جهانیان قدرے خاک در مشت گرفته چند بار این اسم مبارک بعزت القائل یا امر الله
یا شیخ عبدالقادر شیئا لله خوانده بران آتش سوزنده انداختند در حال آتش فرو نشست
و سرد شد بعد ازان شیخ بطرف حرمین رو آورد چون انجا شیخ الحرم عبدالله یافعی بوده از و فیض قادریه
گرفت و شیخ تکمله بدو داد که تمامی تذکره قول قدمی است چنانکه سابق مذکور شد اما در مریدان وی
مرقوم بود که ایجا کلام مخدوم عبارت عربی تکمله را بنثر فارسی آورده نامزد بخلاصة المفاخره کرده ذکر
مناقب الصدق قدوة العارفین زبدة المحققین فخر المعاصرین شیخ المشایخ خمسة
خواجگان چهشت اهل بهشت معنوی خواجه نصیر الدین محمود چراغ دهلوی رحمة الله علیه
نقل از صاحب مراة الاسرار گوید المقرب معبودان شاهد باشهود خواجه نصیر الدین محمود از اولیا
شان بزرگ و علمی وافر و احوال مستور داشت از ابتداء حال گرفته تا انتها سلوک پیوسته بریاضیات
مشغول بوده و در مرتبه رضا و تسلیم نظیر نداشت کمال وی آنست که از وے خوارق عادات کم ظاهر شد
همیشه بر جاده شریعت قائم بود و بعد از نقل سلطان المشایخ در دهلی بمقام وی تمکن گشت و عالمے
از فیض صحبت وی مرتبه کمال رسیدند صاحب لطائف اشرفی گوید هر چند خلفاء سلطان المشایخ
کامل بودند اما شیخ نصیر الدین محمود را حقتعالی ولایتی کرامت کرده بود که بدان مرتبه هیچ یکی از خلفاء
سلطان المشایخ نتوانند رسید و آن مقدار آثار ولایت از شیخ بظهور پیوست که از هیچکس ظاهر نشده
در سیر العارفین آمده که درجه لقب وی چراغ دهلوی آنست وقتیکه مخدوم جهانیان برای زیارت

بیت الله رفت انجا از امام عبد الله یافعی ملاقات افتادی گفت از کجا می آیی مخدوم گفت از دهلی
می آیم شیخ فرمود پیش ازین در دهلی بزرگان بسیار بودند حالا کدام شیخ برسند شیخت است در دهلی
مخدوم بعرض رسانید بالفعل خواجه نصیر الدین برجاده طریقت است شیخ گفت ارے چراغ دهلی
را امروز شیخ نصیر الدین محمود ست فردا نیز دلیس ازان وقت حضرت الیشان بچراغ دهلوی مشهور
گشت - همچنین راوی مذکور گوید شیخ نصیر الدین نه ساله بود که پدرش از سر گذشت مادر وی صالحه بود
اورا برائے تحصیل علوم ظاهری سعی وافر نمود تا انکه از هر علوم اورا نصیبے کامل دست داد در عمر
بست و پنج سالگی از جمیع مراوات ترک و تجرید نموده بمجاهده نفس اشتغال گرفت تا هفت سال
بایکدرویش در ویرانها میگشت اکثر اوقات افطار از ثمر صحرا ے میشد و چون بعمر چهل سالگی رسید بدهلی
آمده از شرف بیعت مشایخ المشایخ بهره مند شد الغرض وی در ده خلفا ء سلطان المشایخ مانند عشره
مبشره بود کمالات وی اظهر من الشمس است چنانکه مدت سی و دو سال حق سجادگی سلطان المشایخ را
نگاهداشته مقدار سر مو تفاوت نکرد زیاده ازین کدام کرامت خواهد بود گویند سلطان محمد تغلق که حاکم
ظالم بود بشیخ نصیر الدین محمود را آزار بسیار رسانید تا حدیکه بجانب ملک تهته لشکر کشید حکم کرد که جمیع
مشایخ و علماء دهلی درین سفر همراه شوند خواجه نصیر الدین را نیز تکلیف همراهی کرد وی بمقتضای حکم که
داشت اطاعت نمود اما این قدر گفت که مارا همراهی گرفتن مبارک نیست عجب ست که سلطان باز آید
آخر همچنان شد که سلطان در راه وفات کرد بعد ازان فیروز شاه بر تخت نشست که پسر عم وی بود
وی معتقد شیخ شد بعد ازان سلطان محمد بن غیاث الدین تغلق بر تخت نشست و او را عنا د پدری دامنگیر
شد که شیخ نصیر الدین محمود را جامه دار خود گردانید آخر الامر شد شد مشهور آفاق ست در سیر العارفین
می آرند که روزے شیخ در حجرهٔ خود مشغول بود در عین استغراق قلندرے فلان نام در صورت آمد کارد
درمیان داشت یازده زخم بر بدن مبارک وی رسانید چنانکه خون از راه ناودان حجره بیرون آمد
ایشان در استغراق که بودند چون بعضے مردم که بیرون حجره بودند چون خون روان دیدند در
خلوت در آمده قلندر مذکور را خواستند که زحمت عظیم رسانند حضرت خواجه بعد از افاقه قاضی عبد المقتدر

و شیخ صدرالدین حکیم و شیخ زین الدین علی را بحضور طلبیده سوگند خود داوند و فرمودند که چیزی هیچ حرجه
مزاحم احوال قلندر نشود و هشت درم بطریق انعام بدست وی داد و رخصت فرمود و گفت که در وقت
زوال کار و بدست تو آزار سے رسیده باشد سبحان الله کمالات شیخ و مقام تسلیم از بخارا قیاس باید کرد
بعد ازان سه سال دیگر ازین واقعه در قید حیات ماند سید محمد جعفر مکی در بحر المعانی می آرد که قطب عالم
شیخ نصیر الدین محمود رامدت بست و هشت سال و سه ماه و دو روز مرتبه قطب مدار بود این مرتبه
ایشان را بشرط تحمل داده بودند بعد ازان وی در مقام فردانیت نزول کرد و از مقام فردانیت در عالم
بقا رحلت فرمود و هم راوی مذکور در بحر مسطور فرماید اگر گویند که فرق در مرتبه اقطاب و قطب مدار
چیست گوش دارید که اقطاب ایشانند که اگر ولی را از ولایت او معزول کنند تواند و مرتبه قطب مدار
که قطب عالم است اگر او خواهد که اقطاب را از مقام قطبیت معزول کند تواند حقتعالے فرشته را یکبار
فرموده باشد از گفته قطب مدار گفته باشد و احکام لوح محفوظ را نیز بتصرف او می گذارد و عرش و کرسی
و جمیع تصرفات از قطب مدار باشد و چون ترقی کند در مقام فردانیت نزول فرماید تصرفات محو شود
یعنی فردانیت مقام انبساط و موانست است پس او را مراد نباشد و مراد او همه مراد حضرت حق
گردد و در سیر العارفین می آرند که چون وقت رحلت شیخ قریب رسید کمال الدین علامه عرض نمودند
بعد از نقل آنحضرت خرقه و سجاده را امر میفرماید فرموده اسامی مدعیان که حسن ظن داشته باشید
نوشته باید تا ما خط نمایم ایشان سه دفتر ذکر خلفاء نوشته آوردند اعلی و اوسط و ادنی چون
آن را نگاه کرد فرمود ایشان را بگوئید غم ایمان بخورید چه جای که بار دیگرے بردارند بعد ازان
وصیت فرمود که خرقه سلطان المشایخ که یافته ام در گور بر سینه من نهید و عصاے شیخ برابر من
نگاه دارید تسبیح پیر من در انگشت شهادت من پیچید و کاسه چوبین بجای خشت زیر سر من بدارید
و نعلین چوبین نیز در آغوش من انفرض موافق وصیت عمل نمودند صاحب مراة الاسرار گوید
سید محمد یوسف الحسینی گیسو دراز حضرت شیخ را غسل داد بعد ازان ریسمان نعش را که بران غسل داده بودند
کشیده دیگر دن خود انداخت و گفت که خرقه همین است گویند دیگر وصیت این بود که چون جنازه من

تیار شود بصحرا رید انچه شخصے پیدا شود او نماز من خواند همچنان کردند اتفاقاً همون وقت
که شیخ نجیبے نیشری داخل دہلی شدن میخواست واز انطرف می آمد که جنازه میرود مردمان بخدمت
او اظہار کردند مرکوز شیخ را ایشان نماز گذاردند وچون شیخ را در قبر آوردند دفعتاً هر دو دست
از کفن برآمد همه متحیر ماندند که این چه معامله باشد برهمه بخدمت یحیی نیشری طلب کشف سر کردند شیخ
در مراقبه شد وگفت ایشان چنان میفرمایند که یک کلاه از تبرکات پیران من باقیست بیارید
چون نیک تفحص کردند کلاه مانده بود او را بر دستان مبارک نهادند شیخ در حال دستها
کشید رحمة الله علیه ایعزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل وفرد افضل از شان سید
غوث الاعظم رضی الله تعالی عنه چه میفرماید در محبوب القلوب مولوی باقر سندی بسند
می آورد ومی گوید که وقتے در مجلس خواجه نصیر الدین چراغ دہلوی رحمة الله علیه شخصے آمد وگفت
ای نصیر الدین محمود تو چنان است که نظیر تو در عرفان مفقود است چه میگوئی در مقوله شیخ
عبد القادر که قدم من بر گردن جمیع اکابر گفته است رضی الله تعالی عنه خواجه نصیر الدین فرمود
ایعارف کامل همه پیران من کامل الذات بودند که مقام هر یکے از حد وحصر بیرون بوده و
کمال ایشان را نهایت نیست هر همه بامر الله ورسوله وضع رقاب کرده علی عینی فرموده اند
خصوص از زبان مبارک شیخ من سلطان المشایخ بارها می شنوم که میفرمود که اقدم مبارک
بے شائبه شبهه تاج تارک من است وقتیکه شیخم چنان گفته باشد پس قدر ومنصب من چیست
ولایق حال ما اینکه بگویم چه جای چشم باشد بلکه بر چشم چشم دل من ثابت است وهمین لفظ دلکش را
بر زبان راند تا آنکه دم بازپسین داد رحمة الله علیه **ذکر مناقب الصدق شیخ الحرمین**
بمقام قرب ساعی وبجد شرع داعی وبوجدت داعی مقتدای انام مقتفی
الاسلام عبد الله یافعی رحمة الله علیه **نقلست** صاحب سفینه گوید حضرت
ایشان در اصل ازیمن بودند در حرمین الشریفین سکونت داشتند شافعی مذهب وصاحب
خوارق وجامع علوم ظاهری وباطنی واز کبار مشایخ وقت بودند ونسبت ارادت ایشان

بسیار واسطه شیخ الثقلین سید عبد القادر جیلانی می رسد رضی الله عنه در نفحات الانس
می آرند که شیخ علاء الدین خوارزمی گفت شبی در بعضے از بلاد شام در خلوت خود بعد از نماز
خفتن بیدار نشسته بودم و در خلوت از اندرون بسته بود و مردی دیدم با خود در خلوت مذاکره
که از کجا در آمدند ساعتے با من سخن گفتند و با یکدیگر یاد احوال فقراء و ذکر مردے از شام کردند و بر وے
ثنا گفتند و گفتند نیک مردیست بعد ازان گفتند سلام ما بصاحب خود عبد الله یافعی برسان
گفتم او را از کجا می شناسید و وے در حجاز است گفتند بر ما پوشیده نیست و برخواستند و پیش رفتند
سوے محراب پنداشتم که نماز خواهند گذارد از دیوار بیرون رفتند و دیر ا تصانیف بسیار است خصوص
خلاصة المفاخر فی مناقب الشیخ عبد القادر مشتمل است بر بعضے آیات عجیب و حکایات غریب که
هر یک جاذبه است مر طالبان صادق را که در منازل وصول ورود بخشد و در اوطان قرب
دولت شهود معبر گرداند مترجم اهل کتاب که یکے از مریدان سید جلال بخاری ست میگوید
که از زبان شیخ خود شنیدم که فرمود که من از مصنف بسند شنیدم که میگفت حضرت رسالت
صلے الله علیه وسلم و ابو بکر و عمر رضے الله عنهما وقت سماع این کتاب بر من در مدینه شریفه در روضه
منبر که هر سه شب نشسته بودند و چون مجلس سبق منقضے شد من دعا خواندم پیغمبر صلے الله علیه وسلم
روے سوے ابو بکر کرد و تبسم فرمود و این را مشاهده کرد در بیداری بعضے اولیاء از سادات
یمن و صاحب خزانه جلالی میگوید که شیخ عبد الله یافعی که مخدوم جهانیان مدت دو سال در مدینه
طیبه ملازم صحبت امام عبد الله یافعی بود و از و انواع استفاده حاصل کرده و نسخه عوارف و دیگر
کتب سلوک بخدمت وی خواند و اخذ طریقه از و کرد و هم در انجامی نویسند مخدوم جهانیان در کعبه
نیت کرد که هر گاه از سفر بیت الله برگردد دهلی بخدمت شیخ نصیر الدین رود و چون بخدمتش رسید
وی گفت ای سید ترا بواسطه فرموده امام عبد الله یافعے حسن ظنے برین فقیر بوقوع آمده مخدوم
جواب داد رحمت کند خدا تعالی را امام ما عبد الله یافعے که مرا بدین دولت بهره گردانید و هم
در انجا مذکور است که امام موصوف یک خرقه ارادت از دست شیخ رشید الدین ابی عبد الله

بغدادی و هشت و وی از خلفاء شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردیست حاصل کلام کمالات
عبد الله یافعی از قید تحریر بیرون ست رحمة الله علیه ای عزیز بگوش پر هوش بشنو که
چنین ولی اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید در اخبار الاخیار
شیخ عبد الحق دهلوی بسند صحیح می آرد که امام عبد الله یافعی در روضة الریاحین که معروف بتاریخ است
می گوید کرامته بلغت حد التواتر و معلوم بالاتفاق ما بلغت مثلها
من شیوخ الآفاق یعنی رسیده ست کرامات شیخ عبد القادر رضی الله عنه حد تواتر را و حد
تواتر انست که احدے را شائبه گمان دران نباشد و معلوم بالاتفاق ست که نرسیده ست
کسے مثل او از مشائخان آفاق و آفاق زمانه مطلق را که سند و هم در تکمیل الایمان می آرند
که با وجود کرامات از بعضے صحابه و اولیاء امت بطریق شهرت و تواتر ثبوت یافته که تردد و انکار را
دران مجال نیست خصوص از بعض اعاظم اولیاء مثل شیخ عبد القادر الجیلانی رضی الله عنه و نفعنا به و هم عبد الرحمن جامی
در شواهد النبوت در اتمام احوال دوازده امام مینویسد که فضائل و کمالات اهل بیت منحصر در دوازده امامند و هر یکه
ذو الفضل و الکمال از اهل بیت بسیار بوده اند خصوص شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که صاحب فضیلت و کمالات
است از اهل بیت - و هم وی گوید العزیز میزان عقل دو کفه دارد اگر در یک پله جمیع سادات بنی حسن
سوی الایمة الهدے دارند و در پله ثانی از سادات بنی حسن فقط ذات با برکات شیخ عبد القادر
باشند هر آئینه این کفه راجح آید بران کفه و گفت اتفاق ست جمیع مشائخ را که انتهاء شیخ عبد القادر
در مقام ولایت نسبت به نه تن زیاده ترست اللهم نفعنا منه و هم عبد الرحمن جامی فرماید در تاریخ
امام عبد الله یافعی دیدم رحمة الله علیه که گفت کرامات یعنی الشیخ عبد القادر
رضی الله عنه فخارجه عن الحصر و قال من ادرکت اعلام
الائمه ان کراماته تواترت او قریب من التواتر و معلوم بالاتفاق
انه لم یظهر ظهور کراماته لغیره من شیوخ الآفاق کرامة
یعنی در تاریخ امام عبد الله یافعی مذکورست که کرامات شیخ عبد القادر بیرون از حصر است

داد گوید که خبر داد مرا که دریافته بودم از ائمه مشهوره که گفت کرامات وی ظاهر و متواتر است
یا نزدیک تواتر و معلوم است که باتفاق مشائخ که ظاهر شد مثل ظهور کرامات وی از دیگر مشائخ
آنچه محمد مؤلف جلال الدین سجاری فرماید شخصی از امام عبد الله یافعی پرسید یا شیخ بسیار بزرگان
بودند که در باب قدم شیخ عبد القادر چیزی گفتند و آنانکه نگفتند چه معنی باشد شیخ فرمود کسانیکه
درین امر متفق بودند میگفتند و عمل بدان کردند بامر آنچه در چیزی می نوشتند هر سه نبا بر فتوی
بود و آنها گفتند استفتا کردند و بعمل کوشیدند و نگفتن ضرور ندارد اما مفتی را گفتن ضرور است

ذکر مناقب الصدیق عارف ازلی واقف اسرار خفی وجلی سید السادات منبع السعادات کاشف رموز نهانی میر سید نعمت الله ولی کرمانی

رحمة الله علیه **نقلست** در مرآت الاسرار آنده که وی از بزرگترین محققان
صوفیه بود که درین راه قدم به قدم مشائخان طریقت می نهاد عالم و کامل وقت خود است
که سید بزرگ نصوص شرح نوشته است صاحب تذکره دولت شاهی می آرد که سید
بزرگوار بسیاری از اکابر وقت تربیت یافته بود اما نسبت ارادت بخدمت امام یافعی داشت
و کشایش کار در کوه صاف واقع شد در نواحی بلخ است و آن کوهسار بقدمگاه جمال الله
مشهور است که سید موصوف چهل اربعین دران منزل برآورده چنانکه درین باب خود
میفرماید ؎ ظاهرم اندر کهستان باطنم در کوه صاف ✤ صوفیان صاف را صد مرحبا
باید زدن ـ در مخازن المومنین آنده که وی مرید امام عبد الله یافعیست اما بخدمت
شیخ صدر الدین شیرازی نیز صحبت داشت و ایشان را مشرب عالی بود از زود
حکام و سلاطین روزگار رهموار ده پیش او هدیه ها می آمد سید ازان نمی خورد و نمیستد
میداد و نوبتی میرزا شاهرخ بن امیر تیمور بادی سوال کرد که می شنوم شما چیزی
مشبه آمیز تناول نمی فرمایند حکمت چیست سید این بیت نوشته بمیرزا مذکور فرستاد
؎ کی شود خون حبله عالم مالامال ✤ کے خورد مرد خدا الا حلال ـ شاهرخ را

ایمعنی ناملایم افتاد در پے آن امتحان شد روزے گوسفندے از شخصے غضب کردہ آوردہ
پختند و سید را مہمان ساختند ہمان طعام پیش وی آوردند سید بتکلف طعام مذکور تناول کرد
مرزا گفت چرا طعام شبہہ تناول کردید سید فرمود تفحص باید نمود کہ چنین نخواہد بود چون
مالک آنرا طلبیدند و در یافتند وی گفت گوسفند نذر سید نعمت اللہ کردہ بودم کسان
بادشاہ بغصب آوردند آنزمان شاہ رخ را معلوم شد کہ حق تعالی باطن اولیارا از حرام
و شبہہ محفوظ میدارد من بعد کرد امتحان وی نگردید و ہم راوی مذکور گوید سلطان
فیروز شاہ بہمنی کہ بادشاہ ملک دکن و پای تخت وی گلبرگہ بود برادر خود را سلطان احمد
را اجزاع نمود از شہر بدر ساخت وی از غایت اندوہ بر لب جو بر در ہم پیچیدہ افتادہ بود
ناگاہ بزرگے عظیم القدر پیدا گشت و تاج دوازدہ ترکی بر سر او نہاد و گفت سلطنت
این ولایت با مرحق بتو دادم برخیز و رو بشہر آور چون سر بر آورد آن تاج بر سر خود
یافت و در باطن او قوتے از عالم دیگر بہم رسید بشہر گلبرگہ شد و نظر ہر وضیع و شریف
کہ بران تاج می افتاد مطیع و منقاد او میگشت رفتہ رفتہ جمیع امرا فیروز شاہ بوے
پیوستند سلطان سنے علاج شد از غیرت بیمار گشت و فات یافت سلطان احمد شاہ بجای
برادر بر تخت سلطنت جلوس نمود بعد از تحقیق معلوم شد کہ این عنایت از جانب شاہ
نعمت اللہ ولی است پس سلطان احمد عرضداشت با تحفہ و ہدیہ با ما بسیار بخدمت حضرت
ایشان بطرف ولایت کرمان ارسال نمود و درخواست ارادت کرد سید بزرگ پسر خود
خلیل اللہ بت شکن را بطرف دکن فرستاد تا آنولایت را بنور ہدایت منور گرداند چون
شاہ خلیل اللہ بدانجا رسید سلطان احمد تا جمیع توابع بشرف ارادت او بہرہ مند گردید
ع دست در ہند و خرقہ در ماہان ؛ تاج بخشی چنین کنند شاہان ؛ مضمون این حکایت
و ہم راوی مذکور سید بزرگ یک رسالہ مختصر در شرح کلمات امیر المؤمنین مولانا علی کرم اللہ
وجہہ کہ با خواجہ کمیل ابن زیاد فرمودہ بودند تصنیف کردہ است و بطرزے اسرار حقایق

و معارف بیان نموده است که از انظیری نیست اگرچه عبد الرزاق کاشی و دیگر بزرگان
نوشته اند اما شرح سید بر همه ممتاز است رحمة الله علیه العزیز هوش پر هوش باشد که
چنین ولی اکمل و سید کامل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه بصدق ارادت
میفرماید صاحب مناقب غوثیه گوید دی در علوم عقلیه ممتاز وقت خود بود چون او را داعیه شد
که خود را بزیارت حرمین شریفین مشرف سازد و اکابران آن دیار را دریابد دران ایام قطب
مکه امام عبد الله یافعی بود که بجهار واسطه از خلفاء کمال غوث الثقلین رضی الله عنه بودند
چون بدولت حج و زیارت قبر مبارک آنحضرت علیه السلام فایض شد بخدمت شیخ رفت
شیخ قدوه اصحاب حدیث بود سید بزرگ خواست که از ایشان سند سماع حدیث نماید
باری بواسطه بعضے از خدمه شیخ داخل مجلس حدیث شده سند حدیث کردن گرفت لیکن
سید را بجانب حضرت غوث الثقلین چندان اعتقاد نبود چنانکه مردم امامیه باشد روزے
تقیه نموده بخدمت شیخ اظهار مذهب شافعیه کرد شیخ فرمود خواهی بود اما اصلا توجه شیخ
در باره خود نیافت بعد ازان بعرض شیخ رسانید که حضرت سفره نعمت قادریه افراشته اند
امید دارم که ازین ریزه چینی نمایم و در سلک مریدان آنحضرت باشم شیخ فرمود نعمت الله
اگر بشرط اعتقاد صحیحه میخواهی در سلک قادریه درآی و گفت بالای بالاخانه خلوت نشست در انجا
بیا سید بسیار مسرور شد و یک خوان پر از خرما بر سر خود نهاده رفت و آن بام را اینها
بسیار بود خواست که بران گذرد ظاهرا بر زینه اولی یا ثانی رسیده بود که قدم او بلغزید
و با خوان خرما افتاد و بیهوش شد همدرین اثنا میدید که حضرت سلطان الانبیاء والمرسلین
صلی الله علیه و آله وسلم نشسته اند صحابه کبار دایمه اطهار و اولیاء ذوالوقار
و حضرت غوث الثقلین سید عبد القادر قطب الابرار رضی الله عنه و عنهم حاضر اند و آنحضرت
علیه السلام و حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه بشیخ عبد الله یافعی رحمه الله علیه در آنوقت
میفرمودند که ای عبد الله تو برو بر سر فرزند من نعمت الله و او را بطرف من مرید کن و بنعمت

من قابض گردان و آنحضرت علیه السلام او بطرف حضرت غوث الثقلین کرده فرمودند ایفرزند
این منکر شما بود اکنون معتقد شما گردید درین معامله بود که شیخ دست بر پیشانی سید گذاشت
چون باخانه امد از سوی اعتقاد خود توبه کرد و شیخ او را داخل طریقه قادریه ساخت ازانست
که همه کس او را نعمت الله ولی گفتن صاحب مکاشفه فرماید از انروز سید موصوف از خوشا
آنچنان انجناب گردیده بر کتاب فصوص شرحے باعتقاد نوشت و صاحب فصوص بیکواسطه
مرید آنحضرت است رحمه الله علیه ذکر مناقب الصدق عاشق شهباز بلند پرواز
محرم راز الهی قدوة السالکین زبدة العارفین فخر المتاخرین سید السادات
سید محمد یوسف الحسینی گیسو دراز الملقب به بنده نواز رحمه الله علیه
نقلست صاحب برارت الاسرار گوید سید محمد حسینی گیسو دراز بن سید یوسف
الدهلوی از بزرگترین خلفاء خواجه نصیر الدین محمود است که شانے رفیع و همتے وسیع
و احوال قوی و همت بلند و کلامی پسندیده داشت از غلبات عشق سخن اکثرے بپرده میگفت
چنانکه در مصنفات وی ظاهر است و در اخبار الاخیار آمده که او را گیسو دراز ازان گویند
که روزے تخت سواری خواجه نصیر الدین را مریدان برداشته بودند در وقت برداشتن
گیسو سید بسبب درازی که داشت در پایه بند شد و او بجهت رعایت آداب شیخ بر آورد
گیسو مقید نگشت همران وضع مسافت بعیده قطع کرد بعد ازان شیخ را باینمعنے اطلاع
افتاد بر صدق عقیدت و حسن ادب او تحسین فرمود از انروز سید را گیسو دراز گفتند
و بعضے گویند در مریدان خواجه اکثر خلفاء نامزد سید محمد بودند بنا بر تعرف ایشان را سید محمد
گیسو دراز خطاب میکردند میر اشرف جهانگیر سمنانی در مکتوبے نوشته که شیخ نصیر الدین
محمود از غایت مهربانی و از کمال حکمت عرفانی او را آهسته آهسته بمرتبه تکمیل رسانید
که مقبول عالم و عالمیان گشت در سیر محمدی آمده که مولد وی در دهلی است چون حضرت مخدوم
چهار ساله شدند سلطان محمد تغلق بسیار مردم دهلی را جانب دولت آباد روانه کرد ایشان

همراه پدر خود در دولت آباد آمدند بعد از چهار ماه پدر مخدوم برای ملاقات شیخ بابو
در دیوگر رفت حضرت مخدوم را برابر خود برد شیخ بابو مردے بزرگ و صاحب ولایت
بود گویند چون در سماع شد از خود خبر نداشتے و کف از دهن بیرون آمدے و هر
گفتے همان شدی در حق مخدوم نیز نفسهای خوب گفت فهم وی گوید چون مخدوم هشت ساله
شد در وضو و نماز و دیگر کارهای دینی اهتمام داشت و کودکان همعمر بسیار کرد ایشان
جمع میشدند و باادب پیش مخدوم نشستند و بعضے می ایستادند و بعضے دیگر بسوی آب وضو
میدانستند و مخدوم هریکے را چیزے بطریق تبرک بروضع مشایخ میداد چون شانزده
ساله شد ناگاه والد مخدوم را با برادر خورد ملک الامرا سید ابراهیم بسببے کدورت واقع
شد از انجا بخشم جانب دهلی روانه شدند مخدوم فضایل شیخ نصیر الدین بسیار شنیده بود
وغلبه ارادت داشت غنیمت شمرد الغرض مخدوم با برادر بزرگ سید حسین همراه والد شده
بعد از چند ماه در دهلی رسیدند روز جمعه در مسجد جامع سلطان قطب الدین برای نماز رفتند
در صحن مسجد نشسته بودند که خواجه نصیر الدین محمود در مسجد در آمد نظر مخدوم بر جمال ایشان
افتاد بدل عاشق شد و با خود گفت اگر همین مرد شیخ نصیر الدین باشد چه خوب باشد از
بعضے حاضران پرسید که این بزرگ کیست گفتند خواجه نصیر الدین محمود است مخدوم بغایت خوشدل
شد و برادر بزرگ خود را گفت که ما دشما برویم و بحضرت شیخ پیوندیم بعد ازان در شانزده
سالگی حضرت مخدوم و برادر وی بخدمت خواجه نصیر الدین محمود ارادت آوردند مخدوم خدمت
شیخ لازم گرفت و تحصیل علوم باطنی از شیخ میکرد و علوم ظاهری او شرف الدین کیتلی می آموخت
تا سی و هفت سالگی در ریاضت و مجاهده بودند و سلوک را تا آنجا رسانیدند که شیخ فرمود
کسے که دینال کسے مشقت میکند برای چیزے میکند الحمد لله شما کار خود بسر خانه رسانیدید
بعد ازان شب پانزدهم رمضان که شب جمعه بود شیخ را زحمت آغاز شد در ایام بیماری
بعضے یاران بعرض رسانیدند که هر بزرگے وقت رحلت خود شخصے را نصب کرده که بعد از و

بمقام وی باشد شیخ فرمود اسامی ایشان نوشته بیارید الغرض حاضران تذکره نامزد کردند دران تذکره نام مخدوم نبود چون شیخ آنرا بتمامه ملاحظه فرمود گفت چه سنگے و کلوخے نبشته آورده اید ایشانرا بگوئید که غم ایمان خود بخورند چنانکه بالا در ذکر خواجه گذشت القصه بعد وفات شیخ بسبب حادثه ازدهلی از جا بجا شده بگوالیر آمدند و از انجا جانب دولت آباد عزیمت فرمودند سلطان فیروز شاه والی گلبرگه شنیده بود که حضرت مخدوم اینطرف می آیند باستقبال آمده در اثنار راه پابوس کرد مخدوم رامز اهم شد که سکونت در گلبرگه فرمایند مخدوم زمانے سر در مراقبه کرد و گفت می خواستم که سخن تو قبول کنم اما عمر تو اندکے مانده است پس اگر من در گلبرگه باشم و تو نباشی چه راحت بود سلطان عرض داشت اگر عمر اندک مانده است حضرت می تواند که از خدا بتعالی بخواهد که عمر من زیاده شود مخدوم فرمود آرے این می توانم امشب مشغول شوم فردا بیائے جواب خواهم گفت سلطان باز گشت دوم روز جهت پابوس آمد پیش مخدوم بنشست مخدوم گفت امشب برای مزید عمر تو دعا کردم فرمان شد عمر او زیاده کردیم تا آنکه تو بنائی او هم بزید فی الواقع همچنان شد که بچند روز از فرق مخدوم سلطان نقل کرد در سیر محمدی آمده که حضرت مخدوم ولی مادرزاد بودند از ایام طفولیت تا آنکه بحضرت شیخ پیوندد گویند در خورد سالی شخصے از عالم غیب ملازم ایشان بود اگر نوعے قصد نامشروع در خاطر ایشان افتادے آنشخص مانع میشدے و هم صاحب سیر مذکور گوید چون مولانا حسین در دهلی مرید مخدوم شد خویش خواهر وی بردانکار کرد و گفت برسید محمد چه مرید شدے مولانا سید حسین گفت تو سید محمد را ندیده اگر به بینی بدانی که سید کیست وی گفت فردا من و تو برویم و لیکن شرط آنکه من پیش سید سر برزمین ننهم مولانا حسین گفت هر چه تو مصلحت افتد بکن الکلام بروز دیگر مولانا حسین و داماد خواهر او بپابوس مخدوم رفتند در حال سر برزمین آورد چنانکه مولانا حسین و دیگر حلق میکردند مخدوم بر جوکی نشسته بود هوا

تابستان بود مخدوم سندیلے گران بہا بر سر بستہ بود و بادپیزن مرصع بر دست بود دی در خاطر
آورد اگر درین مرو نعمت و ولایت خواہد بود این بادکش و مندیل مرا خواہد داد در حال مخدوم
فرمود ای مولانا حسین بشنو در بغداد بازی گری بود بازی کشیدی و خری را آوردہ بود
چشم او محکم بستے و بمردمان گفتے کسے از شما چیزے بدزدی بستاند چون چنان میکردند چشم
آن خر بکشادے و گفتے چیزے از فلان کس دزدیدہ شد و زر را پیدا کن آن خر ہمہ را
بوینده چون نزدیک وزر رسیدے در حال جامہ او بدندان گرفتے و بکشیدے
و بر بازی گر آوردے بعد ازان مخدوم گفت مشکل کارے اگر کرامت اظہار کنند
ہمچو آن خر دانند اگر اظہار نکنند او را مردے ولایت گویند پس رو بدو کرد و گفت ای
فلان این بادپزن بستان و مندیل ہم مولانا حسین حیران استاد و او ما و مذکور التماس
پیوند ارادت کرد مخدوم قبول کرد و ویرا بشرف ارادت مشرف ساخت و ہم در سیر آمدہ
در مجلس سماع آلہ مزامیر نبودی اگر کسے پیش در مزامیر می نودے منع ہم میکردے
و اگر در کار خیر بامیر بانے در خانہ دف زنان سرود میگفتند دف میزنند نیز منع نکردی
و اگر در سماع کسے بر زمین آمدے باز دران مجلس سماع نشنیدے کہ رسم صوفیان
است ہم جواز داشتے و اغلب شنیدن سماع بر شعر و غزل و قول و ابیات فارسی
بودے صاحب تاریخ حسینی گوید چون مخدوم بشرف بیعت شیخ در آمد و مشغول بحق
شد شیخ فرمودند بعد از ہفتاد سال کودکے شانزدہ سالہ مرا بشورش آورد و فرمود
کسے کہ نہالی می نشاند بامید آنکہ از ثمر آن برخورد من از تو امید ہا دارم آخر ہمچنان
شد کہ فرمود کہ بعد شیخ عالمی را ہدایت نمودند و از دایرہ سنت جماعت ہیچ دقیقہ
فرو نگذاشتند باہتمام تمام بر جادہ شرع مستقیم بودند و نیز در تاریخ می آرند کہ حضرت
مخدوم فرمودند تربیت مردان غیب از جانب خدا بپا شد بعضے را بواسطہ و بعض
را بیواسطہ و اکثر ایشان از طائفہ پارہ دوزان و کفش سازان و آہنگران و امثال

آن باشند و درمیان ایشان سید زاده و ملک زاده نادرست الکلام شخصے را
که ابدال کنند اورا درچاہے که معین ماست غوطه دہند و شربتے که از درختان باشد
بنی اسرائیل جمع آمده آنرا میخورانند و میوه درختے که برای مرتبه خاص معین است
بدہند و فرمود چون ابدالے متوفی شود هر شخصے راکه مقبول ازل آفریده اند اگرچه آن شخص
از احاد الناس محقر باشد آنرا تربیت کنند و اورا از خود بیخود کنند بعد ازان در آنچاه
غوطه دہند چنانکه گذشت و اسمے از اسماء الله که اسم اعظم باشد در گوش او بخوانند یا او را
بیاموزانند و ابدال کنند بعد ازان بجای وی نصب کنند و چون قطب وفات یابد بزرگترین
ابدال را بجای او بنشانند و اگر او تاد از پنهان نقل کند بزرگترین ایشانرا بجای قطب
نصب کنند و اگر قطب الاقطاب رحلت کند قطب اوتاد را بجای او منصوب نمایند و هم
از زمرهٔ اینها کسے مجذوب گردد او را چند گاه میان ایشان صحبت روزی شود و هم فرمود
که پیش ازین صوفیان خوب بودند و طریق سلوک را درست داشتند حالا جز خط و لذت
نفسانی ایشانرا مقصود نیست و فرمود فقیه صوفی و شریف سنی نادر است و منکه محمد حسینی
ام فقیه صوفی و شریف سنی ام و عقیده من عقاید اهل سنت جماعت است و فرمود اجماع
اهل عقد و اتفاق ارباب فضل است اول درجه نبوت اخرین رتبه ولایت باشد و آنکه
صوفیان برعکس این گویند مگر ازین قصه غافل اند و فرمود محمد حسینی اگر دور بود آن
دوری عین حضور بود و فرمود خدا پرستی کار دیگر است و رضاجوئی کار دیگر و فرمود
من از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و آله وسلم سه مرتبه شنیده ام که فرمود ما سماع
شنیده ایم تو نیز بشنو بنابران مرا ذوق سماع بود المقصود کمالات و خوارق عادات
مخدوم المشایخ از قید تحریر بیرونست میر اشرف جهانگیر سمنانی در مکتوب می نویسند
که در سیر نخستین که بجانب دیار دکن واقع شد ملازمت سید محمد حسینی گیسو دراز میسر آمد
بغایت عالی شان یافتم و تصنیفات بسیار از سید سرزده در آخر مصنفات سید که در

وحدت الوجود مطلق ایمای بسبتی بصاحب فصوص کرده اند این فقیر را نامناسب افتاد تغیر
مزاج کرده بانواع دلایل عقلی ونقلی خاطرنشان سید نمودم اما فرصتی نیافت که دران
تصنیف اصلاح کرده آید وچون بسیر ثانی که بان دیار اتفاق افتاد سید موصوف بزیارت
حق پیوسته بود رحمه الله علیه العزیز بگوش پرهوش بشنوکه چنین ولی مادرزاد
درشان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه بمعرض بیان چه ایما فرماید بگوش اضغا
کن ودر کتاب واقعات محمدیه شیخ یعقوب سیلح در احوال عاشق شهباز سید محمد یوسف
الحسینی بنده نوازی آرد ومیگوید که روزی شخصی از کمال افراد در مجلس حضرت ایشان
ذکر کرد که شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه قدمی هذه علی رقبه کل ولی
الله گفته است وجمیع اولیاء انقیاد امروی نموده وضع رقاب خود ها کرده اند خواجه
گفت مراد از کل ولی الله تعالی اولیاء معاصر اند نه متقدمین ومتاخرین راوی گوید
شرح بزبان گفت یا بخاطر آورد بمجرد ورود خطره قصور در کشف خود یافت ودر اعضا علت
مرض مثل پیدا شد هرچند بمعالجه پرداختند سود نکرد آخر ندای شنید والهام شد که این
همه اعراض از اعراض است که در گفتار شیخ عبد القادر بوقوع آمد فی الحال سید معزز
وخواجه بزرگ زبان هدایت ترجمان بانتباه گشودند وبانابت التجا بخشوع ورجا بانجناب
نمودند وفرمودند صدق فصدق فی قوله یعنی شیخ عبد القادر در گفتن قول قدمی
آه صادق است وراست گفتار است بعد ازان بنیاد نهادند نبود ونه نام آنحضرت
وبتوسل آن اسماء متبرکه زبان معجز کشودند وچون اسماء عظام بانضرام رسانیدند خود را
بزمره قادریه منسلک گردانیدند وبعقیدت این بیت انشاء کرده ؎ دامنت سرپوش
باد ایما ؎ برسر جرم محمد قادری ؎ نود ونه نام کرامت نظام انیست ـ

بسم الله الرحمن الرحیم یا سلطان العارفین یا تاج المحققین یا ساقی الحمیا
یا جمیل المحیا یا برکة الانام یا مصباح الظلام یا شمس بلا افل یا دُرّ بلا مثل

يا بدر بلا كلف يا بحر بلا طرف يا باز الاشهب يا فارج الكرب يا غوث
الاعظم يا واسع الكرم يا كنز الحقايق يا معدن الدقايق يا واسط السلك
يا صاحب الملك والملك يا شمس الشموش يا زهرة النفوس يا هادى النسيم
يا محى الرميم يا عالى الهمم يا ناموس الامم يا حجة العاشقين يا سلطان
الواصلين يا خزانة الاسرار يا وارث النبى المختار يا مبدء جمال الله
يا نائب رسول الله يا كيد المصطفى يا سرّ المرتضى يا قرة العيون يا
ذ الوجه الميمون يا سلاب الاحوال يا صادق الاقوال يا سيف الله المسلول
يا ثمرة البتول يا ارحم الناس يا مذهب الباس يا مفتح الكنوز يا معدن
الرموز يا كعبة المقربين يا مقصود السالكين يا كريم الطرفين يا عميد
الفريقين يا قاضى الحاجات يا مفتح المعلقات يا حايط الاشياء
يا نور الملاء يا منتهى الامل يا رجائى حين ينقطع العمل يا سيد السادات
يا منبع السعادات يا ضياء السماء والارضين يا قاموس الواعظين
يا غوث الورى يا قدوة الثرى يا جميل العوايد يا من يرجى فى الشدايد
يا بحر الشريعه يا سلطان الطريقه يا برهان الحقيقه يا نور المعرفة يا
كاشف الاسرار يا غافر الاوزار يا طراز الاولياء يا عضد الفقراء
يا ذ الاحوال العظمه يا ذ الاوصاف الرحيمه يا ذ الكرامات الجلية يا
ذ المقامات العلية يا ذ المذهب الحنبلية يا امام الايمه يا فاتح المشكلات
يا مقبول رب الجنات يا شريف يا تقى يا نقى يا صديق يا معشوق يا
يا قطب الاقطاب يا فرد الاحباب يا سيدى يا سندى يا مولائى يا عونى يا غيانى
يا فارج كربى يا راحتى يا رحمتى يا قوتى يا رجائى يا غوثى يا غيانى يا
ضيائى يا شفائى يا رفيع الدرجات يا كافى المهمات يا سلطان ابو محمد

محی الحق والحقیقة والشریعة والطریقة والدین یا نور السرائر یا عبد القادر یا صاحب القدرة یا واهب النصرة یا من ظهر سره فی الدنیا والاخرة ارحمنا برحمتك یا ارحم الناس ہم راوی مذکور گوید بعد از ان ارواح شیوخ خود را خصوص روح مطهره خواجه معین الدین چشتی و روح سلطان المشایخ خواجه نظام الدین رحمه الله تعالی عنهما را در جناب شیخ الثقلین شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه شفیع خود ساختند پس آن هر دو بزرگوار ربغوث الابرار والاخیار استشفاع نمودند در حال شفاعت آن دو محبوبان الهی در باره سید عالی مقبول گردید که مغایشی زاید نعمت ولایت عاید گردید و مرض ملحقه کلیتا دفع شد یعنی خواجه بهیئت اصلی آمد رحمته الله علیه ذکر مناقب الصمد عاشق مقبول خاص صمدانی غوث وقت میر اشرف جهانگیر سمنانی رحمته الله علیه نقلست در سلارة الاسرار آمده که وی از پے نظیران روزگار بود شانے بغایت رفیع و همتی بلند و کرامتے وافر داشت مرید و خلیفه شیخ علاء الحق بنگالی بود صاحب لطایف اشرفی گوید که پدر عالی قدر او سلطان ابراهیم از سادات نور بخشیه بود و سلطنت ولایت سمنان داشت میر سید اشرف ولی مادرزاد بود که ابواب علم لدنی بروی کشاده بودند در عمر هفت سالگی قرآن را با هفت قرارت حفظ کرده بود و در عمر چهارده سالگی اکثر علوم نقلی و عقلی تحصیل کرده سیم احادیث نموده بود آنزمان پدرش وفات یافت ارکان دولت او را بجای پدر نشاندند اما او همیشه ازین امر متنفر بود اکثر اوقات بصحبت شیخ رکن الدین علاء الدوله سمنانی و دیگر مشایخ وقت بسر برد اما چون مشایخ وقت را معلوم بود که نصیبه او بجاے دیگر بسته اند از انجهت برای تربیت وی مقید نمیشدند شبے مهتر خضر علیه السلام را دید که گفت هنوز ترا کار بسلطنت در پیش است او بسبیل اجمال ملاحظه معانی اسم ذات بواسطه زبان در دل صنوبری میکرده باشد

و واقف انفاس نیز می باید بود زینهار ازین کار غافل مباش راوی گوید وے مدت دو سال
درین کار مشغول بود بعد ازان روح مطهر خیر التابعین اویس القرنی را در معامله دید که
آنحضرت اورا باذکار اویسیه خود مشرف ساختند تا هفت سال دیگر درین کسب مشغول بود
بعد ازان در آخر عشره ماه رمضان که منسوب بشب قدر بود زنده داشت در بست و هفتم
ماه مذکور باز مهتر خضر علیه السلام را دید که فرمود ای اشرف در امور سلطنت کشود این کار دشوار است
اگر وصال یار میخواهی برخیز و متوجه بلاد هند شو که پیر حق نمای تو انجاست پس وی دست
از کار و بار دنیا مطلق باز داشته و امر سلطنت به برادر خود سلطان محمد تفویض نموده پیش
والدهٔ خود که از اولاد خواجه احمد یسوی بود رخصت و رخواست نمود وی گفت ای فرزند
پیش از انکه تو از عدم بوجود آئی روحانیه شیخ احمد یسوی بمن بشارت داده بود که ترا فرزندے
شود که افاق از نور ولایت او منور گردد اکنون آنوقت رسیده مبارک باد من خود ترا
بحق سپردم پس عمر بست و سه سالگی بکمال همت و جوانمردی از ملک سمنان برآمد شیخ علاء الدوله
سمنانی از راه مهربانی تا چند منزل رفاقت نموده رخصت شد تا سمرقند اکثر مردم همراه
بودند از انجا همه را رخصت نمود و بقدم تجرید برآمده از انجا در خطه اوچ ملتان بشرف صحبت
مخدوم جهانیان مشرف گردیده بعد ازان در دهلی رسیده زیارت مشایخ وقت را
دریافته از انجا در شهر بهار رسید و نماز جنازه شیخ شرف الدین یحیی منیری ادا نموده
متوجه خدمت شیخ علاء الحق گردید گویند از انوقت که وی از سمنان راهی شد تا رسیدن
بمنزل مقصود مهتر خضر علیه السلام هفتاد بار خبر آمدن وے بشیخ علاء الحق رسانیده بود
که شاهبازے از ولایت سمنان پریده است و جمیع مشایخ وقت دامها بر پا کرده اند اما
من برای تو می آرم چون قریب بدو کروه رسید بموجب اشاره مهتر خضر علیه السلام
شیخ با اصحاب خود باستقبال برآمد و از کمال توجه او را دریافت و بتعظیم در سواری
شیخ اخی سراج پیر خود که یافته بود از کمال مهربانی دست گرفته او را در آن نشانند

وخود بر سواری دیگر نشست احوال پرسان وشفقت کنان متوجه خانقاه گشت خادم
خانقاه شربت دنان پیش آوردند شیخ اول چند قاش خود تناول کرده بعد ازان بوی
ایثار نمود بعد ازان در حجره برده بشرف بیعت والاجودت بهرمند گردانید واشغال و
اذکار تلقین فرمود مدت چهار سال در خدمت شیخ بمرتبه تکمیل وارشاد رسید گویند ازمان
شیخ برای لقب او در حجره مشغول گشت او از برآمد که اشرف جهانگیر است پس ازان روز
او را جهانگیر لقب شد چنانکه خود گوید ؎ مرا از حضرت پیرے جهان بخش ؛ خطاب
آمد که ای شرف جهانگیر ؛ کنون گیرم جهان معنوی را ؛ که فرمان آمد از شاهم جهانگیر
بعد ازان چون مقرر شد که او را در دیار جونپوری باید رفت بخدمت شیخ معروض داشت
که دران دیار شهریست ما را بسوی چگونه صحبت برآید مراد ازین شیر حاجی چراغ هند
سهروردیست شیخ فرمود شیر شرزه را چه کند ترا آنجا یک بچه بهرسد که کار او را کفایت
کند پس بموجب اجازه شیخ متوجه دیار جونپور گردید چون در قصبه منیر رسید شیخ شمس الدین
او هری بشرف ملازمت مشرف شد امیر اشرف جهانگیر را رسم بود که در وقت مسافرت
علایق ظاهری مثل اسپان وشتران وخیمه وخرگاه وخدمتگاران وکثرت نفرات از هر اقسام
جمعے کثیر همراه بودند شیخ شمس الدین ازدیدن اسباب ملوکانه متغیر گشت که درویشان
را با اینهمه چه نسبت سید اشرف بر خطره او آگاه شد وگفت غرض از حاصلے کاریست
انبار بهر نوعے که ظاهر است کو باش بهر کس نیست لازم راه تجرید چو آوان تو شد
توان او باش پس ازانجا در قصبه محمد پور رسید جماعتے علماء وفضلاء آنجا برای
ملازمت آمدند از هر اقسام سخن برآمد رفته رفته کلام در منقبت خلفاء راشدین
که یک رساله از ایشان تالیف شده بود ذکر آن شد هر کدام شوق دیدن آن اظهار
کردند ملا ان حسین کتابدار بموجب اجازتش رساله آورده پیش نهاد چون علماء در
مناقب امیر المومنین علی کرم الله وجهه زیاده رزد یگران یافتند بشدت در بحث آمدند

سید از راه معقول و منقول چیزے میگفت ایشان از غلبه تعصب گوش نمیدادند پس
در خانها رفته سید را برفض منسوب کرده استفتا نوشتند که روز جمعه بعد از نماز جمعه
نموده آزارے رسانند سید خان مردے دانشمند و سرحلقه فضلا اورا انجواب نمودند
که سید اشرف آنچنان کسے نیست که شما در خاطر آورده آید قوت مقاومت او با بارو
شما نیست اگر خیریت دارین خود میخواهید توبه کرده پیش آئید پس سید خان مضطرب
گشته وقت صبح سرور قدم آنحضرت آورده عذر خواست و گفت که جواب علماء من
میگویم احتیاج نیست حضرت متوجه شوند بعد از نماز جمعه هر کدام حاضر شدند و استفتا
پیش انداختند سید خان گفت تخطیه شما بسبب حضرت علی است کرم الله وجهه
که اندک زیاده واقع شده گفتند آرے سید خان گفت این تخطیه بر غیر سید می رود
نه بر سید چه اگر کسے پدر و مادر خود را بغلو بستاید باک نیست علماء گفتند مرد درین
روایت دلیل نمائید پس او از کلام جامع العلوم نقل کرد که الناس ابناء الدنیا
ولا یلام الرجل علی احب ابویه و بمدحهما یعنے مردان ابناء یکدیگراند در دنیا
ملامت کرده نمی شود مرد بشدت دوستی پدر و مادر خود و بمدح و توصیف ایشان
بمجرد استماع این روایت هر یک از معارضان دم کشیدند آخر هر یک بعذر پیش
آمدند بعد ازان از انجا در قصبه ظفر آباد رسید مردم از هر قسم روی نیاز پیش
آوردند روزے چند مسخره بموجب اشاره بعضے حاسدان سیے را بر نعش کفن
کرده بطریق جنازه پیش آوردند و بگریه و زاری درخواست نمودند که درویشان
نماز او بگذارند هر چند تغافل کردند فائده نکرد چون پیر بجد شدند میر اشرف
سیے از اصحاب خود را فرمود که هر چه میگویند بکن بمجرد تکبیر جنازه گفتن مرغ روحش
پرواز کرد آنرا هر چند اشاره کردند که حرکتے نا ملایم نماید که باعث خنده گردد
سود مند نشد آخر پشیمان شده اورا دفن نمودند و ازین خارق شور در قصبه افتاد

مردم بیقیاس از هر طرف بخدمت وی رسیدند همدران ایام شیخ کبیر سر هر نوری
از تحصیل علوم فارغ شده میخواست که جاے مرید شود شبے در واقعه دید که بزرگ سرخ
رو نورانی او را دست گرفته مرید ساخت او در خاطر آورد که صاحب ولایت این دیار
شیخ حاجی چراغ هند است پیش او روم چون بخدمت او رسید انصورت خواب
که دیده بود نیافت متحیر در خانقاه او می بود چون غلغله ولایت میر اشرف در گوش
رسید توجه بوے نمود بمجرد دیدن صورت خواب در بیداری پس سر از قدم بوسی
آورده مرید شد آنحضرت رو باصحاب کرده فرمود که این همان بچه شیر است که شیخ فرموده
من انتظار او داشتم الغرض چون این خبر بشیخ حاجی هند رسید گفت کبیر جوان مرد
شود از استماع این مقدمه میر اشرف جهانگیر بزبان راند که فرزند کبیر غم مخور
که پیر کبیر خواهی شد ولیکن از انجا که صادر شده است او را چیزے بگو پس وی گفت
اول حاجی بمیرد بعد ازان کبیر سخن هر دو اکابر بجای خود آمد که شیخ کبیر را در عمر
بست و پنجسالگی آثار ضعف و پیری ظاهر شد و شیخ حاجی چراغ هند پنجسال پیش ازو
از میعالم نقل کرد بعد ازان سید میر اشرف در شهر جونپور رسیده قاضی شهاب الدین
را بفیض ارشاد تلقین نمود بعد ازان از انجا موافق وصیت شیخ خود متوجه کچهوچه شد
و در انجا اقامت اختیار کرد پس آنزاره جا باد نامزد کردند در لطایف الشرحی آمده
میر اشرف مسافرت بسیار نموده اند چندمرتبه بزیارت حرمین شریفین رفتند چنانکه در
یک سفر که معظمه شیخ بدیع الدین مدار رفیق صحبت او بود و اکثر بزرگان وقت را دیده اند
مثل سلطان ولد را در روم و شیخ عبد الرزاق کاشی در کاشان و خواجه بهاء الدین
نقشبند در ماوراء النهر میر سید محمد حسینی گیسو دراز را در دیار دکن و میر علی همدانی در
همدان و مخدوم جهانیان و راجه ملتان دریافته اند عمر شریف از صد تجاوز کرده بود
بعد ازان علامت بیماری رونما گشت همدران ایام شیخ نور قطب عالم بطریق سیر تشریف

آورد دیگر بزرگان دیار جونپور حاضر شدند مخدوم زاده فرمود که حق تعالی برادر را
صحت بخشد که باعث هدایت خلق است گفت بعد ازین بقا و صحت مخدوم زاده را
ارزانی باد که میان من و محبوب من حجابے رفیق پیش نمانده است و میخواهد که دست
بدوست پیوندد و این شعر خواند ؎ دل زتن عریان شده جان از خیال ؛
میخرامد در نهایات وصال ؛ بعد ازان فرمودند که درمیان کفن من قبر از خشت
برآرند غرض بحدے که نماز توان کرد و طولش مقدار قامت و قد وسط آن از
قد یکدست بالاتر چون مرقد موجود شد چند اوراق کاغذ همراه گرفته خود در قبر درآمد
و یک شبانروز در انجا بود و انچه واقعات قبور و دیگر مقامات عالی که رو داد همه را
نوشت چنانکه تمام احوالات در رساله بشارت المریدین موجود است پس فرمود هر که
بر سر مرقد من از روی اخلاص خواهد آمد انشاء الله تعالی هرگز بے بهره نخواهد رفت
الحق این مقدمه پیش اهل بصیرت ظاهر است چنانکه صاحب مرارت الاسرار گوید چون
این فقیر را ذوق دیدن مهتر خضر علیه السلام و سایر رجال الله پیدا شد آنزمان
خواجه بزرگ در معامله اشاره فرمود که بر مرقد میر اشرف برو انجا مراد خواهی رسید
بنده عرض نمود رفتن آنجا شرط است فرمود با حق سبحانه هر جا را برکتے و خاصیتے
بخشیده است و بجهت کشود هر کار وقتے معین کرده پس باید که در آنوقت در آنجا رسد
تا بآن عطا یافایز گردد راوی گوید آنجا رفته انواع فیض حاصل کردم المقصود
روز وفات سید حاجی عبد الرزاق که از اولاد عالی نژاد حضرت غوث الثقلین
رضی الله عنه بودند او را خرقه خلافت چشتیه و قادریه و چهارده خانواده که
که رسیده بود عطا نموده جانشین خود گردانیده بعد از نماز ظهر مردانه وار بر دست
تمام به نشست و قوالان را طلب فرمود و سماع نمود مطربے شعر سعدی میخواند
و خود نیز از غلبه شوق وصال موافقت میکرد و این شعر میگفت ؎ گر بدستت

آمدست اجلم ❊ قد رضینا بما جرى القلم ❊ واین ابیات نیز خواندند ❊ خوبتر زین
دگر نباشد کار ❊ یار خندان رود بجانب یار ❊ سیر بیند جمال جانان را جان سپار
فگار خندان را تنگ در بر نگار برگیرد تا قیامت بخواب در گیرد پس در عین مشاهده
جان بحق سپرد رحمه الله علیه العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل فرد افضل در
شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه میفرماید در لطایف اشرفی می آرند که شیخ
کبیر خلیفه میر سید اشرف جهانگیر سمنانی که سبق فضایل ایشان مذکور شد روزے بجناب
شیخ خود بعرض رسانیدند که مقوله مشهور که از حضرت غوث الثقلین نقل میکنند قدمی
هذه علی رقبة کل ولی الله وقوع این کلمه شریفه چگونه بود فرمودند کلمه مفتی به
است دلیلش آنکه شیخ حماد از جمله مشایخ غوث الثقلین است و غوث الثقلین
در حین جوانی در صحبت شیخ حماد می بود روزے با ادب تمام در صحبت وی نشسته بود
چون برخاست و بیرون رفت شیخ حماد گفت این عجمی را قدمیست که در وقت وی
بر گردن همه اولیا خواهد بود و هر آئینه مامور شود بانگ بلند گوید قدمی الی آخره
و همه اولیا کردن نهند و گفت وقتیکه شیخ عبد القادر در رباط خود و در مجلس میگفت
عامه مشایخ قریب پنجاه تن حاضر بودند اکنون حاجت استفتا نیست بعد ازان
گفت که در طبقات الصوفیه دیده ام که حضرت غوث الثقلین را تصرف از حیات در
ممات بیشتر است چه در حیات بمصداق انا بشر بعضے امور بشری و برخے از علایق
طبعی مانده بود که مانع جزوی کمالات و صدور اندکے واردات بیشد بخلاف
در ممات که مکشوفات کلیات و جزویات روی نموده و هم رو مینماید و گفت بر روی
زمین هیچ ولی نمانده مگر که گردن خود را پست کرد و بعضے گفته اند که یک کس از عجم
تواضع نکرد بدین شومیت حال وی را متواری شد و گفت انا من المتواضعین
و این است بزبان مبارک شیراز سه گر من آلوده دامنم چه زیان ❊ همه عالم گواه عصمت اوست

ذکر مناقب الصدق قدوة المفاخر قطب الدوائر مستقی مهبط آثار عشقی مظهر انوار مخفی محرم راز ذوقی مطرح اطوار شوقی فرد وقت سید محمد بن جعفر مکی رحمه الله علیه نقلست صاحب اخبار الاخیار گوید

وی مرید وخلیفه شیخ نصیر الدین محمود است حالی بغایت قوی داشت وهمتی بلند وپیر بی باک بود وسخن اکثر مستانه میگفت وآبا کرام او شرفا مکه بودند وازانجا بدهلی آمدند بعد ازان در قصبه سرهند اقامت نمودند چنانکه مرقد وی نیز در سرهند است واو مصنفات بسیار دارد مثل رساله روح وپنج نکات وبحر الانساب ودقایق المعانی وبحر المعانی وغیره واو مسافرت بسیار کرده بود واکثر مشایخ وقت را دیده وبا جمیع رجال الله صحبت داشته بود وکتب سماوی چنانکه توریت وزبور وانجیل وغیره از صحایف خوانده بود وخود در بحر المعانی گوید که مدت بست سال در آستانه شاهدان حضرت لایزالی فقیر پیشانی بوده است وچهار سال وسه ماه ودوازده روز در خدمت فرد حقیقت شیخ نصیر الدین محمود پیر خود بودم بعد از ارادت در سه کار بودم پنجوقت آب وضو شیخ بر دست فقیر بود وهر روز کلوخها را بر رخساره خویش صاف میکردم وسقای درگاه من بود بعده بر حکم اجازت سجده دهشتاد ولی را دریافتم واز هریکی نعمتها من رسیده وهم در بحر المعانی خود فرماید چون از دولت فرد حقیقت شیخ نصیر الدین محمود در سلوک ترقی شد تجلی صفات متجلی ذات که مقام فردانیت است بشرط مستوری نزول کردم فرد حقیقت را در واقعه دیدم که ذکر خفی میگفت در آمدم وردی نیاز بخاک مالیدم بر زبان مبارک راند ای شهباز میدان لاهوت وای چالاک عالم جبروت وای باخته ملکوت وناسوت بعده میلی در دیده من کشید وفرمود این میل از نور جمال ذات است بعده چون شب شد در سفر شدم از شهر خلان در مصر رفتم بیابوس شیخ اوحدی سمنانی مشرف شدم که دران وقت قطب عالم او بود وی نیز همان کلمات که

فرد حقیقت نو اختہ بود بنواخت و بندہ را در حجرہ خویش گنجے فرمود تا قالب من نور شد
و محیط عرش اعظم گشتم و عرش مجید در دیدہ من مقدار خردل شدہ بعدہ نظر در خود کردم کہ
ہمہ موہای وجود من صورت شدہ و ہر یکے صورت را نظر میکردم کہ ہمچو صورت خویش میدیدم
بعدہ صور تہا محو شدن گرفت بعدہ نظر کردم کہ جمیع عالمہای افلاک و انفس لاکیف شدن
گرفت ہمچنین در طرفۃ العین ہفتاد ہزار عالم تجلیات را سیر کردم بعد ازان کلام بیواسطہ
شنیدم بعد ازان تجلی ذات مشرف شدم کہ کیفیت آن بمشاہدہ تعلق دارد ازان تاریخ باز
در مقام لاہوت کہ مقام فردانیت است نزول کردم پس بعد از تجلی ذات ہفدہ روز در
حجرہ شیخ احمد سمنانی بیہوش افتادہ بودم درین ہفدہ روز شیخ ہر روز در حجرہ
می آمد و بوسہ بر پیشانی من میزد اگر شیخ مطلع احوال من نمی بود خود مصاحبان شیخ مرا
دفن میکردند کہ مردہ است بعد ازان بعالم صحرا آمدم و بجای درد قایق معانی فرماید
مدت نہ سال در ترقی تحقیق بودم نہ خواب داشتم و نہ خور بعدہ از دولت قطب
الافراد شیخ نصیر الدین محمود پیر ارادت و قطب الحقیقت شیخ نجم الدین عینی پیر بر
سمت خود بدین نور رسیدم و این نور را دیدم کہ قاعدہ بالای عرش است نامحدود
و نا متناہی بعدہ در سوم سال دیگر نور مذکور شدم ؎ چون شدم من نور در رگہای خون
ژان دو چشم عاشقان گشتم بصیر ؎ آرے محیط عالم ہا سواد اعظم است و این سواد
اعظم نور سیاہ است کہ بیاض عالم ہا از وست چنانکہ پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم میفرماید
علیکم بالسواد الاعظم یعنے لازم گیرید بر خود سواد اعظم پس ایفرزند سواد اعظم
نور نبوت است و نور ولایت کہ نبی و علی علیہما السلام ست و این نور سواد اصل است کہ مصدر
موجودات است و این نور سواد اعظم کہ مراد ازین نور نبی و ولی است ماورای عرش است
و بیرون از شش حدود است اما این مقام سواد اعظم خطرہ عظیم دارد کہ والمخلصون علی
خطر عظیم واقع است بچندین ہزار اقطاب و افراد درین سواد اعظم کہ مخاطرہ عظمی است

چون سر سوزن التفات ماسوی اللہ مر ایشان را نشد در عدم قوالب گشتند اما این بندہ
نبوی از دولت پیر ارادت و تربیت ازین نور سواد اعظم بسلامت گذشتم الحمد للہ
لا نہایت ولا غایت بہذہ المشاہدات التی مررت بفضلہ من نور
السواد الاعظم بشروصلتہ ؎ وآن نور سیہ از عرش بالاتر دان ؛ زان
نیز گذشتم نہ این ماند نہ آن ؛ الانسان نوری من نور اللہ تعالیٰ حکایت
آنست راوی گوید بحالات سید مکی آنقدر نیست کہ در قلم توان آورد مصنفات او
شاہد حال اوست رحمۃ اللہ علیہ العزیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل عارف
مکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ میفرماید صاحب فضایل
قادریہ بسند صحیحہ می آرد و میگوید کہ حضرت ایشان بعد وضع رقاب در بحر المعانی
میگفت سمعت عن ابی العباس الخضر علیہ السلام کلاما فی مقامات
الشاہدین الازلی فقال واللہ ماجاء ولا یجیٔ تحت السماء الخضراء
مثل الشیخ عبد القادر الجیلی فی المعشوقیۃ وہ لہ مشربٌ من الروح المقدس
الاحمدیۃ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یعنے شنیدم من از ابو العباس مہتر خضر علیہ السلام
کلامی را در مقامات شاہدین ازلی پس فرمود قسم بخدا است کہ نیامد و نخواہد آمد زیر آسمان
سبز مانند شیخ عبد القادر جیلی رضی اللہ عنہ در مقام معشوقیت و مر او را مشربے بود
از روح مقدس احمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ایضا سید مکی در بحر المعانی گفتہ
کہ حضرت سلطان الاولیاء سید عبد القادر جیلانی در مقام محبوبیت شہرت تمام دارد
و دیگر محبوبان نے پس از نیجا معلوم می شود کہ سلطان اویس قرنی در مقام محبوبیت شہرت
دارد لاکن بشان مستوران و محبوبیت آنحضرت شہرت تمامہ دارد و مانند شہریار محبوبیت
حبیب خدا محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم ذکر مناقب الصدق قبلہ ارجمند
ہادی حق پسند محرم راز شہریار بلند پرواز عارف کامل باحق

واصل قدوة العارفین زبدة الواصلین خواجه بهاء الدین نقشبند

رحمه الله علیه نقلست حضرت ایشان شانی بزرگ وهمت بلند ونفسی قاطع
داشتند که باندک توجه ساکنان سفلی را بمقام علوی میرسانیدند صاحب نفحات
الانس فرماید که اورا نظر قبول بفرزندی از خواجه محمد بابا سماسی است که وی
پیش از ولادت خواجه نقشبند بارها بکوشک هندوان میگذشت ومیگفت که ازین
خاک بوی مردی می آید که کوشک هندوان قصر عارفان شود وقتی آنجا رسید
وفرمود که آن بوی زیاده شد شاید آنمرد متولد شده است گویند در آنوقت از
ولادت خواجه سه روز گذشته بود که جدا وخواجه را بنظر محمد بابا سماسی آوردند
ایشان فرمودند که این فرزندمست ومن اورا بفرزندی قبول کردم وروباصحاب
آورده گفت که این مرد است که ما بوی وی شنیده ایم زود باشد که مقتدای روزگار
شود پس روبجانب امیر کلال کرد که بزرگترین خلفای وی بود وگفت درحق فرزند
بهاء الدین شفقت وتربیت دریغ نداری وترا بجل بکنم اگر تقصیر کنی امیر برپاخواسته
دست برسینه نهاد وعرض نمود که مرد نباشم اگر تقصیر کنم وتعلیم آداب طریقت بحسب
صورت از امیر کلال است گویند وی چهارساله بود که خوارق عادات از وی ظاهر
شدن گرفت همدران ایام حکیم اتاکه از مشایخ ترک بود ویرا بخواب دید که خواجه
نقشبند را بدرویشی سفارش میکند چون بیدار شد صورت اندرونش درخاطرش
بود روزی در بازار بخارا با او ملاقات شد بمجرد ملازمت خواست که خواب خودرا
ظاهر سازد بزبان ترکی وی گفت آنچه درخاطر است پیش ما عیان است حاجت بیان
نیست خواجه گوید ازین سخن وی میل خاطر من بصحبت او بسیار مایل شد شش سال در
خدمت او بودم بعد ازان با دشاهی مملکت ماوراالنهر بروی مسلم شد پس اورا
سلطان خلیل گفتن گرفتند در آن حالت هم درخدمت او بودم مدت شش سال دیگر

ایران گذشت بعد از مدت مذکور مملکت مجازی او را زوال شد پس تمامی کار دنیا بر دل من
سرد گشت به بخارا آمدم در انجا بخدمت خواجه امیر کلال پیوستم که خواجه محمد بابا سماسی تربیت
مرا حواله بدو کرده بود امیر کلال یذکر خفی اجازت فرمود گویند از زمان خواجه محمود فغنوی
گرفته تا وقت امیر کلال ذکر جهر میگفتند اما از وقت خواجه بزرگ ذکر خفی اختیار افتاد الا
مرسالها خواجه در خدمتش سیر سلوک نمود تا بمرتبه تکمیل رسید اکثر اوقات امیر کلال در مجمع
اصحاب خود رو بخواجه کرد فرمودے انچه خواجه ما محمد بابا سماسی در حق من تربیت کرده بود
من در حق تو وصیت او بجا آوردم مرغ روحانیه تو از بیضه بشریت بیرون امد اما مرغ همت
تو بلند پرواز افتاده است اکنون اجازت میدهم هر کجا بوی از ترک رسد در کا طلب
خود تقصیر مکن الکلام از امیر رخصت شد بسیار اکابر را مثل خواجه احمد یسوی وغیره دریافت
از انها انواع فیض ربوده بعد مدت دراز بسمندار شاد متمکن گشت عالمی بفیض او
هدایت یافتند مثل خواجه علاء الدین عطار و خواجه محمد پارسا وغیره من کلامه صاحب
نفحات گوید بخدمت خواجه پرسیدند در دیشے شما را بورث است یا بکسب فرمود بحکم
جذبته من جذبات الحق باین سعادت مشرف شدم باز پرسیدند در طریقه شما ذکر جهر
و سماع و خلوت میباشد فرمود نمی باشد پس گفتند بنا و طریق شما بر چیست فرمود خلوت
در انجمن باشد یعنے ظاهر با خلق باطن بحق چنانکه گفته اند ؎ از درون شو آشنا
و ز برون بیگانه وش ؎ اینچنین زی بیا روش کمتر بود اندر جهان ؎ و فرمود لا اله
نفی اله طبیعت است و الا الله اثبات معبود بحق و محمد رسول الله خود را در مقام
فاتبعونی در آورد نست و مقصود از ذکر آنست که بحقیقت کلمه برسد و حقیقت کلمه
آنست که از گفتن کلمه ما سوی الله بکلی نفی شود بسیار گفتن شرط نیست فرمود
بسر توحید می توان رسید اما بسر معرفت رسیدن دشوار است و فرمود حضرت
عزیزان یعنے خواجه علی را منتی میگفت که زمین در نظر اینطائفه چون سفره ایست

و میگویم چون روی یافتی است که هیچ چیز از نظر ایشان غائب نیست غرض او را اسخان
عالی بسیار است و کرامات و خوارق عادات مثل احیاء اموات لاشمار که درین مختصر گنجایش
ان ندارد گویند در وجه تسمیه نقشبند خواجه اختلاف است بعضے گویند چون خواجه محمد بابا
سماسی تربیت او را حواله بامیر کلال کرده بود فرمود که نقش بهاء الدین را بر بند از انجهت
او را نقشبند گویند و بعضے میگویند که هر طالبی از راه صدق بخدمت وی میرسید در نظر
کیمیا اثر نقش معنوی بر دل آنکس بسته میشد از انجهت او را نقشبند گویند و بعضے گویند
مریدان خود را نقش اسم ذات نوشته میداد که بر دل صنوبری تصور نمایند تا دل موصوف
بصفت بیت الله گردد و خواجه عبد الرزاق که یکے از فرزندان خواجه عبد الله احرار
است میفرماید که خواجه بهاء الدین بحکم شریعت بکسب قالین بافی مشغول بود ازان
رو او را نقشبند گویند و وجه آخر بصحت رسیده که صاحب مناقب غوثیه آورده که شیخ
عارف عبد الله یمنی در کتاب خوارق الاحباب آورده است که از زبان خواجه سمرست
شنیدم که او از بعضے از قلندران دیرینه سال نقل میکرد که خواجه نقشبند نخستین بملازمت
خواجه امیر کلال مشرف شد حضرت امیر او را بتغل اسم ذات تلقین فرمودند و متوجه احوال
ایشان گشتند لیکن تصور اسم شریف در ضمیر شان متمکن نمی گرفت خواجه را تفرقه تمام
پیش آمد سر بصحرا نهاد آنجا ایشان را از مهتر خضر علیه السلام ملاقات شد خضر فرمود که
ای بهاء الدین مرا اسم اعظم از شیخ عبد القادر جیلانی رسیده است و ترا می آگاهانم که
بحضرت شان توجه آرزو کار شما ساخته شود پس همانشب خواجه از جمال جهان آرائے
حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه مشرف گردید که آنحضرت انگشتان دست راست
خود را که چون نقش اسم ذات است بطرف خواجه نمودند بمجرد دیدن آن نقش اسم اعظم
در ظاهر و باطن او منتقش گردید که هر شے در نظر محسوس وی اسم اعظم میشد حتی که در وقت
بافتن کمخاب اسم ذات بجای کلهار او منقوش میگشت چنانکه اینمعنی شهرت گرفت بعضے از

همراز آن ازوی استفسار نمودند خواجه فرمود که این قسم فیض از فیوضات انشعب
مبارک است که حضرت غوث الثقلین در حق ما ارزانی داشت راوی گوید پس وجهه
شهرت خواجه ما نقشبند از الوقت است که حضرت غوث الثقلین نقش اسم ذات را
در باطن ایشان بسته وخواجه ما نقشبند در دلهای طالبان خدا می بندد وهم وی
گوید ایشانرا در طریقه نقشبندیه خواجه بزرگ میگویند چنانکه در سلسله چشتیه خواجه
معین الدین چشتی را خواجه بزرگ گویند رحمة الله علیه العزیز بگوش پر هوش
بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه میفرماید
صاحب مناقب غوثیه پسندی آرد ومیگوید که شیخ عبد الله البخی در کتاب خوارق
الاحباب می نویسد وبروایت صحیحه میگوید که از زبان فیض ترجمان خواجه خواجگی سرمست
شنیدیم که وی میگفت روزی بخواجه ما خواجه بهاء الدین نقشبند از مضمون قول
حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه که قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله است
پرسیدیم که ایا برگردن جمیع اولیاء است یا برگردن اولیاء زمانه آنحضرت است
فرمودند ای سرمست از کلام غوث الاعظم رضی الله عنه یقیناً چنین برمی آید که همه
اولیاء الله چه متقدم وچه متاخر همه گردنهای پست کردند واز اقوال معاصرین چنین
معلوم می شود واین نیکو ظاهر است که خواجه ما ابو یوسف همدانی رحمه الله علیه دران
زمان بودند ووضع رقاب کردند ومنکه بندهٔ بهاء الدین ام میگویم قدامه علی عینی
بل علی بصیرة قلبی یعنی آنقدم مبارک برچشمان من ثابت است وبلکه بر بینائی چشم
باطن من که دیده دل عبارت ازوست ؎ سر بزیر قدمت می نهم ومی نازم ؛
چشم بد دور که امشب شب معراج منست ؛ **ذکر مناقب الصدیق قدوة
العرفاء وهبی زبدة العلماء کسبی سید القوم فخر الزهاد ورئیس
مرتاض قطب الآفاق فضل العشاق بابا اسحاق مغربی.** رحمة الله علیه

حوالی الخوارق علامه

وی مرید وخلیفه شیخ محمد مغربی بوده که بغایت عظیم القدر وهمت عالی داشت همیشه درستر کرامت
خود میکوشید سوای ریاضات ومجاهده چهل حج بقدم تجرید کرده بود وخوارق عادات
وکمالات او مشهور آفاق است وسلسله ارادت او ازجهت کبر سن بسه چهار واسطه
بشیخ ابو مدین مغربی میرسد صاحب تحفة المجالس مینویسد که بابا اسحاق مغربی بعد از وفات
پیر خود شیخ محمد مغربی سه چهار روز بر سر مرقد وی بود هر روز خادم خانقاه شیخ پیش وی
می آمد و مبلغ برای خرچ فقرای خانقاه می طلبید بابا اسحاق پیش قبر شیخ میرفت و مبلغ
مقدار صرف از پایان مرقدش می یافت و آنرا حواله خادم میکرد روز چهارم در خاطر
بابا اسحاق گذشت که برای خرچ روزینه بروحانیه شیخ تصدیع دادن نامناسب وکمال
سوی ادب است پس درخواست رخصت نمود واز بشارت روحانیه شیخ خود بجانب
ملک هندوستان مسافر گشت سیر کنان در وقت سلطان فیروز شاه در اجمیر رسید مدتی
در روضه خواجه بزرگ قیام داشت شبی در عالم رویا از انحضرت بشارت یافته در
قصبه کنتور که از توابع ناگور است توطن اختیار نمود وهمیشه در فقر و فاقه از کمال مسکنت
واستغنا گذران اوقات میکرد و کمال ولایت خود را از نظر اغیار مستور میداشت ولیکن
دوستان حق کجا مخفی می مانند آخر سلطان فیروز شاه بخدمتش نیازمندی اظهار نمود
ودیگر مردم از هر طرف روی ارادت بوی آوردند وهم در آنجا می آرند که روزی
بابا اسحاق بطریق سیر بجانب قصبه از سواد دهلی تشریف برد و بر لب جوی
زیر درخت سفرجل در قصبهٔ مذکور چند روز اقامت نمود شیخی زنار دار که
مرد دولتمند سر حلقه قوم بود بخدمتش وی اعتقاد تمام پیدا کرد اکثر اوقات
حاضر میشد روزی از سر عجز اظهار نمود که بنده را از متاع دنیا همه چیز موجود
است مگر اولاد ندارم دبر سر اینحرف گریه بسیار کرد چون وقت بابا خوش بود
بزبان گذشت که از برکت یاحی یا قیوم پنج پسر ترا نصیب شوند اما بشرطیکه

پسر کلان را بمن دهی او بعد آرزو قبول کرد بعد ازان با با اسحاق بولایت خراسان
رفت بعد مدت دراز باز بدهلی آمد و از انجا در قصبهٔ مذکور و هانجا بر لب جوی منزل کرد
و آن درخت توت که بر گهایش خشک شده بود بمجرد تشریف بردن آنحضرت
یکبار بر گها آورده سبز گشت از ظهور این خوارق در قصبهٔ مذکور شهرت بسیار
شد آنزمان زنار دار مسطور نیز آمده بشرف خدمت بهره مند گردید و التماس
نمود که از برکت انفاس متبرکه آنحضرت پنج پسر به بنده نصیب شدند با با گفت
که الحال پسر کلان را با باید داد او قبول کرد روز دیگر از کمال نیازمندی با با اسحاق
را در خانه خود مهمان برد و پسر کلان را مخفی داشت یک غلام بچه را بجاے او بلباس
فاخره آراسته با چهار پسر پیش با با آورد با با اسحاق گفت من پسر کلان ترا
میخواهم او اشاره بجانب غلام بچه کرد که پسر کلان من است با با فرمود نی او
در خانه تو مخفی است زنار دار عرض نمود که شما را در خانه خود آوردم هر جا که باشد
بگیرند پس با با اسحاق آواز بلند فرمود فرزندم قوام الدین چرا حجاب میکنی
بیا معاً آن پسر لبیک گویان حاضر شد و سر و قدم با با نهاد و کلمهٔ شهادت بر زبان
راند با با اسحاق از کمال مهربانی او را در کنار خود گرفته بفرزندی قبول
کرد و او را با خود بهمراه برد و در تربیت او مشغول گشت از برکت نظر مبارک
او در چند مدت بعلوم ظاهری و باطنی بهره مند گردید چون بهر بست و پنجسالگی رسید
ازین عالم انتقال کرد با با اسحاق را کمال کوفت شد تا سه چهار سال در فراق او
بودند چون درد هجران از حد شد الهام الٰهی شد که ای اسحاق ترا به از قوام الدین
فرزندے عطا کردیم و صورت او را نیز در باطن نمودند که ازین فرزند معنوی
سلسلهٔ تو روشن خواهد شد پس با با از غایت شوق و تجسس آنصورت فرزند
موعود می بود اکثر مریدان و طالبان خود را میفرمود که هر جا بچنین علیه پسرے

بهم رسد بیارید یا مرا آگاه سازید اتفاقا همدران ایام وقت نماز عصر بادے
تند سیاه در شهر وہلی پیدا شد چنانکه عالم تاریک گشت وخلق را اضطرابے عظیم رو داد
در انحاد ئک دایه از ملک زاده های اشراف شهر پسرے را از صاحب خانه خود بیرون
برده بود دران تاریکی راه خانه گم کرد در کوچه دیگر افتاد ودر آنجا یک قافله فرود
آمده بود میان آنجا صه رفت اهل قافله اورا با پسرے صاحب جمال دیده پیش از
نماز فجر همراه گرفته بجانب ودآبه روان شدند وهمان ایام نجیب نساج بجهت
تجارت رفته بود آن پسر را بهر قسم از اهل قافله گرفته در خانه خود اورا وبجاے
فرزند پرورش میکرد از اتفاق حسنه مولانا صدر الدین نبیره مولانا شهاب الدین
همدانی بجاے بجهت کارے عزم مسافرت کرد چون برای رخصت پیش بابا اسحاق
آمد بزبان مبارک فرمود مولانا اگر اینچنین شکل پسرے آنجا بنظر تو آید البته برای
من خواهی آورد چون مولانا صدر الدین آنجا رسید آن پسر را که نجیب نساج
آورده بود بهمان شکل دید که بابا اسحاق فرموده بودند بهر قسم ازوی گرفته
بخدمت بابا اسحاق آورد حضرت ایشان بخوری تمام در فرزندی گرفت واورا
شیخ احمد نام نهاد دران ایام او چهار ساله بود باقی کیفیت تربیت وتکمیل او در
مناقب ایشان نوشته آید المقصود بابا اسحاق مغربی یکے از افراد وقت بود
رحمة الله علیه العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل وفرد افضل ورشان
سیدنا **غوث الاعظم** رضی الله عنه چه میفرماید صاحب مناقب غوثیه
بسندی آرد ومیگوید که روزے بابا شیخ احمد مغربی المخاطب باحمد کنج بخش پیر خود
قدوه آفاقی شیخ ابو الاسحاق مغربی را وضو میکنانید شیخ احمد گوید در اثنار طهارت
بخاطر آوردم که اینقدر عالم از خواص وعوام واحض بجناب حضرت غوث الثقلین کردنی
کے دارند که انقدر بطرفهاے دیگر ندارند چه باعث باشد پس در حال شیخ بر خطور من

از راه استغراق آگاه شد و گفت ای احمد هیچ میدانی قدر و مرتبه حضرت غوث الاعظم
سلطان شیخ عبد القادر را عرضه داشتم از خدمت با با معلوم نمایم فرمودند ای احمد
حضرت ایشان را نزد خدا یتعالی دوازده مرتبه است و بیان ادنای درجه او آنست که تمام
دریای قدرت الهی سیاهی شود و درخت روی زمین قلم گردد و جن و انس و ملک کاتب
شوند هنوز آن مرتبه را بیان کردن نتوانند و ازین است که همه اولیا کردن باطاعت
دادند را وی گوید چون احمد کنج بخش این سخن از زبان پیر خود میشنید بوجد درآمد
و دستار از سر انداخت و بیقرار شد و گفت مرد راه حق سلطان عبد القادر است
و ما در راه او تعالی نه مردیم و نه زن پس قصد زیارت اشرف البلاد بغداد نمود
و سر برهنه و پا پیاده تا آنجا میرفت و چند ابیات از جوش ارادت تصنیف
کرد و بکمال شوق بر زبان آورد و آن اینست ۵ شوریدگان خسته و زارم
آه آه ۵ واماندگان صحبت یاریم آه آه ۵ خواند اگر بلطف بیائیم شاد شاد ۵
راند اگر بقهر برآریم آه آه ۵ مستان زشت خوی و لوندگان کوبکو ۵ گه در شراب
گه بخماریم آه آه ۵ بعد ازان در نواحی بغداد چشمه جاری بود در آنجا وضو کرد و نماز
ادا نمود همدران مقام بین النوم والیقظی دید که آنحضرت رضی الله عنه تشریف
می آرند که در یکدست مبارک دستار سبز بسته شده است و دو دست دیگر کلاه سرخ
ایشان استقبال کرده بجمال با کمال آنحضرت مشرف شدند آداب بجا آوردند
دو دست بسته استاده شدند آنحضرت رضی الله عنه ایشان را نزدیک خود
طلبیده کلاه بر سر ایشان نهادند و دستار بران بستند و فرمودند فرزندم احمد
تو هم از جمله مردان مرد راه مولا تعالی هستی بعد ازان از نظر ایشان متواری
شدند کنج بخش را چون بیداری کامله دست داد دیدند که همان کلاه و دستار
عنایت شده موجود است شکرانه الهی بجا آورد و بآن هر دو بتبرک عظمی پیش پیر خود

روانه شد ساعت ساعت حالت خود را افزون تر دیدند هر گاه که پیش پیر خود رسیدند
شیخ ابو الاسحاق مغربی از در استقبال کرد و گفت بابا احمد مبارکت باد که تو بوسیط
از فیوضات آنجناب فایز بودی اکنون بلا واسطه منعمت و فیض مقدسه آنحضرت
ممتاز و سرفراز گشتی بعد ازان هر دو تبرک را شیخ بر سر خود گذاشت و تعظیم و توقیر
تمام بجا آورد راوی گوید همدران ایام احمد کنج بخش از پیر خود ابو الاسحاق مغربی
التماس نمود که اگر شیخ حکم فرماید چند روز بطرف صحرا شده پشتاره هیزم چنانکه سابق
می آورده باشم شیخ فرمود بابا اکنون ترا بان کار هیچ نسبت نمانده باز عرض کردند که
امر شود فرمودند اختیار است ترا غرض احمد کنج بخش بصحرا رفته پشتاره هیزم خشک
را بسته خواست که بر سر نهد در حال پشتاره یک مشت بالا سرش شده همراه شیخ
میرفت تا بحلقه حضرت شیخ خود آمد شیخ ابو الاسحاق مغربی چون معامله معاینه کرد
فرمودند بابا احمد سری دگر انی که لایق کلاه و دستار و قدم محبوب خدا شده هیزم
مرده را چه مجال که بران باشد چه آنجناب بخطاب شیخ الحجر و الشجر از جناب الهی مخاطب
اند و فرمود ای احمد حالا بس کن که آنحضرت ترا در مرتبه مردان مرد گردانید و گفت
حبذا قدمه علی حدقة عینی یعنی خوشی و خرمی باد که قدم او بر حدقه چشمان منست
و علیه اتفاق یعنی همه اولیا برین متفق اند راوی گوید شیخ نور الله همین قول
شیخ را بنظم آورده چنانکه میگوید ابیات شیخ احمد کنج بخش کجرات را کنج شرف
فاضل است از ابو الاسحاق خود ان کان کرم ❊ کاتفاق اولیا مشرقی و مغربی
هست چه آنکه غوث الاعظم چیلی رساند آنجا قدم ❊ رحمت للعالمین را ظل نور معنوی
شیخ عبد القادر آمد اکمل الوجه اتم ❊ قصه خضر و تادیب گفتن هاتف با وشتم
فاعرف کمال شیخ و شان آنقدم ذکر مناقب الصدق سید السادات
مجیب الدعوات مظهر اسرار و صفات کاشف الآیات خارق

العادات معنوی وصوری سید محمد غوث گوالیری رحمه الله علیه صاحب

نخل فردوس گوید نام ایشان سید محمد المشهور سید محمد غوث خلیفه رشید شیخ حمید
حاجی ظهور است ویرا کلمات حقایق بسیار است چنانکه در اوراد غوثیه که ملفوظ ایشان
است میفرمایند حق تعالی از انانیت خود انسان را مزین ومحلا ساخت وبجای فرماید
حق تعالی چند درجه برای مقصیه وخود ذکر کرده تا شهبازان این طریقت درین جنگ زنند
وعمل نمایند وکسافت ماسوی الله را ازین عمل مرتفع سازند وآئینه مصقل گردانند یعنی
سالک را از عالم سفلی تا عالم علوی نه درجه اند وهر درجه را عملی منسوب است دیده
عمل نمایند درجه اول درود واوراد درجهٔ دوم در وضو ونوافل درجهٔ سوم در صوم
واربعین درجهٔ چهارم در در یافتن خطرات وماهیت آن درجه پنجم در ذکر جهر وخفی درجه
ششم در مراقبه درجه هفتم در تصورات درجه هشتم در بیان اتصاف باسماء الهی درجهٔ نهم
در ارشاد وتلقین وخلافت وبجای فرماید که چند وصیت املا کرده آید سالک را لازم
که هر واجب داند که در بدو مشیخت بی این زاد نیست اول آنکه دایم سر خود متوجه یگانگی
حق دارد ونگذارد که غیر در خاطر او راه یابد دوم آنکه در ایوان خلوت بخلق نگشاید وراه
مردم بسته دارد ونظر کند بابتدا رحال رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم که در غار حرا
از خلق فرار مینمودند وباکس صحبت نمیداشتند سوم آنست که مقداری علم حاصل کند
که اعتقاد خود بر مذهب اهل سنت وجماعه دارد تا فریب نفسانی وشیطانی نشناسد
چهارم آنکه البته سعی نماند که سایر عادات وعبادات او موافق سنت وکتاب باشد پنجم آنکه
با صحبت ناجنس وجاهلان موانست واختلاط ننمایند ششم آنکه با اهل دواب نشاند
الا بضرورت یعنی با اهل دول نیامیزد تا دولت دین او نا ساز نگردد هفتم آنکه چند گاه
در توبه وریاضت با نفس اماره جنگ وجدل دارد هشتم آنکه چون در واقعه چیزی
بیند یا میان خواب وبیداری نخستین بر شد عرض کند وکم وبیش نگوید

نهم آنکه هر چه گوید باید که باشاره گوید دهم از خواب غفلت بیدار شود و از نافرمانی
رسول بیزار گردد یازدهم آنکه کارهای دینی و دنیوی بحق تعالی گذارد دوازدهم
آنکه سیکے پندے دیگے داند دیگے گوید دیگے جوید و هر چه بیند از و پند و از و داند
سیزدهم آنکه هر چند گناهگار بود بعفو امید وار بود چهاردهم آنکه در ابتدا رسلوک
رسایل و کتب حقایق را مطالعه نکند چیزیکه مرشد او فرموده باشد و ران مستغرق
گردد و هر چه در نظر آید بشیخ بلاکه هادی راه است عرض نماید اگر مرشد حاضر نباشد
مکتوب یحیی منیری مطالعه کند تا فریب نفس در یابد اکثر مردمان را دیدم که از کفتگوی
حقایق از حقایق بے نصیب ماندند و کار نکردند و قاری شدند اما چون سلوک باخر رسید
برائے مقابله کردن حال خود کتب حقایق فائده دارد پس بینند و لذت گیرند پانزدهم
آنکه چیزیکه در ذکر و معرفت حق مانع آید آنرا از پیش خود دور کند و ملتفت بآن
نشود که او را حرام است شانزدهم از کشف و کرامت محترز باشد و بروے نظیری
نماند اگر چه بوقوع آید زیرا که خلق بنده کرامات شوند و او شرمنده حق گردد هفدهم
چون سالک بمرتبه تکمیل رسد بهر حسن خود تراوید خود جلوه کراید و خود را در یابد
و بشناسد و خط گیرد اما دیده بصیرت را همراه بصر کند تا از حفظ مراتب نرود و از
دیدن هر دیدنے خطے بر دارد و همه اشیا را بمظاهر جمال و جلال خود بیند
و بجاے فرمود سالک عابد را باید که شب احیا داشته سنت فجر را در خلوت خانه
گذارد چنانکه مشایخ فرموده اند و فرض را بدر آید بجماعت ادا نماید باز متوجه
بخلوت شود بر مصلا رود رو بسوے قبله کرده بنشیند و سبحات عشر
بعد از فجر و عصر بلا ناغه عمل نماید و بجاے فرماید الفقر فنا این درویش
هفت ساله بود که درین راه در آمد و نه ساله بود که معرفت حاصل شد و پانزده
ساله بود که ره تمونی نیکرد بست و دو ساله بود که معراج شد و بست و پنجسال

بود که طالبان را بهمچو خود میکرد و سی ساله بود که مرجع خاص و عام شد و بجاے دیگرا
فرماید اگر مردے از اهل خلافت و ولایت بوده باشد با قندایت تمام خلق اورا
برداشته پیشواے خود ساخته همچنین کس را چون جام اجل رسد و عنان کار بباطن
شد چند فرزند گذاشته رود ولے هیچ یکے را گذاشته نرفت سوم از اکابران
شهر جمع شده یکے را بجاے او نصب کنند جامه و جبه و دستار پوشانند وارث
مال و خانه و خانقاه کنند بظاهر بجاے او جاے یافت ولی وارث حقیقی انگاه شود
که پدرش بهر پیش خود به نسبت ولایت راه نموده باشد وارشاد علم معرفت در دل
او ریخته سلسله خلافت را بعد از فتح باب حقایق پیش خود عطا فرموده باشد الحق
وارث حقیقی باشد وگرنه آنکس بیعت کند و خلافت دهد و نیز اگرچه چند سخن ارشاد از
کتب بندگان حق یاد کرده بریدآن میفرماید لاکن هیچ یکے را اثر معرفت نه بخشد
واز ین وادی بدر آوردن نتوانند چرا که جامه او پیش دنیا است که چند درویشان
جمع شده داده اند لیکن سند باطن ندارد و بجاے فرماید درویش بجاے
بیعت آورد و از جاے خلافت حاصل کرد مرشدان را نیز پیشوا ساخت از هر کس
چیزے پیدا کرد آما باخر قرار گرفت چنانکه بزرگان فرموده اند بعضے بیک پیر
بخدا رسیده اند و بعضے بده و بعضے بصد و بجاے فرمایند اینفقیر را بیعت مصافحه
رسیده است و آن چنانست که در حدیث آمده که در غدو خندق آنحضرت صلی الله
علیه وسلم امر فرمودند صحابه را که خندق بکنند و خود بدولت هم متوجه شدند
هریک از اصحاب بیک زنبیل خاک بیرون بردند معمر رضی الله عنه بدو زنبیل
خاک میکشید رسول اکرم صلے الله علیه و آله وسلم ویرا تحسین کرد و گفت
عمرك الله تعالی "تا سه کرت یعنے خدا یتعالی عمر ترا زیاده کند معمر رضی الله
عنه گفت بهتر ازین نظرے فرما آنحضرت ویرا مصافحه کردند و فرمودند

هر که ترا مصافحه کند یا آنکس را که ترا مصافحه کرده باشد تا شش درجه دور
روایت تا هفت در آید در بهشت و در روایتی آتش دوزخ او را نسوزد پس
معمر رضی الله عنه شیخ ابو العباس متم را مصافحه کرد و وی شیخ احمد
فرزوی را مصافحه کرد و وی شیخ زین الدین خوافی را و وی شیخ
ناصر فردوسی را و او ما را و مردمان دیگر را ازین دولت بهره مند گردانید
و میان شیخ زین الدین و معمر رضی الله عنه سه واسطه است بجهت آنکه عمر
ایشان دراز بود و بجهت دعای آنحضرت علیه السلام یعنی سه عمر طبعی یافته بود
و بجا سه فرماید چون کسے را وقت خوردگی پدر و مادر مرید کنانیده باشد یا ولی
مطلق است او را مرید کرده باشد جایز نیست زیرا که محققان گفته اند که این کار
از خصوصیات حکم پدر را درین دخلے نیست بعد از بلاغت هر چه اختیار او باشد
همان کند و استاد و طریقت این مسئله را بر نکاح قیاس کرده است چه چون
دختر را در خردسالگی عقد کرده میدهند در وقت بلوغ همان عقد باشد تغیر
و تبدل نمی تواند کرد الا که آنمرد سخنے باشد عود کردن جایز است همچنان
این عقد معنوی باشد و بجاے فرماید اگر غلام سخنے رضاء مولا و جاے مرید
خود و جایز است زیرا که این امر در ملک مولا نیست و اگر عورت بے اجازت
شوهر مرید شود حکم مسطور دارد صاحب سفینة الاولیا گوید چون محمد غوث گوالیری
بگجرات رفتند شیخ علی متقی که صاحب علوم ظاهر و باطن بودند با جمعے از علماء ظاهر
بسبب بعضے سخنان غیر جایز شریعت فتوی بر قتل ایشان نوشتند و حاکم آنجا فتوی
را موقوف بنوشتن شیخ وجیه الدین علوی داشت چون ایشان بخانه شیخ
محمد غوث رفتند در دیدن اول دعله شیفته شیخ گشتند و کاغذ فتوی را پاره
کردند و بشیخ علی متقی گفتند که فهم شما بکمالات شیخ پرسیده و بمردمان گفتند

که ظاهر شریعت چنان باید که شیخ علی متقی راست و در حقیقت آنچنانکه مرشد
ماست الغرض کمالات و خوارق عادات سید موصوف از حد تحریر بیرون است
و بزرگی ایشان از اینجا قیاس باید کرد که مثل مرسید محمود محقق و شیخ وجیه الدین
علوی و شیخ ضیاء الدین بے ریا و شیخ لشکر محمد عارف باللہ وغیرہ خلفاء کامل
دارد رحمہ اللہ تعالیٰ علیہ وعلیہم **العزیز** بگوش پر هوش بشنو که چنین
ولی اکمل و غوث مکمل در شان سیدنا **غوث الاعظم** چه بحسن واردات
در معرض بیان آید و میگوید در او راد غوثیه که ملفوظ شیخ است می آرند و
نقل میکنند از شیخ محمد غوث رحمہ اللہ علیہ که می گفت وقتے از اوقات
طوری داشتم که منسوب بهیچ سو نبود و باز بخود آمدم و در خود جستم و ملاحظه
کردم که هر جا قدم نهاده شده بفیض ولی پس دیده بکشادم تا به بینم که نبی
کجا است پیشتر درین خیال بودم که کشف شد یکخانه در صحن دیدم که منسوب بشیاء
ست و دیگر دیدم در صحن که منسوب با ولیاء است و شنیدم از خانه که مرد میگوید
میگوید هر نبی متاخر از بسے متقدم او ب آموخت و هر ولی متاخر
از ولی متقدم ادب می اموزد و نبی ازین خانه فیض میگیرد و کمال نبی
در ظاهر و کمال ولی در باطن پس درین گفت و شنیده بودم که حضرت
غوث الاعظم شیخ عبد القادر جیلانی رضے اللہ عنہ ظاهر آمده فرمودند
فرزند محمد غوث در انخانه آنکس چه گفت گفتم میگفت که مرد متاخر از
متقدم حسن ادب آموخته است پس حضرت غوث الثقلین از قدوم فیض
لزوم نزدیک فقیر آمده پیراهن مبارک از خود کشیده فقیر را پوشانیدند
و فرمودند حالا این مرتبه بود که پیشینان این فیض گرفته اند و یافت پسینان
درین مرتبه است پس در حال در زیر قدم او در آمدم و بحق رسیدم **ایضاً منه**

صاحب نخل فردوس گوید بسند آمده که سید محمد غوث گوالیری که غوث وقت
است سفر باید انچه ترتیب روحانی فقیر است بحقیقت از روح پرفتوح حضرت
غوث الاعظم سید عبد القادر جیلانی است اگرچه بظاهر مرشد ما حاجی حضور
است اما مؤید باطن ما آنحضرت پر نور که بصد آمدنی را واستعانت شاه بغداد
در من موجود و مشهود است بلکه این همه التفات بدعوت از و در وجود و در نمود
که او بدان ره نمود و همین مضمون صداقت مشحون را سلکے بنظم آورده ؎
آنکه از حق خطاب او شد غوث ؎ قطب دنیا و دین شده پے توث ؎ اهل
شطار را ازو رونق ؎ تا قیامت بلطف حضرت حق ؎ کرد او را بلطف سبحانی
تربیت روح غوث صمدانی ؎ گرچه حاجی حضور مرشد اوست ؎ لیک
قطب خدا مؤید اوست ؎ مرشد معنیش بصد امداد ؎ هست در خرقه شهنشه
بغداد ؎ رهنمائی شد با لتفات کمال ؎ جانب دعوت جلال و جمال ؎

ذکر مناقب الصدق محرم اسرار هو شاهد بزم وحده قدوة العرفا زبدة الفقرا عاشق یک سو ناظر هر سو فرد وقت عارف بالله واقف رموز مع الله شیخ احمد کنج بخش الملقب به شیخ احمد کهٹو رحمة الله علیه فقلست وی مرید و شاگرد و خلیفه و جانشین بابا اسحاق مغربی است چنانکه احوال از صغر سن گرفته تا ایام جوانی در ذکر بابا اسحاق نوشته شد الغرض شیخ احمد بغایت عالی شان و بلند مرتبت بود که بر مسند فقر نشسته تصرف بادشاهان می نمود چنانکه تا امروز ظهور ولایت بر سر قبر او ظاهر است صاحب تحفة المجالس می نویسد که چون بابا اسحاق

برحمتِ حق پیوست شیخ احمد گنج بخش از زیارت سوم فارغ شده در اربعین
نشست بست و پنج خرما و یک مشک آب بجهت طهارت با خود برده در حجره
مشکون ساخت چون از حجره برآمد هست و یک خرما در طاق افتاده بود در مدت
چهل روز چهار خرما خورده بود ازین نوع مجاهدات بسیار ازوی نقل میکنند
بعد ازچند روز از آنجا مسافر گشت بدهلی آمده در گوشه مسجدے انزوا اختیار
کرده ریاضات و مجاهده شاقه میکشید اتفاقا مخدوم جهانیان نیز بدهلی تشریف
آورده بود روزے وقت صبح دران مسجد رسید هنوز از سواری فرود نیامده بود
که شیخ احمد کهٹو از حجره برآمده سعادت خدمت دریافت مخدوم از کمال مشفقت
اورا بکنار خود گرفته سه کرت در گوش او گفت که ازین جوان بوی دوست
می آید در وقت خود مرا بدعا یاد خواهی کرد شیخ احمد بعد ازچند روز از سبب
کثرت خلق از دهلی مسافر گشت قریب دوازده سال بقدم تجرید در صحرا
لق ودق میگشت و همدران ایام بزیارت حرمین الشریفین مشرف گردید از روضه
منوره بشارت یافته از آنجا باز بهندوستان آمد در دهلی سکونت نمود
در آن ایام تیمور با قهر و غلبه بر سر دهلی رسیده سلطان محمود نبیرهٔ سلطان
فیروز تسخیر کرد و خود بر تخت دهلی جلوس نمود و حکم فرمود که تمام خلق را
اسیر گردانند پس در ساعت جمیع اهل شهر را محبوس ساختند شیخ احمد کهٹو
نیز اسیر گشت با وجود چند روز پیش از آمدن امیر تیمور بعضے طالبان خود را
خبر داده بود که بطرف جونپور بروید که بر دهلی قهر نازل می شود آنجماعه عرض کردند
که شما چرا بدر نمی روید فرمود من با مردم شهر موافقت میکنم الغرض در جمله
اسیران شیخ نیز محبوس گردید در آنخانه که ایشان را اسیر کرده بودند
چهل کس بودند شیخ احمد هر روز یک کاک کرم از عالم غیب بهر کس میداد

بعد از چند روز این خارق با میر تیمور رسید پس شیخ را با آن چهل کس در حضور
خود طلبیده معذرت بسیار کرد شیخ فرمود تقدیر چنین بود جای عذر خواستن
نیست امیر تیمور شیخ را با چهل کس مذکور رها کرد و حکم نمود که هر کس را که شیخ فرماید
خلاص سازید پس اکثر مردم از شفاعت شیخ نجات یافتند امیر تیمور را نخدمت
شیخ احمد اعتقاد تمام پیدا گشت چون امیر تیمور بعد رز هفت ماه از دهلی
معاودت بجانب ولایت نمود شیخ احمد تا سمرقند همراه بود پس از انجا برگشت
و سیر خراسان کرده و مشایخ اندیار را دریافته بعد رز چند سال در ولایت
گجرات رسید ظفر خان بن فیروز شاه حاکم آنجا بود بعد ازان در زمان سلطان محمود
بن محمد بن فیروز شاه بادشاه تمام گجرات شد و خود را سلطان مظفر شاه خطاب
داده بود چون پیشتر در دهلی بخدمت شیخ اعتقاد بسیار داشت تشریف آوردن
او را نعمت عظمی تصور کرده با عتقاد و خلوص درخواست نمود که شیخ درین ملک
توطن اختیار فرماید شیخ التماس او را اجابت نمود بعد از وفات وی سلطان
احمد نبیره او بر تخت گجرات شد از غایت نیازمندی مرید شیخ شد روزے
سلطان احمد از کمال آرزو بخدمت شیخ التماس کرد که شوق دیدن خضر علیه السلام
گلوگیر بنده شده است مگر از توجه حضرت میسر آید شیخ فرمود که با خضر علیه السلام
گفته میگویم تا چه میفرماید وقتے تمنای سلطان را بوے اظهار کردند قهر خضر
گفت که اورا بفرما تا یک اربعین در ریاضت باشد آنزمان در حجره تو با وی
ملاقات کنم سلطان همچنان کرد بخدمت شیخ آمد چون شیخ متوجه گشت خضر
فرمود یک اربعین دیگر بکشد تا آلودگی از وے بر طرف شود سلطان همچنان کرد
باز فرمود یک اربعین دیگر ریاضت کند چون سه اربعین تمام شد سلطان احمد بعد از
نماز جمعه در حجره شیخ از خضر علیه السلام ملازمت نمود بعد از حرف و حکایت بسیار

سلطان درخواست نمود که چیزے از عجائبات عالم بفرماید خضر گفت که در فلان جا
بر لب آب صابرمتی که امروز صحرا افتاده است یک شهر عظیم بود که آنرا مردمان ابادان
باد میگفتند و خلق آن شهر بغایت منعم بودند روزے من گرسنه بودم چیزے
نقد بردوکان حلوا فروشش نهادم تا حلوا بخرم او جواب داد که صورت درویش
مینماید چه قدر متاع است که بفروشم هر قدر که خواهی بخور و ببر همچنان چند بار اتفاق
افتاد بعد ازان که آنجا رسیدم اصلا ازان خلق و ازان شهر نشان موجود نبود
متحیر شدم دران نزدیکے پیرے صد و پنجاه ساله بود ازوے پرسیدم که این چه
تاجر است گفت من هم چیزے نمیدانم اما اینقدر شنیده ام در اینجا شهرے بود که آنرا
ابادان اباد میگفتند پس احوال دنیاے بوقلمون اینست سلطان احمد التماس کرد
که اگر شما بفرمائید بنده در آنجا شهرے از سر نو آباد سازد خضر علیه السلام فرمود مبارک
است اما بشرطیکه اول چهار کس این قسم پیدا کنی که اسم احمد داشته باشند و
سنت نماز عصر از انها قضا نشده باشد پس باتفاق این چهار احمد شهر را بنا کن
و احمد آباد نام گذار سلطان در تفحص شد بعد از تجسس بسیار در تمام ملک گجرات
دو کس آنقسم پیدا شدند یکے قاضی احمد دوم ملک احمد هر دو را بخدمت شیخ آورد
و گفت دو احمد دیگر پیدا نمی شوند آنزمان شیخ احمد فرمود یکے منم پس سلطان گفت
که از بنده هم سنت نماز عصر قضا نشده است پس هر چهار احمد یکجا شده بر لب آب
مذکور رفته جائیکه مهتر خضر نشان داده دوری کشیده شهر عظیم بنیاد نهادند و این
نیز از جمله خوارق شیخ ست صاحب مرارت الاسرار و تحفة المجالس گویند وقتی
شیخ احمد کهتو در کشتی نشسته متوجه زیارت حرمین شریفین شد اتفاقا باد تند
برخواست و کشتی در تباهی گشت بر کنار کوهے رسید و بالاے کوه عمارتے عالی
نمودار شد اهل کشتی گفتند که اینمقام شهدا است شیخ گوید مرا نیز بطریق الهام

معلوم گردید پس سجاده براب انداختم و بران نشسته روان شدم چون بر کوه برآمدم
عمارتے مرصع و مصفا و ذلک شاویدم بسیار بسیار جواہر قیمتی آنجا فرش کرده بودند
اما ہیچکس موجود نبود پس ہمہ عمارت را سیر نمودم چون وقت قیلولہ رسیده بود
در یک خانہ برنعش دراز کشیدم بعد از چند ساعت سی و ہشت سوار شہدا پیدا شدند
و ہر سیے بخانہ خود فرود آمدند بعد ازان یک شہید پیادہ در خانہ کہ من بودم رسید
و سلام کرد جواب سلام داده پرسیدم کہ چہ نام داری و چرا پیادہ میکردی گفت نام
من سید الہداد است حالا امید وارم کہ از توجہ تو سوار خواہم شد و بعد ازان
طعام از عالم غیب پیدا شد ہر روز سی و نہ طبق می آید آنروز چہل خوان آمد شہدا
متحیر بودند آخر سید الہداد رفته گفت کہ در خانہ من درویشے وارد شده است
این طبق زیاده حصہ او آمده باشد پس جمیع شہدا پیش می آمدند و باہم طعامہا خوردند
بعد از صحبت مجرمانہ خواستم کہ بجاے خود معاودت نمایم آنزمان سید الہداد
مرا گفت کہ خانہ من در شہر احمد آباد گجرات است و پدرم سید نور محمد ما در م در محلہ
فلانی ساکن است از براے خدا یک ساعت آنجا تشریف برده پیغام من بوالدین
من مرسان و بگو کہ در فلان جا مبلغ دو ہزار روپیہ نقره نگاہداشته ام آنرا بگیرند
و صرف ما یحتاج نمایند و اسپ سواری مرا ذبح کرده گوشت آنرا بفقرا قسمت کنند
کہ آن اسپ برای سواری من خواہد رسید و زن جوان در خانہ گذاشته ام
او را بکسے نکاح کرده حواله نمایند شیخ گوید چون الہداد وصیت تمام کرد گفتم
انشاء اللہ ہر گاه آنجا برسم آنچہ گفتی بعمل آورده شود پس ہر دو دست بر چشمان
خود گذاشتم در ساعت باز بران کشتی رسیدم بعد از انکہ از زیارت حرمین
فارغ شده در احمد آباد آمدم در محلہ اساول رفته سید نور محمد را دریافته آنچہ
سید الہداد گفته بود ہمہ معاینہ افتاد و آنچہ وصیت کرده پدرش بعمل آورد شیخ فرماید

بعد ازان مدت دراز بهمدان مقام گذر افتاد او را سوار یافتم که بمن ادای شکریه
کرد الکلام در تحفة المجالس اکثر حکایات عجیب وغریب از خرق عادات شیخ ذکر کرده
غرض چون عمر شیخ از صد سال تجاوز کرد شیخ صلاح الدین نام را جبوت بچه را
که خود از صغر سن مسلمان کرده بود در حضور جماعه خلفاء و مریدان خرقه خلافت کبری
عطا نموده جانشین خود گردانید و همه را بمتابعت وی وصیت فرمود رحمة الله علیه
العزیز بگوشش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل در شان سیدنا **غوث**
الاعظم رضی الله عنه چه بر سوخ تمام و اعتقاد تام بعرض می آرد صاحب
مناقب غوثیه میگوید که وی در رساله خود که در مناقب مشایخ مغرب بین نوشته
میفرماید مناقبه جلیّة لا یسعها اوراق الریاحین ولا یکلها اغصان
الباسطین ومراتبه علیه لا یکاد ان یعبر عنها صنادید العارفین
ان یحیط بها اسالیب الواصلین لو زبرتها السنة الاقلام
لقصرة ولو نمقها الانام لاعیت لاکن یذکر ههنا شیء من
جدورها وقطرة من بحورها وهو ما جاء من شیخنا الکبیر
ابی مدین شعیب الدکالی المغربی انه قال لقیت الخضر علیه
السلام فسالته عن مشایخ المشرق والمغرب فی عصرنا وسالته
عن الشیخ عبد القادر فقال هو امام الصادقین وحجة
علی العارفین وهو روح فی المعرفة وشانه عظیم من الاولیاء
وانا اصرف مراتب الاولیاء من اشارته یعنی مناقب شیخ عبد القادر
رضی الله عنه جلیه وظاهر است که نمی گنجد آنرا شاخهای بستانها یعنی باغها و مراتب او
علیه و باهر است نزدیک نیست که مطالعه شود بران صنادید عارفان را اگر بنویسند آنرا
انگشتانها خلق هر آئینه عاجز و خاسر آید لاکن مذکور میشود اندکی از جدور آنها و قطرة از بحور

آنها واو انست که از پیر کبیر شیخ ابو مدین مغربی دکاکی آمده که میگفت بدرستیکه شان او
که ملاقات کردم من مهتر خضر علیه السلام را و پرسیدم من او را از احوال مشایخ مغرب و
مشرق که در زمان ما بودند و باز پرسیدم او را از مقام شیخ عبد القادر پس
مهتر خضر علیه السلام گفت که شیخ عبد القادر پیشوای صدیقان است و حجت عارفان و او
روح محض است در معرفت الهی یعنی چنانکه در صفت روح او تعالی شانه بحضرت پیغمبر
ما صلی الله علیه و آله وسلم خطاب کرده میفرماید یا ایها النبی یسئلونک عن الروح قل الروح
من امر ربی یعنی در صفت روح دم نباید زد و ما اوتیتم من العلم الا قلیلا یعنی
تعریف علم از علم قلیل ممکن نمیگردد و برای دریافت روح علم کثیر میباید همچنان تعریف عبد القادر
است که جز علم بسیار او را کش محال است زیرا که شان او عظیم است از اولیاء متقدمین
و متاخرین و منکه خضرام میگردانم مراتب اولیاء را بقدر ایشان بر اشارت قدسی بشارت
او شیخ نور الله سورتی همین مضمون مبارک را در نظم آورده که کمالات و تصرفهاکه خاص
شان اوست گر کسے خواهد بیان باید زون زین نکته دم نه فلک اوراق گردد هفت
بحر آمد مداد و هر شجر اقلام و کاتب هر کرا نطق است و قم عشر قدر حضرت محبوب ما را
در بیان ناید هنوز از عشر عشرش هست کم قصه خضر و تادیب گفتن هاتف او
فسمع فاعرف مقال شیخ و شان آنقدم ذکر مناقب الصدق قدوة المحققین زبدة
العارفین هادی الطالبین مرشد المریدین شیخ الواصلین رئیس الکاملین الشیخ
وجیهه الدین علوی المشهور بمیانجو رحمه الله علیه صاحب نخل فردوس گوید حضرت
ایشان عارف کامل و خلیفه اکمل سید شاه محمد غوث گوالیرے اند که بعد
وصال شاه مذکور شاه وجیهه الدین علوے عرف میانجو برسند
ارشاد ایشان جلوس فرمود و وے عالم وقت و عارف دهر بود
چنانکه شخصے ز شاه وجیهه الدین گفت که تو عالمی و شیخ تو امی است فرمود

چنانکہ شخصی از شاہ وجیہ الدین کہ تو عالمی و شیخ تو امی است فرمود الحمد للہ کہ پیر من ہمچو پیغمبر من
امی است علماء ظاہر از شاہ وجیہ الدین پرسیدند کہ سخن معراج شیخ محمد
غوث چون است فرمود کہ شما تحمل بر جواب ایشان کنید زیرا کہ در خواب
ہمہ غیر دیدہ می شود تا انیکہ رویت اللہ را نیز در خواب جائز داشتہ اند
چنانکہ امام المسلمین ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ علیہ گفتہ کہ من پروردگار خود را در
خواب صد بار دیدہ ام الغرض شیخ وجیہ الدین مجتہد فی المذہب بود
کہ بعضی مسائل فقہ عمل بر اجتہاد خود می کرد اما حنفی بودن در حال اقتدا
با امام قرأت می نمودند چنانکہ مسئلہ امام شافعی است صاحب نخل فردوس
گوید سر حلقہ گروہ وجیہ شاہ وجیہ الدین علویست کہ در سن بست و چہار
سالگی تحصیل علوم صوری و معنوی نمودہ کہ وجیہ تاریخ کسب علوم
ویست و در سن اعداد دین اہل دین را تلقین فرمود و سن شریف
بہ ہشتاد و ہشت سال رسیدہ بود کہ بر اکثر کتب درسی و تحصیلی شروح و حواشی
ترقیم نمود و بر رسائل سلوک و کتب تصوف عبور بدرجہ کمال بود رسالہ
حقیقت محمدیہ و شرح جام جہان نما بلطافت و بیان از وی مشہور است
و بسیار اعیان از اہل کمال در علوم ظاہری و باطنی از آن جناب فیض
حاصل نمودہ بانتہای کمال رسیدہ اند آن ذات بابرکات تا دم حیات قدم
توکل از جادہ تقوی بیرون نہ کشیدند شیخ فیروز صوفی از خلفاء کبار اوست
وی گوید شاہ وجیہ الدین در مشیخیت و خرقہ طریقت یکے از شگوفہای نخل
بستان چشت است از واسطہ اشاہ قادن چشتی ہم در آنجا گویند کہ وقتے
شیخ محمد غوث را حالتی روے نمود کہ در خود تجلی انوار لے مع اللہ ہر وقت
ہویدا کردید و منزل شکر طی نمودہ بمقام صحو رسیدہ محو مرتبہ رسالت

گردید در آن حال از زبان بلا مقال تمامی حالات معراج شریف را نسبت
بر وجود خود متحقق دانسته بیان نمود چون این اقوال بسمع علماء احمد آباد رسید
ایشان بطریق اعتراض محضر نوشته و پادشاه را اطلاع این معنی نموده بر
قتل شیخ کمر بر بستند سر حلقه جماعه شیخ علی متقی بود چون سلطان وقت محضر را
ملاحظه کرد گفت که مهر شاه وجیه الدین هنوز نشده نمی باید که برای مهر میانجو بفرستند
چون کاغذ بشیخ بردند وی بسجدت شیخ شریف برده اظهار این معنی نمود
شیخ محمد غوث در جواب فرمود وجیه الدین صورت و جمال رسول الله صلی الله علیه و
اله وسلم را یاد است گفت یاد دارم همدران حال شیخ محمد غوث چادر خود بر
سر کشید چون میانجو نظر بر حال شیخ انداخت دید که شیخ از مرتبه فنا فی الرسول حاصل شده
بود پس معائنه نموده قدم بوس شد در حال شیخ بهیئت خود مبدل گردید شیخ
وجیه الدین عرض نمود که التماس بنده قبول شود بهر قالبی که من میگویم متکلمین را باید
فهمانید شیخ فرمود هر چه دانید بکنید میانجو عرض نمود که حضرت عالم قصه معراج بیان
فرمایند در آخر بفرمایند که چون بیدار شدم بانگ نماز صبح بگوشم رسید برخواستم
ادای فرض نمودم بنده در جواب عرض کرد که معراج اولیاء در خواب بین النوم و الیقظه
روا است کسیکه این مقدمه بر پا کرده است بسمع او مفصل برسد محضر را چاک خواهد
کرد آخر همچنان شد بعد از آن شیخ مثال شطاریه نوشته و دستار خود بشاه وجیه
الدین عنایت فرمود گویند چون انقطاع قصه شد بار دوم شیخ وجیه الدین در مجلس
علماء تشریف آورده فرمود که در شریعت چنان باید بود که شیخ علی متقی است و در
حقیقت بآنجا باید رسید که مقام شیخ ما است من کلامه الاشیاء من حیث الحقیقه
عین الذات و من حیث الاعتبار غیر الذات یعنی هر چیز از روی حقیقت عین ذات
است و از روی اعتبار غیر ذات لن تصل الکل الا من القطع عن الکل

یعنی ہرگز نرسد ہمہ را مگر آنکہ قطع کند خود را از طلب کل فرمود مناصب عونے
وقطبے در زمان بنوت با نبیا بودہ و بعد از ختم نبوت با ولیا منقسم شدہ چنانکہ در ہر
دور کسے غوث و کسے قطب و کسی ابدال و کسی اوتاد است فرمود درویش را باید کہ
لذت ہر خانوادہ بچشد تا در ہر مشرب محرم شود و عارف ہر مرتبہ گردد و منتہی در ہر مرتبہ
گردد شخصے گفت کہ ہر لحظہ را خوف خاتمہ علیہ مے کند فرمودند بعد از ہر نماز فریضہ
ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ ھدیتنا وھب لنا من لدنک رحمۃ انک
انت الوھاب بخوان کسے التماس کرد کہ خوردن حلال میسر نمی شود مگر از کسب کتابت
فرمودند ما شطاریم ما را کسب چہ از ہر جا کہ رسد بخوریم نہایت اگر شبہہ بیفتد حیلہ بکنیم
یعنی قرض از بقال بگیریم عزیزے شکایت از وسواس کرد فرمودند نظر برین باید
کرد مشغول بکار خود باید بود فرمودند قول درویش است کہ گفت بایزید در میان
اولیا چون محمد صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم در میان انبیا علیہم السلام فرمودند در ہر چیزیکہ صوفی
ذوق باید آنچیز را ترک مذہد شخصے گفت اگر آن چیز متصف الحرمت باشد چہ کند از و
اعراض نمودند راوی گوید روزی از روزہای در مسجد خانہ نشستہ بودند دو زناردار
از قسم جوگے آمدہ سلام کردند جواب شان ندادند یکی از آن بطریق مصافحہ پیش
آمد و گفت از دہلی اوصاف حمیدہ شنیدہ آمدہ ایم تا چیزی بما برسد دست از گرفتہ
در حجرہ بردہ تلقین کردہ رخصت فرمودند عزیزے گفت ایا اول را مرید کردند فرمودند
استغفر اللہ مرید نکردم کہ مریدے و پیرے اخوت است و باعث قبول شفاعت
روز جزا است کافر را مرید نتوان کرد اما او را تلقین کردم کہ تا زندہ باشد ذوق
گیرد و از آن ذوق شاید میل بسوی اسلام کند فرمودند طالب کشف نباید کہ کشف کار
و کار ما حضور بودن است و مشغول شدن پس مشغول باید بود نہ منتظر کشف فرمودند
صوفی سالک را بغیر فرض و سنت موکدہ چیزی ضرور نیست اگرچہ از حسنات است

شخصی گفت ازین کتبها و عقیده من تردد می شود فرمودند هرچه مخل عقیده باشد هرگز
نبینید و آنرا ترک دهید فرمودند قبل از فتح باطن درس و تلقین درویش را زیان دارد
فرمودند در وقت مشغولی هر بزرگی که خطا یابد باید که بر آن ایستد و محفوظ شود که موجب
ترقیست و فرمودند هر شغلے که گیرد تا ده روز کند کم از ده روز نکند که عشره را تاثیرات
و بشغلی که لذت یابد بر آن مداومت کند فرمودند شیخ محی الدین ابن علی عربی رح
در امر فرعون مجتهد مخطی بودند فرمودند شیخ علی متقی فرشته بود بصورت انسان
گویند عزیزے وقت وداع گفت که حضرت مرا فراموش نکنند فرمودند این طریقه
نیست بلکه شما فراموش نکنید اگر از آن منهید فرمودند برای وصول حق طالب
علمی درکار نیست اگر مسئله پیش آید یکی از فقیهی پرسد فرمودند بهر یافتن توحید
شرح جام جهان نما بس است بلکه متن بس بود فرمودند قبل از موت چنان باید
شد که شعور موت نماند فرمودند جمیع اوقات بیاد حق باید بود تا آن زمان
که دل ذاکر شود و ذکر بے اختیار ذاکر همیشه جاری باشد اگر خفی قرار نکرد جهر بسیار
کند تا قرار گیرد و از هر عضو و از هر مو را و ان ذکر برآید و او بشنود تا بحدیکه در خواب
هم دل ذاکر باشد تا بداند که ذکر مدام حاصل شد فرمودند اسم ذات شش هزار
و شش صد بار هر روز بطریق ورد بخواند محبت الهی پیدا شود فرمودند بهر برآمد
حاجت استغفر الله استغفر الله یکهزار و هشت صد و هشت بار موثر است چنانکه
بحدیث آمده که نزد سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم ده کس آمدند هریکی گفت
مرا چیزی خواندن بفرما و هریکی حاجت مختلف داشت هر واحد را فرمودند استغفر الله
بعد و مذکور صحابه عرض کردند بهر حاجت همین استغفر الله باید خواند فرمودند آرے
جبرئیل همین گوید فرمودند برای ترقی هفتاد و پنجبار آیه ومن یتق الله تا قدیر
سریع الاجابت است فرمودند نیت اول معتبر است در کاری که کرده باشد

اگر در آخر کار بر آن نیت نماند نماند باشد اول اول است و نیت آخر سبطل عزیزے
عرض کرد اگر حلال پیدا نشود چه توان کرد فرمودند تا طاقت نماز ماند حرام نخورد
چون طاقت آن نماند مردار خورد و نماز گذارد فرمودند در جواب عزیزے
از بنده هیچ قدرت فعل و حرکت نیست اما در آدمی و جماد فرقیست بعقل فعال
و این سبب هر شش است زیرا که هر کس میداند که مست لایعقل و اطفال نابالغ
را بنا شایسته ایشان باز پرس نمی کنند چونکه بی عقل اند پس عقل سبب هر شش است
فرمودند با هیچکس هیچ نگوید اگر سخن حق باشد یکبار گوید اگر قبول کرد او لی و گرنه گفتگو
نکند فرمودند بنده فقیر است او را هیچ چیز نیست نه ذات نه صفات نه افعال نه
احوال نه اقوال جمله از ان حق است پس این چیزها را از حق غصب نباید کرد و از آن
خود نباید گفت و دزد را بزن و غاصب نباید شد عزیزے عرض کرد کسانیکه کامل اند
شاید انانرا تجلے جمالی و جلالی مساویست فرمودند وقتیکه ملاحظه تجلے باشد
مساویست عزیزے گفت عالم خشک و موحدی که از غلبه حالت با کلب همراه خورد
ازین هر دو بهتر نیست فرمودند موحدی که در جمیع اشیا شاهد حق باشد و شعور اشیا
ندارد آن موحد هزار مرتبه فاضل تر است از ان عالم خشک فرمودند کسی را که خدا تعالے
فقیر کرد از این توفیق ندهد که دیرا آرزوے باشد که کسی از اهل دنیا نزد ما آید و دستدار
و معتقد ما شود فرمودند اسم ذات اگر برنگ زرد تصور کند صورت شمس ظاهر خواهد شد
و اگر برنگ نقره تصور کند صورت قمر ظاهر خواهد شد در اوائل نقش الله ثابت
نمی ماند بعد از آن که ثابت شود در دل چراغی پیدا شود مستدیر و آن چراغ بعد از کثرت
ستاره گشته قمر شود یا شمس در روشنای آن بر سماوات زند اشیاء سماوی مبصر
منظور او گردد و بعد از آن در آن شمس و قمر صورت بصے ظاهر شود آن بصے حقیقت
محمدیست صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند ذکر و شغل هر چه باید مدام باید کرد بی شدت و غلو

نباید کرد که عمل اندک مدام را تاثیر است چنانکه اگر بر سنگے یک وعلہ چند مشک آب ریزند
هیچ در وے اثر نکند و اگر آن مقدار آب را یک یک قطرہ بر مستدام اندازند سوراخ بسنگ
شود و در وے اثر کند فرمودند ریاضت بے فرمودۂ مرشد خلل و داغ است و ضعف بدن
و تفرقۂ دل فرمودند سالک را باید که بعد از اشتہا باید خورد و پیش سیر شدن
دست باید کشید و ہمیشہ بکم خوردن عادت نماید کرد گاہی سیر و گاہی نیم سیر بود اگر ہمیشہ
کم خورد ضعف غالب آید کرمی کہ طبیعت بر طرف شود شخصی عرض کرد اگر کسی اشتہا غالب دارد
در ریاضت چہ قدر کم خورد فرمودند ربع اشتہا کم کند فرمودند شخصی نزد پیغمبر یا صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم آمد از فقر و فاقہ شکایت کرد آنحضرت فرمود چون بخانۂ خود درائی سلام
گوئی اگر کسے باشد و گرنہ بر من سلام مانفرست و یکبار بہ خلاص بخوان آن مرد چنان کرد
چندی معیشت کشادہ شد فرمود چون ولی بولایت محمدیہ رسد دعوای کسر کند کہ کسی نکردہ و این جز بشیخ عبد القادر
را میسر نیست الغوثیہ بگوشش بہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل و شان سیدنا غوث الاعظم
رضی اللہ عنہ چہ می فرماید صاحب مناقب غوثیہ بسند صحیحہ می آرد می گوید کہ منقول است
از شاہ ہاشم علوی رحمۃ اللہ علیہ کہ می فرمود حضرت شاہ وجیہ الدین علوی میفرماید
کہ اتفاق جمیع صوفیہ است کہ در ہر وقت و ہر زمان شخصی را کہ منصب ولایت سرفراز
می کنند فرمان الہی میشود کہ این را بہ پیشگاہ تخت رسالت علیہ بیرید و از آنجا امری صادر میشود
کہ بولدی سید عبد القادر جیلی ببرید تا او بلیاقت و استحقاق او منصب ولایت تجویز
نماید و مقرر گرداند چون آنحضرت رضی اللہ عنہ او را لائق آن منصب می یابند تصدیق
بمہر مبارک خود سپید ہند و در دفتر محمدی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم نامش ثبت می گردد اللہ
بعد از آن خلعت ولایت از دست آنحضرت رضی اللہ عنہ در حق آنولے عطا میشود و او را
ولایت در عالم غیب و شہادت مسلم میسازند و این عہدہ بعد حضرات ائمہ ہدیٰ متعلق
بحضرت عالیہ محبوبیہ است رضی اللہ عنہ کہ تا قیامت ہیچ یکی از اولیاء اللہ تعالیٰ را

درین مقام رفیع و منصب منیع با آنحضرت مشارکت و مماثلت نخواهد بود و فرسود المقصود
در هر عصر و زمان هر قطب و غوث را توسل و ترسل و استمداد و استفاضه بعنایت
آنحضرت می باشد رضی الله عنه و ارضاه عنا و لاحسرمنا من برکاته

ذکر مناقب الصدق فیضان باری رحمت غفاری قطب اعظم ذو الجود
والکرم سید القوم رئیس الاولیا و صاحب رشد و ارشاد حضرت سید محمد عرف شاه عالم بخاری

رحمة الله علیه صاحب اخبار الاخیار فرماید شاه عالم پسر قطب عالم است نام سید محمد برهان
ولایت او ساطع و امارت خصوص او لائح بود و خوارق عادات از و بسیار ظهور می آمد و
تربیت و ارشاد از شیخ احمد کهتو یافته بود مردم گجرات ایشان را صاحب ولایت اند مارد هند
که صحیح بیان ذکر مناقب وی قاصر است مصنف تاریخ اسکندری گوید الحق وی محبوب
حق بود که خاندان مخدوم بهانیان از ولایت او منوار است وصیت کمالاتش از شرق تا غرب فرا رسیده کرامات
کرامات و خوارق عادات بر سر مرقد او ظاهر است و احوال سکر و شوق غالب داشت و کمالات وی از اینجا قیاس باید کرد که
عبد اللطیف عرف شاه داول از کمترین مریدان اوست صاحب مرآت الاسرار گوید سلطان
قطب الدین احمد مرید قطب عالم بود چون بحکم قطب عالم بجای پدر بر تخت شد سلطان محمود
خلجی باشاره شیخ کمال بر سر ولایت گجرات لشکر کشید سلطان قطب الدین منهزم گشت
بخدمت شاه عالم قطب رفت و استمداد نمود آنحضرت او را تسلی داده رخصت فرمود بعد
ازان شاه عالم فرزند خود را پیش شیخ کمال فرستاد و گفت از کمال عجز و نیاز بخدمت
شیخ درخواست که سلطان محمد در حق شما گستاخی کرده بود او درگذشت در حق سلطان قطب الدین احمد
مهربانی ضرور القصه هر چند شاه عالم منت و ارشاد و حسب الامر پدر بزرگوار سه مرتبه
در خانه شیخ کمال رفت اما او جوابهای درشت فرموده دست جانب آسمان دراز کرده و گاه گاه
خطای از عالم غیب ظاهر ساخت در آن نوشته بود که ولایت گجرات باسم سلطان محمود
خلجی مقرر گشت پس شاه عالم بعزت ولایت گفت که به کاغذیکه نشان قطب عالم نبشت

آن باطل بود پس آنزمان از دست شیخ کمال گرفته پاره ساخت بمجرد پاره ساختن کاغذ شیخ کمال
درخود بخود بر زمین افتاد و جان بحق شد چون این مقدمه بخدمت قطب عالم رسید فرمود شاه
عالم از راه خورد سالی شتابی کرد صبر بایستی نمود الغرض سلطان قطب الدین احمد بموجب بشارت
قطب عالم بر سر سلطان محمود رفت و ظفر یافت این هم از خوارق شیخ است راوی گوید
حلیه ایشان بحلیه مبارک پیغمبر صلی الله علیه وآله وسلم مشابه بود نقل است که ضعیفه مریدایشان بود
و یک پسر داشت چهار ساله به بیماری فوت شد آن پیرزال بجزع تمام آمده دست بدامن
ایشان زد و گفت اگر فرزند مرا بمن ندهی دست از دامن تو باز ندارم چون از عجز
او از حد گذشت فرمودند باش تا می آییم بعده خود درون خانه رفته فرزند صغیر خود را
برداشته رو بآسمان کرده گفتند الهی آن طفل بنا شد بجای او این باشد گویند در حال آن
آن طفل در دست ایشان جان سپرد بعده بیرون آمده ضعیفه را فرمود برو فرزند تو زنده
است چون بخانه رفت فرزند خود زنده یافت العزیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی
اکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه می فرماید صاحب مناقب غوثیه
بسند صحیحه می آرد و می گوید که چون افتخار المتاخرین برهان المحققین سید محمد عرف شاه عالم
بخارے گجراتی قدس الله تعالی روحه مضمون قول شریف را سماعت نمود سر فرود کرد
تا انیکه بزمین رسید چنانکه زبدة الانبیا فرید الدین گنج شکر فرموده بود بی کم و کاست
بعینه بزبان گجری در مناقب حضرت رضی الله عنه فرمود و هم راوی گوید هر وقتیکه ذکر
آنحضرت در مجالس و محافل ایشان بر آمدی در مناقب و مدایح آنجناب نیز این بیت
اکثر می خواندی ؎ صد چشم دام خواهم تا در خود نگرم ٭ این دام از که خواهم و این چشم هم کرا است
بعد از آن روبیاران مجلس کرده فرمودی منصبی ان اقول علی حدقة عینی یعنی
منصب من این است که گویم که پای مبارک او بر حدقه چشمان من ثابت است
ذکر مناقب الصدق مظهر انوار جمالی و قدوة ابرار جلالی فخر زمان فرد وقت

مرشد طالبان عارف سبحان قبلهٔ انام شیخ نظام نارنولی

رحمة الله علیه صاحب مرات الاسرار گوید نارنول شهریست در توابع هندوستان وی از کبار شیخ وقت بود تا چهل سال بارشاد طالبان حق مشغول بود جمعی کثیر ببرکت ایشان بمراتب اعلی رسیدند همیشه پیاده از نارنول بزیارت خواجه قطب الدین بختیار کاکی بوحد و ذوق و جذبه تمام میرفت صاحب مناقب غوثیه گوید شیخ عبد المجید که از خلفاء کاملین حضرت ایشان بود میگوید که مقتدا ما امام حضرت شیخ نظام چشتی رحمة الله علیه را دستور بود که هر سال در ایام عرس خواجهٔ بزرگوار خواجه معین الدین هند الولی عطاء رسول رحمة الله علیه که شیخ الشیوخ خوانند از نارنول تا باجمیر پای پیاده می آمدند و وقت بازگشتن چادری که بر قبر خواجه میبود بایشان عنایت می شد بعد از آن حضرت ایشان سوار شده بنارنول می آمدند اتفاقا در خانقاه خواجه بزرگ مجلس سماع گرم بود و ایشانرا وجد تمام پیدا شد درین اثنا یکی از مریدان سلسلهٔ قادریه عالیه نیز حاضر بود از ملاحظهٔ وجد شیخ در دلش راه یافت که نذر حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه که نزد خود دارم بهتر آنست که بخدمت شیخ گذارم پس آن زر را در جامه سفید پیچیده پیش زانوی شیخ نهاد راوی گوید ظاهرا شیخ در حالت وجد و غلبه وقت بود در حین رقص کردن و جهیدن از پای شیخ بدان جامه حرکتی رسید بحیرت رسیدن پای شیخ بآن نذر حال شیخ بتواری و خود را از قرب حق مسلوب الولایه یافت پس در حال توجه بحضرت خواجه بزرگ نمود پس حضرت خواجه در مکاشفه ظاهر شدند و فرمودند که ای نظام سبب سلب شدن مرتبه تو از راه ترک ادب بهت که از تو بنذر شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه وقوع آمده پس شیخ نظام بالحاح و زاری تمام عرض کرد که خود حضرت خواجه میدانند که مرا ازین امر اصلا علمی و اطلاعی نبود و وقوف آن نداشتم و واقعه این است که بنده معذور و مأجور می شود خواجه فرمودند ای نظام مرا خود طاقت گستاخی نیست که بجناب حضرت ایشان شفاعت کنم لیکن بحضرت رسالت علیه السلام معروض خواهم داشت و مارا یقین است

کہ فرمودہ آنحضرت علیہ السلام البتہ بسید عبد القادر موثر خواہد شد پس حضرت خواجہ
بحضرت خواجہ عالم صلی اللہ علیہ وسلم التماس نمودند مغفرت خدا علیہ افضل التحیۃ والثنا
فرمودند یا ولدی عبد القادر کان الشیخ نظام فی ذلک ابن الوقت مغلوب
الحال لا یشعر عن نفسہ فاعف عنہ وعد الیہ مرتبتہ یعنی آنحضرت علیہ السلام
بحضرت غوث الاعظم مخاطب شدہ فرمودای فرزند من عبد القادر شیخ نظام در آنوقت
معذور الحال بودہ از سر تقصیر وی درگذر وعفو فرما و او را بنعمت خود سرفراز نما پس آنگاہ حضرت
دستگیر عالم واسع الکرم از تقصیر او درگذشتند واز نعمت وفیض خود نواختند وہم راوی
گوید شیخ نظام فردی از کمل افراد بود چنانکہ از مکاشفۃ او واضح شد کہ عنایت خواجہ بزرگ
بدو بدرجہ بود وہم او را قرب بخواجہ بود رحمۃ اللہ علیہ العزیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنیز
ولی اکمل درشان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ بحسن واز ادب وبصدق
عقیدت گوید ؎ قادرا قدرت تو داری ہرچہ خواہی آن کنی ؛ مردہ را جانی تو بخشی زندہ را جانی کنی
یعنی این بیت بر زبان راند وسر فرو کرد تا ایام بقا خود را یکی از وابستگان آنجناب میدانست
ذکر مناقب الصدق واقف اسرار احمدی عارف ابدی کاشف انوار صمدی
مجدد دوران احمدی مقبل سبحان علام ازلی شیخ احمد فاروقی
المشہور بشیخ مجدد الف ثانی سرہندی رحمۃ اللہ علیہ ؛
صاحب سفینۃ الاولیا گوید وی از مشایخ قادریہ وچشتیہ اجازت ارشاد حاصل کردہ بود
در متاخرین مشایخ صاحب ریاضت ومجاہدہ وذوی خوارق وتصانیف است
ودر اواخر ایشان بعضی بر شیخ تہمت کردہ اند کہ شیخ می گوید کہ مرتبۂ من زیادہ از مراتب خلفاء
راشدین است این محض بہتان وافتراء مخالفان است بر شیخ چرا کہ میرک سیر بن فصیح الدین
می گفت کہ وقتی را عبور بسرہند افتاد واتفاق ملاقات شیخ احمد روی داد در اثنای
ملاقات بخاطر گذشت اگر شیخ را کرامتی است باید کہ آنچہ مردم از ایشان بیان می کنند

خاطرنشان من نمی سازند دیگر آنکه شنیده بودم که خواجه باقی بالله که پیر ایشان است بی اجازت
مولانا خواجگی مریدی گرفتند و دیگر آنکه بخواجه خوند محمود ایشان چه اعتقاد دارند چون ساعتی
پیش نشستم جزوی از زیر مسند خود بمن دادند که مطالعه نماید چون آنرا به تمام دیدم گفتند
ازین چیزی ظاهر می شود گفتم ازین جود هیچ ظاهر نمی شود آنچه در بنجا است درست است
پس گفتند بدانید که آنچه از ما واقع شده همین است و باز بعد ساعتی گفتند که روزی
خواجه خوند محمود اینجا آمده بودند و گفتند که خواجه باقی بالله اجازت صریح از پیر خود
ندارد بجهت آنکه روزی مولانا خواجگی خربزه میخوردند و قاش و قاشق را خود بریده بدست
حاضران و مریدان میدادند و بخواجه باقی ندادند اصحاب گفتند که خواجه باقی حاضر است
فرمودند که با خربزه درست باو داده ایم خواجه از ین استنباط کرده اجازت ارشاد دادند
من گفتم که اینچنین نیست چرا که ما هرگز اینچنین سخنی از پیر خود و از دیگر مردم نشنیده ایم
بلکه خواجه باقی ابا می کند که این کار از دست من نمی آید و این بار را من نمی توانم برداشت
مولانا خواجگی میفرمودند که ما اجازت داده ایم تراکه این کار باید کرد و درین اثنا
چندی از پیش سفیدان نیز گفتند که ما درین مجلس حاضر بودیم که مولانا خواجگی
ارشاد بخواجه باقی دادند بعد از آن شیخ احمد فرمودند که آنچه از مریدان خواجه
خوند محمود بایشان اعتقاد دارند خواجه آن چنان نیستند و من آن اعتقاد بخواجه
ندارم هر سه سوالی که در خاطر خوند با محمود گذشته بود شیخ جواب دادند الغرض و
ستکمل وقت که مکتوبات ایشان دلیل کمال ایشان است اگرچه بعضی صوفی
بر حضرت ایشان اعتراض می نمایند که شیخ را در مقام کشف استکبار غلو تمام کرده
بود که اکثر کلمات وی مشعر بافتخار خود است ازینجا است که در چند مواضع خود را بر
خواجه باقی ترجیح داده مدومیگوید اگرچه پیر من بظاهر عبد الله باقیست اما حامل مکاشفات
من عند الله باقی و شیخ عبد الحق دهلوی را که معاصر وی بود ازین گونه سخنان که از وی

سرزده در علم کلام باوی نقاض واقع است تبائن ایشان از کتب طرفین بوضوح
منشاء طریقه مجدده حضرت ایشان اند رحمة الله علیه من کلامه ای برادر حق تعالی
قادر بود که بیک امر کن جمیع مخلوقات را پیدا می کرد لاکن حکمت چنین تقاضا کرد که اشیا را
بواسطه اسباب پیدا کرد یعنی برای تو الد عالم ظاهر مادر و پدر سبب ساخت که بی والدین
کسی نزائیده است الا ماشاء الله تعالی چنانکه مهتر آدم و عیسی علیهما السلام همچنین تولد معنوی است
که کسی بی پیر کامل بکمال نرسیده مگر بعضی که آفتاب عنایت الهی بیواسطه بر سروی طلوع کند
واین نادر است دیگر فرمودند ای برادر حقیقت بیضه در مرغ عین مرغ بود بصورت
بیضه ظاهر شد نام بیضه گرفت بالفرض اگر بیضه خواهد که خود را خود بخود مرغ کند هرگز
باین خامی نخواهد شد و بجز آب زرد و سفید چیزی در خود نیابد آن هم بعد چندی گندیده خواهد
شد که بهیچ کار نیاید و اگر خود را تسلیم بی خود کند و حرارت آنمرغ در بیضه اثر کند
بسبب کمال صحبت بلوی در آن وقت بیضه در خود جز قدری پوست اعتبار چیزی نیابد
و آن پوست هم از و دور خواهد شد چنانکه اول مرغ بود الحال باز مرغ شد پس همین
معامله مرید پیر دیگر فرمود سالک را باید که امتیاز کند شیخ ربانی کامل از مزور
ناقص چه اگر ناقص را کامل داند به بعیت در ضلالت می افتد پس مبتدی را سخت
مشکل افتاد زیرا که یک ولی حال ولی دیگر را که مرتبه او مافوق است نمیداند
بیچاره مبتدی چه داند درین امر بزرگان چنین فرموده اند که طالب صادق را
باید که بخدمت مشایخ مشاهیر که معتقد نسبت ایشان بسرور کائنات رسیده باشد
برسد و مکرر صحبت نماید در عین صحبت متوجه باشد بخطرات نفسانی و شیطانی خود اگر
خطرات ذمیمه باقی ماند و هیچ تفاوت نکند از انجا رفته طلب طبیب دیگر نماید و اگر در هر جا
که آن خواطر رذیله زبروزیر می شود خاک پای آن کامل را سرمه چشم خود سازد و
خود را بدو سپارد و بداند که نصیب ما اینجا است دیگر فرمود کسی را ارادت بمرشد

ندارد اما ریاضت می کند و خلوت گیرد و می خواهد که کمال حاصل کند هرگز بمراد نرسد
چنانکه مثال درخت خود رو که اول آنکه بار نیارد و اگر بار آرد ثمرهٔ بر شش آرد پس
شیطان همیشه باوی بود و راه وی میزند من لا شیخ له فشیخه شیطان
آنست دیگر فرمود مرید و پیرو نابالغ و دیوانه و مجذوب و مردهٔ نامدفون جائز نیست زیرا که
حیات پیر و شعور کاملهٔ شرط راه است دیگر فرمود ذکر یاد کردن را گویند پس طالب را باید
که بیاد حق چنان مشغول شود که شعور بخود نماند و توجه آنرا گویند که از جمیع ماسوی الله روی
گرداند بسوی مطلوب حقیقی رجوع کند و برای رجوع فکر ناچار است و فکر آنرا
گویند که اول مطلوب را تصور کند بعده بخواهد بمراقبه و مراقبه نگاهداشتن چیزی را
پس مراقبهٔ عوام نگاهداشت امر معروف و نهی منکر است و مراقبه شرط عزلت است
و عزلت از خلق کناره گرفتن بود دیگر فرمود مبنی طریقت یازده کلمات است از عبدالخالق غجدوانی
اول یاد کرد دوم بازگشت سیوم نگاهداشت چهارم یاد داشت پنجم هوش دردم
ششم سفر در وطن هفتم خلوت در انجمن هشتم نظر برقدم نهم خوف قلبی دهم وقوف قلبی
یازدهم وقوف عددی دیگر فرمود اول از آن یازده گانه یاد کرد است و آن عبارت
از ذکر زبان و قلب است یعنی آنچه از زبان گفت بعقب آن از قلب نیز گفته باشد
دوم بازگشت و آن عبارت است از آنکه هرگاه ذکر کلمه طیبه را بدل گوید در آخر
آن بلسان قلب بگوید که خداوندا مقصود من توئی سیوم نگاهداشت است
و آن مراد مراقبه حضرات بود چهارم یاد داشت و آن عبارت از دوام حضور
با حق بود بذوق نه بتکلف پنجم هوش در دم بود و آن ملاحظه اسم است
در هر نفس با حضور تا بغفلت برنیاید ششم سفر در وطن و آن سفر سالک است
از طبیعت بشری یعنی از صفات ذمیمهٔ خود نقل کند بسوی حمیده هفتم
نظر برقدم و آن عبارت است که در وقت رفتن و منشی اقدام مرکوز نظر باشد

یعنی سالک در اول وہلہ نظر باخر سلوک کند ہشتم خلوت در انجمن و آن آنکہ سالک را
باید کہ بظاہر با خلق باشد و بباطن با حق بود نہم وقوف زمانی و آن مراد از محاسبہ است
یعنی اوقات شبانروز را محاسب باشد بر حسنہ حمد کند و بر سیئہ استغفار نماید
دہم وقوف عددی و آن رعایت عدد است بطاق در ذکر قلبی برای جمعیت خاطر
از تفرقہ یازدہم وقوف قلبی و آن عبارت از بیدار بودن قلب با حق باشد دیگر
فرمود ذکر زبان ظاہر است حاجت بہ بیان ندارد و ذکر قلب حضور سالک است
با حق و با خلق یعنے ہر دو حضور برابر باشد و ذکر روح آنست کہ حضور سالک
با حق تعالی زیادہ باشد از حضور او با خلق و ذکر سر آنکہ سالک را حضور با خلق
اصلا نباشد و ذکر خفی آنست کہ مخفی باشد وجود روح مانند خفا کون در سر
دیگر فرمود اول لطیفہ قلبی است کہ از دل صنوبری کنند و محل او جانب چپ
زیر پستان چپ است کہ قلب آکرباسم اللہ گردد و این را لطیفہ قلبی کہ انتہا عالم امر خوانند نگ
نورانی در مثال سرخ مے ماند بعدہ لطیفہ روحی بود کہ محل آن جانب راست زیر
پستان بود و لطیفہ نفسے میان سینہ است و لطیفہ سری بالای دماغ است
و لطیفہ خفی بالاتر از ام الدماغ است و لطیفہ اخفی یک شبر بلند بود از دماغ بعدہ
ذکر سلطانی است کہ سمی بتلاوت الوجود است بعد از آن ولایت صغری
و کبری و صور تفصیلہ و حضور و علم و علم حضور و حضور علمست علی حفظ المراتب رحمۃ اللہ علیہ
العزیز بگوش ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل و شیخ افضل و رشان سیدنا
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ می فرماید صاحب مناقب غوثیہ و فضائل غوثیہ
بسند صحیحہ می آرند کہ شیخ احمد فاروقی الملقب بشیخ مجدد الف ثانی ترمذی
سرہندی رحمۃ اللہ علیہ در مکتوبات خود کہ اکثر تصنیفات وی بطور مکتوبات است
می آرد و می فرماید ای عزیز را ہی کہ بجناب قدس الہی موصل اند دو گانند

راهی است که بعزت بنوت تعلق دارد علی ارتبابها الصلوة والسلام وموصل
اصل الاصل واصلان این راه بالاصالت انبیاء اند علیهم السلام وبالتبعیت اصحاب
ایشان وازسائر امتان تاگرد بابین دولت لیاقت اند اگرچه قلیل بوند بل اقل ودرین
راه متوسط وحیلولة نیست یعنی هرکه ازین واصلان فیض مے گیرد بے توسط احدے
از اصل اخذمی نماید که هیچ یکی دیگر را حاصل نیست ودرانهیت که بعزت ولایت
تعلق دارد اگر اقطاب واوتاد وابدال وبجناد عامة اولیاء الله تعالی بهین راه
واصل اند وراه سلوک عبارت ازین راه است وجذبه متعارفه نیز اصل همین
است وتوسط وحیلولت درین راه کاین است وسوای واصلان این راه
وسرکردهٔ اینها ومنبع فیض آن درحقیقت حضرت امیرالمومنین علی کرم الله وجهه
است یعنی این منصب عظیم القدر بدیشان تعلق دارد ودرین مقام کوئیا سر وقدم مبارک سلطان
الانبیا احمد مجتبی محمد مصطفے صلی الله علیه وآله وسلم برفرق مبارک اوست کرم الله وجهه
وجناب سیدة النساء فاطمة الزهرا رضی الله عنها وهر دو شاهزاده کونین امیرالمومنین
ابی محمد الحسن وابی عبدالله الحسین رضی الله عنهما درین مقام عالی با امیرالمومنین شریک اند
کرم الله وجهه دیگر وانگارم که حضرت امیرالمومنین قبل از انشار وجود عنصری ملازم
این مقام بودند چنانکه بعد از انشات عنصری پس هرکرا فیض وهدایت ازین راه میرسد
بتوسط ایشان میرسد که ایشان سرنقطه منتهای این راه اند ومرکز این مقام بایشان تعلق
دارد وچون دورهٔ حضرت امیر تمام شد این منصب عظیم الشان بحضرت حسنین مفوض
وسلم گشت رضی الله عنهما وبعد از ایشان همان منصب عالی بهریکی از ائمه اثنا عشر
علی الترتیب والتفصیل قرار گرفت هرچند در اعصار این بزرگواران اقطاب وبجناد
اغیاث وابدال وقت بودند اما ملاذ وملجاء آنها ایشان بودند چه اطراف را غیر از
کوی ایشان بمرکز جاده نیست تا آنکه نوبت بحضرت سلطان الاولیاء سیدنا شیخ عبدالقادر جیلانی

رسید یعنی چون نوبت این بزرگوار رشد منصب مذکورۃ آنحضرت رضی اللہ عنہ
منقوض گشت وجز این ائمہ مذکورین و شیخ عبد القادر ہیچکس برین مرکز قرار
نمی گرفت پس وصول فیض و برکات بہرکہ باشد از اقطاب و ابدال بتوسط
شریف آنحضرت مفہوم می شود چہ آنکہ این مرکز بعد ائمہ جز او را میسر نشدہ است
راقم ہیچدان بر صدق شیخ سرہندی دلیلی قاطع می آرد و میگوید
از اینجاست کہ حضرت خداوندم سیدنا غوث الاعظم قدس اللہ تعالی سرہ الاکرم
در قصیدہ بائیہ بمضمون این معنی اعادہ اشعار فرمودہ ما اعظم قولہ ؎ آفلت
شموس الاولین وشمسنا ابدا علی افق العلا لا تغرب یعنی فرو ماندند
آفتابہای پیشین و آفتاب ما ہمیشہ بر بلندی بلند است کہ غروب نمی کند و مراد از شمس
آفتاب فیضان ہدایت و ارشاد اوست و مراد از شموس اولین حضرات ائمہ
اطہرین اند صلوۃ اللہ علی نبینا و علیہم السلام حاصل آنکہ چون بوجود شریف
حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ معاملہ کہ با اولین تعلق داشت باو قرار گرفت
داد و اسلہ وصول و رشد این کردہ اید چنانکہ پیش از وی اولین بودند پس تفوق
و تفضل آن مجمع الفضائل بر جمیع ارباب سلاسل ثابت و صادق اند و بتحقیق متحقق شد
و کرمنا فت الصدق عارف نامی قدوۃ مشایخ گرامی فخر المتاخرین اعلم العلماء
افضل الفضلاء زبدۃ المشایخین محقق سامی مولانا عبد الرحمن جامی
رحمۃ اللہ علیہ صاحب سفینۃ الاولیاء گوید وی حنفی المذہب بود آنچہ در میان عوام است
کہ ایشان نقل بمذہب شافعی کردہ اند خلاف است چنانکہ شخصی از خدمت مولانا
زین الدین محمود قواس ازین معنی پرسید فرمودند کہ غیر واقع مرا فراگرفتہ اند الغرض مولانا
عالم و عامل و عارف کامل و فنون علوم ظاہری و باطنی و جامع و مقبول عالم و مقتداء
وقت ماوراء النہر و خراسان بود وی از کمل و افضل خلفاء مولانا سعد الدین کاشغری است

گویند چون او بخدمت سعد الدین رسیدند خواجه فرمودند شاهبازی بچنگ
افتاد خواجه محمد پارسا را در خراسان در طفلی ملازمت کرده بود که ایشان
پاره منبات بایشان عنایت نموده فرموده بودند که حلاوت خواهی یافت آخر
همچنان شد خواجه عبید الله احرار ایشان را کمال تعظیم می نمودند چنانکه
از نهایت محبت در مکاتبه خود لفظ عرضداشت می نوشتند و میفرمودند که
آفتابی در خراسان است مردم چرا بروشنائی چراغ بماوراء النهر میروند
باوجود این بزرگی مولانا را حال بر منوال بود که هرگز اظهار درویشی و کرامت نمیکردند
و میگفتند که بر کشف و کرامات اعتماد نیست و اکثر می فرمودند که سر حال شرط این طریقه
است و هیچگاه در هیچ نفس از شغل باطن خالی نمی بودند در جامعیت انسانی بحر
مواج بودند و اشعار ایشان بهترین شعراء دیگران است که تمام مشتمل بر حقایق و
معارف اند هم وی گوید حضرت مولانا را از ابتدای حال کشش عشق و جذبه محبت غالب بود
چنانکه خود فرماید ؎ مناسب از عشق رو کرده ایم نیست ؎ که از بهر حقیقت کار سازیست ؎ گویند
اگرچه جمال خود را لقلق بظاهر می بود اما در حقیقت رو بحقیقت داشت زیرا که عارف
کامل در هر چیز نگرد و هر چه آوینده جز او نبیند و در هر چه آویزد جز او نجوید فاما در اواخر حال از جمیع تعلقات
ترک و اجتناب نموده می فرمودند که محب آنست که از هر چیز قطع تعلق کند و خواست او
خواست محبوب گردد و هم وی گوید وی همیشه در وجد و ذوق می بود و بسیار
خوش خلق و خوش تکلم بودند و اکثر مطالبهای لطیف می فرمودند و تصانیف
ایشان چهل و چهار است بعد لفظ جام و همه در عالم مشهور و معروف که هیچکس را بآن
جای سخن نیست شواهد النبوة و نفحات الانس که سخنهای لطیف و نکتهای دقیق در آن
مندرج است دو چشم تصانیف ایشان است و در مثنویات یوسف زلیخا و در غزلیات
دیوان اول که بهترین اشعار است مثل ندارد هم وی گوید فصاحت و بلاغت

مولانا از کلام ایشان ظاهر است و هم وی گوید یکی از علماء ظواهر را ارباب مولانا طعن و انکار بود در حق ایشان سخنان ناشایسته میگفت فقرا او را منع می کرد مؤثر نمی افتاد بعد از موت او یکی از فضلاء زمانه که عالم و عارف کامل بود شبی او را بخواب دید که با صد اضطراب تمام میرسد چون وی سبب اضطرار پرسید گفت بدر بهشت رفته بودم می خواستم که درآیم عبد الرحمن جامی آمد و دامن بگرفت و نگذاشت که درآیم چون نسبت اخلاص این فقیر بخدمت ایشان دانسته بود نام فقیر را بگرفت که با ایشان بگوئید که بمولانا عبد الرحمن جامی بگویند که مرا بگذارند و از تقصیر من درگذرند الغرض کمالات وی نه چندان است که در حصر آید و وی در هر علم کلامی دارد خصوصاً در علم حقایق و معارف کتاب لوایح و شرح رباعیات و فتاوی صوفیه است و فک النصوص در شرح فصوص نظیری ندارد رحمة الله علیه العزیز بر بگوش پر هوش بشنو که چنین ولی اکمل و عارف افضل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه بحسن ارادت ناقل این حکایت است یعنی در نفحات که رشحات عالم میفرماید یکی از علماء شام عبد الله گفته است که در طلب علم به بغداد رفتم و ابن سقا در آنوقت رفیق من بود در نظامیه بغداد مشغول بعبادت بودیم و زیارت صالحان می کردیم در آنوقت در بغداد عزیزی بود که می گفتند که وی غوث است و نیز میگفتند که هر وقت که میخواهد پیدا می شود و هر گاه که می خواهد پنهان می شود پس من و ابن سقا و شیخ عبد القادر و وی هنوز جوان بود بزیارت غوث رفتیم ابن سقا در راه گفت از وی مسئله خواهم پرسید که جواب آن نداند و من گفتم از وی مسئله خواهم پرسید تا به بینم چه می گوید و شیخ عبد القادر گفت معاذ الله معاذ الله که از وی چیزی پرسم من پیش وی میروم و انتظار برکات وی میبرم چون بر وی آمدیم و را بر جای خود ندیدیم یکساعت بودیم و دیدیم که بر جای خود نشسته است پس از سر خشم در ابن سقا نگریست و گفت وای بر تو ای ابن سقا از من مسئله می پرسی که جواب آن ندانم

آن مسئله از منست وجواب آن این می بینم که آتش کفر در تو زبانه میزند بعد از آن بمن نگریست
وگفت ای عبد الله از من مسئله می پرسی و می بینی که چه میگویم آن مسئله این است جواب آن
این هر آئینه فرو گیرد ترا دنیا تا بدو گوش باشی که با من بی ادبی کردی بعد از آن
بشیخ عبد القادر نگریست و وی را بخود نزدیک نشاند و گرامی داشت و گفت
ای عبد القادر خدا را و رسول خدا را خوشنود ساختی با دبی که نگاهداشتی
باین گویا می بینم ترا در بغداد که بمنبر برآمده و می گوئی قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله
و می بینم اولیاء وقت ترا که همه گردنهاء خود را پست کرده اند با جلال و اکرام ترا پس در
همان ساعت غائب شد بعد از آن ویرا هرگز ندیدیم و هر چه نسبت بشیخ عبد القادر
گفت واقع شد و ابن سقا به تحصیل علوم اشتغال بلیغ نمود و بر اقران خود فایق شد
خلیفه ویرا برسالت بملک روم فرستاد و ملک روم علماء نصرانی را با وی مناظره
فرمود همه را الزام و افحام کرد در نظر ملک روم رو بزرگ نمود ملک را دختری بود خوب رو
بوی مفتون شد و یرا از ملک خواستگاری کرد وی گفت بشرط آنکه نصرانی شوی
اجابت کرد دختر بوی داد پس ابن سقا کلام غوث را یاد کرد و دانست که آنچه بوی
رسید بسبب وی رسید و اما چون من بدمشق رفتم نور الدین شهید را تولیت
اوقاف سپرد و نیاز وی بمن نهاد و سخنی که غوث در حق گفته بود راست شد
ذکر مناقب الصدیق عارف بالله عین العرفا مسیح الاولیاء قدوة الابرار
زبدة الاشطار قبلة وقت شیخ الزمان کاشف اسرار الله شاه عیسی حنا الله
رحمة الله علیه صاحب نخل فردوس گوید که وی خلیفهٔ رشید شیخ لشکر محمد عارف است
نام پدر ایشان محمد قاسم رئیس المحدثین است وخود المخاطب من الله امام المحدثین بوده
صاحب خرق و کرامات است بسیار سیاحت نموده بزرگان دهر را ملاقات کرده از هر
فردی فیضی ربوده است چنانکه در اکبر آباد از شیخ علاء الدین مجذوب که سالک

مجذوب بود فیض برداشته در گوالیر زیارت شاه محمد غوث نموده هر اجعت بدار السرور
برهان پور نمود آنجا ظهور کرامات اجمع المبرکات اظهر و هویداست و دیگر دلیل کمال او
نیکو ظاهر است که خال بابا فتح محمد محدث پسر رشید و مانند شاه برهان راز الهی خلیفه راشد
وارد رحمة الله علیه العزیز بگوش بهوش بشنو که چنین ولی اکمل شاهد ازل در شان
غوث الاعظم رضی الله عنه چه تخلوص ارادت می نگارد بجائیکه فرماید یعنی و بلفوظ
خود می گفت چون حضرت غوث الثقلین قطب الوجود شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه
از صلب پدر شریف و رحم مادر شریفه بیرون آوردند و جهان تاریک را بنور او منور و روشن
ساختند برای رعایت خدمت آنحضرت بسیار اولیاء کبار را از اصلاب آبای ایشان
و ارحام امام انها بیرون آوردند و همه را بحکم الهی بود که از سن صبابت تا
بلاغت رقبهٔ اطاعت و انقیاد بر گردن انهاده بخدمت و صحبت آنحضرت لازم باشند
سبحان الله چه شرف است من الله ذالک فضل الله یؤتیه من یشاء

ذکر مناقب الصدق عاشق حق عارف مطلق قدوة الدین تابع شرع متین افضل المتاخرین کاشف اسرار و الطاف از بزرگ شیخ عبد الحق بن سیف الدین ترک الدهلوی

رحمة الله علیه گویند در ایام تحصیل چنان کثرت مطالعه داشت که شب و روز بمطالعه می گذشت
گاهی در اثناء مطالعه که وقت از نیم شب در گذشتی والد ایشان آواز دادی که بابا چه میکنی
ایشان فی الحال در را می گشتی تا دروغ واقع نشود و می گفتی که خفته ام چه می فرماید
باز برمی نشستی و مشغول بمطالعه میشدی گویند چند بار در دستار و موی سر را آتش چراغ در
گرفته بود ایشان را تا رسیدن حرارت آن بدماغ خبر نبود گویند عبد الحق دهلوی از ایام
طفولیت در کنار پدر بزرگوار تربیت یافته بود که وی از آن وقت سخنان این طائفه در کام
جان او ریخته می فرمود بابا انشاء الله تعالی تو زود دانشمند شوی دگاهی کتابها را تعداد میکرد
و میگفت همین چند کتاب که خواندی دانشمند شدی دگاه می فرمود که تو یک کتاب مختصر از

هر علم بخوان ترا بسنده است گویند بدعای پدر بے خدا تعالی ابواب برکت وسعادت بر و
گشاده کہ جمیع علوم بے تکلیف روی نموده کہ در اندک مدت بر اقران خود فایق گشت
غرض ورد وازده سالگی از علوم عقلی ونقلی فراغ یافت بعد ازان بحفظ قرآن مجید
در مدت یکسال حفظ بدست آورد و در اخبار الاخیار خود میفرماید اگرچہ بنظر بکثرت نقصان
ذاتی وقلت استعداد فطرتے نا امیدی گونہ در حصول مطلب ووصول بمقصد راہ یابد
لیکن دست امید بلند است کہ اعتماد من بصاحب قدمی است کہ مالک رقاب اولیا
امیدوارم اگر از راہ بیرون رفتم او رہبرے کند واگر از پای در آیم او دستگیرے
نماید پدرم نیز چون خاک او بود و درین نسبت تقویت و تربیت میفرمود و عمر ہا بی توسل بجناب
این بادشاہ عالم پناہ می شتافتم ولیکن بے وسیلہ باز نمی یافتم بارہا از بشارت یا ایہا
واشارت لاریبی وابتغوا الیہ الوسیلۃ می شنیدم و در طلب وسیلہ کہ سبب تحصیل
این فیض بود و موجب تصحیح نسبت وتحقق سلسلہ ارادت گردد میبودم کسی کہ می خواہم
کہ نسبت طینی را با مناسبت دینی ضم کردہ باشد و قرابت جسمانی را با روحانی فراہم آورد تا
دست بوی دہم و پای او گیرم بلکہ تا زندہ ام در پای میرم آخر صدق نیست من کار کردہ
و شجرۂ اخلاص من بار آورد و بر مثال یمین فرقہ من حیث لا یحتسب بر سر من عینی
نفسی را فرستاد کہ نفس او مائدہ بود از آسمان معرفت پس عنان اختیار از دست رفت بی توقف
دست بدست او دادم و بے اختیار در پای او افتادم راوی گوید مراد شیخ از عینی نفسی شیخ
عبد الوہاب بن ولی اللہ است کہ منتفی مذہب و قادری مشرب بود رحمۃ اللہ علیہ کہ حضرت
ایشان نسبا فرزند و حسبا نیز علی سزا بیہ بودند البعض نیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی
اکمل و محدث مکمل و عالم افضل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ سر
قدم ساختہ و خاک درش را سرمہ چشم نمودہ چہ بعرض بیان می آید یعنی در اخبار خود
می گوید و بسند می آرد کہ آنحضرت از اکمل اولیا و اہل بیت و از اعاظم سادات حسینیہ

چون سال عمرش بحضرت هفده بود که به بغداد تشریف آورده اشیاخ و ائمه و اعلام امت و علماء سنت
و اعیان دین ملاقات نموده اول قرآن را بتجوید خوانده بتحصیل علوم و تکمیل آن قیام نموده و
جمیع علوم اصولاً و فروعاً از جمیع اعلام بغداد و درگذشت حتی فاق الکل فی الکل و صار
موضع الجمیع فی الجمیع بعد از آن حق عزوجل بر تبه قطبیت کبری و ولایت عظمی مخصوص گردانید
و جمیع طوائف را از فقهاء و علماء و طلبه و فقرا از اقطار ارض و آفاق عالم توجه بجناب عرش
باب او داد ینابیع حکمت از محیط قلب او بر ساحل لسان جاری ساخت و از ملکوت اعلی
تا بتهوت اسفل خصیت کمال و آوازهٔ جلال او در افگند و علامات قدرت و امارات
ولایت و شواهد تخصص و دلائل کرامت او از آفتاب لنصف النهار ظاهر و باهر گردانید
و مفاتیح خزائن خود را زمّه تصرفات و خود را بقبضهٔ اقتدار و دست اختیار او سپرد
و قلوب جمیع طوائف انام را مسخر سلطان هیبت و قهرمان عظمت او ساخته و کل اولیاء
وقت را در حفاده انفاس و ظل قدم و دائره امر او گذاشت تا مامور شد من عند الله
بقول او قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله و جمیع اولیاء وقت از حاضر و غائب
و قریب و بعید و ظاهر و باطن گردن اطاعت و سر انقیاد بنهادند خوفاً من الرد و طمعاً
فی المزید فهو قطب الوقت و سلطان الوجود و امام الصدیقین و حجة
العارفین و روح المعرفة و قلب الحقیقة و خلیفة الله فی ارضه و
وارث کتابه و نائب رسوله الوجود البحت النور الصرف سلطان الطریق
المتصرف فی الوجود علی التحقیق رضی الله عنه یعنی بعضی برای خود سبب ولایت
و بعضی بنا بر مزید مراتب گردن باطاعت داده اند او قطب وقت است و سلطان
وجود و پیشوای صدیقان و دلیل عارفان و روح معرفت و قلب حقیقت است و خلیفهٔ
خدا در زمین او و وارث کتاب او و نائب رسول او که وجود بحت و نور صرف است
و بادشاه راه و متصرف در وجود بر سبیل تحقیق رضی الله عنه ایضاً منه در شمائل

آنحضرت گویند وهو نحیف البدن وربع القامة وعریض الصدر وعریض اللحیة و
طویلها اسمر اللون ومقرون الحاجبین وصرت جهوری وسمت بطی وقدر
علی وعلم وفی له صیت وصوت وصمت یعنی در کلام آنحضرت نوعی سرعت است
وجهر بود که سامع را رعبی وهیبتی در دل می افزود واز جمله کلام خوارق او آن بود که در شنیدن
آن قریب بعید یکسان بودند وبحسب قرب وبعد مکان مجلس تفاوتی ظاهر نمی شد ودر وقت
تکلم او هیچکس را جز سکوت وانصات گنجایش نداشت وترا امر کردن بچیزی جز مبادرت
با متثال صورت نمی بست وهر که التفات بر جمال باکمال او افتادی اگرچه بقساوت قلبی متمکن
بودی خشوع وخضوع دست دادی وهرگاه بمسجد جامع برآمدی خلایق همه دست بدعا
برآوردندی وحاجات خود را از قاضی الحاجات خواستندی گویند هرگاه شیخ عبدالقادر
بکرسی برمی آمد وگفت الحمد لله خاموش میگردد وهر ولی خدا که بر روی زمین است حاضر وغائبا
**ذکر مناقب الصدق صاحب قلب سلیم محرم راز حرم واقف سر قدم فخر
المتاخرین قدوة المحققین زبدة العارفین محمد دمی الشیخ محمد بن ابراهیم البدیه**
رحمة الله علیه صاحب معدن الجواهر گوید شیخ ابراهیم بن فتح محمد ملتانی فرماید چون منکوحه
من وضع حمل نمود فرزندم متولد شد محمد نام کردم وکنیت او ابو الفتح ولقب شمس الدین
نهادم مولد من ملتان است وتولد او اعظم البلدان محمد آباد بدر شد وهم وی فرماید چون
فرزندم شیخ محمد متولد شد آواز مزامیر شنیده می شد چون تفحص کردم از غیب ندا در داد
که ای ابراهیم بشارت باد ترا که بقدوم فرزند تو زمزمه شادی در ملکوت افتاده است
شکرانهٔ الهی بجا آوردم ویقین دانستم که فرزند من ولی الله است هم وی فرماید
سلطان همایون بن علاء الدین بن سلطان احمد بهمنی که ظالم وجابر بود اکثر بزرگان را
بی سبب کشتی وشب و روز طعام نخوردی تا آنکه نفسی بغیر گناه را بالقتل نرسانیدی
خلایق شهر از دست او هلاک بودند بر مظلومان شفقت نمودم وگفتم مر فرزند خود را که در آن وقت

سه ساله بود تا مر همایون را دعا بد می کند ناگاه از زبان وی جاری شد همایون
مات همایون مات همایون مات هنوز کرت سیوم تمام نه گفته بود که آواز گریه از خانه
او می شنیدیم می گفتند که همایون مرد پس دانستم که فرزند من ولی الله است شیخ اسحاق
برنا شیخ محمد ملتانی فرماید که حضرت مدام می فرمود چون والد مخدوم شیخ ابراهیم رحلت
بدار النعیم نمودند در آن وقت من صغیر بودم و چیزی نمی دانستم و هیچ یکی از علماء
شهر و مشائخان صاحب نظر بهدایت من سعی نمی نمودند تا آنکه شیخ الاسلام مخدوم
شیخ حسن از بنگاله آمدند و مرا اصحاب خود را گفتند که بروید بخانه شیخ محمد بن ابراهیم
الملتانی و ببیارند او را پس رسولان حضرت ایشان بر من آمدند و مرا بردند چون
رسیدیم حضرت مخدوم با استقبال من مبادرت کردند هیچو اخوان مصافحه کردیم بسند
خود بردند و فرمودند که سبب آمدن بدین مقام آنکه شبی حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه را
در خواب دیدم که فرمودند برو سوی شیخ محمد که پدرش ابراهیم نقل کرده است
پس او را مرید کن و در آر در دائره من عرض کردم یا سیدی کجا است شیخ محمد
فرمودند در شهر بدری باشد چون بیدار شدند بشهر بدر تشریف آورده مرا
مرید کردند و در دائره قادری آوردند بعد از آن رحلت فرمودند اما خرقه خلافت
نپوشانیدند و اجازت مطلقه ندادند بعد از آن چون خواستم تا سوی بغداد
مسافر شوم و بستانم خرقه خلافت و اجازت مطلقه از دست کسی که قادری بود
درین اندیشه بودم که در شب آخر مردی را معاینه کردم که روی مدور و بنور منور صاف
لحیه و جامه رشید البیاض کلکوت العرب پوشیده حاضر گشت و گفت که من شیخ توام
بحکم شیخ عبد القادر آمده ام تا ترا تلقین کنم و اجازت مطلقه دهم پس برخواستم و بر پای
مبارک او بوسه دادم و شرط ادب بجا آوردم ناگاه از جانب راست من غائب شدند تا آنکه
شیخ الاسلام و المسلمین مخدوم شیخ بهاء الدین انصاری دهلوی از مرشد آباد خرقه خلافت

وفرمان اجازت فرستادند ونوشتند که فرستادم این خرقه را اگر ماذون حضرت غوث الثقلین
رضی الله عنه را آوردی گوید شیخ بدرالدین بن شیخ محمد ملتانی می فرماید که شیخ ایوب کولکندی
گوید که روزی حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه را بخواب دیدم که مرا فرمودند ای ایوب
برو سوی بدر بشیخ محمد ملتانی وبگیر خرقه خلافت از دست او چون بیدار شدم در ملاحظه افتادم
که شیخ محمد قادری ومن چشتی ام خرقه خلافت از دو چگونه ستانم در همین بودم که شب دوم
مخدوم المشایخ سید محمد حسینی گیسو دراز را در خواب دیدم که می فرمودند ای ایوب
برو سوی شهر محمد آباد بستان خرقه خلافت از دست برادرم شیخ محمد قادری واز دست
فرزندم ابوالحسن تبرکا پس هرگاه که هشیار شدم باز در دل همان ملاحظه ملحوظ گشت پس شب
سیوم نیز در خواب دیدم که صحرای وسیع است ودر آن خیمهای نورانی زده اند همه بر آن
تخت بلند نهاده شد که غوث الثقلین رضی الله عنه با عظمت تمام بر آن نشسته فرمودند
اولیای تحت لوائی بمجرد فرمودن فوج فوج اولیا نزد آنحضرت حاضر گشته وصفوف صفوف
شده دست بسته گرد برگرد آنحضرت استاده اند در آن صفوف مخدوم المشایخ سید محمد حسینی
را همچنان میان ایشان ایستاده یافتم چون مرا دیدند فرمودند ای ایوب بپوش خرقه خلافت
بدست برادرم شیخ محمد قادری پس بیاش محتاج کس هرگاه که صباح کردم وبرین
واقعه وقوع یافتم سوی شهر بدر متوجه شدم ودر آن گشتم تا آنکه بباب خانقاه مرشد الخواص
والعوام ولی البادی ابوالفتح شمس الدین محمد ملتانی القادری رسیدم وبزاوی آدب پیش شیخ
نشستم قبل از آنکه چیزی بگویم فرمودند ای فرزند ترا در شب اول در خواب تو حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه فرمودند که برو بشهر بدر پیش شیخ محمد وبگیر خرقه از دست
او بعد از بیدار شدن تو مضایقه کردی گفتم صدق یا ولی الله وهم فرمودند ترا در شب دوم
مخدوم المشایخ سید محمد حسینی گیسو دراز در خواب تو فرمودند که برو سوی بدر واز دست برادرم
شیخ محمد قادری واز دست فرزندم ابوالحسن تبرکا خرقه بستان تو همان ملاحظه پیش آورد

گفتم صدق یا ولی اللہ و گفت ہمی گفتند ترا مخدوم المشایخ در شب سیوم در واقعہ کہ ای ایوب
بپوش خرقۂ خلافت از دست برادرم شیخ محمد و گفت دیدی و دانستی تو مرتبہ حضرت
غوث الثقلین رضی اللہ عنہ را کہ بچہ ایستادہ بودند اولیاء اللہ گرد آنحضرت گفتم بلی صدق یا ولی اللہ
شیخ ایوب گوید بعزت ولی آنچہ دیدم حضرت ایشان من و عن مرا از آن خبر کردند یقین
دانستم کہ حضرت شیخ ہر نفس از من مطلع اند پس از آن از دست مبارک خود خرقۂ خلافت
قادریہ مرا پوشانیدند و آنچہ علیہ بود بمن بخشید و ہم راوی مذکور گوید شیخ جلال تبری
گوید ہر گاہ کہ شنیدم دو خلیفہ از خلفاء شیخ بہاء الدین انصاری مشہور بودند در
آفاق بکرامات جلیہ و موصوف بحالات سنیہ یکے مخدوم شیخ محمد ملتانی دوم شیخ جلال قادری
برانپوری پس خواستم تا معلوم کنم کہ کدام افضل است از ایشان نزد حضرت
غوث الثقلین رضی اللہ عنہ پس شبی دو رکعت نماز استخارہ بگذاردم و یازدہ قدم بطرف عراق
رفتم و بدین نیت ہمانجا خفتم در خواب دیدم صحرائے وسیع کہ تمام اولیاء اللہ
در آنجا حاضر اند صفوف بستہ باد ب تمام ایستادہ اند پس در صفوف ایشان در آمدم در راست
و چپ میدیدم در صف ایمن شیخ جلال را بہ آئین صف بپای ادب ایستادہ دیدم در ہر دو
جانب نظر کردم شیخ محمد ملتانی را در میان ایشان نیافتم مشوش شدم چہ می بینم کہ تخت
بس عظیم نہادہ اند و بر آن حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ نشستہ اند بعزم بابوس
نزدیک او رفتم مردی را دیدم کہ سر بزانوی مبارک آنحضرت نہادہ بر آن تخت خوابکردہ است
از حضرت پرسیدم یا سیدی من ھذا الرجل فرمودند کہ این مردی است کہ اورا
در بلاد دکن مسلط کردہ ام و اندیار بدو مفوض گردانیدہ ام و نام او شیخ محمد است و او
در شہر بدر می باشد چون بیدار شدم منزلت شیخ محمد ملتانی نزد آنحضرت دریافتم
و درجات ایشان را معلوم کردم پس خادم خود را نزد وی فرستادم و التماس بیعت قادریہ
و ہم راوی مذکور گوید شیخ ابراہیم قادری المعروف مخدومی صاحب می فرماید

حضرت پدرم بجهت کار میرمن قدوم فیض لزوم بگلبرگه برده بودند و در منزلی نزول
نمودند روزی قصد زیارت مخدوم المشایخ سید محمد حسینی گیسو دراز کردند و بسوی گنبد
ایشان روان شدند بسیاری از مردمان همراه بودند چون بباب گنبد رسیدند
یک پای مبارک درون دروازه نهادند و معاً زیارت ناکرده از همانجا پای پس باز
گشتند چون از حضرت پدرم موجب آن پرسیدند فرمودند که دیدم و مشاهده کردم
که روح پرفتوح حضرت ایشان درین زمان در قبر حاضر نیست سیر کرده است
از اینجا سوی پروردگار خود و بعده در گنبد حضرت شاه یداله رفتند و روح ایشانرا
در آنوقت در قبر حاضر یافتند بزیارت ایشان مشغول گشتند پس روح شاه یداله
از قبر ظاهر گشت و روح حضرت والدی نیز از قالب بیرون آمده بملاقات یکدیگر
ملتفت شدند و همدران دیدم که نوری از انوار حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه
از بالین قبر ایشان ظاهر گشت چنانکه نور روح ایشان از پرتو آن منتفی شد پس حضرت
والدی شاه یداله که ملتفت شده بودند از ایشان روی گردانیده توجه بحضرت
غوث الثقلین گردند و بشرف حضور مشرف شدند هم وی گوید نعمت خان چاشنی گیر
خلیفه سلطان محمود مرید آنحضرت بود چون انواع فقر و مشقت حضرت ایشان مشاهده
کرد از سر اعتقاد خود وارد چاشنی که دیوان او را مقرر کرده بود بخدمت آنحضرت فرستاد
اما حضرت ایشان چیزی از آن تناول نکردی و سائر فرزندان و اهل خانه را
هم خوردن ندادی فقرا را بخش فرمودی روزی در خاطر اهل خانه شریفه خطور
کرد که حضرت خود تناول نمی فرمایند باری فرزندان را هم خوردن نمی دهند که ایشان
تشنه طعام اند اند هنوز این سخن در دل وی تمام نشده بود که او را نزد خود خواندند
و چاشنی مذکور را نیز طلبیدند بر سفره پخته که در آن بود بدست مبارک گرفته بشمردند چه
می بینند که خون مذبوح از آن روان شد همه متحیر شدند بعد از آن فرمودند که طعام خانه

ملوک مشکوک فیه می باشد که خون مردمان بر خود جمع کرده اند مردمان از آن خبر ندارند میخواهیم که
که من و فرزندان من بآن خوردن فردا ماخوذ شوند ما فقیران شوریده حال اند آنرا هضم
کردن میتوانند عارفان از حلال پرهیزند با حرامی کی درآمیزند و هم وی گوید حضرت سید محمد
حسینی گیسو دراز رحمة الله در کتاب سمره در حالت جذب و غلبه چیزی بیان فرمودند که ظاهر موافق
شرع نمی نماید خواجه خانوکه عالم وقت بودند درین باب سید ابوالحسن که از اولاد مخدوم المشایخ
بودند بمباحثه پیش آمد و گفت که جد شما این چه سخنان فرموده اند شما بر سکم شرع بیان فرمائید
والا ازیشان متعرض شده اطلاق کفر وی نمائید سید ابوالحسن مذکور وارث مقامات
ایشان بنوده از جواب قاصر شد و عاجز شده همدران شب جد بزرگوار خود را در خواب دیدند که
می فرمودند ای فرزند ابوالحسن درین زمانه کسی نیست که کلام مرا بیان کند
مگر برادرم شیخ محمد ملتانی عالم این اسرار است کتاب من نزد وی بفرس تا بطریق احسن
بیان نماید سید ابوالحسن چون بیدار شدند واقعه نوشته معه کتاب بحضرت ایشان
فرستادند آنحضرت آنرا بتمامه موافق شرع شریف شرح نوشتند که معترض را کافی است
هم وی گوید در سنه خمس و ثلثین و تسعمایه بادشاه گجرات بهادر متوجه بلاد دکن شد
در آن ایام آنحضرت مریض بودند و اثار رحلت ازین اظهار نمودند پس جمیع فرزندان و مریدان
عرض نمودند که بر ما دو مصائب واقع میشود یکی آنکه آنحضرت از ما مفارقت می نمایند دوم آنکه
دوم آنکه سلطان گجرات بجنگ میرسد و ما یقین میدانیم که آنحضرت صاحب قدرت اند میتوانند
که حیات خود زیاده گردانند و درین وقت ما را تنها نگذارند آنحضرت سر بجیب مراقبه فرو برده فرمودند
انی عملت عمل الشیخ صدیق الیمنی من اصغر یعنی تحقیق من عمل کردم عمل کردن شیخ
صدیق یمنی اما ایشان بسیار کردند و من اندک و گفت آن چنان بود که چون موت شیخ
رسید پس پسر وی کودک بود برادر خود را گفتند که سجاده بتو میدهیم باید که بر جای من
بنشینی وی ابا کرد پس فرمودند که من موت خود را توقف کردم تا آنکه پسر من بالغ شده

الغرض تا دوازده سال زنده بودند پسر را تعلیم و تلقین کرده بجای خود نشانده
ازین مقام نقل کردند راوی مذکور گوید همچنان آنحضرت مدتے زندگانے
کردند تا آنکه شاه گجرات بملک خود بازگشت بعد از سه ماه باز
آثار رحلت خود اظهار فرمودند باز همه متفق شده نزد آنحضرت
آمده عرض نمودند که این بار هم سفر خود توقف نمایند فرمودند که این
زمان مرا معذور دارید که دوست من مرا طلبیدنے خواهد و مرا هم از
غایت اشتیاق طاقت انتظار نمانده بعد از آن زبان حق ترجمان بوصیت
کشادند و فرمودند که هر یکے شما را حواله حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه
کردم و باز فرمودند سجاده خود بمخدومی دادم مبارک باد و دیگر فرمودند
که شما بر سیرت قاعدهٔ من باشید مردمان گفتند بر سیرت حضرت
بودن کے توانیم فرمودند اگر بر سیرت باطن من دست نرسد
باری بر قاعدهٔ ظاهر من باشید باز چند کلمات پند و وعظ فرمود
و فرمان خلافت بفرزندان و غیره عنایت نمودند چون ایام ماه صیام
باتمام رسید نماز عید بگذاردند بعد ازان همه را وداع کرده خود بذکر و فکر مشغول
شدند تا آنکه از تنگنای فانے بفضاء جاودانے رحلت فرمودند
همدمی گوید بسند صحیحه آمده که سید عقیل یکی از شرفاء سادات علوی بود آنحضرت ایشانرا
بنابر سیادت تعظیم داشتی هرگاه که ایشان بقتل آنحضرت خواستی هرگز بر پا افتادن ندادی چون
بعد رحلت بجانب کفن متجلی دیدند آه سرد برآورده سر خود نزد قدم حضرت ایشان بردند بر سم قدیم آنحضرت
قدم از اندرون کفن بسوی خود کشیدند و سر ایشانرا بپا رسیدن فرمودند همدمی گوید چون آنحضرت را مدفون
کردند بر سر مرقد وے گنبد عالی بنا کردند بعد از مدت دراز بادشاه وقت گنبد آنحضرت را شهید کرد و
شیخ شهر الله گوید چون خبر شکستگی گنبد بمن رسانیدند بحضرت شان رجوع آوردم ناگاه از شخصی که من او را

نمی دیدم آواز او شنیدم گویا بمن میگفت که در چهره لشکر سے میان محب و محبوب حالاتے است و در هر ساعتے بصفت دیگر و شان دیگر ظهور دارد غیر را دخل نیست گاه بدست خود راست فرماید و گاه حجاب از میان برخیزد الغرض کمالات حضرت شیخ نه چندان است که بقید قلم آید معدن الجواهر هلموا از خوارق ایشان است رحمة الله علیه العزیز نیز بگوش پر هوش بشنو که چنین ولے اکمل و شیخ افضل و هادے کامل و مرشد مکمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه چه روایت اعظم بآرادت افخم مے آرد چنانکه میفرماید در کتاب تنبیه السالکین از ملفوظ قطب الزمان شیخ محمد ابو الفتح شمس الدین ملتانے آرد وی روایت میکند از عالم یکتا و عارف بے همتا شاهد هر روز حضرت شیخ فیروز رحمة الله علیه بن ابراهیم که شیخ اجل و قطب اکمل شاه محمد ملتانے القادری می گوید برگزیده صحبت مهتر ابو العباس خضر علیه السلام بوده چنانکه در ملفوظ وی آمده هو الذی یصاحب ابو العباس الخضر علیه السلام یعنی شیخ فیروز گوید که شیخ محمد بن ابراهیم القادری مصاحب خضر علیه السلام بود و من از شیخ محمد البدر سے که قطب وقت است شنیده ام که میگفت قال لی ابو العباس الخضر علیه السلام ان ابا محمد الحسن الزکی بن علی الرضی رضی الله عنهما ناجی ربه یا رب العزت لقد اثرت تسعة من ذریة اخی الحسین بالامامة فیالیت احدا من ذریتی یلون مثلهم فقال رب العزت یا ابا محمد ساخلق درّا یتیما من ذریتک التی یجمع فیه ما کان فیهم من الفضل والکرامة وهو محبوبنا ومحی لملة المحمدیة وغوث الاعظم اسمه عبد القادر وسکنه بغداد فلما سمع هذا النداء والبشارة العظمی حمد الله واثنی علیه ثم فصل ما بشر به بین ایدی الحاضرین فی مجلسه وقال سیولد ولد من ذریتی فی زمان کذا واسمه عبد القادر بن ابی الصالح وکنیته ابو محمد واحواله کیت وذیت

وهو مماثل الائمة التسعة فی الفضائل والکمال حتی قال وهو شیخ امة محمد
رسول الله صلی الله علیه وسلم فلما اتم الشیخ الاجل هذه القصة بی شوقا
الیه رضی الله عنه فقال ان عوف الثقلین اشهر الشیخ عبد القادر من یوم ذکره
الامام الثانی انه شیخ امة جدی محمد صلی الله علیه وسلم گفت ابو العباس
خضر علیه السلام بامن گفت امام ابن امام سید امام ابی محمد حسن المجتبی علیه السلام درگاه
ملک العلام یعنی عرض نمود که ای پروردگار من وای رب الغزت من نه کس از ذریت
برادر من ابی عبد الله الحسین را باست برگزیدی یکے از اولاد من مماثل ائمه
از آن ائمه بنیاوردی از جناب خداوندی خطاب آمد یا ابا محمد الحسن تسعیت
که بوجود آید درین یگانه از اولاد تو جمع کرده شد در و آنچه که باشد در ایشان از
فضل وکرامت واو محبوب باشد وحیات بخش دین محمدی بود ونام او عبد القادر خواهد بود
راوی آن حکایت گوید یعنی بهتر خضر فرماید چون امام حسن المجتبی چنین بشارت عظمے
یافت حمد وثناء حضرت خالق او نمود گفت او شیخ امت جد من خواهد بود عارفے
سید عبد القادر بغداد شام نظام الدین چشتی درین محل چه خوب گفته رباعی

ای آنکه ترا در عوض تسعه امام ؛ بخشید حسن را ز الطاف تمام ؛ از گفته جد خود دراست شیخی
زان روست شیخت تو مشهور انام ذکر مناقب الصدق عاشق لا آبالی منظر آیات
جمالی وجلالی ذو الکرامات وصالی وفعالی فرد وقت میر سید شاه ابو المعالی
رحمة الله علیه صاحب غنیة الاولیاء وتنبیه السالکین می گویند حضرت ایشان از سادات صحیح
النسب وصاحب کرامات وخوارق عادات بودند سی سال کامل در ریاضت
ومجاهده بودند کماندک متعلقت او بقلم نمی آید غرض بعد مدت مذکوره در شهر لاهور آمده سکونت
داشتند مولانا خوند فرماید روزی همراه حاجی نعمت الله که عالم وفاضل بودند بدیدن
شاه ابو المعالی رفتیم و آنجا نشسته بودیم که شخصی بخاطر آورد که اگر شاه ما کرامتی

است این تسبیح که بدست خود دارد و آنرا بمن دهد در حال سید بدو دادند و گفتند
ای یار هرگاه که تسبیح را شمار بر سد صد مرتبه درود بخوانید و تمام را وی گوید روزی
در خاطر من خطور کرده که پنجه ارادت و اعتقاد بحضرت غوث الثقلین دارم ایا آنحضرت
از من خبر دارند یا ندارند همان شب در خواب دیدم که بجهت امری دشوار درمانده ام
و سر من برهنه است در الحال حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه حاضر شدند و دستار
بمن عنایت کردند و فرمودند که ملان نعمت الله در چنین جا با از شما خبر دارم بلان
گوید قرداد آن شاه ابو المعالی مرا طلبیدند و دستار سفید و گفتند نعمت الله این و ساب
است که آنحضرت بتو مرحمت فرمودند و رحال باطنم بلرزید و معتقد کرد ارایشان شدم
غرض شاه ابو المعالی صاحب تصرفات عالی بوده تحفة القادریه که در آن تمام حوال
دستگیر عالم است جمع کرده اوست رحمة الله علیه العزیز بگوش پر هوش من رسید
که چنین ولی با کمال شیفته آنجمال که خود والهان و شیدائیان آنجناب می شمارد بدعوای عاشقی در
شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه دو نظم گوهر انداز بعرض می پردازد غزل
آن ترک عجم چون زمی حسن طرب کرد ؛ بر پشت سمند آمده وصید عرب کرد ؛ چون کاکل ترکانه براندا خت ز رستی
غارتگری کوفه و بغداد و حلب کرد ؛ خوبان که ز خوبی چو گل و لاله نمودند ؛ نازان همه از پیش قدم کرد عجب کرد
داری خبری ای مه جیلی که معالے ؛ در یاد تو القادر و قادر همه شب کرد ؛ ایضاً منه
ترک عجمی کاکل ترکانه براندا خت ؛ از خانه برون آمد و صد خانه براندا خت ؛ آندم که عقیق لب خود سخن آورد
خون از دهن ساقی و پیمانه در انداخت ؛ و مراد از ترک عجم حضرت غوث الثقلین اند که اتفاق جمهور
است که جیلان از عراق است و آن مولد گاه آنحضرت است و مراد از آندم که عقیق
لب خود را در سخن آورد مضمون قول قدمی الی آخره است که همه اولیاء متقدمه و متاخره
گردن باطاعت وا دند بلاشک و لاظن ذکر مناقب الصدق زبدة العارفین
قدوة الواصلین عارف وقت شیخ شمس الدین محمد رحمة الله علیه

راوی گوید حضرت ایشان نبیرهٔ شیخ الشیوخ المتاخرین مولانا شمس الدین محمد ملتانی
البدری اند رحمة الله علیه کتاب مخازن القادریه و دیگر چیزها کتب معتبره از تالیف
ایشان است مردی عارفی محمد مشربی بوده که قدم از جاده شریعت کاهی بیرون نه نهاده
همه اوقات در حفظ امورات بوده که نواهی اصلا بدو راه نیافته بود و در طریقت شانی
عظیم داشت که مردم را بحق رساند العزیز چنین ولی اکمل که یکی از حلقه بگوشان
جناب عالیه است در مخازن خود بسند صحیحه در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
از محاکمة صادقیه و نور القلوب از رواة ثقات مسموع آرد بعضی مشایخ عظام مکشف میفرمایند
که حضرت امام همام سندنا امام حسن عسکری علی جده و ابائه و علیه السلام
مر اوصیاء خود را وقت انتقال سجاده شریفه خود حواله نموده فرمودند یا هذا وقت
سیولد ولدی فی بلاد العجم وصفه کذا و کذا و اسمه عبد القادر الجیلانی
فاذا بلغ الشاب ابلغوه هذه السجادة یعنی قریب است که پیدا می شود فرزند
در شهرهای عجم که وصف او چنین و چنان باشد و نام وی عبد القادر جیلانی
است پس وقتیکه به شباب رسد او را این سجاده برسانند پس اوصیای آن امام
حسب الاحکام سجاده مذکور بعینها بحضرت سجاده رسیده لهذا در سلسله
آنحضرت در بعضی اشجرات قادریه از آنحضرت رضی الله عنه بلا واسطه بحضرت امام همام
سیدنا حسن عسکری علیه السلام میرسند بدلیل آنکه آنحضرت طریقه خود را
از طرق متعدده بدین طور و بعض شجرات مرقوم فرموده اند و مصداقش آنکه در زبان
قطب الاوان شیخ محمد بن ابراهیم البدری یکان شجرهٔ آن حضرت از بغداد بسوی هند
آمد که در آن شجره هیچ واسطه درمیان آنحضرت و امام باقدرت مرقوم نبود و هی هکذا من رب
العالمین رسول الثقلین احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم
و منه امام العارفین اسد الله الغالب امیر المؤمنین علی ولی الله المرتضی

کرم الله وجهه ومنه الحسن والحسین سیدا شباب اهل الجنة فی الجنة ومنهما
السجاد زین العابدین علی ومنه محمد الباقر ومنه جعفر الصادق ومنه
موسی الکاظم ومنه علی الرضا ومنه محمد النقی ومنه علی النقی ومنه حسن العسکری
ومنه غوث الاعظم الامام السید عبد القادر الجیلی رضی الله عنه ورضوا عنهم
الی آخره مؤلف اوراق خاکروب آستان قادریه گوید بسند صحیحه بما رسیده که آنحضرت
در بسط کلام اکثر میفرمودند انا نائب النبی الامی والمهدی این اشاره بابشارت
ازهمین فیوضات ائمه است که بحضرت ما رسیده صلوا علی نبینا وعلیهم

**ذکر مناقب الصدق عالم متبحر ظاهری و فاضل کامل باطنی بحر مواج حقایق
وکشاف امور دقایق مظهر اثار سروری شیخ داؤد القیصری رحمة الله علیه**

که صاحب تصرفات ظاهر بود چنانکه گفته اند از جمله خرق عادات وی این بوده که اگر
مردم در یکوقت ویک زمان واحد او را ملاقی میشدند و باهم کلام کردند چون یکی با دیگری
میگفت که من فلان وقت از شیخ داؤد القیصری ملاقات کردم وی لتصدیق این معنی
نکرده وگفت شما غلط گوئید قیصری فلان وقت و فلان جا با من در سخن بود همچنان ده
ده شخص تکرار اینمعنی کردند و هریکی دیگری را خطاب بغلطی می کرد و لتصدیق گفتار خود
می نمودند اگرچه هر واحد در اظهار خود صادق بودند راوی گوید دلیل بر کمالات
ظاهری و باطنی وی مقدمهٔ قیصری که در شرح فصوص واقع است کافی است اگر بچشم
بصرت دیده گردد **کلامه** اعلم ان الوجود من حیث هو هو غیر الوجود الخارجی
والذهنی اذ کل منهما نوع من انواعه فهو من حیث هو هو بدانکه تحقیق
وجود از حیث هو هو که بحقیقت خود باشد غیر وجود خارجی و ذهنی است زیرا که هریک
از وجود خارجی و ذهنی نوعی از انواع عدد ست پس وجود از حیث هو هو است یعنی
چنانکه هست هست منه فهو خیر محض وکل ما هو خیر فهو منه وبه وقوامه بذاته

لذاته پس انوجود خیر محض است و هر چیزکه آن خیر است پس از آن ازوست
و برای او و قایمی او بذات او و ثابت است مر ذات او را منه اعلم ان للحق سبحانه
تعالی بحسب کل یوم هو فی شان ای شیونا فی مراتبه الالهیة و ان لله
بحسب شیونه صفات و اسماء و الصفات اما ایجابیة او سلبیة و الاول
اما حقیقیة لا اضافیة فهی کالحیوة و الوجوب و القیومة او اضافیة محضة
کالاولیة و الاخریة او اضافة کالربوبیة و العلم و الارادة و الثانی کالغنی و القدسیة
و السبوحیة و لکل منها نوع من الوجود سواء کانت ایجابیه او سلبیة لان الوجود
یعرض العدم بدانکه تحقیق مر حق سبحانه و تعالی را بحسب ایه کل یوم هو فی شان یعنی
هر روز او تعالی در شان است یعنی در تجلی ای در شانها که در مراتب الهیه است
و تحقیق مراد را بحسب شیونها صفات و اسماء است صفات خدا ایجابیه باشد یا سلبیه
و اول یا حقیقی باشد غیر اضافی پس آن مانند حیات است و وجوب ذاتی و قیومیت
او یا اضافیه محض باشد چون اولیت او تعالی و آخریت وی یا صاحب اضافت باشد
چون ربوبیت او و علم و ارادت او دیگر مانند اسم غنی و اسم قدوس و اسم سبوح و برای
هر صفات و اسماء مذکوره نوعی ظهور از وجود است برابر است آن ظهور وجود ایجابیه باشد
یا سلبیه زیرا که تحقیق وجود معروض کرده میشود عدم را منه اعلم ان للاسماء الالهیة
صورا فی علم الله تعالی لانه عالم بذاته لذاته و تلک الصور من حیث انها
عین الذات بتعین خاص و نسبة معینة هی المسماة بالاعیان الثابتة
سواء کانت کلیه او جزئیة و تسمی کلیاتها بالماهیات و جزئیاتها بالهویات
و تلک الصور فائضة من الذات بالفیض الاقدس و الفیض المقدس الی آخره
بدانکه تحقیق مر اسماء الهیه صور علمیه است در علم او تعالی برای اینکه عالم بذات خود است
مر ذات خود را و آن صورت علمی از جهتیکه تحقیق عین ذات است بتعین خاص است

نسبت معینه است و آن سمات اند با عیان ثابته برابر است که باشد کلیه یا جزئیه و
ناکرده میشود کلیات را بماهیات وجزئیات را بهویات و آن صور علمیه فائض از ذات
بفیض اقدس و فیض مقدس تا آخر متنه واعلم انك اذا معنت النظر فی حقایق الاشیاء وجدت
بعضها متبوعة بالعوارض وبعضها تابعة لاحقة لها والمتبوعة هی الجواهر والتابعة
هی الاعراض وجمعها الوجود الی اخره بدانکه بدرستیکه تتبع کنی نظر را در حقایق اشیاء یابی بعضی
تابع کرده شده مر او را و آن متبوع است و بعضی از تابع و لاحق مر او را پس متبوع جوهر تابع عرض است متنه الحق
متحدة فی عین الجواهر فهو حقیقة واحدة هی مظهر الذات الالهیة حیث
قیومیتها وحقیقتها کما ان العرض مظهر الصفات التابعة لها یعنی جواهر متحد اند در عین
جواهریت پس آن حقیقت واحده است و آن مظهر ذات الهیه است بحیث قیومیت و
حقیقت او چنانکه بدرستی که عرض مظهر صفات تابعه است مر از امتنه اعلم ان الکشف لغة
رفع الحجاب یقال کشف المراة وجهها ای رفعت نقابها واصطلاحا هو الاطلاع علی ما
وراء الحجاب من المعانی الغیبیة والامور الحقیقیة وجودا او شهودا وهو معنوی وصوری
المصور ما یحصل فی عالم المثال من طریق الحواس الخمس والمعنوی ان یکون علی
طریق المشاهدة لرؤیة المکاشف صور الارواح المتجسدة والانوار الروحانیة
الی اخره بدانکه بدرستیکه کشف از روی لغت دور شدن حجاب است یعنی برداشتن
نقاب از روی و از روی اصطلاح آن اطلاع است بر ما وراء حجاب از معانی غیبیه و امور حقیقیه
از روی وجود یا از روی شهود و آن کشف یکی معنوی و دیگر صوری کشف صوری چیزیکه
حاصل میشود در عالم مثال از طریق حواس خمسه و کشف معنوی اینکه میشود بر طریق مشاهده
یعنی مکاشف صور ارواح متجسده و انوار روحانیه تا آخر متنه اعلم ان العالم المثالی هو
عالم روحانی من جوهر نورانی مشبه بالجوهر الجسمانی فی کونه محسوسا مقدارا
وبالجوهر المجرد العقلی فی کونه نورانیا ولیس بجسم مرکب ولا جوهر مجرد لانه بنوع

وحد فاصل بینهما الا بدانکه بحقیق عالم مثال آن عالم روحانی است از جواهر نورانی
که مشبهه است بجوهر جسمانی در بودن او محسوس باندازه و مانند است بجوهر مجرده در بودن او
نورانی و در حقیقت نه جسم مرکب است و نه جوهر مجرده بنا بر آنکه برزخ و حد فاصل است
درمیان هر دو غرض وی صاحب خوارق سنیه و امورات جلیه و ذی التصرف و قدرت
بود رحمة الله علیه العزیز گوش پر هوش شنو که چنین ولی اکمل و رشان سیدنا
غوث الاعظم رضی الله عنه چه نفس الامر فرماید صاحب مناقب غوثیه از وی بسند
می آرد که افضل العلماء و العرفا شیخ داؤد القیصری رحمة الله علیه می گوید بانت
القطب و الابدال و الاوتاد لا یکون علیهم مذلة خدمه البشر و احوال سیدی
عبد القادر کذلک حتی ما نقل تلقنه و استرساده و خدمته لاحد من المشائخ
بل هو اخذ من بحر النبوة و الفتوة لو کان لنقل ترجمه انش آنکه مدبرستیکه قطب و ابدال
و اوتاد نمی باشد بر ایشان ذلت خدمت بشر یعنی تربیت ایشان و ظاهر از بشر نمی باشد و احوال سیدنا
عبد القادر همچنین است که در ظاهر از مرشد ظاهر نیست بلکه از حق و مواهب حق و از رسول
او تا آنکه منقول مشهور و معلوم نیست تلقین یافتن او و ارشاد یافتن او و خدمت کردن او
بهیچ کسی را از مشایخ بلکه آنجناب گرفته است از دریای نبوت صلی الله علیه وسلم و از دریای
فتوت کرم الله وجهه و اگر می بود این استفاده آنجناب از بشری هر آئینه منقول می شد و می شنیدند

ذکر مناقب الصدق عارف باری در دریای شریعت و طریقت ساری قدوة الکبری شیخ علی قاری رحمة الله علیه

راوی بروایت صحیحه میگوید حضرت ایشان حافظ قرآن بودند که بهفت قرائت تجوید میخواندند
و ورع و تقوی بدرجه داشت که کریمه اِنَّ اَکْرَمَکُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰکُمْ در حق ایشان صادق
می آید خصوص در امر طهارت جز بدجله نکردی و ریاضت کامل بقدرے بوده که قوت لایموت
بکسب سبخیه و ونری یا بنوشت قرآن می نمود و اگر از جای طعام می آید ایثار بدرویشان نمودے

واتفاقا بدعوت میرفت اگر صاحب دعوت بدعتی است ازو عذر میخواستی تا مقدور بعد ازان قدری میخوردی واین پیداست ظاهر بود که آن طعام را معده قبول نکردی درحال آنچه میخوردی بیرون می آمدی تا آنکه چیزی در شکم نماندی و در بسته و باز از چشم پوشیده و فرو برده رفتی و تمام شب احیا شب کردی و بروز روزه داشتی که صوم دوام عبادت ازوست و در امر طریقت پیشوای قوم بود که بقالب شریعت همه الحق و اصل گروانیدی و قدم بحقیقت استوار داشتی و صاحب تصرف و کرامت بودی چنانکه روزی از خانه برآمد و باران در گرفت حاضران ملاحظه کردند که باطراف و جوانب او بارش مدرجه می بارید و قطره بر جبهه ایشان نمی افتاد و روزی بکاری میرفت دریای عظیم در میان بطغیانی بود شیخ بی تامل برآب روان شد اگر دیدند که پایش تر نشده بود غرض باوصاف حمیده شریعت و بکمالات جمیله طریقت موصوف بود رحمة الله علیه العزیز بگوش پرهوش بشنو که چنین ولی اکمل و متشرع کمل در شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه بحسن ارادت بحقیقت واقع می آرد قال سمعت من شیوخی وهو من الیافعی قالوا قد شربت احوال الغوث وهو القطب من الخاصة والعامة وکان قطبا فرد اهل هو مجاور عنهما الی اقدام النبوة یعنی گفتند هر سه فرد کامل که شنیدم و بدیدم مطلع شدم احوال غوث را و وجدت هو القطب من الخاصة والعامة و یافتم من او را یعنی سید عبد القادر جیلانی را که قطب وقت و فرد زمان بود بلکه او درگذشت از هر دو مرتبه و سید تا قدمهای نبوت و ذکر مناقب الصدق وحید و فرید سلطان الدهر حمید و مجید و فرید العصر الامام الاورع الزاهد محمد بن سعید بن احمد بن سعید بن زریع الرخامی رحمة الله علیه راوی تحقیق ابو الحسن الزولی می گوید که وی یکی از عارفان وقت و صاحب سر دقیق و کاشف رموز باریک بوده که مکاشفات وی اوفق تبین مقامات صوفیه است من کلامه خصوص در مسئله وحدت الوجود می فرماید الوحدت

وجودی لاشہودی یعنی گروہی قائل وحدت الوجود اند وطائفہ قائل وحدت الشہود والوجود اند
الوحدت شہودی لاوجودی گویند وپیش محقق ہر دو ملازم یکدیگر اند اہل حق را اتفاق
برآن است کہ این مسئلہ کشفی است جز کشف حاصل نیاید چون انکشاف بدرجہ مرور ہر فرد
از کائنات را وجود واحد حقیقی بیند کہ وحدت الشہود گویند چنانکہ اول علم الیقین بود کہ دانستن
شی بیقین باشد در پردہ چون عیناً بیند عین الیقین گردد پس علم الیقین عین الیقین شد
ہمچنان وحدت الوجود در آخر وحدت الشہود گردد ومنہ جسم عنصری متعلق بابعاد ثلثہ است مانند
شخص کہ طول وعرض وعمق دارد ووجود مثالی مبرا از ابعاد است مثل عکس شخص
در آئینہ کہ ازین سنخ گانہ منزہ است دیگر بسیار کلام او راست غرض زاہد موصوف صاحب
تصرف بودہ کہ بطی الارض بہ نماز پنجگانہ در کعبہ میگذاشت وبسط زمانی نیز قادر بود کہ در
دو ساعت ختم قرآن می کرد العزیز بگوش پر ہوش بشنو کہ چنین ولی اکمل وعالم افضل
ورشان سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ چہ بحسن بلاغت از قلم ارادت می نگارد
صاحب مناقب غوثیہ در منقبت سابعہ بسند صحیحی آرد کہ زاہد الاوریع محمد بن سعید فی کتاب
المسمی بروضۃ النواظر ونزہۃ الخواطر فی مناقب الشیخ عبد القادر فی الباب السادس فی
ذکر المشایخ الذین بشروا واقروا برتبۃ السنیۃ فی العطیۃ رضی اللہ عنہ
یعنی محمد سعید در کتاب خود کہ نامش روضۃ النواظر ونزہۃ الخواطر است چنین نوشتہ اند
در مناقب حضرت سیدی شیخ عبد القادر در باب ششم از آن کتاب در ضمن مشایخ
کہ بشارت وخبر آنجناب داده اند واقرار کرده اند بر رتبۂ اعلاء آنجناب در قطبیت او
رضی اللہ عنہ شعر شہدت برتبتہ جمیع مشایخ فی عصرہ کانوا لغیر منکرا
یعنی گواہی داده اند بمرتبۂ آنحضرت جمیع المشایخ کہ بودند در عصر آنجناب بغیر انکار اما الذین
تقدموہ فبشروا بہ المشایخ کہ پیش از آنجناب گذشتند پس بشارت وخبر داده اند
بقدومہ المیمون اکرم طاہر آمدن مبارک بزرگتر وپاک کالعالم البصری الحسن

عمر للبصر لسائر چون امام مشهور بصره حسن بصری رضی الله عنه که عمارت و بنا نهاد بر راه
سلوک را یعنی امام مرشد اولیاء سلف و خلف سید الصوفیه حسن البصری هم خبر آنجناب داد و ثنا
من عصره الساعی الی عصره الشریف القطب محی الدین عبد القادر و خبر داد
باقی اولیاء از زمان حسن بصری تا زمان شریف قطب محی الدین عبد القادر بشعر
و امن رئیس کان صدر زمانه بوده شیخ سردار و قطب و ولی اکبر که پیش از زمان
آنجناب گذشته اند الا و بشرهم باکبر ظاهر مگر آنکه آن ولی اکبر بشارت و خبر داده تا آنکه
آنجناب کریم و ظاهر است بان شیخ عبد القادر صدر زمانه بشارت داد هر ولی اکبر
پیشین که شیخ عبد القادر صدر و امام و قطب و غوث وقت خویش است که الجامع و الفرد
الفرید الاکمل بشارت داد هر ولی اکبر که آنجناب جامع صفات کامله الهیه و یگانه عصر و
یگانه اولیا است و کار فرما در عالم است که کار غوث همین است و الکل کانوا اصحابه
فقدموه هم و کل عساکر و جمیع اولیا را است که بودند پیش از آنجناب اصحاب خود اند پس همه
مقدم داشتند رتبه او را آنهه که هر واحد لشکر اند و الی بسلطان تقدم جیشه
شمسا و تغیب و کل یحسر ذا هر آمد پادشاه که پیش رفت جیش او مانند آفتاب که برآمد
غائب میشود هر ستاره درخشنده یعنی مثال حضرت مانند آفتاب است هر گاه برآمد آفتاب غائب
می شوند ستاره ها درخشش یعنی هر ولی صاحب کمال مشهور هو صاحب قدم الذی خضعته
آنجناب صاحب قدمی است که پست گشت برای او مرقاب اولیاء له بغیر تشاجر
گردنهای اولیا برای آنجناب بغیر اختلاف اذ قال مفتخرا علی کرسیه فرمود آنجناب
در حالیکه فخر کننده بود بر کرسی خود قدمی علی رقبة جمیع الاکابر فرمود که قدم من بر گردن
همه اکابر و عظمای اولیاء امت است نحت جمیع الاولیاء رؤسهم پس خم نمود بینی
خویش جمیع اولیاء الجلالة باداء منهم و الحاضر بهیبت بزرگی آنجناب غائب و ایشان و حاضر
ایشان لم یمنع رجلا احد سوی رجل منها باز نیاید از گردن نهادن و اطاعت نمودن ایشان

ولی گرمردیکه درمقام مهو بیخبر بود عن حاله من اصفهان مکابرا که بیخبر بود از حال خود ساکن اصفهان بود مکابره و مقابله کننده با آنجناب قد کان بین الاولیاء معظما تحقیق بود آن مرد میان اولیا شخصی بزرگ بارتبه بالعلم والحال الشریف الفاخر باعلم وحال بزرگ و بزرگ و برتر بود لکنه غلبت علیه شقاوة لاکن غالب شد بر آن مرد شقاوتی و بدبختی سبقت کا بلیس اللعین الکافر سبقت نمود آن شقاوت بر آن مرد چنانکه سبقت نمود بر ابلیس ملعون کافر و ذکر مناقب الصدق علماء التاریخ از زمان سابق تا عهد آنحضرت بودند و هریکی در وقت خود فضائل آنحضرت بیان نمودند رحمة الله علیهم و قد سبق القول فی الباب الخامس من کتاب روضة النواظر ان علماء التاریخ رحمهم الله ذکروا ان من لدن ابی علی الحسن بن یسار البصری رحمه الله الی ظهور الشیخ عبد القادر رضی الله عنه ما یصدر شیخ فی مجلس ولا جلیس علی سجادة الا بشر بظهور الشیخ عبد القادر واخبره بانه قطب زمانه یعنی تحقیق سابقا گذشت کلام در باب پنجم از کتاب روضة النواظر که علماء تاریخ رحمهم الله ذکر کرده اند که از زمان حسن بصری رحمة الله علیه تا ظهور شیخ عبد القادر رضی الله عنه که بالای صدر ارشاد ننشست هیچ شیخی در هیچ مجلسی و نه نشیننده بر سند ارشاد مگر که بشارت داد بظهور شیخ عبد القادر جیلانی و خبر داد بانکه آنجناب قطب امت است ذکر مناقب الصدق الکرم و اعظم قدوة العرفاء افخم فخر الامم کاشف الهم والغم الاستاد ابو الحاتم بن احمد الاهدلی رحمة الله علیه اهل تهمه لیست که وی از ساکنان آنجا بوده حضرت ایشان از کبرای واصلین واز عظماء اهل یقین بودند آنچه از وصال حق بدو نصیب است کم کسی را میسر شده باشد یعنی وی از افراد وقت است که فرد ممتاز زمانه باشد از کرامات وی منقول است روزی وی رحمة الله بجای نشسته بمراقبه بود یکبار صاعقه برق بشدت شد که مردم بیهوش شده افتاد و اما ایشان سر از مراقبه نه برداشتند چون بافاقه آمدند دیدند که برق گرد اگرد ایشان گردیده بود دیگر این برق

بظاهر بوده ابو هریرا او تیز تیز میدید اگر مسلمان است یکی از اولیا راشد و اگر کافر و یهود است وجال ظاهر
آورد و کثرت احیا و اموات از دوات با برکات ایشان بسیار بظهور آمده غرض ولی اکمل و صاحب تصرف و تشخ
بهر دل بود ند که هر که پیش وی می آمد بر خواطرش باشراق باطن چیزی میگفت که او تصدیق شیخ می نمود و م
البغیر نگوش بیهوش بشنو که چنین ولی اکمل و مالک هر دل و شان سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه
بذوق آرادت و قلم شوق بر صحیفه صداقت می نازد جائیکه می فرماید صاحب مناقب بسند صحیح از بسیار
ایشان که سمی بیهقی تفاخر است می آرد کان الاستاذ حاتم ابن احمد اهدلی یعظم الغوث
الاعظم جدا حتی انه وقع للحضرة القادریة یفیضنا الله برکاته یعنی بود استاد حاتم ابن احمد
اهدلی رحمة الله علیه که تعظیم و بزرگی بسیار بسیار میکرد جناب غوث غوث الاعظم را تا آنکه واقع شد مر حضرت
قادریه را یعنی گمان می شد که حاتم از سلسله قادریه است رساند بما الله تعالی برکات اورا و ذکر فی بعض
مصنفات الاستاذ عظم شانه یعنی مذکور است در تصنیفات استاد حاتم ابن احمد در مناقب آنجناب که بزرگ
است شان آنجناب و طرز ذکره و عمقه خوش نما است ذکر وی و روش آنجناب است و وصفه باوصاف
عظیمة لم ار احدا سبقه الی وصف الحضرة المقدسة القادریة بتلک الاوصاف العظیمة
یفیضنا الله برکاته یعنی توصیف و تعریف کرد استاد حاتم ابن احمد آنجناب را بوصفهای عظیمه که ندیدم هیچکس را
که سبقت کرده باشد بر آن استاد در بین وصف حضرت مقدسه قادریه بدان صفتهای عظیمه یعنی آنچه استاد مذکور
تعریف آنجناب بوصفهای اعظم نموده کسی آنچنان وصف نکرده فیضان کناد الله تعالی برکات آنجناب را
و این اوصاف این است هو قطب الاقطاب یعنی او قطب جمیع اقطاب ماسلف و خلف است و
فرد الاحباب یگانه دوستان خدا و محبوبان اوست شیخ الثقلین شیخ و مقتدای جن و انس است
کهف المخافتین پناه و ملجا و ملوای اهل مشرق و مغرب و مابینهما است صاحب السر الاتم الاعظم یعنی صاحب
راز و راز دان راز اتم و بزرگ تر است یعنی عارف معارف اسرار ذاتی و صفاتی حق است اعظم شانه
السائر بسیر صدقه فی الدهر سیر کننده بسیر صدق خود در عالم کون و مکان الدیهوریة
بدقایق کنت نبیا و ادم بین الماء و الطین یعنی عارف تر و دانا تر بسر و دقائق این حدیث

یعنی عارف بود آنجناب بر موز نبوت پیش از اجساد آدم و عالم بلکه پیش از ایجاد ملک و ملکوت
آن سید اکرم و اعظم صلی الله علیه وآله وسلم موجود شده بود و بنی بود و از چگونگی این اسرار آنجناب
نیز عارف بوده وهو حاصل سر النکاح الازلی یعنی آنجناب بر دارنده راز نکاح ازلی بوده که در
علم اسماء را با عیان زویج شده وهو المتصرف فی التکوین بالاذن المطلق آنجناب تصرف کننده
است در ایجاد عالم و ارشاد سالکان که کار غوث هر عصر همین است لیکن غوث الاعظم تصرف
میکند باذن مطلق که هرچه خواهی بکن و بهر نمط خواهی تصرف کن این قدرت دیگر غوث عصر نیست
والمتصرف فی الاکوان بالحق والخلق یعنی آنجناب عارف واگاه است در موجودات بامور یکه
نسبت است مر حق را از صفات کامله و آنچه باید مر خلق را وهو مولانا وسیدنا وشیخ الشیوخ
علی الاطلاق الشیخ عبد القادر بن سیدی ابی الصالح بهجة النفوس والآفاق
یعنی مولا و ما و سید ما شیخ و مقتدای همه مشایخ و اولیاء مطلقا یعنی چه مشایخ سلف وچه اولیا خلف
شیخ عبد القادر بن ابی صالح خوشنود کننده ارواح و اجساد است رضی الله عنه

ذکر مناقب الصدق عارف ازلی کاشف رموز خفی و جلی قدوة العرفاء زبدة الکبرے شیخ ابو السعود الشبلی رحمة الله تعالے علیه

صاحب سفینة الاولیا بسند صحیحه می آرد که در فتوحات مکی از شیخ محی الدین علی العربی رحمة الله علیه
آمده که وی از کبار مشایخ و مقتدای زمان و صاحب کرامات و مقامات عالیه بود و در فصوص
مذکور است که شیخ ابو السعود با مریدان خود میگفت که پانزده سال است که خدا تعالی امر را در
ملک و مملکت تصرف داده است اما من تصرف نکرده ام شیخ محمد بن الفاید روزی ازوی
پرسید که چیر التصرف نمی کنی گفت من تصرف را بحضرت حق سبحانه گذاشتم چنانکه خواهد تصرف کند
که وی یکی از مریدان کمل آنحضرت رضی الله عنه است در کتاب فتوحات آمده سالک متنهی را
دو مقام است یکی حال صدق و یکی مقام صدق حیث قال الصدق من حیث تعلق
بالکون هو حال ومن حیث تعلقه من الصدق بالله هو مقام فمن حیث هو مقا

لا یکون اثر فان تعلقه بالله معنی این عبارت ظاهر است یعنی شیخ اگر حال صدق را تفضیل
داد بر مقام صدق در عمومیت و مقام صدق را تفضیل بر حال صدق در خصوصیت داد و
حال صدق نسبت بشیخ عبد القادرؒ کرد و مقام صدق را نسبت بشیخ ابو السعود الشبلی کرد حیث
قال فحال الصدق یناقض مقامه و مقامه اعم من حاله فی المخصوص وحاله اشهر واعلی فی
العموم وکان الامام السید عبد القادر علی ما ینقل الینا من احواله حال الصدق
لا مقامه وکان للامام ابی السعود الشبلی مقام الصدق لا حالة جائیکه گفت
پس حال صدق نقیض مقام صدق است و مقام صدق اعلی از حال صدق است در خصوصیت
و حال صدق مشهور تر و اعلی تر است در عمومیت و بود آن پیشوا سید عبد القادرؒ بر چیزیکه نقل
کرده شد بطرف ما از احوال او که حال الصدق داشت نه مقام صدق و بود آن پیشوا ابی السعود
الشبلی را مقام صدق نه حال صدق شیخ ابو السعود بن ابو البدر الشبلی نام ابو السعود مذکور است می گوید مرین
ابو البدر گوید بدرستیکه شیخ عبد القادر رضی الله عنه یاد کرد ابو السعود را پیش خود و دراز کرد در ثنای
ابو البدر این حکایت پیش شیخ ابو السعود کرد و تکرار در تکرار آورد ازین جهت ابو السعود گفت
چند بگوئی تو توئی که دوست میداری تو انیکه شناسی تو مارا در منزل سید عبد القادرؒ گویا منع
کرد مرا در او نهی فرمود او را ازین گفتن الیعسوب نیز هوش پر هوش بشنو که چنین دلی اکمل در شان
سیدنا غوث الاعظم رضی الله عنه می فرماید صاحب مخازن قادریه گوید که این مرد
ابو السعود اکمل الاکابر اند سوگند حق تعالی خواجه اند که حضرت حق سبحانه مثل سید عبد القادر در اولیا
پیدا نفرموده است و نخواهد آفرید و ابو السعود ثانی گوید والله لا اعرف حال الشیخ عبد القادر
کیف کان مع اهله وکیف هو الان فی قبره وهذا لا یعلم الا من هذا المنزل و
لکن لا یحصل هذا التحصیل الکامل الا فی الرجوع من الحق الی رویة المخلوق بعین الله
وتائیده لا بعینه وقوته معنی این عبارت آن است که شیخ ابو السعود سوگند حق تعالی خورده
چنین گفت که تحقیق من نمی شناسم حال شیخ عبد القادر را که چگونه باشد با اهل خود و چگونه است

انحال در قبر خود و حال شیخ عبد القادر را هیچ یکے نمی شناسد مگر کسیکہ ازین منزل باشد ولیکن حاصل نشود این تحصیل کامل مگر در وقت رجوع شدن از حق تعالیٰ سوئے دیدن مخلوقات بچشم حق بہ بچشم خود و قوت خود و گفت - **حال الصدق** در عمومیت کنایت ازہمین قول قدمی ھذہ الی آخرہ - است و ہم سوگند خوردہ میگوید کہ شیخ عبد القادر در مقام ولایت محمدیہ رسیدہ است و شیخ ابو السعود در آن مقام نرسیدہ در مقام ولایت یکے از پیغمبرے رسیدہ است و کیفیت حال وے در قبر چہ باشد و گفت ظاہر میدانند کہ قبر انیشا نرا آیا قبر او در مقعد صدق عند ملیک مقتدر است کہ آنجا رفتن ہیچ ولی نمی تواند -

تمت

اعلان

الحمد للہ والمنہ یہہ کتاب لاجواب کہ جسکی نذیر نہین رکھتے ہے ہیچ احوال جناب غوث الثقلین قطب الکونین میران محی الدین سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ کے ہی سالہاے سال سے کئی مطبوعین طبع ہوتے ہوتے آخر کار اسکا خاتمہ نہایت ہی محنت جانفشانی سے مطبع عزیز دکن مین باہتمام محمد رفیع الدین مہتمم و مالک مطبع مذکور کے ہوا - مرقوم ۲۷ ماہ جمادی الثانی سنہ ۱۳۰۸ھ

اعلان

مطبع عزیز دکن قدردانان فن کی خدمت میں عرض

رسا ہی کہ یہہ مطبع امور طبع کا پورا پورا انتظام کر رکھا ہی یعنی ہمیشہ
خوش قلم کاپی نویسون اور سلیقہ شعار پریس مینون سی کام لیا جاتا ہے
اور حتی المقدور خوبی کاغذ و تحریر و طبع و پذیرائی کا کامل اہتمام ہوتا ہے
بڑی کتاب سے لیکر ایک سطری پرچہ تک بہی تا امکان تصحیح و تنقیح کی پوری کوشش کیجاتی ہے
رہتی ہی اور باایں ہمہ کام کی عجلت و تخفیف اجرت بہی مدنظر رکھی جاتی ہے
یہی وجہ ہے کہ اکثر اس مطبع کی کتب و ترقعات مطبوعہ پسند خاطر ناظرین ہوتے ہین
اور بیشتر شہر کے معززین براہ قدردانی اس مطبع سی کام لیتے ہین لہذا اقدر شناسون سے
امید قوی ہی کہ ہمیشہ اپنی توجہ اس طرف مبذول رکہینگے اور اسی
قدردانی کے بدولت اس مطبع کو ترقی دینگے

راقم محمد رفیع الدین مہتمم مطبع

الا ان اولیاء اللہ لا خوف علیہم ولا ہم یحزنون

بفضل قادر ذوالجلال ربانی صاحب مشکوٰۃ و احسان جناب فیض مآب قطب الربانی المحبوب السبحانی
باذالاشہب میدان مذہب السادات ابو محمد محی الملۃ والدین السید عبدالقادر الحسینی اللہ الجیلانی محمد الوفا

درالدارین جلد ثانی

فی

مناقب غوث الثقلین رضی اللہ تعالیٰ عنہ

التصنیف قطب دوران محبوب سبحانی کاشف اسرار حقیقت عارف رموز
معرفت الولی الاجل السید غلام علی القادری الموسوی قدسنا اللہ تعالیٰ بسرہ الغنی

در مطبع کریمی ہاشمی رفیع عمومی واقع بمبئی طبع یافت

مقصد ثانی در کرامات قادریہ من روایت یا الاولیاء درین سہ نفحات است نفحہ اول در بیان کرامات آنحضرت رضی اللہ عنہ از روایات متقدمہ اینست

کرامت اول من روایت ملفوظ غیاثی صاحب مناقب غوثیہ از ملفوظ مذکور لسند صحیح می آرد کہ چون محبوب رب حضرت غوث الثقلین دلبند حسنین فرزند نبی الحرمین نور چشم حیدر صفدر راحت جان بتول علیہا الصلوٰۃ والتحیۃ دوازدہ سال بریک پا استادہ بشغل باطن مشغول بودند و سلوک را بسر خانہ رسانیدند چون ہیچ مرتبہ ترقی و تنزل باقی نماند فرمان الٰہی شد ای عبد القادر چرا بیک پا استادہ آنحضرت عرض داشتند۔ خداوندا بر روی زمین اینقدر را دوستان تو آسعہ اندکہ گنجایش نہادن پای دومی خود ندارم ہمانوقت فرمان الٰہی در رسید۔ یا عبد القادر ضع قدمک علی رقاب جمیع اولیائی یعنی بنہ ہر دو قدم خود را بر گردنہای ہمہ دوستان من۔ وقل قدمی ہذہ علی رقبۃ کل ولی اللہ یعنی بگو کہ قدم من اینست کہ بر گردن ہر ولی خدا ثابت است۔ راوی گوید نزدیک خدا تعالیٰ کار بروح است نہ بتن پس حضرت سلطان الاولیاء رضی اللہ عنہ در محضر اولیاء حاضر بودند کہ او تعالیٰ آنحضرت را فرمان داد بجذبہ قدسی چنانکہ مذکور شد و ہمچنان جمیع طائفہ اولیاء کہ ولایت مجردہ داشتند انجا حاضر بودند ایشانرا نیز حکم شد و خطاب رسید یا رجال اللہ ضعوا رقابکم تحت قدمیہ یعنی بنہید ای مردان خدا گردنہای خود را زیر قدم او پس آنحضرت رضی اللہ عنہ امتثال امر نمودند بگفتن القول و بنہادن ہر دو قدم مبارک بر رقبات اولیاء و ہمچنان ہمہ اولیاء ولایت مجردہ بفرمان خدا اطاعت کردند و گردنہای خود را زیر قدم مبارک او بارز و قبول کردند یعنی جمیع طبقات اولیاء بقبول نمودن قول انجناب نیز مامور و ماذون گشتند و انجناب بگفتن مامور اند دلیل محکم برین انکہ اگر مامور نشدی از خود گفتی مرا ئین ہیچ ولی کردن خود ندارم و دراز نکردی چہ مردہ و زندہ و آیندہ الی انشاء اللہ بیشتر از حکایات آنہا ہر سہ قسم واضح خواہد شد اما بعضی بجہل عناد میگویند کہ صدور قول شریف و مضمون لطیف مفید بزمانہ است یعنی خطاب مستطاب باولیاء زمانہ انجناب است **جواب** آنکہ امر حق تعالیٰ مفید باولیاء زمانہ نشد اگر امر مفید باولیاء زمانہ بودی خدا تعالیٰ

چنان فرمودی یا عبد القادر قدمی هذه علی رقاب اولیاء زمانی پس سبحانه چنین نگفته وسیم در آخر وقت
بسیار اولیاء باکشف بودند هیچ ولی نگفته که این قول مقید باولیاء زمانه است پس معلوم شد که همه اولیاء اولین
وآخرین در تحت قول قدمی الی آخره - وآمدند سبحان الله بحمده لم یخلق ولا یخلق مثله فی المراتب
والمقامات وازینجا است که شیخ ابو السعود وأحمد بن ابی بکر حریمی وشیخ ابو عمر عثمان صریفینی که هر دو صاحب
کشف ومقام اند در شان سیدنا غوث الثقلین رضی الله عنه میگویند والله ما ظهر الله تعالی
ولا یظهر الوجود من الاولیاء مثل عبد القادر یعنی سوگند خدا تعالی است که اظهار نکرد خدا تعالی ونخواهد
از اولیاء هیچ ولی را مانند عبد القادر رضی الله عنه صاحب نجاز زن قادریه گوید این مقوله هر دو بزرگ در تحمله امام
عبد الله یافعی ودر کتاب بهجة الاسرار شیخ علی شطنوفی باسناد راویان حکایت مسطور است اگر گمان دیگر
از مطالعه معلوم کنند کرامت دوم من روایت کتاب لطیفه تصنیف خواجه عبد اللطیف بغدادی
رحمة الله علیه یعنی ازوی مرویست که گفت چون روح پرفتوح حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه
در شب معراج بغلبه شوق مشاهده جمال خواجه کائنات صلوات الله علیه وآله از مقام خویش که منتهای مقام
ولدیت است انتقال موده متجسد بجسد لطیف گشته بملازمت آنحضرت در عین معراج مشرف شد قدم
آنحضرت را بر رقبه خود گرفت وفیوضات مخصوصه که بمقام معراج نبوی بود استفاضه کرد آنحضرت علیه السلام
اسمع هو القادر گفته بر رقبه آنحضرت رضی الله عنه قدم نهاده عروج پیشتر فرمودند چون بمقام اوادنی
رسیدند از حضرت عزت ندا رسید ای حبیب من وای محبوب من هیچ ولی نیست که این شخص ذی قوت روح
گیست وباشرح شئونات خواجه عالم صلی الله علیه وآله وسلم عرضه شتنه الی منتهی این روح را با خود اختلاط خبر نیست با کمال عشق ومحبت
میایم ومشتاق نیکو میدانی ندائی آمد که ای محبوب خاص من این فرزند دلبند تست از نسل حسن بن علی که نام عبد القادر نهاده ام
ودر مقام ولایت در تبه معشوقیت مثل او هیچ ولی نیست واین محبوب الهی ومعشوق لم یزلی بمحبوبیت
ومعشوقیت تو است انگاه خواجه عالم پناه علیه افضل الصلوات شکر حق بجا آورده بفیوض وبرکات خود
ممتاز ساخته فرمودند یا ولدی قد طاب خاطرک برویتک وطاب خاطرک برویتی وانت محبوبی
ومحبوب الله ومریدی وخلفی وقدمی علی رقبتک وقدمک علی رقاب اولیاء امتی یعنی ای فرزند من

بدرستیکه خوش وخورم شد خاطر من از دیدن تو وخوش خورسند شد خاطر تو از دیدن من و تو محبوب منست
و دوست داشتهٔ خدا و مرید منست در طریقت ولیس آینده منست در امامت و پای من انیکه قایم شد
بر گردن تو لیس هر دو قدم تو ثابت و قایم باد بر گردنهای اولیاء امت من ـ راوی گوید آورده اند
که چون حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه درین عالم بوجود عنصری ظهور نمودند بعینه اثر قدم شریف
آنحضرت علیه السلام بر قبه آنحضرت رضی الله عنه نمایان بود ـ **کرامت سیوم** از روایت صاحب
مناقب غوثیه که بسند صحیحه می آورد میگوید روزی خواجه عالم صلوا علیه وسلم بخانه سیده النسا فخر مریم
و آسیه حضرت فاطمه الزهرا صلوا علی نبینا وعلیها تشریف آوردند در آنوقت شخصی قدری ارد گندم تجدت
سیده فرستاده بود از بسکه خوشوقتی تشریف فرمودن آنحضرت علیه السلام حضرت شفیعه در خمیر مشغول
بودند شاهزاده های کونین حضرت امام حسن و حضرت امام حسین صلوا علی جده وعلیهما در آنوقت
بایکدیگر ملاعبه میکردند و پیغمبر خدا صلی الله علیه ملاحظه میفرمودند پس در حال بر امام حسین شفقت و عنایت
بسیار فرموده بکنار گرفتند جناب سیده ان شفقت را ملاحظه کرده در خاطر آوردند که درین وقت آنحضرت
در ماسوی الله حسین را در بغل گرفته الطاف و عنایت فرمودند و حسن را از دور می بینند در حال سلطان
الانبیاء از راه اشراق بر خطرهٔ سیده مطلع شده فرمودند یا فاطمه در خاطرت چنین رسیده که توجه من
در بارهٔ حسین است و عدم التفات در باب حسن شفیعه قیامت خاتون جنت عرض داشت الله و
رسوله اعلم آنحضرت فرمودند یا فاطمه پرده و جگر پارهٔ من اند یکی از دیگری دوست تر آما درین
وقت معلوم چنان گردید که نه تن از بطن حسنین پیدا خواهند شد که استحکام دین متین بوجود آنها
رواج خواهد گرفت و آن تن علی بن محمد بن جعفر موسی بن علی بن محمد بن علی بن حسن بن محمد
که هم نام و هم کنیت من باشد بمجرد استماع این کلمه بخاطر مبارک سیده رسید که حسن پسر کلان منست کاش
نه تن از اولاد او میشدند معاً حضرت سلطان الانبیاء والمرسلین بر خطرهٔ حضرت زهرا اشراف نموده
فرمودند یا فاطمه اکنون در خاطر تو چنین رسیده که این نه تن کاش از نسل حسن میشدند سیده
گفت الله و رسوله اعلم پس آنحضرت صلے الله علیه وآله وسلم فرمودند یا فاطمه این معنی بخود الهی بر که

در وسط قرن خامس از اولاد حسن بن علی ولدی عبد القادر بوجود خواهد آمد که ازان زمان اشهر
خواهد بود راوی گوید پس کسی را که پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم ازین زمان اشهر گفته باشد وخطاب
بولدی کرده باشد چگونه پائیش برگردن همه اولیاء اولین وآخرین نباشد کرامت چهارم از روایت
تحفه آمده که از شیخ ابو عمر مکی واز شیخ ابو الحسن عمر بزاز از شیخ عبد الرزاق واز شیخ عبد الوهاب ابنان
آنحضرت منقول ست که میگفتند وقتی شیخ الثقلین رضی الله عنه بالای منبر میفرمود که پیغمبر خدا صلی الله
علیه وآله وسلم را روز سه شنبه شانزدهم ماه شوال در سنه احدی وعشرین وخمسمایه در منام مشاهده دیدم که میفرمود
یا بنی لم لا تتکلم یعنی پسرک من چرا کلام نمیکنی گفتم یا ابتا یعنی ای پدر بزرگوار من مرا عجمی ام
بر فصحای بغداد چگونه سخن گویم وزبان بکشایم آنحضرت علیه السلام فرمودند الفرزند دهن بگشا
پس دهن خود باز کردم هفت بار در دهن من بدمید وگفت یا خلق سخن گو واین آیه برخواند
ادع الی سبیل ربک بالحکمة والموعظة الحسنة یعنی بخوان مردم را براه خدای خود بحکمت
وموعظت نیکو آنحضرت رضی الله عنه فرمود پس نماز ظهر ادا کردم وبجای خود نشستم دیدم که خلق بسیار جمع
آمدند وزبان من بسته شده پس در حال امیر المومنین علی کرم الله وجهه را دیدم که در مجلس بمقابل من
ایستاده اند وبمن فرمایند الفرزند چرا سخن نمی کنی گفتم یا ابتا زبان من بسته شده است سخن گفتن
نمی توانم فرمودند دهن باز کن دهن باز کردم شش بار در دهن من بدمید گفتم ای پدر بزرگوار چرا
هفت بار نفس در من ندمیدی فرمود بجهت رعایت ادب پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم پس این نفر مود واز
نظر من غائب شد بعد ازان بمن در سخن آمدم وگفتم چیزی از وخطر راوی گوید اول وعظی که آنحضرت فرمودند
این بود ای مردمان بدانید که غواص فکر در دریای قلب غواصی میکند برای درر معارف پس بیرون
می آرد در آنرا بساحل صدر پس ندا کرده میشود بران دلال ترجمان زبان پس جزیده میشود ان
را به نفایس وایمان حسن طاعت در بیوتی که اذن الله ان ترفع ویذکر فیها اسمه واقع استدراکیان
مذکور گویند این اول کلام شیخ بود بر خلق رضی الله عنه کرامت پنجم از روایت ملفوظ شیخ محمد
بن ابراهیم بنانی رحمة الله علیه تنبیه السالکین لبعد صحیحه از ملفوظ مذکور منی آرد که حضرت ایشان بفرمایند

کہ این فقیر از مہتر خضر علیہ السلام استماع دارد کہ میگفت وقتی حضرت امیر المومنین امام الائمہ ابی محمد
حسن الزکی بن امیر المومنین ابو الائمہ علی الوفی سلام اللہ علی نبینا وعلیہما مناجات بدرگاہ واہب العطیات
نمودند کہ ای رب العزت والعظمت چنان می بینم کہ از پشت برادرم ابی عبد اللہ الحسین نہ تن را بہ شرف
امامت برگزیدی پس مرا اولاد من کیست کہ در امثل آنہا فضل و منزلت باشد پس ندا در ربانی بگوش
امام ثانی رسید کہ ای نور چشم حبیب من در اولاد امجاد تو در پشت نیک نہاد تو چنان دیعتی پیدا کردانم کہ
آنچہ بزرگی و فضل و شرف در ان نہ تن خصوصیت دارد آن ہمہ در وجمع باشد و او یکی از عبوبان من ست
کہ نامش عبد القادر و لقب محی الدین و کنیت او ابی محمد و خطابش غوث الاعظم بود راوی گوید چون این ندا
یزدانی و الہام ربانی حضرت امام ثانی شنیدند در حال شکر الٰہی بر افزود و گفت ولدی عبد القادر بن ابی صالح
موسی در اولاد ظاہر خواہد شد و او مکنی بکنیت من بود و شیخ است جد من محمد صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم گردد راوی
گوید شیخ محمد متانی دیدہ پر آب کردہ فرمودند ای اشتہار سلطان الاولیا شیخ عبد القادر جیلانی رضی اللہ
عنہ از ان وقت کہ حضرت جدش امام الامام ابی محمد الحسن المجتبی او را شیخ است محمدی گفتہ است بنابران
آنحضرت را در حرمین الشریفین بدین لقب خطاب کنند و شیخ عبد القادر گفتن احسن تر میدانند از القاب
دیگر راوی گوید پس کسی را کہ امام برحق امیر المومنین امام حسن المجتبی شیخ است گفتہ باشد و خضر علیہ السلام خالی
این روایت بود چگونہ قدش بر گردن ہر ولی بود ذکر کرامت ششم از روایت صاحب مناقب غوثیہ آمدہ کہ او گوید
کہ ایک نوبت حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ بمدینہ منورہ تشریف فرمودند اربعین کلاہ دستہ سوی قدمبارک خواجہ کائنات خلاصہ
موجودات این مناجات میخواندند ربما عجی ذنوبی لموج البحر بل ھی اکثر کلھا مثل الجبال بل ھی اکبر ولکن عند الکریم
اذا عفی کجناح البعوضۃ بل ھی اصغر یعنی گناہان من مانند موج دریا اند بلکہ از ان زیادہ تر کہ ہر یک مثل کوہ است بلکہ از ان بزرگتر لیکن
نزد کریم وقتیکہ عفو فرماید ہمہ گناہان مانند پر مگس است نیکہ کمتر و خوردتر از ان است و چون نوبت

دوم قریب حجرہ شریفہ آنحضرت علیہ السلام رسیدند این شعر خواندند فی حالت البعد روحی کنت ارسلھا تقبیل الارض عنی وھی نائبتی فھذا نوبت الاشباح قابحضرات فامدد
یدیک لتخطی بھا بقسمتی راوی گوید پس در حال خواجہ انام سرور عالم صلی اللہ علیہ

وآله وسلم بر مرقد مبارک ظاهر شدند حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه از شرف سعادت مصافحه مشرف شدند
یعنی دست مبارک را بوسیده بر سر نهادند مضمون شعر مبارک را کسی بنظم فارسی آورده است -

نظم روزیکه غوث الاعظم ما در مدینه شد ✤ گفته است نزد مرقد سلطان انبیاء ✤ یا سید البشر
جویدم من بملک خویش ✤ روحم فرستمت که بود نایبی زما ✤ او میرسیده بوسه بدادی زجانبم ✤ هر ارض
مرقد که بود برتر از سما ✤ این نوبت است آنکه رسیدم باین جسد ✤ در حضرت شریف تو ای شاه آصفیه
خواهم وهی دو دست مبارک که بوسمش ✤ گیرم نصیب خویش زالطاف وازعطا ✤ از گفتش رسول خدا
هر دو دست خویش ✤ کرده دراز دست سوی شاه اولیا ✤ بوسید و یافت گوهر نعمت ازان وگفت
زین بس کمال چیست که شد مرجع هذا ✤ راوی گوید پس کسی را رسول خدا هر دو دست خود بمصافحه
داده باشد چگونه قدمش بر گردن همه اولیا نباشد **کرامت ششم** از روایت صاحب مناقب
غوثیه آمده که وی بسند صحیحه می آرد و میگوید که حضرت سلطان الاولیاء رضی الله عنه فرمودند که بودم من
در بغداد بر سر کرسی که دیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم را در هوا در مقر موسی علیه السلام نیز در پهلوی
آنحضرت بودند پس حضرت جدی محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند یا اخی موسی همست امت تو
مردی مثل ولدی عبد القادر مقر موسی گفت لا یا اخی الصالح پس آنحضرت علیه السلام فرمودند
بیای پسرک من وای محبوب من سوی من بیا راوی گوید حضرت غوث الاعظم فرماید پس رفتم در خدمت
آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم پس گرفتند مرا در کنار خود و پوشانیدند مرا خلعت لمتبرکه خود که در بدن
مبارک خود داشتند و فرمودند یا ولدی هذا خلعة الغوثیة علی الاقطاب والابدال والاوتاد
یعنی ای فرزند من این تشریف آن غوثیت است که او را بر اقطاب و ابدال و اوتاد میگردانند او را
میدهند بعد ازان سه نوبت آب دهن خود که در دهن من انداختند و بازم گذاشتند بر منبر راوی گوید
بصحت رسیده که بعد ازان آنحضرت رضی الله عنه بکمال شوق و ذوق الهی که غلبه سکر مع الصحو است
بدین ابیات فرحت میفرمودند انا اشرها فی کل دیر وهیعة ✤ واطلب للعشاق دینی ومذهبی
واضرب فی البطحاء بالدف جلجلا ✤ لکاسا تها لا فی الذوات صحتی -

یعنی نوشیم من آن شراب محبت را در میخانه وتنگانه که هر یک عبارت از مقامات سلوک است وظاهر میکنم بر عاشقان دین خود و مذهب خود را و میزنم بالای بام دف را برای ظهور پیالهای آشنراب که منیست مراد رکوشهای عالم محبت من راوی گوید پس کسی را که پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم خلعت خود پوشانیده باشد و مهتر موسی علیه نبینا وعلیه السلام او را ستوده باشد چگونه قدمش بر گردن همه اولیا نباشد کرامت **هشتم** — از روایت صاحب مناقب غوثیه آمده که میگوید و بسند صحیحه می آرد که حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه فرمود که روزی بیامد پیش من ابو العباس مهتر خضر علیه السلام تا بیازماید مرا بچیزی چنانکه پیشتر می آزمود اولیا را پس از باطن وی مرا ظاهر شد و بر من کشف کردند کلامی که او با کردم و گفتم با او در حالیکه وی رواج شد یا خضر ان کنت قلت لموسی علیه السلام انک لن تستطیع معی صبرا انک لن تستطیع معی صبرا لانک اسرائیلی وانا محمدی فهذا انت وهذا الکرب وهذا المیدان وهذا محمدی فهذا انت وهذا الرحمن وهذا فرسی مسرج ملجم وقوسی موتورا وسیفی شاهرا —

آنحضرت فرمودند گفتم ای خضر تو گفته بودی مهتر موسی علیه السلام که طاقت صبر نداری با من همچنین ترا طاقت صبر نیست با من زیرا که تو از بنی اسرائیل هستی و من محمدی ام اینک من و تو و این کوه و میدان است و این محمد و این رحمان است و اینک اسپ من بازین ولگام است و کمان من بازه و شمشیر من برهنه راوی گوید پس کسی که مهتر خضر علیه السلام را مهر سکوت بر دهان نهاده باشد با وجودیکه او معلم مهتر موسی علیه السلام بود پس چگونه پایش بر گردن همه اولیا نباشد کرامت **نهم** از روایت صاحب مناقب آمده که وی بسند صحیحه می آرد و میگوید که آنحضرت رضی الله عنه میفرمودند که وقتی من خود را در سکنه صادقه در کنار ام المومنین عایشه رضی الله عنها دیدم که از شیریان راست دوی وی میکشیدم بعد ازان بر آمدم بطرف پستان چپ وی که باز وی میکشیدم که درین اثنا سید المرسلین جد ما محمد صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند یا عائشه هذا ولدنا یعنی این فرزند ماست حقا بر

راوی گوید پس کسی که از خدایان شریف ام المومنین عایشه رضی الله عنها شیر نوشیده باشد
و بفرزندی آنحضرت علیه السلام نامزد بود چگونه باشد برگردن همه اولیاء بنا شد کرامت
دهم از روایت صاحب مناقب آمده که با سناد صحیح می آرد که میگوید که وقتی سید المرسلین
خاتم الانبیاء محمد مصطفی احمد مجتبی صلی الله علیه وآله وسلم پشت و ناف مبارک حضرت امیر المومنین امام حسن مجتبی
علیه السلام را بوسه دادند امام ثانی بعرض رسانیدند که یا جدی بر پشت و ناف من چرا بوسه دادی
فرمودند یا ولدی از پشت تو فرزندی پیدا شود که مرتبه او در اولیاء مانند مرتبه من در انبیاء باشد
سیکون شابن بین الاولیاء کشانی بین الانبیاء پس کسی را که پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله در ولایت او
تشبیه بخود داده باشد پس چگونه باشد برگردن همه اولیاء بنا شد کرامت یازدهم
از روایت صاحب مناقب آمده که وی از مجمع الفضائل بسندی آرد روزی امیر المومنین امام حسن رض
و امیر المومنین امام حسین رضی الله عنهما در خدمت آنحضرت علیه السلام نشسته بودند پیغمبر خدا صلی الله علیه
وآله وسلم نظر مبارک بسوی امام حسین نمودند و فرمودند ای فرزند اگر کسی با تو بدی سازد تو با وی چه معامله
کنی عرض نمودند یا جدی یکدو نوبت درگذرم و در نوبت سوم انتقام آرم خواجه عالم فرمودند ای فرزند
بدین سبب بسیاری از نسل تو از ابطان جاریات بوجود آیند بعد ازان روی مبارک بجانب امام حسن
رضی الله عنه نموده فرمودند ای فرزند تو با او چه معامله نمائی شاهزاده کونین عرض نمودند که در
مقابله آن خیر یکی پیش نیارم فرمودند ای فرزند بدین سبب در نسل تو یک فرزند کریم الطرفین صحیح النسبین
بعد از ایام یاس در حمل ماند یعنی در همگام شصت سالگی که ایام نومیدیست پیدا آید و او حجة الله تعالی
باشد و وارث من بر روی زمین بود نام او عبد القادر بن ابی صالح باشد و او شانی باشد در
فرزندان من چون شان من در انبیاء علیهم السلام راوی گوید پس کسی را که پیغمبر خدا صلی الله علیه
وآله وسلم حجت خدا و وارث خود گفته باشد و شان او را در اولیاء نشان خود در انبیاء نسبت
داده باشد چگونه قدمش بر گردن همه اولیاء بنا شد کرامت دوازدهم من روایت صاحب
مناقب آمده که وی از مجمع الفضائل بسند صحیحه می آرد وی گوید که حضرت سلطان الانبیاء محمد مصطفی صلی الله

علیه وآله وسلم نشسته بودند که امیر المومنین امام حسن المجتبی آمدند خواجه عالم فرمودند بیای امام الانام
وچون امیر المومنین امام حسین شهید کربلا آمدند فرمودند بیای امام الایمه امام ثانی رضی الله عنه
التماس نمودند که یا ابی مرا یا امام الانام خواندی وبرادرم حسین را یا امام الایمه خواندی درین چه
سر است پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمودند ای فرزند از پشت حسین نه امام آمد نیست و از
پشت تو که امام پیدا شود که در مرتبه و مقام مثل آن امام گردد امام حسن علیه السلام باز بعرض
رسانید یا ابتی نام آن چه باشد فرمودند الغوث نامش عبد القادر وکنیت او ابو محمد ولقبش
محی الدین وخطاب او غوث الاعظم بود وی محبوب خدا است که در وسط قرن خامس ظاهر گردد
راوی گوید پس کسی را که پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم در حق وی امام الامام حضرت امام حسن علیه السلام را
خوانده باشد چگونه قدمش بر گردن همه اولیا نباشد **کرامت سیزدهم** من روایت صاحب
مناقب آمده که وی بسند صحیحه می آرد میگوید که روزی سرور عالم پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم
در حجره منوره بعد ادای نماز چاشت بقیلوله بودند که در رویا دیدند که امیر المومنین علی
وسیده سیده النساء فاطمة الزهرا وامام حسن المجتبی وامام حسین شهید کربلا رضی الله عنهم بالای قله کوه نشسته اند واز میان ایشان شعله های نورانی
بر میخیزد چنانکه بعد دعشره رسیده از انجمله شعله متصاعد در یکطرف ویک شعله در یک طرف شد امیر المومنین علی وفاطمة الزهرا

وحسنین شعله را اشارت کردند که چیزی از خود درین یک شعله عطا نمایند پس لمعه از هر شعله جدا
شده دران یک شعله رسیده یکجا گردید که آن یک شعله مانند ماهتاب روشن گشت که تمامی عالم
از نور او منور شدند بعد از آنحضرت علیه السلام از خواب بیدار شدند پس در خاطر خاطر آوردند
که این چه سر خواهد بود فی الحال حکم آلهی نازل شد که ای حبیب من وای محبوب من این نه شعله که
بودند نور دیدگان حسین بن علی بودند که هر یک باهمت ظهور خواهند کرد وآن یک شعله که دیدی
فرزند ارجمند از اولاد حسن بن علی است که نامش عبد القادر ولقبش غوث الاعظم بود که
در بغداد که در قرن خامس ظهور خواهد کرد واو را تصرفیست که تا قیامت بر عالم جاری باشد
وشعله او تا ابد روشن ماند پس آنحضرت علیه السلام ازین نوید فرحت جاوید مستبشر شدند

وشکر حق بجا آورند راوی گوید اگر سامع را شکی ماند در کتب احادیث صحیحه مطالعه کند که آنحضرت علیه السلام
از اخبار غیب پیش از وقوع واقعه چند مقدمات را خبر داده اند و محدثین را بران اتفاق است
چنانکه بروایت جابر انصاری رضی الله عنه آمده که آن حضرت روزی بحسین متوجه شده بسر اشاره
کردند و فرمودند ای جابر این حسین ابن علی است قریب است که او را فرزندی شود علی بن حسین
و علی را فرزند شود نامی محمد معروف بباقر و تو او را خواهی یافت پس سلام ما بدو رسانی صاحب
صواعق محرقه گوید چون امام محمد باقر علی جده و علیه السلام موجود آمد جابر انصاری پیام رسالت
بدو رسانید آنحضرت بتعظیم رسالت برخواست و باداب تمام ادای جواب نموده و همچنان در احادیث
دیگر اسمای طیبه ائمه تا امام محمد مهدی آمده است انیقنی از غرائبات آنست ظن را در یقین دخل نباید
داد دیگر به یقین باید دانست که کسی را که دوازده امام سلام الله علی جده و علیهم و شفیعه کونین فاطمه الزهرا
سلام الله علی ابیها و علیها فیضان خود ها ارزانی داشته باشند چگونه قدرش برگردن همه اولیاء
اولین و آخرین نباشد - **کرامت چهار و هم** از روایت شیخ محمد ملتانی رحمته الله علیه آمده
که جامع ملفوظ وی شمس الدین محمد ثانی میگوید روزی بخدمت حضرت شیخ عرض نمودند که در بعضی شجرات
قادریه بواسطه احدی از حضرت غوث الثقلین بحضرت سید الساجدین سیدنا امام زین العابدین سلام الله
علی نبینا و علیهما میرسند ایا این شجره از طریقه اویسیه باشد فرمودند آری از بعضی اکابر سادات شنیده ام
که امام سجاد وقت مواصلت جسمی با محبوب حقیقی خود خرقه خلافت و دیگر ودایع و بدایع که امام را از امیر المومنین
علی کرم الله وجهه و سلام الله علیه بواسطه پدر بزرگوار خود سید الشهداء علیه الصلوات والتحیه رسیده بود
حواله ابو العباس خضر علیه السلام نمودند و فرمودند سیولد ولد فی العراق من ذریتی سمی ابی
محمد الحسن وهو اعلی المنزلة عند الله وعند رسوله وله مرتبة الوراثة وقدمه علی رقاب
الاولیاء واسمه عبد القادر بن ابی صالح فاذا بلغ اثنی وعشرین سنة ابلغه هذا الودایع وسلم علیه منی
یعنی حضرت سجاد فرمودای خضر قریب است که پیدا شود فرزندی در عراق عجم از ذریت عم من ابو محمد الحسن
علیه السلام و مراورا منزلتی باشد از نزد خدا تعالی و رسول او صلی الله علیه وآله وسلم و مراورا رتبه وراثت باشد

وقدم او بر رقاب سائر اولیاء بود و نام او عبد القادر پسر ابی صالح باشد پس وقتیکه برسد عمر او بست و دو سال را بر سان و دایع را باو و سلام بگو او را از من پس خضر علیه السلام همچنین کرد راوی تحقیق میگوید که بسند رسیده است که چون آنحضرت رضی الله عنه بعمر مسطور رسید خضر علیه السلام سجاده سبز و دیگر ودایع بحضرت رسانیدند حضرت رضی الله عنه در ادای سلام پدر بزرگوار خود از سر نو خواسته به تعظیم تمام و دست بسته ادای جواب بجا آوردند **کرامت پانزدهم** از روایت صاحب مخازن آمده یعنی عارف برحق شمس الدین محمد از بعضی مشایخ خود روایت می کند که سیدنا هادی الزمن امام الورا حضرت امام حسن العسکری سلام الله علی جده و علیه یکی از اولاد خود را وقت وصال بمقارنت شمال سجاده شریفه خود را حواله نموده فرمودند **سیولد ولد فی بلاد العجم وصفته کذا کذا واسمه عبد القادر فاذا بلغ الشباب البغداد هذا السجادة** یعنی قریب است که پیدا شود فرزندی در بلاد عجم که وصف او چنین و چنین باشد و نام او عبد القادر پس وقتیکه به عنفوان شباب رسد این سجاده بدو رسانید و او در وسط قرن خامس ظاهر خواهد شد و سلام از من بگویند راوی گوید چون آنحضرت بکمال ولایت رسیدند آن سجاده بحضرت رسید چنانکه اکثر جا شعیر آنحضرت ناطق آنست **کرامت شانزدهم** از روایت جامع الشریعت و الحقیقت فرید العصر و الدهر شیخ رشید بن محمد الجنیدی آمده رحمته الله علیه که وی در جزر العاشقین بسند صحیحه می آرد و میگوید که چون در شب معراج مهتر جبرئیل علیه السلام نزد سید عالم خواجه کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه و آله وسلم براقی آورد برق رفتار هلال نعل و انجم مسمار تا صاحب معراج بران سوار شود براق در جلدی از برق پیش لب و قرار نمیگرفت و بجهت رکوب آنحضرت تمکین نمیکرد رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم فرمودای براق چه حیلت نمی آسائی و تحت من نمی درآئی براق گفت یا رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم جان من خاک نعلین تو باد آرزو دارم که عهد کنی چون روز قیامت داخل بهشت شوی سواری بر من کنی فرمود نعم باز گفت یا رسول الله روز قیامت نزد تو براقها بیایند که هر یکی خوبتر و خوشتر از من باشند آنوقت چگونه شناسی خواهم دستی بر گردن من زنی تا نشناسند تو باشم ع بداغ بندگی خود مرا مشرف کن پس آنحضرت علیه السلام دست مبارک خود بر گردن آوردند براق از شادی و خوشحالی در پوست خود نگنجید

وچندان برخود ببالید که چهل گز کلان شد شهسوار میدان نبوت و رسالت که عرش برین کمترین
پایه منزلت او بود باقتضای مصلحت وحکمت ازلی اندکی درنگ فرمود درین اثنا روح پرفتوح
حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه حاضر شد وبلسان حال گفت یاسیدی اضع قدمك
علی رقبتی واركب علیها پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم درحال قدم بگردن نهاده سوار
شدند وفرمودند قدمی علی رقبتك وقدمك علی رقاب کل ولی الله تعالی
یعنی قدم من برگردن تو ثابت شد وهر دو قدم تو برگردن همه اولیاء الله ثابت باد راوی
گوید درحاضر شدن روح شریف آنحضرت رضی الله عنه وتجسد بجسد لطیف ومرکوب شدن بجهت
عروج وصعود آنحضرت علیه السلام زنهار زنهار هزار زنهار استغراب واستعجاب ننمای که مثل این
واقعه از دیگر بزرگان هم درشب مذکور ظهور یافته است چنانکه از احادیث صحیح ثبوت یافته که حضرت
بلال رضی الله عنه درشب معراج پیش پیش آنحضرت علیه السلام در بهشت بودند کما ذکرنی
بنهایت ابن البشیر انه قال صلی الله وآله وسلم لبلال اما دخلت الجنة الا سمعت
خشخشة فقلت من هذا فقالوا لبلال الخشخشة حرکت السلاح
چنانکه ذکر کرده شد درنهایت ابن بشیر بدرستی که شنان اینست که گفت آنحضرت علیه السلام مر بلال
را الیا داخل نشدی تو بهشت را مگر اینکه شنیدم من از سلاح تو مردم پس گفتم بلال که این آواز کیست پس
ما یگفتند بلال است وخشخشه دلالت حرکت سلاح را کنند ودیگر در حدیث آمده که آنحضرت علیه السلام
خیر التابعین اویس قرنی رضی الله عنه را در مقام مقعد صدق عند ملیک مقتدر خوابیده یافتند صاحب
تفسیر حسینی گوید مقعد صدق مکانیست پسندیده که در وی لغو نباشد نه اثم وسلمی فرماید آن مکانیست
که حق سبحانه راست گرداند در آن وعده که باولیاء خود کرده باشد ودوستان او دران مقام باشند
وشک نیست این هر دو واقعه بروح بوده است وهمچنین است دیدن آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
درشب معراج عمیه بنت ملحان را وزن ابی طلحه را در بهشت ودیدن آنحضرت علیه السلام انبیا
علیهم السلام را رسماوات که بعضی ایشان استاده نماز میگذارند ودیگر در خبر مذکور است که درشب معراج

با سید المرسلین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و مہتر موسی علیہ السلام ملاقات شد موسی علی نبینا گفت
یا اخی الصالح یا نبی الصالح انت تملت علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل
یعنے ای برادر صالح و پیغمبر صالح ایا تو گفتنی کہ علماء امت من مانند پیغمبران بنی اسرائیل اند آنحضرت
علیہ السلام فرمود آری گفتہ ام مہتر موسی گفت ایا باشد کہ یکی از علماء امت تو درین وقت حاضر شود و
با من ہم سخن گردد آنحضرت علیہ السلام روح امام محمد غزالی را رحمتہ اللہ علیہ پیش مہتر موسے علیہ السلام
حاضر آورد و خود بیشتر عروج فرمود پس میان ایشان سلام واقع شد مہتر موسی گفت ما اسمک
امام غزالی گفت محمد ابن محمد ابن محمد موسی علیہ السلام فرمود من از اسم تو پرسیدم نہ از پدر و جدت
مجدد غزالی گفت خواستے ترا پرسیدہ وما تلک بیمینک یا موسی شما گفتند ہی عصای تو کوئی علیہا
واہش بہا علی غنمی ولی فیہا مارب اخری یعنے خدا تعالی پرسید ترا کہ چہ چیز است بدست راست
تو ای موسی تو گفتی این عطا ایست کہ تکیہ میکنم بران چون ماندہ میشوم و برانم گوسفندان خود را و مرا در
ان عصا کارہای دیگر است اگر میگفتی این عصا ایست ہر آئینہ کافی بودی مہتر موسی در رد جواب
فرمود ای محمد چون حق تعالی فرمود وما تلک بیمینک دانستیم کہ و تعالی عالم الغیب والشہادہ است
این سوال نیست مگر بجہت استیناس دل من بمکالمہ بود پس باقتضای حال و مقام آن کلمات زیادہ
کردم محمد غزالی گفت ای مہتر چون مرا برای مکالمہ و مباحثہ طلبیدی از ان این کلمات زیادہ کردم مہتر
موسی با استماع این سخن سکوت فرمود حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم از مقام خود کہ بود بعصای
مبارک خود بہ محمد غزالی اشارہ فرمود و گفت خاموش یا اخی موسی اینقدر بے ادبی کمن کہ او پیغمبر است
پس روح امام محمد غزالی ساکت شد و سر در پیش انداخت راوی گوید چون امام محمد غزالی در دنیا ظہور
نمود اثران عصا بر بدن امام غزالی نمایان بود و دیگر در رفیق الطلاب احل العارفین شیخ محمد چشتی
از شیخ الشیوخ شہاب الدین سہروردی نقل میکنند کہ آنحضرت علیہ السلام فرمود انی رایت رجالا
من امتی فی تلک اللیلۃ المعراج یرعیہم اللہ تعالی بعصی بدرستیکہ دیدم من مردمان از امت من در ان
شب معراج کہ می نمود ایشان را خدا تعالی مقام من در ذکر مقام محمود آمدہ کہ آنحضرت علیہ السلام

سیفرمود والمقام المحمود هو المقام الذی لایشارکه فیه غیری من الانبیاء والرسل لا الاولیاء امتی
یعنی مقام محمود آن مقام است که شرکت نمیکند در ان غیر من از انبیاء و رسل مگر اولیاء امت من
وحضرت شیخ نظامی گنجوی گوید در شب معراج آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بر براق سوار بودند
وعاشیه آنحضرت بر دوش من بود وشک نیست که این حالات بجسد با روح بوده زیرا که
بادشاهان مجازی اگرچه طاقت سیر ممالک بپای خود داشته لیکن بجهت احتشام وشوکت خود
بی اعانت مراکب اصلا سیر نمیکنند درینصورت در عظمت وصولت شان نقصان راه نمی یابد و
سیر پیاده گی عیب وعار لازم می آید همچنان آن بادشاه حقیقی چون بسیر اسری بعبدی ماموریشت
حق سبحانه بجهت تعظیم وتکریم آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم را از مکه معظمه تا بیت المقدس برکوب براق
سیر کنانید وازانجا تا بسدرة المنتهی بمعاریج وسلالم که کیفیت آنها حق تعالی بیکو میداند رسانید
وچون جبرئیل امین از سدره باز ماند ازانجا بمرکب روحانیه عروج کنانیدالی ماشاء الله تعالی پس در حضور
روح حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه در مقامی که روح الامین آنجا عبور کردن نتوانست محل تعجب
نیست زیرا که بعد تاخیر جبرئیل وعروج آنحضرت سوی مستوی که مقام قرب است شخصی را از اولیا
امت آنجا دیده اند وایضا بحدیث صحیح وارد است چنانکه عمدة المحدثین امام نجم الدین غیطی در کتاب
المعراج نوشته باین عبارت ثم رفع الی سدرة المنتهی فغشیه سحابة فیها من کل لون
فتاخر جبرئیل ثم عرج به حتی ظهر المستوی سمع فیه صریف الاقلام رای رجلا مغیبا فی
نور العرش فقال من هذا ملک قیل لا قال من هو قیل هذا رجل کان فی الدنیا لسانه رطب من
ذکر الله وقلبه متعلق بالمساجد ولم یسب الوالدیه قط ترای ربه تعالی فخر النبی صلعم ساجدا
وکلمه ربه عند ذلک فقال له یا محمد قال لبیک یا رب قال سل الی آخره لا
یعنی پیشتر بالبند شد آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم بطرف سدرة المنتهی یعنی از سدره در گذشت پس
پرده ابر بود در آنجا از رنگارنگ پس پس ماند جبرئیل علیه السلام پیشتر ترقی کرد آنحضرت صلیه السلام از آنجا
تا اینکه ظاهر شد مقام مستوی وشنیدند در انجا اواز قلمها و دیدمردی را که در نور عرش پنهان است

یعنی در پرده نور دید پس گفت آنحضرت علیه السلام در دل این شخص ملک باشد گفته شد از غیب آواز آمد که این ملک نیست پس آنحضرت گفت کیست آنکس گفته شد این مرد یست که باشد در دنیا زبان او تازه از ذکر خدا و دل او متعلق بمسجد پیشتر دید آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم پروردگار خود را پس افتاد پیغمبر علیه السلام سجده کنند و سخن کرد او تعالی بحضرت نزدیک آنوقت پس گفت مرا و را ای محمد آنحضرت گفت حاضرم مرترا پروردگار من تا آخر قصه راوی گوید در اینجا بهوش باید فهمید که در شب معراج خیر الثقلین و سید الکونین اویس القرنی رضی الله عنه در مقعد صدق در خواب شد و ارتقای محمدی در مقام او ادنی باز مانده چنانچه سابق از مضمون حدیث ثابت شده اما ان ولایت عظمی و رتبه علیا نصیب حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه نمودند که آنحضرت علیه السلام حضرت ایشان را در آنمقام عالی نمودند و از اسرار تقرب خاص شنیدند و دمساز و ممتاز گردیدند ذلک فضل الله یوتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم حاصل آنکه مراد از قال من هو و مقصود از قیل هذا رحل جناب شیخ عبد القادر است رضی الله عنه

جل الله قدسه **کرامت هفدهم** از روایت بعضی مشایخ صاحب مناقب غوثیه نقل میکنند که چون سلطان الانبیاء محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم در شب معراج طبقات سماوات طی نمودند نزد عرش عظیم رسیدند عرش را بسیار بزرگ و بلند یافتند ندا آمد از مقام قدس بر آمد که ای حبیب من و ای محبوب من بالای عرش بیا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم در خاطر مبارک آوردند که عرش سخت بلند است چگونه بالای آن روم درین اثنا جوانی بصورت حسن که نور روشن عرش را منور ساخته پیدا شد و نزد آنحضرت علیه السلام آمده صد آداب بجا آورده پیش آنحضرت بزبان باطن التماس نمود که قدم مبارک بر گردن من نهند آنحضرت علیه السلام هر دو قدم بر گردن آنحضرت رضی الله عنه نهادند پس حضرت ایشان برخواستند کردنش تا بعرش رسید حبیب خدا اشرف انبیا خلاصه موجودات نتیجه کائنات علیه افضل الصلوات و علیه اکمل التحیات بالای عرش مجید رسیدند و سوار شدند پس آنگاه متوجه بجوان شده پرسیدند که ای شاب سعادتمند نام تو چیست او دست بر سینه بسته با ادب تمام ایستاده مجیب شد آنحضرت علیه السلام بخاطر مبارک آوردند که این شاب را رتبه نهایت

عظیم و مقامی که در ان هست از مقام اهل ولایت نیست مگر رتبه نبوت داشته باشند هاتف آواز داد که
ای حبیب من وای محبوب این نور دیده تست و فرزند برگزیده تو نامش عبد القادر است چون دین
تو از دست ملحدان بشتابه حمایت خواهد رسید این زنده خواهد کرد و مخاطب بخطاب محی الدین خواهد گشت
سید المرسلین از استماع این کلام فرحان و شادمان شدند و فرمودند ای نور دیده من وای روشنای
خاندان من هر دو قدم من بر گردن تو رسیده و هر دو قدم تو بر گردن همه اولیاء خواهد رسید و هر که
قدم ترا قبول کند بدرجه عظمی خواهد رسید و هر که انکار خواهد نمود از ولایت معزول خواهد شد **کرامت**
پنجاه و هشتم از روایت بعضی از مشایخ کبار آمده چنانکه صاحب مناقب غوثیه گوید چون سید عالم
صلی الله علیه و آله وسلم در شب معراج بالای عرش مجید رفتند لحظه استادگی نمودند درین اثنا روح پر فتوح
حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه خود را بقدم مبارک آنحضرت علیه السلام تکیه کنان ظاهر آمد از زبان
گوهر فشان خواجه عالم صادر شد من انت غوث الاعظم در جواب عرض نمودند انا ولدك عبد القادر
پس نگاه آنحضرت علیه السلام از روی شفقت و عنایت بر هر دو قدم مبارک خود را بر دوش آنحضرت
نهادند و فرمودند قدمی هذه علی رقبتك و قدمك علی رقاب کل ولی الله و ولیة الله تعالی
یعنی قدم من اینکه ثابت شد بر گردن تو هر دو قدم تو ثابت خواهد شد بر گردنهای هر ولی خدا از ذکور و اناث
هر ولیه خدا از اناث حاصل کلام ازین حکایت علما را نظر بر اروی اعتقاد نیست زیرا که نزد ایشان از
احادیث صحاح ثابت نشده اما بسا مقدمات اند در صحاح ستة نیامده اند لاکن دیگر محدثین ثقه آن را ثابت
رسانیده اند چنانکه در باب خواجه حسن البصری گویند که از وی حدیث مرسل آمده حدیث متصل نیست اما
عقلانی وغیره متصل آورده اند همچنان اکثر احادیث اند که اکثر اهل سیر و مورخین سند می آرند اما نزد محدثین
صحت ندارد و شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی گفته است در باب سماع چند احادیث سوی
صحاح ستة در عوارف آورده که همه اهل حدیث را اتفاق بر آن ست و دیگر امور است اند که علما و اقران
ان نمی فایند در حقیقت واقع اند لیس لبظاهر اعراض ایشان بجا است **کرامت نوزدهم**
از روایت صاحب جواهر القلاید آمده روی بسندی آورد که آنحضرت رضی الله عنه فرمودند بودم

در بغداد بر سر کرسی که دیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم را در هوا در مهتر موسی علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام پس جدی احمد مجتبی محمد مصطفی علیه الصلوٰة والسلام فرمود یا اخی موسے هست وامت تو مردی مثل ولدی عبدالقادر مهتر کلیم الله گفت لا یا رسول الله پس جدی فرمود بیا یا ولدی سوی من پس رفتم در خدمت آنحضرت علیه السلام که گرفتند مرا در کنار خود و پوشانیدند مرا خلعت متبرکه خود که در بدن خود داشتند و فرمودند هذه اخلعت الغوثیة علی الاقطاب والابدال والاوتاد سه نوبت آب دهن خود را در دهن من انداختند و بازم گذاشتند مرا بر منبر برای موعظت خلق کرامت لبستم از روایت صاحب تکمله آمده که شیخ ابو عمر گوید که هرگز مجلس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه خالی نبود از یهود و نصاری که اسلام می آوردند و از قطاع الطریق که توبه میکردند و از روافض که از اعتقاد باطله خود باز می ماندند چنانچه روزی راهبے نزد شیخ آمد و اسلام آورد و گفت که از اهل یمن ام نیت اسلام در دلم آمد با خود گفتم اسلام نمی آرم مگر بر دست کسی که بهتر از اهل زمین باشد درین بودم که خواب بر من غلبه کرد مهتر عیسی علیه السلام را بخواب دیدم که میفرمود یا سنان اذهب الی بغداد واسلم علی ید الشیخ عبدالقادر الجیلی فانه خیر اهل الارض فی هذا الوقت یعنی ای سنان در بغداد برو و بر دست شیخ عبدالقادر جیلی اسلام آر که او بهتر از اهل زمین است در این وقت و ادی مذکور گوید وقتی دیگر سیزده نفر از نصاری در مجلس وعظ شیخ آمدند و اسلام آوردند و گفتند که ما از بلاد مغرب بهیم خواستیم که ایمان آریم هاتفی آواز داد که ای اهل فلاح در بغداد روید بر دست شیخ عبدالقادر ایمان آرید که از برکت او اسلام در دل شما چنان شیرین شود که از دیگری نشود۔ کرامت لبست یکم از روایت صاحب مناقب غوثیه آمده که وی لبند صحیحه می آرد و می گوید روزی در انجمن شریف و محفل منیف حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه روح پر فتوح سلطان العارفین ابو یزید بسطامی رحمة الله علیه بهیئت جوانی حاضر آمد حضرت غوث الثقلین قیام برای وی کردند و تعظیم تمام نمودند روح خواجه گفت که جناب سیدی را در مقام فردانیت رتبه کمال است و این در پیش نیز از برکات جد شما علیه الصلوٰة والسلام بهره مند حضرت اعظم

فرمود ندیا ای الصالح برخیز تا ما و شما در میدان فردانیت اسپان خود را بتازیم و بجولان گری آریم راوی
گوید پس انگاه هر دو بزرگ فرس خود را در وادی فردیت و فضاء وحدت انداختند و انیعنی را عارفان
کامل میدانند و واصلان اکمل مینامند اگرچه پای عقل اینجا می لغزد الغرض فرس سیع السیر آنحضرت در آنی مدان
فردانیت طی کرده بمقام ولایت خاصه محمدیه آسود بر آنچه خوش سیریاغ و مل لبغداد و بجولانگری کرد که هرگز شنیده و
وتازی خواجه خواجگان سلطان بایزید بعد چندی یکی از منازلات فردانیت که کنایت از مقام محبوبیت باشد استیار
و بیشتر ازان نتوانست شتافت پس آن روح خواجه التماس نمود یا عبد القادر من این فقیر در وقت تبه در وقت
آنحضرت پیشتر از مقام محبوبیت از چه باشد آنحضرت فرمودند یا شیخ از سه وجه باشد یکی آنکه من از ذریت و اهلبیت رسولم
ام دوم آنکه آنچه تربیت منست از تلقین و تعلیم آنحضرت است علیه السلام سیوم باتباع سنت نبوی باشد که
متابعم و تو مجردی ایضاً منه صاحب مناقب گوید هکذا نقل عن شیخ نور الله من ذریة
الشیخ الفقیه حسن القبطی النهروانی فی رسالة اللطف القادریة فی مجی الشیخ
ابی یزید البسطامی بمثل الروحانیة بحضرت الغوثیة والمکالمة منها
فهی صحیحة ومسلم الثبوت یعنی همچنین نقل کرده شد از شیخ نور الله من
اولاد شیخ فقیه ابو الحسن قبطی نهروانی در رساله خود که مسمی است
باللطف قادریه در آمدن روح خواجه ابو یزید بسطامی بصورت
مثالی خود در حضرت غوث الثقلین و در باب دیگر سخن کرد
از مقام فردیت پس آن حکایت صحیح است و مسلم الثبوت یافته کرامت بست و دوم از روضات مکمله
آمده که شیخ علی بن الهیتی میگفت که وقتی ما و شیخ عبد القادر رضی الله عنه بزیارت شیخ المشایخ سلطان الطائفه
خواجه ابو المحفوظ معروف کرخی رحمة الله علیه رفتیم شیخ عبد القادر نزدیک قبر او باستاد گفت السلام علیک
یا ابی المحفوظ المعروف عبور فرمودی از ما بیک دره بعد از مدتی دراز باز بزیارت شیخ آمدم من با او بوم
همچو بار اول بر قبه او استاد و نمود السلام علیک یا معروف عبور کردیم ما از تو بدو دره راوی مذکور فرماید
از گور شیخ آواز بر آمد علیک السلام یا سید اهل الزمان یعنی تجلی اسم سلام بر تو باد ای مهتر اهل زمان

وصاحب محاذن گوید الف لام در زمان بمعنی جنس است که شامل جمیع ازمنه است کرامت بست و سوم
از روایت صاحب مناقب غوثیه آمده که وی بسند صحیحه می آرد و میگوید که روزی در حالم باطن امام المسلمین امام
اعظم ابوحنیفه کوفی رحمته الله علیه را با حضرت غوث الاعظم ملاقات شد روح امام برحق گفت یا سلطان عبدالقادر
چه سبب بود که در مذهب شریعت با امام احمد اقتدا کردی و از مذهب من مساعدت نمودی و حال آنکه من جد جد تو امام الحق والناطق امام جعفر الصادق رضی الله عنه ام که دو سال در خدمت وی اکتساب علوم کردم و استفاده
و استفاضه نموده ام و لولا سنتان لهلك نعمان قول منست یعنی اگر نبودی آن دو سال تعلیم آلهنیه
هلاک شدی نعمان بن ثابت راوی گوید آنحضرت در جواب گفتند یا امام الائمه باعث این دو سبب است یکی آنکه
طرف او قلت مردم بوده پس او مسکین بود و من نیز مسکینم و دیگر جد بزرگوار من سید المرسلین خاتم الانبیاء صلی الله
علیه وآله وسلم مسکینیت را دوست می داشت همواره از خداوند عزوجل مسکینیت میخواست چنانکه در حدیث آمده
که آنحضرت فرمود اللهم احیینی مسکینا وامتنی مسکینا واحشرنی فی زمرة المساکین
یعنی خواجه عالم پیغمبر ما یدای بار خدایا مرا زنده میدار بحالیکه مسکینم و بمیران مرا بحالیکه مسکینم و محشور کن مرا در گروه
مسکینان روح امام اعظم اعظم الله شانه بحضرت غوث الاعظم گفت یا سلطان عبدالقادر در مذهب ما مسکین مفلس
را گویند و من نیز مفلس گشتم [illegible] آنکه شما مذهب مرا قبول نکردند در نسخه دیگر آمده که گفت یا سلطان عبدالقادر در
مذهب ما از هیچ وجوه شریف تر نیست بزرگی این حکایت بنظم ایما فرماید ؎ او در بست و قیمت او کسی
نشناخت ابی حنیفه چو خواهر گشت جمله بیاوت کرامت بست و چهارم از روایت صاحب مناقب
آمده که وی بصحت می آرد و میگوید که روزی در حاضر مبارک حضرت غوث الثقلین گزشت که صوفی را تقید مذهب
نیامده پس از مذهب بجز بی حاصلی نباید نمود همان شب در معاینه و مشاهده دیدند که سید المرسلین خاتم النبیین احمد
مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه وآله با جمیع صحابه نشسته اند و امام احمد حنبل رحمته الله علیه ریش خود در دست گرفته
استاده و در خدمت آنحضرت علیه السلام التماس مینماید یا رسول الله بفرزند ارجمند خود سلطان عبدالقادر بفرماید
که حمایت این پیر ضعیف نماید راوی گوید آنحضرت علیه افضل الصلوات و علیه اکمل التحیات تبسم کنان فرمودند
یا ولدی عبدالقادر آنچه این پیر مرد می گوید می باید کرد حضرت غوث الاعظم حسب الحکم خواجه عالم صلی الله

صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اقبال کردند وصباح آنروز خود را بر مصلا حنبلیہ کہ خلف امام ہیچکس نبود کہ نماز بجماعت گذارد وقیام فرمود گویند چون معین الملل والامم توجہ بران فرمود آنقدر کثرت مصلیان گشت کہ در صف پسین جای خالی نماند اگر دران روز حضرت مارضی اللہ عنہ بر مصلای حنبلی قیام نفرمودی مذہب او انقطاع یافتہ بودی بزرگی اینچنین را بنظم ایما فرمود ؎ اللہ اللہ چہ مذہب است قوی ✤ کہ رسول خدا ثنایش کرد ✤ خواست تا رونق دہد اورا ✤ قادری را لقب بنایش کرد ✤ وہم صاحب بہجۃ الاسرار بسند صحیحہ می آرد از شیخ صالح بقیۃ السلف ابو الثنا محمود حیدانی رحمۃ اللہ علیہ کہ میگفت شنیدم شیخ ابو الحسن علی بن ہیتی را کہ می فرمود کہ من با شیخ عبد القادر و شیخ بقاء بن بطو برای زیارت قبر امام احمد حنبل رحمۃ اللہ علیہ رفتیم پس دیدیم کہ امام احمد از قبر خود بیرون آمد و شیخ عبد القادر را بسینہ خود ضم کرد و خلعتی بدو پوشانید و گفت - یا شیخ عبد القادر قد افترقربانیا فی علم الشریعۃ والطریقۃ وعلم الحلال وفعلہ یعنی ای پیشوا عبد القادر بدرستی کہ محتاج ام بطرف تو در علم شریعت و طریقت و دانستن امر حلال و در فعل آن بعد از ان آنحضرت بسیار بتعظیم روح وی نمود و مرخص شد و ایشان را چنان معلوم شد کہ بخواب بودیم کہ ہوشیار شدیم **کرامت بست و پنجم** از روایت صاحب مناقب غوثیہ آمدہ کہ وی بسند صحیح می آرد و می گوید کہ آنحضرت رضی اللہ عنہ فرمودند وقتی من خود را در مکاشفہ صادقہ در میان آسمان و زمین در کنار ام المومنین عایشہ رضی اللہ عنہا دیدم کہ از ثدیان راست وی دمی مکیدم و شیر نوشیدم بعد ازان برآمدم بطرف بستان چپ وی وی کہ باز دمی مکیدم ہمدرین اثنا بودم کہ سید المرسلین پدرم محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ تشریف آورد و اشارت فرمود یا عایشۃ ھذا ولدی و ولدک حقا یعنی ای عایشہ این پسر من و فرزند تو است از روی تحقیق راوی گوید پس کسی کہ از ثدیان شریفہ عایشہ رضی اللہ عنہا شیر نوشیدہ باشد و پسر فرزند آنحضرت علیہ السلام نامزد بوده چگونہ پایش بر گردن ہمہ اولیا نباشد **کرامت بست و ششم** از روایت صاحب تحفہ آمدہ کہ وی از سہ شیخ یکی شیخ ابو الحسن خفاف بغدادی دوم از شیخ ابو الحسن علی بن سلیمان جبائی سیوم از شیخ جلیل الملقب بقصیر نقل میکنند کہ گفتند رحمۃ اللہ علیہم کہ روز چہار شنبہ بست و ہفتم ماہ ذی الحجہ سنہ تسع وعشرین وخمسمائہ شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ در مزار بر شونیزیہ بزیارت قبور رفت جمعی کثیر از فقہا و

فقرا و علما و فضلا و بسیار او بودند شیخ رضی الله عنه نزدیک قبر شیخ حماد و باس مدتی بایستاد و با آنکه
گرما سخت بود و خلقی همه در عقب شیخ ایستاده بودند بعد ازان شیخ از انجا باز گشت و اثر سرور
در شیره مبارک او ظاهر شد مردم از سبب طول قیام پرسیدند فرمود که روز جمعه پانزدهم ماه شعبان سنه تسع
و تسعین و اربعمایه با شیخ حماد رحمته الله علیه و از اصحاب او از بغداد بیرون آمدیم تا نماز جمعه را آنجا جامع
رصافه بگذاریم چون نزدیک نزدبان نهر رسیدیم شیخ دست بر من زد و مرا آب انداخت هوا در غایت
و شتا و بسیار و در غایت سردی بود گفتم لبیک اللهم لبیک الجمعه یعنی بنام خدا و تعالی نیت غسل
جمعه میکنم و در بر من جبه صوف بود و در آستین آن اجزای کتاب پس دست بر داشتم تا آنچه از اجزا تر نشود شیخ حماد
او مرا بگذاشته رفتند از لب بیرون آمدم و جبه را بپوشیدم و دوپی ایشان روان شدم اصحاب شیخ سیل بجانب
من کردند شیخ منع کرد و گفت او را ایذا در نمایند تا بیازمائیم دیدم کوهی راست که از جانبی جدا شده و من این
زمان شیخ حماد را در قبر دیدم که حلقه از جواهر در بر و تاجی از یاقوت بر سر دارد و در دست او مسواره از زر
و در پای نعل از کوهر است اما دست راست او حرکت ندارد پرسیدم که سبب این چیست گفت آنکه
ترا بدین دست در آب انداختم اکنون تو مرا بخش و از خدا بخواه تا دست مرا باز من بدهد پس من در قبر او
بایستادم و از حق تعالی درخواست کردم و پنجهزار اولیا مقرب در قبور خویش مسلمت می نمودند تا دعای
من مستجاب شود و بنا بران همدران مقام ایستاده دعای بلیغ کردم تا آنکه حق تعالی دست او بدو داد شیخ
بان دست با من مصافحه کرد و انگاه از سر قبر او برفتم که سر و من بدان بود راوی گوید چون این خبر در بغداد
شایع شد مشایخ و صوفیان بغداد از مریدان شیخ حماد جمع شدند تا شیخ را بصدق این دعوی مطالبه کنند
و انچه در باب شیخ حماد فرموده تحقیق نمایند غرض بسیار خلق با ایشان موافقت کردند چون در مدرسه شیخ
عبد القادر رضی الله عنه آمدند از هیبت شیخ هیچکس را مجال آن نشد که با شیخ سخن گوید شیخ خود آغاز سخن
کرد و فرمود شما دو کس را اختیار کنید از مشایخ که بر ایشان اعتماد کلی داشته باشید تا ایشان شما را از
صدق و کذب انچه می خبر دهند پس ایشان دو کس را اختیار کردند یکی شیخ ابو یعقوب یوسف بن ایوب
همدانی بود که در آن ایام به بغداد آمده بود دوم شیخ ابو محمد عبد الرحمن بن شعیب بن مسعود کردی را اختیار نمودند

که او مقیم بغداد بوده غرض ایشان هر دو از صحاب کشف و خارق عادات جایه دانا ارباب احوال فاخره بوده
همه آنجا عت گفتند که این هر دو شیخ را بواسطه تحقق این سعادت یکهفته مهلت می دهم شیخ رضی الله عنه فرمود ندانجا
تا این معنی شما را معلوم نشود و بعد از آن شیخ سر در عقبه فرو برد و ناگاه از خارج مدرسه درویشان فریاد برآوردند که
شیخ یوسف مذکور پا برهنه دوان می آید چون نزد مدرسه شریفه رسید گفت انیزمان حق تعالی مرا چنان مشاهده
نمود که شیخ حماد مرا فرمود یا یوسف اسرع الی مدرسة الشیخ عبد القادر و قل للمشایخ الذین
فیها صدق الشیخ عبد القادر فیما اخبر به عنّی یعنی ای یوسف زود بمدرسه شیخ عبد القادر بشتاب
و مشایخ و فقرا مرا بگو که شیخ عبد القادر در آنچه خبر داده در دعوی خود صادق است راوی گوید شیخ یوسف هنوز
سخن تمام نکرده بود که شیخ عبد الرحمن مسطور در رسید و او هم همان تقریر کرد که شیخ یوسف گفته بود پس جمیع مشایخ
و فقرا برخواسته باعتذار نزد شیخ عبد القادر شدند و استغفار نمودند کرامت بیست و هفتم
از روایت صاحب تحفه آمده که گفت که از شیخ ابو سعود حریمی دار شیخ ابو العباس احمد بن شیخ علی صرصری منقول است
که گفتند وقتی شیخ ابو المظفر حسن بن تمیم بغدادی تاجر در سنه احدی و عشرین و خمسمایه نزد شیخ حماد دباس آمد و گفت
ای سید طائفه قافله مهیا شده است میخواهم بشام روانه شوم و در آن قافله مرا بضاعت هفتصد دینار است شیخ
فرمود اگر امسال سفر کنی مال تو تلف شود و تو گشته گردی ستاجر مذکور از پیش شیخ حماد غمگین بازگشت در راه
شیخ عبد القادر رضی الله عنه را ملازمت کرد شیخ در آن ایام جوان بود باو گفت آنچه شیخ حماد فرموده بود شیخ
عبد القادر گفت ای ابو المظفر بسفر مرو که سالما و غانما باز خواهی گشت و فرمود ضمنت له فی ذلک علی الشیخ یعنی
ضمانت آن درین سفر بر من است پس آن تاجر مذکور بشام رفت و آن بضاعت که دهشت هزار دینار فروخت
چون مراجعت کرد قریب خانه آمد اول دستگاه در آمد و آن هزار دینار را در جایی گزاشت چون از قضاء حاجت
فارغ شد آن هزار دینار را بجا فراموش کرد و بخانه شتافت چون بوثاق خود رسید خواب بر وغلبه کرد در خواب
دید که او در قافله است و طائفه دزد ان عرب آمده قافله را بغارت بردند و یکی از انها بیامد و بکار دگردن
او را برید از هول بیدار شد اثر خون در گردن خود دید و الم ضرب را هم احساس نمود و مال خود را یاد آورد در حال
دران ستگاه رفت و مال خود را همدرانجا یافت چون بغداد باز گشت در حیرت و تردد افتاد و در دل

گذرانیدکه اول برکدام شیخ روم یعنی پیش شیخ حماد کراسن است حاضر شوم یا پیش آنکه سخن او در بیست آیم
که شیخ عبدالقادر باشد ملاقات نمایم دراین اندیشه بود که در سوق بغداد شیخ حماد را بدید که میگفت ای ابوالمظفر
اول نزد شیخ عبدالقادر برو که او محبوب تر است نزد یک خدا تعالی و گفت ای ابوالمظفر حق سبحانه برای او کشته
شدن ترا بخواب مبدل کرد و تلف مال ترا به نسیان بدل گردانید یعنی وعده ازحق تعالی هفت بار درخواست
تا کشته شدن تو در بیداری بود و بخواب بدل کردند راوی گوید پس ای ابوالمظفر بنجدمت شیخ عبدالقادر آمد شیخ رضی الله
عنه فرمود شیخ حماد ترا چنین گفت که هفت بار از برای تو از حق خواست کردم بعزت معبود هفده بار درخواست
کردم از خدای عزوجل که قتل تو از یقظه بخواب بدل شد و تلف و ذهاب مال تو به نسیان و هو غالب علی امره

کرامت بست و هشتم از روایت صاحب مناقب غوثیه آمده که وی بسند صحیح می آرد و میگوید
که از اهل عرفان پیشین منقول است که چون ارواح اولاد مهتر آدم صفی علیه السلام را روز میثاق در پیشگاه کبریا
احدیت جل قدسه حاضر آوردند فرمان شد که جمله در سه صف ترتیب دهند یعنی صف اول بارواح علیه انبیاء
علیهم السلام و صف دوم با رواح مطهره اولیاء رحمة الله تعالی علیهم و صف سوم با رواح سائر عوام
امار وح پر فتوح حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه در صف دوم منصب و رتبه **صدارت**
داشت لیکن هر مرتبه بمقتضای استعداد فطرتی و کمال استعداد ازلی از مکان خود انتقال نموده در صف اول
قرار میگرفت پیشکاران خباب قدس از انجا برآورده در صف دوم انسلاک میدادند تا کرت ثلثه بعد از ان
آن حقیقت را بجناب حضرت رسالت پناه خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم عرض دشتند که روح سید
عبدالقادر در صف اولیاء قرار نمیگیرد و در صف انبیاء داخل میشود حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله
با استماع این سخن متبسم شدند و از روی شفقت دست آنحضرت را گرفته در صف صدیقان و محبوبان
جا دادند و فرمودند ای فرزند من مکان تو امروز در اینجا بامر معبود است لیکن بشارت باد ترا که فردا روز
محشر مقام تو در جنب من بمقام محمود است **کرامت بست و نهم** از روایت صاحب رساله شافعیه
آمده که میگوید آنحضرت رضی الله عنه هفت ساله بودند که روزی از والده ماجده امته الجبار بام الخیر فاطمه
ثانی رحمة الله علیها که از عارفات الصالحات بودند پرسیدند یا امی گاهی درین مدت از من نرنجیده

وزنجی تو رسیده مادر شریفه گفت یا عبد القادر هیچ گاهی از تو بمن ازاری نرسیده باز آنحضرت عرض
کردند یا امی خوب بیاد آورده بفرمایند که وقتی از من رنجیده باشی مادر شریفه گفت ای عبد القادر هیچ
وقتی و زمانی از زمان داوقات از تو ایذا بمن نرسیده است بار سوم آنحضرت بعرض رسانیدند یا امی از قرار
حمل من در شکم تو تا این گاه گاهی از من رنجیده مادرش فرمود ای عبد القادر از ایام قرار حمل تو تا وضع بار تو ثقل حمل را خود
نیافتم چه جای آنکه باشد اما از گفتن تو یادم آمد که یک روز تو در شکم بودی خاطر من بخوردن دانه انگور رغبت کرد پس دست
درخت انگور که بخانه بود آمدم و انگور را گرفته خواستم که در دهان خود کنم در حال تو آن وقت جگر مرا در شکم تو بقوت گرفتی
که از آن بقفیر ارشده بزمین آمدم آن وقت ایذا و کمال بمن رسیده و از آن حرکت هیچگاه از تو چیزی بوجود نیامده که از آن
یاد در دسند شدم آنحضرت رضی الله عنه التماس نمودند یا امی آن خوشه انگور در حقیقت بسم مسموم بوده که مارمی در انگیده
بود دانستم که تو او را خواهی خورد لهذا قصداً و عمداً نبا برداشتن تو از انگور زهر آلود جگر شریفه ترا گرفتم تا از سم
قاتل او زیانی و آسیبی نجدمت تو نرسد مادر شریفه چون حقیقت حال شنیدند فرمود یا عبد القادر تو سید مادرزادی
حق تعالی جزای خدمت تو بتو ارزانی دارد کرامت سی ام از روایت مخادن قاریه آمده که وی روایت میکنند
از شیخ محی الدین بن علی العربی وی روایت میکند در فتوحات مکی از بن رواحه و میگوید که وی در شهر دمشق
آمد و سلام کرد و خبر پدر مرا از آنحضرت رضی الله عنه که جماعت بزرگان میگفتند ان هذا الشاب لما کانت مایلة
عطست فحمدت الله تعالی فقال لها من حولها یرحمک الله تعالی بصوت
سمعه من حضر هناك یعنی بدرستیکه مادر این جوان حامله بود یعنی آنحضرت رضی الله عنه در شکم مادر خود
بود که مادرش عطسه کرد پس الحمد لله رب العالمین گفتی حضرت مادر شکم مادر خود جواب عطسه دادی یعنی
فرمودی یرحمک الله تعالی با وازی که شنیدی آن آواز را هر کسی که حاضر بودی آنجا کرامت
سی و یکم از روایت صاحب مناقب غوثیه آمده که گفت آن هنگام که حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه
در کنار دایه گران مایه بودند ناگاه از کنار او با فتاب جهان تاب برجستند و بر روی متمکن گشتند و برق دار در کنار
او می درخشیدند و باز بکرم الهی و فضل نامتناهی در کنار او رسیدند از آن پس که آنجناب در بغداد شریف
متوطن شدند آن دایه از گیلان بغداد شریف بملازمت علیه آنحضرت مشرف شده و زمین خدمت ملبس

بوسیده عرض نمود وقتیکه آنحضرت در طفلگی از کنار من در هوا شده با آفتاب رفته بودند اما آنچنان احوال کاهی
اکنون هم رو میدهد آنحضرت تبسم کرده فرمودند یا امی در ینوقت بالطاف الهی وافضال نامتناهی او بیشتر
از بیشتر منزلت است یعنی آنزمان وجود ضعیف من تاب آن تجلیات نداشت اکنون قوت تمام گرفته است
صد هزار مثل آن آفتاب تاب می اندازند و پیش من می آیند و در من میگنجند و کم نمیشوند و من از جامی خود
نجنبم و مرا از جا بیرون نشاندند **کرامت سی و دوم** از روایت صاحب مناقب مذکور آمده که بسند
صحیحه می آرد و میگوید که حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه در ایام کم در وطن مالوف خود بکیلان بودند
و عمر شریف کم از نهضت سالگی بود روزی در صحن خانه آواز هاتف غیب در رسید که کسی میگوید ای عبد القادر
از دو مقام عاشقی و معشوقی کدامی را بتو عطا نمایم در نوبت این ندا غیب و صدا الی ریب شنیدند بار سیوم
این واقعه را بجدست والده شریفه یعنی سیده ام الخیر امة الجبار فاطمه ثانی بنت سید عبد الله صومعی ذات الحسنی
رحمة الله تعالی علیها اظهار نمودند والده فرمود ای عبد القادر اکنون اگر بار دیگر این ندا بشنوی عرض نمای که مقام
معشوقی مرحمت شود آنحضرت رضی الله عنه فرمودند یا امی ما را چه یارا و اختیار است آنچه گوییم جز رضا و تسلیم
الهی نجوییم والده ماجده آنحضرت ازین کلام خوشوقت تمام شدند و گفتند ای عبد القادر قریب است که
حضرت تعالی و تقدس هر دو مقام عاشقی و معشوقی ترا عطا فرماید را وی گوید همدرین اثنا بودند که از درگاه حضرت
عزت جل شانه حکم شد که یا سلطان عبد القادر ما هر دو مقام عاشقی و معشوقی را بتو دادیم مبارک باد یعنی عاشقی
ما و معشوقی ما باش پس در آخر الامر همچنان بظهور آمد که عاشقی و معشوقی آنحضرت اظهر من الشمس گشت
کرامت سی و سیوم از روایت صاحب تحفه آمده که وی بسند صحیحه از قطب الآفاق سید تاج الدین
عبد الرزاق نقل میکنند که گفت روزی حضرت شیخنا رضی الله عنه را پرسیدند که تو خود را کی شناختی که ولی خدا تعالی
هستی فرمودند من ده ساله بودم که در شهر خود بمکتب میرفتم ملایکه را می دیدم که گرد بر گرد من گشتند و میگفتند طرقوا
طرقوا حتی یجیء ولی الله یعنی کشاده کشاده شوید کشاده شوید تا که می آید دوست خدا چون من بمکتب میرسیدم
آواز ملایکه می شنیدم که میگفتند فسحوا لولی الله حتی یجلس یعنی فراخ مجلس را تا ولی الله
بنشیند و فرمودند وقتی دیگر در ان ایام مردی را دیدم که من او را نمی شناختم چون آواز ملایکه شنیدند پرسیدند

مریکی را از ایشان که بود گفت کیست کسی ازان گفت هذا شاب سیکون له شان عظیم
یعنی این جوانی است زود باشد که او را شانی عظیم باشد و گفت هذا یعطی فلا یمنع و
و یمکن فلا یحجب و یقرب فلا یمکر به یعنی این را مرتبه داده شود که باز گرفته نگردد و ممکن باشد که
محجوب نبود و مقرب گردد و که با او مکر نکنند آنحضرت فرماید بعد چهل سال آنمرد را شناختم که او یکی از ابدال آن وقت
بود **کرامت سی و چهارم** از روایت صاحب تحفه آمده که وی میگفت که آنحضرت رضی الله عنه فرمودند چون
ایام صغر سن میخواستم که با کودکان بازی کنم آوازی می شنیدم که کسی میگفت الیّ یا مبارک الیّ یا مبارک
یعنی بیا سوی من ای عبد مبارک بیا سوی من ای عبد مبارک پس از خوف میگریختم و خود را در کنار والده می انداختم
کرامت سی و پنجم از روایت صاحب مناقب آمده که گفت بسند رسیده که آنحضرت رضی الله عنه فرمود چون
در ایام بدایت مجاهده خواب بر من سخت غلبه کردی قایلی را می شنیدم که میگفت ای عبد القادر تو را برای خواب آفریده نشده
ما ترا زنده گردانیدیم برای خود و تو هیچ نبود و غافل مباش از ما که زمانی چیزی خواهی شد **کرامت سی و ششم**
از روایت صاحب تحفه آمده که وی از شیخ ابو محمد طلحه بن مظفر نقل میکنند که گفت شنیدم من آنحضرت رضی الله عنه را که میفرمود
در بدایت حال وقتی در بغداد بسه روز گذشت که چیزی نیافتم که آن را قوت خود سازم در خرابه ایوان کسری بیرون آمدم
تا چیزی مباح طلب کنم هفتاد نفر را از ابدال دیدم که آنجا همان طلب میکنند که من میکردم در دل خود گفتم که از مروت بنباشد
که من مزاحم ایشان شوم باز در بغداد آمدم مردی از اشنایان شهر من ملاقات نمود چند قراضه زر مرا داد و گفت
مادر تو این را برای تو فرستاده است پس آن را بستدم پاره از ان را بری خود داشتم و باقی را در خرابه ایوان کسری بردم
و بران هفتاد نفر قسمت کردم گفتند این چیست گفتم مادر من بمن فرستاده است سخنواستم که من تنها خود را
مخصوص گردانم بعد ازان در بغداد آمدم و بدان قراضه پاره طعام خریدم فقیر انرا انداکردم با ایشان طعام خوردم
و ازان قرصه چیزی شب من نماند **کرامت سی و هفتم** از روایت صاحب تحفه آمده که وی از شیخ عبد الله
محمد بن قاید الاوانی نقل میکنند که گفت وقتی نزد یک شیخ عبد القادر رضی الله عنه بودم که سائلی از شیخ سوال کرد
که ای عبد القادر کار تو از کدام چیز تبات یافت فرمودند از صدق که هرگز دروغ نگفتم نه در خورد سالی و نه در کلان
سالی بعد ازان فرمودند الیعبد الله محمد روزی من بموغ بصحرا بیرون رفتم و بجهت حراست کاوان مشغولی داشتم

یعنی بنا برادای سنت شبانی کردم اتفاقاً گاوی از مسه بیرون جست دنبال وی گرفتم آن گاو روی خویش بازپس کرد و گفت یا عبد القادر ما لهذا خلقت ولا بهذا امرت یعنی ای عبد القادر ترا از برای این کار نیافریده اند و تو بدین مامور نشده که کسب بکاری کنی آنحضرت فرمود ای عبد الله از ابتیاد او تبر سیدم و باز گشتم از شغل که دران بودم پس بر بام سرای خود برآمدم جایجان کعبه را دیدم که در عرفات استاده اند بطواف پس نزد مادر خود رفتم و گفتم یا امی مرا در کار خدا آسیائی کن و اجازت ده که ببغداد روم و بعلم مشغول شوم و صالحان آنرا زیارت کنم و در من از من سبب این واقعه پرسید قصه گاو بدو گفتم مادر بگریست و برخواست هشتاد دینار بیرون آورد که از میراث پدر مانده بود چهل دینار برای برادرم گذاشت و چهل دینار در زیر بغل من در جامه من بدوخت و مرا اذن داد و عهد فرمود که در جمیع احوال بصدق باشی و اندک راه بود وداع من بیرون آمد و گفت یا ولدی اذهب فقد خرجت عنك لله عز وجل فهذا وجه لا تراه الی یوم القیامة یعنی ای فرزند برو که من از حقوق خود باز آمدم و برای خدا از تو مفارقت میکنم تا قیامت دیگر باز نخواهم دید و این اجتماع آخر است مرا با تو راوی گوید جناب سیده یکی از عارفات بوده و در بن کلام اشاره فرمود بموت خود و عدم ملاقات فرزند خود القصه آنحضرت فرماید که من با قافله اندک متوجه بجانب بغداد گردیدم چون از همدان بگذشتم و بغداد نزدیک رسیدیم که شصت کس از سواران پیدا شده قافله را گرفتند و مرا هیچکس متعرض نشد یکی از ایشان آمد و گفت ای صبیه چه داری گفتم چهل دینار گفت کجا است گفتم در دلق من زیر بغل دوخته اند او گمان برد که استهزا میکند مرا بگذاشت و برفت باز یکی دیگر آمد و پرسید باو همین گفتم که باول گفته بودم او هم گذاشته رفت الیشان بر مقدم خود گرفتند و این مقاله من اظهار کردند وی گفت آن کس را بمن بیارید غرض مرا بردند وی بر قله کوه نشسته اموال قافله قسمت میکردند آن مقدم مرا پرسید ما معك قلت اربعین دینارا گفت این همی گفتم مخاطبة کنی دلقی تحت ابطی یعنی دوخته شده است در دلق من زیر بغل من او گفت دلق را باز کنند چون باز کردند چهل دینار بعینه یافتند گفت ما حملك علی الاعتراف یعنی ای صبیه چه چیز ترا باعث شد بر اعتراف ان گفتم مادر من از من عهد گرفته است بر صدق و من در عهد او خیانت نمی کنم پس از جمع سخن آنمقدم بگریست و گفت تو در عهد مادر خود خیانت نمی کنی ما را سالها است که در عهد پروردگار خود خیانت میکنیم

درحال توبه کرد و یاران او گفتند تو مقدم ما بودی در قطع طریق اکنون مقدم ما باش در توبه پس هر همه توبه کردند و اموال قافله باز دادند بعد ازان فرمود ندای عبدالله اول طائفه که تائب شدند و بر دست من توبه کردند ایشان بودند **کرامت سی و هشتم** صاحب خلاصة المفاخره فرماید از شیخ خلیفه بن موسی عراقی رحمة الله علیه منقول است که گفت وقتی در بلاد سواد میگذشتم پیری را دیدم در هوا نشسته بر و سلام کردم و پرسیدم که تو کجا رسیدی مدتی مرتبه گفت ای خلیفه خالفت الهوی فاسکنت فی الهوی بعد ازان بزیارت شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در رباط او آمدم دیدم که در قبه اولیا نشسته است و آن مرد را که در هوا دیده بودم پیش شیخ با ادب تمام نشسته است چیزی از احکام حقایق می پرسد ایشان هر دو در معارف تکلم میکردند بکلامی که من چیزی ازان نفهم نمیکردم پس شیخ برخاست من آن مرد را در خلوت گفتم تو اینجا چه کنی گفت هیچ ولی نیست مر خدای عزوجل را از اهل اصطفا و حبیبی از اهل قرب که او را اینجا آمد و شد نیست و استمداد اینجا نمی کند گفتم از کلام شما من هیچ نفهم کردم فرمود مر هر مقامی را حکمی است و مر هر حکمی را معنی و مر هر معنی را عبارتی است که بدان تعبیر کنند پس عبارت نفهم کند مگر کسی که معنی آن داند و ادراک معنی ممکن نگردد مگر کسی را که مستحق باشد بحکم آن و متحقق حکم نباشد الا که بدان مقام رسد گفتم هیچکس را ندیدم متواضع بر مثل تو پیش شیخ گفت من چگونه پیش او تواضع نکنم که مرا متولی گردانید بر صد هزار نفر از مردان غیب که نه بینند ایشان را هیچکس الا ماشاء الله تعالی و تصرف داد مرا در احوال ایشان بعد ازان شیخ خلیفه فرمود که شیخ عبدالقادر رضی الله عنه متصرف است در اولیا زمان تصرفی عام که شامل است مر احوال و اسرار ایشان را **کرامت سی و نهم** در خلاصة المفاخره آمده که شیخ ابوالعباس احمد بن محمد قرشی رکابدار شیخ عبدالقادر رضی الله عنه می گفت که وقتی شیخ سوار شده در جامع منصور رفت پس باز گشت در مدرسه آمد و گردی از گریبان مبارک بدست خود گرفت بیرون انداخت و آن گرد مرا بر زمین رفتن گرفت شیخ فرمود او را **اموتی** در حال هم بر جای خود بمرد و بعد ازان فرمود ای احمد این گرد را از جامع تا اینجا بمرا نیش زد **کرامت چهلم** - راوی مذکور میگوید وقتی بر شیخ از حال فقیر و جمعیت خود شکایت کردم در ایام قحط به بغداد پس شیخ یک پیمانه از گندم مرا داد و گفت این را در کوزه بدار و سر ازا پوش و در پهلوی آن رخنه کن و ازان گندم بکش و آش بپز ولیکن در هن آن کوزه را باز نکنی راوی مذکور می گوید پنجسال

ما ازان گندم خوردیم ناگاه زوجه من دهن آن گواره باز کرد و مفت روز آن گندم تمام شد رفتم این معنی را
بر شیخ گفتم فرمود اگر دهن گواره شما باز نمیکردید تا زنده می بودید ازان گندم می خوردید کرامت اهل دین
صاحب خلاصة المفاخره گوید از شیخ ابو الحسن علی قرشی رفیقه ابو القاسم محمد بن عباد الانصاری منقول است
که گفتند در سنه ثلاث وخمسین وخمسمایه شنیدیم و ما حاضر بودیم که شیخ عبد القادر جیلانی را پرسیدند که بیان
کن بر ما از انچه یافتی تو از احوال بدایت و نهایت تا درین کار اقتدا کنیم ما بتو گفتند ما روزه میگوادیم چنانکه تو
میداری و نماز میگذاریم چنانکه تو میگذاری و اجتهاد میکنیم مثل اجتهاد تو و در خود نمی بینیم احوال مثل احوال تو
پس شیخ فرمود گیرم شما را در اعمال مقابل شدید و در مواهبت چگونه مقابل خواهید شد ما اکلت حتی
قیل لی الحقی عملیک کل وما شربت حتی قیل لی الحقی عملیک اشرب فما فعلت شیئا حتی امرت
یعنی نمیخورم تا اینکه گفته میشود مرا بحقیقت من یعنی قسم بحقیقت من بر تو لازم است بخور و نه نوشیدم تا اینکه
گفته نشده مرا قسم بحقیقت من که بنوش و نمی کنم کاری تا اینکه مامور کردم بفعل آن کرامت
چهل و دوم صاحب خلاصه گوید من روایت قطب الاحباب شیخ عبد الوهاب و قطب الافاق شیخ
عبد الرزاق ابناء شیخ الثقلین شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که گفتند وقتی شیخ بقباء بن بقوده
بکور روز جمعه پنجم از ماه رجب ثلاث واربعین وخمسمایه در مدرسه والد ما شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه
آمد و ما را گفت چرا نمی پرسید از بکور من امروز بعده خود فرمود امشب نوری دیدم که افاق عالم ازان
روشن گشت و اکناف جهان ازان منور شد اسرار اصحاب اسرار دیدم که منتشر شد بسوی آن بمعنی اتصال
یافت و بعضی بسبب الغی از اتصال بازماند و در هر سری که متصل شد بدان نور او مضاعف گشت پس من در
طلب سرچشمه آن نور شدم و دیدم که آن نور صادر است از شیخ عبد القادر رضی الله عنه خواستم که از حقیقت آن
نور استکشاف کنم نظر کردم و دیدم که نور شهود او متقابل شده نور قلب او او هر دو نور با هم دیگر در تقابل آمدند
صفای آن دو نور منعکس شد بر آئینه حال او و متصل گشت اشعه تنعمات و جنات از هر لحظ جمیع او بدو قلب
او و عالم بدان منور و روشن شد و هیچ ملک امشب بر زمین نازل نشد مگر آنکه باید بر شیخ و مصافحه کرد و نام
او نزدیک ایشان شاهدات مشهود است راویان بکور میگویند ما به والد رفتیم در پرسیدیم صلوات

لیلة الرغائب گذاردی شیخ این بیت فرمود و ابیات دیگر انشاء کرد شعر اذا نظرت عینی وجوہ
حبائبی ؛ فتلك صلواتی فی لیالی الرغائب یعنی پس وقتیکه نظر کرد چشم من روی
محبوب من پس آن نمازها است در شبهای رغائب - کرامت چهل و سیوم از روایت صاحب
خلاصة المفاخره آمده که شیخ ابو القاسم عمر بن مسعود بزاز رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ عبد القادر رضی الله
عنه فرمود موذن مدرسه را در نیم شب جمعه که آن اول شب ماه مبارک رمضان بود سنه خمس و اربعین و
خمسمایه که بر مناره برود و ندا کند مر طائفه اول را موذن رفت همچنان کرد باز شیخ در ثلثه اخیر فرمود بر مناره
برود و ندا کند مر طائفه ثانیه را موذن رفت همچنان کرد باز شیخ در اول وقت سحر فرمود بر مناره رود و ندا
کند مر طایفه ثالثه را پس او رفت همچنان باز فرمود بر مناره برائی و ندا کند بسجود باز او رفت همچنان
کرد که شیخ فرموده بود چون بامداد شد خواص اصحاب شیخ ازین معنی باز پرسیدند فرمود چون من
گفتم موذن را که طائفه اول را ندا کند عرش در جنبش آمد جنبیدنی عظیم و زیر عرش منادی ندا کرد
لیقم المقربون الاخیار چون دوم بار گفتم طائفه ثانیه را ندا کند باز عرش دا هتز از آمد کمتر از
اهتزاز اول و زیر عرش منادی ندا کرد که لیقم الاولیاء الابرار و چون سیوم بار گفتم
ندا کند طائفه ثالثه را باز عرش در جنبش آمد کمتر از جنبش ثانی زیر عرش منادی ندا کرد که لیقم
المستغفرون بالاسحار پس اشارت کردم باصحاب الله اول که این وقت شما است و باصحاب
مرتبه ثانیه را که این وقت وقت شما و باصحاب مرتبه ثالثه را که این وقت وقت شما است کرامت
چهل و چهارم من روایت خلاصة المفاخره آمده که شیخ ابو عبد الله محمد جبلی قزوینی و شیخ ابو اسحاق
ابراهیم بن عبد الله طبری گفتند که چون شیخ عبد القادر جیلانی در بلاد مشهور شد شیخ از مشایخ
جیلان قصد زیارت شیخ کردند دیدند که شیخ در مدرسه نشسته اند بر دست او کتابی دا بر قی شیخ را
دیدند متوجه قبله نیست و خادم ایستاده پیش شیخ پس بعض سوی بعضے دیدند کالمنکرین علی
الشیخ بسبب ابریق و تقصیر خادم پس شیخ کتاب از دست نهاد و سوی ایشان دید و نظر بنجام
کرد و در حال بفیافا و جان بداد بعد ازان نظر با بریق کرد در حال ابریق بگشت متوجه قبله شد و ایشان

مذکور میگویند وقتی در مدرسه شیخ عبدالقادر رضی الله عنه شیخ بقا بن بطو و شیخ علی بن هیتی و شیخ ابو سعید قیلوی و شیخ ماجد کردی حاضر بودند که شیخ خادم را فرمود تا مائده فراز کند همچنان کردند ایشان در طعام خوردن مشغول شدند شیخ خادم را گفت بنشین و بخور گفت من صایمم شیخ فرمود بخور تراست اجر صوم هفته باز گفت من صایمم باز شیخ فرمود بخور تراست اجر صوم شهر باز گفت من صایمم پس شیخ بنظر غضب سوی او دید در حال بزرمین افتاد و جوادی بیامد و از دو خون دریم چکیدن گرفت پس آن شیخ که حاضر بودند شفاعت کردند تا آنکه غضب شیخ ساکن شد از و عفو کرد و بخویشتن باز گشت در حال آن خادم باز همچنان شد که اول بود کان لم یکن به شیئ کرامت چهل و پنجم از روایت شیخ ابو محمد علی بن ابو بکر یعقوبی رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ ابو الحسن علی بن هیتی رحمة الله علیه دست من گرفت و بر شیخ عبدالقادر رضی الله عنه برد و گفت یا شیخ این غلام منست شیخ جامه که پوشیده بود مرا پوشانید و فرمود قمیص عافیت پوشیدی او را می گوید مدت شصت و پنج سال است که مرا هیچ رحمتی و المی نشد که سبب آن شکایت کنم و گفت وقتی دیگر نیز مرا بر شیخ برد و گفت خلعت باطنی از تو برای این درخواست دارم شیخ ساعتی در مراقبه شد دیدم بارقه از نور از و بمن اتصال یافت و در حال اصحاب قبور را مشاهده کردم و تسبیحات ملائکه با نواع لغات شنیدم و الهام بر هیئتهای هر کسی نبشته است از انجا خواندم و از امور جلیله پیش من مکشوف شد و شیخ فرمود مرا که بگیر و تسر شیخ علی گفت می ترسم اندر دال عقل این پس شیخ دست مبارک بر سینه من زد و در باطن خود یافتم چیزی بر هیبت سندان بعد از ان نمی ترسیدم از انچه می شنیدم و می دیدم و من تا این زمان روشنائی در طرف ملکوت از نور ان بارقه دارم راوی مذکور میگوید اول بار که در بغداد در آمدم میگفتند هیچ جا را نمی شناختم آمدم در یک مدرسه خوبی و ان مدرسه شیخ عبدالقادر رضی الله عنه بود و از ان در ان مدرسه حصیر من غیری نبود و از درون خانه شنیدم که قایلی میگفت ای عبدالرزاق برو به بین که انجا لیست از آمده دیدم و گفت صبیی است از سواد فرمود - لهذا الصبی شان عظیم پس شیخ بیرون آمد و با و نان بود و طعام پیش از ان مرا و را ندیده بودم برخاستم لاجلاله پس گفت تو علی هیتی طعام پیش من نهاد و فرمود لفع الله بک سر انجام بیاید زمانی که اهل آن محتاج باشند تبو و مرتبه تو بلند شود پس من از این زمان

در برکات دعا شیخ عبدالقادر رضی الله عنه هستم **کرامت چهل و ششم** از روایت شیخ ابوالحسن جوسقی
رحمة الله علیه که گفت وقتی در هنگام جوانی بر من واردی عظیم وارد شد و بیچارگی از امور ان بر من
مشکل شد بر شیخ خود شیخ علی بن هیتی رفتم رحمة الله علیه تا ازان سوال کنم ابتدا کرد فرمود ای ابوالحسن وارد تو
از افعال قدرت است حل نشود مشکلات آن با قوال بلکه با فعال پس برو بر شیخ عبدالقادر که او ملک علماء عارفان
و مالک ازمنه افعال متصرفان درین وقت است او را گوید در بغداد رفتم و بر شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در آمدیم
که در محراب مدرسه شیخ نشسته است و جماعتی پیش او من هم پیش او رفتم نشستم پس او نظر کرد بر من انچه در باطن
من بود و هر چه بسبب آن آمده بودم همه مرا فهم شد و از زیر سجاده خیطی ملون بکشید یک طرف آن بدست
خود گرفت و دوم طرف مرا داد و هر نخی که ازان خیط بود باز میکرد مرا روشن میشد از وارد خود طرفی عظیم
که آنرا نهایت نبود و مشاهده می کردم دران امری جلیل که کنه آن امکان ادراک نداشت تا آنکه هر شیء هیچ شیء
را باز کرد پس بمن کشف شد مرا جمیع احکام آن وارد و ظاهر گشت بر من خفیان امور ان از مکامن اسرار
و بصیرت من نهوض یافت بقوی روحانی تا آنکه خرق حجب شد پس شیخ نظر بسوی من کرد و فرمود خذها
بقوة وامر قومك یاخذوا باحسنها پس من از پیش شیخ برخاستم و الله هیچ سخن نگفتم با او و
حاضران نیز از کار من خبر نداشتند باز گشتم بر شیخ علی بن هیتی آمدم ابتدا کرد فرمود که من نگفته بودم که شیخ عبدالقادر
رضی الله عنه علماء عارفان است و مالک ازمنه افعال متصرفان ای ابوالحسن علی این مشاهدات از احکام
وارد تو نبود و لیکن چون نظر شیخ بر وارد تو افتاد این مشاهدات ترا بر داد و گرنه با دنی این مشاهدات بسی
عمرها که بسر می شود و اگر شیخ نه فرمودی ترا که خذها بقوة هر آئینه عقل از تو بر فتی در زمره مولهان حشر تو
بودی و شیخ اخبار کرده است بر آنکه تو مقتدا رشوی بقوله وامر قومك الی آخره فرمود **کرامت چهل و هفتم**
از روایت شیخ ابوالمظفر اسماعیل بن علی الحمیری رحمة الله علیه که گفت چون شیخ من شیخ علی بن الهیتی رحمة الله
علیه مریض شدی مرا مقامی بود بشتیری آنجا آمدی وایام مرض آنجا گذاردی وقتی او مریض شد شیخ عبدالقادر
جیلانی رضی الله عنه از بغداد بعیادت او آمد هر دو بزرگ در آن مقام جمع شدند آنجا دو درخت نخل بود بر دو
خشک از مدت چهار سال بار اصلا نمی گرفتند ما عزیمت بران کرده بودیم که قطع کنیم پس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه

بزیر یک نخل وضو کرد و بزیر دوم دو رکعت نماز گذارد همه ران هفته هر دو درخت با برگ شدند و بار گرفتند
و راه ان نخل نخل بعد ازان چیزی از جنس میوه من پیش شیخ عبد القادر آوردم قدری ازان تناول کرد
و گفت بارک الله لک فی ارضک و دراهمک و ضاعک و طعامک

راوی گوید از ان سال باز در زمین من خراج اضعاف آن شدن گرفت که معتاد بود و هر طرفی که درمی ستادم
مضاعف آن بیابدی و اگر جایی صدف من کندم می نهادم نیمی تصدق می کردم بوزن همان صدف من شدی و از
سواشی چندان نتاج شد که شمار آن مرا معلوم نشد از برکت دعاء شیخ عبد القادر رضی الله عنه - کرامت
چهل و هشتم از روایت شیخ مکارم رحمة الله علیه که میگفت روزی پیش شیخ عبد القادر بودم در مدرسه
او ناگاه دراجی در هوا بگذشت مرا آرزو خوردن آن دراج باکشک در دل گذشت شیخ سوی من دید و تبسم فرمود
و نظر در هوا کرد دراج از هوا در صحن مدرسه افتاد و بیامد بر ران من نشست پس شیخ فرمود ای مکارم بگیر
انچه آرزو داشتی و لیتزعن الله منک شهوة بالکشک راوی ابو المکارم میگوید از ان وقت
باز دراج نزدیک من چنان مبغوض شد که بوی آن نمی توانم کشید مطبوخ و نه مشوی و پیش ازان اگرچه
دراج نزدیک من سخت محبوب بود هم وی گوید وقتی دیگر در مجلس شیخ حاضر بودم سخن در مقامات و اصلان مشایخ و
عارفان میفرمود تا انکه هریکی را از حاضران شوق بر دل مستولی شد در دل من گذشت که کدام طریق بدین
مراد رسند در حال شیخ کلام قطع کرد و روسوی من آورد و فرمود ای مکارم میان تو و مراد تو دو قدم بیش
نیست یک قدم ترک دنیا کن و دوم ترک نفس ثم ها انت و ربک - یعنی پس تو و سیلتی
و پروردگار تو - کرامت چهل و نهم از روایت شیخ الاسلام شیخ عبد الرزاق بن شیخ عبد القادر
رضی الله عنه که میگفت روزی والد من برای نماز جمعه بیرون آمدند و برادر سید عبد الوهاب و سید عیسی
برابر بودیم ناگاه دیدیم سه بار خمر براه می پرند و ازان بوی سخت می آید و سرهنگان دیوان برابر اند شیخ
ایشان را فرمود بایستید ایشان بایستادند و دواب را بتعجیل روان داشتند شیخ فرمان دواب را
گفت بایستید در حال برجای خود بماندند هر چند سرهنگان دواب را میزدند از جای نمی جنبیدند در حال
ایشان را قولنج گرفت بر زمین افتاده می طپیدند پس همه فریاد برآوردند که ما توبه کردیم و مستغفر شدند

آن قولنج در حال از ایشان دفع شد در انحه خمر بر ایچه خل بدل گشت چون او انی را بکشادند دیدند که آنهمه خل گشته است شیخ در مسجد جامع رفت میان خلق شور افتاد و این خبر بسلطان سید اسپاگر لیست و از بسی محرمات باز ماند و بزیارت شیخ آمدن گرفت و پیش او بتواضع تمام و ادب نشستی - **کرامت پنجاهم** - از روایت ابو عبد الله بن محمد بن کامل نیسابوری رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ ابو محمد مجلی که می گفت وقتی در بغداد بزیارت شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدم و مدتی نزدیک او اقامت کردم چون عزیمت مراجعت شد بمبرز او دستوری خواستم مرا وصیت کرد که از هیچکس چیزی نخواهی انگشت مبارک در دهن من انداخت و فرمود این را بجوش و باز کرد همچنان کردم از بغداد تا آنکه در مصر رقم هیچ طعام و آب در میان نبود و قوت زیاده می شد بی نقصان - **کرامت پنجاه و یکم** از روایت شیخ ابو عبد الله بن محمد بن احمد بلخی رحمة الله علیه که گفت که از بلخ در بغداد رفتم و من آن روز جوانم تا شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه را دریابم بوقت عصر در مدرسهٔ او در نماز بود که من در آمدم و پیش از آن نه او مرا دیده بود و نه من او را چون سلام نماز باز داد دیدم که خلق بروی هجوم کرد من هم پیشتر شدم و مصافحه کردم دست من گرفت و بمن دید متبسم گردید گفت ای محمد بلخی قد رضی الله مکانك و علم نبیك گویا کلام او دوا بود مر هر هیچ را او شفا، مر علیل را پس هر دو چشم من از خشیت روان شد و استخوان سینه من از هیبت لرزیدن گرفت و از شوق و محبت اندرون من پاره پاره می شد و نفس من از خلق مستوحش شد و در دل خود امری یافتم که از ان تعبیر ممکن نبود همچنان می افزود و قوی می شد من آن را بتکلف می داشتم تا آنکه شبی بغایت تاریک بود و من برای در روبر خاستم دیدم که از دل من سه شخص ظاهر شدند در دست یکی قدحی و بدست دیگری خلعتی صاحب خلعت گفت من علی ابن ابیطالب ام کرم الله وجه و این یکی از ملائکه مقرب است و کاس شراب محبت است و این خلعت از حلل رضای حق و آن خلعت مرا بپوشانیدند و آن صاحب قدح مرا داد پس نور آن تمام شرق و مغرب منور شد چون آن را بیاشامیدم مکشوف شد بر من از اسرار غیب و مقامات اولیاء و غیر آن از عجائب و مقامی را دیدم که اقدام عقل از ادراک سران از پا در اید و افهام افکار در عظمت آن راه گم کند در قلب الباب از هیبت آن در خضوع آید و اسرار اسرار از بهاء آن از غایت تعجب بنجود نشود و ابصار

بصائر از اشعه انوار ان وهبت متحیر گردد وطائفه کروبیان وروحانیان ومقربان بران اطلاع نیابند مگر
انکه در رکوع شوند از بهر تعظیم قدر ان مقام بتسبیح گویند مر خدای را عزوجل بانواع تقدیس وتنزیه مر اهل آن
مقام را سلام کنند وقایل یقین گوید که نیست فوق این مکر عرش رحمن وناظر بتحقیق داند که هر مقامی که
مر واصل را ست یا حالی هر مجذوب را یا سری مر محبوب یا علمی مر عارف را یا تعریفی مر ولی را یا تمکینی مر مقرب
سبدار ومال وحجله وتفصیل وکل وبعض واول واخیر ان مر ان مقام است واز انجا النشونما یافته وبدان
کمال گرفته مدتی این بود که نظر بدان مقام نمی توانستم کردن بعد مدتی قوت آن شد ومدتی طاقت مشاهدت
آن نداشتم بعد مدتی آن هم شد ومدتی نمیدانستم که اندر ان مقام کیست بعد مدتی بران اطلاع یافته دیدم
که در انمقام رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم نشسته است ودر ستار او آدم وابراهیم وجبرئیل
وچپاء او نوح وموسی وعیسی علیه السلام وپیش او اکابر صحابه رضوان الله علیهم واولیاء رحمة الله علیهم بر
شکل خدم ایستاده واز صحابه ازانها که می شناختم ابوبکر وعمر وعثمان وعلی وحمزه وعباس رضی الله
عنهم واز اولیاء خواجه معروف کرخی وسری سقطی وجنید بغدادی وسهیل بستری وتاج العارفین
ابوالوفاء وشیخ عبدالقادر جیلانی وشیخ عدی بن مسافر وشیخ احمد رفاعی قدس الله ارواحهم
واز اقرب صحابه بمصطفی صلی الله علیه وسلم ابوبکر صدیق بود واز اقرب اولیاء شیخ عبدالقادر رضی الله عنه
پس شنیدم که قایلی میگفت چون ملائکه مقرب وانبیاء مرسل واولیاء محب مکمل مشتاق رویت محمدی
شوند از مقام اعلی عند به تعالی بدین مقام آیند پس از دیدن جمال او انوار ایشان مضاعف شود واحوال
ایشان مصفا گردد ومقام ومرتبه ایشان بلند شود از برکت او ثم لعمود الرفیق الاعلی پس شنیدم که همه
گفتند سمعنا واطعنا غفرانک ربنا والیک المصیر بعد ازان از نور قدس اعظم بارقه ظاهر شد که غایب
مرا از جمیع شهود بربود مرا از هر چیز بود موجود در من عقل وتمیز نماند سه سال بدین حال بودم ناگاه
می بینم که دست مبارک شیخ بر سینه من ست بگیاد ودیعه از دیکی نزدیک من در حال بجود باز آمدم
وملک حال خود شدم پس شیخ فرمود ای بنی مرا امر کرده اند تا ترا در ریاضت مالک حال گردانم وبجایی
ترا مقصور میگیرد اعداز تو دور کنم بعد ازان از جمیع احوال ومشاهدات من از اول تا آخر مرا خبر کرد

بیقین دانستم که او هر نفس مطلع بود بر حال من و فرمود از برای تو درخواست کردم از پیغامبر خدا
صلی الله علیه و آله و سلم هفت بار طاقت آن شد ترا که بدین مقام نظر کنی و هفت بار دیگر تا ترا
طاقت مساست آن مقام شد و هفت بار دیگر تا ترا اطلاع شد بر کسانیکه اندران مقام بودند و هفت بار
دیگر تا ترا آن مقام نشستی و از حق تعالی درخواست کردم هفت بار تا سته هفت بار تا ان بار قه بر تو لاح
شد و پیش ازین از حق تعالی هفتاد بار درخواست کرده بودم تا ترا کاس محبت بچشانند و خلعت رضا
بپوشانند الفصل زندبرد و جمیع فرایض که از تو فوت شده است قضا کن **کرامت پنجاه و دوم**
از روایت شیخ ابو محمد مفرح بن برهان شیبانی پنسانی رحمة الله علیه که گفت هر جمعه شیخ عطا با اصحاب
در نیسان رفتی برای نماز جمعه و در میان جوی بود پر از آب آنرا عبور میکردند و اصحاب او نیز ارباب
احوال بودند چنانکه بعضی بر شیر سواری شدند در دل من آمد که اینچه باشد **فصل فی نفسی من**
ذالک شیء در بغداد بر شیخ خود شیخ عبد القادر رضی الله عنه رفتم و این قصه بدو گفتم چندروز
با من سخن نه کرد و وقت مراجعت مرا فرمود چون تو بدان جوی رسی تنها نزدیک مخاض ایستاده شو و بگو
و عبد القادر ترا می گوید که شیخ عطار و اصحاب او را گذار که از تو بگذرند همچنان کردم نزدیک مخاض
رفتم و گفتم انچه شیخ فرموده بود چون روز جمعه شد شیخ عطار و اصحاب او بیامدند و بر عادت قدیم خواستند
که بگذرند میان ایشان و آب عقبه بزرگ بود و آب پر شد چنانکه بعقبه رسید تو انستند که خوض کنند
و از عبور باز ماندند شیخ عطا گفت اصحاب را باز گردید که چیزی حادث شده است بعد ازان فرمود در بر
برهنه کنند تا در بغداد بر شیخ عبد القادر رویم و توبه و استغفار کنیم پسر او ابراهیم گفت بلکه بر شیخ مفرح
رویم چون غریبت بران کردند در حال آب فرو نشست بحد قدیم خود باز آمد عبور کردند در نیسان بر
شیخ مفرح رفتند تواضع نمودند و استغفار کردند و روز استغفار ایشان روزی عظیم بود **کرامت**
پنجاه و سیوم از روایت شیخ نجم الدین صغری رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ الشیوخ
شهاب الدین سهروردی که می فرمود من در جوانی بعلم و کلام مشغول شدم و چند کتاب دران علم یاد گرفتم
بحدی که اندران علم فقیه شدم علم من مرا ازان باز نداشت من هیچ باز نمی ماندم روزی مرا با برخود نیارت

شیخ عبدالقادر رضی الله عنه هر دو گفت ای عمر قال الله تعالی یا ایها الذین امنوا اذا ناجیتم
الرسول فقدموا بین یدی نجوٰکم صدقه ما این زمان بزرگی در می ایم که دل او خبری دهد از حق سبحانه
تعالی پس خود را هشداری پیش او از برکات رویت او محروم نکردی چون ما بر شیخ رفتیم و پیش او نشستیم
عمر من گفت یا سیدی این برادرزاده من ست عمر نام مشغول بعلم کلام هر چند باز میدارم از ان علم باز نمی ماند
شیخ فرمود ای عمر کدام کتب یاد گرفته در علم کلام گفتم فلان و فلان دست مبارک بر سینه من فرود آورد
والله از انچه یاد گرفته بودم یک لفظ هم یاد نماند لیکن حق تعالی رجال بر دل من علم لدنی گشاد و از پیش شیخ
سخن حکمت گویان برخاستم مرا فرمود ای عمر انت اخر المشهورین فی العراق و شیخ شهاب الدین
عمر مود که شیخ عبدالقادر سلطان طریقت و متصرف است در وجود تحقیق **کرامت پنجاه و چهارم**
از روایت شیخ ابوالخیر بشیر بن محفوظ رحمة الله علیه که گفت وقتی من و شیخ ابومسعود حریمی و شیخ محمد بن قاید
و شیخ ابوالقاسم عمر بن مسعود هبراز و شیخ ابومحمد حسن فارسی و شیخ جمیل صاحب خطوه و زعقه و شیخ ابوحفص عمر
غزال و شیخ خلیل بن شیخ احمد صرصری و شیخ ابوالبرکات عیسی بن غیانم بطایحی هامی و شیخ ابوالفتح بن عمر
ابوالفرج بغدادی و ابوعبدالله محمد بن وزیر ابوالمظفر بن هبیره و ابوالفتوح عبدالله بن هبة الله و ابوالقاسم
علی بن محمد حاضر بودیم نزدیک شیخ خود شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در مدرسه شیخ فرمود هریکی را از شما
حاجتی طلب کنید تا ما او را عطا کنیم شیخ ابومسعود گفت اریدترک الاختیار و شیخ محمد بن قاید قوت
بر مجاهده درخواست کرد و شیخ عمر هبراز خوف از حق تعالی و شیخ حسن فارسی ازدیاد حالی که او را بود و شیخ جمیل
حفظ وقت و شیخ عمر غزال زیادت علم و شیخ خلیل صرصری مقام قطبیت و شیخ ابوالبرکات هامی استغراق
در محبت حق جل و علا و شیخ ابوالفتوح حفظ قران و حدیث راوی ابوالخیر معرفتی که میان فرق کند میان وقت
زبانی و غیران و ابوعبدالله بن هبیره نیابت وزارت و ابوالفتوح بن هبة الله استادی دار و ابوالقاسم
بن صاحب حجابت باب عزیز پس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه فرمود کلا نعم هؤلاء و هؤلاء من عطاء
ربنا و ما کان عطاء ربک محظورا گوید والله هریکی را از ایشان انچه طلب کردند دیدم که بدان رسیدند مگر شیخ خلیل صرصری که هنوز
وقت آن نرسیده بود که بدان وعده قطبی بود **کرامت پنجاه و پنجم** از روایت ابومسعود حریمی

و شیخ ابوالعباس احمد بن علی مرصری رحمة الله تعالی علیهما که گفتند وقتی ابوالمظفر حسن علی بن تمیم بغدادی
تاجر بر شیخ حماد دباس رفت رحمة الله علیه در تاریخ سنه احدی وعشرین وخمسمایه وگفت
یا سیدی قافله مهیا کرده ام میخواهم تا در شام روم ودران قافله بضاعت هفتصد دینار است شیخ فرمود
اگر تو امسال سفر کنی کشته شوی ومال تو تلف شود ازپیش شیخ اندوهگین برخاست ورفت در راه شیخ
عبدالقادر رضی الله عنه را دید واو آن روز جوان است وگفت شیخ حماد باس چنین فرمود شیخ عبدالقادر
رضی الله عنه گفت مراد را ببرد ومسافر شو سالم وغانم بازخواهی گشت والضمان فی ذلك علیّ
پس آن تاجر در شام رفت وآن بضاعت بهزار دینار فروخت روزی در سقایه درآمد در جلب نام موضعی است
برای قضاء حاجت انسانی را وآن هزار دینار را در سقایه بمجلی داشت چون از قضاء حاجت فارغ شد آن
مال همانجا فراموش کرد ودران شد چون در دهلیز رفت خواب بر وغلبه کرد در خواب می بیند گویا که او برابر قافله
است طایفه عرب بران تاخت ونهیب کرد ویکی ازایشان بیامد ولگاد در گردن این بردیاز هول بیدار
شد اثر خون در گردن خود دید والم ضرب را احساس کرد ومال خود یاد آورد در حال دران سقایه رفت مال خود
همدران محل یافت بازگشت در بغداد آمد در دل گذرانید اول بر کدام شیخ روم یعنی پیش شیخ حماد که اسن است
حاضر شوم یا پیش آنکه سخن او راست شد که شیخ عبدالقادر باشد ملاقات نمایم همدرین بود که در سوق سلطان
شیخ حماد را دید که فرمود ای ابوالمظفر اول برو شیخ عبدالقادر برو که او مردی محبوب است از حق تعالی
هفده بار درخواست کرد تا آن کشته شدن تو در بیداری بخواب بدل شد وتلف مال تو به نسیان پس
شیخ الاسلام شیخ عبدالقادر در رفت رضی الله عنه شیخ ابتداء فرمود که شیخ حماد را چنین گفت که هفده
بار از برای تو درخواست کردم بعزت معبود که هفده بار هفده بار تا هفتاد بار از حق سبحانه تعالی
درخواست کردم تا آنکه یقظه بمنام ودهاب مال به نسیان بدل شد کرامت پنجاه و ششم
از روایت دو شیخ یکی ابومسعود احمد بن ابوبکر جرجری دوم شیخ ابوعمر عثمان صریفینی که گفتند والله حق تعالی
اظهار نه کرد وخواهد کرد از اولیا مثل شیخ عبدالقادر رضی الله عنه یعنی غیر صحابه کرامات او متواتر ومتصل
بود بعضی به بعضی اگر یکی از کرامات او شمار کردی در یک روز تا چند شدی وازین دو شیخ این سخن در شیخ

روایت کرده اند یکی ابوالحسن بغدادی معروف بخفاف دوم ابومحمد عبدالطیف بغدادی معروف
بطرز و بعضی مشایخ عراق این سخن را استبعاد میکردند ایشان جواب دادند یا غیر ایشان از اهل
علم اگر ایشان مطلع نمی بودند بزمان ماضی و مستقبل هرگز این نمیگفتند و ما دیدیم کرامت
پنجاه هفتم از روایت دو شیخ یکی ابوعمر عثمان مریغنی دوم ابومحمد عبدالحق حریمی رحمة الله تعالی علیهما
که گفتند شنیدیم از شیخ عبدالقادر رضی الله عنه که بالای منبر مسفر مرد را می اهل زمین شرقاً و غرباً را می اهل
آسمان قال الله تعالی یخلق ما لا تعلمون و من از انعام که شما نمیدانید میآیید و بشتابید تا از من
چیزی بیاموزید ای اهل عراق احوال نزدیک من چون شباب معلقه است هر کدام را که بخواهم بپوشانم
فعلیکم بالسلامة و لا یاتینکم بجنود لا قبل لکم بها و فرمود الغلام هزار رسال سفر
کن تا از من کلمه نشنوی و فرمود ای غلام ولایات و درجات اینجا است و در مجلس من خدمتها عطا می شود
و فرمود نیست از پیغامبری مخلوق و نه ولی مگر انکه حاضر شد در مجلس من احیاء بابدان و اموات بارواح
و فرمود ای غلام از منکر و نکیر سوال کن چون می آیند بر تو در قبر تا ترا خبر دهند از من **کرامت**
پنجاه هشتم از روایت شیخ شریف ابوعبدالله محمد بن ابوالغنایم ازهر بن ابوالفاخر حسینی بغدادی
رحمة الله علیه که گفت وقتی حاضر شدم در مجلس شیخ خود شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در سنه خمس و
خمسمایه که موازنه ده هزار مرد آن روز در مجلس شیخ حاضر بودند و شیخ علی بن هیتی رحمة الله علیه مقابل نشسته بود
ناگاه نفاس بره غلبه کرد شیخ فرمود که خاموش باشید همه خاموش شدند چنانکه همین نفس از ایشان
برمی آید و جنبیدن اصلا در میان نبود پس شیخ از بالای منبر فرود آمد و پیش شیخ علی بن الهیتی با ادب تمام
بایستاد و بسوی او می دید تا آنکه او بیدار شد شیخ او را گفت تو پیغمبر را صلی الله علیه وسلم در خواب دیدی
گفت آری گفت بچه وصیت کرد گفت بملازمت تو پس فرمود من اجله تادیب یعنی از برای
این متادب بودم و چون از معنی این سخن شیخ علی بن هیتی را پرسیدند گفت آنچه من در خواب دیدم
او در بیداری مشاهده کرد راوی میگوید آن روز چندان وعظ فرمود که هفت نفر از حاضران مجلس وفات
یافتند بعضی در مجلس و بعضی در خانه رفته و بعضی در آن روز **کرامت پنجاه و نهم**

از روایت شیخ ابو محمد عبد اللطیف بن ابو طاهر بغدادی صوفی رحمة الله علیه که گفت چون شیخ عبد القادر رضی الله عنه کلام عظیم فرمودی عقب آن گفتی با تو علیکم بگویید صدقت از انکه من سخن میگویم یقینی که دران هیچ شکی نیست مرا میگویا نند انگاه میگویم و مرا می بینند پس تقسیم میکنم و میفرمایند انگاه میکنم و عهده بران کس است که میفرماید و دیت بر عاقله است و تکذیب شما مرا زهر قاتل مرادیان شما شتاب سبب ذهاب دنیا و آخرت شما است و فرمود من سیّافم من قتالم و یحذرکم الله نفسه و فرمود اگر لجام شریعت نبودی بر زبان من هر آئینه خبر میکردم شما را از انچه میخورید و یا ذخیره میکنید در خانهای خود و فرمود شما پیش من همچو قواریرید می بینم انچه در بواطن و طواهر شما است اگر لجام حکم نبودی بر زبان من هر آئینه سخن گفتی صناع یوسف بدانچه در انست و لیکن علم مستجر است بدلیل یا گفت بدلیل عالم ما اظهار کنند کمنون را کرامت شصتا دم از روایت شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه که گفت وقتی بر در شیخ عبد القادر رضی الله عنه بزیارت خواجه معروف کرخی قدس الله سره رفتیم شیخ گفت السلام علیک یا شیخ معروف الکرخی عبّر تنا بد وجله بعد مدتی باز بزیارت او رفت و من بر در او بودم گفت السلام علیک یا شیخ معروف عبّر فاک بد مرتین از گور آواز داد و گفت علیک السلام یا سید اهل النهمان راوی گوید شیخ در اوایل مراصحاب را می فرمود که عراق مرا تسلیم کرده اند بعد از مدتی فرمود که اینزمان جمیع زمین شرق و غرب و بر و بحر و سهل و جبل مرا تسلیم کردند و هیچ ولی از اولیا نماند در آنوقت مگر آنکه شیخ آمد و تسلیم کرد او را بقطبیت او رضی الله عنه - کرامت شصت و یکم از روایت حافظ ابو محمد عبد الغنی بن عبد الواحد مقدسی و از حافظ ابو محمد عبد العزیز بن ابو نصر بغدادی معروف بابن الاکفانی که گفتند شنیدیم از شیخ ابو محمد سید عبد القادر الجیلی رضی الله عنه که گفت من در اوامر خلقم و در اعقول شما ام جمیع مردان حق چون بقضا و قدر رسند امساک کنند مگر من که چون بدان رسیدم بگشادند برای من روزنی پس من دران در آمدم و فاز بحت لعتاد ا بالحق با الحق للحق شیخ عبد الله بافعی رحمة الله علیه میفرماید که این بعض کلام شیخ است در قضا و قدر و معنی این بنهایت غامض است بعوض عقل در نیابد و نیشود بلکه تاویل آن مسلم بود بکسی که حق تعالی او را اطلاع دهد بران سر اگر از قدر این مراد بود که یمحوا الله

ما یشاء ویثبت پس محمول بود مراجعت او دران للحق سبحانه بطریق شفاعت واول بطریق جاهت
اما تقدیر حق که محکم است لابد من وقوعه تغییر دران جایز نیست **کرامت ششصت و دوم**
از روایت شیخ ابو محمد علی بن ادریس یعقوبی رحمة الله علیه که گفت شنیدم شیخ عبد القادر رضی الله عنه را
که می گفت مرا نس را مشایخ است و مرجن را مشایخ و مرملایکه را مشایخ و **انا شیخ الکل** راوی مذکور گوید
در مرض موت شنیدم از شیخ رضی الله عنه که مرا و لاد خود را میگفت که میان من و شما و همه خلق لبید
آسمان و زمین است پس قیاس میکند مرا با هیچ یکی و هیچ یکے را با من و هم وی گوید شنیدم که مر پسر خود
سید عبد الجبار را می گفت تو خفته یا بیدار چون بمیری هر آینه بیدار شوی و روایت میکنند دو شیخ
یکی سید عبد الرزاق دویمی سید عبد الوهاب ابناء شیخ عبد القادر رضی الله عنه که چون شیخ کسی را از دور
دیدی آهسته گفتی چنانکه او نشنود مرحبا بحبیب الله اگر سعید بودی و لا مرحبا بطرید الله
اگر بدبخت بودی علامت سعادت و شقاوت چنانکه شیخ فرموده است در هر یکی پیدا شدی
کرامت ششصت و سیوم از خلاصة المفاخره از روایت امام المقربین شیخ شهاب الدین عمر بن محمد
شهروردی آمده که گفت شنیدم شیخ عبد القادر رضی الله عنه بالا منبر میفرمود در مدرسه خود که هر ولی
بر قدم نبی است و من بر قدم جد خود حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم و برنداشت آنحضرت علیه السلام
قدمی مگر آنکه بنهاد قدم خود بران موضع که برداشت او قدم خود از ان موضع مگر در اقدام نبوت که رانیست
دران غیر نبی را **کرامت ششصت و چهارم** از روایت دو شیخ یکی ابو سعود احمد بن ابو بکر حریمی عطار
دوم شیخ ابو عبد الله محمد بن قاید رحمة الله علیهما که گفتند وقتی از شیخ صدقه بغدادی کلامی منکر صادر شد
آن را بر خلیفه رسانیدند خلیفه فرمود تا شیخ را حاضر آرند و تعزیر کنند چون شیخ را حاضر آوردند سر او برهنه
کردند خادم فریاد بر آورد و **اشیخاه** دست ضارب در حال خشک شد و حق تعالی هیبت او در دل مستولی
و وزیر خلیفه انداخت او را باکردند از انجا شیخ صدقه در باط شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمد دید که خلقی
و بعض مشایخ منتظر نشسته اند تا شیخ بیرون آید و وعظ فرماید چون شیخ بالا منبر بر آمد سخن نکرده
بود و قاری چیزی نخوانده بود که خلق را وجدی عظیم ظاهر شد شیخ صدقه در دل گذرانید که این وجد از

از جهیست در حال شیخ رضوی او کرد فرمود و یا هذا امارا مریدی بود در بیت المقدس بیک کام امروز
در اینجا آمده توبه کرد و حاضران مجلس امروز مهمانان او اند شیخ صدقه در دل گذرانید آنکس که بیک گام
از بیت المقدس به بغداد آید توبه از چه کند و او چه احتیاج دارد بشیخ باز شیخنا شیخ عبد القادر روی سوی
شیخ صدقه کرد فرمود توبه ازان میکند که باز در هوا نپرد و او محتاج است بدانکه تعلیم کنم او را راه محبت -
مولا و تعالی بعد ازان شیخ فرمود انا سیفی مشهور و قوسی موتور و بنانی بفوقه
وسهامی صائبة و رمحی مصلوب و فرسی مسرج انا نار الله الموقدة
انا سلاب الاحوال انا بحر بلا ساحل انا المحفوظ انا الملحوظ یا صوام
یا قوام یا اهل الجبال ذکت جبالکم یا اهل الصوامع هدمت صوامعکم
اقبلوا الی امر من الله انا امر من امر الله یا بینات الطریق یا
رجال یا ابطال یا ابدال یا اطفال هلموا وخذوا عن البحر الذی
لا ساحل له یقال لی یا عبد القادر بکلم یسمع منك یا عبد القادر
بجقی علیك کل بجقی علیك اشرب بجقی علیك تکلم
وامنتك من الرد ویقول علی رؤس الاشهاد

بعد ازان فرمود آفتاب برمن می آید تا بر من سلام نمیگوید و سنه پیش انانکه بیاید بر من سلام میگوید و خبر
می کند از انچه دران سال است و هر ماه و هر هفته و هر روز بر من می آیند و سلام میگویند و اخبار میکنند
از انچه در ایشان واقع خواهد شد و عزت ربی که سعداء و اشقیا را بر من عرضه میکنند و پیوسته چشم من
نگران است و لوح محفوظ و من غواص دریای علم و مشاهده حق سبحانه و تعالی ام و من حجة الله ام بر شما
و هم من نائب پیغامبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم ام و وارث او در زمین - کرامت شصت و ششم
از روایت شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه که گفت وقتی بزیارت شیخ عبد القادر رضی الله عنه در بغداد
در آمدم او را بالای بام مدرسه یافتم که نماز چاشت میگذارد و نظر در فضا و هوا کردم دیدم چهل صف
از مردان غیب در هوا ایستاده اند در هر صفی هفتاد مرد ایشان را گفتم چرا نشستند گفتند تا که شیخ

از نماز فارغ نشود و اذن نکند نه نشستیم از انکه دست او بالای دست ماست و قدم او بر رقاب ما و ما را
و بر ما و بر همه چون شیخ سلام داد همه بر شیخ آمدند و سلام گفتند و دست مبارک بوسیدند شیخ علی بن الهیتی
میگوید چون ما شیخ عبد القادر را میدیدیم همه خیر میدیدیم کرامت ششصت و ششم از روایت
جماعت مشایخ که گفتند وقتی شیخ ابو محمد عبد الرحمن طفسونجی رحمه الله علیه بالای منبر در طفسونج فرمود
انا بین الاولیاء کالکرکی بین الطیور اطولهم عنقا شیخ ابو الحسن علی احمد ازجی حاضر بود
حالی فاضر داشت و رحال برخاست و دلق خود از بر کشید و گفت دعنی اصارعك شیخ عبد الرحمن
خاموش شد و مر اصحاب خود را گفت که هیچ موئی و زین این خالی از عنایت نمی بینم و گفت تا آن دلق را
باز پوشد او گفت ما از انچه بیرون آمدیم بدان باز نگردیم و روسوی بهشت کرد و زوجه خود را آواز داد
ای فاطمه خیری بفرست تا بپوشم او در بهشت بود آواز این شنید چیزی بیرون انداخت تا او بپوشد
بعد ازان شیخ عبد الرحمن از و پرسید شیخ تو کیست گفت شیخ من شیخ عبد القادر است رضی الله عنه
گفت نام شیخ عبد القادر نمی شنوم مگر در زمین مرا چهل سال است در رکات قدرت شیخ عبد القادر را
آنجا ندیدم و گفت مرجماعتی از اصحاب خود را که بروید در بغداد و بگوئید مر شیخ عبد القادر را که عبد الرحمن
سلام میرساند و میگوید مرا چهل سال ست در رکات باب قدرت من ترا انجا ندیدم نه درون و نه بیرون
و بهدران وقت شیخ عبد القادر رضی الله عنه مر بعض اصحاب خود را فرمود که بروید بر شیخ عبد الرحمن
طفسونجی و در اثناء راه بعض اصحاب او که بر من فرستاده است شما را ملاقات خواهد شد ایشان
با خود باز گردانند و بر شیخ روید و بگوئید که عبد القادر سلام میرساند و میگوید که تو در رکات بوده ای انکس
که در رکات بود نه بیند مر کسی را که او در حضرت است و انکس که در حضرت است نه بیند مر کسی را که در مخلوع
است یعنی کنجینه من پنهانی درون میرفتم و بیرون می آمدم از باب سر چنانکه تو مرا میدیدی با بارت آنکه
خلعت رضا در فلان وقت برای تو بدست من بیرون آمد و با بارت آنکه تشریف فتح در فلان شب برای
تو بدست من فرستادند و با بارت آنکه در رکات بحضر دوازده هزار ولی خلعت ولایت ترا دادند فلان
عرجی بود خضراء طراز ان سوره اخلاص بخط سفید بر آن هم بدست من برای تو فرستادند بعد ازان

اصحاب شیخ عبدالقادر رضی الله عنه یاران شیخ عبدالرحمن را در اثنای راه دریافتند برابر خویش باز
گردانیدند چون بر شیخ رفتند تسبیح رسالت شیخ عبدالقادر کردند شیخ عبدالرحمن فرمود -
صدق الشیخ عبدالقادر سلطان الوقت وصاحب التصریف کرامت
شصت و هفتم از روایت شیخ ابی عبدالله حسین بن برهان بن علی بغدادی بغداد و تا بشیخ
ابو محمد عبدالطیف بن احمد که گفت روزی شیخ عبدالقادر رضی الله عنه وعظ می فرمود حاضران را اضطرابی
ظاهر شد شیخ نظر بسوی آسمان کرد و گفت شعر لا تسقنی وحدلی فما عودتنی ؎
انی اشم بها علا اجلاسی ؎ انت الکریم وهل یلیق تکرما ؟ ان یعدم الندماء دور الکاسی
شیخ عبدالله یافعی رحمة الله علیه میفرماید در نسخه اصل تغییر بود و بعد م اصلح است ازان سبب گردانیدم در
حال حاضران را اضطرابی عظیم پیدا آمد و از ایشان یک نفر بادی وفات یافت والله اعلم و رسوله
کرامت شصت و هشتم از روایت شریف ابو عبدالله محمد بن خضر الحسینی رحمة الله علیه که گفت
خبر کرد مرا والد من و گفت وقتی من با شیخ عبدالقادر رضی الله عنه در مسجد جامع بودم روز جمعه تا جهودی
بیامد و گفت مر شیخ را بر من مالی است از غیر زکوت میخواهم فقرا و مساکین را بدهم مستحق را نمی یابم
هر کرا تو فرمای او را بدهم شیخ فرمود مستحق و غیر مستحق را بده تا مولی تعالی ترا بدهد انچه تو مستحق آنی و انچه
تو مستحق آن نئی کرامت شصت و نهم بروایت شریف ابو محمد مذکور که از پدر خود بسندی آورد
که گفت وقتی شیخ فقیری را دید یکسو القلب گفت ما شانک فقیر گفت در کنار شط بوده ام طلح
را گفتم مرا گذار اکنون ایا آورد من شکسته دل شدم راوی گوید همدرین بوده اند که مردی در آمد و برای
شیخ سیصد دینار که نذر کرده بود بیاورد شیخ آن فقیر را گفت این همیان بگیر و آن ملاح را
بده و بگو بعد ازان هیچ فقیری را رنجه نکنی و پیراهن خود آن فقیر را داد و به دو الیست دینار ازو
باز خرید کرامت هفتادم از روایت شیخ ابو العباس بن اسماعیل معروف بابن قبتال که گفت
چون کسی برای شیخ از جنس فرهب فتوح آوردی خود او را فرمودی بزیر سجاده نه و خود بدست
خود چون خادم خانقاه بیایدی گفتی از زیر سجاده بر گیر زر را و بخاز و بقال را داده و هم راوی گوید

شیخ را غلامی بود مظفر نام بر در طبقی پُر از نان بر دست کرده ایستاده بودی و چون بر شیخ از خلیفه خلعت آمدی فرمود ابو الفتح طبخان را بدهید که از وارد برای نان فقها و مهمان بقرض می ستدند گویند مر شیخ را حنبطه بود از وجه حلال که بعض اصحاب بیافته آن را زراعت می کردند و بعضے اصحاب او هر روز برای شیخ از ان چهار نان می پختند و در آخر روز بر شیخ می آوردند یکان یکان لیکان قطعه که از ان شیخ بحاضران دادی و باقی برای خود داشتی گویند چون بر شیخ چیزی هدیه رسیدی هر که حاضر بودی در آن وقت بر آنشان قسمت کردی شیخ هدیه قبول میکردی و بران مکافات هم کردی و ندرهم قبول فرمودی و از ان نخوردی رضی الله عنه **کرامت هفتاد و یکم** از روایت شیخ ابو محمد صالح بن مظفر رحمة الله علیه که گفت خبر کرد مرا شیخ عبد الرزاق ولد شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفت پدرم شیخ عبد القادر بعد از انکه مشهور شد در حج نرفت مگر یکبار و قاید زمام راحله او من بودم وقت رفتن و آمدن چون در حله فرود آمدیم که مشهور ست بمسکن رفض و شاید که محلی دیگر هم باشد والله اعلم شیخ فرمود به بینید که اقتضریوت اینجا کدام است تفحص کردیم دیدیم در یک خرابه خانه است در کلیم در ان مردی پیر و عورتی زال و یک صبیه نشسته اند و الدان ایشان اذن خواست تا آنجا فرود آید ما دون دیدیم همه آنجا فرود آمدیم مشایخ و روساء اعیان حله چون خبر یافتند بر شیخ آمدند و گفتند در خانها را شیخ نزول فرماید یا غیر آن محلی دیگر شیخ ابا آورد و قبول نکرد همانجا ماند اهل حله برای شیخ از غنم و بقر طعام و ذهب و فضه و قماش و رواحل برای سفر بسیار فتوح آوردند و از هر طرف خلق هجوم کرد پس شیخ فرمود مر کسانی را که با شیخ آمده بودند من از نصیب خود از ین جمله باز آمدم ایشان گفتند ما نیز باز آمدیم فرمود این همه مر این پیر مرد و پیر زال و صبیه را بدهید شب آنجا بود وقت سحر از انجا روان شد راوی مذکور گوید بعد سالها مر اگذر بر حله افتاد آن مرد پیر را دیدم از جمیع اهل حله او را مال و مواشی بسیار داد و گفت این همه از برکت آن شب است و این همه نتایج آن مایشیا است که شیخ ما را عطا کرد

کرامت هفتاد و دوم از روایت شیخ ابو المظفر بن منصور مبارک واسطی المعروف بحجاده رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ عبد القادر رضی الله عنه نشسته در خانه خود کتابت می کرد ناگاه از سقف

خاک افتاد شیخ بنفشاند سه کرت همچنین خاک می افتاد و شیخ می افشاند چهارم کرت سر برداشت دید
در سقف موشی بازی میکند گفت طامر راسک در حال سر آمنوش جدا افتاد و تن او جدا بعد از آن
شیخ در گریه شد گفتم یا سیدی چرا می گریی فرمود میترسم که دل من ناگاه از مسلمانی آزرده شود پس
حال او همچو حال باین موش شود **کرامت هفتاد و سیوم** از روایت شیخ ابو القاسم عمر بن مسعود بزاز
رحمة الله علیه که گفت روزی شیخ عبد القادر رضی الله عنه در مدرسه خود وضو میکرد عصفوری از بالا
بول انداخت شیخ سر برداشت کنجشک در طیران بود در حال بیفتاد جان بداد چون شیخ از وضو فارغ
شد مجمل بول با او بست و جامه کشید مرا داد و گفت بفروش و بها آن صدقه ده فرمود هذا بهذا
کرامت هفتاد و چهارم از روایت بعضی اصحاب شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفتند وقتی ما در
بیابانی مخوف فرود آمدیم در راه خوارزم نیشاپور یعنی با اینچنین جای خوف که برادر برای برادر آنجا ایستاده
نکند در اول شب چون شتران باز کردیم چهار شتر شکر بار کم کردیم قافله روان شد ما از قافله باز ماندیم
و در طلب شتران می گشتیم و شتربان با من بود هر چند طلب کردیم نیافتیم چون صبح دمید مرا خاطر شیخ
عبد القادر رضی الله عنه یاد آمد که فرموده بود که اگر تو در شدتی و بلای دریابی مرا ندا کنی و آواز
دهی تا آن از تو دفع شود پس من در حال فریاد برآوردم و گفتم یا شیخ عبد القادر شتران من گم شدند
ناگاه مرا بسوی مطلع فجر افتاد دیدم مردی نیک جامهای سفید پوشیده بر سر راه با آستین اشارت
میکند که بیا چون ما بران راه بر آمدیم هیچکس را ندیدیم ولیکن این چهار شتر را یافتیم و امان آن
راه بر وادی نشسته شتران را پیش گرفتیم و روان شدیم تا آنکه در قافله رسیدیم ابو المعالی
بگوید من این حکایت بر شیخ ابو الحسن علی حیاز رحمة الله علیه گفتیم فرمود که من شنیده ام از شیخ
ابو القاسم عمر بزاز که گفت شنیدم از شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که می گفت هر که در گرفتی
بمن استعانت کند گشوده عنه و هر که در حاجتی توسل بمن کند در حضرت حق جل و علا قضیت له
و هر که دو رکعت نماز گزارد بخواند در هر رکعتی بعد از فاتحه یکبار و سوره اخلاص یازده بار پس بر
پیغامبر صلی الله علیه وسلم درود فرستد و سلام گوید برود او را یاد کند پس جانب عراق یازده گام برود

و نام من گیرد حاجت خود یابد و از هر آفتی مقضی گردد **کرامت هفتاد و پنجم** از روایت سید
ابو محمد سید عبد الجبار بن شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفت چون مادر من در مقامی تاریک در آمدی
شمعی آنجا نور دادی وقتی والد من در آمد و آن شمع را دید در حال کشته شد والد من والده مرا گفت
این نوریکه تو می بینی شیطانی ست که ترا خدمت می کند و من او را از تو دور گردانیدم و عوض آن
نور رحمانی نامزد تو کردم و هر که بمن نسبت دارد یا مرا بران عنایتی بود دیا وی نیز همچنین کنم راوی گوید
میگوید بعد ازان هر وقت که والده من در مقام تاریکی در آمدی بدیدی نوری مثل نور قمر که جوانب آن
مقام را منور گردانیدی **کرامت هفتاد و ششم** از روایت چهار شیخ یکی شیخ ابو محمد عبد الکریم
بن منصور بغدادی دوم شیخ ابو ذکریا یحیی بن یوسف انصاری مصری سیوم شیخ ابو الفرح حسن بن
محمد بصری مقری چهارم شیخ ابو الحسن علی بن محمد بن محمد وضاع رحمهم الله که گفتند در تاریخ سنه عشر
وستمائیه نزدیک شیخ ابو محمد علی بن ادریس یعقوبی بوده ایم که شیخ ابو حفص عمر پیش او آمد شیخ علی او را
گفت اقصص علیهم رؤیاك گفت من در خواب دیدم گویا که قیامت قایم شد و انبیاء و امم
ایشان بسوی موقف روان شدند و بنال بعضی یک نفر و بنال بعضی دو نفر ثم اقبل رسول الله
صلعم و بنال او امت او و در میان او مشایخ و با هر شیخی اصحاب او متفاوت و در عدد و در انوار
و بهجت و در میان مشایخ شیخی را دیدم که با وی خلق بسیار و فاضل تر از جماعت مشایخ دیگر پرسیدم
که این کیست گفتند شیخ عبد القادر رضی الله عنه و اصحاب او من بیشتر شدم و گفتم یا سیدی
ما رأیت فی المشایخ الیها فضلك ولا فی اتباعهم احسن من اتباعك
پس شیخ ابیات چند انشاد کرد چون من بیدار شدم آن ابیات مرا یاد ماند راویان مذکور می گویند
که شیخ محمد واعظ خیاط آنجا حاضر بود شیخ علی او را گفت در مینی تو هم بزبان شیخ الثقلین سید عبد القادر
رضی الله عنه انشاد کن پس او هم چند ابیات گفت بعد ازان شیخ او را گفت احسنت احسنت
ولقد صدقت **کرامت هفتاد و هفتم** از روایت شیخ ابو الحسن علی بن سلیمان خباز بغدادی
رحمة الله علیه که گفت خبر کرد مرا شیخ ابو الحسن جوسقی که وقتی نزدیک شیخ عبد القادر رضی الله عنه بودم

شیخ علی بن الهیتی و شیخ بقا نیز حاضر بودند که شیخ عبدالقادر رضی الله عنه میفرمود مرا از هر طوبله خلیفه که بادیه اباوی مقاومت کرده نشود و مراد هر زمینی محلی که متشقت کرده نشود و مراد هر لشکری سلطانیست که مخالفت کرده نشود امر او برود و مراد هر منصبی خلیفه است که هرگز عزل کرده نشود

کرامت هفتاد و هشتم از روایت عیسی بن عبدالله بن قیاز رومی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ عبدالقادر رضی الله عنه که میگفت هر مسلمانی که بر در مدرسه من گذشته است عذاب قیامت از و تخفیف کرده شود راوی مذکور گوید وقتی از اهل بغداد مردی بر شیخ آمد و گفت پدر من وفات یافته است امشب او را در خواب دیدم که گفت مرا در گور عذاب میکنند بر شیخ عبدالقادر بروند برای من دعا التماس کن شیخ فرمود او وقتی بر در مدرسه من گذشته است گفتند آری شیخ ساکت شد دوم روز آن مرد بیامد و گفت پدر خود را در خواب دیدم نهایت خوش و خرم خلعتی سبز در بر پوشیده میگفت که عذاب از من برداشتند و این خلعت مرا دادند ببرکت شیخ عبدالقادر بر تو باد ای فرزند که ملازم ادب باشی که او رضی الله عنه فرمود خدای عزوجل با من عهد کرده که هر که بر در مدرسه من بگذرد از و تخفیف عذاب کنم و هم **راوی مذکور** گوید وقتی در مجلس شیخ عبدالقادر رضی الله عنه حاضر بودم او را خبر کردند که از فلان قبر فریاد و ناله میت شنیده می شود و چندین روز است که او را دفن کرده اند در آن از شیخ فرمود او خرقه من پوشیده است گفتند نمی دانم گفت وقتی در مجلس من حاضر آمده است گفتند نمیدانیم گفت وقتی در بغداد من نماز گذارده است گفتند نمیدانیم فرمود مقصر او تر است بزیان کاری و ساعتی سر در مراقبه کرد اثر هیبت و وقار در بشرهٔ مبارک او ظاهر شد بعد ازان فرمود که ملایکه میگویند او وقتی رو در مبارک ترا دید و گمان نیک بر و حق تعالی بسبب آن بر و رحمت کرد بعد ازان بار ها بر سر آن قبر رفتند هیچ ناله و فریاد شنیده نشد

کرامت هفتاد و نهم از روایت ابو الغنایم شریف الحسینی دمشقی رحمة الله علیه که گفت در یک شب خادم شیخ عبدالقادر رضی الله عنه هفتاد بار محتلم شد و هر بار با عورتی دیگر بصفتی را از ان عورتان میشناخت و بعضی را نه چون بامداد شد بر شیخ آمد تا ازان شکایت کند پیش از انکه خادم چیزی بگوید شیخ فرمود احتلام شبانه و شوار نمی انگاری که

بنام تو در لوح محفوظ هفتاد و یار زنا نبشته بودند با فلانه و با فلانه و نامها و صفات ایشان یاد کرد
و بعد ازان فرمود از حق تعالی درخواست کردم تا آن را از بیداری بخواب بدل گردانید

کرامت هشتاد و هم از روایت قطب الآفاق سیدنا تاج الدین عبد الرزاق بن شیخ الثقلین
سید عبد القادر جیلانی رضی الله عنه که گفت وقتی والدم من مادر ولد خود یحیی را شب چهارشنبه نهم
از ماه شعبان سنه خمس و خمسین و خمسمایه فرمود که برنج بپز او برخاست برنج پخت در سفره کرده نهاد
و خود در خواب رفت چون میان شب شد دیوار بشکافت و مردی در آمد آن برنج پخته تمام بخورد
و روان شد والدم را گفت برو این مرد را دریاب و از و براخی و دعا التماس کن همچنان کردم من او را
دریافتم خارج دیوار و از و دعا التماس کردم گفت که من بدعا والد تو و بسر کت خرقه او بدین مرتبه
رسیدم چون بامداد شد این کیفیت بر شیخ علی بن الهیتی گفتم شیخ فرمود من نمیدانم هیچ خرقه با برکت
تر از خرقه پدر تو و هیچ دستی که بر سر بری فرود آورند و صاحب آن را فتح شد زود تر از دست پدر
تو نی و حق تعالی فتح کرد بر هفتاد و نفر فتحی عظیم در عشیته آنروز که خرقه از والد تو پوشیدند یا فتند
عطاء جزیل ببرکت دست مبارک والد تو که بر سر ایشان نهاد و ندیدم من هیچ روزی با برکت تر از ان
روزی که دران روز والد ترا میدیدم - **کرامت هشتاد و یکم** از روایت شیخ ابو محمد داود بن
علی البغدادی المعروف بحایک رحمة الله علیه که گفت در تاریخ سنه ثمان و اربعین و خمسمایه خواجه
ابو المحفوظ معروف کرخی قدس الله سره را در خواب دیدم که از قصه های خلق در حضرت حق سبحانه
عرضه میکند مرا میگفت که ای داود **هات قصتك** گفتم چه شیخ مرا معزول کردند گفت
لا بالله معزول نکرده اند و نخواهند کرد بیدار شدم وقت سحر در مدرسه شیخ عبد القادر آمدم و
بر در خانه او نشستم تا او را ازین حال خبر کنم شیخ از درون خانه مرا آواز داد و گفت ای داود
شیخ ترا عزل نکرده اند و نخواهند کرد و قصه خود بیار تا در حضرت حق تعالی عرضه کنم و بغیر تو هیچ قصه
اصحاب و غیر آن عرضه نکردم پس رد کردند بر من انچه دران واقع بود **کرامت هشتاد و دوم**
از روایت قاضی القضات سید السادات سیدنا ابو صالح نصر رحمة الله علیه که گفت خبر کرد مرا

والدمن سیدنا عبدالرزاق وعم من سیدنا عبدالوہاب ابناء شیخ الثقلین سید عبدالقادر
جیلانی رضی اللہ عنہ کہ او فرمود طوبی لمن رانی اورای من رانی اوہ رای
من رای من رانی اورای من رای من رای من رانی اورای من
رای من رای من رانی یعنی خوشی وخرمی باد مرکسی راکہ دید مرا یا دید مرکسی راکہ دید او
مرا یا دید کسی راکہ انکس دید آنکسی راکہ دید آنکس مرا وخوشی وخوبی آنکس راکہ دید او کسی را
کہ انکس دید کسی راکہ انکس دید کسی را او دید کہ انکس مرا دید تا ہفت درجہ بروایتی پست وہفت
درجہ کرامت ہشتاد وسیوم از روایت شیخ ابوالقاسم نبرازی رحمۃ اللہ علیہ کہ گفت شنیدم
شیخ عبدالقادر رضی اللہ عنہ راکہ گفت بلغزید حسین منصور ونبود در زمان او کسی کہ او را دستگیری
کند اگر من در زمان او می بدم ہر آینہ دستگیریش میکردم وہریکی از یاران ومریدان ومحبان من
باشد مرکوب او بلغزد تا قیام قیامت دستگیری او کنم کرامت ہشتاد وچہارم از روایت
شیخ ابوالنجیب سہروردی رحمۃ اللہ علیہ در خلاصۃ المفاخرہ آمدہ کہ گفت خبر کرد مرا والدمن از
شیخ حماد دباس رحمۃ اللہ علیہ ہر شب شنیدی آوازی ہمچو آواز پر نحل اصحاب او مر شیخ
عبدالقادر رضی اللہ عنہ را گفتند واو آن روز در صحبت شیخ حماد بود در تاریخ سنہ ثمان وخمسمائہ
تا بپرسند کہ این آواز چیست ہمچنان کرد از شیخ حماد پرسید فرمود مرا دوازدہ ہزار مرید است
ہر شب الیشان را یاد می کنم وحاجت الیشان را از حق تعالے میخواہم وکسی کہ از الیشان بگناہ
مبتلا گردد ودر خواست میکنم تا دران ماہ او را توبہ دہد ویا از جہان بردارد تا دیر در گناہ نماند پس
شیخ عبدالقادر رضی اللہ عنہ دران وقت فرمود مر شیخ حماد را اگر حق سبحانہ مرا جاہی ومنزلتی دہد
در حضرت حق درخواست میکنم کہ مریدان من تا قیام قیامت بی توبہ نمیرند ومن بدین ضمان
الیشان باشم شیخ حماد گفت کہ حق تعالے مرا مشاہدہ نمود کہ او را این مقام ومرتبہ عطا
کند کہ مریدان او بی توبہ نمیرند کرامت ہشتاد وپنجم از روایت شیخ ابوالحسن علی بن محمد
بن احمد بغدادی معروف باین حمامی رحمۃ اللہ علیہ کہ گفت شبی در ایام صبا در تاریخ سنہ

شنبه وخمسین وخمسمایه درخواب دیدم که آب نهر علیبی خون وریم شده است واسماک آن حیات وحشرات واب آن پر میشد ومن از ان بگریختم درخانه آمدم مردی از درون خانه مروحه بمن داد وگفت بدین بمستک کن گفتم این مرا نتواند داشت فرمود ایمان تو ترا برخواهد داشت کناره آن مروحه بگرفتم خود را نزدیک آنمرد یافتم بالای تختی وخوف من ساکن شد گفتم بالذی من علی بک من انت فرمود من پیغمبر توام محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم از هیبت آن درلرزه شدم گفتم یارسول الله دعا کن مرا که بمیرم بر کتاب الله وسنت تو گفت نعم شیخ تو عبد القادر سه کرت من این التماس کردم هر سه بار همین جواب فرمود چون بیدار شدم آنخواب بر پدر خود گفتم بعد اداء نماز فجر والد مرا برا خود کرد وبه نیت زیارت شیخ روان شد شیخ در رباط خود در وعظ می بود که ما رسیدیم نزدیک شیخ نشستن ممکن نشد دور نشستیم در حال شیخ کلام قطع کرد وفرمود این نفر را بر من بیارید واشارت بما کرد ما را در حال برداشتند نزدیک منبر بردند شیخ ما را بالای منبر طلب کرد والد پیش شد من در عقب شیخ فرمود شما نیامدید مگر بدلیل وپیراهن خود شیخ والد را پوشانیدند وطاقیه بر سر مبارک او بود مرا الباس کرد از منبر فرود آمدیم ومیان خلق نشستیم دیدیم که این پیراهن مقلوب است والد خواست که اصلاح کند گفتند صبر کن تا خلق باز گردد چون شیخ از منبر فرود آمد والد خواست که اصلاح کند چه بیند آن پیراهن غیر مقلوب است درحال بیهوش شد واضطراب درمیان خلق افتاد شیخ فرمود او را بر من بیارید چون شیخ در رباط خود در قبه اولیا نشست وقبه اولیا آن را ازان می گفتند که ورود اولیا ومردان غیب دران بسیار بود که بزیارت شیخ می آمدند ما را بر شیخ بردند فرمود ندم والد را کسی که پیر او پیغامبر بود صلی الله علیه وآله وسلم وشیخ او شیخ عبد القادر او را چگونه کرامت بنا شد وکاغذ ودوات طلب کرد واستاد خرقه ما را بشست وداد رضی الله عنه **کرامت هشتاد وششم** از روایت ابو محمد رجب بن ابو منصور داری وابو زید عبد الرحمن بن سالم قرشی وابو محمد روایت از شیخ سیکندیکی قاضی القضات سیدنا عماد الدین ابی صالح احمد نصر دوم از ابو الحسن علی خباز وسید ابو صالح از والد خود سیدنا قطب الافاق عبد الرزاق وابو الحسن از

شیخ عمر بزاز و ابو زید از شیخ ابو اسحاق و ابراهیم بن سعید رازی که گفتند وقتی در مسجد جامع روز جمعه شیخ عطسه زد خلقی همه یکبار جواب عطسه باز دادند و گفتند یرحمک الله چنانکه او از ان در مقصوره بگوش مستخدا فتاد گفت این چه شور است گفتند شیخ عبد القادر عطسه زده است خلقی جواب باز داده اند حیران ماند و از هول دم نزد و هم وی گوید از شیخ ابو الحسن علی بن محمد بن احمد بغدادی صوفی رحمة الله علیه که گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه را هیبتی عظیم بود در هر که نگاه کردی از هیبت او لرزیدی و چون بنشستی بر کرد او کسانی می بودند در مهابت همچو شیر و میگریستند فرمان برادر تر از ایشان نبودی مرا مر شیخ را رضی الله عنه ـ **کرامت هشتاد و هفتم** از روایت ابو الفضل احمد بن قاسم بن عبدان قریشی بغدادی بزاز رحمة الله علیه که گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه ثیاب علماء بغایت مهلهل پوشیدی و طیلسان در بر کردی وقتی خادم شیخ بر من آمد در تاریخ سنه ثمان و خمسین خمسمایه و گفت جامه میخواهم یک کز او بیک دینار بود نه یک جبه زیاده و نه یک جبه کم ریسیده که این جامه برای کیست گفت برای شیخ عبد القادر رضی الله عنه در دل خود گفتم شیخ لباس خلیفه جامه نگذاشت هنوز این خطره تمام نشده بود که دیدم در پای من مسماری خلید من از درد ان بقرار شدم خلقی جمع آمدند تا آن مسمار از پای من بکشند نتوانستند گفتم مرا بشیخ برید چون پیش شیخ بردند فرمود ای ابو الفضل چرا با ما اعتراض میکنی با باطن بغرت معبود نمی نوشتم تا انکه نمی گویند بالحق علیک البس فمیصا ذراعه بلا دینار یعنی بپوش جامه که درعی از ان بدینار خریده شود و گفت ای ابو الفضل این در حقیقت کفن است و در فقه کفن میت نفیس و گران بها می باید ملک کفن المیت بعد الموت یعنی این کفن بعد از هزار موت است که برداشته میشود و بعد از ان دست مبارک بر پای من فرود آورد و فی الحال مسمار و آن درد رفع شد بخدائیکه نمی دانم که ان مسمار از کجا آمد و بکجا رفت ندیدم او را مگر در پای خود چون از پیش شیخ مرخص شدم شیخ فرمود اعتراض ادبت و مسمار متشکل شد **کرامت هشتاد و هشتم** از روایت شیخ بقا بن بطو رحمة الله علیه که گفت وقتی من در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه حاضر بودم که ناگاه دیدم شیخ قطع کلام کرد و از منبر بزمین

فرود آمد و باز بر منبر رفت و بر دوم فرودبان نشست دیدم که بالای منبر نهایت متسع و فراخ گشت تا آنجا که نظر کار کند و بران سندس اخضر گسترده ند و بران پیغامبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم را نشسته دیدم و ابوبکر و عمر و عثمان و علی را رضوان الله علیهم و دیدم انجا بعد ازان دیدم که حق سبحانه تعالی بر دل شیخ عبدالقادر رضی الله عنه تجلی کرد و شیخ طاقت نیاورد خواست که بغتد فامسکه رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بعد ازان دیدم که بالید حتی صار علی صورة ها ئلة بعد ازان این همه از نظر من مستوری شد راوی میگوید از رویت پیغمبر علیه السلام و اصحاب او شیخ بقار ا پرسیدند فرمود ند ارواح ایشان متشکل شده بود و حق تعالی مؤید گردانیده است ایشان را القوای که بدان ظاهر شوند و نمودار کنند مثل نمودار صور اجساد و صفات اعیان بدلیل حدیث معراج و چون شیخ بقار ا از سقوط و تضاول شیخ و نمو او باز پرسیدند فرمود تجلی اول بصفتی بود که بشدة ظهور بود آن را طاقت نیاورد دیگر بار تأیید نبوی علیه السلام هم از بهر آن شیخ خواست که بغتد فتد ا مر که رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و تجلی ثانی بصفت جلال بود و آن گداز نده است هم از بهر این شیخ خورد همچو عصفور گشت و تجلی ثالث بصفت جمال بود و آن پرورنده است هم از بهر این صار بصورت هائلة شد ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم

کرامت هشتاد و نهم - از روایت شیخ ابوالحسن علی بن یحیی ازجی رحمة الله علیه که گفت خبر کرد مرا قاضی القضات سیدنا ابوصالح نصر که شنیدم از عم خود ابو عبدالله عبدالوهاب که میگفت در بلاد عجم مسافر شدم و از انواع علوم و فنون و حکمت حاصل کردم چون به بغداد آمدم از والد خود اذن خواستم که در حضور او وعظ گویم مرا اذن کرد بالای منبر برآمدم و از انواع علوم و مواعظ بیان کردم و والد می شنید و میگریست آب دیده نشد و در هیچ ولی اثر نه کرد اهل مجلس همه فریاد برآوردند از والد درخواست کردند تا وعظ گویند من فرود آمدم و والد بالای منبر برآمد و گفت من در بارهٔ صیام بوده ام و ام یحیی چند بیضه بریان کرده و در سکره در طاق نهاد که بیامد آن سکره را بر زمین انداخت آن سکره بشکست چون این سخن بگفت از اهل مجلس از هر طرف نعرها برخاست چون از منبر فرود آمد پرسیدم که این چه است فرمود ای فرزند تو بسفر خود می نازی و هیچ سفر از نجا تا آنجا نکرده و اشارت بانگشت مبارک

بسوی آسمان کرد بعد ازان فرمود انفیر زند چون بالای منبر مدمی آیم حق تعالی بر دل من تجلی میکنند و مرا در بسط می آرد پس من سخن میگویم در بسط مقبوض بهیبت خلق را ازان ذوق و وجد پیدا می شود چنانکه دیدی راوی میگوید وقتی دیگر نیز من بالای منبر برآمدم در حضور والد ماجد و فنون علم اصول و فقه و مواعظ بیان کردم باز کلام من در هیچکس اثر نه کرد از منبر فرود آمدم والد امجد بالای برآمد و گفت ای پسر شجاعت و صبر یکساعت است در حال از اهل مجلس شور و ناله و فریاد برخاست و من پشیمان شدم هر بار ازین معنی از والد می پرسیدم فرمود تو متکلم هستی بخود و من متکلم ام بغیر خود و چون از شیخ در مجلس مسئله می پرسیدند بسبابوی که می فرمود استیذان کنم در کلام و ساعتی مطرق شدی و اثر هیبت و وقار در بشره مبارک او ظاهر گشتی بعد ازان شروع کردی و گفتی بمشاء الله تعالی و میفرمودی و بعزت المعبود ما تکلمت حتی قیل لی بحقی علیک تکلم فقد امنتک من الرد و قال لی یا عبد القادر تکلم لنسمع منک یعنی قسم بعزت معبود که سخن نمی کنم تا اینکه گفته شد مرا قسم بحقیقت من بر تو لازم است که سخن گوئی پس بدرستی که امین کردیم ترا از جنس بود و هم می گوید مرا او تعالی ای عبد القادر کلام کن می شنویم ما از زبان تو کرامت نوزدهم از روایت ابو عبد الله محمد بن ابو الفتح هروی رحمة الله علیه که گفت وقتی در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه حاضر شدم دیدم که ساعتی در کلام او را استغراق روی نمود بعد ازان فرمود اگر حق تعالی بخواهد طیر اخضر بیافرینند تا کلام من بشنود هر آینه میتواند راوی گوید هنوز سخن شیخ تمام نشده بود که طیر اخضر احسن الصوت و الصورت پیدا شد و در آمیتن شیخ در آمد و باز بیرون نیامد و هم وی گوید وقتی دیگر شیخ در فواید کلام بود بعضی اهل مجلس را فترت عارض شد شیخ فرمود اگر حق تعالی بخواهد طیور خضرا را بفرستد تا کلام من استماع کنند هر آینه می توانند گویند در حال دیدند که تمام مجلس بطیور اخضر مملو شد و هم وقتی دیگر شیخ در عجائب قدرت مولا تعالی فواید می فرمود خلق را از کلام شیخ نیک استجاب شد و هیبت و خشوع بر دل مستولی آمد ناگاه طایری عجیب الخلقت پیدا شد و در مجلس شیخ در آمد که مردم در تماشای آن مشغول شدند شیخ فرمود بعزت معبود اگر بگویم این طایر را که بمیر و پاره پاره شو هر آینه بمیرد و پاره پاره شود راوی مذکور گوید

هنوز سخن شیخ تمام نشده بود که طایر بر زمین افتاد و پاره پاره شد کرامت نود و یکم از روایت
ابو العباس احمد بن شیخ ابو عبد الله محمد بن محمد ازهری الحسینی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از
پدر خود که می گفت در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه اکابر مشایخ عراق و اعیان علماء و صدور
متعیان حاضر میشدند چنانکه شیخ بقا بن بطو و شیخ ابو سعید قیلوی و شیخ علی بن الهیتی و شیخ ابو النجیب سهروردی
و شیخ ابو حکیم بن دینار و شیخ ماجد کردی و شیخ مطر باذرای و قاضی ابو العلا محمد بن قراد و قاضی ابو الحسن
دامغانی و امام ابو الفتح و غیرایشان و همچنین از مشایخ و اعیان در بغداد در نیاید مگر آنکه در مجلس شیخ
حاضر شدی و دانم شیخ عبد الرحمن طفسونجی در آمده است یا نه لیکن در طفسونج بارها میدیدم که دیری
انصات کردی و فرمودی انی لانصت لاسمع کلام الشیخ عبد القادر و شیخ عدی بن
مسافر را بارها در وانس دیدم که از زاویه خود بیرون آمدی بسوی کوه و بعصا خود دایره کشیدی و خود
دران در آمدی و گفتی هر که خواهد کلام شیخ عبد القادر بشنود باید که درین دایره در آید پس اصحاب او
درمی آمدند و کلام شیخ عبد القادر رضی الله عنه دران وقت می شنیدند و شیخ عبد القادر رضی الله عنه
مر مجلس را گفتی که شیخ عدی بن مسافر میان شما است و آنچه ایشان می نبشتند و با نبشتهای این مجلس
شیخ مقابله میکردند موافق آمدی کرامت نود و دوم از روایت شیخ ابو القاسم محمد بن احمد
جهنی رحمة الله علیه که گفت من بزیر منبر شیخ عبد القادر رضی الله عنه می نشستم و در القیبان بودند
که بر پایهای منبر دوکان نفیر می نشستند و دران محل بنشستی مگر ولی با تصرف یا صاحب حال و فرود
منبر مروانی می نشستند که در مهابت همچو شیر بودند و وقتی شیخ را بالای منبر استغراق حاصل باشد بحدی
که یک کور عمامه باز شد و شیخ را بدان علم نبود و حاضران مجلس چون این بدیدند جمیع عمامها و طاقیها خود
بزیر منبر انداختند شیخ بعد ساعتی کور عمامه را بصلاح کرد و فرمود ای ابو القاسم عمایم و طواقی هر یکی
بدو باز رسان همچنان کردم یک عصابه ماند نمیدانم که ان از آن کیست شیخ گفت آن عصابه مرا بده
بدو دادم بر کتف مبارک خود نهاد آن عصابه ناپیدا شد حیران ماندم چون شیخ از منبر فرود آمد و تکیه
بر کتف یا بر دست من کرد و پرسیدم فرمود ای ابو القاسم چون اهل مجلس عمایم و طواقی القا کردند مارا

خواهر بسیت در اصبهان او نیز عصا به را القا کرد چون من آن را بر گرفت نهادم از اصبهان دست
در از کرد و آن را بستد **کرامت نود و سیوم** از روایت ابو محمد مفرح بن نبهان شیبانی رحمة الله
علیه که گفت چون شیخ عبد القادر رضی الله عنه مشهور شد صد نفر از اعیان فقهای بغداد جمع آمدند بر آنکه
از شیخ تا هر یکی مسئله دیگر از مسائل پرسند و شیخ را بدان الزام دهند چون در مجلس وعظ شیخ حاضر شدند و قرار
گرفتند شیخ در مراقبه شد دیدم از سینه مبارک شیخ بارقه از نور جدا شد و به سینهای این صد نفر عبور کرد و کسی
این را نمی دید الا من شاء الله تعالی بر سینه هر یکی که این بارقه میگذشت در حال او مبهوت می شد و در اضطراب
می آمد تا آنکه ایشان همه یکبار فریاد برآوردند جامها پاره پاره کردند و سرها بر هنه بر منبر برآمدند و بر قدم
شیخ عبد القادر رضی الله عنه نهادند الغرض در مجلس چنان شور و رجاست گمان بردم مگر بغداد تمام در
آمد پس شیخ هر یکی را کناری گرفت و بسینه مبارک میسود و میفرمود سوال تو چنین و جواب تو چنین چون
مجلس منقضی شد بر ایشان رفتم و گفتم چه حال بود گفتند چون ما در مجلس شیخ بنشستیم جمیع علوم انچه خوانده
بودیم و دانسته همه گم کردیم گویا که از دلها ما منسوخ شد چون شیخ ما را کنار گرفت و بسینه مبارک سود
انچه گم کرده بودیم باز یافتیم و مسایل ما را جوابها فرمود که ما آن را وقتی نشنیده بودیم **کرامت**
نود و چهارم از روایت شیخ عمر یمانی رحمة الله علیه که در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه خالی نبود
از یهود و نصاری که اسلام می آوردند و از قطاع طریق که توبه می کردند و از روافض که از اعتقاد
باطل باز می آمدند و هم از شیخ عبد الله حبابی منقولست رحمة الله علیه که می گفت وقتی شیخ عبد القادر
رضی الله عنه می فرمود اکثر اوقات آرزو دارم که در صحرا و براری بباشم چنانکه در اوایل بودم تا نه خلق مرا
به بیند و نه من خلق را ولیکن حق سبحانه و تعالی نفع خلق بمن باز بسته است از انکه بنشینم از بامداد تا نماز
هزار نفر از یهود و نصاری پیش من اسلام آورده اند و از عیاران و قطاع طریق اکثر از یک لک بر دست
من توبه کرده اند **کرامت نود و پنجم** از روایت شیخ ابو سعید فیلوی رحمة الله علیه که گفت در مجلس
شیخ عبد القادر رضی الله عنه بارها بیخایبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم و پیغامبران دیگر را صلوات الله
علیهم مشاهده کردم و ارواح انبیا میان آسمان و زمین هر آئینه جولانی می کردند مثل جولانی مرغ

در آفاق و ملائکه را دیدم که طوائف بعد طوائف در مجلس شیخ حاضر میشدند و مردان غیب رارضوان الله
علیهم و همینان را می دیدم که در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه مبادرت می کردند و خواجه خضر علیه السلام
در مجلس شیخ بسیار حاضر شدی و گفتی هر که فلاح میخواهد پس ملازمت این مجلس گو که بکند **و نقلست**
از شیخ ابو عبد الله و از سید نا عبد الوهاب بن شیخ عبد القادر رضی الله عنه که گفت مدت کلام والد بر خلق
چهل سال بود اول سنه احدی و عشرین و خمسمایه تا آخر سنه احدی و ستین و خمسمایه و مدت تصدر او تبدر
و فتوی بمدرسه خود سی و سه سال از سنه ثمان و عشرین و خمسمایه تا آخر سنه احدی و ستین و خمسمایه
که سال ترحیل آنحضرت است و دیگر فواید کلام شیخ که در مجلس وعظ می نبشتند قریب چهار صد کس بودند
که املاء آن تمامی توانستند و پیشتری شیخ در مجلس چند کام بر روی خلق در هوا برفتی و باز بر سر منبر آمدی
و وعظ فرمودی و در مجلس شیخ دو نفر پایه نفر خالی نبودی که وفات می یافتند **کرامت**
نود و ششم از روایت شیخ ابو الفلاح منجی بن شیخ ابی الخیر بن شیخ ابی محمد مطر باذرای رحمة الله علیه
که گفت چون وفات پدر من نزدیک شد گفتم مرا وصیتی کن که بعد از تو بکه اقتدا کنم فرمود بشیخ عبد القادر
گمان بردم که از غلبه مرض میگوید ساعتی توقف کردم باز پرسیدم مرا وصیتی کن که بعد از تو بکه اقتدا کنم
فرمود بشیخ عبد القادر باز ساعتی ماندم باز پرسیدم سیوم کرت فرمود ای فرزند در عهد که شیخ عبد القادر
باشد اقتدا نشاید کرد مگر بدو راوی گوید چون پدر وفات یافت در بغداد آمدم و در مجلس شیخ عبد القادر
حاضر شدم دیدم که شیخ بقا بن بطو و شیخ ابو سعید قیلوی و شیخ علی بن الهیتی و غیر ایشان از اعیان
مشایخ آنجا حاضر ند رحمة الله علیهم و شنیدم که شیخ میفرمود من نمیتوانم همچو واعظ سخن شما من با حق جل و علا
سخن میگویم و سخن من با مردانی است که در هوا اند و سر مبارک بسوی هوا برداشت من نیز سر
برداشتم و در فضا نظر کردم دیدم که بازار شیخ صفوف مردان است از نور و خیول ایشان
از نور چندان اند که از کثرت ایشان آسمان نمی نمود که هر همه سر فرو انداخته بعضی بگریستند و بعضی
می غریدند و بعضی چنان بودند که در ثیاب ایشان آتش بود غرض از دیدن ایشان من بیهوش
شدم چون بهوش باز آمدم دویده نزدیک او بالای منبر رفتم پس شیخ گوش من گرفت و گفت

ای ابوالفلاح بومیست والدخود اول بار کفایت نه کردی از بیست او سر فرود انداختم و باطنم
بلرزید **کرامت نود و هفتم** از روایت شیخ ابوذر عه طاهر بن محمد بن طاهر مقدسی رازی
رحمة الله علیه که گفت وقتی در مجالس شیخ عبد القادر رضی الله عنه حاضر شدم که در تاریخ سنه سبع
وخمسین وخمسمایه شنیدم که میفرمود در سخن با مردانی است که در مجالس من حاضر میشوند از کوه قاف
اقدام ایشان در هوا است و رهای ایشان در حضرت قدس قدانس طواقی ایشان از شدت شوق
حق بل و علا میخواهد که با تش سوخته می گردد سیدنا قطب الآفاق عبد الرزاق پسر شیخ زنده ما منبر
نشسته بود سر بر داشت ساعتی در هوا نظر کردی دید تا آنکه بجیوشش شد و طاقیه سراو و زه گریبان
پیراهن بسوخت شیخ از منبر فرود آمد و آن آتش را طفی کرد و گفت تو نیز ای عبد الرزاق از ایشان
هستی راوی گوید از سیدنا شیخ عبد الرزاق رحمة الله علیه پرسیدم که چرا بجیوشش گشتی فرمود چون در هوا
نظر کردم مردان غیب را دیدم که سر فرود انداخته خاموش ایستاده سخن می شنیدند چندانکه تمام
فضاء و افق از کثرت ایشان مملو بود که ثیاب ایشان از آتش و لباس ایشان از آتش بود که بعضی بغره
میرفتند و در هوا می پریدند و بعضی بزمین می افتادند و بعضی هم در مقام خود در هوا می غریدند هم راوی
مذکور گوید در مجلس شیخ عبد القادر بارها از هوا بانگ و نالهٔ و فریاد شنیده شدی و گوینده آن دیده نشد
کرامت نود و هشتم از روایت شیخ ابوحفص عمر بن حسین بن خلیل طیبی رحمة الله علیه که
گفت وقتی در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه حاضر شدم و مقابل روی مبارک او نشستیم دیدم که بر
شکل قندیل بلوری چیزی از آسمان نازل شد تا آنکه نزدیک دهن مبارک شیخ رسید بعد ازان باز گشت
و برفت سه بار اینچنین معاینه کردم طاقت نیاوردم با ایستادم خواستم که خلق را خبر کنم در حال شیخ
فرمود بنشین فان المجالس بالامانات یعنی تحقیق واقعات مجالس از جملهٔ امانات است
به نشستیم و هیچکس را از احوال خبر نه کردم مگر بعد وفات شیخ رضی الله عنه **نقلست** از روایت
یحیی بن نجاح ادیب رحمة الله علیه که گفت وقتی در خاطر کردم که بشنوم شیخ در مجالس وعظ چند کس را
قصص شعر میکنند رسیمانی با خود برابر بردم چون شیخ قصص شعر کردی من گره میدادم بنچان زیر جامه من

در آخر صف دور نشسته بودم ناگاه بشنیدم که شیخ میفرماید من میگویم تو می بندی **کرامت نود و نهم** از روایت شیخ ابو بکر یحیی بن ابی نصر بغدادی معروف بصحراوی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از پدر خود که می گفت وقتی جنیان را استدعا کردم بغرایم ایشان سخت درنگ کردند بنسبت عادت قدیم خود بعد ازان بیامدند و گفتند ما را بار دیگر استدعا مکن وقتی که شیخ عبد القادر رضی الله عنه در وعظ می باشد گفتم چرا گفتند از بهر آنکه ما در حضرت او می باشیم گفتم شما نیز حاضر باشید گفتند از دحام ما بمجلس او بیش از ازدحام آدمیان است و بسیار طوائف از ما بر و اسلام آورده اند و پیش او توبه کرده اند **کرامت هشتادم** از ابو حفص عمر بن حسین بن خلیل طیبی رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ عبد القادر رضی الله عنه مرا فرمود ای عمر از مجلس دور مشو که در خلعتها عطا می شود و فرمود ای بر کسی که از ین دولت فوت شود دهم راوی مذکور گوید بعد مدتی ناگاه در مجلس شیخ نعاس بر من غلبه کرد من دیدم که خلعتها از آسمان نازل شد بر اهل مجلس چشم بگشادم خواستم تا خلق را مر ازین حال خبر کنم در حال شیخ مذاکر و که ای فرزند خاموش باش فلیس الخبر کالمعاینة **کرامت صد م** از روایت عبد الله حبائی رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ عبد القادر رضی الله عنه میفرمود که مرا در خواب و بیداری میگویند که بکن یا مکن و چنان کلام دل من هجوم می کند و غالب می آید که اگر سخن نه کنم خفه شوم و ممکن نیست که ساکت باشم و پیش ازین نزدیک من دو نفر بایسته نفرمی بودند که کلام من شنیدند بس هجوم بسیار شدن گرفت در مصلا در باب حلبه می نشستم بعد ازان چون ازدحام خلق از حد بسیار شد منبر را در نماز گاه بیرون شهر بردند خلقی بیامدی سوار بر خیول و بغال و جمال و حمیر و مجلس را حلقه می کردند چنانکه مردم حضار موازنه هفتاد هزار در مجلس شیخ می شد **کرامت صد و یکم** از روایت شیخ عمر یمانی رحمة الله علیه که گفت وقتی در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه نقیب النقباء حاضر شد که وقتی پیش ازان حاضر نشده بود پس شیخ اشارت بدو کرد و فرمود ای فلان کاشکی تو آفریده نمیشدی و اگر آفریده شدی میدانستی که برای چه آفریده اند و فرمود ای خفته بیدار باش و چشم بگشای و ببین که در پیش تو چه است و فرمود ناگاه لشکر مذاب بر تو خواهد تاخت

ای راحل وای زائل وای منقل هزار سال سفر کن تا ازین یک کلمه بشنوی مثل تو چندین مسافر دنیا و مال مغرور کرده و اخر کشته از اخلاص تر ازین پندی دهم این راه و و کام پیش نیست

خطوتین قد وصلت الی الله عز وجل الا الی الله تصیر الامور

چون شیخ از منبر فرود آمد بعضی گفتند ما بیدی در کلام بادی مبالغت کردی فرمود این نوری بود که ظلمت او را بزد و بعد ازان نقیب النقبا در مجلس وعظ شیخ حاضر شدی و بغیر اذن هم بر شیخ بیامدی و پیش او بتواضع تمام بنشستی **کرامت صد و دوم** از روایت ابو سعید عبد الله بن سلیمان هاشمی چیلی و ام احمد جلیلیه که گفتند امة الجبار ام الخیر فاطمه ثانی مادر شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه درین کار قدمی ثابت داشت یعنی یکی از عارفات بود که از و شنیدم که بارها می گفت چون فرزندم عبد القادر تولد شد در ماه رمضان بروز پستان نگرفتی و شیر نخوردی و یکبار هلال ماه رمضان مشتبه شد مردمان بایستادند و از من پرسیدند که حال چیست گفتم فرزند من امروز پستان نگرفته است و شیر نخورده بعد ازان روشن شد و تحقیق گشت که آن روز از ماه رمضان بود و در شهر مشهور شد که در خانه سادات فرزندی تولد شده است که در روز ماه رمضان شیر نمیخورد **نقل است** از روایت قاضی القضات سیدنا ابو صالح احمد نصر رحمة الله علیه که گفت شنیدم از عم خود سید عبد الوهاب رحمة الله علیه که میگفت اکابر مشایخ عجم و علما آن روایت می کردند از اکابر خود که چون شیخ عبد القادر رضی الله عنه تولد شد در ماه رمضان شیر نخوردی و روایت کرده اند که مادر شیخ شصت ساله بود که شیخ در شکم ماند و هم چنین گویند که شصت ساله حمل گیرد گر قریشیه و پنجاه ساله حمل گیرد گر عربیه **کرامت صد و سیوم** از روایت شیخ بن ابو الحسین جبائی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ عبد القادر رضی الله عنه که فرمود چون در خانه من فرزندی متولد می شود بدست میگیرم و میگویم این میتیست است و از دل خود اخراج میکنم چون از جهان سفری کند موت او هیچ در دل من موثر نمی آید از انکه پیش ازان از دل بیرون کرده ام راوی مذکور گوید چون از فرزندان او پسر یا دختر وفات می یافتند حضرت شیخ ترک وعظ کردی بر منبر آمدی و وعظ بلیغ فرمودی چون غاسل از غسل فارغ شدی

جنازه میت را در مجلس شیخ آوردند ناگاه شیخ از بالای منبر فرود آمد و نماز جنازه بگذارد و مرده
برداشته دفن میکردند و خود بدولت بالای منبر شد و همچنان گرم وعظ میگفت **کرامت**
صد و چهارم از روایت حافظ عبدالله محمد بن نجاری بغدادی منقول است که گفت وقتی در آمدم بر شیخ
عبدالقادر رضی الله عنه در ریاضه هوای زمستان که سرما مفرط بود دیدم حضرت شیخ را پیراهنی در بر و طیلسانی
بر سر و وجود مبارک او تمام عرق بود که از وعرق میچکید و بمر وحه او را باد می کنند چنانکه دکر باد سخت
از نمینی خبر میدهد ﴿ آتش عشق است کاندر نی فتاد ﴿ جوشش عشق است کاندر می فتاد
کرامت صد و پنجم از روایت شیخنا قطب الدفاق تاج الدین عبدالرزاق رحمة الله علیه که گفت
حضرت والد من میگفت شبی در مسجد جامع منصور نماز میگذاردم پس نشستم جنبش عجیبی بر بوریا یافتم
ناگاه اصله بیامد و آن ماریست که هر یک پای برخیزد و بگذرد و بر سجده گذارد پس بر موضع سجود من دهن با
کرد و چون خواستم که سجده کنم او را بدست برداشتم و سجده کردم چون برای تشهد نشستم بر ران من
گذشت و بر گردن و پیچید چون سلام گفتم آن را ندیدم چون بامداد شد و یک خرابه بظاهر جامع
در آمد شخصی را دیدم که جثیم او مشقوق بود از روی طول دانستم که او جنی است او مرا گفت که
من آن اصله ام که در بارحه دیدی و گفت من بسیار اولیاء را بیازمودم هیچکس را چون تو ثابت قدم نیافتم
بعضی بظاهر متغیر شدند و بعضی بباطن و تو نه بظاهر متغیر شدی نه بباطن و از من درخواست کرد که
تو توبه کنم او را توبه دادم اکنون در اسلام است **کرامت صد و ششم** از روایت امام احمد
بن صالح بن شافع حنبلی رحمة الله علیه که گفت وقتی من با شیخ عبدالقادر رضی الله عنه بودم در مدرسه
نظامیه و جماعت فقها و فقرا بسیار حاضر بودند و شیخ رضی الله عنه سخن در قضا و قدر میفرمود ناگاه یک
ماری عظیم از سقف در کنار شیخ افتاد اهل مجلس همه فرار نمودند شیخ تنها ماند پس آن مار زیر جامه در آمد در بر
وجود مبارک شیخ گذشت و سر و گریبان کشید و بر گردن میپیچید شیخ با اینهمه هم بر هیئت خود نشسته بود
و سخن در قضا و قدر میفرمود و قطع کلام نکرد بعد از ان آن مار بر زمین فرود آمد و بر دم خود بایستاد پیش
شیخ از و در سخن آمد ما هیچ کسی از ان فهم نکردیم چون آن مار برفت خلقی جمع بیامدند و از شیخ پرسیدند که آن

شمارا چه گفت و شما او را چه فرمودی شیخ گفت آن مار میگفت که بسیار اولیا را بیازمودم ولی هیچکس را چون تو ثابت قدم نیافتم من او را گفتم تو از سقف بنفتادی و من در قضا و قدر سخن میگفتم نخواستم که فعل من مناقض قول من باشد که او تعالی فرماید لما تقولون ما لا تفعلون پس تو کرمی پیش نه که قضا و قدر را میجنبانند و ساکن می گردانند - **کرامت صد و هفتم**

از روایت شریف ابو عبد الله محمد بن خضر بن عبد الله حسینی موصلی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از پدر خود که میگفت سیزده سال شیخ عبد القادر رضی الله عنه را خدمت کردم هرگز ندیدم که دو پا بر نشستی یا غلط و خوی بیرون انداخت و هرگز برای هیچ یکی از عظما بر نخواست و بر در هیچ صاحب حشمتی نرفت و بر بساط او نشستی و از طعام او نخوردی مگر یکبار و جلوس با ملوک و بر بساط ایشان را از عقوبات معجله تصور کردی و چون خلیفه یا وزیری یا صاحب جاهی دیگر بر و بیامدی و او نشسته بودی پس برخاستی و اندرون خانه رفتی پس بیرون آمدی تا قیام برای ایشان نباشد و با ایشان در کلام درشت گفتی و در نصیحت مبالغت کردی و ایشان دست او میبوسیدند و پیش او تواضع تمام می نشستند و چون بر خلیفه خواستی که چیزی بنویسد همچنین بنشستی که عبد القادر ترا چنین می فرماید و فرمان او بر تو نافذ است و امر ترا قدوه است و بر تو حجت چون خلیفه بنشسته شیخ دیدی بوسیدی و گفتی شیخ راست می فرماید - **کرامت صد و هشتم** از روایت ابو شریف عبد الله محمد بن خضر امذکور رحمة الله علیه که میگفت از شیخ عبد القادر رضی الله عنه می شنیدم که میفرمود در بدایت احوال من واردی میشد و من در سیاحت بوده ام و با ان احوال مقاومت می کردم تا آنکه مالک شدم و احیانا از وجود غائب میگشتم و می دیدم و نمیدانستم که کجا ام چون آن احوال برفتی خود را در مکانی می یافتم دور تر از مقامی که بوده ام و یکبار در خرابات بغداد بر من حالی آورد شد ساعتی دیدم و مرا از ان خبر نبود و چون بخود باز آمدم خود را در بلاد تستر یافتم و میان بغداد و آنمقام دوازده روز راه بود من در کار خود متفکر بودم ناگاه عورتی را دیدم که مرا میگوید چه عجب میکنی تو آخر شیخ محی الدین سید عبد القادر نیستی و هم را وی بیحکایت از وساعا ابو عبد الرحیم عسکر بن عبد الرحیم نفیبنی است رحمة الله علیه **کرامت صد و نهم**

از روایت شیخ ابو عمر صریفینی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از شیخ عبد القادر رضی الله عنه که میگفت من شب
و روز در بدایت حال در خرابه می بودم و در بغداد و بیابان می آمدم شیاطین با من صفوف صفوف
سوار و پیاده با انواع اسلحه و از عجم صور مقابل میشدند و آتش می انداختند در دل خود تشتی می یافتم
که اصلا در و تغییر نبودی و از باطن خود ندا می شنیدم قم الیهم یا عبد القادر فقد ثبتناک و
ایدناک بنصرنا آنشیان چیستند بمجرد نهضت تو در هزیمت خواهند شد چنانکه این حکایت در
بیان شدة مجاهده آنحضرت سابق مرقوم یافته کرامت صد و دهم از روایت ابو الحسن علی
بن یحیی بن ابی القاسم ازجی و ابو الحسن علی بن عبد الله ابهری و ابو محمد رجب داری و ابو علی حسن
جوزانی و ابو محمد سالم بن علی و دیاطی با سانید متصله که گفتند شیخ عبد القادر و شیخ ابو بکر بن حامی هر دو
از اصحاب احوال سینه بودند شیخ عبد القادر رضی الله عنه مر ابو بکر را میگفت که شریعت مطهره از
تو شکایت میکند بر من یعنی شیخ از بعضی چیزها او را منع می کرد و باز نمی ماند تا آنکه وقتی شیخ در
جامع رصافه در آمد ابو بکر را انجا دید دست مبارک بر سینه او فرود آورد و فرمود که بکشم ابا بکر را بیرون میآید
او را از بغداد در حال جمیع احوال و معاملات خود ابو بکر کم کرد و منازلات او متواری شد و از بغداد در قرف
رفت و هر وقت که قصد بغداد کردی بر روی افتادی و اگر کسی برداشتی تا در بغداد آوردی و بر روی می افتاد
مادر ابو بکر گریه کنان بر شیخ رفت و از حال مجرخود بر و شکایت کرد که من قدرت رفتن ندارم و از روی ملاقات دیرسیا
است چکنم شیخ فرمود او را اذن کردم تا از قرف فرود زمین شده و در بغداد آید و با تو سخن گوید از در ورن
چاهی که در خانه تو است بعد ازان هر هفته ابو بکر از قرف فرود زمین شده در ان چاه آمدی و با مادر خود
جمع شدی و شیخ محمد بن مسافر تقنیب البان را برای شفاعت بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه فرستاد
شیخ او را وعده بخیر کرد و میان شیخ مظفر و شیخ حماد و شیخ ابو بکر رحیم الله انس و مودت بسیار بود حضرت
عزت را در خواب دید فرمان شد ای مظفر چه آرزو داری گفت یا رب رجال ابو بکر فرمان شد این آرزو
مر ترا است و حضرت ولی من در دنیا و آخرت شیخ عبد القادر برد و بگوی میگوید پروردگار تو به
نشانی آنکه من خواستم ملایکه نازل کنم بر خلق تو شفاعت کردی شفاعت تو قبول کردم و به نشانی آنکه

درخواست کردی هرکه مرا دیده است از مومنان بروی رحمت کنی بخود و خود عام گردانی بروی نفس
خود همچنان کردم اکنون من از ابوبکر خوشنود شدم تو هم خوشنود شو بعد ازان پیغامبر خدا صلی الله علیه
وآله وسلم را در خواب دیدم که فرمود ندای مظفر قل لنائبی فی الارض ووارثی عبد القادر الخ
یعنی بگو مر نائب مرا در زمین و وارث من که عبد القادر است که می گوید مرترا جد تو که رد حال ابوبکر بکن بر و
از انکه تو در غضب نشستی بر و مگر از بهر شریعت من و من اکنون او را بنشستم چون مظفر ازان واقعه فارغ
شد قصد ابوبکر کرد تا او را بشارت دهد تو ابوبکر خود آنزمان مکاشف شده بود بهر چیه او در واقعه دید پس
ایشان هر دو در میان راه ملاقات کردند بر شیخ الثقلین شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدند شیخ فرمود
ای مظفر بلغ رسالتک هر چه او دران واقعه دیده گفت چیزی که فراموش کرد شیخ آن را یاد دهانید بعد ازان
ابوبکر را از انچه شیخ منع کرد باز آمد شیخ او را در کنار گرفت و با سینه مبارک خود ضم کرد در حال انچه گم کرده بود
باز یافت مع اشیاء زاید ابوبکر را پرسیدند که تو بر ما در چگونه میآمدی گفت مرا برمی داشتند و از فرود
زمین تا آن چاه می آوردند پس من باد اله جمع میشدم باز برسید آشتند همه را بمقام بردند کرامت
صد و یازدهم از روایت شیخ ابو الحسن علی بن یحیی بن ابو القاسم ازجی مذکور و ابو الحسن علی
بن عبد الله ابهری مذکور و ابو رجب داری مذکور و ابو علی حسن جوزانی مذکور و ابو محمد سالم بن علی و میان
مذکور که باسانید متصله گفتند و شیخ عباد مذکور وقتی گفته بود که من بعد وفات شیخ عبد القادر رضی الله
عنه وارث حال او شوم پس شیخ دست او گرفت و فرمود ای عباد انچه تو بدان میل میکنی وارزوی
داری از تو دور اندختم و لشکر هجران را گفتم تا بر تو بتازند و هر دو دست را بر هم زد و جمیع احوال او سلب
کرد و او از معاملات و منازلات خود باز ماند مدتی برین نوع بود تا انکه شیخ جمیل بدوی را شبی
در خلوت حالی وارد شد که او دران مغلوب گشت و نوری لطیف شدید الاشراق را دید که
بدان می شنید و میدید و ادراک میکرد بعد ازان رو سوی او را بسوی حضرت در عالم ملکوت بردند تا انکه
رسید بمجلسی که دران جماعتی از مشایخ خاص بودند بعضی را می شناخت و بعضی را نمی شناخت
بعد ازان بران جماعت نسیمی بوزید که هر یکی از بوی آن مست شدند - وقیل هذا من

طیب مقام الشیخ عبد القادر رضی الله عنه و در گوش او ندا کرده اند که هذا اعلا لا ندرک بوصف محجوب پس از باطن خود شنیدند ناطقی را که سخن میکرد و می گفت یا رب السالک اخی عباداً ندای شنیدند که روحال او نکنند مگر کسی که از و سلب کرده است پس شیخ جمیل بدوی در تشبریت آمد و بر شیخ عبد القادر رفت شیخ فرمود ای جمیل تو عباد را دوست میداری گفت نعم فرمود او را بر من بیار همچنان کرد شیخ فرمود ای عباد در کفارت آن برابر حاجیان بروید آن وقت خروج قافله بغداد بود روان شد چون بقیدنام موضعی است رسید آنجا درختی را دید از و بغره بزد و در رقص شد و از خود بیخبر گشت و از مسامهای او خون روان شد تا آنکه بپای رسید بعد ازان بخود باز آمد و جمیع احوال خود باز یافت و مثله و معه در آن وقت شیخ عبد القادر با جمیل بدوی گفت حق تعالی روحال عباد کرد بر و این زمان بر قید و مثله معه و من قسم یاد کرده بودم که روحال او نکنم تا آنکه در خون هجران نلغلتم و امروز او در خون هجر خوض کرد گویند عباد همچنان برابر حجاج میرفت ناگاه طائفه عرب پیدا شدند و عباد چون کاری نخواستی بانگ بر زدی در حال آن کار بشدی برای هزیمت عرب بانگ بر آورد هم بعباد بازگشت هم بر جای خود جان بداد و موت او مشهور شد میان حاج در قید جا نجا بیش دفن کرده اند و آن روز شیخ عبد القادر رضی الله عنه مر شیخ جمیل بدوی را از موت عباد خبر کرد و بعد این واقعه فرمود که دو نفر با من منازعت کردند در حال هر دو را در حضرت حق تعالی گردن زدند

کرامت صد و دوازدهم از روایت ابو عبد الله محمد بن خضر الحسینی موصلی رحمة الله علیه که او گفت شنیدم از والد خود که میگفت که سیزده سال خدمت شیخ عبد القادر کردم بسیار خوارق و کرامات او معاینه دیدم یکی از ان این بود که چون اطبا از دوا و مریض عاجز می شدند مردمی او را بر شیخ می بردند شیخ دست مبارک بر و فرود آوردی و دعا کردی در حال صحت یافتی و یکبار یکی را از اقربا امام مستنجد بالله که شکم او سخت بر آمده بود بر شیخ آوردند دست مبارک بر شکم او فرود آوردند در حال فرو نشست گویا که چیزی نبود و قتی **ابو المعالی احمد بن** مظفر بن بغدادی حنبلی بر شیخ آمد و گفت پسر من پانزده ساله است که تب از و نمیرود و اعضا

او کر نشده است شیخ فرمود که برو و در گوش او بگوای ام ملدم شیخ عبد القادر ترا می گوید که از پسر من
بر و بسوی حله راوی گوید پس رفتم همچنان کردم که شیخ فرموده بود بعد ازان او را آن تب
اصلا نیامد و خبر رسید که پیشتری اهل حله تب زده شدند و وقتی **ابو حفص عمر** بن صالح حدادی
ناقه را بر شیخ آورد و گفت من میخواهم که در حج روان شوم و این ناقه بغایت مانده شده است و خبر
این ندارم چکنم شیخ آن ناقه را بپای مبارک خود زد و دست بر ناصیه او فرود آورد چنان برومند
شد که بر جمیع رواحل دیگر سبقت کردن گرفت و وقتی شیخ **ابو الحسن علی احمد** بن وهب
ازجی مریض شد شیخ بعیادت او آمد در خانه او راعی بود و ان نوعی است از مجلس کبوتر و قمری گفت
یا سیدی این راعی شش ماه است که بیضه نمی آرد و این قمری نه ماه است که او از نمیکند پس
شیخ راعی را گفت **متع مالک** یعنی فایده ده مالک را و قمری را فرمود **سبح خالقک**
تا آنکه ببرد **راوی میگوید** که در تاریخ سنه ستین و خمسمایه شیخ مرا گفت ای خضر در موصل برو که
در اینجا تو فرزندان اولین پسری است نام او محمد مردی بغدادی اعمی نام او علی در هفت ماه او را
تلقین قران کند و او در هفت سالگی قران تمام یاد گیرد و ترا نود و چهار سال حیات باشد و بچاهی
و هفت روز و سمع و بصر و قوت تو برقرار بود و در اول از جهان سفر کنی ابو عبد الله گوید والد من
در موصل سکونت کرد اسمه محمد و در ستهل صفر من متولد شدم و انچه شیخ فرموده بود تمام بعینه نه
زیاده و نه کم همچنان واقع شد رضی الله عنه **کرامت صد و سیزدهم** از روایت شیخ ابو البقا
محمد بن ازهر مریفینی رحمة الله علیه که گفت مدتی از حضرت حق سبحانه درخواست می کردم که از مردان
غیب کسی را ببینم تا آنکه شبی در واقعه دیدم که زیارت قبر امام احمد حنبل رحمة الله علیه میکنم نزدیک قبر وی
مردی است هم در خواب در دلم بگذشت که او از مردان غیب است بیدار شدم نزدیک قبر امام
احمد بن حنبل رفتم آن مرد را که در خواب دیده بودم بعینه نزدیک قبر یافتم چون او بیرون آمد دنبال
او شدم و میرفتم تا آنکه بدجله رسید هر دو طرف دجله بهم آمد مقدار یک گام شد عبور کردیم دوم کنار رفت
او را سوال کردم و سوگند دادم که بایستد بایستاد و پرسیدم مذهب تو چیست گفت حنیف و مسلم

وما انا من المشرکین دانستیم که حنفی مذهب است گفتم بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه بروم و این
بگویم همچنان کردم در مدرسه شیخ رفتم و بر در ایستادم شیخ در باز نکرد و از درون آواز داد و گفت
ای محمد در نیزمان در مشرق و مغرب هیچ ولی حنفی مذهب نیست جز او **کرامت صد و**
چهار و هم از روایت شیخ بقا رحمة الله علیه که گفت وقتی مردی پیر با او جوان بر شیخ عبد القادر
رضی الله عنه آمدند و پیر گفت مر شیخ را که برای این دعا کن که این پسر منست و در واقع پسر او نبود
بل کان علی سیرة غیر صالحة پس شیخ در غضب شد و گفت کار شما با من بدینجا رسید بکمال
خشم درون خانه رفت و در حال از غضب شیخ در اطراف بغداد آتش گرفت اگر از یک محل فرو می نشست
از محل دیگر بر می خاست راوی شیخ بقا می گوید دیدم از آسمان بلاها نازل شد بر بغداد همچو قطع غمام بسبب
غضب شیخ در حال که شیخ در آمد دیدم که هنوز در غضب است رفتم در گوشه نشستم میگفتم یا سید
بر خلق رحمت کن هلاک شدند تا آنکه غضب فرو نشست در حال دیدم که آن بلاها دفع شد و آتش
هم فرو نشست **کرامت صد و پانزدهم** از روایت عمر بزار رحمة الله علیه که گفت پانزدهم ماه
جمادی الاخر سنه خمسین و خمسمایه روز جمعه بر ابر شیخ عبد القادر بسوی مسجد جامع بیرون آمدم دیدم
که هیچکس شیخ را سلام نگفت در دل خود گذرانیدم یا عجبا در هر جمعه از ازدحام خلق بدشواری بشیخ میرسیدیم
هنوز این خطره تمام نشده بود که شیخ نظر بسوی من کرد و تبسم فرمود در حال چندان هجوم شد بر شیخ که
من از دور افتادم در دل خود گفتم آن حال بهتر بود ازین شیخ روی سوی من کرد و فرمود ای عمر
نمیدانی که دلهای خلق بدست ماست اگر نخواهم باز دارم از خود و اگر خواهم متوجه گردانم بخود **کرامت**
صد و شانزدهم از روایت شیخ ابو الحسن بن ابو طاهر بن غیلان انصاری نزیل مصر رحمة الله علیه که
گفت یکبار از حج باز گشتم بباری و در بغداد آمدم و پیش ازان وقتی ندیده بودم بر باچیزی نبود مگر یک مگس
ران آنرا فرو نخیتم و بر نج نمیخریدیم خوردیم هیچ سیر نشدیم آمدیم در مجلس شیخ عبد القادر رضی الله عنه در حال
قطع کلام کرد و فرمود که دو مسکین غریب از حجاز آمدند و با ایشان نبود چیزی مگر یک مگس ران آنرا فرو نخیتند
بر نج خریده خوردند اما هیچ سیر نشدند و در تعجب شدیم چون فارغ شد فرمود نامایده فرا نگذند من با یار خود

گفتم پنهان که توچه آرزو داری گفتم کشک بادرآج وشهد آرزو دارم شیخ مرخادم را فرمود تا کشک بادرآج و شهد موجود کند همچنان کردند فرمود پیش این دو مرد غریب بنه خادم کشک پیش من نهاد و شهد پیش یار من شیخ گفت خادم را منقلب بگردان تا مصیبت بانبی راوی گوید مرا طاقت نماند فریاد برآوردم و سوی شیخ دویدم فرمود اهلا و سهلا بواعظ الدیار المصریة گفتم ما سیدی من فاتحه درست خواندن نمیدانم فرمود مرا همچنین گفته اند که آن پیر تو گوید واقعی بعد ازان من بر شیخ بتعلم مشغول شدم حق تعالی مرا یکسال چندان علم بر من گشاد که بر دیگری در بیست سال نگشاد پس در بغداد وعظ گفتم بعد ازان از شیخ اذن خواستم برای سفر مصر فرمود چون در دمشق رسی طائفه غزا ساخته شده اند برای آنکه تا مصر را بگیرند ایشان را بگو این بار آنچه مقصود شما است از مصر حاصل نخواهد شد ولیکن بار دیگر که در مصر در ائید آن را مالک شوید چون در دمشق آمدم طائفه غذار آن بگفتم ایشان از من قبول نکردند من در مصر در آمدم دیدم خلیفه ساخته میشود برای طائفه اغذ خلیفه را گفتم با کی مینست ایشان خائب و خاسر خواهند شد شما مظفر و منصور باز خواهند گشت چون طائفه اغذ در مصر آمدند شکست خورده باز گشتند خلیفه مرا ازین سخن برکشید و مرحمت کرد و همنشین خود گردانید و بر اسرار خود اطلاع داد چون طائفه غذ دوم بار باز آمدند و مصر را مالک شدند مرا التعظیم بسیار کردند بسبب این یک سخن که در دمشق با ایشان گفته بودم و مرا از هر دو طرف یک لک و پنجاه هزار دینار حاصل شد بیک سخن شیخ عبد القادر رضی الله عنه که مرا گفته بود

کرامت صد و هفدهم از روایت شیخ ابو سعید عبد الله بن احمد بغدادی رحمة الله علیه که گفت وقتی عجوزه من فاطمه نام بالا ربام خانه برآمد و او موازنه شانزده ساله بود از بالای بام غائب شد بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدم و قصه حال باز نمودم فرمود امشب در خرابات کرخ برو و در زمین دایره بکش وقت کشیدن دایره بگو بسم الله علی نیت عبد القادر و تو در ون آن دایره بنشین چون شب سخت تاریک شد طوائف جن بر تو خواهند گذشت بصور مختلفه تو هیچ خوف مکنی وقتیکه پادشاه ایشان با لشکر خویش بگذرد و ازان دایره از تو باز پرسد بگوی شیخ عبد القادر مرا بر تو فرستاده است و قصه دختر خود با او باز بگوی راوی مذکور گوید همچنان کردم جنیان طائفه

بصور مختلفه مزعجه المنظر میگذشتند و هیچ یکی نمیتوانست که نزدیک دایره آید تا آنکه بادشاه ایشان برابر سوار و پیش او جماعتی از جنیان پیدا شد مقابل دایره بایستاد و بایستاد و مرا پرسید حاجت تو چیست گفتم شیخ مرا بر تو فرستاده است و حال از اسب فرود آمد و زمین بوسید خارج دایره بنشست و گفت برای چه فرستاده است خبر غائب شدن عجوزه با او گفتم فرمود تا آن دیو که آن دختر را برده است حاضر کنند و حال آن مادر با آن عجوزه حاضر آوردند و گفتند که این از دیوان چین است آن دیو را گفت ترا چه باعث شد که آن عجوزه را از رکاب قطب بربودی گفت این دختر مرا بغایت خوش آمد و در دل من جایی کرد فرمود تا آن مار را گردن بزنند و عجوزه مرا تسلیم کرد گفتم مثل تو فرمان بردار تر مرا مر شیخ را ندیدم گفت ما چگونه مطیع او نباشیم که چون او از خانه خود نظر بجمیع افضاء عالم میکند و از هیبت او همه دار فرار میشوند و چون حق تعالی او را امامت قطب میکند او را ممکن میگرداند بر جن و انس **کرامت صد و هجدهم** از روایت شیخ ابو سعید مذکور رحمة الله علیه که گفت وقتی مردی از اصبهان بر شیخ آمد رضی الله عنه و گفت مرا زوجه است او را صرع می آید و جمیع اهل غرایم یعنی افسونگران در کار او درمانده شیخ فرمود آن دیو است از دیوان وادی سرندیب نام او عباس اگر بار دگر زوجه تو مصروع شود در گوش او بگو که ای عباس شیخ عبد القادر که مقیم بغداد است می فرماید که باز نیائی و اگر باز میآئی هلاک خواهی شد پس آن مرد برفت و همچنان به کرد که شیخ فرموده بود بعد ده سال آن مرد را دیدم و از حال زوجه او پرسیدم گفت او را بعد ازان صرع نیامد تا این زمان و هم وی گوید چهل سال در حیات شیخ عبد القادر رضی الله عنه هیچکس را در بغداد صرع نیامد **کرامت صد و نوزدهم** از روایت شریف ابو العباس بن شیخ ابو عبد الله محمد بن ابو الغنایم حسینی رحمة الله علیه که گفت شنیدم از والد خود که میگفت وقتی شیخ علی بن الهیتی قصد زیارت شیخ عبد القادر رضی الله عنه کرد من برابر او دم چون بدهلیز رسیدیم دیدیم جوانی بر آستانه بر روی افتاده است شیخ علی بن الهیتی را گفت پیش شیخ شفاعت من کنی شیخ فرمود او را بنجنبانید پس شیخ علی بیرون آمد و آن جوان گفت که شیخ شفاعت قبول کرد در حال جوان برخاست و از در بجهید و هم بیرون آمد و در هوا شد و ما میدیدیم پس ما باز بر شیخ رفتیم و پرسیدیم که این چه بود شیخ گفت او در هوا

میگذشت و در دل خود میگفت که در بغداد هیچ مردی نیست ازین سبب حال او سبک کردم
و اگر شیخ علی شفاعت او نکردی بحال او بد و باز نمی کردم **کرامت صد و بستم** از روایت راوی
مذکور رحمة الله علیه که گفت در شب شنبه نهم ماه ازربیع الاخر سنه اثنی و خمسین و خمسمایه بین العرب
والعشا در بالاخانهٔ بام مدرسه خلوت کرده بودم و هوا صیف بود شیخ قدام من مستقبل قبله نشسته بود ناگاه مردی
را دیدم که چون تیر در هوا می گذشت بر سر عمامه لطیف و دنباله او میان دو کتف بغایت ملیح و جامهای
نیک سفید پوشیده و در میان فوطه بسته چون نزدیک سمت سر مبارک شیخ رسید در حال چنانکه عقاب
بر صید افتد فرود آمد و سلام گفت و پیش شیخ نشست باز در هوا شد و برفت از شیخ پرسیدم که
این مرد که بود فرمود از مردان غیب است که در عالم سیر دارند رحمة الله علیهم **کرامت**
صد و بیست و یکم هم از روایت راوی مذکور که میگفت وقتی در ماه محرم سنه تسع و خمسین و خمسمایه
در رواق رباط شیخ در حلبه موازنه سی صد نفر زیارت آمدند شیخ بتجمیل از اندرون خانه بیرون آمد و گفت
مرا لیشان را که زود از انجا بیرون آیید چون همچنین آنجا نماند در حال آن سقف بفتاد و ایشان سالم
ماندند شیخ فرمود من در درون خانه بودم مرا گفتند که این سقف همین زمان خواهد افتاد فاشفقت علیکم
کرامت صد و بیست و دوم از روایت شیخ ابو الحسن بغدادی رحمة الله علیه که گفت روزی
چند بخدمت شیخ عبد القادر رضی الله عنه چیزی میخواندم و شب بیدار می بودم منتظر آنکه اگر او را چیزی
حاجت شود خدمت کنم تا آنکه شبی شیخ از خانه بیرون آمد در ماه صفر سنه ثلاث و خمسین و خمسمایه ابریق
پیش آوردم نشست و قصد باب مدرسه کرد در حال در بگشادند شیخ بیرون آمد من در عقب او در دل
خود میگویم که شیخ مرا نمیداند که من برابر امم تا آنکه بدر دروازه بغداد رسیدند دروازه نیز در حال بگشادند
شیخ بیرون آمد و من در دنبال او باز دروازه همچنان بسته شد که اول بود شیخ قدری رفت ناگاه شهری را
دیدم که از انی شناسم پس شیخ دران شهر در مقامی در آمد که مشابه رباط بود دران شش نفر بودند در
حال ایشان بسلام شیخ مبادرت کردند و من در گوشه ستونی ایستاده ماندم از گوشه آن مقام شنیدم
که ناله بر می آید بعد ساعتی آن ناله ساکن شد و مردی دران گوشه در آمد و شخصی را در کفن خود بر گرفت

بیرون آورد و بعد ازان مردی دیگر مکشوف الراس طویل الشارب در آمد و پیش شیخ بنشست
شیخ بعد تلقین کلمه شهادت قصر شعر راس و شارب او کرد و طاقیه بر سر نهاد و محمد نام کرد و فرمود ان
آن شش نفر را که این بدل است ازان بیت ایشان گفتند سمعنا و اطعنا پس شیخ از انجا بیرون
آمد و من در عقب اندکی رفتم ناگاه بر دروازه بلند اودر سیدیم و رحال گشاده شد بر و زمد بر سیدیم
ایم گشاده شد شیخ اندرون خانه رفت چون بامداد شد بر عادت قدیم پیش شیخ برای خواندن نشستیم
از هیبت نمی توانم که بخوانم فرمود الفیر زند بخوان گفتم یا سیدی انچه از شب دیدم بر من بیان کن فرمود اسرار
نهاد ند بود و آن شش نفر ابدال و نجبا بودند اما آنصاحب این هفتم نفر مریض بود چون وفات او نزدیک شد
من بسر او حاضر شدم و آمد مردی که او را بر کتف گرفت خواجه خضر علیه السلام بود تا بجهیز و تکفین او کند اما آمد
که او را کلمه شهادت تلقین کردم از اهل قسطنطنیه نصرانی بود و من مامور شدم تا او را بجای میت نصب کنم
خواجه خضر او را بیاورد و او پیش من مسلمان شد و این زمان میان ایشان است راوی می گوید شیخ مرا
منع کرد که در حیات من این واقعه با کسی نگوی کرامت صد و بست و سیوم از روایت
شیخ ابو حفص عمر کیمانی رحمة الله علیه که گفت وقتی من در خلوت بودم ناگاه دیوار بشکافت و شخصی کریه منظر
در آمد گفتم تو کیستی گفت ابلیس آمده ام تا ترا نصیحت کنم گفتم نصیحت تو چیست گفت جلسه مراقبه ترا
بیاموزم فجلس القرصاء و راسه منکس یعنی زانها بر شکم چسپانید و دستها بر ساق نهاد و سر فرو
کرد چون بامداد شد بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه در آمدم مصافحه کردم پیش از انکه چیزی بگویم دست من بگرفت
و فرمود ایعمر صدقک و هو کذوب راست گفت ترا حال انکه او کاذب ترا است بعد ازین از و هیچ چیز
که نشنوی باور نکنی شیخ ابو الحسن میگوید که جلسه شیخ عمر بعد ازان چهل سال هم بران نوع بود رضی الله عنه کرامت
صد و بست و چهارم از روایت دو شیخ یکی شیخ ابو عمرو عثمان مرزنفی دوم شیخ ابو محمد عبد الحق حریمی که گفتند وقتی
با پیش شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه بودیم در مدرسه او در شب سیوم از ماه مضان سنه خمس و خمسین و خمسمایه پس شیخ
در خواست و وضو کرد و دو رکعت نماز بگذارد چون سلام نماز باز داد یک نعره با هیبت بلند بر آورد و قبقاب را یعنی نعلین چوبین
در هوا پرتاب کرد تا انکه از نظر ما آن قبقاب ناپدید شد باز نعره دیگر بزد دوم قبقاب را نیز در هوا پرتاب کرد چنانکه آنهم از نظر ما غایب شد

بعد ازان شیخ بنشست هیچکس را مجال آن نشد که از شیخ بپرسد که این چه بود بعد بست و سه روز قافله از بلاد عجم بیامد و گفتند ما را نذری برای شیخ است شیخ فرمود که بستانید ایشان یکمن حریر تسلیم کردند و جامهای مقدار انرا قبا ساختند شیخ گفتیم این قباب بر شما از کجا است گفتند ما می رفتیم روز شنبه سوم از صفر ناگاه عرب بیرون آمدند باد و صد نفر ما را نصیب کردند و بعضی را بکشتند و تمام اموال ما را بغارت بردند و در یک وادی آمدند و اموال قسمت میکردند ما گفتیم کاشکی شیخ عبد القادر رضی الله عنه را درین وقت یاد می کردیم و در دل می آوردیم و در حال برای شیخ نذر کردیم همدرین بوده ایم که نعره عظیم شنیدیم که هیبت آن تمام وادی را در گرفت و دیدیم ایشان یکبخت منهزم و عاجز گشته بر ما آمدند گمان بردیم که طائفه دیگر از عرب بر ایشان تاخت گفتند بیائید و مال خود گردارید و ببندید ما را چه مصیبت رسید رفتیم دیدیم که هر دو مقدم ایشان مرده افتاده اند و آن هر دو قبا بهمچنان با آب تر نزدیک ایشان پس ما قهار ما ایشان بما باز دادند و گفتند ان لهذا الامر نبأ عظیما کرامت صد و بست و پنجم از روایت ابو الحسن علی بن عبد الله بن ابی بکر ابهری بغدادی و ابو محمد عبد الواحد بن صالح بن یحیی قریشی بغدادی و شیخ امام ابو عبد الله محمد بن شیخ ابو اسحاق ابراهیم عبد الواحد قرشی با سانید متصله که گفتند وقتی صورتی بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمد و پسر خود را برابر آورد و گفت ای شیخ دل این فرزند من بمحبت تو شده است و همیشه مستعد تو می باشد من از تو خود باز آمدم لله عز و جل تو او را قبول کن شیخ پسر او را قبول کرد و مجاهده فرمود و سلوک طریق سلف روزی مادر آن جوان بر او آمده بود دید نیک بخیبت و نزار گشته و رنگ و روی او زرد شده از اثر جوع و بیداری و بقرص جوین قناعت کرده بعد ازان بر شیخ رفت دید دجاجه مسلوقه تناول میکنند و استخوان در افندی پیش شیخ نهاده گفت یا سیدی تو دجاجه میخوری و پسر من نان جوین شیخ دست مبارک بران عظام نهاد گفت قومی باذن الله الذی یحیی العظام وهی رمیم در حال آن دجاجه زنده شد و بایستاد و بانگ کرد شیخ آنعورت را گفت چون پسر تو اینچنین شود پس بخورد هر چه خواهد کرامت صد و بست و ششم از روایت ابو الحسن علی بن عبد الله المذکور رحمة الله علیه که گفت وقتی دیگر بر مجلس شیخ در هوا طیلسانی بگذشت باد سخت بود آن طیلسان از بالای بغایت کریه و منکر میکرد و حاضران را

راستش شد شیخ گفت یا ویخ خذی راس هذا العدو در حال سران علیوا از جدا افتاد و
تن او جدا شد شیخ از بالا منبر فرود آمد و آن خلیوا را بیک دست گرفت و دوم دست بران فرود
آورد و گفت بسم الله الرحمن الرحیم یا ایها و در حال زنده شد و پرنده در هوا رفت و خلق میدید کرامت
صد و بیست و هفتم از روایت ابو محمد رجب بن ابو منصور رازی و ابو زید عبد الرحمن بن هبالم
قریشی و ابو عبد الله محمد بن عباد الانصاری باسانید متصله که گفتند وقتی ابو غالب فضل بن اسماعیل
بغدادی تاجر بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمد و گفت یا سیدی جد تو محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
فرموده است من دعی فلیجب و من التماس دارم که در منزل من کرم کنی و بیای شیخ فرمود اگر اذن
شود بیایم ساعتی مطرق شد پس گفت نعم و بر اشتر سوار شد شیخ علی بن الهیتی رکاب راست گرفت و من
چپ را و در آن شدیم در خانه ابو غالب رفتیم دیدیم که جمیع مشایخ و علماء و اعیان بغداد آنجا حاضر شده
اند بعد ازان مایده طعام فراز کردند و دران اجناس اطعمه بود از حلو و حامض و یک سبدی بزرگ مهر
کرده و نفیر داشتند و در آخر مایده نهادند و ابو غالب صدای طعام در داد شیخ در مراقبه شد نه طعام خورد
و نه اذن کرد از هیبت شیخ تمام اهل مجلس بر جای خود ماندند و هیچکس را مجال حرکت نبود کان علی رؤسهم
الطیر راوی میگوید بعد ازان شیخ اشارت بمن کرد و شیخ علی بن الهیتی کرد که این سبد را بیار پدر ما هر دو
رفتیم آن سبد را برداشتیم دیدیم گران است و بر شیخ آوردیم و در پیش او نهادیم ما را فرمود که بگشائید گشادیم
چه بینیم دران سبد کودکیست مر ابو غالب را که مقعد مجذوم و مفلوج پس شیخ آن کودک را گفت قم
باذن الله تعالی در حال آن کودک برخاست و روان شد و دوید و صحت یافت حاضران مجلس همه این
مشاهده کردند فریاد برآوردند و در مجلس شور برخاست شیخ در غلبات آن بیرون آمد و برفت و
چیزی از طعام نخورد راوی مذکور گوید من بر شیخ ابو سعید قیلوی رفتم و این قصه تمام گفتم فرمود الشیخ
عبد القادر سنزی الاکمه و الابرص و یحیی الموتی باذن الله کرامت صد و بیست و هشتم
از روایت راوی مذکور شیخ ابو محمد رجب ابو المنصور رحمة الله علیه که گفت وقتی دیگر تاریخ سنه ست
و خمسین و خمسمایه بماعتی از رفاض در مجلس شیخ آمدند و دو قفه مختوم بیاوردند و شیخ را گفتند که

درین دو قفه بیست شیخ از بالای منبر فرود آمد و دست بر یک قفه نهاد و فرمود که درین کودکیست
مقعد و پسر خود قطب الآفاق سید عبد الرزاق را فرمود تا باز کند چون باز کردند در آن قفه کودک
مقعد بود شیخ دست آن کودک گرفت و گفت قم در حال آن کودک برخاست و روان شد و دست
مبارک بر دوم قفه نهاد فرمود درین کودکیست معانی و پسر خود عبد الرزاق را گفت تا باز کند چون باز
کردند دیدند کودکیست ازان برخاست و روان شد شیخ ماضیه او گرفت و گفت اقعد ای خضر مقعد
در حال آن کودک مقعد شد الیشان همه از فضل توبه کردند و آن روز سیزده نفر از اهل مجلس وفات یافتند

کرامت صد و بیست و نهم از روایت شیخ ابو عبد الله محمد بن شیخ ابو العباس خضر بن عبد الله
بن یحیی حسینی موصلی میگفت شبی در مدرسه شیخ خود شیخ عبد القادر رضی الله عنه در بغداد با امام مستنجد بالله
ابو المظفر یوسف رحمة الله علیه بر شیخ آمد و سلام گفت و وصیتی التماس کرد و ده بدره مال پیش نهاد و
فرمود حاجت بنیست الحاح بسیار کرد و شیخ یک بدره را بدست راست گرفت و یکی بدست چپ
و هر دو را باهم دیگر بشپلید در حال ازان خون روان شد و گفت ای ابو المظفر از حق تعالی شرم نداری
که خونهای مردمان بر خود جمع میکنی و بدان بامن برابر میشوی در حال ابو المظفر بیهوش شد شیخ فرمود
بعزت المعبود اگر حرمت اتصال تو به پیغامبر نبودی صلی الله علیه و آله میگذاشتم تا آن خون برفتی تا خانه
تو ایضاً راوی میگوید وقتی دیگر همین با امام مستنجد بر شیخ آمد گفت میخواهم چیزی از کرامات به بینم تا دل من
قرار گیرد شیخ فرمود چه میخواهی گفت تفاح از غیب روان شود پس شیخ دست در هوا کرد
دو سیب گرفت یکی او را داد دوم بدست مبارک شکست آن سیب از درون نهایت سپید و بوی
او همچو بوی مشک بود دانکه مستنجد بدست خود شکست کنده بیرون آمد باکرم گفت یا شیخ
ماهذا شیخ فرمود دست ظلم بدان سبب رسیده شد و کرم افتاد **کرامت صد و سی ام**
از روایت شیخ ابو الحسن علی ابراهیم بن اسماعیل واسطی رحمة الله علیه بسند متصله و از شریف ابو العباس احمد
بن محمد ادهمی بغدادی نیز بسند متصله که گفتند وقتی شیخ عبد القادر رضی الله عنه بالای منبر میفرمود که بست و
پنجسال بقدم تجرید در سیاحت بودم در براری عراق و خراسان آن و لقلست او شیخ ابو المظفر بن منصور

بن مبارک واسطی المعروف بجواده رحمة الله علیه که گفت وقتی در ایام شباب بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه
در آمدم و با من کتابی بود مشتمل بر بعضی علوم فلسفه و علوم روحانیات پیش از آنکه آن کتاب را ببیند
یا از آن بپرسد فرمود ای منصور بیهوده رفیقی است این کتاب تو بر خیز آنرا بشوی نفس من نشستن آن کتاب
اصلا سماحت نکرد بسبب محبتی که مرا با آن کتاب بود برخیزی مسائل آن در ذهن من تعلق داشت عزیمت کردم
که از پیش شیخ برخیزم آن کتاب را از خانه بگذارم و باز بر شیخ بیاورم پس شیخ نظر بسوی من کرد و گفت استجب منی
تو انستم که برخیزم و فرمود این کتاب خود مرا بده و آن کتاب را قدری بگشادم بوقت دادن چه بینم همه کاغذها
سپید است و هیچ حرفی در آن نه شیخ را دادم شیخ اوراق کتاب میگرداند و میگفت این فضائل قرآن است بخط خوب
نبشته بعد ازان شیخ فرمود توبه میکنی از آنچه بزبان کردی آنچه در دل تو بود گفت نعم یا سیدی در حال هر چه مسائل آن
کتاب مرا یاد بود همه فراموش شد و از باطن منسوخ گشت گویا که وقتی در دل نگذشته بود تا این زمان

کرامت صد و سی و یکم از روایت سه شیوخ آمده یکی شیخ ابو الحسن خفاف بغدادی دوم شیخ ابو الحسن
علی بن سلیمان خبّاز سیوم شیخ جلیل ملقب بقصیر که گفتند روز چهارشنبه بست و نهم از ماه ذی الحجه سنه تسع
و عشرین و خمسمایه شیخ عبد القادر رضی الله عنه در مزارات شونیزی بزیارت رفت جماعتی کثیر از فقها و
فقرا و علما بر ابر او بودند چون نزدیک قبر **شیخ حماد دباس** رحمة الله علیه رسید و بری استاده
تا آنکه گرما سخت شد و خلقی همه در عقب او ایستاده اند بعد ازان باز گشت و اثر سرور در بشره مبارک او
ظاهر بود از سبب طول قیام او باز پرسیدند فرمود که روز جمعه پانزدهم ماه شعبان سنه تسع و تسعین و اربعمائه
با شیخ حماد رحمة الله علیه و اصحاب او از بغداد بیرون آمدم تا نماز جمعه در مسجد جامع رصافه بگذاریم چون نزدیک
نهر دبان نهر رسیدیم شیخ مرا بپهلوی خود جای کرد و در آب انداخت هوا زمستان بود و در غایت سردی گفتم لیتم الله
اغتسل الجمعة و در همین جبه صوف بود و آستین اجزاء کتاب دست برداشتم تا آن اجزاء تر نشوند شیخ و اصحاب
او مرا همچنان بگذاشتند و رفتند از آب بیرون آمدم و جبه را بپوشیدم و در پی ایشان روان شدم و از ان سرما سخت
اندوه در رسید اصحاب شیخ میل من کردند شیخ ایشان را منع کرد و فرمود دست او را اندوه رسانید تا بیازمایم دیدم کوهی است
که از جائی جنبند من این زمان شیخ حماد را در قبر دیدم حلقه از حریر در بر و قبای زربفت بر سر و در دست اساور از

نزد و در پای او نشستن از رزد لیکن دست راست که بدان ترا ذراب انداختم اکنون ترا آنچه گفتم بگفت
پس از خدا تعالی بخواه تا آن دست بمن باز دهد مادی گوید شیخ عبد القادر رضی الله عنه میفرماید همان زمان
بایستادم و از حق تعالی درخواست کردم و پیغمبر اولیا و قبور خواهش مسالت می نمودند که حضرت حق جل و علا خواهش
من قبول کند همه آن مقام ایستاده مسالت می نمودم تا آنکه حق تعالی دست او باز بدو داد و بدان دست مرا مصافحه کرد و سر در
من بدان بود چون این خبر در بغداد شایع شد مشایخ و صوفیان بغداد و از یاران شیخ حماد جمع آمدند تا شیخ را طاعت
کنند بصدق از این مقال یعنی تحقیق است چیزی که در حق شیخ حماد فرمود و بسیار خلق با ایشان از فقرا موافقت کردند
و در مدرسه شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدند از هیبت شیخ هیچکس را مجال آن نشد که با شیخ سخن گوید شیخ خود آغاز کرد
و فرمود مرایشان را که استاد و نفر از مشایخ که بر ایشان اعتماد کلی دارید اختیار کنید تا خبر دهند شما را از صدق این مقال
پس ایشان یکی شیخ ابو یعقوب بن یوسف بن ایوب همدانی را اختیار کردند و او آن روز نوذار در بغداد آمده بود
دوم شیخ ابو محمد عبد الرحمن بن شعیب بن مسعود کردی را و او مقیم بود در بغداد و ایشان هر دو از اصحاب
کشف و خارق و ارباب احوال فاخره بودند جماعت مشایخ و فقرا گفتند برای تحقیق این خبر یک هفته مهلت
میدهم شیخ فرمود بلکه از اینجا نروید تا این معنی شما را تحقیق نشود و سر در مراقبه کرد و ایشان نیز در مراقبه
شدند از خارج مدرسه در ولشان فریاد برآوردند که شیخ یوسف پای برهنه دوان می آید چون در مدرسه
رسید گفت ایزدان حق تعالی مرا مشاهده نمود و شیخ حماد را و شیخ فرمود ای یوسف زود بشتاب و در مدرسه شیخ
عبد القادر رو در دوان جماعت فقیر از انجا که صدق الشیخ عبد القادر فیما اخبر عنی شیخ یوسف هنوز سخن تمام
نکرده بود که شیخ عبد الرحمن رسید و او هم همان تقریر کرد که شیخ یوسف کرد پس جمیع مشایخ بزانو آمدند
و باعتذار پیش شیخ عبد القادر رضی الله عنه بایستادند و مستغفر شدند رحمة الله علیهم کرامت صد و سی و دوم
از روایت شیخ ابو محمد عبد الله بطایحی رحمة الله علیه که گفت وقتی در مجلس شیخ ما شیخ عبد القادر رضی الله عنه
ابو المعالی محمد بن احمد بغدادی تاجر حاضر بود حلقه او را سخت مزاحم شده چنانکه چنین ممکن نبود و
او طاقت نماند فنظر الی الشیخ کالمستغیث پس شیخ از یکپایه منبر فرود آمد و سری همچو سر آدمی بران پایه
ظاهر شد باز از پایه دیگر فرود آمد پس کتف و سینه بران پایه ظاهر شد همچنان یکان یکان پایه شیخ

فرود آمد وصورتی عین همچو صورت شیخ ظاهر شد تا آنکه سخن همچو سخن شیخ گفتن گرفت بآوازی مثل آواز شیخ
وکسی ایشانرا نمی دید مگر او ومن شما را الله تا آنکه شیخ بیامد وسر او را بآستین یا بمندیل خود بپوشانید ابوالمعالی
خود را در صحرای وسیع یافت وآنجا جوی آب ونزدیک آن جوی درختی دید کلیدها از آستین کشید در آن
درخت آویخت وآن جامه را از آله کرد ووضو بساخت ودو رکعت نماز بگذارد وچون سلام داد شیخ آستین
یا بمندیل از سر او برداشت ابوالمعالی دید اعضای خود با آب تر وجامه زایل شده وشیخ همچنان بر سر منبر پس نشسته
ماند وهیچکس را این کیفیت نگفت کلیدها را تفحص کرد نیافت تا آنکه بعد مدتی قافله ساخته کرد وخود را بر آن لبسوی
بلاد عجم روان شد از بغداد چهارده روز راه برفتند در یک منزلی فرود آمده بودند دریچه که در آن جوی آب بود
ابوالمعالی در صحرا رفته دید که این صحرا این همین آن صحرا وآن نهر است وآن جامه بعینه موجود وکلیدها می خود را
در آن درخت آویخته یافت چون از سفر باز گشت در بغداد آمد بر شیخ رفت تا از احوال خبر کند پیش از آنکه او چیزی
بگوید شیخ گوش او گرفت وفرمود ای ابوالمعالی تا من زنده ام این را بر کسی مگوی بعد از آن ابوالمعالی ملازم خدمت
شیخ شد تا آنکه شیخ از جهان سفر کرد رضی الله عنه **کرامت صد و سی یکم** از روایت شیخ محمد صالح مغربی
دکاکی رحمة الله علیه که گفت وقتی شیخ من شیخ ابو مدین مغربی رحمة الله علیه مرا گفت ای صالح لبسوی بغداد
مسافر شو من شیخ عبد القادر بر وتا تر التعلیم تمام کند همچنان کردم ولبغداد رفتم شیخ را دریافتم با مهابتی که همچکس را
بدان مهابت ندیده بودم صد ولبست روز مرا در خلوت نشاند بعد از آن بیامد وفرمود ای صالح ببین واشارت
بجانب قبله کرد وگفت چه می بینی گفتم کعبه باز اشارت کرد بجانب مغرب که وگفت چه می بینی گفتم شیخ خود را
ابو مدین فرمود چه منجواهی لبسوی کعبه میروی یا لبسوی شیخ خود گفتم لبسوی شیخ ابو مدین فرمود بهمین کار مائیم
چنانکه آمده گفتم چنانکه آمده ام فرمود این تمام است از آن بعده گفت ای صالح فقر را نیابی تا بر مسلم وسی
نشوی که سلم آن توحید است وتوحید محو هر چیزی است که لایق شود از محدثات بعین سر گفتم یا سیدی مرا
کن تا بدین صفت موصوف شوم فنظر الی نظرة جاذبة ارادت که در دل من تمکن بود متفرق شد چنانکه
ظلمت شب بنور نهار وجمیع من تا این زمان از برکت آن یک نظر حال خود افزون می بینم **کرامت**
صد و سی چهارم از روایت شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه که گفت من وقتی با شیخ عبد القادر رضی الله عنه

بزیارت امام المسلمین امام احمد حنبل رحمة الله علیه رفتیم و شیخ بقا بن بطو همراه حضرت شیخ بود چون شیخ بر سر قبر وی بفاتحه مشغول شد دیدیم که امام موصوف از لحد خود بیرون آمد و حضرت شیخ را در کنار گرفت و خلعتی فاخره بدست خود بوشانید و گفت یا غوث فاخر وای سید من عبد القادر من در علم شریعت و حقیقت و طریقت محتاج توام و هم در علم حال و قال احتیاجی بتو دارم **کرامت صد و سی و پنجم** مولوی محمد باقر در کتاب خود از روایت شیخ ابو العباس طاهری آرد که گفت وقتی من و این جوزی نزد شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدیم در حال قاری آیتی از قرآن بر خواند حضرت شیخ بوجهی تفسیرش فرمود من این جوزی را گفتم که تو این توجیه میدانی گفت اری بعد ازان حضرت شیخ وجهی دیگر بیان فرمود من او را گفتم تو این را هم میدانی گفت اری تا یازده توجیه آنحضرت میفرمود و من او را مخاطب شدم او گفت اری میدانم بعد ازان حضرت شیخ وجوه دیگر بیان فرمود که این جوزی اقرار نمود که من این توجیهات را نمی دانم بلکه در کتابی دیدم و نه از کسی شنیدم الغرض حضرت شیخ در شرح آیت مذکور چهل تفسیر با ادله و اثقه و اسناد معتبره از احادیث صحیحه با ثبات رسانید این جوزی را طاقت نماند اگرچه علامه وقت بود و در تبحر علم آنحضرت متحیر و حیران ماند بعد ازان حضرت شیخ فرمود اکنون ما قال را می گذاریم و رجوع بحال کنیم پس در حال قرارت کلمه طیبه کردند که تمامی مجلس را وجد گرفت شوری عظیم برپا شد ابن جوزی نیز جبه خود پاره پاره کرد و از خود برفت **کرامت صد و سی و ششم** مولوی محمد باقر در کتاب خود می آرد که در لواقح شیخ شعران گفت که حضرت شیخ عبد القادر رضی الله عنه میگفت که در بدایت حال چند بار بر من چنان احوال گران بار وارد شد که من در انحال از خود بیهوش و از خودی خود بیخود می شدم که نه حرکت بماندی تنفسات نماندی و مجال حس و حرکت نبودی مردم یقین میکردند که من از دنیا رحلت کردم بعض اوقات چنان اتفاق افتاد که مرا برای غسل میت بر تخته میکردند و همه اسباب تجهیز و تدفین مهیا می نمودند در اثنا و تغسیل او تعالی شانه مرا حرکت زندگی میداد و که بارها از لحد برخواستم هو الذی یخرج الحی من المیت و هو علی کل شیئ قدیر خوانده دو گانه شکرانه ادا کردم **کرامت صد و سی و هفتم** در محبوب القلوب مولوی مذکور می آرد که ابو عمر عثمان مرلغنی و ابو محمد قرشی که هر دو از طلعت آنحضرت بودند میگفتند که بارها می شنیدیم که حضرت شیخ عبد القادر رضی الله عنه بعد گریه بسیار

نیفزود التمی تو همه چیز را مالکی چیزی از ملک تو بیرون نیست و جان این بیچاره نیز از آن تو است هدیه تو انگرد
بعد ازان شعری میخواندی که مضمون کلام این بود یعنی اگر تقوی در عمل نباشد نفع ندهد کردار نیک وقتیکه
تقوی میسر کردد فصاحت لسانی ضرور نیست غیر فصیح را که اعجمی است نفع سعادت است و نه خوف است ادرا

کرامت صد و سی و هشتم راوی مذکور گوید از روایت شیخ علی بن الهیتی آمده که شخصی از وی پرسید که خبر
داده مرا از طریق خاص حضرت شیخ رضی الله عنه که چگونه بود شیخ علی گفت العزیز در شریعت قدم او خبر رضا و تسلیم
بود و در طریقت همیشه او را تجرید توحید و توحید تفرید و مدام در عبودیت صفت آنحضرت بود که روز و شب و آن
دران قیام داشت یعنی بندگی خالص میکرد که تفرقه را دران راه نبود و شهود او لیلا و نهارا جمع الجمع بود با وجود آن
لزوم شرعی با خود داشت هم راوی مذکور گوید کسی از عدی بن مسافر که بکیان شیخ اکابر بود پرسید که ای شیخ زبان
از جاده شیخ رضی الله عنه چیزی بمن بنمود که بچه طور بود شیخ عدی گفت ای یار طریق نادر آنحضرت راضی بقضا
و قدر بودن بود یعنی بدل و جان و بظاهر و باطن در تقدیر الهی راسخ و واثق و موافق و مرافق بود و هم از
اوصاف نفس ذمیمه دور بود و از اوصاف حمیده معمور و از قرب و بعد و نفع و ضر خلق بسیار بی باک بود و
و هم راوی مذکور فرماید شخصی از شیخ معظم شیخ بقا بن بطو که سالک راه عالم راست پرسید که طریق خاص
شیخ عبد القادر رضی الله عنه چه بود گفت نفس او با دل او یکانه و قول او با فعل او یکسان بود و که همیشه
تسلیم خاطر داشت در هر خطره و در هر لحظه و در هر دم و بهر وارد و بهر حال و کردار و حکم او با کتاب و سنت بود
و بدلیل ثابت قدم با معیت حق بود و هم راوی مذکور گوید شیخ ابو سعید قیلوی که قطب روشن دل بود گفت
شیخ عبد القادر رضی الله عنه را چنان قوت مع الله و با الله و فی الله بود که همه اولیاء الله که اکابر دین بودند
از قوت ولایت او قاصر آمدند و متمسک بحبل الله چنان بود که خوف قطع نبوده ازین است که او بر جمله اولیا مقام
آمد و او تعالی او را مقام خاص عنایت کرد که کسی را از ولایت مجرده نداده و او درین راه اوامر تحقیق را
چنان بتدقیق رسانید که هیچ صدیق نکرد و هم راوی مذکور گوید شیخ کبیر عبد الرحیم که صاحب گنج اسرار معانی
بوده میگفت روزی بخدمت شیخ عبد القادر رضی الله عنه رسیدم چون علو مرتبت آنحضرت را بچشم معاینه
مشاهده کردم از خود رفتم و در خود مبهوت و حیران شدم چون بشهر خود باز آمدم بسیدی شیخ احمد کبیر رحمة الله علیه

عرض نمودم فرمودند ای فرزند کسی نیست از غوث و اقطاب در قوت و سعادت که به شیخ عبدالقادر رسد
و وی بمقامی رسیده است که طاقت و نتوانائی کسی را طاقت توانائی نماند و هم راوی مذکور گوید که شیخ
معلم شیخ ابو الحسن قرشی رحمة الله علیه شخصی گفت ای فلان تو شیخ عبدالقادر رضی الله عنه را دیده
اگر سیدیدی بیقین دانستی که قوت او در طریقت چه قدر است یقین کن که قوت او بر قوت همه اولیا غالب
است و طریق او همه توحید مطلق بود و دل او فارغ از دو عالم و نظر او از ماکوان و در مشهود از حق مستور
بود و بصیرت او چنان آگاه که وهم و شک را در آن راه نبود و در سر او اغیار نمانده و در قلب او شعور هستی
و پندار ماصوای ملکوت اعظم زیر قدم او بود بلکه ملک انعم تحت قدم اوست هم راوی مذکور گوید شیخ
ابو الفتح هروی گفت چهل سال در خدمت شیخ عبدالقادر رضی الله عنه بودم درین مدت می دیدم که حضرت
شیخ از وضو عشاء نماز صبح میکرد و در روز نیز دایم الوضو بود و هر گاه وضو میکرد دو رکعت نماز تحیه میگذارد
بعد بخلوت میرفت که کسی را گذار آنجا نبود تمام شب آنجا بودی بعد طلوع صبح بیرون می آمد و خلیفه
بغداد را میدیدم که بارها می آمد در شب و باز در خلوت نیافت بی ملاقات باز گشت اما مرا چند بار در شب
باریابی در خلوت شده است ملاحظه کردم که حضرت شیخ آنجا قدری نماز خوانده مشغول بذکری شدند
تا صبح درین اثنا گاهی اسمار الله هم میخواندند گاهی از جسم لاغر شدند و گاهی فربه و گاهی بر هوا پرواز کردند
که از چشم غائب شدند و گاه بر هوا ایستاده نماز میکردند و در نماز قران میخواندند تا آن قدر که ثلث
شب باقی ماندی بعد ازان سجده تطویل کردی بعد ازان مراقب شدی و در سجده دعا بزاری کردی
پس ناگاه تجلی نور چنان شدی که چشم من دیدن نتوانستی گویا از نظر من غائب شد بعد ازان آواز سلام
علیکم می آمد و آنحضرت را میدیدم که جواب سلام می فرمودی تا صبح همین ماجرا می بود بعد ازان از خلوت
بیرون آمده بخلق متوجه میشدی **کرامت سلی و نهم** از روایت قاری که همیشه در مجلس آنحضرت قرآن
میکرد آیات را میگفت روزی در خدمت شیخ الثقلین رضی الله عنه خلیفه بغداد و وزیر بادشاه و دیگر ارکان
امراء عظام آمدند ناگاه حضرت شیخ الثقلین آنچه ایشان در دل میداشتند می فرمود بلکه از خطرات آنها
خبر میدادند گرفت بعد ازان از سر غضب در کلام آمد و از قهر الهی بر سر ایشان که همه ها اشک ریز شدند که تمام

غرور و مستی فرو شدند که پندار و هستی ایشان بر باد رفت و از استماع کلام شیخ همه نقش بدیوار شدند گویا همه
بمحشر در آمدند اعمال خود هارا بچشم دیدند بعد ازان حضرت شیخ از کرسی فرود آمد با آنها التفات نه فرمود
بخلوت شد راوی قاری گوید من بحضرت عرض کردم یا شیخ الثقلین این کرامت تو است که از کلام بزم قتل
ایشان فرمودی فرمود الیفرزند تا دست سخت گیر بدست بنا شد هرگز اشک از چشم بیرون نیاید و این سخن مرا
یقین کن و این تجدید و قتل من حیات ابدی ایشان است **کرامت صد و چهلم** صاحب محبوب القلوب
گوید از روایت شیخ ابو سعید ابو الحسن اندلسی رحمة الله علیه آمده که گفت روزی در مجلس شیخ الثقلین سند عبد القادر
رضی الله عنه آمدم در جمعه حاضران بنشستم و آن وقت حضرت شیخ بیان زهد و تقوی پیری میگفت در دل
من آمد اگر آنحضرت قدری ذکر معرفت بفرمایند چه خوب است و حال حضرت شیخ ذکر همه کور بگذاشت سخن در معرفت
کردن گرفت و به نهایت بلاغت فرمود که در تمام عمر خود نشنیده بودم بعد ازان در دل من آمد که اکنون اگر
آن بادشاه چیزی بیان در شوق الهی و ذوق فرماید چه بهتر بود هنوز خطره تمام نشده بود که آنحضرت ذکر شوق
کردن گرفت و آن راچنان بحسن بیان نمود که هرگز نشنیده بودم بعد ازان در دلم گذشت که حضرت شیخ اگر این
وقت قدری در ذکر بقا و فنا چیزی فرماید چه نیکو بود با تمام شیخ آنرا بگذاشته در بقا و فنا سخن کرد و چنان
بفصاحت فرمود که سامعه گاهی نشنیده بود بعد ازان در دلم آمد که حالا حضرت شیخ اگر در مقام صفو و قهر
چیزی ارشاد کند دلم تشنه آنست فی الحال شیخ الکل آنرا فرو گذاشته سخن در بین دو ذکور آغاز کرد و
بیانش را چنان بحد بلاغت رسانید که هیچ گوشی نشنیده باشد بعد ازین بمن خطاب شد و فرمود ای ابو سعید
تا این حد ترا کافیست اکنون عنان ارادت بر گیر یا دی گوید بمجرد سماعت این کلمه مرا طاقت نماند که خود
را ضبط کنم بحالت بی تابی بر خواستم دست بگریبان شده جامه را پاره پاره کردم و سر بصحرا بردم **کرامت**
صد و چهل و یکم صاحب محبوب القلوب گوید از روایت شیخ ابو القاسم رحمة الله علیه آمده که گفت من
روزی کلام حضرت شیخ را می نوشتم که دل انور من بمن گفت جناب شیخ در کنون علم الهی است اگر بر نظر خلایق
پنهان است اما بر درخ قایم حق است و او قبله اهل زمان و بهشتی همه عالم است و او بر بساط قرب حق نشسته است
که انیس او و او انیس اکبر است و او بر اسرار خلایق ناظر است و بر دلهای همه قادر که او تعالی او را از غیر بینی و غیریت پاک

داشته فی الحقیقت او خود لوح محفوظ است که آنچه آنجا است در وجود و شیخ موجود است غرض اموال
غرض از اولی تا اعلی او تعالی بدو سپرده تصرف خلق بدو داده در منع و عطا او را مختار ساخته از زبان
غیب بدو گفته که تو نزد من امین و مکین هستی و او را خدا تعالی برسندی نشانده که تمام ارواح انبیاء
علیه السلام برابر وی اند و برای رهنمونی عالم او را درمیان خود و خلق آورده و درمیان دنیا و عقبی و پنهان
و پیدا او را واسطه کرده صافتر آنکه درمیان عالم مدرک و غیر مدرک او را چهار وجه موجه داده است که نظر میکند
از یکرو دیدار او از وجه دوم عقبی را می بیند و از وجه سیوم نظر دارد بهمه عوالم و از وجه چهارم ناظر است حضرت بحت
که ذات سنازج و مجهول النعت است اری او تعالی شانه در زمین و آسمان او را خلیفه مطلق گردانیده است
برای آنکه آنچه ارادت الله باشد از بوجود آید و او را در هر عضوی شانی و صورتی دیگر است که بشکل دیگر
جلوه نماید یعنی از یک حالت بحال دیگر درنمود آمد و این سر لیست خاص که بفهم هر کس نرسد او مطلع اسرار الهی
است و آگاه از خزاین نامتناهی او فرد وقت و نائب رسل است در ملک و ملک و وی امین خدا است در
مملکت و کجا است کسی که چنین قدرت دارد و او لیاء مقربان او را روزان و شبان سیصد و شصت کرامت است
راوی گوید شیخ عمر یمانی و ابو القاسم بزاز میگویند که حضرت شیخ رضی الله عنه فرمود بیقین دانید که من خواص درباری
شهود در علم او تعالی ام کرامت صد و چهل و دوم صاحب محبوب القلوب گوید از روایت محمد بن
القاید الاوانی و شیخ احمد آمده که هر دو بزرگ می فرمایند که حضرت شیخ الثقلین رضی الله عنه میفرمود ای یاران
باصفا شمشیر من بران است و کمان من همیشه بازه است و تیر من مدام فسانه است و نیزه من هر وقت
بر سر خصم است و من بر شما جهت خدا مهربان است و این سلک گفته اولیاء و عبادات ام و قیل من قال و ذی بدی بعید و خوط
و فضل سر حد بعد ازان فرمود ای روزه داران وای شب خیزان وای ساکنان کوه کو مسار شما پاره پاره کرد و وای
گوشه گیران صوامع محافل و مجامع شما افتاده گرد و چرا از من باز مانده در زاویه خود ها خشک لب از فیض من
گشتید و دیده آئید با خدا تعالی زیرا که من یکی از امر الهی ام و باز فرمود ای سالکان راه حق ای صاحبان
حال و ای مردان و جوانمردان مردان ابدال شتابی کنید تا خیر مکنید من بحر بی پایان ام که حد و کناره ندارد کرامت
صد و چهل و سیوم صاحب محبوب القلوب مولوی محمد باقر گوید از روایت شیخ اکبر در فتوحات و

روایت شیخ عبدالکریم کیلی رحمۃ اللہ علیہما آمدہ کہ حضرت شیخ الثقلین رضی اللہ عنہ روزی چنین فرمودند
یامعشر الابناء او تیتم اللقب آہ یعنی ای پیغامبران مرسل شما دادہ شد یلقب بنوت راد
لکن او تعالی شانہ باچیزی داوہ کہ بشما نرسیدہ ہر دو راوی میفرمایند مفہیدن ایں یعنی بظاہر خیلی دشوار است
اما فی الحقیقت بیان واقع است کہ آنحضرت میفرمودہ یعنی ما تبجان کمال ختم رسالت کہ قدم بقدم پیروی آنحضرت
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم اند و تعل بالتبعل بولایت مطلقہ محمدیہ رسیدہ اند اگرچہ از ہزار یکے در بسیار اند کی
اند بفیوضات خاصہ رسالت متفیض اند واما بنعمۃ ربک فحدث کنایہ ازاں است
پس ایں انعام الٰہی کہ مخصوص برسالت است بانبیاء و اولیاء کاملترین افراد امت مرحومہ ازیں نعمت
مقتبس ازینجا است کہ حضرت شیخ رضی اللہ عنہ او تینا ما لم توتوہ فرمودہ در واقع مراتب و مدارج
عالیہ انبیاء علیہ السلام بلا شائبۂ ظن افضل انداز امم و از جای کلمہ الہم جعلنی من امت محمد ازانبیاء علیہ السلام
برای آنست اللہم ارزقنا مہ کرامت صد و چہل و چارم صاحب محبوب مولوی باقر رحمۃ اللہ علیہ
گوید الیزید او تعالی شانہ عرش از روزیکہ بوجود آمدہ لکوکہا او وار بخود بردہ و املاک از مدت بسیار بر مرکز
گردان ست و خورشید و ماہ جولانی میکنند کہ سر جلوہ مقصود بیابند و عناصر اربعہ بشوق اینمعنی در خود دایرہ
و نجوم طالع بدل طالب این ذوق شعلہ جوالہ گشتند و سحاب از جوشش وجدان نہانی اشک ریز و ہمایشہ بحر محیط
را جوش بر جوش ست کہ گوہر مقصود ہمدوش کند اما از عنایت الٰہی کہ بنسیان رحمت لایزالی بارانی فرمودہ آن
گوہر بی بہا کہ ہمگی عالم در حسن او حیران اند از درۃ التاج سر محبوب سبحانی معراج یافت بلا شک آن در شہوار
بی قیمت کہ خراج ملک معنی راہم وزن است یعنی ہمہ صاحب کشوران قربت ما و خزانہ داران این نعمت
را این در بیسر نشدہ و آن در دانہ کہ بسیار نادر است ہمین قول شیخ عبدالقادر است رضی اللہ عنہ
راوی مذکور گوید اکنون قدری از شوق دل در ذکر آن الما میکنم بگوش بشنود و گوشوارہ جان کن
کہ راویان او بسا افراد کمل اند خصوص از اولاد امجاد آنحضرت کہ بافیض کرامت اند یکی قطب الاقطاب سید
عبدالوہاب فرزند کلان آنحضرت اند و قطب الافاق سید عبدالرزاق کہ کرامی ترین فرزندان است دیگر
سید عبداللہ و سید ابراہیم رحمۃ اللہ علیہم و از خلفا با ارشاد شیخ ابوسعید بن القاید کہ در میان اہل

فرد واحد بود و شیخ الوقت شیخ محمود بن احمد فرد الوقت شیخ شرف الدین محمد شیخ ابو محمد بن خشاب و شیخ عبد المغیث
رحمة الله علیهم اجمعین اسامی میگویند که ما همه ها در خانقاه مرتش پناه آنحضرت سر دیدیت تر حاضر بودیم و از اکابر
قریب شصت افراد کمل که مانند آن زمانه ندیده باشد آنجا بودند از انجمله شیخ علی بن الهیتی و ابو سعید فیلوی
و بقا بن بطو که اینها همه اوتاد وقت بودند و شیخ موسی بن زنبلی و امام شهاب الدین باسهروردی و شیخ جاگیر و ابو
عمر و اربانی و اجد کردی و شیخ ابو المکارم و ابو العباس احمد و شیخ موسی بن خلیفه و ابو ابراهیم بن دینار و شیخ احمد بن علی
شیخ مکارم بذرائی قتیب البان موصلی و ابراهیم و شیخ عثمان بن مرزوق و شیخ ابو بکر بن عبد المجید شیبانی و شیخ
ابو العباس بن احمد استاد و شیخ ابو حفص عمر و شیخ ابو محمد علی بن ادریس و رؤسای ایشان بسیار علما و اعلام حاضر بودند
که هر یکی افتخار شرع متین بودند و دیگر بیحد و شمار صلحا و ابرار بود که حصر ان نمی توانند درین مجمعه در ثنای سخن
آنحضرت شیخ رضی الله عنه بامر الهی گفت که این پای من بر گردن هر ولی خدا تعالی ثابت است راویان مذکور
گویند بمجرد صدور این کلمه حاضران مجلس همه ها گردن خود را پست کردند و از همه ها شیخ علی بن الهیتی بر خواست
تردد آنسرور عالم آمد و قدم حضرت شیخ را بر گردن خود نهاد و در داخل جبه مبارک شد رحمة الله تعالی علیهم

کرامت صد و چهل و پنجم

مولوی باقر گوید از روایت شیخ ابو الحسن جوسقی آمده که گفت روزی نزد
شیخ الثقلین رضی الله عنه بودم ناگاه شیخ علی بن الهیتی و شیخ بقا بن بطو نیز حاضر بودند که حضرت شیخ فرمود مرا
در هر طویله یک اسپ سریع السیر ست که در قوت و چالاکی نظیر ندارد و مراد در هر عصر یک فرس است که
در جولانی و دویدگی او دیگری نرسد و مراد در هر فوجی یک سلطان است که خلاف حکم او کردن ممکن نیست و مرا
در هر منصب یک خلیفه باشد که او را عزل نیست راوی گوید شیخ علی بن الهیتی و شیخ بقا مذکور هر دو اصحاب
قرب گفتند یا سیدی مایان و یاران مایان یکی از خلقه بگوشان تواند که رقبه اطاعت بگردن داریم بی شائبه
گمان که شک را درین دخل نیست

کرامت صد و چهل و ششم

از محبوب القلوب از روایت
شیخ خضر الحسینی آمده که وی یکی از مریدان خاص آنجناب بود گفت روزی نزد آنحضرت بودم در
دلم آمد که در دمشق رفته از سیدی سید احمد کبیر ملازمت کنم بمجرد ورود این خطره حضرت شیخ الثقلین رضی الله عنه
فرمود ندای خضر اکنون در دل تو چنین آمد که از سید احمد کبیر ملاقات کنی دور از ادب نباشد گفتم آری یا سیدی

دلم چنین میخواهد اما ندای خاموش شده فرمود ندای خضر پیش آ سید احمد را به بین چون نزدیک شدم برابر آنحضرت
رضی الله عنه سید احمد کبیر را دیدم سلام کردم سید احمد کبیر با هیبت تمام مرا گفت کسی مرا شیخ عبد القادر را دیدا و هم
کس که از اولیا باشند دیده است زیرا که او بادشاه همه اولیا کرام است و چرا تمنا دیدن من کردی من یکی از
محکومان وی ام راوی گوید بعد ازان سیدی از من محجوب شد بعد ازان حضرت شیخ چون وفات یافت با سمیند
رفتم نزد سیدی احمد کبیر حاضر شدم همچون شمال و شمایل دیدم که در مکاشفه نزد حضرت شیخ دیده بودم یعنی بلی آن دیدن
همان صورت بوده که دیده شد پس سیدی بهان هیبت تمام مرا گفت ای خضر انچه من بار اول بتو گفتم بس نبود چرا
رنج سفر بردی و تا بن آمدی کرامت صد و چهل و هفتم صاحب محبوب القلوب گوید از روایت شیخ ابو
محمد داؤد آمده و وی از مریدان آنجناب است که گفت روزی در خواب حضرت شیخ الشیوخ شیخان شیخ معروف
کرخی قدس الله سره را دیدم که مردمان بوی عرض حال خود میکنند و وی در جناب الهی التماس ایشان میرساند
بعد ازان شیخ مرا گفت ای داؤد تو هم عرض حال خود کن گفتم یا شیخ معروف شیخ من معزول مینیست که تو التماس دارم
در حال حضرت شیخ فرمود ای داؤد تسلیم بوحدت او تعالی که شیخ ترا بیکار و معزول نگردانیدند و هم نخواهند کرد و ازادی
شیخ داود مذکور گوید چون بیدار شدم برخواستم نزد شیخ الثقلین رضی الله عنه رفتم ناگاه حضرت شیخ در حجره را در من
بر در حجره نشستم با نکه وقتیکه بیرون آمد بعرض رسانم واقعه شبینه را یکایک آنحضرت از اندرون حجره نام من گرفته
آواز داد ندای داؤد شیخ ترا عزل نکردند و هیچگاه عزل نخواهند کرد و بعد ازان از اندرون فرمود تو مقصد و مطلب
خود هر چیه باشد همه را بمن گو من بجناب الهی بعرض رسانم و فرمود قسم بخدا تعالی که انچه در درگاه او در حق مریدان
خود بعرض کردم پذیرائی یافته و هرگز رد نشده الحمد لله لا احصی کرامت صد و چهل و هشتم
مولوی محمد باقر در تصنیف خود گوید بهر تحریر کرامت حضرت شیخ الثقلین رضی الله عنه که لا تعد و لا تحصی است
تقدم آمدن ممکن نیست بالفرض اگر الملا کتند او لا تمام اشجار جنبت که بی حد و عد اند قلم ها باید شد و از کثیب
جنت المأوا انچیات باید کرد و دوات از مصر و صوف از کهکشان و به سپهر ورق زر فشان و شکر ریز از شفق و
کار و از محور و قطب زن از کمان و قلمدان از دیگر آسمان و سنگینتر کار از هلال و مهره از ماه و ساکنان زمین
و آسمان جمله دبیران که شمار و حصر و تحریران باشند از حصر آن عاجز آیند و مراجعه مقدور دم زدنی کرا حصا

آن جرات کرده آید زیرا که در کثرت کرامت جائیکه تصور را گذر نباشد تعدد در اجه دخل بود یعنی چیزیکه از اندیشه بیرون است چگونه قلم در دون آید اما شوق این بوالهوس از جذبه غالب که مستولی آنحال و ایمقال است نمی فهمد و ضبط این مراتب نمی تواند همیشه محو بیخود و در هوس خود است که نه سهل را میداند و نه مشکل را می شناسد بجوش عشق مانند پیر زال انجر میدی یوسف آمد و بگز قلم زمین صحرای پیاید و از نم ربانی بدیبا میکرایید یعنی اندکی را بجو کرامت میشمارد بگوش هوش بشنو که شیخ کامل امام اهل تقدیس ابو محمد علی بن ادریس رحمة الله علیه میفرماید من هیچ شیخی را ندیدم که کرامات او از کرامات های شیخ عبد القادر رضی الله عنه کثیر الکرامت باشد زیرا که خوارق او لا نهایت است زیرا که از دحام خلایق از مجلس او از حد زیاده بود و همه را در هر ساعت طلب کرامت از و بود که شیخ بحسب خواطر ایشان در حال میگفت و میکرد و الله تعالی محب قدرت کامله او داده که بدیگری نرسیده کرامت صد و چهل و نهم صاحب محبوب القلوب گوید از روایت شیخ اکبر محی الدین بن علی العربی رحمة الله علیه در فتوحات آمده که در بیان مقامات اقطاب رکبان میفرماید یعنی طائفه رکبان از اقسام اولیا اند که هرگز تصرف نمیکنند و کرامت را تکلف میدانند مگر وقتیکه مامور میشوند بامر الهی آنگاه اظهار کرامت بر خود واجب میشمارند اما امام این طائفه بلا شک و شبهه سیدنا شیخ عبد القادر است رضی الله عنه که تصرف او ظاهر و کرامت او باهر و هم ازین است کثرت خوارق او و دیگر میفرماید شیخ ابو السعود قیلوی که یکی از مریدان حضرت شیخ است از جمله اهل رکبان است دیگر محمد بن القاید نیز از آنحضرت بشارت رکبانیت یافته است که کثرت کرامت او شاهد عادل او است و او نیز منقله مریدان حضرت شیخ است رضی الله عنه کرامت صد و پنجاه و در محبوب القلوب آمده از روایت امام عبد الله یافعی رحمة الله علیه که مرآت الجنان می آرد که کرامات حضرت شیخ الثقلین رضی الله عنه بلا شبهه از حد نهایت بود ند که از بزرگان عالی مقامان که در ظاهر و باطن امامان بود ند می شنود م که میگفتند که کرامت شیخ عبد القادر بحد تواتر رسیده است یعنی کثرت کرامت چندان بحد رسیده که ذکر مثل آنان اتفاق نشده را وی گوید امام عبد الله یافعی فرماید بلا ریب صادق است که همچنین همه اکابر اتفاق میگفته اند یعنی فرموده اند که خرق عادات جمیع اولیا را ذو الکرامات اگر یکجا جمع کرده شود و بجای کرامات شیخ عبد القادر رضی الله عنه فقط هر آینه غالب آید این اقسام از آن شمار چنانکه گفته اند در معجزات انبیا و اعجاز نبینا محمد صلی الله علیه وآله

رحمة الله علیهم **کرامت صد و پنجاه و یکم** در کتاب خود مولوی محمد باقر می آرد از روایات مردمان معتمد و یقینی از شیخ ابو سعید قلیوی و از شیخ ابو السعود بزاز و از شیخ محمد بن القاید و شیخ علی بن الهیتی و از شیخ بقا بن بطو وغیره می رود که میگفتند روزی ما یان در خانه که نزدیک باب الزج بود نشسته بودیم پیش شیخ عبد القادر رضی الله عنه که حضرت شیخ الثقلین شیخ علی بن الهیتی را فرمود ای علی امروز وقت چیزی در حقایق سخن کن بن الهیتی بعرض رسانید یا شیخ مرا چه قدرت و جرات که پیش تو دم بمعارف زنم و سخن بحقایق کنم بعد ازان حضرت شیخ بشیخ بقا بن بطو همچنان فرمود شیخ بقا نیز همچو شیخ علی التماس نمود بعد ازان حضرت شیخ با بو سعید قلیوی مثل هر دو فرمود یعنی اندکی در رموز معنوی سخن گو شیخ مذکور خیلی سخن با سرار کرد و خاموش شد و گفت ای سید الناس با پس حکم تو چیزی گفتم و تعظیم تو ساکت شدم راوی تحقیق فرماید بعد ازان حضرت شیخ الثقلین رضی الله عنه سخن در معارف و حقایق آغاز کرد و چنان کلام بلاغت فصاحت فرمود که حاضران مجلس در ورطه حیرت افتادند و بخود از هر دو عالم فراموش شدند بعد ازان آن شیوخ موصوف بعرض پرداختند و ارباب طلب قوال چون رخصت یافتند و قوال حاضر خدمت شد چهار بیت پر مضمون که هر هر لفظ او مشحون بحقایق و معارف بود با لحان خوش که آئین دلکش است بر خواند حضرت شیخ بعد ساعت نغمه تیز تیز بهوا پرواز فرمود و چرخ بر چرخ زد که چرخ در چرخ آمد و دهویت هوای هو چنان طیران نمود که از چشم مردم حضار نماب شد حاضران مجلس که پاکبازان حق بودند حیران و پریشان در منزل شریف و محل منیف آنحضرت آمدند میدیدند که حضرت شیخ در خانقاه مبارک خود نشسته اند **کرامت صد و پنجاه و دوم** در محبوب القلوب آمده از روایت قطب الاحباب سیدنا سیف الدین عبد الوهاب داز قطب الافاق سیدنا تاج الدین عبد الرزاق که هر دو مهر دو ماه آسمان ولایت بودند میگفتند که بتاریخ پنجم ماه رجب روز جمعه وقت صبح صادق بود که شیخ بقا بن بطو رحمة الله علیه در منزل پدر بزرگوار ما آمد حضرت والد امجد آن وقت در خلوت بودند و او بر در مدرسه نشسته هر دو راوی فرمایند ما از و پرسیدیم که برای چه آمدی و سبب آمدن تو چه او گفت امشب من نوری دیده ام که از دهمه افاق معمور است و موجودات از و منور اند و خود آن نور عالم را گرفته و باز دیدم که سر صاحبان اسرار بطرف او زود تر سر در دیگر هیچ سری نبود که بطرف او نرفت و ضیا را و مضاعف نشد پس در فکر شدم و در تفحص آمدم که سرچشمه این نور از کجا است آخر دریافتم که مخزن این نور جناب حضرت پدر شما است و بکشف معلوم کردم که آن نور مبین نور مشهود او است

بعد ازان تحقیق شد که این نور مقابل نور آنحضرت شده است پس هر دو نور چون باهم یکجا شدند جاده یک
نور عظیم شد که عکس آن نور بعالم متجلی شد فرجمع آمدن شعاعات آن نور سبب منور شدن جهان و منور گشتن
دو سرو عیان کردید و باز دیدم که امشب از قدسیان یکی باقی نمانده که از آسمان بر زمین نیامده مگر اینکه پاپوس
پدر شما کرده و حضرت شیخ دست بوسی آنها نموده و نام شیخ پیش ایشان شاهد و مشهود است راویان مذکور فرمایند
بعد ازان ماهر سنه فرد بحضور پدر بزرگوار رفتیم والد ماجد شیخ لقا فرمودای ابن لبطوا شب صلوة الرغائب خواندۀ
بعد ازان پنج بیت املا فرمود که مملو از انوار و اسرار است که ترجمه اش اینست یعنی وقتیکه چشم من به نظارۀ خوبان
دلربا در آید لاریب نماز لیلة الرغائب من آنست و روی آن خوبرویان چنان روشن و درخشان است که اگر دیده شود
عکس آن بر و تمام عالم علوی و سفلی از پرتو او منور گردد و بعد ازان فرمودای ابن لبطوا از رضامندی من محروم می کردم اگر
در بین ره خون خود نه فشانم بعد ازان فرمود در صف جنگ مردان دلاور نامی من بسر و بهدوش ام بعد ازان فرمود
من بشبکا فنده صفوف عارفان ام که مرتبه مرا او تعالی از همه بالا فرموده بعد ازان فرمود حقوق دوستی حق انکس
دانسته انکه ادای مودت بمن کرده بلکه سقوط واجبات شد از و نه ادا رواجبات **کرامت صد و پنجاه و سوم**
مولوی محمد باقر رحمة الله علیه در تالیف خود می آرد از روایت شیخ ملک که گفت روزی در مدرسه حضرت شیخ الثقلین
رضی الله عنه حاضر بودم ناگاه آنحضرت از خانه برآمدند عصا در دست مبارک بود در دلم خطور خطور کرد که کاش آنحضرت
ازین عصا مرا نوعی کرامت نماید در ساعت مرا دیده تبسم فرمود و آن عصا را بزمین نصب نمود چنین می بینم که آن عصا
یک شعله نور است که ارض و سما از نور او معمور و بعد یکساعت همون عصا که بود بود بعد ازان آنحضرت بمن فرمود
ای عبد الملک دل تو اینوقت چنین خواست که ازین عصا چیزی بیند از کرامت **کرامت صد و پنجاه و چهارم**
صاحب محبوب القلوب بسند می آرد که شیخ عمر کیانی و شیخ ابو الحسن بزاز و شیخ ابو سعود قیلوی و شیخ ابو محمد بن ابی عاصم
و شیخ عدی بن مسافر رحمة الله علیهم میگفتند که روزی شیخ عبد القادر رضی الله عنه در وعظ بود ناگاه باران بشدت
گرفت بشدت تمام که از مجلس پراگنده شد بعضی مردم پس شیخ سر برداشت سوی آسمان و گفت من جمع میکنم
خلق را تو در تفرقه می اندازی بحر و فرمودن این کلمه باران از انجا از باریدن درماند یعنی بیرون مدرسه باریدن گرفت بود
و بر مدرسه یک قطره نیامد **کرامت صد و پنجاه و پنجم** مولوی محمد باقر در تالیف خود بسند صحیحه میگوید

بعضی صاحبان ابرار که از همنشینان آنجناب بودند میگفتند که یکبار شط بغداد که بدجله معروف است طغیانی
نمود و بدرجه بجوش آمد که قریب بود که بغداد بغرق آید ساکنان شهر مذکور از نکه در نزد آنحضرت بفریاد آمدند حضرت
شیخ عصا بدست مبارک بر سر دریا ایستاد و بساحل او عصا زد و نصب فرمود و گفت تا اینجا بیاد از اینجا عبور مکن راوی
گوید فی الحال آبش فرو شد و بسرعت بحد خود آمد **کرامت صد و پنجاه و ششم** صاحب محبوب القلوب میگوید
شیخ حماد رحمة الله علیه میگفت بار دیگر وقتی باران آمد و شیخ الثقلین تحت السماء در وعظ بود همچو سابق مردمان
متفرق شدند حضرت شیخ سر بالا کرد و گفت ای سحاب من اصحاب را فراهم آرم تو برهم میکنی راوی گوید مانند اول
ابر بالای مجلس وعظ دور شد و باطراف و اکناف آن بشدت باریدن گرفت **کرامت صد و پنجاه و هفتم**
مولوی محمد باقر میگوید از روایت شیخ عبد الرحمن آمده که گفت بار سوم من نزد یک شیخ ابراهیم که یکی از مریدان
ذی شان حضرت شیخ قدس سره اکابر وقت خود است نشسته بودم در آن وقت آنجا از بنی ایوب پنج فرد
سلطان در مجلس وعظ حاضر بودند و صورت مجلس تحت السماء بود که یکبارگی ابر آمد و باران بشدت
باریدن گرفت ابو الاسحاق هروی گوید دران وقت شیخ الثقلین در وعظ بود و چیزی از کلمات از شاگفتن
فی الفور روبآسمان کرد و فرمود اجتماع از من و انتشار از تو چگونه باهم جمع آید راوی گوید بعد صدور این کلمه
ابر بکلی فرو رفت و باران از تر شیخ ساکن شد از مجلس تا گرد مجلس تقاطر مطر بود که ما میدیدیم و یک قطره
بما نمیرسید **کرامت صد و پنجاه و هشتم** صاحب محبوب القلوب گوید از روایت شیخ مظفر و شیخ منصور که
لقب او جراده آمده که گفتند روزی بایان نزد یک شیخ عبد القادر رضی الله عنه آمدیم شیخ آن وقت بچیزی تکیه کرده
نشسته بود در حال کسی بعرض رسانید که کسی از اولیاء را بشان است که در عبادت و زهد نام او در دولایت
دکرامت معمور تر است می گوید مقام من بالاتر از نبی یونس علیه السلام است حضرت شیخ بسمع این کلام رخشم آمد
و از تکیه جدا شد و آنرا بدست گرفته روبرو خود داشت کند و گفت از جرات این سخن بدل آفت و بمن رسید
شاید که مرده باشد راویان مذکور گویند مایان زود تر از مجلس برخواسته بخانه او رسیدیم معلوم شد که بی کم و کاست
همان وقت مرده شده بود دیگر هیچ از او نداشت و هم ایشان میگویند که بعد مدت دراز من او را بخواب دیدم
در بهشت خوب و زیبا دیدم با شیخ خدا تعالی با تو چه کرد و گفت و سبحانه بلطف خویش با میرزد و از نهتر یونس علی نبینا

علیه السلام بخشایند و شفیع من در ین باب بخدا و به یونس بن متا شافع الناس شیخ عبد القادر شد که بطفیل او مرا
او من رفت و گنج خوبی عطا شد **کرامت صد و پنجاه و هفتم** مولوی محمد باقر هندی در تالیف خود میگوید
از روایت شیخ محمد اطول آمده که گفت روزی نزد شیخ عبد القادر رضی الله عنه استاده بودم که مرا تشنگی لحاق
بلغم آمد که نتوانستم که فرو برم الغرض تعب انداختم بعد ازان بخود شرمنده ازین سهوی ادب و جدل پریشان شده
گفتم این حرکت از تو نمی شد چه خوب بود در حال آنحضرت بر خطره من واقف شد و گفت ای محمد مضایقه ندارد
بعد ازین لعاب ترا در دهن نخواهد آمد و بلغم نگیر در راوی گوید مدت سی سال کامل گذشته است که نه مرا لعاب
در دهن آید و نه بلغم کلو گیر من باشد و همیشه با صفوت و فرحت ام هم وی گوید هرگاه حضرت شیخ مرا خطاب میکرد و بلفظ
طویل میگفت پس بعمر من رسانیدم فرمود ای محمد عمر تو اطول است و سفر تو مطول باری همچنان شد که او بعمر یکصد و
سی سال رسید و سفر اطراف عالم او را میسر آمد چنانکه تا کوه قاف رسیده عجائبات آنجا دیده است و وی یکی
از خادمان آنجناب است رحمة الله علیه **کرامت صد و شصت** صاحب محبوب القلوب در تالیف خود
می آرد از روایت شیخ ابو الفضل احمد که گفت روزی شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه نزد شیخ عبد القادر
رضی الله عنه آمد آن وقت حضرت شیخ علی در استراحت بود مدتی حاضران منع استند آنحضرت را بیدار کنند شیخ علی بن الهیتی
مایان را منع کرد و گفت سه بار در الله من کرا هی خواهم داد نزد خدای بزرگ که در خواهد یان مثل شیخ کسی همسر نیست
چون حضرت شیخ از خواب بیدار شد فرمود این هیتی مرا با حواریان نسبت داد نمیدانست که من احمدی ام و حواریان
که عیسوی اند بمنصب من نرسیده اند و ایشان را با من چه نسبت بعد ازان خود بدولت و معارف و حقایق
سخن راند و بلاغت کلام فرمود شیخ علی را تاب نماند و گفت بگفتار آید یاران تا اکنون کسی چنین نگفته و هم نخواهد گفت
بعد حضرت شیخ رضی الله عنه **کرامت صد و شصت و یک** مولوی محمد باقر هندی در تالیف خود می آرد
از روایت شیخ ابو البقا بن لبطور رحمة الله علیه که گفت اول بار که من در بغداد آمدم شهره مشیخت حضرت شیخ بسیار
بود که دمه را بهمه وقت نام شیخ ورد زبان بوده که هر کس در بیان وعظ او مدح میکرد و من آنحضرت را ندیده بودم
و کلام او نشنیده در دلم آمد که به مجلس او رفته کلامش را استماع نمایم که این عجمی چگونه سخن کند بر خواستم
در محفل وعظ داخل شدم دیدم که شیخ در ارشاد است در حال سخن را قطع کرد و بمن مخاطب شده گفت

کلام عجمی را چه میشنوی بمجرد صدور کلمه با طمنم بلرزید بی طاقت شدم سر برهنه شده نزد کرسی شیخ آمدم بعرض
رسانیدم که از خرقه مرا سرفراز کنند و مرا از نهادمان خود بشمارند فی الفور مرا از خرقه ملبّس گردانید بعد ازان چنین
ارشاد بمن کرد که ای عبد الله اگر او تعالی از انجام کار تو مرا خبر نمی داد البته تو هلاک شدی پس ترا حق سبحانه نجات
داد که ترا بمن اعتقاد شد۔ **کرامت شصت و دویم** صاحب محبوب القلوب گوید از روایت شیخ ابو الحسن
قرشی رحمة الله علیه آمده که گفت روزی روافض دو حقه سربمهر نزد شیخ عبد القادر رضی الله عنه آوردند و گفتند یا شیخ
ذو الکرامه بگو که درین هر دو چه چیز است تا بر دیقین با حاصل آید حضرت شیخ از کرسی فرود آمد و دست مبارک بر یکی
حقه نهاد و گفت ای فلان درین یک طفل کوچک است که از دست و پا درمانده است بعد ازان بفرزند ارجمند خود
فرمود ای عبد الرزاق بگشا این حقه را چون بگشادند کودک معذور برآمد حضرت شیخ او را فرمود که برخیز و روان
شو در حال دویدن گرفت بعد ازان دست مبارک بر حقه دیگر نهاد و فرمود ای فلان درین اله یک کودک
صحیح و سالم است بعد ازان بولد عزیز گفت ای عبد الرزاق این را نیز بگشا چون آنرا بگشادند کودک تندرست
و با عضاء بر و مند بدر آمد حضرت شیخ موی پیشانی او بدست گرفت و فرمود ای دنبشین از پا گوئید در حال
لنگ شده از پا در افتاد تا آنکه حرکت کردن نتوانست رفضه از دیدن این واقعه بی طاقت شدند بصدق
دل و ارادت جان بر دست مبارک آنحضرت توبه از عقاید خود کردند و در زمره غلامان در آمدند **کرامت**
صد و شصت و سوم مولوی محمد باقر هندی در تالیف خود می آرد از روایت شیخ ابو محمد شاد رحمة الله
علیه که گفت من در بغداد آمدم برای زیارت شیخان شیخ عبد القادر رضی الله عنه و مدتی در خدمت ماندم و
فیض صحبت حاصل کردم چون عزم سفر نجانه کردم در دل آوردم که زاد تجرید و تفرید تمام و کمال تن تنها روم نه از چیزی
گیرم و نه حاجت گرفتن بمن باشد از کسی الغرض بارا وه محکم چون بخدمت بابا برخصت حاضر شدم سرور عالم
گفت ای ابو محمد دولت چنان خواهد که بی زاد و راحله سفر کند و از کسی چیزی نطلبد و حاجت بشری ترا نه بود
گفتم ای ای دستگیر عالم بیم مرا پیش طلبید و انگشت در دهن من نهاد و فرمود این را بلیس چون خرما
بلیسیدم فرمود برو باشد و هدایت اکنون ترا آب و طعام حاجت نیست راوی مذکور گوید در حال آشامیدم

از بغداد تا مصر تشنه شدم که آب نوشم و نه گرسنه شدم که چیزی خورم و هر روز قوت من از روز گذشته
افزون می شد و در تن مسرت تازه می یافتم ببرکت آن نیسیدن کرامت صد و شصت و چهارم
صاحب محبوب القلوب میگوید که از روایت شیخ علی بن الهیتی آمده که گفت شیخ عبدالقادر رضی الله عنه
بیاران خود اول امیگفت که او تعالی و تقدس مرا ملک عراق داده که تمامی بتصرف من آید بعد مدت همه انها
فرمود که او قیوم قادر از شرق تا مغرب مرا داد که متصرف غم برزمین از بحر تا بر و مرا خلیفه و نائب و قطب عالم گردانید
راوی گوید از ری مشاهده کردم که کسی باقی نمانده است از افراد قطب مگر اینکه پیش شیخ عبدالقادر رضی الله
عنه بادای سلام آمد مبارک باد و تهنیت این قطبیت بدو کرد کرامت صد و شصت و پنجم
مولوی محمد باقر هندی در تالیف خود می آرد از شیخ ابوالرضا محمد بن احمد بغدادی رحمة الله علیه که گفت مرا در
این تمنا بود که از اوصاف قطب چیزی بشنوم روزی در مسجد رصافه برای ملاقات شیخ احمد بغدادی
رفتم انجا بسیار بزرگان بودند از انجمله از شیخ علی بن الهیتی و شیخ ابوسعید قیلوی ملاقات افتاد که هر دو فرد
معنوی بودند بعد حصول ملازمت بشیخ ابوسعید گفتم ای مقرب حق چیزی از صفات قطب کو شیخ ابوسعید
فرمود این بیان هم بر قطب وقت موقوف است انکه قطب وقت خود نباشد او اوصاف قطبیت را
بوجه نیکو بیان کند راوی مذکور گفت این زمان قطب زمانه که است فرمود شیخنا شیخ عبدالقادر رضی الله عنه
قطب عالم است پس من باضطرار برخواستم همه بزرگان آنجا نیز برخواستند نزد شیخ عبدالقادر رضی الله عنه
جمع آمدیم زیرا که همه را تمنای شنیدن اوصاف قطب در دل بود پس آن وقت شیخ در وعظ بود یاران
نیز داخل مجلس وعظ شدیم حضرت شیخ در حال قطع کلام کرد و آغاز سخن در وصف قطب نمود بعد حمد
در وصف قطب چندان در ریزی فرمود که حاضران مجلس را حیرت دست داد و ما تشنگان از مطلب
سیراب گشتیم قطع نظر از ذکر مقصد فصاحت و بلاغت کلام بدرجه بود که افهام اهل دقایق و عقول
ارباب حقایق در خوض آن عاجز شدند بعد ازان حضرت شیخ فی البدیهه یک قصیده انشاء نمود که
اوامر و غوامض آن فهمیدن دشوار است صاحب محبوب القلوب گوید در شرح آن قصیده حمیده اکثر
بزرگان مقدس چیزی نوشته اند چنانچه بعضی آن را مجلس نمودند دل من ترجمه آن را مایل شد اگرچه آن را

که بگوید بیت اول از قصیده که در منتهای بلاغت علیه است آنکه انحضرت میفرماید ما فی الصبابه منهل مستعذب
الا ولی فیه الالذ الاطیب یعنی در عشق چشمه خوشگوار نیست حلاوت بخش مگر که مراد ران همه دارد است
نهایت بامزه و خوشبو او فی الوصال مکانة مخصوصة الا و منزلتی اعز و اقرب یعنی نیست در وصل
هیچ مرتبه اعلا که خصوصیت با و لویت داشته باشد مگر که قدم من دران باشد بکمال عزت و قربت
وهبت لی الایام رونق صفوها فحلی مناهلها و طاب المشرب بخشید مرا ایام رونق و صفوت خود
پس گوارا و شیرین شد همه چشمهای آن بهتر و نیکو شد اشامیدن کاه آن یعنی تجلیات ذاتی مصفا کردید از تجلیات
صفاتی و خدوت محظوظا بالکل کریمة لا یهتدی فیها اللبیب و یخیب یعنی شدم من خطاب کرده شده
بناهها و القابها نامی که راه نیافت کسی دران بهیچ رهبر و دلیل انا من رجال لا یخاف جلیهم ریب الزمان
و لا یری ما یرهب و من ازان جوانمردان ام که همنشینان ایشان را خوفی و ترسی نباشد ندیده باشند ایشان
چیزی که مشکل شود بر دل تا خوف آید قوم لهم فی کل مجد رتبة علویة و لکل جیش موکب هست جمله
همچنین آن قوم ذوالمناقب در مشرق اوشان را علوی مناصب هست در هر یک لشکر مانند قلب نامی که رتبه
اوشان است عالی و کرامی انا بلبل الافراح اطلاعه و جهها طربا و فی العلیا باز الاشهب منم بلبل کامش
قدسی که از صوت منست هر طرف شور و غل و در ناسوت باغهای دلاویز از او از من جمله طرب خیز از منم ملکوت
را باز الاشهب که نیست هیچ طیر عرشی اینچنین طور اضحت جیوشی الحب تحت مشیتی طوعا و مهما
رمته لا یغرب افواج محبان و محبوبان کشتند از خواهش زیر حکم من امروز طلب کنم آن افواج را هر گاه پس
می آیند بلا تاخیر آن همه اصبحت لا املا و لا املیة ارجو و لا موعودة اترقب هستم از اینچنین وصف
من ملاقی که نیست کسی آرزو و امید باقی نه از کسی وعده هیچ انتظار است شده ام از اینچنین چیز من متجاوز نیست
قبلهٔ دل من جز ذات از غیر آن من دست برداشته ام مازلت ارتع فی میادین الرضا حتی وهبت
مکانة لا توهب من مکنم همیشه سیر و جولان بمیدان رضای رب رحمان مرا یک مرتبه بخشید او آن قدر که نیافت
او را کسی مر دو بخششهای من آن قدر نامی اند که نیافت او را کسی القاب گرامی اصغی الزمان لکلمته مرقومة
تزهو و نحن لها الطراز المذهب گردید از قرب ولایت اکنون زمان مانند خامه عیان که رنگ آمیزی

نور السالکین که سید جنید با سر نقشبند طالکارام افلت شموس الاولین وشمسنا ابدا علی افق العلی لاتغرب
غروب شدند علیه آفتابهای گذشتگان و آفتاب نورافشان همیشه بر اوج رفعت است که غروب نمیشود صاحب
نور القلوب زاد الله شانه در تالیف خود بسندی آورد که سلسله علیه قادریه بین السلاسل همچو سیدی است
بین القوافل شان این سلسله بهیه درمیان دیگر سلاسل عالی مناصب مانند شان آفتاب است درمیان کواکب
زمین چشمه فیاض در هر روضه از میمن ریاض نهر لسیت جاری و ازین نسیم هدایت شمیم در هر کلبن جلالت و سیم
شکفته زهر لسیت بصد نو بهاری اری چون شرف مکان بمکین است و عزت خانم بمکین پس امتیاز و اعتزاز
هر سلسله عالی بقدر فضائل بانی متعالی وی خواهد بود و پر ظاهر است که جناب عالم ماب حضرت دستگیر عالم
وارث سید اولاد آدم محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم قبله امان جمیع مرشدان سلاسل و کعبه جود و
نوال جمیع اهل فضائل باشد چنانکه احمد سرهندی الملقب بمجدد الف ثانی در مکتوب خود مرقوم فرموده اند
که مرکز دائره ولایت بعد انقضای زمان ایمه هدی علی نبینا وعلیهم التحیته والثنا جناب مستطاب حضرت
غوث الاعظم است رضی الله عنه و در آن مکتوب میفرماید که چون نوبت این بزرگوار شد منصب مذکور
باو رضی الله عنه مفوض گشت و باین حضرات ایمه مذکورین و وی رضی الله عنه همچنین برین مرکز مشهود میگردد
و وصول فیوض برکات درین راه بهر که باشد از اقطاب و نجبا و غیره توسط شریف او مفهوم میشود و چه این
مرکز غیر او را میسر نشده و ازینجاست که آنحضرت خود فرموده شعر افلت شموس الاولین وشمسنا
ابدا علی افق العلی لاتغرب یعنی فرو رفتند آفتابهای پیشین و آفتاب ما همیشه بر بلندی بلند است
که غروب نخواهد کرد راوی مذکور و صاحب تالیف مزبور گوید العبد نیز ازین بیان هدایت نشان حضرت شیخ
احمد سرهندی نقشبندی تفوق و تفضل آن مجمع الفضائل بر جمیع ارباب سلاسل ثابت و محقق شود و دیگر
در بحر المعانی شیخ عارف ربانی سید محمد جعفر المکی رحمة الله علیه میفرماید سمعت عن ابی العباس الخضر
علیه السلام کلاما فی مقامات الشاهدین الازلی فقال والله ماجاوز ایحی
تحت السماء الخضراء مثل عبد القادر فی المعشوقیه ولا شرب من الروح المقدسة الاحمدیة صلعم
یعنی شنیدم من از ابو العباس خضر علیه السلام کلامی را در مقامات شاهدان ازلی پس گفت قسم بخدا است که

نیامد و نخواهد آمد زیر آسمان سبز مانند سیدی عبد القادر جیلانی در مقام معشوقیت و مراد را مشربی بود از روح
مقدس احمدی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم **دیگر** در کتاب لطایف قادریہ نقل کردہ کہ حضرت خواجہ بزرگ **خواجہ**
معین الحق والدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ از جناب حضرت **غوث الاعظم** رضی اللہ عنہ استدعای
ولایت عراق نموده آنحضرت فرمود اعطیت العراق للشہاب الدین عمر السہروردی واعطینا الہند
یعنی بخشیدم من عراق را برای **شہاب الدین عمر** سہروردی و عطا کردیم ترا ولایت ملک ہند مؤلف
اوراق خاکروب استان قادری گوید ازین حکایت فیض بخش انعام سر حد ولایت ناسوتی آنحضرت ثابت شد
چنانکہ بخشش فیوضات ملکوتی تا حقیقت انسانی از ایشان ثابت است **دیگر** صاحب نور القلوب بسند می آرد
کہ سلطان المشایخ خواجہ نظام الدین اولیا رحمۃ اللہ علیہ را فیض خلافت سرمدیہ از خاندان قادریہ رسیدہ چنانکہ
در اسرار السالکین ملفوظ شیخ جنید نبیرۂ حضرت **فرید الدین گنجشکر** در مجلس رابع عشر مرقوم است کہ سلطان
المشایخ چون داخل مکہ معظمہ شد خادم سید السادات سیدنا **شیخ المشایخ سید عمر** از اولاد امجاد آنحضرت
غوث الاعظم قدسنا اللہ بسرہ الاکرم در مکہ شریفہ نزدی بود پیش سلطان المشایخ آمد و گفت شیخنا یدعوک
یعنی شیخ ما ترا می طلبد سلطان المشایخ متحیر شد و گفت سید عمر مرا چگونہ نشناخت چون پیش شیخ رفت فرمود
عرفت من یوم رکبت من الہند یعنی گفت شناختم ترا از روزیکہ از ہند باین حدود عزم نمودی
چشم من براہ تو بود سلطان المشایخ خرقہ خلافت قادریہ ازو گرفت و بطرف ہند رجوع کرد راوی گوید ببرکت خرقہ
آنحضرت خلافت سلطان المشایخ اشتہار کلی یافت پس معلوم شد کہ سلسلہ جلیلہ چشتیہ کہ بسرعت سریعہ
و عجلت ایصال مشہور آفاق است فیضی ازین چشمہ فیاض است **دیگر** راوی مذکور کہ مؤلف نور القلوب است
می گوید سر حلقہ سلسلہ علیہ نقشبندیہ سید المحققین سند العارفین **خواجہ بہاء الدین نقشبند**
است رحمۃ اللہ علیہ و وی ہم فیضیاب ازین جناب است چنانکہ شیخ عبد اللہ بلخی در خوارق الاحباب
فی معرفۃ الاقطاب ذکر کردہ کہ شیخ خواجکی سرمست از شیخ مقیم بخاری نقل میکرد کہ سلطان الاولیا حضرت
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ روزی بر سطح بام با جمعی از اصحاب کرام خویش برآمد و متوجہ بسوی
بخارا شدہ استشمام ریح نمودہ فرمود سیظہر بعدی بمائۃ وسبع وخمسین سنۃ رجل محمدی

المشرب یکون اسمه بهاء الدین النقشبندی ینال منی نعمة خاصة
یعنی قریب است که ظاهر شود بعد من به مکمید و پنجاه و هفت سال مردی محمدی مشربی که نام او بهاء الدین
نقشبند باشد خواهد رسید بوی از من نعمت خاصه باقی مراتب فیوضات و مناقب ایشان قلم بند است
دیگر سلسله سهروردیه منسوب است بشیخ **عبد القادر سهروردی** و شیخ الشیوخ شهاب الدین
سهروردی رحمة الله تعالی علیهما و انچه این حقیر تن را از انحضرت فیض و عطا است مرقوم کتب صوفیه است
پیشتر قلم آمده که ایشان فرمودند هر چه بمن است از عنایت شیخ عبد القادر است رضی الله عنه که عوض داد
مرا از علم کلام و در حکایت اولی گفت همان وقت در سینه من علم لدنی کرامت فرمود راوی گوید این هر دو
منقوله شیخ الشیوخ دلیل قطعی بر فایز شدن ایشان از فیوضات آنجناب است حاصل کلام صاحب
نور القلوب گوید علی هذا القیاس هر که را بر کتب احوال اولیا و اولی الفضایل و بر کیفیت جمیع سلاسل از
مطالعه احاطه تام است او را در لوایح فیض یابی اکابر اولیا و سلاسل از حضرت غوث او اخر و اوایل در شمار است
هم وی گوید حالا در باب اقبال غلامی و بیعت آن غوث الاعظم می پردازم گوش عقیدت نیوش مریدین
تبرانه های مستانه می نوازم تا دانند که چنانکه جد امجد وی صلی الله علیه و آله وسلم امام الانبیاء سید المرسلین
است همچنان ذات مبارک وی امام الاولیا سید المرشدین و هم امت آنحضرت علیه السلام افضل امم سابقین
است همچنان مریدان وی رضی الله عنه افضل سایر المریدین **دلیل دیگر** بر فضیلت مریدان آنکه شیخ
علی بن وهب که از اجلاء عارفین است در مناقب آنحضرت رضی الله عنه میگفت طوبی لمن
راه طوبی لمن جالسه طوبی لمن مات فی حاضرة طوبی لمن مات فی ایامه
طوبی لمن اقتدی به یعنی خیر و خوبی باد مر کسی را که دید او را و خیر خوشی باد مر کسی را که مجالست
کرد او را و خوبی باد مر کسی را که مر در خطیره او و خوبی باد مر کسی را که مرد در ایام او و خوشی باد مر کسی را که اقتدا
کرد بوی رضی الله عنه راوی گوید سابق تماما این حکایت در مناقب مرقوم یافته اینجا چند جمله از ان نوشته
شد بنا بر ضرورت اما در نوید بیگانه صاحب نور القلوب چه خوب شرح فرمود ای گروه مریدین و محبین اگرچه
شما از شرف ادراک زمان حیات آن غوث کائنات محروم ماندید لاکن در هر طوبی مر شما را هم نصیبی است و انی

زیراکه رویت آنحضرت عام است خواه رویت یقظه باشد خواه رویت منام ولفظ رویت در هر دو مستعمل شود
چنانکه در حدیث من رانی فقد رانی الحق مراد از رویت رویت منامی است پس هرگاه رویت عام شد مجاست
آنحضرت نیز عام شد و در بشارت طوبی ثالث شمار الفیه کامل است بلاشک بشرط آنکه خطیره حضرت فتح را در
دل خود ثابت و راسخ دارید و از مزاج خود را بهمان خطیره محبوب از حمام نود ها بدر آرید و بشارت طوبی رابعه نیز
جرعه بشما از خودی نبخشد زیراکه ایام شیخ عبدالقادر رضی الله عنه تا قیام قیامت باشد و مراد از ایام ایام حیات
گرفتن نشاید بلکه مراد ازان ایام حکومت آن غوث زمان باشد چنانکه میگویند که در ایام فلان حاکم این فعل
بعمل آمد یا این واقعه سرزده پس مراد ازان ایام ایام حیات او نمی گیرند کما لایخفی علی من یفهم و بشارت طوبی
خامسه برای شما خود ظاهر است پس شکر کنید و در متابعت آنحضرت قولاً و فعلاً کوشید تا ازین بشارتها محروم
نمانید از شیخ شهاب الدین شهرورد مرویست که گفت روزی با عم خود **شیخ ضیاء الدین ابو النجیب**
عبدالقاهر سهروردی در سال پانصد و شصت بخدمت شیخ عبدالقادر جیلانی رضی الله عنه رفتم عم من
بحضور حضرت شیخ ادب عظیم نمود و بخدمت آنحضرت گوش بلب سان شد و نشست چون به نظامیه باز آمدیم
از وی سبب این چنین ادب پرسیدم گفت چگونه ادب نورزم با او حال آنکه او وجد تمام است و فرد است در عالم
ملکوت و فرد است در عالم شهادت و چگونه ادب نکنم کسی که تصرف او مالک است در دل من و در حال من
و در قلوب اولیا و در احوال ایشان پس اگر خواهد بگذارد القلوب و احوال را و اگر خواهد قبض کند آنها را
کرامت صد و شصت و ششم صاحب نور القلوب فرماید از حسن کرامات و خوارق عادات آنکه
حضرت غوث الاعظم قدسنا الله بسر الاکرم مهر برج سیادت و در مصدف شرافت نقاوه دودمان سید الثقلین
نوباوه بوستان حسنین است اجماع افاضل و اماثل بر سیادت آن پیشوای اهل فضائل بعهد براهین متقنه
و ادله و ثاقت گزین انعقاد یافته و هر یکی از علماء مخاصمین و فقهای متسطین برای قطع اعناق عقائد خود
منکرین شمشیر سبحانک هذا بهتان عظیم بدست گرفته شتافته قاتلهم الله انی یؤفکون
یقین کلی است که چون منکر وقت و التفت الساق بالساق الی ربک یومئذ المساق
در آید جانش بمقابله این انکار بر انکار توحید حضرت پروردگار بر آید و فردا که روز پاداش و جزا است

وبرایں مترانگیز وجہنم بسر آید ؎ زین گونہ افترا چو ندارد مضایقہ یابد سزا بروز جزا راست گوئش
بدلیل آنکہ انکار یکی از بحار و رباب الباس دنیوی آن مرشد ابرار موجب خلیدگی خار غیبی گردید پس انکار نسبت
آن والا حسب کہ بہترین البسہ اخرویست و در فضل ان کل سبب ونسب ینقطع یوم القیمۃ الا سببی
ونسبی مردی کہ بدام درجہ عذاب و نکال خواہد کشید حکایت آن تاجر پیشتر مرقوم یافتہ بنا بر تکرار در ترقیم نیافت
الغرض ای یار ما را حسن عاقبت درکار است از عموعوایق سکان چہ کار حق تعالی ما را بر ملت نبوی و محبت
اہل بیت مصطفوی وبیعت این خلاصہ دودمان مرتضوی بشرف ملاقات سعادت ایات خویش مشرف گرداند
واین منکران را بہر مسکنی کہ قابل سکونت ایشان باشد رساند ؎ نہان چون جان خود دارم ولای
شاہ جیلانی ✣ خدایا حسن این الفت کہ دارم خوب میدانی ✣ زبہر مصطفے وآل پاکش وقت انجام ✣ برین
صدق ومحبت آنچہ دارم کہ میرانی ✣ بگوش عقیدت انکہ ذات ستودہ صفات آن دستگیر سیدان عرصات
کلی است ازگلزار حسینی کہ مشام محرمان اسرار لاہوتی را معطر ساختہ وبلبلی است از بوستان حسینی کہ
والہان جمال جبروتی را ترانہ سخنہای خویش باز دیادستی ودیوانگی نواختہ چشمہ نام حسن از وجاری است
در روضہ نام حسین را از وبنظارت طاری راحت جان حسن از دیدہ حسین روشن باد ؎ زہی
پیشوای کہان ومہان ✣ زہی غوث اعظم پناہ جہان زباغ حسن قاقش سرو وجود ودگیسوی وی
سنبل مشک بو بہ بستان اسباط حضرت حسین کلروی وی باعث زیب وزین نمک خوردہ خوان ستر
نبی دل فاطمہ نور چشم علی آری در اولاد امجاد حضرت امام حسین علی جدہ وعلیہ السلام فی الدارین نہ امام ہمام
کہ ہریکی از ایشان اکمل وافضل انام بودند است مرحومہ جدامجد خود را الی یوم الجزا ہدایت بود موجود شدند
واز اشراق وانوار شموس ہدایت ظلمات معاصی وضلالت را فرار نمودند ودر ابنای کرام حضرت امام حسن
علیہ السلام ہین غوث انام لمعہ ظہور افشاندہ عالمی را کہ مغلوب شہوات نفسانی ومعیوب باغوای
شیطانی بودند محض از دستگیری خویش بسوی ریاض جنانی وحدایق رحمانی گردانیدند ؎ زصلب
شریف حسین شہید ✣ شدند این ایمہ تسعہ پدید ریاض ہدایت از ایشان مدام بود وشک فردوس
اعلا مقام بگلزار اولاد حضرت حسن شدہ زینت وزیب بخش چمن جہان جملہ از نور او روشن است

کرم در تابان واو معدن است ✣ اگرچه وجودش زناسوت شد ✣ ولی مسکنش عین لاهوت شد ✣
نزد اتش بود لبسکه احیای دین ✣ شد اورا لقب از خدا محی دین ✣ فدایش بود دهر زان جانمن ✣ چه جان
بلکه هر ذره ایمان من ✣ برش گر فتد این فدایم قبول ✣ شود دین و دنیا بکیدم حصول ✣ **منه**
بدانکه در سال و ماه و تاریخ تولد شریف آنحضرت اختلاف است اما شیخ ابوالفضل بن احمد یافعی الجبیلی گفته
که مولد شریف آنحضرت در سال چهار صد و هفتاد و یک است چنانکه موافق قول بیت مشهور است سنینش
کامل و عاشق تولد ✣ و صاش دان زمشوق الهی ✣ لیکن روایت اعلم عبدالله یافعی مؤید آنست که تولد
آنحضرت در سال چهار صد و هفتاد و نوع اند و در تکمله نویسند که چون از حضرت غوث الاعظم در سال ولادت
شریف سوال کردند فرمود از تعین سال واقف نیستم اما سال قدوم من ببغداد که عمر من در آن وقت هجده ساله
و سال موت یتیمی یحیی باشد اجماع مورخین است که یتیمی یعنی ابو محمد رزق الله بن عبدالوهاب در سال چهار
صد و هشتاد و هشت فوت شده و چون هشتاد و شش هجده را که عمر آنحضرت در وقت قدوم ببغداد بود
وضع نمایند هفتاد و باقی میماند اما ماه تولد مبارک بر طبق سفینه الاولیا رماه رمضان است و موافق مرقوم
مخازن قادریه ربیع الآخر اما تاریخ تولد مبارک آنحضرت در سفینه شب اول ماه رمضان مرقوم است
و از مخازن یازدهم ربیع الاخر مفهوم اما صاحب تنبیه الشاکین نهدهم ربیع الثانی نوشته است ماخذان
غیر معلوم اما روز تولد مبارک آنحضرت روز پنجشنبه است بلا خلاف صاحب مخازن گوید روز ولادت و روز
وفات و ماه ولادت و ماه وفات هر دو یک اند چنانکه همین معامله در جناب آنحضرت علیه السلام واقع
شد اما موضع تولد شریف در ولایت جیل است در یکی از قصبات آن ولایت و آن ملکی است وسیع
طبرستان که آن را کیل و کیلان و جیل و جیلان هم گویند **منه** در نفحات الانس و دیگر کتب معتبره
مسطور است که از ان حضرت بمجرد قدم نهادن درین عالم شهادت خوارق عادات ظاهر شدن
گرفت پس وی ولی محفوظ است از شکم مادر خود و وقت تولد آنجناب چند چیز ظاهر شدند چنانکه سابق
در ذکر ولادت مرقوم یافته **منه** امام عبدالله یافعی در حکایت بست و هفتم از تکمله از شیخ ابو سعید
عبدالله بن سلیمان هاشمی جبیلی و ام احمد جلیه روایت کنند که مرام الخیر امه الجبار فاطمه ثانی والد شیخ عبدالقادر

رضی اللہ عنہ راقدمی - سخ بود در امر ولایت شنیدم ما از وکہ بارہا میگفت چون فرزندم عبد القادر در آید ما
حکایت بر محل نقدم آمدہ وخود آنحضرت در بعضی اشعار باین کرامت اشارہ فرمودہ بدایت امری ذ
ذکری ملاء الفضاء وصمی فی مهدی بدا صابر شمرقا
ما من روزہ میان شکرستان دارد آنحوش آن روزہ کہ جان در لب جانان دارد کرامت صد و
شصت و ہفتم صاحب نور القلوب در مجلس ششم میگوید جناب حضرت مرشدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ
بفحوای نفس جاهد وانفسکم آنقدر بانفس کثیر الاعداء طریق جہاد پیش نہاد کہ آخر بعد دست و پا زدن بسیار و مقابلہ و مشاجرہ بسیار نفس
امارہ زبان بہ بسلمت وامنت گشاد منہ ذات تقدس آیات حضرت غوث الاعظم قدسنا اللہ بسرہ الاکرم نائب مناب خلیفہ عالیجناب
حضرت رسالت مآب علیہ وآلہ الصلوات الی یوم الحساب است لہذا فرمود لکل ولی له قدم واني
علی قدم النبی بدر الکمال - یعنی چنانکہ کردن سلطان افضل النبیین سید المرسلین بر بقہ اسلام در آمدہ بود
ہمچنین سلطان این افضل النائبین بعد خلفاء راشدین وائمہ طاہرین از کثرت مجاہدات و شدت ریاضات
بحیطہ اسلام در آمد چنانکہ سابق بر محل گذشت در اخبار الاخیار شیخ عبد الحق گوید طریق آنحضرت در سلوک
بحسب شدت ولزوم محنت نظیر نداشت و یکیس را از مشایخ عصر طاقت آن نبود کہ با وی مساہمت جوید در
شدت ریاضیت و قوت مجاہدت منہ در بہجۃ الاسرار از ابو مسعود احمد بن ابی بکر حریمی روایت کند کہ وی
گفت شنیدم کہ شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ را کہ میفرمود مدت دہ سال در ویرانہ کرخ اقامت کردم از مدت
قوت من ہمان کہ بر زمین افتاد و ہر سال مردی جبہ صوف گرفتہ می آمد و مرا میداد و میرفت درین مدت ہر گز
مرا دیدنی نمی شناخت بلکہ مردم بہ کنکی و ابلہی و دیوانگی مرا منسوب میکردند من پا برہنہ و میان خارستان
وغیرہ میگردیدم و از ہیچ چیز نمی اندیشیدم و غالب نشد نفس من بر من در ارادات خود گاہی و بشگفت نیاورد
مرا ہیچ شی از زینت دنیا گاہی راوی گوید پس عرض کردم ولا لما کنت صغیرا یعنی نفس غالب نشد بر تو
و زینت دنیا بشگفت نیاورد ترا ہرگاہ کہ تو کودک بودی فرمود ولا لما کنت صغیرا یعنی نہ غالب شد
نفس بر من و نہ بشگفت آورد مرا از زینت دنیا ہرگاہ کہ بودم کودک پس راوی گوید این محافظت و منافرت
آنحضرت از تسویلات نفسانی و تزئینات دنیاء فانی از بدو فطرت است محض از عنایت حضرت رب العزت

چنانکه صوم آنحضرت در ایام رضاعت شاهد برین مدعاست ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء ومنه در کتاب بهجة الاسرار از سند مشایخ کبار که اخر ایشان ابو عبد الله خضر بن عبد الله الحسینی الموصلی است روایت کند که گفت شنیدم از پدر خود که میگفت خدمت کردم شیخ عبد القادر رضی الله عنه را سیزده سال پیش ندیدم درین مدت آنحضرت را که رفته باشد بر دروازهٔ سلطان و یا امیر و نه نشست آنحضرت گاهی بر بساط دنیا و ثروت و نخورد طعام ایشان گر کمیدفعه و میگفت که نشستن بر فرش ملوک از جملهٔ عقوبات معجله است و چون خلیفه یا وزیر یا امیر بدولتخانه حضرت می آمدند آنحضرت بعد آمدن ایشان از اندرون محل تشریف می آورد تا برای ایشان برخواستن نشود ولیکن آنحضرت از اهل دول کلام نیک میفرمود و در اعتزاز و احترام ایشان مبالغه می نمود سلطان وغیره دستهای مبارک را بوسه میدادند و بحضور آنحضرت بکمال تواضع و تصاغر می نشستند و بود دعمول آنحضرت که چون خلیفه را کتابی می نوشت چنین میفرمود عبد القادر یامرك بکذا و کذا وامره نافذ علیك واطاعته واجب علیك وهولك قلاده وعلیك حجة یعنی عبد القادر حکم میکند ترا بچنان و چنین و حکم وی نافذ است بر تو و فرمان بردار وی واجب است بر تو و عبد القادر مر ترا قلاده است و بر تو حجت است کرامت صد و شصت و هشتم صاحب نور القلوب گوید العزیز ازین روایت معلوم شود که جناب حضرت شیخ ما شیخ الکل بسرای اهل دول تشریف نمیفرمود و حالانکه راوی روایت خود در کتاب مذکور در حکایت شیخ مدی بن مسافر که از اجلاد مشایخ عراق و عظماء عارفین بود در روایتی از شیخ عارف ابو محمد شاور مرقوم نموده که دران حاجت تشریف فرمای آنحضرت بخانهٔ خلیفه بغداد معلوم شود چنانکه روایت مذکور امنست که شیخ عارف ابو محمد فرماید خلیفه بغداد مجلس وعظ مرتب ساخت و بدعوت جمیع مشایخ عراق و علماء آن پرداخت کل مشایخ و علماء از مقدم خود باغانهٔ خلیفه را زیب و زینت بخشیدند مگر جناب حضرت شیخ عبد القادر رضی الله عنه و شیخ مدی بن مسافر و شیخ احمد کبیر الرفاعی رحمة الله علیهما و زیر خلیفه را عدم تشریف فرمای این هر سه حضرات یاد دهانیدند خلیفه را تاسف کمال رو داد و گفت چون ایشان تشریف نفرمودند گویا هیچکس بخانه ما نیامده این گفت و حاجب را طلبید و گفت که بجناب شیخ عبد القادر رفته دعوت من عرض کن و بعده بجبل هکار رفته شیخ مدی را دعوت کن بعد ازان باقی

شیخ احمد رفاعی را دعوت کن راوی مذکور گوید آنحضرت از اشراق باطنی حاجب قبل از آنکه از پیشگاه خلیفه رخصت شود و پیش از آنکه رقعهای دعوت از طرف خلیفه مرقوم گردد و برین ماجرا اطلاع شده مرا فرمود ای ثاور بمسجدی که بظاهر باب حلبه است رفته شیخ عدی بن مسافر را که اکنون در انجا با دو کس نشسته است بگو که شیخ عبدالقادر ترا یاد نموده بعد ازان بمقبره شونیزیه رفته شیخ احمد را که او هم اکنون در انجا با دو کس نشسته است بگو که شمارا شیخ عبدالقادر طلبیده و غرض راوی گوید چون بمسجد باب حلبه رفتم مطابق ارشاد شیخ خود شیخ عدی بن مسافر را با دو کس نشسته یافتم گفتم یا سیدی اجابت کن حکم شیخ عبدالقادر را چون شیخ عدی از زبان من این حکم شنید سمعاً وطاعةً گفته آن دو کس برخواست و سوی آنحضرت روانه شد من هم همراه ایشان شدم شیخ عدی فرمودای فلان برطبق حکم شیخ بسوی شیخ احمد بمی روی گفتم ای سید بمقبره شونیزیه آدم شیخ احمد را با دو کس نشسته یافتم گفتم یا سیدی اجابت کن حکم شیخ عبدالقادر سمعاً وطاعةً گفت پس هر سه کس برخواستند سوی آنحضرت روانه شدند پس شیخ عدی و شیخ احمد در راه با شیخ عبدالقادر وقت مغرب با آنحضرت ملاقی شدند آنحضرت برای تعظیم ایشان برخواست و پیش خود نشانید و درین اثنا خلیفه بخدمت حضرت شیخ آمد چون هر سه حضرات بهیئت اجتماعی یکجا نشسته دید بسرعت کمال باس بسوی خلیفه رفت و ادعا باجتماع ایشان مطلع گردانید خلیفه بخط خود کتابی بخدمت ایشان نوشت و فرزند خود را با حاجب مذکور بجناب ایشان برای دعوت فرستاد چون فرزند خلیفه بخدمت ایشان رسید و پیام دعوت مشرف ساخت همه صاحبان بالوا لبین حاضر خواستند و روانه شدند راوی گوید چون مایان بر شط رسیدیم در اثنای راه با شیخ علی بن الهیتی ملاقی شدیم ایشان نیز همراه این هر سه حضرات شدند تا آنکه بخانه خلیفه آمدیم خانه را خوب آراسته دیدیم خلیفه در آنجا کمر بسته و دو خادم با خود گرفته استاده است دیگر ایشان در انخانه دیگر بنوبت پیش خلیفه پیش آمد و باداب ملاقات کرد و عرض نمود که ای سرداران و پیشوایان دین چون ملوک خانه یکی از رعایای خود را مشرف بشرف قدوم خود میسازند صاحب خانه برای تعظیم ملوک بساط حریر می اندازد تا آن بساط را زیر پا کرده بخانه او در آیند این بگفت و پارچه های خاصه خویش بگستراند و گفت که از پاهای مبارک این پارچها طی فرموده شرفی و کرامتی عنایت فرمایند راوی گوید

همه حضرات معروضه خلیفه را بقبول فرمودند بعد ازان بر سماطی مهیا و اماده آمده نشستند و طعام تناول
نمودند بعد فراغ مرخص شده از انجا برخواستند خلیفه روشنی بسیار همراه کرد چون بیرون خانه خلیفه
شدند همه آلات مضیئات او گذاشته اراده زیارت قبر امام احمد حنبل رحمة الله علیه نمودند گویند آن شب
بسیار تاریک بود در سرور سعادت کنجور حضرت شیخ بر هر سنگی و درختی که میرسید آنحضرت بسوی وی اشاره می کرد
پس ازان حجر و شجر نوری مانند نور قمر مستضئ میگردید که همه حضرات دران نور مشی میکردند چون به منتهای
آن نور میرسیدند باز اشاره بسوی دیگر میفرمودند آن را روشنی مهتاب می افزود پس همین شان در
نور می رفتند و نموده درین حضرات کسی که تقدم ورزد بر حضرت شیخ ارضی الله عنه تا آنکه آمدند قبر امام احمد
را پس حضرت شیخ ما و شیخ عدی و شیخ احمد رفاعی و شیخ علی بن الهیتی برای زیارت مزار شریف اندرون
رفتند و ما خادمان بیرون ماندیم بعد زیارت بیرون آمدند چون اراده فراق فیمابین نمودند شیخ عدی
بجناب حضرت شیخ عرض کرد که مرا چیزی وصیت فرما فرمود وصیت میکنم ترا به کتاب و سنت مولف
نور القلوب گوید الغیر بنداز ین روایت بصراحت معلوم شود که جناب حضرت شیخ ما رضی الله عنه بسرای خلیفه
تشریف فرمود و بر بساط او طعام تناول نمودند اما در توافق روایتین چنین گفته شود که خضر بن عبد الله
که راوی روایت اول است کیفیت سیزده سال که خود دران ایام بخدمت میمنت التزام آنخوش انام
حاضر بود بیان نمود و این واقعه روایت ثانی پیش ازان بوقوع آمده باشد شاید آنحضرت در ابتدا آمد
بخانه اهل دول داشته باشد که بعد ازان موقوف فرمود و الله اعلم بحقیقت الحال و هم وی گوید و نیز ازین روایت
سند قول بزرگان است که میگویند هر که مجالس اهل دول نبا بر ضروری رود باید که بعد خواست از انجا بمسجد
یکی از صاحبان دل خواه زنده باشد یا مرده رفته شرف زیارت ایشان حاصل کرده کفاره آنمجلس کند مستنبط
شود زیرا که تشریف فرمودن آنحضرت باجمعی از اولیا و کبار بعد برخواست از مجلس خلیفه برای زیارت مزار
امام احمد برین قول دلیل قویست و بهجة الاسرار از ابو الفتوح سلیمان روایت کند که شنیدم قطب الاجانب
سیف الدین عبد الوهاب را که میگفت بود والد من که در هر هفته سه روز وعظی فرمود و روز دیگر
در صبح روز جمعه و در عشای روز سه شنبه و دیگر روز در رباط دان صبح روز شنبه و حاضر میشدند وعظ و پیر العلماء

وفقها و مشایخ دیگر هم مدت کلام آنحضرت چهل سال است اول آنسال بایضد و بست و یک
است و آخر آن بایضد و شصت و یک **کرامت صد و شصت و نهم**
صاحب نور القلوب گوید در کتاب بهجة الاسرار از شریف ابو الفتح هاشمی مقری مرویست که روزی مراحضرت
شیخ عبد القادر رضی الله عنه برای قرارت طلب فرمود چون من بحضوری وی قرارت نمودم آنحضرت
بسیار بگریست و مرا فرمود **والله لاطلبنک من الله تعالی** یعنی قسم بخدا است که البته طلب کنم
ترا و بگیرم ترا از خدا تعالی گویند پیش مردی از اولیا بحضور آنحضرت آمده استاد و گفت یا سیدی دیدم
در خواب پروردگار عزت را جل جلاله و برای تو دروازه های جنت گشاده شدند و برای تو در جنت کرسی
را نصب کرده اند پس ترا گفتند که برین کرسی نشسته تکلم کن پس تو فرمودی من هرگز تکلم نه کنم تا دام که شریف
ابو الفتح مقری در بغداد حاضر نشود گفتند که شریف مقری حاضر است تو فرمودی من اکنون تکلم می کنم
کرامت صد و هفتاد م صاحب نور القلوب گوید در بهجة الاسرار از مشایخ کبار که آخر ایشان
قاضی القضات شمس الدین محمد بن شیخ عماد الدین حنبلی روایت کند که من روزی از خانه خود برآمدم در
خانه خود برآمدم و طریق بودم که آب باریدن گرفت مرا تاذی شد پس گفتم ای رب مرا تاذی چنین روایت
کرده اند که روزی شیخ عبد القادر رضی الله عنه تحت السما بر کرسی بوعظ مشغول بود که باران آمد پس
آنحضرت سر مبارک بسوی آسمان برداشته فرمود **انا اجمع لك وانت تفرق** یعنی من جمع میکنم
برای تو و پراکنده میکنی پس فی الحال مطر ساکن شد پس ای رب بحرمت صدق این روایت از من هم مطر را
ساکن فرما پس در حال باریدن باران موقوف گشت تا آنکه بخانه رسیدم بعد رسیدن همان زمان باران
شروع شد **دیگر** در بهجة الاسرار آمده که عبد الرحمن بن احمد قرشی گوید که در دمشق در سال ششصد و
نوزده هجری نزد شیخ عالم ابو اسحاق بن سعید واری ثعلبی نشسته بودم و نزد وی ملک اعظم آسمایل
و ملک عادل فخر الدین فرزندان ایوب نیز نشسته بودند و این مجلس تحت السما بود در این اثنا باریدن
باران شروع شد پس شیخ عالم ابو اسحاق بسوی حاضران مخاطب شده گفتن گرفت که روزی شیخ عبد القادر
رضی الله عنه بر کرسی نشسته تکلم میکرد که باران آمد پس آنحضرت شیخ فرمود **انا اجمع وانت تفرق**

یعنی من جمع میکنم و تو پراگنده میکنی پس ابو از مجلس آنحضرت متفرق شد و خارج مجلس باریدن گرفت
راوی گوید این نقل شیخ ابو الاسحاق هنوز تمام نشده بود که مطر از سر ایشان متفرق شد و به یمین و شمال
ایشان می بارید و بر ایک قطره نمی چکید ببرکت مشک بکایت منه و بهجة الاسرار بروایت سیدنا ابو الفرج
عبد الجبار رحمة الله علیه مروی است که می فرمود که خطیب بدمن رضی الله عنه در مجالس وعظ این بود الحمد لله
رب العالمین این گفته قدری سکوت می کرد باز میگفت الحمد لله رب العالمین باز قدری سکوت
می کرد باز میگفت الحمد لله رب العالمین باز قدری سکوت میکرد پس تمام میفرمود عدد خلقه و زنة
عرشه و رضی نفسه و مداد کلماته و منتهی علمه و جمیع ما شاء و ذرأ و برء عالم الغیب و الشهادة
الرحمن الرحیم الملک القدوس العزیز الحکیم و اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له
له الملک و له الحمد یحیی و یمیت بیده الخیر و هو علی کل شیئ قدیر و الیه المصیر یعنی جمیع حمد و ثنا
ثابت است مر خدایرا که پروردگار عالمیان ست عدد خلق وی بموزن عرش وی و موافق رضامندی ذات
وی و مقدار کلام قدیم وی و منتهای علم وی و به شمار جمیع انچه خواست پروردگار پیدا آورد و پراگنده گردانید
خلق را و دانای غیب و اشکار روزی دهنده مومنان و کافران در دار دنیا و بخشنده مومنان در دار آخرت باشا
حقیقی لغایت پاکی و منزه غالب و گواهی میدهم باینکه نیست معبود برحق مگر خدای تنها که نیست شریک مر او را مر او را
ستایش زنده میکند و می میراند در دست او است نیکی و بر هر چیز بسیار قادر است و بسوی وی بازگشت است
و اشهد ان محمدا عبده و رسوله ارسله بالهدی و دین الحق لیظهره علی الدین کله و لو کره المشرکون
یعنی گواهی میدهم باینکه محمد بنده خدا و پیغمبر او است فرستاده است او را خدا تعالی با قران و دین حق تا غالب
کند خدا تعالی او را بر دین تمام دین اگرچه کراهت دارند مشرکان اللهم صل علی محمد و علی آل محمد
و احفظ الراعی و الرعیه و الامام و الامة الف بین قلوبهم فی الخیرات ادفع شر بعضهم عن بعض
بار خدایا درود فرست بر محمد و بر آل محمد و نگهدار راعی و رعیت را و امام و امت را الفت بده میان دلهای
ایشان در نیکی ها و دور کن بدی بعضی از ایشان را از بعض دیگر اللهم انت العلیم بذنوبنا فاغفرها
و انت العالم بعیوبنا فاسترها و انت العالم بحوائجنا فاقضها لا تردنا خائبین نهتنا الفقر

حیث امرتنا لاتنسنا ذکرک ولا تومنا مکرک ولا عوجنا الی غیرک ولا تجعلنا من الغافلین
خداوندا تو دانا هستی بگناهان ما پس ببخش آن گناهان را و تو دانا هستی بعیب های ما پس بپوش آن عیب ها
را و تو دانا هستی بحاجت های ما پس قضا کن آن حاجت ها را و ما را دیگر بکاینکه منع کردی ما را از در آمدن آن
و مفتوکن ما را بسوی که حکم کردی ما را فراموش کنان ما را از ذکر خود و او کمن ما را از مکر خود ایمن و محتاج کن
ما را بسوی غیر خود و نه گردان ما را از زمرهٔ غافلان اللهم الهمنا رشدنا و اعذنا من شرانفسنا اعزنا
بالطاعة ولا تشغلنا بالمعصیة اشغلنا بک عن سواک اقطع عنا کل قاطع یقطعنا عنک
الهمنا شکرک وذکرک وحسن عبادتک یعنی خداوندا الهام فرما ما را رشد ما را یعنی راه راست ما را و نگهدار ما را
از بدی ذاتهای اعزت بده ما را به بندگی و طاعت و مشغول کمن ما را بگناه و معصیت و مشغول بکن ما سبب
تو از ما سوای تو و قطع کن از ما هر چیزیکه قطع کند ما را از تو و الهام کن ما را شکر ترا و ذکر ترا و حسن عبادت ترا پس
آنحضرت بجناب راست متوجه شده این کلام میفرمود لا الله الا الله ما شاء الله کان ولا حول
ولا قوة الا بالله العلی العظیم نیست هیچ معبود بحق مگر خدا تعالی هر چیز میرا که خدا خواسته است موجود
شود و نیست گردیدن از معصیت و نیست قوة بر طاعت مگر بخدا بلند و بزرگ بعد آنحضرت بجانب
چپ متوجه میشد و میفرمود لا ابتدا اخبارنا لا ائتمک استاذنا ربنا لا تواخذنا ان نسینا او اخطانا
ربنا ولا تحمل علینا اصرا کما حملته علی الذین من قبلنا ربنا ولا تحملنا ما لا طاقة لنا به واعف عنا
واغفر لنا وارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین یعنی ظاهر کمن اخبار ما را و دیدهای کمن پردهای ما را ای پروردگار ما
مگیر ما را بعقوبت اگر فراموش کردیم یا خطا کردیم ای پروردگار ما بار کمن بر ما بار گران همچنان که بار کردی آن
بار گران را بران کسان که پیش از ما بودند ای خداوند تحمیل کمن بر ما آنچیزیکه طاقت نیست ما را و درگذار
از ما و بیامرز گناهان ما را و رحم کن ما را تو کارسازی پس یاری ده ما را بر گروه کافران این خطبه خواند
آنحضرت و روی بحضار شروع میفرمود مسئله در بحبوحة الاسرار از مرشد زاده عالی تبار فرید الاحباب سیدنا سیف الدین
عبد الوهاب روایت کند که والد ماجد من قدس سره عظیم کرسی این همچنین خواند و ارضی عن الطویل العماد
الرفیع النجاد الموئید بالتحقیق المکنی بعتیق الخلیفة الشفیق الذی اسمه مع اسم الرسول

مقرون بجسد مدفون الصاحب الرفیق **ابوبکر الصدیق** یعنی خوشنود
باد خدا تعالی از مردی که طویل است در فضیلت عمر است و در دین و شریعت بلند است در مرتبه دیر است
در معرکه تائید کرده شده به تحقیق کنیت کرده شده بعتیق خلیفه شفیق چنین کسی که نام وی با نام رسول نزدیک
است و جسم وی با جسم رسول صلی الله علیه وآله وسلم مدفون صاحب و رفیق **ابوبکر صدیق**
رضی الله عنه وعن قصیر الامل وکثیر العمل الذی لا تتداخل افعاله زلل المؤید بالصواب
اللهم فصل الخطاب المنصور یوم الاحزاب یعنی خوشنود باد خدا تعالی از مردیکه کوتاه شد
امید دنیوی او و بسیار است عمل اخروی او و چنین کسی که در نیامد در افعال او هیچ لغزش تائید کرده شده برای
صواب الهام کرده شد او را فصل خطاب نصرت داده شد او را در جنگ احزاب **عمر ابن خطاب**
رضی الله عنه وعن مشید الایمان مرتل القرآن ومشتت الفرسان ووضیع الطغیان
عثمان بن عفان و خوشنود باد خدا تعالی از مردی که وی استحکام دهنده ایمان است
ترتیل خواننده قرآن است پراگنده کننده پهلوانان است دور کننده طغیان است **عثمان ابن**
عفان رضی الله عنه وعن البطل البهلول ابن عم الرسول وزوج البتول وسیف الله
المسلول مظهر العجائب اسد الله الغالب **علی ابن ابی طالب** خوشنود باد
خدا تعالی از مردی که وی دلیر است و بهلول است خوشرو و خندان است پسر عم رسول است زوج بتول
است و سیف برهنه خدا است جای ظهور عجائب است شیر غالب خدا است **علی ابن ابی طالب**
رضی الله عنه وعن السبطین الشهیدین سیدی اشباب اهل الجنة ابی محمد الحسن
والی عبد الله الحسین خوشنود باد خدا تعالی از هر دو سبط رسول که شهید اند
هر دو سردار جوانان اهل بهشت اند **ابی محمد الحسن وابی عبد الله الحسین**
رضی الله عنهما وعن العمین الشریفین المطهرین من الشرک والانجاس الحمزة والعباس
و خوشنود باد خدا تعالی از هر دو عم بزرگ که پاک اند از شرک و نجاست **حمزه و عباس**
رضی الله عنهما وعن المهاجرین والانصار والتابعین لهم باحسان الی یوم الدین

خوشنود باد خدا تعالی از مهاجر و انصار و از کسانیکه پیروی مهاجر و انصار کردند به نیکی خوشنود باد
خدا تعالی از ایشان همه تا روز قیامت **منشی** نیز در کتاب بهجة الاسرار گوید که بود از ادعیه
آنحضرت رضی الله عنه در مجالس وعظ این دعا **اللهم انا نعوذ بوصلك من صدك و**
بقربك من طردك و بقبولك من ردك واجعلنا من اهل طاعتك ودك
هلا من شكرك وحمدك یعنی خداوندا بدرستی که ما پناه میگیریم بوصل تو از برگردانیدن تو از خود
و پناه میجوییم بقرب تو از راندن تو و پناه میجوییم بقبول تو از رد تو و بگردان ما را از اهل طاعت تو و دوستی
تو و بگردان ما را لایق مر شکر ترا و حمد ترا و نیز در کتاب بهجة الاسرار می گوید که اکثر آنحضرت مجلس وعظ را ختم بر این
دعا کردی و فرمودی جعلنا الله وایاکم ممن تنبه بخلاصه وتنزه عن الدنیا وتذکر یوم حشره
وافتقی اثار الصالحین انه ولی ذلك والقادر علیه یعنی گرداند خدا تعالی ما و شما را از
کسانیکه متنبه و هوشیار شدند برای خلاص خود و از کسیکه منزه و پاک شدند از دنیا و یاد کرد روز برانگیخته شدن
خود را و پیروی کرد آثار صالحین را بدرستیکه او تعالی صاحب این است و قادر بر این است **البعثر**
وافر التمیز تا اینجا بیان عنوان وعظ آنحضرت بعمل آمد و سابق معلوم شد که ابتدا وعظ آنحضرت در سال یانصد و
بست و یک است و وفات شریف آنحضرت در سال یانصد و شصت و یک پس مدت وعظ آنحضرت چهل سال
شد تقریبا و نیز از سابق بدریافت آمده که آنحضرت رضی الله عنه در هر هفته سه روز وعظ میفرمود و دعام
بالفیض ارشاد و هدایت مینمود پس در هر ماه **نه بار** تقریبا اتفاق وعظ آنحضرت می شد و در هر سال
سوازی **یکصد و هشت** وعظ تقریبا بظهور می آمد پس در مدت چهل سال مواعظ آنحضرت
چهار هزار و سه صد و بست سعد و میشوند اغلبکه جمیع این مواعظ بدون مکتوب خوانده بود
لیکن از نظر این احقر مواعظ یکساله آنحضرت رضی الله عنه یعنی وعظ سال یانصد و چهل و پنج هجری سید
اگر بصدق و اعتقاد شرح آن کرده آید دو سه جلد میگردد لهذا در این سال تیمنا و تبرکا مواعظ عربی آنحضرت
و پنج شش مکتوب فارسی آنجناب مرقوم مینماییم بالله التوفیق **مواعظ عربی در تاسع عشره**
و الجد سال یانصد و چهل و پنج هجری یوما قال رضی الله عنه ردی عن عیسی

علیه السلام انه کان اذا شم رائحة طیبة سد انفه وقال نهذا من الدنیا
هذا احبة علیکم یعنی فرمود روزی آنحضرت رضی الله عنه روایت است از مهتر عیسی
علیه السلام بدرستی که بود وقتیکه می بوئید بوی خوش را مسدود می نمود بینی خود را و میفرمود
این بوی خوش از دنیا است و این بوی خوش محبت است بر شما قال یا معشر الزهد
باقوالکم وافعالکم قد تلبستم ثیاب الزهد وبواطنکم مملوة رغبة حسرة علی
الدنیا لو خلفتم هذه الثیاب واطهرتم الرغبة التی فی قلوبکم لقد کان یکون احب
الیکم وابعد لکم من النفاق یعنی ای دعوی کنندگان زهد باقوال وافعال خود بتحقیق لباس
کردید تلبیاس زاهدان وحالانکه باطن های شما مملو است از رغبت وحسرت بر دنیا اگر دور
کنید شما این ثیاب را و پاک کنید شما رغبتی را که در دلهای شما است هرائینه خواهد شد این
امر دوست تر بسوی شما و دورتر بر شما از نفاق ثم قال الصادق فی زهد نجی لیلک
اقسامه ویتناولها فلیس ظاهره و بها قلبه مملوة من الزهد فیها وفی غیرها
پس تر فرمود کسیکه صادق است در زهد خود می آید بسوی او قسمت های و میرسد او آن قسمتها
متلبس است ظاهر او دنیا و دل او مملو است از زهد در آن دنیا و در غیر آن وهذا
نبینا محمد صلی الله علیه وآله وسلم کان ازهد من عیسی علیه السلام ومن
غیره من الانبیاء غیر انه قال حبب الی من دنیاکم ثلث الطیب والنساء وجعلت
قرة عینی فی الصلوة حبب له مع زهده فیه وفی غیره لان ذالک من قسمة
قد سبق به علم ربه عز وجل فکان تناوله امتثال الاوامر وامتثال الامر طاعة
فکل من یتناول اقسامه علی هذه الصفة فهو فی طاعة وان
کان متلبسا بالدنیا کلها یعنی نباشد بین نبی ما صلی الله علیه وآله وسلم بود زاهد تر از عیسی ع و از غیر او
از انبیا علیهم السلام جز این نیست بدرستیکه آنحضرت ص فرمود دوست گردانیده شد بسوی من از دنیا
شما سه چیز یکی خوشبو دوم زنان و گردانیده شد خنکی چشم من در نماز دوست گردانیده شد

این امور باوجود زهد آنحضرت در آن و در غیر آن زیرا که رسیدن اینچنین امور را قسمتی
آنحضرت است که تحقیق سابق شده است بان علم پروردگار او عزوجل پس بود رسیدن
آنحضرت باین امور بجا آوردن و ادا امر و بجا آوردن امر طاعت است پس هر کسیکه رسد
اقسام خود را باینچنین صفت پس آنکس در عبادت است اگرچه باشد متلبس بدنیا تمام آن
ثم قال یا زهاد علی قدم الجهل اسمعوا وصدقوا ولا تکذبوا تعلموا هذا حتی
لاتردوا علی القدر یحملکم کل جاهل بالعلم مستغن برائیه قائل کلام نفسه
وهواه وشیطانه فهو عبد ابلیس تابع له قد جعله شیخه یعنی پس ترفرمود
ای زهد کنندگان بر قدم جهل بشنوید و تصدیق کنید و تکذیب مسازید و بیاموزید این را یعنی آنچه من
می گویم تا آنکه رد نکنید بر قدر بسبب جهل خود هر کسیکه جاهل است از علم غنی است بسبب عقل
خود گوینده است کلام نفس خود را و خواهش خود را و شیطان خود را پس آنکس بنده ابلیس است
تابع است مر او را تحقیق گردانیده است آنکس ابلیس را شیخ خود ثم قال یا جهال ویا منافقون
ما اظلم قلوبکم وما انتن رائحکم وما اکثر لقلقة السنتکم توبوا من جمیع ما انتم
فیه واترکوا الطعن فی الله عزوجل وفی اولیائه الذین یحبهم ویحبونه لاتعرضوا
علیهم فی تناول الاقسام فانهم متناولون بالامر لا بالهوی عندهم شدة
حبهم لله عزوجل والشوق الیه والزهد فیما سواه واعراض الظاهر
والباطن عن الکل ولکن لهم اقسام قد سبق بها العلم لابد لهم
من تناولها اشد البلاء علیهم قیامهم فی الدنیا وبقاؤهم
فیها وتلبسهم باقسامهم وسرویتهم للمکذبین لله عزوجل
پس ترفرمود ای جاهلان و ای منافقان چه ظالم تر است دلهای
شما و چه بدبوتر است بوهای شما و چه زیاده تر است لقلقه زبانهای شما
توبه کنید شما از جمیع چیزیکه شما در آن اند و بگذارید شما طعن را در حق عزوجل و در حق اولیاء

خدا که دوست دارد خدا ایشان را و دوست دارند ایشان خدا را اعتراض نکنید بر ایشان
در رسیدن قسمت های بد بر ستیکه ایشان میرسند بحکم خدا نه بخود تر او لیاء خدا سخت ترین دوستی
ایشان مر خدا را است عزوجل و شدت شوق است بسوی او و کمال زهد است در ماسوا او
و شدت روگردانیدن ظاهر و باطن است از جمیع اشیاء لاکن مر ایشانرا قسمت ها است
که تحقیق سابق است بآن علم الهی و ضرور است مر ایشان را از رسیدن آن قسمها
سخت ترین بلا بر ایشان قایم ماندن ایشان در دنیا و باقی ماندن ایشان در آن و متلبس شدن
ایشان بقسمت های خود و دیدن ایشان تکذیب کنندگان خدا را عزوجل ثم قال یا غلام
اهجر الکلام عن الخلق مادمت قائما مع نفسك وهواك مت عن الکلام
فان الحق عزوجل اذا اراد لامر هیأك له اذا شاء اشترك واهلك و
ابنتك ویکون هو المظهر لا انت سلم نفسك وکلامك وجمیع احوالك
الی قدرة واشتغل بالعمل له کن عملا بلا کلام اخلاصا بلا ریاء توحیدا
بلا شرك خمولا بلا ذکر خلوة بلا جلوة باطنا بلا ظاهر واشتغل بالباطن
پس تر فرمود ای غلام ترک کن سخن را از خلق ما دامیکه باشی تو قایم بانفس خود و خویش و بمیر
از سخن کردن پس بدرستیکه حق عزوجل وقتیکه اراده کند برای تو امری را تیار میکند ترا
برای آن امر و وقتیکه خواهد او سبحانه تعالی ظاهر میکند ترا و ایل می گرداند ترا
ترا و میشود او سبحانه خود و ظاهر کننده تو تسلیم کن بسپار نفس ترا و همه احوال ترا بسوی قدرة او و مشغول شو
بعمل برای او و بشو تو عمل یعنی کلام و شو تو اخلاص بدون ریا و شو تو توحید بغیر شرک و شو خاموش بی
ذکر و شو تو خلوت بدون جلوت و شو تو باطن بی ظاهر و مشغول شو به باطن ثم قال یا بطال
النیة انت تخاطب بالحق عزوجل وتشیر الیه بقولك ایاك نعبد وایاك
نستعین هذا الخطاب لحاضر یا حاضر عندی یا عالما بی یا قریبا منی یا شاهدا
علی خاطبوه فی صلوتکم وغیرها بهذه النیة علی هذه الصفة پس تر فرمود ای باطل

کنندهٔ نیت تو مخاطب میکنی حق را عزوجل واشارت میکنی بسوی او بقول خود ایاک نعبد
وایاک نستعین یعنی ایاک خطاب است مر حاضران را ای حاضر نزد من وای دانندهٔ من وای
شاهد بر من خطاب کنید شما او سبحانه را در نمازهای خود و در غیر آن باین نیت بآن صفت
ولهذا قال النبی صلی الله علیه وآله وسلم اعبد الله کانک تراه فان لم تکن تراه
فانه یراک یعنی بنا بر این فرمود نبی ما صلی الله علیه وآله وسلم عبادت کن خدا را گویا که تو می بینی او را
واگر نباشی تو که می بینی او را پس بدرستیکه او می بیند ترا قال یا غلام صف قلبک
باکل الحلال وقد عرفت ربک عزوجل صف لقمتک وعرفتک وقلبک فقد
صرت صافیا فی التصوف والتصوف مشتق من الصفاء من لبس الصوف
الصوفی الصادق فی تصوفه یصفو قلبه عما سوی مولاه عزوجل وهذا
شیئ لا یجیئ بتغییر الخرق وتصفیر الوجوه وثقلقلة اللسان بحکایات الصلحین
وتحریک الاصابع بالتسبیح والتهلیل وانما یجیئ بالصدق فی طلب الحق عزوجل
والزهد فی الدنیا واخراج الخلق من القلب وتجرده عما سوا مولاه عزوجل پس تر
فرمود ای غلام صاف کن قلب خود را بسبب اکل حلال وتحقیق شناختی تو پروردگار خود را صاف
کن لقمهٔ خود را ولباس خود را ودل خود را پس تحقیق گشتی تو صاف در تصوف وتصوف خارج
کرده شد از صفا نه از پوشیدن صوف وصوفی که صادق در تصوف خود بود صاف می کند
دل خود را از ماسوی مولای خود واین تصوف چیزی است نمی آید وحاصل میشود بتغییر دادن
خرقه یا زرد کردن رو ها ولقلقه کردن زبان بحکایات صلحا وتحرک کنانیدن اصابع به تسبیح وتهلیل
ونمی آید وحاصل نمیشود مگر بسبب صادق شدن در طلب حق وبسبب زهد در دنیا وسبب بیرون کردن
خلق از دل وخالی نمودن آنرا از ماسوی مولای خود عزوجل ثم قال مروی عن بعضهم رحمة الله علیه قال
قلت فی بعض اللیالی الهی لا تغنی ما ینفعنی ولا یضرک وکررته فنمت فرأیت فی المنام کان قائلا یقول لی
وانت ایضا لا تمنع من عمل ما ینفعک وامتنع من عمل ما یضرک صححوا انسابکم من نبیکم لمن صحبت تبعیته

فقل صح نسبه واما بقولك انا من امته من غير متابعة لا ينفعك اذا اتبعتموه فی اقواله
وافعاله كنتم معه فی صحبته فی دار الاخرة بستر فرمود روایت کرده شد از بعض صوفی بدرستی
که آن بعض گفت که گفتم در بعضی شب ها خدایا منع مگردان مرا از چیزی که نفع میکند مرا و ضرر میکند
مرا و مکرر گفتم این کلمه بستر خواب کردم پس دیدم در خواب گویا که گوینده میگوید مرا تو هم باز مشو از
عمل کردن چیزیکه نفع کند ترا و باز شو از عمل کردن چیزیکه ضرر کند ترا صحیح کنید نسبهای خود ها را از نبی صلی الله
علیه وآله وسلم کسی را که صحیح شود متابعت او مر آنحضرت را پس بتحقیق صحیح شد نسبت او لکن قول تو که من از امت
دیم بدون متابعت نفع نخواهد کرد ترا و تحقیق تبعیت و پیروی خواهد کرد شما آنحضرت را در اقوال و افعال او پس شما
باو در صحبت او در دار آخرت ثم قال اما سمعتم قوله عز وجل وما اتیکم الرسول فخذوه وما نهاکم
عنه فانتهوا استلوا ما امرکم وانتهوا عما نهاکم وقد قربتم من ربکم عز وجل فی الدنیا
بقلوبکم وفی الاخرة بقلوبکم واجسادکم بستر فرمود مذ آیا نشنیدید شما قول او سبحانه را وما
اتیکم الرسول الایه یعنی چیزیکه داد شما را رسول خدا پس بگیرید شما از او و چیزیکه منع کرد شما را رسول خدا
صلی الله علیه وآله وسلم شما را از آن چیز پس باز دارید شما خود را از آنچیز بجا آرید شما چیزیرا که امر کرد
آنحضرت شما را و باز شوید شما از چیزیکه منع کرد آنحضرت شما را پس بتحقیق قریب خواهید شد شما از پروردگار
خود ها در دنیا بدلهای خود ها و در آخرت بدلها و اجساد خود ها ثم قال یا زهاد ما تحسنون
تزهدون بنفوسکم واهویتکم وتستقلون بر انکم اتبعوا واصحبوا المشایخ والعلماء
بالله عز وجل العالمین العاملین المقبلین علی الخلق بلسان النصحة وبزوال الصمم
من اغراض قلوبکم عنکم واقبالها علی الله عز وجل هم علیه مقبلون وعن
غیره معرضون بستر فرمود ای زاهدان نیک نمیکنید شما که زهد میکنید بذاتهای خود ها
و خورشهای خود ها و مستقل می مانید بعقل خود قلیت کنید و صحبت دارید مشایخ را و علماء
خدا را که عالم و عامل اند خیال نمیکنید بر خلق بزبان نصیحت و بزوال طمع که عبارت است از روگردان
شدن قلوب شان از شما و اقبال نمودن دلهای ایشان بر خدای عز وجل آن مشایخ و اولیا

رزق اقبال کنند کان وار غیر او اعراض کنند گان اند ثم قال یا غلام ارجع الی ربك عزوجل
بقلبك قبل ان یعدد خلقك قد قنعت من احوال الصالحین عنها بالکلام فیها و
واثمنی لها انت کالفایض علی الماء یفتح یده لا یری فیها شیئا ویحك التمنی
واد الحمق بپسر فرمود ای غلام رجوع شو سوی پروردگار خود پیش از انکه تمام شود و فنا کرد و خلق
تعیق قناعت کردی از احوال صلحا در سخن گفتن و ران آمارزو کردن آن را تو مانند شخصی است که قابض
بحر باشد بکشاید دست خود را نمی بیند در آن هیچ چیز را دیل نشود تر آمرزو باد و حمق است قال النبی صلی الله علیه
وآله وسلم ایاکم والتمنی فانه واد الحمق یعنی فرمود آنحضرت علیه السلام و دور دارید خود را از تمنی
بدرستیکه آن تمنی بادیه حمق است تعمل عمل اهل الشر و تمنی درجات اهل الخیر من قلب رجاه
خوفه تزندق و من غلب خوفه رجاه قنط والسلامة فی اعتدالهما یعنی عمل میکند تو
عمل اهل شر و فساد و آرزو میکنی درجات اهل خیر و نیک اگر کسی غالب شد امید او خوف او را زندیق
شد و کسی که غالب شد خوف او امید او را مایوس گشت و سلامتی میان خوف و رجا است
که مرتبه اعتدال است در هر دو قال النبی صلی الله علیه وآله وسلم لو وزن خوف المؤمن
و رجاه لاعتدلا فرمود آنحضرت علیه السلام اگر وزن کرده شود خوف مومن و امید او هر آینه
هر آینه معتدل شوند یعنی هر دو برابر شوند ثم قال عن بعضهم رحمة الله علیه انه قال
رایت سفیان الثوری رحمة الله علیه بعد موته فی المنام فقلت له ما فعل الله
عزوجل بك فقال وضعت احدی قدمی علی الصراط والاخری فی الجنة سلام
الله علیه ولقد کان فقیها زاهدا ورعا تعلم العلم وعمل به اعطاه حقه
بالعمل واعطی العمل حقه بالاخلاص فیه واعطی الحق عزوجل رضاه بالقصد
الیه واعطی النبی صلی الله علیه وسلم رضاه بالمتابعة له رحمة الله علیه وعلی
جمیع الصالحین وعلینا معهم روایت است از بعض صوفیه بدرستی که گفت دیدم ابو سفیان
ثوری را بعد موت او در خواب گفتم او را که چه کرد خدا یتعالی با تو پس گفت سفیان ثوری نهادم من یکقدم

خود را بر صراط و نهادم قدم دیگر را در بهشت سلام خدا باد بر او پس هر آینه تحقیق بود او مجتهد در زهد
کننده و متقی حاصل نمود - علم را و عمل کرد بدان داد علم را حق آن بعمل و داد عمل را حق آن باخلاص
کردن در آن و داد حق را خوشنودی او بقصد کردن بسوی او و داد رسول خدا را خوشنودی او بمتابعت
کردن و پیروی کردن او و راحمت خدا باد بر او و بر جمیع صلحا و بر ما بایشان ثم قال کل من لا یتبع النبی صلی
الله علیه واله وسلم و لم یاخذ شریعته فی یده و الکتاب المنزل فی الید الاخری فلا
یصل فی طریقه الی الله عزوجل یهلک و یهلک یضل و یضل هما دلیلان الی
الحق عزوجل القران دلیلک الی الحق عزوجل و السنة دلیلک الی الرسول
صلی الله علیه واله وسلم هر کسی پیروی نکرد آنحضرت علیه السلام را و نگرفت شریعت او را
در دست خود و نگرفت کتابی را که منزل است بر او در دست دیگر خود پس نخواهد رسید براه بسوی
حق عزوجل هلاک می شود و هلاک خواهد کرد و گمراه شود و گمراه خواهد کرد و کتاب و سنت هر دو راه
نمایندگان اند بسوی حق عزوجل کتاب یعنی قران دلالت کننده توست بسوی حق عزوجل و سنت
دلالت کننده توست بسوی رسول خدا صلی الله علیه وسلم ثم یقول اللهم یا عدتنا فی نفوسنا
و اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار یعنی بسیار فرمود
ای پروردگار دوری کن میان ما و میان نفوس ما و عنایت فرما یا ما را در دنیا نیکی ترا
و در آخرت نیکی را و محفوظ دار ما را از عذاب آتش مواعظت عربی آنحضرت رضی الله عنه
در یکبره ماه شوال سال پانصد و چهل و پنج هجری یا غلام لم تتعلم و لا تعمل اطو دیوان
العلم ثم اشتغل بنشر دیوان العمل مع الاخلاص و الا فلا فلا مع لک تتعلم العلم
فحسب انت مجتری علی الحق عزوجل بافعالک قد القیت جلباب الحیاء من عینیک
و قد جعلتک اهون الناظرین الیک انت تاخذ بهواک و مانع بهواک و متترک
بهواک فلا جرم یهلک هواک استحی من الله عزوجل فی جمیع احوالک و اعمل بحکمه
اذا عملت بظاهر الحکم ادناک العمل الی العلم بالله عزوجل الفرزندجرامی آموزی

علم را و عمل نمیکنی بهیچ نامه علم را پیشتر مشغول شو بکتابون نامه عمل با اخلاص و اگر اینچنین نمیکنی پس
نیست هیچ فلاح و نیکی مر ترا می آموزی علم را پس پس یعنی بر عمل لونمی اری تو جرات کننده بر حق خود عمل
بر افعال خود و تحقیق اندا ختی تو پرده های حیا را از دو چشم خود و تحقیق گردانیدی تو حق را سبک ترین نظر
کنندگان بسوی تو گیرند ترا خواهش خود و منع کننده بر اهش خود و حرکت کننده بخواهش خود پس بی شک
هلاک میکند ترا خواهش تو حیا کن و شرم دار از خدای عزوجل در جمیع احوال خود و عمل کن بحکم او و قتیکه
عمل کنی تو بظاهر حکم قریب کند ترا عمل بسوی معرفت بخدای عزوجل ثم قال اللهم بیقظنا من رقدة
الغافلین امین اذا ارتکبت الذنوب جاءت الافات وقعت علیك فان تبت
واستغفرت ربك عزوجل واستعنت به وقعت حوالیك پیشتر فرمود ای
مار خدایا بیدار و آگاه کن مارا از خواب غافلان اجابت کن دعای مارا و قتیکه مرتکب شوی
تو گناهان را می آید آفات واقع میشود آن آفات بر تو پس اگر توبه کنی تو و استغفار نمای تو
پروردگار خود را عزوجل و جلب اعانت و مدد کنی از و واقع میشود آن آفات کرده تو۔
ثم قال لابد لك من بلیة فاسال الله عزوجل ان یاتیك معها بالصبر والموافقة
حتی یسلم ما بینك وبینه فیکون الخدش فی القالب لا فی القلب فی الظاهر لا فی الباطن
فی المال لا فی الدین فحینئذ یکون البلیة نعمة لا نقمة پیشتر فرمود ضرور است مرترا از بلا یعنی
رسیدن بلا از جملہ ضروریات ست پس سوال کن خدای عزوجل را که بیارد ترا همراه آن بلا صبر و موافقت را
که سالم و محفوظ ماند چیزیکه میان تو و میان اوست پس میشود خدشه در قالب در قلب در ظاهر نه در باطن
در مال نه در دین پس در ینوقت می شود بلا نعمت نه عذاب ثم قال یا منافق قد قنعت
من اتباعك الله عزوجل ولرسوله بالاسم لا بالمعنی ذالك کذب ظاهرك وباطنك
فلا جرم انت ذلیل فی الدنیا ولا خزیة العاصی ذلیل فی نفسه والکذاب ذلیل فی
نفسه پیشتر فرمود ای منافق تحقیق قناعت کردی تو بمجرد اتباع کردن تو خدا و رسول او را بنام نه بمعنی آن
نتیجت بحسب نام کذب ظاهر و باطن تو ست پس بی شک تو بی توقیر و بی عزت میشوی در دنیا و آخرت و

وعصیان کنندهٔ بی وفاست در ذات خود و دروغ گویندهٔ بے وفاست در نفس خود ثم
قال یا عالما لا تدنس علمك عند ابناء الدنیا لا تبع عزیزا بذلیل العزیز العلم والذلیل
هو الذی فی ایدیهم من الدنیا الخلق لا یقدرون ان یعطوك ما لیس لك مقسوم انما
قسمك یجری علی ایدیهم فاذا اصبرت جاء قسمك علی ایدیهم وانت عزیز پس ترفرمود ای عالم
کہنہ مکن علم خود را نزد فرزندان دنیا و فروخت مکن عزیز را بمقابلهٔ ذلیل عزیز علم است و ذلیل آنچیزی است
کہ در دستهای اہل دنیا است از دنیا خلق قدرت ندارد و عطا کنند ترا چیزی کہ نیست ترا قسمت
کردہ شدہ و نیست قسمت های تو مگر آنکہ جاری میشود و میرسد ترا از دست های ایشان یعنی آنچہ
بتو میرسد از دست اہل دنیا آن مقسوم تست پس وقتیکہ صبر کنی تو می آید قسمت های تو از دستهای
ایشان جاللکہ تو عزیز مانی ثم قال ویحك یرزق من یعطی ولا یعطی اشتغل بطاعة
الله عزوجل واترك المطلب فیما یحتاج تعلمه پس ترفرمود زبون باو ترا کسیکہ رزق داده
می شود او رزق نمی دہد او کسی را و کسی کہ عطا کرده می شود او عطا نمی کند او کسی را یعنی ہر کہ محتاج
رزق و عطا باشد او دیگری را چہ خواہد داد پس بعطے ہمہ ہا او سبحانہ تعالی است مشغول شو بطاعت
خدای عزوجل و ترک کن طلب را پس چیزیکہ تو احتیاج آن داری می داند او سبحانہ تعالی آنچیز را ثم
قال الله عزوجل فی بعض کلامه من شغله ذکری عن مسئلتی اعطیته افضل ما اعطی
السائلین ذکر اللسان بلا قلب لا کرامة ولا عزازة لك به الذکر هو ذکر القلب والسر
پس ترفرمود خدای عزوجل میفرماید در بعضی کلام خود کسیکہ مشغول دارد او را ذکر من و یاد
من از سوال کردن بمن میدہم من او را بہتر از آنچہ میدہم سائلان را ذکر زبان بدون ذکر دل
نیست بزرگی و نہ عزت مر ترا ذکر کہ ذکر قلب است و سر ثم ذکر اللسان اذا صح ذکرك الحق عز
وجل فاذکرونی اذکرکم واشکروا لی ولا تکفرون اذکره حتی یذکرك اذکره حتی
یحط الذکر عنك او رازك تبقی خالیا عن وزر تقصیر طاعة بلا معصیة فحینئذ یذکرك
فیمن تذکر فتشتغل به عن خلقه ویشغلك ذکره عن مسئله یصیر کل مقصودك

هو تشتغل عن جميع مقاصدك اذا صار هو كل مقصودك جعل مفاتيح خزائن
الملك فی يد قلبك پس ترفرمود ذکر زبان وقتیکه صحیح شود یاد کند ترا حق عزوجل چنانکه میفرماید فاذکرونی
اذکرکم الایه یعنی یاد کنید شما مرا یاد خواهم کرد شما را و شکر کنید شما مرا و کفران نعمت نکنید مرا و فرمود
یاد کن تو او را تا انیکه یاد کند او ترا یاد کن تو او را تا آنکه دور کند یاد تو از گناهان ترا و باشی تو خالی
از گناه میشوی تو طاعت بی معصیت پس درین هنگام یاد می کند حق ترا در زمرهٔ کسانیکه یاد می کند
حق آنها پس مشغول میشوی تو بسبب حق از خلق او مشغول میکند ترا یاد او از سوال کردن او
یعنی یاد ذات او دور میدارد از سوال نمودن از و می شود کل حق مقصود تو می گرداند کلیدهای
ملک را در دست قلب تو یعنی ملک و ملکوت محکوم تو گردد ثم قال من احب الله عزّ وجلّ
لا یحب غیره یزیل من قلبه حبّ ما سواه اذا تمکن حب الحق عزوجل من قلب عبد
خرج من قلبه حبّ غیره یشربه اعضائه ویشتغل به ظاهره وباطنه صورته
ومعناه فیهیمه ویخرجه عن العادة ویخرجه عن العمران فاذا تم له هذا احبه الله عزوجل
پستر فرمود کسیکه دوست دارد خدای عزوجل را دوست نمیدارد غیر او را و دور میکند او سبحانه از دل او
دوستی ماسوی او را و وقتیکه متمکن شود محبت او سبحانه در دل بنده دور می شود و بیرون میگردد از
دل آن بنده دوستی غیر او سبحانه تعالی و مشروب میشود بمحبت او سبحانه تعالی اعضاء او و مشغول
می شود بمحبت حق ظاهر او و باطن او صورت او و معنی او پس دیوانه می کند آن محبت او را و خارج میکند
او را از عادت و بیرون می کند او را از آبادی پس وقتیکه تمام شود در آن بنده این مرتبه دوست
می دارد او را خدای عزوجل ثم قال امّا لك عقل تنظر به وتعقل به امّا حضرت منزلك
به قط سیأتیك نوبتك وتقرع منك ملك الموت باب حیاتك فتقلعها من مکانها
ویفرق بینك وبین اهلك ومحابك پس ترفرمود آیا نیست مر ترا عقل که نظر کنی بسبب او و دریابی بسبب او
ایا حاضر نشدی و ندیدی جای را که نزول کرده شوی در آن و مقام کنی
بآن یعنی قبر را قریب است که می آید ترا نوبت تو و میکوبد ملک الموت دروازه حیات ترا

پس از جا برکند ان کند باب را از مکان او وجدائی اندازد میان تو و میان اهل تو و دوستان تو
ثم قال اجتهد ان لا یقبض وانت کاره للقاء الله عزوجل قدم مالك الی الاخرة
وانتظر الموت فانك ترى عند الله عزوجل خيرا مما تراه فی الدنيا پس ترفرمود کوشش بکن
وسعی نما که قبض نکند ملک الموت روح را حالانکه کراهت کننده باشی از ملاقات خدای عزوجل
مقدم کن و پیش فرست عملی که مرترا است بسوی آخرت و بعد از آن انتظار کن موت را پس بدرستی
که تو می بینی نزد خدای عزوجل چیزی را که بهتر ست از چیزی که می بینی تو آنرا در دنیا ثم یقول ربنا
اتنا فی الدنيا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار پس ترمی فرمود ی پروردگارا
عنایت فرما ما را در دنیا نیکی را و در آخرت نیکی و محفوظ دار ما را از عذاب آتش یعنی دوزخ **موعظت**
عربی در ماه شوال سال پانصد و چهار پنج هجری قال رضی الله المرای توبه نظیف
وقلبه مجنس یزهد فی المناجات یکسل عن الاکتساب ویاکل بدینه لا یتورع جملة
یاکل الحرام الصریح یخفی امره علی العوام ولا یخفی علی الخواص کل زهده وطاعته
علی ظاهره وظاهره عامر وباطنه خراب ویلك طاعة الله عزوجل بالقلب
لا بالقالب کل هذه الاشیاء امور یتعلق بالقلوب والاسرار والمعانی فرمود شیخ رضی الله عنه ریاکننده را ثواب او پاک بود و دل او ناپاک بود که زهد می کند در امور من سستی میکند
از کسب کردن میخورد بسبب دین یعنی دین را برای دنیا صرف می نماید و پرهیزگاری نمیکند
اصلا می خورد حرام صریح را و پنهان می باشد حال او بر عوام و پنهان نمی باشد حال او بر خواص
تمام زهد او وطاعت او بر ظاهر او ست و ظاهر او آباد است و باطن او خراب و ویران و زبون
باد تر او عبادت خدای عزوجل از دل است نه از قالب و جمیع این اشیاء از عبادت و غیره
امری است که متعلق است بقلب و اسرار و معانی ثم قال تعزه مما انت فیه حتی اخذ
لك من الحق عزوجل کسوة لا تبلی قط اخلع انت حتی یکسوك هو اخلع ثیابك انیك
فی حقوق الله عزوجل اخلع ثیابك وقوفك مع الخلق وشرکك بهم اخلع ثیابك

الشهوات والرعونات والعجب والنفاق وحجاب للقول عند الخلق واقبالهم
عليك وعطائهم لك اخلع ثياب الدنيا والبس ثياب الاخرة پس ترفرمود خالی
شو از چیزے کہ تو در آن است یعنی خود را از افعال ذمیمہ مثل ریا وغیرہ وخالی کن تاکہ بگیرم
برائے تو از خدا عزوجل لباسی را کہ کہنہ نشود وبیفگن از خود ثیاب ذمیمہ را تاکہ پوشانم ترا از خدا
بیفگن ثیاب سستی خود را در حقوق خدای عزوجل وبیفگن ثیاب وقوف ترا با خلق وبیفگن ثیاب
شرک خود را با ایشان وبیفگن ثیاب شہوات را وثیاب خود نمای را وثیاب تکبر ونفاق را وبیفگن
ثیاب دوستی خود را کہ برای قبولیت نزد خلق است وبیفگن ثیاب توجہ کنانیدن خلق بر خود و
بیفگن ثیاب عطا کردن مر خلق مر ترا وبیفگن ثیاب دنیا را وملبوس کن ثیاب آخرت را ثم قال الخلع
من حولك وقوتك ووجودك واستطرح بين يدى الحق عزوجل بلا حول ولا قوة
اذا فعلت هذا رايت الطافه حواليك ياتيك رحمته تجمعك ونعمته منته
تكسوك وتضمك اليها اهرب اليه انقطع اليه عريان ابلا انت ولا غير لك
سر اليه منقطعا منفصلا عن غيره سر اليه متفردا مفارقا حتى يجمعك و
يوصلك بقوى ظاهرك وباطنك حتى لو اغلق الابواب عليك وحملك جميع
الاثقال لا يضرك ذالك بل يحفظك فيه پس ترفرمود خالی شو از حول وقوت ووجود وخود
وفگن خود را وبروی حق عزوجل بغیر حول وبغیر قوت وقتیکہ کنی تو اینچنین خواہی دید الطاف حق را
گرداگرد تو ہی آید ترا رحمت او جمع می کند آن رحمت ترا ونعمت ہای او ومنت ہای او می پوشاند ترا وضم
می نماید ترا بسوی آن نعمت بگریز بسوی او منقطع شو از ہمہ بسوی او در حالیکہ برہنہ باشی از جمیع علائق
وترا لحاظ خود وغیر خود ہم نباشد سیر بکن بسوی وی در حالیکہ گسستہ باشی وجدا باشی از غیر او وسیر
بسوی او در حالیکہ جدا شوندہ باشی از علائقات وجدا کنندہ باشی غیر وی را تاکہ جمع کند وی ترا ورساند
ترا بمطلوب تو وقوت وہد ظاہر ترا وباطن ترا تا آنکہ مسدود کند ابواب را بر تو وحمل کند بر تو
ہمہ اثقال واضرار نخواہد کرد ترا آن مسدود کردن ابواب وبار کردن اثقال بلکہ حفاظت

خواهد کرد او ترا در این ثم قال من افنی الخلق بید توحیده وافنی الدنیا بید نهده وافنی
ماسوی ربه عزوجل بید الرغبة فقد اعکل السلاح والنجاح وحطی بخیر الدنیا و
الاخرة علیکم باماته نفوسکم واهویتکم وشیاطینکم قبل ان یموتوا علیکم بالموت
الخاص قبل الموت العام پیشتر فرمود کسی که فنا کند خلق را بدست توحید خود و فنا کند دنیا را بدست نهود و فنا
کند ماسوی حق را بدست رغبت در خدا پس از ان پس تحقیق کامل کرد و گفت صلاح را و ظفر را و حفظ را و هشیوا و نکسن بهترین دنیا و آخرت و لازم
کنند بر خود با قتل کردن نفوس خود ها را و خود و هشهای خود ها را و شیاطین خود ها را پیش از ان بمیرند
شما لازم گیرید بر خود ها موت خاص را پیش از موت عام ثم قال یا قوم اجیبونی فانی داعی الله
عزوجل ادعوکم الی بابه وطاعته لا ادعوکم الی نفسی الناقص لیس یدعوا الخلق
الی الله عزوجل هو داعی الی نفسه هو طالب الحظوظ والقبول طالب الدنیا پیشتر
فرمود ای قوم اجابت کنید مرا و دعوت مرا قبول نمائید زیرا که بدرستی که من دعوت کننده ام از
طرف خدا عزوجل و دعوت میکنم شما را بسوی بابها و طاعت او و دعوت نمیکنم شما را بسوی
ذات خود و نقائص دعوت میکند بسوی ذات خود آن منافق طلب کننده حظوظ است و طالب
دنیاست ثم قال یا جاهل تترک سماع هذا الکلام وتقعد فی صومعتك مع نفسك
وهواك تحتاج اولا الی صحبة الشیوخ وقتل النفس والطمع وما سوی المولی عزوجل
تلزم باب دورهم بعد ذالك تنفرد عنهم وتقعد فی صومعتك وحدك
مع الحق عزوجل فاذا تم هذا لك صرت دواءً للخلق هادیا مهدیا باذن الحق
عزوجل پیشتر فرمود ای جاهل ترک میکنی شنیدن این کلام را یعنی کلام اولیای خدای را
و می نشستی در صومعه خود با نفس خود و خواهش خود محتاج هستی تو در اول حال بسوی صحبت
اولیای خدا و قتل کردن نفس و طمع و چیزی که سوای خداست لازم گیری تو در دروازه خانهای
اولیای خدا را و بعد گرفتن فیوض از صحبتهای ایشان و لزوم ابواب ایشان منفرد شوی
تو را ایشان و نشستی تو در صومعه خود تنها با خدای عزوجل پس وقتیکه تمام شود این مرتبه ترا

شوی تو دو امر خلق را شوی تو هدایت کنند و هدایت داده شده بحکم خدای عزوجل تم
قال انت لسان وسمع وقلب فاجر لسانا بحمد الله عزوجل وقلبك يعترض عليه
ظاهرك مسلم وباطنك كافر ظاهرك موحد وباطنك مشرك زهدك
على ظاهرك وبنك على ظاهرك وباطنك خراب كقفل على مزبلة اذا
كنت هكذا تخيم الشيطان على قلبك ويجعله مسكنا له پس فرمود تو زبان
پرهیزگار هست و دل فجور کند و زبان تو حمد میکند خدای عزوجل را و دل تو اعتراض میکند بر
ظاهر تو مسلمان هست و باطن تو کافر ظاهر تو توحید کند و باطن تو شرک کند زهد تو بر ظاهر تست
و دین تو بر ظاهر تست و باطن تو ویران و بی چراغ هست مانند قفل بر مزبله مزبله جایرا میگویند که
در آن بول و براز میکنند و قتیکه باشی تو اینچنین خیمه کند شیطان بر دل تو و میگرداند ذل را
جای سکونت برای خود ثم قال المومن يبتدي بعمارة باطنه ثم بعمارة ظاهره كالذي
يعمل دارا ينفق على الداخل منها مبلغ من المال وبانها خراب فاذا اكمل عمارتها بعد
ذالك يعمل بانها هكذا البداية بالله عزوجل ورضاه ثم الالتفات الى الخلق
باذنه البداية بتحصيل الاخرة ثم بتناول الاهتمام من الدنيا پس فرمود مومن
شروع میکند و ابتدا میسازد تعمیر باطن خود را پس مشغول شود بتعمیر ظاهر خود مانند کسی که عمل
میکند و بنا میسازد خانه را و صرف مینماید بر اندرون آنخانه مبلغی را از مال و حالانکه دروازهای
آنخانه خراب و نادرست باشد یعنی اول تیاری درون خانه میسازد و متوجه درست کردن باب نمیشود و
وقتیکه تمام شود و کامل عمارت خانه بعد از ان عمل میکند و تیار میسازد دروازه خانه را همچنان شروع و بدایت بخدای
عزوجل و رضاء او ست پس التفات هست بسوی خلق بحکم او و همچنان شروع حاصل کردن
امور آخرت هست پس برسیدن قسمتها از دنیا. مواعظت عربی فی بکره یوم الاحد
بالرباط ثالث شوال فی سنة خمس واربعین وخمسمائة هجری قال رضی الله
عنه الاعتراض على الحق عزوجل عند نزول الاقدار موت الذين

موت التوکل موت الاخلاص موت النفس یعنے اعراض کردن برحق عزوجل قبل
نزول قضاء و قدر مرگ دین ست و مرگ توحید ست مرگ توکل ست مرگ اخلاص ست
مرگ نفس ست المومن لا یعرف کم و کیف بل یقول بلی مومن نمی شناسد چرا و چون
را بلکہ میگوید آرے النفس کلها مخالفة منازعة فمن اراد صلاحها فلیجاهدها
حتی یزول شرها فاذا جوهدت واطمانت صارت کلها خیرًا فی خیر یصیر
موافقه فی جمیع الطاعات و فی ترک جمیع المعاصی فحینئذٍ یقال لها یا ایتها
النفس المطمینه یصح لها توکلها و یزول عنها شرها و لا یتعلق بشیء
من المخلوقات پستر فرمود نفس ہمہ مخالفت ست و منازعت پس کسی کہ خواہد صلاح
او را پس گوکہ مجاہدہ کند او را تا آنکہ زایل گردد بدی او نفس ہمہ بد در بدست پس ہرگاہ
کہ مجاہدہ کردہ شود قرار گرفت میشود نیک در نیک و میگردد و موافق در ہمہ طاعتہا و
در ترک جمیع گناہان پس در آنوقت گفتہ میشود مران نفس را اطمینیہ یعنی قرار گرفتہ شدہ
پس صحیح میشود مران نفس را توکل و زایل میگردد از ان شک و تعلق کند بچیزے از
مخلوقات بواسطہ ضرر ثم قال یصح نسبها من ابیها ابراهیم علیه السلام
فانه خرج من نفسه و بقی روحه عند المولی و قلبه ساکن و جاءه انواع
من المخلوقات و عرضوا انفسهم علیه فی معاونته و هو یقول لا ارید
معاونتکم علمه بحالی یغنینی عن سوالی لما صح تسلیمه و توکله قیل للنار کونی
بردا و سلامًا علی ابراهیم معونة الله عزوجل للصابرین معه فی الدنیا
بغیر حساب و یعطیه فی الاخرة بغیر حساب کما قال الله عزوجل انما یوفی
الصابرون اجرهم بغیر حساب پستر فرمود صحیح شود نسب او از پدر او مہتر
ابراہیم علیہ السلام بدرستیکہ او بیرون آمد از نفس خود و باقی ماند روح او نزد مولی و دل
او قرار بود و آمد او را انواع از مخلوقات و عرض کردند نفسہا خویش را بر او در صداقت او

و او میگفت منجاهم معاونت شما را و استن او حال مرا غنی میکند مرا از سؤال من آنحضرت
فرمایه هرگاه که درست شد تسلیم او و توکل او گفته شد مرا تش ما باش سرد و امان وه ابراهیم
یاری دادن خدای عزوجل مر صبر کننده را با اندوه دنیا بحساب است و میدهد او را در آخرت
بحساب چنانکه گفت خدای عزوجل مستوفی که وفا کرده میشوند صابران را اجر ایشان بحساب
ثم قال لا یخفی علی الله شئ بعینه ما تحملون من اجله اصبروا معه ساعة
وقد رایتم لطفه و انعامه سنین الشجاعة صبر ساعة ان الله مع الصابرین
بالنصر و الظفر اصبروا معه و انتبهوا له و لا تغفلوا عنه و لا یکون انتباهکم
بعد الموت فانه لا ینفعکم الانتباه فی ذالک الوقت انتبهوا له قبل نفایه
انتبهوا قبل ان تنتهوا بلا امرکم فلتندموا وقتا لا ینفعکم الندم و اصلحوا قلوبکم
فانها اذا صلحت صلح لکم سایر اعمالکم و لهذا قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم
فی ابن آدم مضغة اذا صلحت صلح لها سایر جسده و اذا فسدت فسد لها
سایر جسده الا و هی القلب پس فرمود پنهان نیست بر خدای عزوجل هیچ چیزی
بعینه میداند انچه تحمل میکنند تحمل کنندگان از برای او صبر کنید با او یک ساعت که تحقیق دیدید
لطف او را و انعام او را سالها و شجاعت صبر یک ساعت است بدرستی که خدا تعالی با صابران
است بیاری دادن و فتح دادن صبر کنید با او و هشیار شوید مر او را و غافل مباشید از او
و بباشد هشیار شدن بعد از مرگ پس بدرستی که نفع نمیکند شما را هشیار شدن در آن وقت و
هشیار شوید مر او را پیش از دیدار و هشیار شوید پیش از انکه هشیار کرده شوید بنهیر از طلب پس
پشیمان شوید وقتی که نفع نکند شما را پشیمانی و اصلاح کنید دلهای خود را پس بدرستیکه آن دلها
هرگاه که صلاح یافتند صلاح یافت شما را بهد احوال شما و برای همین گفت نبی ما صلی الله علیه و آله
وسلم که در بنی آدم گوشت پاره است هرگاه که آن گوشت پاره صلاح یافت صلاح شد
مر آنرا همه جسد او و هرگاه که آن فاسد گردید همه جسد او فاسد گشت بدان و اگاه باش که

که آن دل اوست ثم قال صلاح القلب بالتقوی والتوکل علی الله عز وجل والتوحید
له والاخلاص فی الاعمال وفسادہ بعدم ذالك القلب طائر فی قفص النیة
کالدرة فی حقة کمال فی خزانة فالاعتبار بالطایر لا بالقفص وبالدرة لا
بالحقة وبالمال لا بالخزانة اللهم اشتغل جوارحنا بطاعتك ونور قلوبنا
بمعرفتك واشغلنا طول حیاتنا فی لیلنا ونهارنا بمراقبتك الحقنا بالذین
تقدموا من الصالحین وارزقنا مارزقتهم کن لنا کما کنت لهم آمین
پس ترفرمود صلاح دل بسبب تقوی است وتوکل بر خدای عزوجل وتوحید مر او را واخلاص
در عملها وفساد او بعدم آن پس ترفرمود دل پرنده ایست در قفص تن همچو مروارید در حقه
همچو مال است در خزینه پس اعتبار پرنده است نه بقفص وبمروارید نه بحقه وبمال است
نه بخزانه پس ترفرمود ندای بارخدایا مشغول دار اعضاء ما را بطاعت خود ونورانی گردان
دلهای ما را بسبب معرفت خود ومشغول دار درازی حیات ما را در شبهای ما وروزهای ما
بمراقبة خود ملحق گردان ما را بآنهائیکه پیشتر گذشته اند در صالحان و روزی کن ما را آنچه
روزی کرده ایشانرا باش برای ما چنانکه بوده برای ایشان وچنین باد ثم قال یا
قوم کونوا لله عزوجل کما کان الصالحون له حتی یکون لکم کما کان لهم ان ارد تم
ان یکون لکم فاشتغلوا بطاعته والصبر معه والرضاء بافعاله فیکم وفی غیرکم
القوم تزهدوا فی الدنیا واخذوا اقسامهم منها بید التقوی والورع
ثم طلبوا الاخرة واعملوا اعمالها عصوا انفسهم واطاعوا ربهم عزوجل
وعظوا نفوس غیرهم پس ترفرمود ای گروه خدا باشید مر خدای عزوجل را
وچنانکه بودند صالحان مر او را تا آنکه باشد مر شما را چنانکه بود مر ایشان را
اگر خواستید که باشد حق عزوجل مر شما را پس مشغول باشید بطاعت او وصبر با او
ورضا بافعال او در شما و در غیر شما پس ترفرمودند گروه خدا زهد کردند در دنیا گرفتند

فسمتهای خود از آن بدست بتقوی و ورع بعد از آن طلب کردند آخرت را و عمل کردند علمها
آن عاصی شدند نفسها خود را و مطیع گشتند پروردگار خود را عزّ و جلّ و وعظ کردند نفسها خود را
بعد از آن وعظ کردند نفسهای دیگران را ثم قال یا غلام عظ نفسك اوّلاً ثم عظ نفس
غیرك علیك بخویصة نفسك لا تتعدی الی غیرك و قد بقی عندك
بقیة تحتاج الی اصلاحها انت تغرق کیف تخلص غیرك و انت اعمی
کیف تقود غیرك انما یقود الناس البصیر انما تخلصهم من البحر السابح
المحمود انما یرد الناس الی الله عز و جل من عرفه اما من جهله کیف
یدل علیه لا کلامك فی تصرف الله عز و جل و تحبّبه و یعمل له لا لغیره
و تخاف منه لا من غیره هذا بالقلب یکون لا بلقلقة اللسان هذا
بالخلوت یکون لا فی الجلوة اذا کان التوحید باب الدار و الشرك داخل الدار
فهو المنافق بعینه و یحك انت لسانك یبقی و قلبك یعجز و لسانك یشکر و قلبك
یعترض پس تر فرمود ندای فرزند وعظ کن نفس خود را پیش بعد از آن غیر خود را و لازم
باش خاصّة نفس خود را تجاوز مکن بسوی غیر خود و حال آنکه باقی باشد نزد تو بقیه
که محتاج هستی بسوی اصلاح آن افسوس باد ترا تو غرق میشوی چگونه خلاص میکنی
دیگریرا و تو نابینائی چگونه ره نماید دیگری را بدرستیکه می کشد مردمان را
کسی که بینا است و بدرستیکه خلاص میکند ایشانرا از دریا کسی شناور خوب
باشد بدرستیکه میبرد مردمان را بسوی خدای عزّ و جلّ کسی که
شناخت او را نه کسی که نشناخت او را چگونه ره نماید کند برو دانست
هیچ سخن مر ترا در تصرف خدای عز و جل و دوست داری او را و عمل کنی مر او را نه مر غیر او را
و ترس کنی از و نه از غیر او این بدل میباشد نه بگفتار زبان این بخلوت می باشد نه
در جلوت هرگاه که باشد توحید دروازه خانه و شرک داخل خانه پس آن نفاق است

بعینه افسوس باد ترا که تو زبانت متقی است و دل تو فاجر و زبان تو شکر می گوید و دل تو
اعتراض می کند قال الله عز وجل یا ابن ادم خیری الیك نازل و شرك الی
صاعد ویحك تدعی انك عبده علی الحقیقة وتطیع عدوه لو انك عبده
علی الحقیقة لعادیت فیه ووالیت فی الله المومن الموقن لا یطیع نفسه و
شیطانه وهواه لا یعرف الشیطان حتی یطیعه لا یبالی بالدنیا حتی
یذل طالبها یهینها ویطلب الاخری فاذا حصل له ترکها واتصل بمولاه
عز وجل یخلص عبادته فی جمیع اوقاته سمع قوله عز وجل وما امروا
الا لیعبدوا الله مخلصین له الدین حنفاء دع عنك الشرك بالخلق و
وحد الحق عز وجل هو خالق الاشیاء جمیعها وبیده الاشیاء جمیعها یا طالب
الاشیاء من غیره ما انت عاقل هل شیئ لیس هو فی خزائن الله عز وجل
قال الله عز وجل وان من شیئ الا عندنا خزائنه گفت خدای عز وجل ای بنی آدم
نیکی من بسوی تو فرود می آید وبدی تو بسوی من بالا می آید افسوس باد ترا دعوی
می کنی که بدرستی بنده اوستی برحقیقت واطاعت می کنی دشمن او را اگر بدرستیکه
تو بندهٔ او بودی برحقیقت هر آئنه دشمن داشتی او را محبت داشتی فی الله وهر که مومن
موقن است اطاعت نمی کند نفس خود را و شیطان خود را وهوای خود را نمی شناسد شیطان را
تا آنکه مطیع شود او را باکی ندارد بدنیا تا آنکه خوار شود مر او را بلکه اهانت او را می کند ومیطلبد
آخرت را پس هرگاه حاصل شود مر او را ترک کند آن را و بگانه شود بمولای خود عز وجل خالص
می کند عبادت خود را برای او در جمیع اوقات خود شنیده است قول او را عز وجل وامر کرده
نشده اند ایشان مگر آنکه عبادت کنند خدای را در حالتی که مخلصانند مر او را است دین را و رعایتیکه
پاک است بگذار از خود شرک بخلق و یکی دان حق عز وجل او را فریننده جمیع چیزها است وبدست اوست
چیزها همه پس تفرد او طلب کننده اشیاء و چیزها از غیر او نیستی تو غافل از یاهست چیزیکه نباشد آن در خزائن خدای عز وجل

گفت خدای عزوجل کہ منعت از ہیچ چیز مگر نزد ما خزائن اوست ثم قال یا غلام ثم تحت میزاب القدر متوسدا بالصبر متقلدا بالموافقة عابدا بانتظار الفرج فاذا کنت هکذا صبّ علیك القدر من فضله ومنه ما لا تحسن تطلبه وتتمناه یا قوم وافقوا القدر واقبلوا من عبد القادر المجتهد فی موافقة القدر یقدمنی الی القادر پس ترفرمود ای فرزند بخواب زیر میزاب قدر در حالتیکہ صبر را بالین ساختہ در حالتی کہ موافقت را تقلید کردہ و در حالتی کہ عبادت کنندہ و فرج را در نظر داری پس ہرگاہ کہ ہستی تو اینچنین میر یخت بر تو تقدیر کنندہ از فضل خود و منہای خود چیزیرا کہ نیکو نمیکنی طلب او را و آرزوی او را پس ترفرمود ای گروہ موافقت کنید قدر را و قبول کنید از عبد القادر کہ مجتہد است در موافقت قدر و موافق بودن من مرقدر را مقدم می سازد مرا بسوی قادر ثم قال غلام تعالوا تذل الله عزوجل ولقدرہ وفعله نظاطی رؤس ظواهرنا وبواطننا توافق القدر ونمشی فی رکابه لانه رسول الملك نکرمه لاجل مرسله فاذا فعلنا ذالك معه حملنا فی صحبته الی القادر فهنالك الولایت لله الحق بهنا لك الشراب من بحر علمه والاکل من سماط فضله والاستیناس بانسه والتعمد برحمة هذ الاحاد افراد من کل الف الف واحد من جمیع العشائر والقبائل پس ترفرمود ای فرزند بیائید فرود تنی کنم مرخدای عزوجل را و مر قدر را و مر او فعل او را و سرنگون سازیم سرہا را ظاہرہا و باطنہا را و موافقت کنیم قدر را و راہ رویم در رکاب او زیرا کہ آن قدر رسول ملک است و گرامی میکنیم از جہت فرستادہ او پس ہرگاہ کہ کردیم آنرا با او محمول می کردیم در صحبت او بسوی قادر پس در آنجا ولایت است مرخدای را کہ حق است گوارندہ میگردد مر ترا شراب از بحر علم او و خوردن از سماط فضل او و انس گرفتن با انس او و پوشیدہ شدن برحمت او این یکتا است از یکفردی از افراد از ہزار ہزار یکی و جمیع از عشائر و قبائل ثم قال یا غلام علیك بالتقوی علیك بحدود الشرع والمخاصمة للنفس والهوی

والشیطان واقران السوء المومن لا یزال فی جهاده ولا ینکشف راسه
عن الخود لا یتغمد سیفه لا یتعراظهر فرسه علی قربوس سرجه ینام
نوم القوم غلبة اکلهم فاقة کلامهم ضرورة الحرس دابهم انما قدر
رتبهم ینطقهم فعل الله ینطقهم ویحرک منطقهم فی الدنیا کما ینطق الجوارح
غدا الیوم اللیلة ینطقهم الله عز وجل الذی ینطق کل ناطق وینطقهم کما ینطق الجماد وهی لهما
اسباب النطق لامرفیهم له ارادما یبلغ الخلق الذلة والبشارة لارتکاب
الحجة علیهم افینطق الانبیاء والمرسلین فلما قبضهم الیه اقام العماء
العمال یعلمهم فنطقهم بما یصلح الخلق نیابة عنهم قال النبی صلی الله
علیه وآله وسلم العلماء ورثة الانبیاء پس فرمود ای فرزند لازم گیر
تقوی را ولازم باش حدهای شرع را وخصومت کردن مرنفس را وهوی را و
شیطان را واقران بد را مومن همیشه در جهاد آن نفس است وداعی شود سزاوار خود
در غلاف نمی شود سیف او برهنه نمیشود پشت اسپ او بر قربوس یعنی خواب بر زین
اسپ نمیخواهد خواب کرده خدا غلبه است وخورش ایشان فاقه است سخن ایشان
بضرورت است کنکے واب ایشان است بدرستی که مقدر کرده است پروردگار ایشان
نطق ایشان را فعل خدا در سخن می آورد ایشان را وحرکت میکند زبان ایشان را در دنیا
چنانکه در سخن می آورد اعضا را فردا در قیامت یعنی در نطق می آورد ایشان را خدا
عز وجل انخدا که در نطق می آورد بهر نطق کننده را یعنی در نطق می آورد ایشان را چنانکه
از نطق می آورد جماد را پس نطق میکنند واراده میکند ایشان را بر آنچه امری پس مهیا میکند ایشان را از برای
آن اراده که بر ساند خلق را اذارت وبشارت از جهت ارتکاب حجت بر ایشان پس در نطق آورد انبیا ومرسلان را پس
هرگاه که فیض کرد ایشان را بسوی خود استاده کرد علماء که عاملان اند بعلم خود پس منطق
آورد ایشان را بچیزی که اصلاح کنند خلق را از روی نیابت از ایشان گفت نبی صلی الله علیه وسلم

علی وارثان انبیاء اند ثم قال یا قوم اشکروا للہ عز وجل علی نعمایہ و
انظروها منه فانه قال فما بکم من نعمة فمن الله ثم الشکر منکم یا
مستقلین فی نعمه من غیره و تارة تستقلونها و تنظرون الی ما لیس
عندکم و تارة تستعینون بها علی معاصیه پیغمبر فرمود ای گروه خدا را
شکر کنید خدای عز وجل بر نعمتهای او و بدانید ان نعمتها را از و بدرستی که او گفت هر نعمتی
بشما است از نعمتها پس آن از خدا است پس کجاست شکر از شما ای گروه در نعمتها و
ادای آنکسی که می بینید نعمتها را و از غیر او گاه است که می بینید نعمتها را و از غیر او و
گاه است که می بینید مستقلا زا و می بینید بسوی چیزیکه نیست نزد شما و گاه است استعانه
میکنید بان بر گناهان او ثم قال یا غلام تحتلج فی خلوتك الی ورع یحجزك
عن المعاصی و الزلات و مواقبة یذکرك نظر الخالق الیك انت محتاج
مضطر الی ان تکون هذا معك فی خلوتك ثم تحتاج الی محاربة
النفس و الهوی و الشیطان خراب معظم النّاس مع الزلات و
خراب الزهاد مع الشهوات و خراب الابدال مع الفکر و الخواطر
فی الخلوات و خراب الصدیقین مع اللحظات شغلهم حفظ قلوبهم
لانهم نیام علی باب الملك هم قیام فی مقام الدّعوت یدعون
الخلق الی معرفة الحق عز وجل لا یزالون یدعون القلوب یا ایتها
الارواح یا انس یا جنّ هلمّوا الی باب الملك اسعوا الیه یا قوام
قلوبهم بأقدام تقویکم و توحیدکم و معرفتکم و ورعکم الشافی
و الزهد فی الدّنیا و الاخرة و فما سوی المولی هذا اشغل القوم
همهم اصلاح الخلق همهم نعم السّماء و الارض من العرش
الی ما تحت الثری پیغمبر فرمود الیفرزند محتاج هستی در خلوت خود بسوی ورع

بیرون آرد ترا از گناهان و لغزشها و بسوی مراقبه گه آرد و بدرا نظر کردن حق
عزّ و جلّ را بسوی تو و بیارد در حالتی که محتاجی و مضطری تا آنکه باشد این با تو در خلوت
بعد ایمان محتاج هستی سوی جنگ کردن نفس و هوا و شیطان پستر فرمود خرابی
بزرگان مردمان با لغزشهاست و خرابی زاهدان با شهود نهایت و خرابی ابدال
با فکرست و خواطر در خلوات است و خرابی صدیقان در نظرهاست شغل ایشان
حفظ دلها خود هاست زیرا که بدرستی که ایشان در خواهند بر دروازه ملک ایشان
استاده اند در مقام دعوت و میخوانند خلق را بسوی معرفت حق عزّ و جلّ همیشه
دعوت میکنند دلها را میگویند ای دلها ای ارواحان ای آدمی و ای جن و یا
خواهنده ملک بیائید بسوی دروازه ملک و سعی کنید بسوی او بقدمهای دلها خود
بقدمهای تقوی خود و توحید خود و معرفت خود و پرهیزگاری خود که شافی است و از زهد
در دنیا و آخرت و در ماسوی مولی این شغل قوم است که همتها ایشان اصلاح مردمان
است و همتها ایشان عام است آسمان و زمین را از عرش تا بسوی تحت الثری
ثم قال یا غلام دع عنك النفس و الهوی کن ارضا تحت اقدام هولاء
القوم ترامًا بین ایدیهم الحقّ عزّ و جلّ یخرج الحیّ من المیت و یخرج
المیت من الحیّ و اخرج ابراهیم من ابویه الموتی بالکفر المومن
حیّ و الکافر میّت الموحد حیّ و المشرك میّت و لهذا قال عزّ و جلّ
فی بعض کلامه اوّل من مات من خلقی ابلیس یعنی عصانی فمات
بالمعصیة هذا اخر الزمان قد ظهر سوق النفاق سوق الکذب
لا تقعد و امع المنافقین الکذابین الدجالین و یحك نفسك
منافقة کاذبة کافرة فاجرة مشرکة کیف تقعد معها خالفها
و لا توافقها قیدها و لا تطلقها اسجنها و اجر علیها حقها الذی

لابد لها منه واقمعها بالمجاهدات واما الهوی فارکبه ولا تحمله
یرکبك والطبع فلا تصحبه فانه طفل صغیر لا عقل له کیف تتعلم
من صبی صغیر وتقبل منه والشیطان فهو عدوك وعدو ابیك
ادم علیه السلام کیف تسکن الیه وتقبل منه وبینك وبینه
دم وعداوة قدیمة لا تامن الیه فانه قاتل ابیك وامك
فاذا تمکن قتلك کما قتلهما اجعل التقوی سلاحك والتوحید لله عز
وجل والمراقبة له والورع فی الخلوت والصدق والاستعانة بالله
عز وجل جندك فهذا السلاح وهذا الجند هم الذین یهزمون
والحق معك یهزمونه ویکسرون جنده کیف لا تهزمه والحق معك
پیغمبر فرمود ندای فرزند بگذار از خود نفس وهوی را باش زیر قدم ها، القوم و
خاک باش پیش ایشان خدای تعالی برون می آورد زنده را از مرده وبیرون می آرد
مرده را از زنده بیرون آورد ابراهیم علیه السلام را از مادر و پدر که مرده بودند
بکفر ومن زنده وکافر مرده است موحد زنده است ومشرک میت ست وبراهمین
گفت عز وجل در بعض کلام خود اول کسی که مرد از مخلوقات من ابلیس بود یعنی گناه
من کرد پس بمرد بگناه پیغمبر فرمودند این آخر زمانه ست تحقیق ظاهر شده ست بازار
منافقی وبازار دروغ گفتن منتبید بامنافقان ودروغ گویان وجاهلان افسوس باد
ترا که نفس تو نفاق کننده دروغ گوینده کفر کننده بدکننده شرک آورنده چگونه نمی نشینی
با او مخالفت کن اورا موافقت مکن اورا قید بکن اورا مگذار اورا ببند کن اورا وجاری
سازنده بر وحق اورا که ناچار ست مراورا از وانبیچ برآور اورا بمجاهدات واما بهوی
پس سوار شو بر و مگذار که سوار شود بر تو وطبیعت پس مصاحبت مکن اورا بدرستی
که او طفل کوچک ست عقل نیست مراورا چگونه بیاموزی از کودک کوچک وقبول میکنی از او

وشیطان پس او دشمن تست و دشمن پدر تو کہ آدم علیہ السلام ہست چگونہ سکون میکنی بسوے او
وقبول میکنی از و تو دمیان او خون ہست و عداوت قدیمہ ہست امان مباش بسوے او بدرستی
کہ او کشندہ پدرست و مادر ہست پس ہرگاہ کہ قرار یافت میکشد ترا چنانکہ گشتہ ہست ایشان را
بگردان تقوی را سلاح خود و توحید مر خدای عز وجل و مراقب باش او را و پر مبشر کن در خلوت
در راستی و طلب مدد کن از و عز وجل کہ لشکر تست پس این صلاح و این لشکر است کہ ہزیمت میدہند
او را میشکنند او را و شکست میدہند لشکر او را چگونہ ہزیمت ندہند او را و حال آنکہ حق با تست
ثم قال یا غلام اقرن بین الدنیا والاخرۃ واجعلھما فی موضع واحد وانفرد
بمولاک عز وجل عریانا من حیث قلبک بلا دنیا ولا اخرۃ لا تقبل علیہ
الا مجردا مما سواہ ولا تقید بالخلق عن الخالق اقطع ھذہ الاسباب واخلع
ھذہ الارباب فاذا تمکنت فاجعل الدنیا لنفسک والاخرۃ لقلبک والمولی
لسرک پستر فرمود ندای فرزند نزدیک کن میان دنیا و آخرت و ہر دو یکجا کن و تنہا باش
بمولای خود عز وجل در حالتے کہ برہنہ از ہر گذر دل تو بغیر از دنیا و آخرت و اقبال کن
بر و مکرر در حالتیکہ مجرد باشی از ماسوی و مقید مباش بخلق بغیر از خالق دور بکن این سببہا را
و بیرون از قرار این اربابہا را پس ہرگاہ کہ قرار گرفتی پس بگردان دنیا را برای خود و
آخرت را برای دل خود و مولا را برای سر خود ثم قال یا غلام لا تکن مع النفس ولا
مع الھوی ولا مع الدنیا ولا مع الاخری ولا تتابع سوی الحق عز وجل
وقد وقعت بالکنز الذی لا یفنی ابدا فحینئذ یجیئک الھدایۃ مع الحق
عز وجل الذی لا ضلال بعدھا تب عن ذنوبک وھرول عنھا الی مولاک
عز وجل اذا تبت فلیتب ظاھرک وباطنک التوبۃ ثیاب قلبک مرقعۃ
واخلع ثیاب المعاصی بالتوبۃ الخالص والحیاء من اللہ عز وجل حقیقۃ لا مجازا
ھذا من اعمال القلوب بعد طھارت الجوارح باعمال الشرع القلب لہ عمل

و القالب له عمل القلب اذا خرج من فيافی الاسباب والتعلق بالخلايق
ركب بحر التوكل والمعرفت بالله عز وجل والعلم به وترك السبب وطلب
المسبب فاذا توسط فی هذه البحر فهنالك يقول الذی خلقنی فهو يهدين
فيهدی من ساحلٍ الی ساحلٍ من موضع الی موضع حتی يقف علی الجادة
المستقيمة فكل ما ذكر ربّه عز وجل بجلت حادثة وانكشف الدغل عنها
الطالب للحق عزّ وجل يقطع المسافات وتخلف الكل وراءه فاذا خاف
فی بعض الطريق من الهلاك برز ايمانه فشجعه فتتحد نيران الوحشة
والخوف ويأتی بدلها نور الانس والفوح بالقرب ثم قال يا غلام اذا جاء
الداء فاستقبله بيد الصبر واسكن حتی يجی الدّواء فاذا جاء الدواء
فاستقبله بيد الشكر فاذا كنت علی هذا الحال كنت فی العيش العاجل
پيوسته فرمودند مباش بانفس و نه با هوی و نه با دنيا و نه با خرمی و تابع مشو رای عز وجل كه
تحقيق واقع شدی بكنجی كه فانی نمی شود هرگز در آنوقت میآيد ترا هدايت باحق عز وجل كه
نيست گمراهی بعد از ان و توبه كن از گناهان خود و بشتاب از و بسوی مولای خود عز وجل
هرگاه كه توبه كردی پس گو كه توبه كند ظاهر و باطن تو توبه جامه دل تست بگردان جادر او
و بيرون آر جامهای گناهان را بتوبه خالص و حيا از خدای عز وجل از روی حقيقت نه مجاز
هذا من اعمال القلوب اين از اعمال قلوب است بعد از طهارت جوارح بغلهار
شرع دل مراد است عمل و قالب مراد اعمال است دل هرگاه بيرون آمد از بيابان اسباب
و تعلق كردن بخلايق سوار شد بدريای توكل و معرفت بخدای عز وجل و علم باو و ترك نمود
سبب را و طلب كرد مسبب را پس هرگاه كه درميان اين دريا در آمد پس آنجا می گويد
آنكس كه خلق كرده است مرا پس او هدايت خواهد داد مرا پس هدايت ميدهد مرا بسوی
كناری از كناری از جای بجای تا آنكه می ايستد بر راهی كه راست است پس

پس هر چیزی که یاد کرده است پروردگار عز و جل روشن شود راه راست او و شاشقت
شده دغل و عیب از و قلب طالب مرحق عز و جل را قطع میکند مسافت را و پس پشت
می اندازد همه را پس هر گاه که ترسید و بعضی راه از هلاک ظاهر می شود ایمان او
او را شجاع میکند پس فرود می نشیند آتش وحشت و خوف و سے میاید بباد له آن آتش
و خوشحالی قرب پستر فرمود ای فرزند هر گاه که آمد حلتی پس طلب اقبال از بدن پست
صبر و سکون تا آنکه بیاید علاج او پس هر گاه که آمد صلاح پس طلب اقبال از بدن پست
شکر پس هر گاه که گشتی برین حال گشتی در عیش عاجل **ثم قال** یا غلام الخن من
النار یقطع الباد المومنین و یصفر وجوههم و یحزن قلوبهم ما عرحمته و
لطفه و فتح لها باب الاخرة فیرون ما عدنها فاذا سکنوا و اطمانوا
و ارتاحوا قلیلا فتح باب الجلال فقطع قلوبهم و اسرارهم و کثر خوفهم
اشد من الاول فاذا تم لهم فتح باب الجمال فسکنوا و اطمانوا و تمتعوا
و تبنوا درجات هی طبقات شئ بعد شئ پستر فرمود ای فرزند بترس از
آتش که میبرد جگر ها مؤمنان را و زرد میکند روی ها سے ایشان را و غمگین میسازد دلهاے
ایشان را پس هر گاه که قرار گرفت این از ایشان میبرد خدا سے عز و جل بر دلهاے
ایشان آب رحمت خود و مهربانی خود و کشاد بران دلها دروازه آخرت را پس می نمایند
جای امان ایشان پس هر گاه که ساکن شدند و اطمینان یافتند و راحت گرفتند اندکے
کشاده شود دروازه جلال پس قطع کرده شود دلهاے ایشان و اسرار ایشان و بیشتر شود
ترس ایشان سخت تر از اول پس وقتی که تمام شود برائے ایشان کشاده شود برائے
ایشان دروازه جمال پس ساکن شدند و قرار گرفتند و هشیار شدند و بیان کرد مر ان درجات
را که طبقات است چیزے بعد چیزے **ثم قال** یا غلام لا یکون همتک ما تاکل و ما
تشرب و ما تلبس و ما تنکح و ما تسکن و ما تجمع کل هذا هم النفس و الطبع فابن

هم القلب والسر وهو طلب الحق عزوجل همك ما همك فليكن همك ربك
عزوجل وما عنده الدنيا لها بدل وهو الاخرة والحق لهما بدل وهو
المتعال عزوجل كلما تركت شيئاً من هذا العاجل اخذت عوضه
وخيراً منه في الاخرة قدر ان قد بقي من عمرك هذا اليوم فحسب
تهيأ الاخرة تهدف لمحي ملك الموت الدنيا طباخة للقوم والاخرة
مُعمِّرة لهم فاذا جاءت الغيرة من الله عزوجل حالت بينهم وبينهما
ويقام التكوين مقام الاخرة فلا يحتاجون لا الى الدنيا ولا الى الاخرة
پیستر فرمود ای عزیز زندگانی تو که چه خوری وچه نوشی وچه پوشی وچه نکاح میکنی
وکجا باشی وچه جمع کنی این همه نفس است وطبع پس کجاست غم دل وسر دان
طلب کردن حق است عزوجل غم تو چیزی که غم آرد ترا پس کوکه باشد غم تو پروردگار
تو عزوجل وانچه نزد اوست دنیا مر اورا مبادله است وآن آخرت است مردمان
مر ایشان را مبادله است وآن خلق است عزوجل هرگاه که ترک داری چیزیرا
ازین دنیا گرفتی عوض او را وحال آنکه بهتر گرفتن از و در آخرت قدر مقدر بکن که
بتحقیق مانده است از عمر تو این روز پس مستعد باش از برای آخرت وهدف باش
از برای او ملک الموت دنیا پرنده ایست مرقوم را واخرت معمور کننده و
حائل شد میان ایشان ومیان آن وایستاده کرده میشود تکوین را بجای
آخرت پس محتاج نمیشوند بسوی دنیا ونه بسوی آخرت ثم قال یا کذاب
انت تحب الله عزوجل فی حالة النعمة فاذا جاء البلاء هربت کان لم یکن
الله عزوجل محبوبك انما یتبین العبد عند الاختبار اذا جاءت البلاء
یا من الله عزوجل وانت ثابت فانت محبٌ وان تغیرت بان الکذب
وتنقض الاول وذهب جاء رجل الی النبی صلی الله علیه وآله وسلم

فقال یارسول الله انی احبك فقال استعد للفقر جلبابا وجاء رجل الی
النبی صلی الله علیه وآله وسلم وقال انی احب الله عزوجل فقال اتخذ للبلاء
جلبابا محبة الله ورسوله مقرونان بالفقر والبلاء ولهذا قال بعض الصالحین وکل لولاء
البلاء کی لاتدعی ولم یکن ذلك والاکل واحد یدعی محبة الله عزوجل فجعل الثبات علی البلاء والفقر علامة
هذه المحبة ربنا اتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا ربنا عذاب
النار پس تمرفرمود ندای بسیار دروغ کوکه تو دوست میداری خدای عزوجل را وحالت
نعمت پس هرگاه که آمد بلا گریخت گویا که نبود خدا عزوجل محبوب تو بدرستی که ظاهر میشود
بنده وقت آزمایش هرگاه که آید بلاها از خدا عزوجل وحالانکه تو ثابت باشی پس تو محبوب
هستی واگر تغیر نماظاهر میشود کذب شد وشکسته شد اول ورفت آمد مردی بسوی نبی صلی الله
علیه وسلم - پس گفت ای رسول خدا بدرستی که من دوست میدارم ترا پس گفت
مستعد باش برای فقر چادر وار و آمد مردی دیگر بسوی نبی صلی الله علیه وآله وسلم پس
گفت بدرستی که من دوست میدارم خدا عزوجل را پس گفت بگیر برای تو بلا چادری
ومحبت خدا ورسول هر دو مقرونان اند بفقر وبلا برای همین گفته اند بعضی صالحان که
موکل کرده شده ولا را ببلا تا آنکه دعوی نکنی اگر اینچنین نمی بودی هرآینه هرکه هست
دعوی محبت خدای عزوجل میکردی پس گردانیده شده ثابت شدن بربلا و
فقر گواه این محبت ای پروردگار ما ندهٔ ما را در دنیا یک نیکی را و در آخرت یک نیکی را
ونگاهدار ما را از عذاب آتش آخر مواعظت عربی قال رضی الله عنه بالمدرسه
خامس شوال سنه خمس واربعین وخمسمائة یعنی گفت رضی الله عنه در مدرسه
پنجم ماه شوال در سال پانصد وچهل وپنج هجری عرفتك بالله عزوجل تخیلك فی غیبتك
عنه ارجع عن غرتك قبل ان تضرب وتهان وتسلط علیك حیات البلاء
یاوعقاربها وما ذقت طعم البلاء فلاجرم تغتر لاتفرح بجمیع ما انت

فیه فهو شی زائل عن قریب قال الله عزوجل حتی اذا فرحوا بما اوتوا اخذناهم بغتة انما یظفر بما عند الله عزوجل بالصبر ولهذا اکد الله عزوجل امر الصبر الفقر والصبر لا یجتمعان الا فی حق المومن المحبوب یبتلون فیصبرون ویلامون بفعل الخیرات مع بلایهم ویصبرون علی ما یجد علیهم من عند ربهم لولا الصبر لمار أیتمونی بینکم قد جعلت شبابکا تضطاد الطیور من لیل الی لیل یفتح عن عینی ویخلی عن رجلی بالنهار مغمض العین وارجلی مشدودة فی شبکة فعل ذالک لمصلحتکم وانتم لا تعرفون لولا موافقة الحق عزوجل وانا فهل عاقل یقعد فی هذه البلدة ویعاشر اهلها قد عم فیها الریاء والنفاق والظلم وکثرة الشبهة والحرام قد کثر کفران نعم الحق عزوجل والاستعانة بها علی الفسق والفجور قد کثر الفاجر فی بیته المتقی فی دکانه الزندیق فی سرداب الصدیق علی کرسیه لولا الحکم لتکلمت بما فی بیوتکم ولکن اساس یحتاج الی بناء اطفال یحتاجون الی تربیة لو کشفت بعض ما عندی کان ذالک سبب الفراق بینی وبینکم احتاج فی هذه الحالة التی انا فیها الی قوة النبیین والمرسلین احتاج الی صبر من تقدم من ادم علیه السلام الی زمان احتاج الی قوت الربانیة اللهم لطفا وعونا وموافقة بمرضاءک امین پستر فرمودند مغرور بودن تو بخدای عزوجل دور می اندازد ترا و غایب می سازد ترا از و باز آی مغرور از مغروری خودش از انکه زده شوی واهانت کرده شوی ومسلط نموده شود بر تو مارها و بلاها و گزندها بچشیدهٔ لذت پس هر آینه مغرور میشوی خوشحال مباش باهمه چیز نیکه تو در دستی بین انچیز رفتنی است به نزدیکی گفت خدای عزوجل تا وقتیکه خوشحال شدند بانچه داده شدند

گرفتیم ایشان را بیکبارگی بدرستی که ظفر یافته میشود بآنچه نزد خدای عزوجل است
الصبر و برای همین تاکید کرده است خدای عزوجل امر صبر را و نقر و صبر مجتمع نمیشوند
مگر در حق مومن محبان مبتلا کرده میشوند و پس صبر میکنند و الهام داده میشود بکردن
نیکها با ملاهای خود و صبر میکنند بر چیزی که تجدید می آید بر ایشان از پروردگار ایشان
عزوجل اگر صبر نمی بود هر آینه نمیدیدید مرا میان خود تحقیق گردانیده شده دام
من دامهای که صید کرده میشود من جانورها از شبی بسوی شبی کشاده میشد از
چشم من و گذاشته شود از پای من در روز چشمهای بسته و پای من بسته و دامها
گرد این را برای مصلحتها بر شما و حال آنکه نمی دانستید شما اگر موافقت حق عزوجل نمی بود
دگرنه عاقلی می نشیند در این شهر و معاشرت میکند اهل آن از تحقیق تمام شده است در آن ریا و منافقی و ظلم کردن
و بسیاری شبهه و حرام تحقیق بسیار شده است کفر نعمتها حق عزوجل و طلب اعانت کردن بآن بر فسق و فجور تحقیق
بسیار شده است مجوز کننده در خانه خود و نقوی کننده در دکان خود و زندیق و کلبه جو و صدیق بر کرسی جوی و اگر حکم نمی بود هر آینه نشستن
میکردم آن چه در خانها شماست و لیکن رای من بنای و هست که محتاج هست بسوی بنا بر آن من کوچکان امم که محتاج اند بسوی بهبودی
اگر گشاده شود بعض آنچه نزد من است بود آنچیز سبب فراق میان من و میان شما و محتاج هستم در حالتی که من در آن
هستم بسوی قوت انبیاء و مرسلان محتاج ام بسوی صبر کسی که مقدم است از آدم علیه السلام تا این
زمان و محتاج ام بسوی قوت زبانیه ای بار خدایا روزی کن لطف را و عون را و موافقت را و رضا را
و چنین باد ثم قال یا غلام ما خلقت للبقاء فی الدنیا و التمتع فیها لتغیر ما انت
فیه من مکاره الحق عزوجل قد قنعت من طاعة الحق بقول لا اله الا الله
محمد رسول الله هذا لا ینفعك حتی تضیف الیه شیئا اخر الایمان قولا و
عملا لا یقبل منك و لا ینفعك اذا اتیت بالمعاصی و الذلات و مخالفة
الحق عزوجل و اصررت علی ذلك و ترکت الصلوة و الصوم و الزکوة و الحج
و الصدقة و افعال الخیر فای شیء ینفك الشهادتان اذا قلت لا اله الا الله فقد ادعیت یقال لها القائل لك

ببينة امتثال الامر والانتهاء عن النهي والصبر على الافات والتسليم في
القدر هذا هو بينة هذا الدعوى واذا علمت هذه الاعمال ولا تقبل
قولا بلا عمل بلا اخلاص اسوا الفقراء بشئ من اموالكم لا ترد واسايلا و
انتم تقدرون ان تعطوه شيئا قليلا كان او كثيرا وافقوا الحق عز وجل
في حبه للعطاء واشكروه كيف اهلكم واقدركم على العطاء ويحك
اذا كان السايل هديت الله عز وجل وانت قادر على عطايه فكيف
ترد الهديه على مهديها عندي تسمع وتبكي اذا جاء الفقير يسوا
قلبك فدل على ان سماعك وبكاءك ما كان خالصا لله عز وجل
السماع عندي اولا بالستر ثم بالقلب ثم بالجوارح في الخبر اذا دخلت
على فادخل وعزلت علمك وعملك ولسانك ونسبك وحسبك
مع نسيان مالك واهلك قف بين يدي عريان القلب عما سوى الحق
عز وجل حتى يكسوه بقربه وفضله ومنه اذا فعلت هذا عند ذلك
على صرت كالطاير يغدو خماصا ويروح بطانا نور القلب من نور
الحق عز وجل ولهذا قال النبي صلى الله عليه وآله وسلم اتقوا فراسة
المومن فانه ينظر بنور الله عز وجل ايها الفاسق اتق المومن ولا تدخل
عليه وانت ملوث بنجاست معاصيك فانه ينظر بنور الله عز وجل
ما انت فيه يرى تنوكك ونفاقك يرى غلتك مخبية تحت ثيابك
يرى قضايحك وهتايكك من لا يرى مثلها لا يخفى انت هوس وهذا الطبل
لاهل الهوس سال سايل هذا العما الى متى فقال الى ان تقع بالطبيب و
تتوسد بعتبته وتحسن ظنك فيه وتزيل من قلبك التهمة له
تاخذ دواءك وتقعد على بابه وتصبر على مرارة دوايه وعن قريب يزول العمى

من عینیك ذل الله عز وجل وانزل خوایجك ولا تعد لنفسك عملا
القه علی قدم الافلاس واغلق ابواب الخلق وافتح الباب بینك
وبینه واعترف بذنوبك واعتذر الیه من تقصیرك وتیقن ان
الاضار ولا نافع ولا معطی ولا مانع الا هو فحینئذ یزول عمی عینی
قلبك وتحرك البصر والبصیرة پستر فرمود ندایفرزند پیدا کرده نشده برای
بقا در دنیا وبرای برخورداری در وتغیر کن آنچیزیکه در وستی از مکروهات حق عزوجل بتحقیق
قانع شده از طاعت حق بگفتن لا اله الا الله محمد الرسول الله این نفع نمیکند ترا تا آنکه
نسبت کنی بسوی آن چیزی دیگر را پستر فرمود ندایمان از روی قول هست وعمل وقبول
کرده نمیشود از تو ونفع نکند ترا هرگاه که بیائی بگناهان دانعزشها ومخالفت حق عزوجل و
اصرار کردی بران وترک کردی نماز را وروزه را وزکواة را وحج را وصدقه را وکارهای
نیک را پس چه چیز نفع کند ترا هرد وشهادت بتحقیق دعوی کردی گفته شود ای گوینده
آیا هست مر ترا گواهان بنبه هست گواهان قبول کردن امر وبازآمدن از منع وصبر
کردن بر آفتها وتسلیم نمودن بسوی قدر این گواهان این دعوی است وهرگاه که کردی
این کارها را قبول کرده نشود از تو مگر باخلاص حق وقبول کرده شود گفتار بغیر اخلاص وبغیر
از راستی گواهان مواسات کنید یعنی بدهید فقرا را چیزی از مالهای خود مگر دانید سایلی را و
حال انکه شما قادر باشید که بدهید او را چیزی اندک باشد یا بسیار موافق باشید مرحق عزوجل را
در محبت او برای داون وشکر کنید او را که چگونه اهلیت دارد شما را وتوانا ساخت شما را
بر عطا را فسوس باد ترا هرگاه که باشد سوال کننده هدیه از خدای عزوجل وحال انکه تو قادر باشی
بر عطاء او پس چگونه رد میکنی هدیه را بر هدیه فرستنده نزد من بشنوی وگریه میکنی هرگاه که
آید فقیری سخت می شود دل تو پس دلالت کرد بر این که شنیدن تو وگریه تو نبود از روی
اخلاص مر خدای عزوجل را شنیدن نزد من اول بسراست بعد ازان بدل بعد ازان

بجوارح در خبرست هرگاه که در آئی بر من پس در آئی حال انکه عزل کرده علم خود را و عمل خود را
و زبان خود را و نسب خود را و حسب خود را با فراموشی مال خود و اهل خود بایست در حالتی
که برهنه باشد دل از ماسوی حق عزوجل تا انکه می نوشاند او را از قرب خود و فضل خود و
منتهای خود هرگاه که کردی این را از نزدیک آمدن تو بر من گشتی پرنده صباح میکند در حالتی که
شکم خالی است و شام میکند در حالتی که شکم پرست نور دل از نور حق عزوجل است برای همین
گفت نبی ما صلی الله علیه وآله وسلم بترسید فراست مومن را پس بدرستی که می بیند او بنور خدای
عزوجل را ای فاسق بترس مومن را در داخل مشو بر و حال انکه ملوث باشی به نجاست گناهان
بدرستی که او می بیند بنور خدای عزوجل چیز یرا که در وی هستی و می بیند شرک ترا و نفاق ترا و
می بیند غل ترا در حالتی که پوشیده شده است زیر جامه تو و می بیند فضیحتهای ترا در پرده های
ترا تو هوشی و محافظت تو مر اهل هوس را ست سؤال کرد سایلی این کوری تا کی گفت
تا انکه بیفتی به حکیمی و بالشت کنی عتبه او را یعنی دهلیز او را و نیک بکنی کمان خود را در و دور کنی
از دل خود تهمتی مر او را و بگیری فرزندان خود را و بنشینی بر دروازه او و صبر کنی بر تلخی دوای
او پس در آنوقت زایل شود کوری از هر دو چشم تو فروتنی کن مر خدایرا عزوجل و فرود
آر حاجات خود را با او و مشمار مر نفس خود را هیچ عملی و ملاقات کن او را بر قدم افلاس و به بند
دروازه های خلق را و بکشا دروازه را میان خود و میان او و اقرار بکن گناهان خود و
بعذر پیش آئی تقصیر خود و یقین بکن که نیست ضرر کننده و نیست نفع کننده و نیست دهنده
و نیست منع کننده مگر او پس در آنوقت دور میشود کوری هر دو چشم دل تو و حرکت کند
چشم ظاهر و چشم باطن ثم قال یا غلام لیس الشان فی خشونة ثیابك و
ما کولك الشان فی زهد قلبك اول ما یلبس الصادق فی لبسه
الصوف علی باطنه ثم یتعدی الی ظاهره یلبس الصوف فی سره ثم
قلبه ثم یفعله ثم جوارحه حتی اذا صار کله متخشنا جاءت ید

الرافت والرحمة والمنة غيرت عليه تغيرا على هذا المصاب فيلبسه
عنه ثياب السواد وينقله الى ثياب الفرح يتبدل الغمة الى الغمة و
البغضة الى الفرحة والخوف الى الامن والبعد الى القرب والفقر الى
الغناء پستر فرمود ندای فرزندیست بزرگی وشان در جامه گنده پوشیدن وخوردن تو
بزرگی در زهد دل تست اول چیزیکه لبس میکنند صادق در لباس خشن وصوف بر باطن خود بعد ازان تجاوز میکنند جامه
خود را تا آنکه گشت همه در شب او اید دست مهربانی و رحمیت و منت تغییر
کرد بر و تغیر کردن مصیبت زده برآورده شود از و جامهای سیاه و نقل میکند او را بسوی
جامهای خوشحالی و تبدیل شود لقمه بسوی نعمت و غضب بسوی فرحت و ترس بسوی امن و
وبعد بسوی قرب و فقر بسوی غنا ثم قال یا غلام تناول الاقسام بید الزهد
لا بید الرغبة لیس من یاکل ویبکی کمن یاکل ویضحک کل الاقسام و
قلبك مع الحق عز وجل فانك تسلم من شرها اذا اکلت من ید الطیب
کان خیرا من ان تاکل وحدك مالم تعلم اصله ما اقسی قلوبکم
الامانه قد ذهبت من بینکم الرحمة قد ذهبت فیما بینکم احکام
الشرع امانة عندکم وقد ترکتموها وخنتم فیها ویحك ان لم تلزم
الامانت والا عن قریب ینزل الماء الی علیك والشل فی یدیك
ورجلیك ویغلق الحق عز وجل باب رحمته عنك ویلقی فی قلوب
خلقه القساوت علیك ومنعهم عن عطائك واحفظوا رؤسکم مع
ربکم عز وجل اخذوه فان اخذة الیم شدید یاخذکم من مامنکم من مامنتکم
من اشرکم من بطرکم خافوا منه فهو الله السماوات والارض احفظوا
نعمه بالشکر قابلوا امره ونهیه بالسمع والطاعة قابلوا العسر بالصبر و
الیسر بالشکر هکذا کان من تقدمکم من النبیین والمرسلین والصالحون

یشکرون علی النعم ویصبرون علی النقم قوموا من مواید معاصیه و
کلوا من مواید طاعاته والزموا طاعاته واحفظوا حدوده اذا جاءکم
الیسر فاشکروه واذا جاءکم العسر فتوبوا من ذنوبکم وناقشوا انفسکم
فان الحق عزوجل لیس بظلام للعبید اذکر الموت وما ورائه واذکروا
الرب عزوجل وحسابه ونظرته الیکم تنبهوا الی منی هذا النوم الی
متی هذا الجهل والتردد فی الباطل والقیام مع النفس والهوی والعادة
لم لم تتادبوا بعبادة الحق عزوجل ومتابعة شرعه العبادت ترک
العادة لم لم تتادبوا باداب القران وکلام النبوت بپترسید فرزند
بگیر قسمتهای خود را بدست زهد نه بدست رغبت نیست کسی میخورد و میگرید هیچ کسی میخورد و نمیخندد و بخورقسمتهای خود را
وحال آنکه دل تو باقی باشد بدرستیکه تو سالم نمیمانی از بدی او هرگاه که خودی از دست طبیب هست
آن بهتر از نیکه تنها خوری چیزی که نمیدانی اصل او را چه سخت است دلهای شما امانت تحقیق
رفته است از میان شما احکام شرع امانت است نزد شما و تحقیق ترک کردید ازا و خیانت
کرده اید دران افسوس باد ترا اگر ملازم نمیشود امانت را اگر نه نزدیکست که نازل میشود
آب بسوی هر دو چشم تو دشمل میشود هر دو دست تو و هر دو پای تو و می بندد حق عزوجل
دروازه رحمت خود را از تو و می اندازد در دلهای خلق خود سختی بر تو و منع کند ایشان را
از عطاء خود نگاه دارید سرهای خود را با پروردگار خود که گرفتن او شکنجه ایست سخت میگیرد
شما را از امن گاه شما از عاقبت شما از بسیاری بدی شما و از حرانی شما بترسید از و پس او
خدای آسمان و خدای زمین است نگاه کنید نعمتهای او را بشکر و مقابله کنید امر او را و
نهی او را بسمع و طاعت و مقابله کنید عسر را بصبر یعنی تنگی را بصبر و یسر را بشکر یعنی فراخی را
بشکر همچنین بود مذکسی که بیشتر از شما بود مذ از انبیاء مرسلان و صالحان شکر انه میکنند بر
نعمتهای و صبر میکنند بر نقمتها بر خیزید از کندو دی گناهان و بخورید از کندوری طاعتهای او

ولازم باشید طاعتها او را نگهدارید حد ها او را هرگاه که اید شما را یسر یعنی فراخی پس شکر کنید او را و هرگاه که شما را عسر یعنی تنگ دستی آید پس توبه کنید از گناهان خود و مناقشه کنید بر نفسهای خود را و مناقشه کنید مر نفسهای خود را بدرستی که حق عزوجل نیست که ظلم کند مر بندگان خود را یاد کنید مرگ را آنچه بعد اوست و یاد کنید پروردگار را عزوجل و حساب او را و نظرهای او را که بسوی شماست تنبیه کرده شوید تا کی این خواب تا کی این جهل و تردد در باطل و استادن با نفس و هوای و عادت و چرا ادب نمیگیرید بعبادت حق عزوجل و متابعت شرع او و عبادت ترک عادت است چرا ادب نمیگیرید باداب قرآن و کلام نبوت ـ

ثم قال یا غلام لاتخالط الناس مع العمی و مع الجهل و مع الغفلة و النوم خالطهم بالبصیرت و العلم و الیقظة فاذا رایت منهم ما تحمده فاتبعه و اذا رایت منهم ما یسوئك فاجتنبه و ردّ وهم عنه انتم فی غفلة کلیة عن الحق سبحانه علیکم بالیقظة علیکم بلزوم المساجد و کثرة الصلوٰة علی النبی صلی الله علیه و اله وسلم فانه قال لو نزل من السماء نار لما نجا منها الا اهل المساجد اذا توانیتم فی الصلوٰة انقطعت صلواتکم بالحق عزّ وجلّ و لهذا قال النبی صلی الله علیه وسلم اقرب ما یکون العبد من الله اذا کان ساجدًا و یحك کم متاول و مترخص المتاول غادر لیتنا اذا رکبنا العزیمة و تعلقنا بالاجماع و اخلصنا فی اعمالنا تخلصنا من الحق عزوجل اذا تاولنا و ترخصنا العزیمة ذهبت و ذهب اهلها هذا زمان الرخص لا زمان العزائم هذا زمان الریاء و النفاق و اخذ الاموال بغیر حق قد کثر من یصلی و یصوم و یحج و یزکی و یفعل افعال الخیر للخلق لا للخالق فقد صار معظم هذا العالم خلقًا فی خلق

بلا خالق کلهم موت القلوب احیاء النفوس والاهویة طالبو
الدنیا حیوة القلوب بالخروج من الخلق والقیام مع الخالق عزوجل
من حیث المعنی لان الصورة لا اعتبار بها فی هذا المقام حیوة
القلب بامتثال امر الحق عزوجل والانتهاء عن نهیه والصبر معه علی
بلایاه واقضیته واقداره پس فرمود مذایفه زند اختلاط کن مردمان را با
کوری باجهل باغفلت وخواب ومحافظت کن بصیرت وعلم وهشیاری پس هرگاه که
دیدی از ایشان چیزی را که همه میکنی او را پس تابع شو او را وهرگاه که دیدی از ایشان چیزرا
که بد کنند ترا پس دور شو از وایشان را باز آر ازان شما وغفلت تمام هستید از حق سبحانه
بر شما لازم باد که هشیار باشید مراورا وبر شما لازم است که ملازم مسجدها باشید وبسیار درود
بر نبی ما صلی الله علیه وآله وسلم بفرستید پس بدرستیکه گفت که اگر نازل شود از آسمان آتشی
نجات نمی یابد مگر اهل مسجدها هرگاه که سستی کردید در نمازها خود منقطع میشود نماز شما حق عزوجل
وبرای همین گفت حضرت خواجه عالم نبی صلی الله علیه وآله وسلم که نزدیکترین وقت بنده
از خدای عزوجل آنست که در سجده باشد افسوس باد ترا چرا تاویل میکنی وبرخصت عمل
میکنی یعنی تاویل کننده عذر کننده هستای کاشکی ما را هرگاه که سوار شدیم بر عزیمت
وتعلق گرفتیم باجماع وخالص کنیم در عملهای خود خلاصی یافتیم از حق عزوجل پس چگونه است
هرگاه که تاویل کردم وبرخصت عمل کردیم عزیمت رفته ست یعنی کار باستقامت کردن
رفته ست واهل آن رفته اند این زمانه رخصتهاست نه زمانه عزیمتها این زمانه ریاست
ومنافقی وگرفتن مالها بغیر حق است بتحقیق بسیار شما کسی که نماز میکند وروزه میدارد و
حج میکند وزکوات میدهد ومیکند کارهای نیک برای خلق الله نه برای خالق پس بتحقیق
گشته کار بزرگ این عالم خلق در خلق ست بغیر از خالق همه شما مرده دلان اند زنده

نفوس وهواها از طالبان دنیا از دوحیات دلها به بیرون آمدن از خلق است و ایستادن
با حق عزوجل از حیثیت معنی زیرا که بدرستی صورت را اعتبار نیست و درین مقام حیات دل
بقبول کردن امر حق است عزوجل و باز آمدن از نهی او و صبر کردن با بلاها و قضاهای او
و قدرهای او ثم قال یا غلام سلم الیه فی مقدوره ثم قم معه بعد ذالك
الامر یحتاج الی اساس ثم بناء و دوام علی ذالك فی کل الاوقات فی
لیلك و نهارك ویحك تفکر فی امرك التفکر من امر القلب فاذا
رایت لك حسنة فاشکر والله عزوجل واذا رایت لك سیئة
فتب منها بهذا التفکر یحیی دینك ویموت شیطانك ولهذا
قیل تفکر ساعة خیر من قیام لیلة یا امة محمد صلعم اشکروا الله
عزوجل فانه قد قنع منکم بالقلیل من العمل بالاضافه الی عمل من
من تقدمکم انتم الاخرون وانتم الاولون یوم القیمة من کان
منکم صحیحا فلا صحیح مثله انتم الامراء وغیرکم من الامم الرعیة
ما دمت قاعدا فی بیت نفسك وهواك وطبعك لا تصح ما دمت
منازعا للخلق فیما فی ایدیهم مستجلبا له برایاك ونفاقك لا صحة
لك ما دمت راغبا فی الدنیا فلا صحة لك عما وصفت واثقا بقلبك مع ما سبق
عزوجل فلا صحة لك اللهم ارزقنا الصحة معك وامنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة وقنا عذاب النار
بپستر فرمودند رضی الله عنه میفرمود مسلم را بسوی او در مقدر کرده شده او بین باشد
یا دبعد ازان امر محتاج است بسوی اساس بعد ازان بنا و دوام بران در همه اوقات
در شب تو و روز تو افسوس باد ترا تفکر کن در کار خود و تفکر از کار دل است هرگاه
که دیدی مر ترا حسنه است پس شکر کن خدایرا و هرگاه که دیدی مر ترا بدی است

پس توبه کن ازان باین تفکر زنده می شود دین تو دبمیرد شیطان تو دبرای همین گفته شده
تفکر کردن یک ساعت بهتر است از ایستادن یک شب بستر فرمودند ای امت محمد
صلی الله علیه وآله وسلم شکر کنید خدایرا عزوجل بدرستی که تحقیق قناعت کرده است او
از شما باندک از عمل نسبت بسوی عمل کسی که مقدم شده است بر شما شما اخرایند و شما اولایند
روز قیامت را و کسی که باشد از شما صحیحی پس نیست هیچ صحیحی مانند او و شما امیرایند و غیر شما
از امتها رعیت اند ما دام که نشسته در خانه نفس خود و هوا در خود و طبع خود و تو صحیح نیستی
و ما دام که نزاع کننده هستی مر خلق را در چیزی که در دست ایشان است در حالتی که جلب
کننده هستی مر انرا بر پای خود و نفاق خو نیست هیچ صحت مر ترا و ما دام که رغبت
کننده هستی در دنیا نیست صحت مر ترا ای بار خدایا روزی کن ما را صحت با تو و بده
ما را در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهدار ما را از آتش دوزخ خاکروب آستان قادری
گوید صاحب نور القلوب در تالیف خویش سه مواعظت عربی از فتوح الرحمن تیمنا و تبرکا زیاده
نموده که عدد مبارک است اگرچه حصر مواعظت از حد بشری غیر ممکن است زیرا که لا تنقد
لکلماته در کلام معجز نظام آنحضرت وارد ست دیگر در تکمله امام عبد الله یافعی رحمة الله
علیه و در اخبار الاخیار شیخ عبد الحق دهلوی رحمة الله علیه هفت مکتوب آنحضرت رضی الله
عنه بسند رسانیده نوشته اند شاید آن مکاتیب در جواب بعضی اعزه آنوقت شرف صدور یافته
باشد و ان اینست **مکتوب اول** ایعزیز چون برق شهود از حدق غمام فیض
یهدی الله لنوره من یشاء روزیدن آید و ریاحین انس در ریاض قلوب شگفد و
بلابل شوق در بساتین ارواح بنغمات یا اسفی علی یوسف چون هزار داستان
در ترنم آید و نیران اشتیاق در کوانین سرایر شعله برزند و اطیار افکار در فضای عصمت
از غایت طیران بی پر شود و فحول عقول در وادی معرفت بی کم کند و قواعد ارکان
افهام از صدمت هیبت در تزلزل آید و بنفس عزایم در بحار و ما قدروا الله حق

قد سرة بریاح وهی تجری بهم فی موج کالجبال در لجج حیرت فرو ماند امواج دریای
عشق یحتبهم ویجبونه در طلاطم آید هر یکی بزبان حال ندا کند ربّ انزلنی منزلاً مبارکاً و
انت خیر المنزلین وسابقه عنایت ان الذین سبقت لهم منا الحسنی در رسد و ایشانرا
بر ساحل جود فی مقعد صدق فرود آرد و در مجالس مستان باده الست رسانند مائدهٔ انعم
للذین احسنوا الحسنی و زیاده را در پیش کشد و کوش وصول از جام قرب بایدی سقاهم
وسقاهم ربهم شراباً طهوراً کردان شود و ملک ابدی و دولت سرمدی و آذا رأیت
ثم رأیت نعیماً وملکاً کبیراً مشاهده گردد مکتوب دوم ای عزیز قلبی سلیم باید تا
بر رموز فاعتبروا یا اولی الابصار اطلاع و عقل کامل باید تا دقایق اسرار سنریهم
ایاتنا فی الآفاق و فی انفسهم را ادراک کند و یقینی صادق باید تا شواهد معرفت و ان من
شیء الا یسبح بحمده ولکن لا یفقهون تسبیحهم را بعین قلب مشاهده بیند و بر داعی
وصول اذا سألک عبادی عنّی فانی قریب اجیب دعوة الداع اذا دعان
مستقبل شود و از رواجر تنبیه افحسبتم انما خلقناکم عبثاً وانکم الینا لا ترجعون از
خواب غفلت بلیهم الامل فسوف یعلمون بیدار گردد و بعروة الوثقی وما لکم من
دون الله من ولی ولا نصیر چنگ و زند و بر سفینه ففروا الی الله سوار گردد و در دریای
سرت وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون مردانه وار بنواصی فرو آید اگر گوهر مطلوب
بچنگ افتد فقد فاز فوزاً عظیماً واگر جان در طلب رود فقد وقع اجره علی الله.
مکتوب سوم ای عزیز چون عساکر جذبات الله یجتبی من یشاء بر ولایت قلوب در تاز و
طوامح نفوس امّاره را بلجام ریاضت وجاهدوا فی الله حق جهاده بر تاض و ذلل کردانند
وجابره فراعنه را در مجلس تقوی بسلاسل مجاهده در کشد امینه را بامتثال واطیعوا الله واطیعوا
الرسول بیرون کردانند و اعمال ارادات و اختیارات را بتادیب ومن یعمل مثقال ذرة

خیر ایزد سزاوار بدو هر آئینه رسوم و عادات و قواعد ارکان تلبیس و ظلمات را بکلی از میان برداردو
و منادی حال بزبان صدق متقال ندا کند که ان الملوك اذا دخلوا قریة افسدوها
وجعلوا اعزة اهلها اذلة چون مرضیه اراضی صفا قلوب از لوث شهوات بگذارد و من
یبتغ غیر الاسلام دینا فلن یقبل منه مصفا گردد و حدایق ارواح از نسایم الطاف من
یهدی الله فهو المهتد سرا سر معطر و ممرح شود و صفات سرایر از نقایش رقوم لطایف اولئك
کتب فی قلوبهم الایمان مرقوم شود یوم تبدل الارض غیر الارض صفت حال او
گردد و رواسی اشواق چون کثبا مهیلا منثورا در هوا شود بزبان صدا باز گوید و ترى الجبال
تحسبها جامدة وهی تمر مر السحاب اسرافیل عشق صور رود مد و نفخ فی الصور تا یثیر
صاعقه فصعق من فی السموات و من فی الارض بظهور انجاد و بشر اقبال لا یحزنهم
الفزع الاکبر در رسد و ایشان ز اتکین و هدونعلین فی مقعد صدق عند ملیك
مقتدر واعی شود رضوان باشارت ابشروا بکم الیوم و قالوا الحمد لله الذی صدقنا
وعده و اورثنا الارض نتبوء من الجنة حیث نشاء فنعم اجر العاملین بشارت دهد

مکتوب چهارم العزیز یکی از داعیه شهوات و لا تتبع الهوی فیضلك عن سبیل الله
اعراض کن و از مواطن غفلت و لا تطع من اغفلنا قلبه عن ذکرنا برون آی و از صحبت
اهل فسوق که قویل للقاسیة قلوبهم من ذکر الله بپرهیز و از منادی استجیبوا لربکم
من قبل ان یأتی یوم لا مرد له من الله تلاعالم بأن للذین امنوا ان تخشع قلوبهم
لذکر الله بگوش هوش استماع کن و منه ایحسب الانسان ان یترك سدی از خواب غرور
لا یغرنکم بالله الغرور بیدار شود از مقامات اهل حضور که رجال لا تلهیهم تجارة ولا
بیع عن ذکر الله بپرس و از برای کعبه مقصود پای از سر ساز و بادیه انقطاع و تبتل الیه
تبتیلا باز آر بتجرید قل الله ثم ذرهم و راحله تفویض افوض امری الی الله باقافله
اهل صدق که کونوا مع الصادقین مسافر شو و اندر مساکن زخارف دنیا که انا جعلنا

۱۸ ۱۲ ۱۳ سورهٔ فاطر ۱۲

ما علی الارض زینة لها عبور کن واز سبیل مهالک فتنه که اما اموالکم واولادکم
فتنة بسلامت بگذر و واز مناهج مسالک هدی آن هذه تذکرة فمن شاء اتخذ الی
ربه سبیلا رهبر پیش گیر و بلسان اضطرار که امن یجیب المضطر اذا دعاه
باتضرع وزاری برخوان اهدنا الصراط المستقیم تا بمشرعایت قدیم الا ان
اولیاء الله لاخوف علیهم ولا هم یحزنون باشاره تحیت سلام قولا من
رب رحیم پیش برد وصیت نصر من الله وفتح قریب وبشر المؤمنین شود وبجنات
خلد فانقلبوا بنعمة من الله وفضل داعی شود ونسیم عز وصال از هر طرف در وزیدن گیرد
واقداح شراب محبت بایدی سقاه غیب کردان مشاهده شود اینک ان هذا کان لکم
جزاء وکان سعیکم مشکورا برکشد ومقام انس فسانه وکلم الله موسی
تکلیما آغاز کند دیباچه فلما تجلی ربه للجبل را طناب وبند ونواظر عیون بصایر
از سکرات حالات وخر موسی صعقا خبر باز دهد واز مشاهد وجوه یومئذ ناظرة
الی ربها ناظرة را معاینه کند وبعجز معترف آید وبزبان حال باز گوید لا تدرکه الابصار
وهو یدرک الابصار بینا شود مکتوب نجم العزیز تا جهد اضطراب برخاک نهی واز
سحاب عین باران حسرت بناری بوستان عیش تو هرگز از نباتات طوبی سرسبز نشود نخلستان
امید بغیر رطبا جنیا مرا بار ورنگردد وغصان صبر واوراق رضا وریاحین انس وثمرات
قرب وان له عندنا لزلفی وحسن ماب سرسبز نشود وبه کمالیت نرسد وعندلیب شوق
شوق در ترنم نیاید وبهای فواد باجنحه انی ذاهب الی ربی سیهدین از قفس
امر للانسان ما تمنی در پرواز نشود واز فضای ولا تمدن عینیك الی ما متعنا
به ازواجا منهم زهرة الحیوة الدنیا لنفتنهم فیه عبور نکند هرگز بسدرة منتهی
صدق عند ملیك مقتدر نرسد واز اثمار اشجار لهم ما یشاؤن عندربهم
هیچ برنخورد واز بوستان والله عنده حسن الماب بوی بمشام او نرسد واز گلزار نعیم

لهم دار السلام عند ربهم وهو ولیهم بما کانوا یعملون برخورداری نیابد۔
مکتوب ششم ایعزیزیکے از کارخانہ المال والبنون زینة الحیوة الدنیا بیرون
آئی واز کارگاہ شغلتنا اموالنا واهلونا وامن کرداری واز حضیض صحبت واماندگان
بینبوء غفلت نسوا الله فانساهم انفسهم پای ہمت رابیرون بردرخش ہمت درمیدان عشق
درباز وگوی سبقت والسابقون السابقون اولئك المقربون بجوکان استغاثہ استعینوا
بالله بجایگاہ اولئك علی هدی من ربهم واولئك هم المفلحون دررسان شاید کہ
بیک دولت وبشر الذین امنوا ان لهم قدم صدق دررسد وبشارت چنین ترا
رساند کہ ان الله بالناس لرؤف رحیم واسرار نامہ قد جاءکم بصایر من ربکم
بدست اوده چون تو بررموز کمنونات آن اطلاع یابی درحال ازسرشوق قدم ازسرساری
وسبل السلام هذا صراط ربك مستقیما رابیش گیری وقصد نزہتگاہ لهم جنات
تجری من تحتها الانهار کنی واز جنات نعیم خبرلهم درجات عند ربهم ومغفرة
ورزق کریم تامبشر عنایت آن الذین سبقت لهم منا الحسنی دررسد واز مملکت
دارالسلام رضی الله عنهم ورضوا عنه خبر یک بیک بازگوید وتبجکاہ ومن ادنی
بما شاهد علیه الله فسیوتیه اجرا عظیما داعی شود وگوید لن تنالوا البر حتی
تنفقوا مما تحبون مکتوب هفتم ایعزیز چون لوامع انوار الله نور السموت
والارض برمشکوة ضمایر لایح شود وزجاج قلب ازتاثیر آن جلہ نورانی گردد المصباح
فی زجاجة الزجاجة کانها کوکب دری یوقد من شجرة مبارکة
ازسرادقات غمام لاشرقیة ولاغربیة وقنادیل فکرت رابه یکاد زیتها یضیئ
فروزان کرداند واسمان سراسر نجوم حکم وبالنجم هم یهتدون سراسر جلہ مزین شود
کہ انا زینا السماء الدنیا بزینة الکواکب واقمار حضور ازافق نور علی نور سرزند

دبر بروج استعلا عروج نماید والقمر قدرناه منازل وخناویس لیالی غلت واللیل
اذا یغشی راصفت والنهار اذا تجلی بخشد وریاحین گلدرریزیم والمستغفرون
بالاسحار نافه کشاید وبلابل اشجار کانوا قلیلا من اللیل یهجعون بنغمات اخراهنک
واسفار برکشد وصبح دولت یهدی الله لنوره من یشاء برومد وشموس معارف ازمطالع
من یهدی الله فهو المهتد طلوع کند واسرار لا الشمس ینبغی لها ان تدرک القمر
ولا اللیل سابق النهار وکل فی فلک یسبحون بظهور انجامد ولطایف غوامض
اسرار یضرب الله الامثال للناس والله بکل شئ علیم ازخفایای اشکال مکشوف
ومبین گردد خاکروب استان قادری گوید الحمدلله ازمواعظ ومکاتیب آنحضرت رضی الله
عنه دست قلم عقیدت رقم فراغ یافت اکنون یازده احادیث نبویه علیه الصلوة والتحیه
که صاحب نورالقلوب ازبهجة الاسرار برآورده است ترقیم می یابد بدانکه این احادیث
آنحضرت رضی الله عنه باسناد خود روایت فرمودند یعنی سند آنرا ازرسم شریف خود بانحضرت
خواجه عالم صلوا علیه وآله وسلم رسانیدند راوی مذکور گوید اگرچه احادیث کثیره درمواعظ و
نصایح وغیره اززبان درافشان آنحضرت نظره الله بنظر الرحمة والغفران مبین وذکور
گشته فاما چونکه احادیث مذکوره محذوفة الاسناد بودند لهذا مرویات اسنادیه آنحضرت ازغیرآن
ممیز نشدند اگرچه احادیث صحیح که متلو ومقرو شوند نهایت حسین فاما سند مرشدنا وسیدنا وشیخنا
حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه درانظار طالبین صادقین حسینی دیگر می بخشد لهذا این بنده
سنی بضاعت که یکی ازسکان کوچه درگاه شاه جیلانست جویای این قسم احادیث شریفه بود
بارے بیمن وعنایت باری بمطالعه کتاب بهجة الاسرار موصل مطلوب گردید یعنی یازده
حدیث نبوی ازین نوع بنظر آمد اگرچه مرویات آنجناب ازین قسم بیشتر باشد زیرا که درانوار
الاخیار شیخ عبدالحق دهلوی می نویسد که آنحضرت رضی الله عنه از اعلام محدثین واعاظم
مسندین استماع حدیث نموده بخصوصیت [illegible] فرموده در جمیع علوم اصولا وفروعا

از جمیع اعلام بغداد بلکه کافهٔ علماء بلاد در گذشت حتی فاق الکل فی الکل وصار مرجع
الجمیع فی الجمع منه سندین جمع سند است و سند محدثین را گویند که حدیث را بسند
خود روایت نماید و جناب حضرت غوث الاعظم چون از اعاظم سندین استماع حدیث فرمود
و سند آنها بر بادی یکدرجه بعینه سند حضرت ما باشد و ظن انحصار سند آنحضرت از ان
اعاظم سندین در همین یازده مرویات ظن سوء است چه جای باشد که امام محمد بخاری رحمة الله علیه
صد هزار حدیث صحیح مع الاسناد سند بود و قطب الاقطاب محدثین را رضی الله عنه همین
یازده بود قرین ثواب نیست منه باید دانست سند که حدیث ازین یازده مرویات
انجناب سندیست صحیح و متن آن متنی است فصیح یعنی این احادیث متنا با احادیث مروی
کتب صحاح سته موافق باشند اگرچه سنداً غیر مطابق چنانکه بود تشریح هر حدیث ایما باین معنی
هم نموده خواهد شد و مقصود ازین تطبیق اجماع خاطر علماء ظواهر است نه تصحیح و ترجیح مرویات
صحاح سته بر مرویات انعالی مفاخر زیرا که صحت و رجحان روایت بحسب علو مرتبه راوی است
و اعلاء مدارج جناب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه بمنطوق السنه اغیاث زمان اقطاب
دوران نیکو ظاهر منه **حدیث** در اصطلاح محدثین قول و فعل و تقریر آنحضرت را گویند
صلی الله علیه و آله وسلم معنی قول و فعل ظاهر است و معنی تقریر آنها شد که مثلاً شخصی بحضور
آنحضرت کاری کرد یا سخنی گفت آنحضرت علیه السلام آنقول و فعل را دیده و شنیده خاموش
گردید هم حدیث بود و نزد بعضے قول و فعل و تقریر صحابه و تابعین را رضوان الله علیهم
اجمعین نیز حدیث است و خبر و حدیث بیک معنی آمده و بعضے تفرقه کنند و گویند که اول
مستعمل در اخبار ملوک است و ثانی مخصوص بحضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم و صحابه و تابعین
و مشهور در استعمال لفظ اثر آنست که در حدیث مستعمل شود و بعضے بر مرفوع نیز اطلاق
کنند چنانکه گویند در ادعیه ماثوره چنین آمده منه سند رجال حدیث را گویند که روایت
کرده اند و اسناد یعنی سند آید و گاهی بمعنی ذکر سند مستعمل شود و **متن حدیث** انچه منتهی

میشود بوی اسناد از کلام پس اگر سند مذکور منتهی بحضرت رسالت پناه شد صلی الله علیه وآله وسلم آنرا **حدیث مرفوع** خوانند مثلا گویند گفت یا کرد یا تقریر نمود الحضرت علیه السلام یا گویند از ابن عباس آمده مرفوعا یا گویند رفع کرد این حدیث را ابن عباس و اگر سند حدیث منتهی بصحابه گردد آنرا **حدیث موقوف** خوانند چنانکه گویند گفت یا کرد یا تقریر نمود ابن عباس یا گویند از ابن عباس آمده موقوفا یا گویند موقوف است این حدیث بابن عباس و انچه منتهی بتابعین است آنرا **حدیث مقطوع** گویند و نیز در حدیث باید دید که اگر هیچ راوی از رواة حدیث از میان ساقط نشده و اسناد آن پیوسته آمده آنرا **حدیث متصل** خوانند اگر ساقط شده است آنرا **منقطع** گویند و منقطع چند قسم باشد زیرا که سقوط یا از مبادی سند است یا از اواخران بعد از تابعی یا از وسط آن یا آنکه کل سند تمامه ساقط شده باشد در صورت اولی الحدیث را **معلق** خوانند و در صورت ثانی **مرسل** گویند و در صورت ثالث اگر ساقط دو راوی باشد **متوالی** و بین آنرا **مفصل** گویند و مفصل بضم میم و سکون عین و فتح صاد معجمه و اگر ساقط یکی بود یا زیاده بر سبیل عدم توالی آنرا نیز منقطع گویند چنانکه عامل این همه اقسام را گفتند و در صورت رابعه متعلق نامند چنانکه قسم اول را **عنعنه** روایت حدیث است بلفظ عن فلان عن فلان و **معنعن** حدیثی است که مروی شده باشد باینطریق و این اقسام حدیث که شنیدی نسبت باتصال و انقطاع سند است اما نظر به عدالت و ضبط سند پس حدیث منقسم بسه قسم است صحیح و حسن و ضعیف **صحیح** آنست که بنقل عدل تام ثابت نشده باشد یعنی همه رواة آن عادل باشند و ضبط ایشان کامل و اسناد آن متصل بود و در صحیح اگر راوی وی یکی است آنرا **غریب** و فرد نامند و اگر دو بود **عزیز** گویند و اگر زیاده از دو باشد **مشهور** خوانند و اگر کثرت رواة بحدی رسد که توافق ایشان بر کذب محال باشد آنرا **متواتر** گویند و اوصافیکه مفهوم در صحیح مذکور اند یعنی عدالت و انضباط و ایصال همه در حدیث موجود باشند

لیکن نه بر وجه تمام و کمال بلکه نوعی از قصور و نقصان در ان راه یافته انحدیث را حدیث حسن
گویند و اگر یکی از ین شرایط معتبره مفقود شود مثلا راوی عادل نبود یا در ضبط وی خلل
باشد یا اسناد بانقطاع شود آنرا حدیث ضعیف خوانند و طعن در عدالت به پنج وجه مقرر
کرده اند اول کذب راوی دوم اتهام وی بکذب سوم فسق چهارم جهالت پنجم بدعت
و مراد از کذب راوی کذب وی است در حدیث نه در حالت دیگر پس اگر کذب کسی عمدا
در تمام عمر یکبار در حدیث ثابت شود دیگر حدیث وی اگرچه صحیح باشد مقبول نیفتد اگرچه
توبه کند و هر حدیثی را که وی روایت کرده است حدیث موضوع خوانند نه فقط همان
حدیث را که کذب وی در آن ثابت شده است موضوع گویند و مراد از اتهام راوی
بکذب آن بود که در دروغ گفتن وی در دیگر سخنها سوای حدیث معروف شده و حدیثی
را که باین چنین روایت مروی شود حدیث متروک گویند اینچنین کس اگر توبه کند
توبه وی قبول افتد آنوقت حدیث از وی میتوان شنید و اگر احیانا بطریق ندرت
دروغی در کلام وی در غیر حدیث بوجود آمده باشد اگرچه معصیت است اما حدیث وی
مسمی بموضوع و متروک نشود و مراد از فسق فسق عملی است نه اعتقادی زیرا که فسق اعتقادی
داخل بدعت است و مراد از جهالت عدم علم نام راوی است زیرا که چون نام وی
معلوم نشد حال وی چگونه معلوم خواهد شد که ثقه است یا غیر ثقه چنانکه گویند اخبرنی
رجل باحدثنی شیخ و حدیث مبهم مقبول نشود مگر آنکه صحابی باشد و حدیث مبتدع
مردود است صاحب جامع الاصول گوید اخذ کرده جماعه از ایمه حدیث از فرقه خوارج
و از انهاکه منسوب اند بقدریه و شیعه و رفضه و دیگر اصحاب بدع و هوا و جماعه دیگر
احتیاط کرده اند و تورع نموده از اخذ حدیث ازین فرق منه باید دانست که در اسناد
این مرویات در بعضی جا حدثنا آمده و در بعضی محل اخبرنا و حدثنی
و فرق میان این الفاظ اینست گر کسی از محدث حدیثی شنید اگر تنها بود حدثنی

گوید و اگر جمع بودند حدثنا گوید و اگر بر محدث حدیثی خواند و محدث استماع نمود و اینچنین
حدیث اگر روایت کند اگر با جمع بر محدث خوانده است اخبرنا گوید و اگر تنها خوانده
اخبرنی گوید و اگر کتابے یا چیزے را محدث نظر کند و بشاگرد دهد و بگوید که این مسموع
منست یا مقروء من یا تصنیف من و من ترا اجازت دادم تا روایت کنی اینچنین حدیث
اگر روایت کند اگر در آن وقت جمعی باوی شریک بودند انبانا گوید وگرنه انبانی
گوید و مختار جمهور آنست که این نوع اجازت مقبول است منه صاحب بهجة الاسرار
درین احادیث یازده اول اسناد احادیث از خود تا بآنجناب رسانیده و از آنجا تا بمتن
حدیث سلسله سند را منتهی گردانید اما این بنده درگاه آنجناب سند حدیث را که صاحب
بهجة از خود تا آنجناب رسانیده است محذوف نموده سند امجد این قطب اوحد ورشد
قدسنا الله بسره الاسعد مسطور مینماید و ابواب فیض و سعادت ابد بروی سامعین
باراده میکشاید حدیث اول جناب حضرت غوث الاعظم ارضاه الله تعالی
عنا بلطفه الاکرم میفرماید اخبرنا ابو غالب محمد بن الحسن ابن احمد ابن الحسن
الباقلانی ببغداد بجامع القصر یعنے خبر داد مارا ابو غالب محمد پسر حسن پسر احمد پسر
حسن باقلانی در بغداد در جامع قصر قال اخبرنا الشیخ ابو علی بن احمد بن ابراهیم
بن الحسن بن محمد بن شاذان البزار یعنے گفت ابو غالب محمد که خبر داد مارا شیخ
ابو علی پسر احمد پسر ابراهیم پسر محمد پسر شاذان بزار قال اخبرنا عثمان بن احمد
و میمون بن اسحاق و ابو سهل بن زیاد گفت شیخ ابو علی که خبر داد مارا این
هر سه کس یعنی عثمان پسر احمد و میمون پسر اسحاق و ابو سهل پسر زیاد قالوا حدثنا
احمد بن عبد الجبار یعنے گفتند این هر سه کس که حدیث کردند مارا احمد پسر عبد الجبار
قال حدثنا ابن ادریس عن ابن جریج عن ابن ابی عمار عن عبد الله بن
بنانه عن یعلی بن امیه یعنے حدیث کرد مارا پسر ادریس از ابن جریج از پسر ابو عمار از

عبداللہ بن بنانہ از یعلی بن امیہ این قطعہ از سند بطور عنعنہ واقع شدہ قال قلت و
لعمر بن الخطاب یعنے گفت یعلی بن امیہ گفتم مر عمر بن الخطاب رضی اللہ عنہ را انما
قال اللہ تعالیٰ لیس علیکم جناح ان تقصروا من الصلوٰۃ یعنے نگفتہ است اللہ عزوجل
کہ نیست گناہی بر شما در انکہ کوتاہ سازید از نماز یعنے نماز چہارگانہ را مثل ظہر و عصر و عشاء دو گانہ
گذارید ان خفتم ان یفتنکم الذین کفروا یعنے قصر کنید اگر بترسید شما کہ در فتنہ و
فساد اندازند شما را انکسانیکہ کافر اند راوی گوید این آیت در باب قصر کردن مسافرین نماز
چہارگانہ بدو رکعت در حالت خوف کفار نازل گردیدہ و بعد ازان این حکم عام شد مر جمیع
مسافران را خواہ خوف کفار باشد یا نباشد و در آیت حکم قصر در حالت خوف و چون خوف
مرتفع شدنی باید کہ حکم قصر نیز مرتفع میشد فقال اعجبت مما اعجبت پس فرمود عمر رضی اللہ
عنہ در جواب یعلی بن امیہ یعنے عجب کردم من در زمان رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
از انچہ عجب کردی تو ازان فسألت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پس پرسیدم
من پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را کہ باوجود عدم خوف قصر چون کنم فقال صدقۃ
تصدق اللہ بھا علیکم پس فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم این قصر کردن صدقہ
و احسانی است کہ تصدق کردہ است خدا یتعالیٰ بان بر شما فاقبلوا صدقتہ پس قبول
کنید صدقہ خدا را یعنی انچہ خدا شما را خیرات کردہ آنرا بدل قبول کنید و خوض در ان
نسازند و آسانی را بر خود مشکل نکنید کہ موجب گستاخی است حدیث دوم جناب حضرت
معشوق ربانی شفیع روز محشر سیدنا سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ میفرماید
اخبرنا ابو غالب محمد بن الحسن بن احمد بن الحسن الباقلانی بجامع القصر
یعنے خبر داد ما را ابو غالب محمد پسر حسن پسر احمد پسر حسن باقلانی در بغداد در جامع قصر
قال اخبرنا الشیخ ابو علی بن احمد بن ابراھیم بن الحسن بن محمد بن شاذان
البزاز یعنے گفت ابو غالب خبر داد ما را شیخ ابو علی پسر احمد پسر ابراہیم پسر حسن

پسر محمد پسر شاذان بزار قال اخبرنا احمد بن سلمان قال حدثنا عثمان بن عمر
حدثنا یونس بن یزید عن الزهری عن عبد الرحمن بن کعب عن ابیه گفت
شیخ ابو علی خبر داد مارا احمد بن سلمان گفت احمد بن سلمان حدیث کرد مارا عثمان بن عمر حدیث
کرد مارا یونس پسر یزید از زهری از عبد الرحمن بن کعب از والد خود وکعب گفت ان رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم قال بدرستیکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمود انما
نسمة المسلم طیر تعلق فی شجرة الجنة یعنی نیست روح مسلم مگر طیر که میچرند در درختان
بهشت ودر روایت مالک ونسائی بجای مسلم مومن مروی شده ونسمه بفتحات ذات انسان
کامل اطلاق کرده میشود وگاهے بر جسد وگاهے بر روح اینجا مراد روح است حتی یرجعه الله الی
جسده یوم یبعثه الله یعنے حالانکه باز میگرداند خدا تعالی او را بسوی تن وے روز یکه
برانگیزد او را خدا تعالی از خاک ودر روایت مالک وبخاری الی جسده فی جسده آمده
حدیث سوم جناب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه میفرماید اخبرنا ابو غالب محمد بن
الحسن بن احمد بن الحسن الباقلانی ببغداد بجامع القصر یعنے خبر داد مارا ابو غالب
محمد پسر حسن پسر احمد پسر حسن باقلانی در بغداد در جامع قصر قال اخبرنا الشیخ ابو علی بن احمد
بن ابراهیم بن الحسن بن محمد بن شاذان البزار یعنے گفت ابو غالب که خبر داد مارا
شیخ ابو علی پسر احمد پسر ابراهیم پسر حسن پسر محمد پسر شاذان بزار قال حدثنا احمد حدثنا
الحسن بن مکرم حدثنا یزید بن هارون اخبرنا شعبه عن محمد بن زیاده
عن ابی هریرة عن النبی صلی الله علیه وسلم عن ربه عز وجل گفت شیخ ابو علی
حدیث کرد مارا احمد حدیث کرد مارا حسن بن مکرم حدیث کرد مارا یزید بن هارون خبر کرد
مارا شعبه از محمد بن زیاده از ابو هریره رضی الله عنه از نبی صلی الله علیه وآله وسلم از پروردگار
خود عز وجل قال لکل عمل کفارة فرمود الله عز وجل برای هر عمل بد کفارت است که بسبب
محو وغفران می شود یعنی در آخرت بران عقابی نگردد واین حدیث منجمله احادیث قدسیه است

وفرق درمیان قرآن مجید و حدیث قدسی اینکه نزول قرآن بواسطه جبرئیل است ولفظ
آن معجز بخلاف حدیث قدسی که نزول بواسطه جبرئیل نیست بلکه او تعالی معنای آنرا بر رسول
الهام میکند در نوم یا یقظه و الفاظ حدیث قدسی معجز نباشند کذا قال الکرمانی فی شرح
البخاری راوی گوید کفارهٔ معصیت چند قسم آمده اول توبه دوم نماز سوم روزه چهارم
صدقه هر چهار حسنه است بهر چه تواند نیکو باشد زیرا که ان الحسنات یذهبن السیئات
وارد است و کفاره بصوم افضل است که الصوم لی وانا اجزی به فانا جزاءه
نیز در خبر است یعنی روزه برای منست ومن جزا داده میشوم بروزه ولفظ اجزی بصیغه معلوم
ومجهول هر دو میتوان خواند بر تقدیر اول معنی چنین باشد که من جزا میدهم بروزه هر چه میخواهم
چندانکه میخواهم که از حد حصر بیرونست ومتکفل جزا روصوم خود بذات خود است و بر تقدیر
ثانی بصیغهٔ مجهول خوانند معنی چنین باشد که من جزا داده می شوم بروزه یعنی جزا دیگر
اعمال درجات دیگر باشد وجزا روزه ذات منست پس جزائش آنکه بلقای من مشرف
شود اما نزد جمهور صلوات افضل عبادات است چنانکه در حدیث واقع واعلموا خیر
اعمالکم الصلوة پس کفاره بصلوة اولی همچنان بتوبه وصدقه بهتر بود اما صوم عبادت
خفیه وسریه است بخلاف دیگر عبادات که ریا را بدان راهی باشد مگر در صوم پس کفاره از
صوم اولا تر بود حدیث چهارم جناب حضرت غوث الاعظم سید المعتقدین سید عبد القادر
میران محی الدین رضی الله عنه میفرماید اخبرنا ابو غالب محمد بن الحسن بن احمد
بن الحسن الباقلانی ببغداد بجامع القصر خبر داد مارا ابو غالب محمد پسر حسن
پسر احمد پسر حسن باقلانی در بغداد در جامع قصر قال اخبرنا الشیخ ابو علی بن احمد
بن ابراهیم بن الحسن بن محمد بن شاذان البزار گفت ابو غالب خبر داد مارا
ابو علی پسر احمد پسر ابراهیم پسر حسن پسر محمد پسر شاذان بزار قال حدثنا عثمان ابن
احمد وعبد الله بن بریه واحمد بن یحیی الادمی ومیمون بن اسحاق گفت

شیخ ابو علی حدیث کردند مارا عثمان پسر احمد و عبد اللہ پسر بریہ و احمد پسر یحیی ادمی و میمون
پسر اسحاق قالوا حدثنا احمد بن عبید اللہ بن عبد الجبار یعنے گفتند این ہمہ
راویان کہ حدیث کردہ مارا احمد پسر عبید اللہ پسر عبد الجبار حدثنا ابو معاویۃ عن
الاعمش عن ابی صالح عن ابی ھریرۃ رضی اللہ عنہ حدیث کردہ مارا ابو معاویہ
از اعمش از ابو صالح از ابو ہریرہ رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
گفت ابو ہریرہ کہ فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم لان اقول سبحان اللہ والحمد
للہ ولا الہ الا اللہ واللہ اکبر احب الی مما طلعت علیہ الشمس ہر آئینہ گفتن من
این چہار کلمہ را دوست تر داشتہ شدہ است بسوی من از ہر چیزے کہ بر آمدہ بروی آفتاب یعنی
دنیا و ما فیہا را وی گوید گویا این کنایت است از مخلوقات ہمہ زیرا کہ ذکر خدا تعالی احب افضل
است از تمام عالم امام محمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ فرماید درین ترتیب یعنے در تقدیم کلمہ سبحان
اللہ بر الحمد للہ و در تقدیم الحمد للہ بر کلمہ لا الہ الا اللہ و در تقدیم کلمہ لا الہ الا اللہ
بر اللہ اکبر معانی مناسبہ است زیرا کہ ذاکر و ناظر در معرفت خدا تعالی انخست ذات وی تعالے
را جل جلالہ از جمیع خصایص کہ لایق علو شان وی نباشد منزہ می نماید پس کلمہ سبحان اللہ بود وی
ہمین تنزیہ باشد و چون تنزیہ وی تعالی شانہ منظور ناظر شود جمیع آلاء و نعم را منحصر در ذات
تقدس حضرت سبحانہ داند پس کلمہ الحمد للہ مشعر ہمین انحصار است و چون سائر احسانات
و نعمات را در ذات وی تعالی منحصر کند آنوقت بمعنی توحید رسد پس کلمہ لا الہ الا اللہ ہمین توحید
ایماء بدو و چون حقیقت توحید بروی جلوہ گر شود آنوقت خود را بجمیع وجوہ عاجز و محتاج بیند و
ہمہ بزرگی را راجع بوی تعالی انگارد پس کلمہ اللہ اکبر بہمین معنی اخبار نماید ہم وی گوید
این چہار کلمہ را کلمہ تسبیح و کلمہ تحمید و کلمہ تہلیل و کلمہ تکبیر گویند تسبیح بمعنی پاکی و تنزیہ کردن
و تحمید حمد بسیار گفتن و باین معنی اشتقاق محمد از حمد است صلی اللہ علیہ وسلم و تہلیل لا الہ
الا اللہ گفتن و تکبیر بزرگ کردانیدن آمد در روایت مسلم در شان این چہار کلمہ افضل الکلام

مروی شده و مراد از افضل کلام سوائے کلام الٰہی است اگرچہ این کلمات نیز از قرآن اند سوائے کلمہ رابع و در روایتی آمدہ کہ افضل الذکر بعد کتاب اللہ یعنے بزرگترین ذکر الٰہی بعد کلام اللہ این چہار کلمہ اند پس ازین روایت صراحت فضیلت این چہار کلمہ بعد کتاب اللہ معلوم شود۔

حدیث پنجم جناب حضرت امام عالم سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ میفرماید اخبرنا ابو غالب محمد بن الحسن بن احمد بن الحسن الباقلانی یعنے خبر داد مارا ابو غالب محمد پسر حسن پسر احمد پسر حسن باقلانی قال اخبرنا الشیخ ابو علی بن احمد بن ابراهیم بن الحسن بن محمد شاذان البزار گفت ابو غالب خبر کرد مارا شیخ ابو علی پسر احمد پسر ابراهیم پسر محمد پسر شاذان بزار قال اخبرنا عثمان بن الشمال گفت شیخ ابو علی کہ خبر کرد مارا عثمان پسر شمال حدثنا احمد بن الجبار حدیث کرد مارا احمد پسر جبار حدثنا ابو معاویه عن الاعمش عن ابی صالح عن ابی سعید الخدری رضی اللہ عنہ قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم گفت حدیث کرد مارا ابو معاویہ از اعمش از ابو صالح از ابو سعید خدری کہ فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم لا تسبوا اصحابی و شنام ندہید اصحاب مرا راوی گوید صحابی شخصے را گویند کہ دریافت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم را در حالت ایمان و بر دین اسلام مرا و بعضے شرط کردند طول صحبت را با آنحضرت و ملازمت وی و اخذ علم از وی و حضور مشاہدہ غزوات و اقل آن شش ماہ داشتہ اند کذا فی شرح النخبۃ فلو ان احدکم انفق مثل احد ذهبا ما بلغ مد احدهم پس اگر ثابت شود کہ یکے از شما خرچ کند در راہ خدا مانند کوہ احد زر را نمیرسد ثواب آن ثواب پیمانہ یکے از ایشان را مد بضم میم و تشدید دال پیمانہ و آن رطل و ثلث رطل است و لا نصیفه نہ ثواب بینیم پیمانہ یکے از ایشان منہ در صحیح ترمذی از عبد اللہ بن مغفل مروی است کہ فرمود پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم اللہ اللہ فی اصحابی یعنے یاد میدہانم شما را خدا را در حق اصحاب من ثم قال اللہ اللہ فی اصحابی یاد میدہانم شما را و خدا را در حق اصحاب من لا تتخذوا هم غرضا

من بعدی نه مقرر کنید ایشانرا هدف کلام خویش از پس من فمن احبهم فبحبی احبهم
یعنی پس کسی که دوست داشت ایشانرا پس بسبب دوستی من که در دل وی است دوست داشت
ایشانرا ومن ابغضهم فببغضی وهر که بغض و عداوت کرد ازایشان پس بسبب بغض من
که در دل وی است مبغوض گرفت ایشانرا ومن اذاهم فقد اذانی هر که ایذا داد
ایشانرا پس بتحقیق ایذا داد مرا ومن اذانی فقد اذی الله وهر که ایذا داد مرا پس تحقیق
ایذا داد خدارا ومن اذی الله فیوشك ان یأخذه وهر که ایذا داد خدارا پس نزدیک
است که مواخذه کند اورا خدای تعالی راوی گوید از حضرت سید الساجدین سیدنا امام زین
العابدین صلوا علی جده وعلیه پرسیدند که منزلت ابوبکر وعمر نزد رسول خدا صلی الله علیه
چگونه بود فرمود چنانکه اکنون است هما ضجیعاه ودر رقطنی از امام برحق سیدنا امام جعفر
الصادق ودی از والد خود امام محمد باقر صلوا علی نبینا وعلیهما السلام روایت کند که مردی
نزد پدر بزرگوار وی حضرت علی بن الحسین صلوا علی جده وعلیه السلام وگفت اخبرنی عن
ابی بکر یعنی خبر ده مرا از حال ابوبکر پس آنحضرت امام فرمود عن الصدیق یعنی خبر دهم
ترا از حال صدیق آنکس گفت لتسمیته الصدیق یعنی نام میکنی تو ابوبکر را بصدیق
پس حضرت امام در جواب آنمرد رافضی فرمود ثکلتك امك قد سماه صدیقا رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم والمهاجرون والانصار ومن لم یسمه صدیقا
فلا صدق الله قوله فی الدنیا والآخرة فاذهب فاحبب ابابکر وعمر رضی الله
عنهما یعنی بگرید ترا مادر تو تحقیق نام کرد ابوبکر را صدیق پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله
وسلم ومهاجرین وانصار وهر که تسمیه نکند ابوبکر را بصدیق پس نه راست کند الله تعالی
قول اورا در دنیا وآخرت پس برو دوست بگیر ابوبکر وعمر را رضی الله عنهما حافظ عمر
بن شبه فرماید روزی روبروی حضرت امام زید رضی الله عنه مذاکره انتزاع فدک
بمیان آمد فرمود اگر قضیه مذکور بمن هم رجوع شدی البته مطابق حکم قضا ابوبکر رضی الله عنه حکم

میکردم ودار قطنی از سالم بن ابی حفصه که مرد شیعی است اما ثقه است روایت کند که گفت
بخدمت حضرت امام جعفر الصادق علیه السلام که بیمار بود برای عیادت رفتم پس دیدم که
میفرمود اللهم انی احب ابابکر وعمر وانولاهما اللهم ان کان فی نفسی غیر
هذا فلا تنالنی شفاعة محمد صلی الله علیه وآله وسلم یعنی خدایا بدرستیکه محبت
میدارم از ابو بکر وعمر ودوست میدارم هر دو را خدایا اگر در دل من غیر این باشد پس نرسد
مرا شفاعت محمد صلی الله علیه وآله وسلم ونیز دار قطنی از محمد بن حاطب روایت میکند که روزی
تذکره حضرت عثمان بحضور هر دو شاهزاده کونین امام الامام ابی محمد الحسن وامام الایما ابا عبد الله
الحسین علیهما السلام برآمد مردم از حال عثمان رضی الله عنه از حسنین پرسیدند فرمودند نیک
امیر المومنین علی کرم الله وجهه تشریف می آرد شما را از احوال عثمان رضی الله عنه خبر خواهد داد
پس حضرت امیر تشریف آوردند دم سوال کردند فرمود العثمان من الذین اتقوا
وآمنوا ثم الذین اتقوا واحسنوا ان الله یحب المحسنین یعنی عثمان
ازان کسان است که پرهیزگاری کردند وایمان آوردند پستر عثمان ازان کسان است
که پرهیزگاری نمودند واحسان کردند وخدا دوست میدارد احسان کنندگان را در نور
الکریمتین می آرند که حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه احکامی که در عهد صدیق اکبر
رضی الله عنه تقرر یافته بود آنرا در عهد خود تغیر ننمودند تا آنکه قضیه فدک وغیره را نیز برهمان
مقدمه مسلم داشت ومتابعت واطاعت شیخین ذو النورین برعایت خلافت می نمود تا آنکه
حضرت عثمان جناب امام حسنین را باقامت حد خمر حکم کرد امام حسین فرمود من ولی حدها
ولی قتلها یعنی والی حد خلافت همانکس است که والی بر دوت است پس امیر المومنین علی
کرم الله وجهه برخواست بدست خود انفاذ حکم نمود الغرض این چند مضمون که قلمی آمد بنا بر آنکه
دشنام صحابه از جمله کبایر است بر مردم لازم است که خود را از و اجتناب نماید وحدیث لا تسبوا اصحابی
را مد نظر دارد تا ایمان بسلامت ماند حدیث ششم جناب مرشدنا ومرشد الثقلین قطب

المشرفین حدوة قوافل اخیار محبوب کردگار عندلیب نغمه ساز اسرار وحدت بلبل طرانه پرداز
اثمار کثرت گل گلذار رسول سرو بوستان بتول شفیع روز محشر سیدنا سید عبد القادر صلوة
الله علی جده وعلیه میفرماید حدثنا ابو غالب محمد بن الحسن ابن احمد بن الحسن
الباقلانی یعنی حدیث کرد ما را ابو غالب پسر حسن پسر احمد پسر حسن باقلانی قال اخبرنا
الشیخ ابو علی بن احمد بن ابراهیم بن الحسن بن محمد بن شاذان البزار
ابو غالب گفت خبر کرد ما را شیخ ابو علی بن احمد بن ابراهیم بن حسن بن محمد بن شاذان بزار
قال حدثنا احمد حدثنا الحسن بن مکرم حدثنا علی بن عاصم اخبرنا سهیل
بن ابی صالح عن ابیه عن ابی هریرة رضی الله عنه گفت شیخ ابو علی حدیث کرد
ما را احمد او گفت حدیث کرد ما را حسن بن مکرم او گفت حدیث کرد ما را علی بن عاصم او گفت
خبر کرد ما را سهیل بن ابو صالح او از پدر خود از ابو هریره رضی الله عنه قال قال رسول
الله صلی الله علیه وآله وسلم لان یجلس احدکم علی جمرة فتحرق ثیابه حتی
تصل الی جلده خیر له من ان یجلس علی قبر ابو هریره گفت فرمود رسول خدا
صلی الله علیه وآله وسلم هر آئینه نشستن یکی از شما بر اخگر سوزان که بسوزاند جامهای او را
تا آنکه برسد آن جمره و اثر سوختن تا پوست وی بهتر است مر او را از آنکه بنشیند وی بر قبر
بد انکه مذهب جمهور آنست که هر گونه نه نشیند و تکیه دهد و نه زیر پا آرد قبر را زیرا که
این حرکت منافی عبرت است چرا که زیارت قبور عوام مومنین هم سبب رقت قلوب و تذکره
موت و آگاهی فنا دنیا است که یکروز همین پیش آمدنی است و هم درین محله خوابیدنی
چنانکه گفته اند نظم بر سر قبر یکے رفتم و گفتم چونی ۞ گفت احوال چه پرسی چو تو آئی دانی ۞
گمر از ذائقة الموت خبر نیست ترا ۞ که تو بیهوش درین غفلت سر گردانی ۞ همنشینان تو در زیر
لحد خاک شدند ۞ چشم عبرت بکشا خواجه اگر انسانی ۞ جا بیا واقف دم باش عمر بزان رفتند ۞
تکده دنیا مکن آخر که تو هم مهمانی ۞ راوی گوید در زیارت قبور خواص المومنین مثل اولیا و شهدا

وصالحین فواید عمده است اگرچه بسیاری از فقها استدعا باهل قبور در غیر قبر نبی صلی الله علیه وآله وسلم جایز ندانسته اند ومیگویند که زیارت برای دعای موتی واستغفار برای ایشان ورسانیدن نفع بایشان بدعا وتلاوت قرآن مقرر است نه برای استدعا از ارواح ایشان واستمداد مقاصد از ایشان مقرر یافته لیکن نزد جمهور مشایخ صوفیه ونزد بعضی از فقها در زیارت استفاده مقرر است چنانکه اکثری را فیوض وفتوح از ارواح رسیده است امام شافعی رحمة الله علیه فرماید که قبر حضرت موسی کاظم رضی الله عنه تریاقی است مجرب برای اجابت دعا وحجة الاسلام امام محمد غزالی گفته هر که استمداد کرده میشود بوی در حالت حیات وی همچنین استمداد کرده میشود بوی بعد وفات وی ابن مرزوق که از اعاظم فقها وعلماء ومشایخ دیار مغرب است رحمة الله علیه میفرماید که روزی شیخ ابو العباس خضری از من پرسند که امداد حی اقوی یا امداد میت گفتم قوی میگویند که امداد حی قوی است ومن میگویم که امداد میت قویست پس شیخ فرمود نعم زیرا که وی در بساط حق است ودر حضرت اوست غرض زیارت قبور اولیاء وصالحین وشهدا برای استمداد واستعانت هرگز هرگز ممنوع وغیر مشروع نیست در روایت احمد از عمرو بن عزم مرویست که دید مرا رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم که تکیه کرده بودم بر قبری پس فرمود لا تؤذ صاحب هذا القبر یعنی آزار مده صاحب این قبر را که روح وی ناخوش میدارد از تکیه کردن تو بر قبر وی ودر شرعة الاسلام آورده که مستحب است که در قبرستان برهنه پای در آیند ومبالغت از کج نمودن قبور بنا بر آنست که دران تکلف وتزئین است وسلاد اشته است امام الصوفیه خواجه حسن بصری رحمة الله علیه کل کردن قبور را ودر جامع الرموز گفته که عصام بن یوسف رحمة الله علیه اطراف مدینه میگشت وهر قبری را که رو بخراب شدن میدید تعمیر آن میکرد ودر فتاوی برهنه از مختار روایت کرده که مکروه است قضاء حاجت در مقبره وخراب نزدیک گور وگور را زیر پا نکنند مگر از جهت ضرورت وزیارت از دور کنند ونشینند.

حدیث هفتم جناب حضرت محبوب سبحانی غوث الصمدانی میران محی الدین شیخ عبد القادر

الحسنی الحسینی الجیلانی رضی اللہ عنہ میفرماید اخبرنا ابو الحسن علی بن احمد بن عمر بن
حفص المقری یعنی خبر کرد ما را ابو الحسن علی پسر احمد پسر عمر پسر حفص مقری اخبرنا ابو بکر
بن محمد بن عبد اللہ بن محمد الشافعی خبر داد ما را ابو بکر پسر محمد پسر عبد اللہ پسر محمد
شافعی اخبرنا اسحاق بن الحسن بن عبد اللہ بن مسلمہ خبر داد ما را اسحاق پسر
حسن پسر عبد اللہ پسر مسلمہ اخبرنا مالک بن انس عن لیث النصر مولی عمر بن عبد اللہ
بن ابی سلمۃ بن عبد الرحمن عن عایشۃ رضی اللہ عنہا انہا قالت کان
النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یصوم حتی نقول لا یفطر ویفطر
حتی نقول لا یصوم وما رایت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
استکمل صیام شہر قط الا رمضان وما رایتہ فی شہر اکثر من صیام
شعبان خبر داد ما را مالک پسر انس از ابو النضر غلام آزاد کردہ عمر بن عبد اللہ بن ابی سلمہ
بن عبد الرحمن از ام المؤمنین عائشہ رضی اللہ عنہا کہ گفت بدرستیکہ بود نبی صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم کہ روزہ میداشت تا آنکہ میگفتم کہ افطار نخواہد کرد و افطار میکرد تا آنکہ میگفتم
کہ روزہ نخواہد داشت و ندیدم رسول خدا علیہ السلام را کہ کامل و تمام کردہ باشد روزہ
ہیچ ماہی را ہرگز مگر رمضان و ندیدم آنحضرت را در ہیچ ماہے بیشتر روزہ دارندہ از روزہ
شعبان را ادی گوید در ین حدیث بیان صوم تطوع آنجناب است سوای روزہ فرض
رمضان صوم تطوع را نیز فضایل وافیہ بسیار و بیشمار اند چنانکہ در صحیح ترمذی از ابو امامہ
رضی اللہ عنہ مرویست کہ فرمود رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من صام یوما فی سبیل
اللہ جعل اللہ بینہ و بین النار خندقا کما بین السماء والارض یعنی ہر کہ
روزہ دارد یک روز در راہ خدا یتعالی محض برای وی میکرداند اللہ تعالی در میان وے
و در میان آتش دوزخ خندق را بقدر مسافتی کہ میان آسمان و زمین است و سوای این
در فضائل روزہ نقل دیگر احادیث نیز مروی شدہ اند و در حدیث ما نحن فیہ مطلب است

اول آنکه عادت شریف آنحضرت در روزه نفل دوام و استمرار نبود بلکه حالت آنحضرت صلی الله
علیه و آله وسلم درین باب مختلف بود گاهے چندان روزه را متصل میداشت که مردم را گمان آن
پیدا میشد که هرگز افطار نخواهد فرمود و گاهے چندان افطار علی التوالی میکرد که مردم را وهم بان
میگشت که هرگز نیت بصوم نخواهد نمود مگر اینکه این هر دو حالت کدام وقت پیدا می شد تفصیل
آن در شروح این حدیث غیر مسطور صاحب نور القلوب گوید مگر اینکه در نظر بے بصر
این احقر در تفسیر کشف الحقایق در تشریح آیت شریفه لیس علیکم جناح ان تقصروا
من الصلوة الخ چنین در آمده صاحب تفسیر مذکور می نویسد که چنانکه مسافر را حکم بقصر نماز
است همچنین اهل مشاهده که مستغرق بحار معرفت اند وقتیکه سلطان وجد بر ایشان غالب آید
مرخص و مختار اند بانکه قصر کنند از عبادت نفلیه آنوقت را زیرا که ایشان معذور اند در آنوقت
از کمال خدمت بنا بر غلبه حال و قوف احداکه نفس و شیطان است زیرا که چون بر انسان حال
غالب شود نفس و شیطان او را وسوسه شغل ظاهری که نماز و روزه است کنند و ازین وسوسه
ارتفاع انحال خواهند پس سالک را در آنوقت ضرور است که قصر بر فرائض کند و نوافل را
ترک دهد و لهذا ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها فرماید کان رسول الله صلی الله علیه
واله وسلم یصوم حتی نقول انه لا یفطر الخ این حالت صحو است و یفطر
حتی نقول انه لا یصوم و این حالت غلبه حال است انتهی پس ازینجا معلوم شد که آنحضرت
را صلی الله علیه و آله وسلم گاه حالت صحو بود و گاه حالت سکر چنانکه در کتاب مذکور در تفسیر
ثم اتموا الصیام الی اللیل میفرماید که حال نبی صلی الله علیه و آله وسلم گاه باین طور رسید
که نجای فرشتگان در آنجا نمی ماند چنانکه میفرماید لی مع الله وقت لا یسعنی فیه
ملک مقرب و لا نبی مرسل چنانکه روزے سیده شفیعه فاطمة الزهرا سلام الله
علی ابیها و علیها بخدمت آنحضرت علیه السلام در حال سکر آمد و از چیزے سوال کرد پس فرمود
رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم من انت یعنے کدام کسے تو سیده عرض کرد انا فاطمة

یعنی منم فاطمہ پس فرمود من فاطمہ کیست فاطمہ پس عرض کرد فاطمہ بنت النبی یعنی
فاطمہ دختر رسول خدا است صلی اللہ علیہ و آلہ پس فرمود من رسول اللہ کیست رسول خدا
پس حضرت سیدہ چون این کلام از ان سید الانام شنید بکمال خوف باز پس گردید و حال نبی
صلی اللہ علیہ و آلہ گاہ باین طور میشد کہ با خدیجۃ الکبری و عایشہ صدیقہ رضی اللہ عنہا مشغول میشد
و صحبت میداشت دوم آنکہ آنحضرت علیہ السلام سوای ماہ مبارک رمضان ہیچ ماہے دیگر را تمام
و کمال بصوم نگذراند اگر گویند کہ در حدیث یحیی ابن کثیر آمدہ کہ رسول خدا علیہ السلام تمام ماہ شعبان
روزہ میداشت توفیق درمیان این دو حدیث بچہ نوع بود گوییم در روایت مذکور مراد
از تمام ماہ اکثر ماہ است و در انجا مبالغہ است باقامت اکثر مقام کل و الاکثر حکم الکل
مشہور است و ترمذی از ابن المبارک نقل کند کہ وی فرمود کہ جایز باشد در کلام عرب
کہ چون اکثر ماہ روزہ دار بگوید صام الشہر کلہ یعنی روزہ داشت تمام ماہ را سوم
آنکہ حضرت علیہ السلام در یازدہ ماہ باقیہ آنقدر روزہ نمیداشت کہ در ماہ شعبان میداشت
چنانکہ در روایت مسلم آمدہ کان یصوم شعبان کلہ الا قلیلا یعنی بود آنحضرت
علیہ السلام کہ روزہ میداشت ماہ شعبان را تمام آنرا مگر اندک و روزہ آنحضرت در ہر ماہ
اقل از سہ روز نیست **حدیث ہشتم** جناب مستطاب حضرت قطب الاقطاب غوث
الثقلین شفیع روز محشر جگر گوشہ حیدر صفدر سید تا سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ
میفرماید اخبرنا ابو الوقت عبد الاول بن عیسی الہروی قراۃ علیہ ونحن
نسمع فی سنۃ ثلث وخمسین وخمس مائۃ خبر داد ما را ابو الوقت عبد الاول پسر
عیسی ہروی در حالیکہ خواندہ میشد این حدیث بروی و ما می شنیدیم در سال پانصد و پنجاہ و
سہ ہجری قال اخبرنا ابو الحسن عبد الرحمن بن محمد بن المظفر الداودی قراۃ
علیہ و انا اسمع گفت ابو الوقت عبد الاول خبر داد ما را ابو الحسن عبد الرحمن پسر محمد پسر
مظفر داودی در حالیکہ خواندہ میشد حدیث بروی و من می شنیدم قال اخبرنا ابو محمد

عبد الله بن احمد بن حمویه السرخسی قراءة علیه گفت ابو الحسن خبر داد مارا
ابو محمد عبد الله پسر احمد پسر حمویه سرخسی در حالیکه خوانده می شد حدیث بروی قال اخبرنا
ابراهیم بن حریم الشاشی گفت ابو محمد خبر داد مارا ابراهیم پسر حریم شاشی قال حدثنا
عبد الله بن حمید بن نصر گفت ابراهیم حدیث کرد مارا عبد الله پسر حمید پسر نصر
قال حدثنا سلیمان بن داود عن زهیر بن معاویه گفت عبد الله حدیث کرد مارا
سلیمان پسر داود از زهیر پسر معاویه حدثنا ابو مجاهدة الطائی حدیث کرد مارا ابو
مجاهده طائی حدثنی ابن المذله مولی ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها حدیث کرد
مرا ابو مذله غلام آزاد کرده ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها انه سمع اباهریرة رضی الله
عنها بدرستیکه ابو مذله شنید ابو هریره را رضی الله عنه که میگفت قلنا یا رسول الله اذا
کنا عندك او انا اذا کنا عندك وقت قلوبنا و کنا من اهل الاخره و اذا
فارقناك فشمنا النساء و اولادنا اعجبتنا الدنیا فقال رسول الله صلی
الله علیه وسلم والذی نفسی بیده لو کنتم تکونون کما تکونون عندی
لصافحتکم الملائکة باکفکم و لزارتکم فی بیوتکم و لولم تذنبوا لجاء الله
بقوم تذنبون و یستغفرون فیغفر لهم قلنا یا رسول الله حدثنا
عن الجنة ما بناؤها قال لبنة من ذهب و لبنة من فضة و حصاؤها
اللولو والیاقوت و ملاطها المسك و ترابها الزعفران من یدخلها
ینعم و لا یبوس و یخلد و لا یموت لا یبلی ثیابه و لا یفنی شبابه ثلاثة
لا ترد دعوتهم الصائم حتی یفطر و الامام العادل و دعوة المظلوم تحمل
علی الغمام و تفتح لها ابواب السماء و یقول الرب تبارك و تعالی و عزتی
و جلالی لانصرنك و لو بعد حین گفتم یا رسول الله از وقتیکه می ما نیم نزد تو یا
بدرستیکه مایان وقتیکه می ما نیم نزد تو در بنجا شك راوی است که ابو هریره اذا کنا گفت

یا انا او اکنار رقیق میشوند و نرم می باشند دلهای مایان دمی باشیم از اهل آخرت و قیامت مفارقت
میکنم ترا و جدا می شویم از تو پس می بوئیم زنان را و اولاد را و شکفت می آزرد ما را و نیاپس
فرمود رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم قسم بکسی که ذات من در دست قدرت اوست اگر شوید
شما که اینا شید چنانکه می باشید نزد من البته مصافحه کنند شما را ملائکه بکف دستهای خود و البته
زیارت کنند فرشتگان شما را در خانهای شما و اگر گناه نکنند هیچ البته بیارد و پیدا کند الله تعالی
قومی را که گناه کنند و طلب آمرزش خواهند پس آمرزش کند خدا تعالی برای ایشان گفتم
یا رسول الله حدیث کن ما را از جنت که چیست بنای آن فرمود خشتی از زر و خشتی از نقره و سنگریزه
های او مروارید و یاقوت است و کلولای آن مشک و خاک آن زعفران ست هر که داخل شود جنت
را تنعم و آسایش میکند و مشوب نمیگردد تنعم او بمحنت و مشقت و همیشه ماند و کهنه نمی گردد با جامهای
او و فانی و نابود نمی شود جوانی او و نه کس اندکه رد کرده نمی شود دعای ایشان اول روزه دار تا وقتی
که افطار کند دوم امام عادل دعوت مظلوم برداشته می شود برابر و گشاده کرده می شود برای او
درهای آسمان تا و میگوید پروردگار تبارک و تعالی مظلوم را قسم عزت من و قسم جلال من
البته یاری کنم ترا اگرچه بعد زمانی بدانکه تفوق و تفضل اصحاب بر سائر امم بنا بر شرف
صحبت در رویت رسول است صلی الله علیه و آله وسلم صحبت هر فیض و رحمت آنجناب آفتابی
عالمتابی است که سنگ بی رنگ را در یکنظر لعل بی بهائی سازد و اکسیر بی حسابی است
که مس را با دنی مس طلا را احمر میگرداند چشمی که جمال مصطفی را بیند شک نیست که عالم صفا را بیند است
کمال بنده از راه یقین در حسن بنی نور خدا را بیند چنانکه در عیون الاخبار از عبد الله بن مسعود
رضی الله عنه مروی است که وی میفرمود که مومن بحث ذنوب خود را چنان می بیند که گوئی زیر کوه
عظیم استاده است و خوف اندارد که آن کوه بر وی نیفتد و فاجر گناهان خود را بشمار نیارد و هیچ
را چنان انگارد که گوئی بالای بینی وی نشسته است در اندک حرکت دور شود و در حدیث آمده
و قتیکه بنده بزرگ باشد گناه نزد گناهکار و بترسد عقاب و بیراخورد بمکرد گناه مذکور و الله تعالی می

آنرا برای او مجنون خورد نماید گناه در چشم گناه گار بزرگ شود آن گناه نزد خدا تعالی زیرا که بزرگ ترین گناهان گناهی است که اصرار کند بران بنده زیرا که شان نیست که نیست گناه صغیره مگر باصرار کبیره میشود و نیست گناه کبیره مگر باستغفار صغیره میگردد یعنی در عفو در ترمذی ابو داؤد از امیر المؤمنین ابو بکر صدیق رضی الله عنه روایت کنند که فرمود رسول خدا صلی الله علیه وآله ما اصر من استغفر وان عاد فی الیوم سبعین مرة یعنی اصرار نکند کسی که استغفار کرد اگرچه باز گردد بمعصیت در روزی مقتاد بار از سید الطائفه جنید رحمة الله علیه پرسیدند که توبه چیست فرمود فراموش گناه یعنی حلاوت گناه از دل چنان برآید که گویا نمی شناسد گناه را و از سهل تستری رحمة الله علیه پرسیدند که توبه چیست فرمودند فراموش نکردن گناه و مراد از فراموش نکردن گناه دانستن عذاب آنست و مراد از فراموش کردن گناه فراموش نمودن حلاوت آنست مآل هر دو واحد است حدیث نهم جناب مآب حضرت مرشد کونین نوباوه بوستان حسنین قطب المشرقین والمغربین مظهر آثار انسانی میران محی الدین سید عبد القادر جیلانی رضی الله عنه میفرماید حدثنا عبد الله بن حمید حدیث کرد ما را عبد الله پسر حمید اخبرنا جعفر بن عون خبر کرد ما را جعفر پسر عون اخبرنا ابو حمیس عن قیس بن مسلم عن طارق بن شهاب خبر کرد ما را ابو عمیس از قیس پسر مسلم از طارق پسر شهاب قال جاء رجل من الیهود الی عمر رضی الله عنه فقال یا امیر المؤمنین ایة فی کتابکم تقرؤنها لو انزلت علینا معشر الیهود لاتخذنا ذلك الیوم عیدا قال ای ایة قال الیوم اکملت لکم دینکم واتممت علیکم نعمتی ورضیت لکم الاسلام دینا قال عمر انی لاعلم الیوم الذی نزلت فیه والمکان الذی نزلت فیه علی رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بعرفات یوم الجمعة گفت طارق بن شهاب آمد مردی از یهود بحضرت عمر رضی الله عنه پس گفت آمد ای امیر المؤمنین آیتی است در کتاب شما که میخوانند شما این آیت را اگر بر ما گروه یهود نازل شدی آن آیت هر آئینه میگرفتم آنروز نزول را روز عید فرمود

عمر رضی اللہ عنہ آن کدام آیت است گفت یہودی ازان آیت آنست الیوم اکملت لکم
دینکم تا آخر یعنے امروز کامل گردانیدم برائے شما دین شما را و تمام کردیم بر شما نعمت خود را
و اختیار کردیم برای شما اسلام را دینے پاکیزہ تر از ہمہ دینہا فرمود عمر رضی اللہ عنہ بدرستیکہ من البتہ
میدانم آن روز را کہ نازل گردید این آیت در آن روز و مکانے را کہ نازل شد این آیت در آن مکان
این آیت بر رسول خدا صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم در جای عرفات در روز جمعہ نازل شد راوی گوید سوگند
این سوال محض از راہ طعن از امیر المؤمنین عمر نمود یعنے لازم بود کہ شما در شکرانہ این نعمت بعضی
روز نزول این آیت شریفہ را روز عید مقرر میکردید نہ ہمان روز در ہر سال حالانکہ شما چنین بعمل نیاوردید
پس معلوم شد کہ شما قدر و منزلت این نعمت ندانستید یا دیدہ و دانستہ بشکر آلہی کہ موجب مزید
نعمت است نہ پیوستید حضرت امیر المؤمنین بہ یہودے مذکور جواب داد کہ این ظن سوء تست
کہ در حق ما میکنی والا ما روز نزول ویرا روز عید مقرر کردیم بلکہ نزول آن خود در روز عید کہ روز جمعہ
باشد کہ نزد ما عید المؤمنین عبارت از وست و متحقق شد مثل این سوال و جواب از عبد اللہ بن عباس
رضی اللہ عنہما نیز بوقوع آمدہ چنانکہ در صحیح ترمذی مرویست کہ در جواب یہودی ابن عباس
گفت فانہا نزلت فی یوم عیدین فی یوم جمعۃ و یوم عرفۃ یعنے بدرستیکہ
این نازل شد در روز دو عید در روز جمعہ و روز عرفہ یعنے این آیت نازل شد در روزیکہ
در ان روز دو عید است اول عید المؤمنین کہ روز جمعہ است دوم عید حجاج کہ روز عرفہ بود
زیرا کہ این آیت در نماز دیگر عرفہ در حجۃ الوداع فرود آمد و آنحضرت بر ناقہ کہ عصبا نام داشت
سوار بود و بعد نزول این آیت ہشتاد و یک روز زندگی نمود حدیث دہم جناب ولایت مآب
حضرت مرشد المرشدین تاج العارفین شفیع اجرام معاصی عذر خواہ دانی و قاضی مقبول
یزدانی میران محی الدین سید عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ وعنا وعن سائر المسلمین
فرماید حدثنا عبد اللہ بن حمید حدیث کرد ما را عبد اللہ بن حمید حدثنی ابو الولید
حدیث کرد مرا ابو الولید حدثنا اسحاق بن سعید بن عمر بن سعید بن العاص

حدیث کرد مارا اسحاق پسر سعید پسر عمر پسر سعید پسر عاص حدثنی ابی عن ابیہ حدیث
کرد مرا پدر من یعنے سعید از پدر خود یعنے عمر قال کنت عند عثمان فدعی بطھور فقال
سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یقول ما من امرئ مسلم
تحضرہ صلوۃ مکتوبۃ فیحسن وضوءھا وخشوعھا ورکوعھا الا کانت
کفارۃ لما قبلھا من الذنوب مالم یوت کبیرۃ وذلک الدھر کلہ یعنے گفت
عمر بن سعید بن العاص کہ بودم من نزد امیر المؤمنین عثمان رضی اللہ عنہ پس طلبید آب وضو را
پس گفت شنیدم رسول خدا را صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ میگفت نیست ہیچ مردی مسلمان کہ حاضر
میشود او را وقت نماز فرض پس نیک میکند وضو نماز را ونیک میکند خشوع نماز را ونیک کند
رکوع نماز را مگر آنکہ باشد باین صفت نماز پوشندہ ومحو کنندہ مر چیزے را کہ پیش ازین
کردہ است از گناہان مادام کہ بوجود نیارد مصلی گناہ کبیرہ را واین کفارہ بودن نماز گناہان
را ہمیشہ است خصوص بزمانے دون زمانے ندارد راوی گوید احسان وضو عبارت است
از رعایت جمیع سنن ومستحبات وضو واز اسباغ آن بر مکارہ یعنے تمام وکمال کردن وضو
در رسانیدن آب در ہر جا کہ رسانیدن آن بیاید در ہنگام مشقت وناخوش آمدن آب چنانکہ
در حالت بیماری وشدت سرما وخشوع دو قسم باشد ظاہری وباطنی ظاہر آنست کہ سر وپیش افگند
ودیدہ ظاہر را از التفات بچپ وراست منع کند ودست راست بر چپ نہد. وفسرت
باحضور دل خواند ونظر بر سجدہ گاہ دارد وتمام ہمت وحضور بران کارد وبجز آن مشغول نباشد
وبدن وجامہ وریش بازی نکند وچشم نہ بندد وبعضے بجہت تحصیل حضور در چشم بستن رخصت
دادہ اند وشیخ عبد الحق دہلوی فرماید بہتر آنست در نماز فرض از چشم احتراز کند رسول خدا
صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در نماز بطرف آسمان نظر سیدہ است چون آیت الذین ہم فی
صلوتھم خاشعون نازل شد نظر بموضع سجود کماشت. در لباب گفتہ کہ در حالت قیام
دیدہ بر سجدہ گاہ باید نہاد مگر بمکہ معظمہ کہ در خانہ باید نگریست وبعضے گفتہ اند کہ در قیام نظر

بسجده گاه دارد و در رکوع به پشت پای و در سجده بجانب بینی و در قعود بر کنار در ترمذی از ابن
عمر رضی الله عنهما آمده که پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله وسلم فرمود من توضاء علی طهر کتب
الله له عشر حسنات یعنی هر که وضو کرد بر طهارت یعنی نوشته شود برای وی ده نیکی
حدیث یازدهم جناب فیض مآب امام الاولیا مرام الاتقیا بازالاشهب طرز المذهب
خلیفه الرحمانی سیدنا ومولانا شیخ الثقلین سید عبد القادر الجیلانی رضی الله عنه میفرماید
حدثنا عبد الرزاق عن معمر عن قتادة عن انس رضی الله عنه قال
حدیث کرد ما را عبد الرزاق از معمر از قتاده از انس رضی الله عنه قال سال اهل مکة
النبی صلی الله علیه وآله وسلم ایة فانشق القمر مرتین بمکة فنزلت اقتربت
الساعة وانشق القمر الی قوله سحر مستمر گفت انس رضی الله عنه سوال کردند
اهل مکه نبی صلی الله علیه وآله وسلم را وخواستند از وی نشانی یعنی معجزه پس شگافته شد ماه
دو دفعه در مکه پس نازل شد اقتربت الساعه وانشق القمر تا قول وی سبحانه تعالی نحن مستمر
یعنی انشقاق قمر از آنحضرت خیر البشر علیه افضل الصلوة وعلیه اکمل التحیات در آوان بعثت
بوقوع آمده یکبار حسب الطلب مطلق کفار ماه را بدونیم کرد بروجهی که همه کفار کوه حرا را
درمیان هردو فلیقه قمر دیدند و بار دوم حسب الطلب ابوجهل بوقوع آمد چنانکه امام زاهد در
تفسیر زاهدی آورده که شبی ابوجهل ویکی از یهود بخدمت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم
آمد آنحضرت را تنها دیده ابوجهل گفت زود آییتی بما یناوالا سرترا از شمشیر بردارم حضرت
از تعیین آیت سوال کرد ابوجهل برای تعیین نمودن آیتی که وقوع آن متعذر باشد قدری
تامل کرد یهودی گفت اثر سحر در زمین باشد وساحر را در آسمان تصرفی نیست پس محمد را
بگو که ماه را دو پاره کند پس ابوجهل برطبق ایمار یهودی آیت انشقاق قمر درخواست پس
آنحضرت انگشت مسبحه خویش برآورد بطرف ماه اشاره بانشقاق کرد فی الحال ماه دونیمه شد
یک نیمه بجای خود قرار گرفت ونیمه دیگر بجانب دیگر رفت باز ابوجهل گفت قمر را بگو ملتئم شود

پس آنحضرت علیه السلام اشاره کرد که هر دو نیمه بهم پیوست جهودے بشرف ایمان مشرف گردید
و ابوجهل حجاب ضلالت بروی خویش کشیده گفت چشمان ما را مسحور نموده اند شق قمر بجا نبود
از جماعت مسافران که از اطراف و اکناف بیایند بپرسیم که آنها چه گویند الاخر چون از مسافران
پرسیدند ایشان نیز خبر انشقاق قمر با تعین تاریخ و وقت دادند با وجود این هم ایمان نیاورد
و گفت جادوی وی بغایت قوی است که از زمین با سمان رسید ؎ آن یکے را از
ازل لوح سعادت در کنار ؎ وین یکے را از ابد داغ شقاوت بر جبین ـ

حدیث یازدهم الهم اهل معارف شیخ عارف گوهر یتیم بحر محبوبی جوهر بے بهای
کان معشوقی ابو محمد سید عبد القادر بن ابی صالح موسی الجیلی رضی الله عنه فرماید اخبرنا
ابوبکر بن احمد المظفر بن الحسن بن سوسن التمار خبر کرد ما را ابوبکر پسر احمد پسر
مظفر پسر حسن پسر سوسن تمار قال اخبرنا ابو علی الحسن بن احمد بن ابراهیم
بن الحسن بن محمد بن شاذان البزار گفت ابوبکر خبر کرد ما را ابو علی حسن پسر احمد پسر
ابراهیم پسر حسن پسر محمد پسر شاذان بزار قال اخبرنا ابوبکر محمد بن العباس ابن
نجیح گفت ابو علی خبر کرد ما را ابوبکر محمد پسر عباس پسر نجیح قال حدثنا محمد بن جعفر
بن شاکر گفت ابوبکر حدیث کرد ما را محمد پسر جعفر پسر شاکر حدثنا عفان حدیث کرد عفان
حدثنا حماد بن زید حدیث کرد ما را حماد پسر زید حدثنا عطاء بن السائب عن
ابیه عن عمار بن یاسر حدیث کرد ما را عطاء پسر سائب از پدر خود یعنی سائب از عمار
بن یاسر رضی الله عنه انه صلی بنا صلوة فخفف فیها بدرستیکه خواند با ما عمار بن
یاسر نمازی را یعنی امامت کرد ما را پس تخفیف کرد در ان نماز و سبک خواند آنرا یعنی
در ان بسیار نکرد فلما صلی الصلوة ذکرت له ذلک پس هرگاه که خواند عمار نماز را
ذکر کردم مر او را او یاد دانید این سبک خواندن نماز را فقال لقد دعوت الله
بدعوات سمعتهن من رسول الله صلی الله علیه و اله وسلم پس گفت عمار

هر آئینه تحقیق دعا کردم درین نماز بدعاهای که می شنیده بودم آن دعاها را از رسول خدا صلی الله
علیه و آله وسلم یعنی من دعای که ازان حضرت شنیده بودم خواندم و دیگر چیست فرا انطلق عمار
فقام الیه رجل فاتبعه این بگفت و روان شد عمار پس باستاد بطرف عمار مردی پس
پیروی کرد آمد و عمار را برخواسته رفت فسئاله عن الدعاء پس سوال کرد آن مرد عمار را
از دعا رفقال پس گفت عمار اللهم بعلمك الغیب و بقدرتك علی خلقك احینی
ما کانت الحیات خیرا لی و توفنی اذا کانت الوفات خیرا لی خداوندا سوال
میکنم ترا بحق دانستن تو غیب را که پوشیده است برما سوای تو و سوال میکنم بقدرت و
توانائی تو بر خلق تو که هر کرا خواهی پیدا میکنی و هر حکمی که بخواهی برانی زنده دار مرا مادامیکه
بود زندگی بهتر و لایق برای من و بمیران مرا وقتیکه بود مردن بهتر و لایق برای من و اسئلك
خشیتك فی الغیب والشهادة سوال میکنم ترا ترس ترا در نهان و آشکارا و اسئلك
کلمة الحق فی الرضاء والغضب و سوال میکنم ترا سخن راست را در حالت رضا و در حالت
خشم یعنی در حال رضا و خشم ایشان یعنے حق گویم خواه خلق راضی باشند یا ناراضی یا مراد آنست که
کلمه حق گویم در حالتے که راضی باشم از خلق یا در خشم باشم بر ایشان نه آنکه ثنا گویم و توصیف
کنم ایشانرا اگر راضی باشم از ایشان و بد گویم و نکوهش کنم اگر ناراضی باشم چنانکه عادت عوام
خلق است و اسئلك القصد فی الفقر والغناء سوال کنم ترا میانه روی را در فقر و غنا
یعنے بسیار فقیر باشم و محنت و اضطرار کشم و نه بغایت تونگر که اسراف کنم و اسئلك نعیما
لا ینفد و سوال کنم ترا نعمتی که سیری نشود یعنے نعمت بهشت و اسئلك قرة عین لا تنقطع
و سوال میکنم ترا خنکی و سردی آنرا که گسسته و فانی نگردد و مراد بقای اولاد است بعد مرگ
از قران میخواند و هب لنا من ازواجنا و ذریاتنا قرة اعین یا مراد خشوع نماز و
او امت ثواب آنست چنانکه فرموده است و جعلت قرة عینی فی الصلوة یعنے گردانیده شد
خنکی چشم من در نماز زیرا که دیده بدیدن محبوب خنک گردد و قرار یابد و چیز دیگر را دوست نکند

واسئلك الرضاء عند القضاء و اسئلك برد العيش بعد الموت سوال میکنم
ترا سردی زندگانی و آسایش آنرا بعد موت واسئلك لذة النظر الى وجهك سوال میکنم
ترا لذت دیدن بروی تو اگر مراد دیدن بچشم سر است پس آن مخصوص آخرت است و اگر دیدن
بچشم دل است آن دنیا هم متحقق است والشوق الى لقائك سوال می کنم آرزومندی بسوی
لقاے تو که کنایت از موت است باشوق وذوق وصال فی غیر ضراء مضرة ولا فتنة
مضلة یعنے میخواهم زندگی را باین نعمت که مذکور شد در غیر حالت سخت که زیان کننده است
ودر غیر حالت فتنه که گمراه کننده است اللهم زینا بزینة الایمان واجعلنا
هداة مهتدین خداوندا آراسته گردان مرا بآراستگی ایمان وگردان ما را
راه راست نمایندگان یعنے چنانکه دیگر آنرا راه نمائیم خود نیز براه راست رویم واز قبیل لم تقولون
ما لا تفعلون نشویم حق تعالی در قرآن مجید میفرماید یا ایها الذین امنوا لم تقولون
ما لا تفعلون کبر مقتا عند الله ان تقولوا ما لا تفعلون یعنے ای کسانیکه ایمان
آورده اید چرا میگوئید آنچیزے را که نمیکنید بزرگ است از روی خشم نزدیک خدا تعالی آنکه
میگویند چیزے را که نخواهند کرد آن چیزے را یعنے هرگز نخواهید گفت چیزے را که نکنید درین عتاب اهل ایمان
وبیان علماء خلق را بعمل خیر امر فرمایند وخود را از ان عمل دور دارند گویند در شب معراج
رسول خدا صلی الله علیه وآله وسلم دیدند که لبهاے چنین کسانرا بمقراض آتشین می برند
ز من بگوی عالم تفسیر گوی را کر در عمل نکوشے نادان مفسری بار درخت علم ندانم
بجز عمل باعلم اگر عمل نکنی شاخ بزے بری اعوذ بالله من علم لا ینفع وقلب لا یخشع
مولف اوراق خاکروب آستان قادری گوید اکنون بشنوید قلم در شرح قصیده رائیه
آنحضرت رضی الله عنه میزند صاحب نور القلوب گوید جناب مستطاب حضرت محبوب رب الارباب
اکثر فضائل شریفه وشرائف لطیفه خویش در اشعار هدایت شعار خود بیان فرموده اند مطالعه
قصاید مرا با فواید آنحضرت دیده را نور ودل را سرور می بخشد وآن اینست قصیدهٔ رائیه

اشعاع انوار الهیه علمی علی کل الخلایق یعنی تر جمش آنکه علم من بر تمام خلایق منتشر و سرایت کرده
است یعنی علم من بهمه خلایق را احاطه کرده دون الوری انا العظیم الاکبر سوائی
خلق و من بزرگ اکبرام یعنی این نشر علم بر جمیع خلق خاصه منست سوا خلق دیگر که علم ایشان بقدر
محیط نیست و دون بمعنی نزدیک ترجمه آمده چنانکه عرب گوید هذا دون ذلک یعنی این نزدیکتر
از آنست کذا فی کتب اللغات پس معنی چنین باشد که علم من بر جمیع خلق الله منتشر باشد و قریب تر
باشیان و من بزرگ و اکبرم یعنی علم من نزدیک تر است بخلق و مناقبی بین الوری مشهورة
یعنی منقبتهای من در میان خلق مشهور است طول الدوام حسابها لا یحصر یعنی
دراز ی دوام حساب آن مناقب محاصره کرده نشود و انا الکبیر فی الزمان موحد و منم
کبیر در زمانیکه تمام یابی الانام معظم و موقر یعنی در میان خلق تعظیم داده شده ام
و توقیر کرده شده ام و کل البلاد ملکتها و حکمتها یعنی تمام بلاد را مالک شدم و حکم کردم
آنها را و جمیع اهل الارض عبیدی یصغر یعنی تمام اهل زمین نزد من خورد هستند۔
انا قادری قدرتی مشهورة یعنی من قادری ام قدرت من مشهور است انا قطب
اهل الارض همتی یشعر یعنی من قطب اهل زمین ام ایشان بسبب من پای را بر میدارند
یعنی حرکات جمیع اهل ارض بسبب منست حکم الخلایق کلها فی قبضتی حکم خلایق در قبضه
منست و هم جمیعا عن مقامی یقصر یعنی تمام خلایق از مقام قاصر هستند انی باقطار
السمٰوٰت العلی بدرستیکه من بجمیع کنارهای آسمانها بلند خبر دهنده آینده است اری
وما فیها بطرفی ابصر میدانم انچه هست یعنی جمیع اقطار سموات علی را میدانم و انچه در آن
آسمانها است بچشم خود می نگرم انی علیم بالبحار جمیعها یعنی من دانا ام بجمله دریاها۔
وبکل غین فی بلادی یمطر یعنی بجمیع ابرها که در شهرها می بارند و بالارض السبع انی
عالم یعنی بهفت طبقه زمین بدرستیکه من عالم ام وبکل طیر فی فلاتها یصفر۔
یعنی بهر پرنده که در بیابان از زمین است آواز میکند انا ایت الله العظیم وبنی یعنی من

انی خدای بزرگم و نور او یم انا رحمته فی کل ارض تنتشر یعنی من آن رحمت ام که در هر
زمین پراگنده می شود انا سوال القبر ثم حسابه یعنی سوال قبر ام پس حساب او یم
و انا جمع الخلق عندی یحشر یعنی من تمام خلق ام و نزد یک من حشر کرده شوند و الذی
محبوب قلبی زارنی یعنی کسیکه او محبوب دل من بود زیارت کرد مرا من غیر وعد
بینا یتقرر یعنی بدون وعده که درمیان ما مقرر شود یعنی رسم محبوبان چنین است که اول
برای ملاقات از محب خود وعده میکنند و از مواعید انس اشتیاق محب بر می افروزند آخر الامر
ملاقات نمی نمایند اما محبوب من بی آنکه وعده درمیان مقرر کند از من ملاقات کرد آری
وقتیکه محبوب محب و محب محبوب شود حرف وعده از هیچ لب مسموع نگردد این ناز مواعید
تا آن زمان درمیان است که محبوب محبوب باشد و محب محب و توجیه دیگر هم بخاطر میرسد که
مقصود محبوب از این مواعید اظهار محبت محب را بر محک امتحان کشیدن است و گریبان دعوی
صداقت او را دریدن تا متحقق شود که او در دعوی خود صادق و مقبول یا بر الهوس و بر الفضول
در صورت اول خورشید وار از مطلع حجاب می برآید و در صورت ثانی بفحوای مصرعه نگاه
بر الهوسان حسن را زیان دارد خود را از نقصان باز می دارد و از بسکه اظهار صداقت دعوی
محبت این مقبول رب العزت فتاح مفتاح شود لهذا محبوب وی از وی در باب ملاقات هیچ
وعده نفرمود و بسبب مواعید ملاقات نمود و انا سقانی شربة من کفه یعنی بیاشامانید
مرا یک شربت از کف خود من خمرة ولها شعاع احمر یعنی از شراب و مران شراب
را شعاعی سرخ بود و انا بتجلی بی حبیبی حاضرا یعنی تجلی کرد برای من دوست من
در حالیکه حاضر بود یعنی برهنه من غیر حجب بیننا ستر یعنی بدون آن حجابها که درمیان
ما بیان ستر میکنند و پرده می اندازند و انا سکرت بکاسه فی خمرة یعنی من مست شدم
بکاسه او در شرابی لتشفی السقیم ومثلها لا یعصر یعنی شفا میدهد بیمار را و مانند
آن شراب افسرده نشود یعنی آن خمار خاص برای من از ان افشرده بود که مثل این شراب برای

دیگران افشردہ نشود فی روضة العشق الذی مامثلها یعنے در باغیچہ عشق کہ نیست
مانند آن باغے روضۂ وفیها کل عقل ینظر یعنے ہیچ باغ دیگر در ان روضہ ہر عقل
جوئی میکند فی روضةٍ شمسیة قمریة یعنے در باغیچہ کہ شمسیہ و قمریہ باشد یعنے در نور
ہمچو شمس و قمر است تزهو وفیها کل عین تقمر یعنے سبز و سرخ می شود آن باغ
ہر چشم خیرہ می شود قام الحبیب وقد تمایل قدمه یعنے استادہ است دوست
و تحقیق میل کردہ است قد او یعنے در باغ عشق مذکور در روضہ شمسیہ و قمریہ مذکور
حبیب استادہ بتمایل قد بکمال شوق و الخمر من کاس المحبت یقطر یعنے شراب
از کاسہ محبت قطرہ قطرہ میچکد تجلی محاسنه علی اجمیعها یعنے ظاہر شدہ تمام
خوبیہای او بر من الوقت خال لیس فیها حاضر یعنے وقت خالی بود کہ نبود
در ان ہیچ حاضر شوقی وذوقی المدام ولذتی یعنے شوق من بود و ذوق مدام
و لذت من و مشاهدی وجه الحبیب ینور یعنے مشاہدہ من روی حبیب
بود چنین رو کہ منور میکند یعنے قلوب را بلکہ عالم را وهناك نادانی الحبیب قال
لی یعنے در انجا ندا کردہ حبیب مرا و گفت مرا ماشئت افعله فانت مخیر
ہر چہ خواہی بکن پس تو اختیار دادہ شدہ فاجبته روحی فداك وبهجتی پس
جواب دادم او را کہ روح من فدائے تو و جان من نثار تو انا فی جمالك دائما
اتحیر یعنے من در جمال تو ہمیشہ متحیر می باشم یعنے تو اگرچہ از راہ عشق نوازی
فرمودی کہ ہر چہ خواہی بکن لیکن مدار خواستن بر اثبات عقل و ہوش است و من
در جمال تو ہمیشہ حیران و سرگردان ام خواست از من کجا رود ہر لما رایت جمالك
وجهك مشرقا یعنے ہر گاہ دیدم جمال روی ترا در حالیکہ من مشرف شدم یعنے
دیدہ ور شوندہ ام از بالا کذا فی کنز اللغات انی وحقك عشقك لا تصبر
بدرستیکہ من قسم حق و صبر نمی کنم فاجابنی قطعی بوصلی دائما پس جواب داد

او مرا اگر بهره مند خواهی شد بوصل من همیشه یا عاشقی فی العشق انت معمر ای عاشق
من در عشق تو معمری یعنی تا عمر در عشق خواهی ماند افرح و امرح فی ریاضی دائما یعنی
خوش باش و سخت شادی کن در باغهای من همیشه لک ما طلبت و کل سعیک یشکر
یعنی مر تراست انچه خواستی و تمام سعی تو ستوده شود آنرا و ثواب داده شود بران فجعلت
اسقیته و یسقنی معا پس شروع کردم که می نوشانیدم اورا و می نوشانید مرا و الکاس
فی ایدی سناه یزهر یعنی پیاله در دستهای منست که روشنی آن پیاله در خشانی میکند
و الشرب فیما بیننا لا ینقص یعنی شرب در میان ما کمتر نشود و نه نقصان پذیرد فی
کل وقت دائما یتکرر یعنی در هر وقت همیشه متکرر می شود آن شرب مسئه یعنی صاحب
نور القلوب گوید در بهجة الاسرار از شیخ ابو مسعود حریمی و شیخ ابو عبد الله محمد بن
القاید الاوانی و شیخ ابو القسم عمر بزاز روایت کند که ضامن شد شیخ عبد القادر رضی الله عنه
مر مریدین خود را تا روز قیامت با آنکه نمیرد احدے از ایشان مگر بر توبه و عطا نمود او شد
شیخ عبد القادر را رضی الله عنه که مرید او و مرید مرید او تا هفت درجه داخل بهشت
شوند و فرمود آنحضرت رضی الله عنه انا کافل للمرید و لمرید المرید الی سبعة
و کل امورهم و لو انکشف عورة مریدی بالمشرق و انا بالمغرب لسترتها
و امرتها من حیث الحال و القدر بهممنا اصحابنا و طوبی لمن رانی
او رای من رانی او رای من رانی و انا حسرة علی من لم یرانی یعنی فرمود
آنحضرت رضی الله عنه من کفیل ام مر مرید مرا و مرید مرید مرا تا هفت درجه و تمام امور
ایشان را اگر منکشف شود عورت مرید من در مشرق و من در مغرب باشم البته مستور کنم
پوشم آنعورت را و او را فرمودا مر کرده شده ام من از روے حال و قدر باهمه نگهداریم
بهمتهای خود اصحاب خود را و خوشی باد مر کسے را که مرا دید یا کسے را که او مرا دید یا
دید کسے را که او دید کسی را که او دید مرا و من حسرت ام بر کسے که ندید مرا و صاحب

مناقب غوثیه این بشارت را تا هشت و هفت درجه بسند رسانیده بر محل نوشته اند

کرامت صد و هفتاد و یک در اخبار الاخیار شیخ عبد الحق دهلوی رحمة الله علیه

می آرد از مشایخ کبار آنوقت که از آنحضرت پرسیدند اگر شخصے خود را بتو باز بست

و نامزد کرد و مثبت شد بتو و لیکن بظاهر بیعت نکرد بتو و از دست تو خرقه نپوشیدی

در اصحاب تو معدوده باشد و در فضایل ایشان شریک بود یا نے فرمود هر که انتساب

کرد بمن و خود را باز بست بنام من قبول کند او را حق سبحانه و رحمت کند بروی و توبه

بخشد او را اگرچه بهیچ طریق من منکر ده باشد و وی از جمله اصحاب و مریدان منست و پروردگار

من عز و جل بفضل خود وعده کرده است مرا که اصحاب مرا و اهل بیت مرا و تابعان

طریق مرا هر که محبت من بود در بهشت در آرد - **کرامت صد و هفتاد و دویم**

در مناقب غوثیه می نویسد که عورتے صاحب جمال بجناب فیض آنحضرت رضی الله عنه

ارادت بیعت داشت فاسقی پریشان متهتار او بود روزے از بهر من الاسباب

عورت مذکور در خانه ی بکاری رفت آن فاسق نیز در آنجا رسیده خواست که دامن

عصمت او پاره نماید چون از دست آن فاسق هیچ چاره ندید بنالید و گفت الغیاث

یا غوث الاعظم الغیاث یا غوث الثقلین الغیاث یا شیخ محی الدین الغیاث

یا سید عبد القادر الغیاث در آنوقت آنحضرت در مدرسه مقدمه وضو میساختند

و نعلین چوبین در پای مبارک بود آواز فریاد آن عورت بسمع مبارک رسید فی الحال

نعلین از پای مبارک برکشید و بطرف آن غار براند آن فاسق میخواست که آن عورت

معصومه را بحدث فجور آلوده کند آن قبقاب در همان وقت بسرش رسید و چندان

بزد که مغزش پریشان شد و هلاک گشت آنعورت قبقاب گرفته بخدمت آنحضرت

رساند و قصه خود بحضور معروض داشت همه متعجب ماندند ۵ چه غم دیوار امت را

که باشد چون تو پشتی بان ۵ چه باک از موج بحر انرا که باشد نوح کشتی بان

کرامت صد و هفتاد و سوم در مناقب غوثیه از حضرت شیخ ابو الحسن آزرائی نقل کند که روزے یکے از خادمان آنحضرت رضی اللہ عنہ فوت شدہ عیال او پیش آنحضرت آمدہ جزع و فزع بسیار نمودند آنحضرت در مراقبہ شدند و در عالم باطن ملک الموت را یافتند و فرمودند با ملک الموت استادہ شو و شخصے کہ از خادمان من فوت شدہ روح او را بمن باز دہ ملک الموت مضایقہ کرد کہ من بامر الٰہی جانہای بندگان قبض کردہ ام و بدرگاہ الٰہی می برم بے امر الٰہی چگونہ شما را روح آنکس بدہم آنحضرت رضی اللہ عنہ چند نوبت فرمودند ملک الموت یک زنبیل بطور چیزے در دست داشت کہ در ان تمامی ارواح کہ در ان روز قبض کردہ بود بدرگاہ الٰہی می برد از قوت محبوبیت آنحضرت رضی اللہ عنہ آن زنبیل را از دست ملک الموت بزور گرفت ہمہ ارواح را بکشادند راوی گوید در ان روز ہر کہ مردہ بود زندہ شد چہ حیوان و انسان ملک الموت ببارگاہ الٰہی فریاد کرد و تسلط و صولت آنحضرت کہ بر خود واقع شد عرض نمود ز حضرت جل جلالہ خطاب رسید کہ ای ملک الموت شیخ عبد القادر محبوب منست برای خاطر او جان خادم او را چرا باز ندادی کہ این ہمہ ندامت کشیدی و تمامی ارواح از دست دادی گویند ہمہ ارواح مدتے زندہ بودند و آنروز کم از روز قیامت نبود کہ بعضے مردہ از لحد بر خواستند و بعضے بر جنازہ و بعضے در قبر شدہ آواز دادند غرض حشرے برپا بود **منہ کرامت صد و ہفتاد و چہارم** در مناقب غوثیہ میگوید کہ فاسقی زیان کار و عاصی تبہ کار روزگار در ایام حیات میمنت آیات آنحضرت رضی اللہ عنہ فرط محبت در جناب آنحضرت میداشت چون از ین سرای فانی بعالم جاودانی رحلت نمود چون او را در قبر کردند منکر و نکیر آمدہ پرسیدند من ربک و من نبیک و ما دینک صاحب قبر در ہر سوال جواب میداد تا کہ عبد القادر فرستادہ خواست کہ دست لقدی دراز کند در حال فرمان الٰہی در رسید

که ای منکر و نکیر این بنده اگرچه عاصی و فاسق است و ولی در محبت محبوب من سید عبد القادر
صادق است که هر بار نام او میگیرد و محبت او در دلش تمکن گرفته از و باز ائید و قبر مش
کشاده گردانید فی الفور از برکت آنحضرت همه مصائب بر او آسان گشت **کرامت**
صد و هفتاد و پنجم در مناقب غوثیه می نویسد که میان عظمت الله بن قاضی عاد علوی
بن میان شاه محمد ابن قدوة العلماء و العارفین حضرت شاه وجیه الحق والدین علوی
رحمة الله علیه نقل میکردند که در برهان پور متصل خانه من هندوی از قوم کهتری بود بجناب
مستطاب فیض مآب آنحضرت رضی الله عنه اعتقاد تمام داشت چنانکه در روز عرس
شریف مبلغ ها خرج میکرد و طعام هر اقسام و گوناگون می پخت و در روشنائی بسیار میکرد
و اکابر و فضلاء بلده را می طلبید بعد وفات او قبایل او او را به مسان که جای سوختن
کافران است بردند و هیمه و روغن بسیار رویرا آتش دادند آتش اصلا بروی اثر نکرد
هر چند هیمه و روغن می انداختند و پرچهای سوخته می انکندند ولی یکمو یش نمی سوخت عیال
ناچار گشته اتفاق کردند که او را در دریای هیبتیه که جوی سایل است باندازیم و روان
سازیم درین اثنا درویشی صاحب دلی را از حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه در واقعه
معلوم گشت که آنحضرت میفرمایند ای درویش فلان هندو که یکی از فرزندان منست
بکلمه طیبه مشرف شده داخل سلسله اهل ارادت ما گشته است او را سعد الله نام
کرده ام و مرا غسل داده نماز جنازه خوانده دفن کنید که وعده پروردگار منست که
هر مرید من آتش دنیا و آخرت کار نکند و بایمان سلامت میرود ای برادر گر
همی خواهی بعقبی سروری ☆ باش در دنیا تو کلب استان قادری ☆ بالیقین
یابد نجات و گردد از اهل بهشت هر که او باشد مرید خاندان قادری **سلطان القلوب**
میگوید ایعزیز بهار گلستان فضایل مجسمه خصایل غوثیه را بدیده عقیدت گزیده
خویش خوب دیدی و انچه درین مقام می باید از زبان قلم ارادت هم میکوشیدی

حالا لازم باید که بعد استماع این حسن و خوبی محبوبی السید المحبوبین و سند المعشوقین
تخم عقیدت و محبت آنجناب را در مزرع دل صداقت منزل خویش بکاری و هر صبح و
شام از جویبار دیده آب داده نهال آنرا ببثمر آری و ثمر سعادت این نهال نهایت شیرین است
و برهان و بنایت انکبین است بالطافت تمام ذایقه آن حلاوت ثمرات بوستان ایمان
شیرین و کام متذوق بان از مرارت شداید هر دو جهان می رهد آری در طلا کردن مس
قلوب محبت وی اکسیریست اعظم و در دفع نمودن عساکر عیوب الفت وی دستیکریست
اکرم هر که در مشکات سینه خود مصباح نور عقیدت وی افروخته آتش دنیا که مظهر آتش
عقبی است یک سر موی در بر انسوخته ولی که در رجع جواهر محبت وی باشد چهره او را ناخن آتش
آخرت کجا بیخراشد **مثنوی** بر محبت حضرت غوث الانام ❊ آتش دنیا و دین باشد حرام ❊
با دل هر کس که جذبش یار شد ❊ طالع خوابیده اش بیدار شد ❊ مس دل راحب او اکسیر شد
بر سر اماره اش کلکیر شد ❊ باغ دل راحب او شد آب و رنگ ❊ شد ثمرات صفاتش
دور رنگ ❊ روز و شب از مکتب اخلاص او ❊ هر ولی گیرد سبق بی گفتگو ❊
هر زمان قدوسیان کرد بیان ❊ عشق او دارند مثل جان نهان ❊ چون گرفته شور
او لاهوت را ❊ پس چگوییم حالت ناسوت را ❊ او محب حق و هم محبوب او ❊
هم بود طالب و هم مطلوب او ❊ مجمع اوصاف محبوبی دلیست ❊ مطلع انوار مطلوبی
دلیست ❊ ذات او شد مظهر انوار حق ❊ هم صفاتش مصدر آثار حق ❊ آن همایون
چشم کو کریان اوست ❊ وان همایون قلب کو بریان اوست ❊ دامنش را هر که
دامنگیر شد ❊ شرم او نی شبهه دامنگیر شد ❊ اصطفیا در ری اگر عقل کبیر ❊ دامن
او را بدست خویش گیر ❊ دامن او را مکن هرگز رها ❊ تا نباشد مر ترا خوف جزا ❊
نام او را ورد کن هر صبح و شام ❊ تا شود انجام ایمانت بکام **منه** کرامت صد و هفتاد و
ششم در کتاب خوارق صادقیه می آرند که سرور عالم صلوا علیه و آله وسلم

میفرماید در شب معراج چون از ترقی مدارج و معارج از آسمان برگذشتم دیدم که
بر عرش مجید خیمه بزرگ سبز فام برپا کرده اند و به نقشهای نور سبز زمردی آراسته و پیراسته
نموده اند پس متحیر شدم و با خود گفتم بار خدایا پس از من پیغمبری دیگر مبعوث خواهی کرد
ناگاه ندا آمد از حضرت کبریا ای حبیب من پیغمبر خاتم الرسل توئی باز عرض نمودم الهی تو دانائی
پس این خیمه سبز بر مخلوق رفیع الشان از کیست که بر عرش عظیم برپا کرده اند جواب از
حضرت وهاب در رسید که ای حبیب من و ای محبوب من این خیمه سید عبد القادر است
پس عرض نمودم الهی عبد القادر کیست جواب آمد که یکی از خلاصه اولاد عالی نژاد توست
و وی آن کسی است که قدم خود بر پشت ولی بر عرش سوار شدی و گفتی هر ولی قدم تو بر گردن
همه اولیاء خدا تعالی باد و هر که فرو نکند گردن خود پس دگرگون شود حال او در دنیا و آخرت
و باز حکم شد ای حبیب من این فرزند تو تحقیقاً در آخرت خیمه بر دوزخ خواهد زد تا
نگذرد هیچکس از امت تو در دوزخ مگر آنکه بقدرت خود صورت آنرا بکردانم پس بدین
مژده سرور عالم صلوا علیه و آله وسلم بنای افرید گار خود بجا آورد و دو رکعت نماز تحیه
ادا نموده بخوشنودی تمام بمنزل مقصود رسید راوی گوید پس بر مخلصان و مریدان
حضرت غوث الاعظم لازم و واجب است که این دوگانه در عین خوشحالی باستماع
منزلت فرزند ارجمند خود ادا نموده اند میخوانده باشند و ثواب دوگانه شریفه بروح
پر فتوح آن یگانه هدیه نمایند و آن دوگانه بدین طریق است اگرچه طرق مختلف اند اول
در هر رکعت بعد از فاتحه سوره اخلاص سه بار بخواند و باید که این دوگانه را باد وگانه
صلوات الاسرار که صلوة الختم نیز گویند که انشاء الله تعالی آینده مذکور شود
بتواصل خوانند تا مظهر فیوض آنمحبوب سبحانی بوده باشند در مناقب غوثیه این روایت
را که در لیلة المعراج واقع شد باسناد مختلفه از روات ثقات متعدده مبین مدلل
ساخته چنانکه سابق در مقدمه کتاب مبرهن گشته اینجا نیز برخی نوشته آید بدانکه عوام

درین مقام بدو وجه کلام است یکے آنکه گویند در شب معراج هنوز وجود فایض الجود
حضرت خوش الثقلین ظهور نه نموده بود ملاقات او با رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم
چگونه بود و در دفع این شبهه را باید نظر باید شنید و زبان گفتگو نجلق باید کشید که این
ملاقات جسمانی نیست تا مقدم ظهور وجود محمود آنحضرت علیه السلام باشد بلکه ملاقات روحانیست
و شک نیست که ارواح را از روز میثاق وجود است و در استفیض شدن ارواح از شرف
رویت آنحضرت علیه الصلوة والتحیة هیچکس را نزاعی و خصومتی نیست خواه تعلق ارواح
باجساد شده باشد یا آینده شود اما اول پس بیرون از دو حال نیست یکے آنکه هنوز آن
رشته تعلق پیوسته بود - دوم آنکه سابق پیوسته و دران زمان گسسته -
اول مثل روح حضرت بلال رضی الله عنه که آواز نعال او را آنحضرت صلی الله
علیه وآله پیش خود در جنت شنیدند و آواز مذکور آواز نعال جسمانی نبود زیرا که جسد
وی را از جای وے کسی بالای آسمان نبرده بلکه او سبحانه تعالی آواز نعال
روحانی او را بسمع پیغمبر خود رسانید و او را بر فضیلت بلال و بر کرامت علی که
موجب این چنین کمال شد مطلع گردانید چنانکه در حدیث متفق علیه از ابوهریرة
رضی الله عنه مرویست قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم
لبلال عند صلوة الفجر یا بلال حدثنی بارجی عمل عملته فی
الاسلام فانی سمعت دف نعلیك بین یدی فی الجنة قال ما عملت
عملا ارجی عندی انی لم اتطهر طهورا فی ساعة من لیل او نهار
الا صلیت بذلك الطهور ما کنت لی ان اصلی فرمود رسول خدا صلی الله
علیه وآله وسلم مر بلال را نزد نماز صبح ای بلال حدیث کن مرا بر عملے که امید قبولیت
آن تر از بسیار است که عمل کردی تو بآن در اسلام پس بدرستیکه من شنیدم آواز
هر دو نعل ترا در برابر خود در جنت گفت بلال نه بجا آوردم هیچ عمل که امید قبولیت آن

آن نزد من بیشتر باشد بدرستیکه من نه وضو کردم و طهارت نمودم در هیچ ساعت از شب
روز مگر نماز خواندم بآن طهارت هر قدر که مقدور شده مرا اینکه نماز گذارم دوم مثل
ارواح انبیاء علیهم السلام که در بیت المقدس از آنحضرت ملاقات کردند و از اقتدا
آنحضرت علیه السلام در نماز شرف سعادت گرفتند و همچنین ملاقات ارواح طیبه انسان
علیهم السلام در اسمانها علی سبیل الترتیب که در حدیث معراج واقع است در فوائد الاسرار
و نور الانوار مفصل مرقوم است اما ثانی یعنی ملاقات آنحضرت با رواحی که هنوز رابطه
وجود جسمانی نه شمیده بودند و فائقه تعلق باجسام نه چشیده منجمله آن روح امام
محمد غزالی است رحمه الله علیه که بیشتر در مقدمه کتاب از روایت حرز العاشقین نوشته
از نظر آمده باشد الیعزیز چون دانستی که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وآله وسلم در شب معراج با رواح ملاقات شد بعضے ازان ارواح متعلق بابدان
شده باز منقطع التعلق شده بودند مانند ارواح انبیا علی نبینا وعلیهم السلام و بعضے
ازان هنوز در آنوقت متعلق بابدان بودند مثل روح بلال رضی الله عنه و بعضے
ازان هنوز متعلق باجسام نشده بودند چون روح امام محمد غزالی رحمه الله علیه
پس ملاقات روحی حضرت پیران پیر قدس سره الله تعالی بسره الاطهر از قسم ثالث
است چه جای باشد که روح محمد غزالی دران مقام واصل بهرام از رویت سید انام
شود و روح سید المحبوبین از وصول آن منزل مقبول که رویت رسول باشد محروم
و مهجور ماند بعضے گویند لفظ این کلمه قدمی الی آخره در حالت سکر صادر شد جواب آنکه
صدور این کلام در حالت صحو ممکن است که بهترین حالات سالکین است کلمات اهل
سکر مثل قول ما اعظم شانی و قول لیس فی الدارین غیری و لیس فی جبتی
سوی الله و کلمه انا الحق و امثال آن باشد نه مثل قول قدمی هذه الخ زیرا که اهل سکر
در مقام مشاهده احدیت ذات غایب از اغیار اند بلکه غائب از انفس خود هم می شوند

موجود حقیقی موجود دیگر بنظر نمی آرند لهذا در امثال این کلمات بر زبان
می رانند و قول قدمی ندارند آه باور ندارند که جناب حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه
را در وقت گفتن این قول هم وجود خود ملحوظ بود و هم وجود اولیا و این هر دو وجود غیر وجود
ذات باری است بلکه صدور این کلام از ان غوث انام در حالت صحو و تمکین است بفحوای
واما بنعمة ربك فحدث تحدیث بنعمت رب العالمین کرد زیرا که وی رضی الله
عنه قدم بر قدم جد اکرم خود است صلی الله علیه وآله وسلم پس چنانکه جد اکرم انغوث
الاعظم در تحدیث الاء الهی در حالت صحو و تمکین انا اکرم ولد آدم فرمود همچنین خلف
وی در آن مقام قدمی اه منطوق نمود گویند صدور این کلمات نه بطریق تفاخر و مباهات
است بلکه بجهت شکر و تحدیث بنعمت پروردگار و امتثال امر وی است و نیز چگونه
متصور شود که صدور این کلام از ان غوث الانام در حالت غلبه حال رود از زیرا که ارباب
سکر محکوم وقت و حال میباشند و اهل صحو حاکم بران پس اهل صحو افضل باشند از
اهل سکر و برین افضلیت اتفاق مشایخ محققین است پس لازم می آید که اهل صحو ان
زمانه افضل باشند از آنحضرت و این خلاف اتفاق مشایخ است زیرا که فضیلت رضی الله
عنه بر اهل زمان وی است که بران اجماع مشایخ منعقد گشته آری در فضیلت وی
رضی الله عنه بر اولیاء ما تقدم بعضی را کلام است چنانکه آینده مفصل مرقوم شود
پس ازین تقریر و تحریر متحقق و ثابت شد که این قول از انجناب در حال صحو و تمکین
مشرب صدور یافت نه در حالت سکر و دیگر آنکه کلام اهل سکر را هیچ محقق اقبال نمی نماید
و اینجا همه محققین گردنهای خود نهاده اند منه ای محب صادق بگوش راسخ بشنو که
که فضیلت و کرامت جناب آنحضرت بر اولیاء معاصرین و اولیاء اتین بلا خلاف و کلام
است و بر این اتفاق جمهور مشایخ عظام و علماء ذوی الاحترام فا ما فضیلت وی رضی الله عنه
بر اولیاء پیشین سوای خلفای راشدین و ائمه طاهرین و اصحاب مهدیین مختلف فیه است

بعضی قول خضر علیه السلام و امثال و یرا که در ان ایما بفضیلت مطلقه آنحضرت
واقع شده است مستند خود میسازند و کوس مطلق فضیلت و یرا که در ان اولیا ربانیین
و حاضرین و لاحقین همه داخل باشند می نوازند بعضی بر قید فتوضع له مرقاب
الاولیاء فی عصره و بر قید و تفرّ له اولیاء عصره بفضله و امثال آن
که در اخبار بعضی از مشایخین وارد شده است نظر حصر گمارند و فضیلت آنحضرت
را مخصوص بر اهل زمان وی شمارند از بسکه در خاطر فاتر این کمتر عفی الله عنه و عن
والدیه شواهد قول اول و اجوبه قول ثانی بسیار خطور کرده اند و این مقام مقام بسط
و التزام نیست لهذا از همه آنها در گذشته موقوف بر تحریر علیحده داشته قلیلی از ان
کثیر بقید و ضبط تحریر می آرد و از ناظرین منصفین غیر متعسفین امید عفو و صلاح
میدارد اما شواهد بر قول اول قول خضر علیه السلام است که در بهجة الاسرار از
شیخ ابو مدین مغربی که از عظماء عارفین و ائمه محققین است می آرد که وی فرمود
ملاقات کردم سه سال ابو العباس خضر را پس از وی از احوال مشایخ مشرق و مغرب
که در عصر ما بودند پرسیدم و از احوال شیخ عبد القادر رضی الله عنه نیز پرسیدم
گفت شان وی در میان اولیا غریب است و نه باقی ماند در میان وی و خلق
مگر نفس واحد و تمام مراتب اولیا از وراء آن نفس است و من تصرف میکنم تمام
مراتب اولیاء را از وراء شان عبد القادر رضی الله عنه راوی گوید اینکلام خضر
علیه السلام صراحت و دلالت دارد بر افضلیت وی بر کل اولیا زیرا که جمیع مراتب
اولیاء از وراء مرتبه شیخ عبد القادر است و خضر را تصرف در جمیع مراتب اولیاء است
از وراء شان حضرت شیخ رضی الله عنه و دیگر در کتاب بهجة الاسرار از شیخ
ابو محمد قاسم بن عبد بصری مرویست که چون وی از ابو العباس خضر علیه السلام
از شان عالی حضرت محبوب سبحانی پرسید فرمود وهو فرد الاحباب و

وقطب الاولیاء فی هذا الوقت وما اوصل الله تعالی ولیا الی مقام
الا وکان للشیخ عبد القادر اعناءه ولا وهب الله تعالی ولیا
المقرب حالا الا وکان للشیخ عبد القادر اجله ولا اتخذ الله
ولیا کان او یکون الا وهو متادب فی سره مع الله ومع الشیخ
عبد القادر الی یوم القیمة یعنی افراد احباب وقطب اولیاست
درین وقت ونرسانید خدایتعالی هیچ ولی را بمقامی مگر آنکه شد مر شیخ عبد القادر
را گوارا تر آن مقام ونه عطا کرد حق تعالی مر هیچ ولی مقرب را حالی مگر شد شیخ عبد القادر
را بزرگتر آن حال ونه گرفت خدایتعالی هیچکس را دوست خود که موجود شد آنولی یا آینده
موجود خواهد شد مگر آنکه آنولی متادب است در سر خود با خدا و با شیخ عبد القادر
تا روز قیامت راوی مذکور گوید العزیز ازین فضیلت زیاده ترچه خواهد بود که
حقتعالی هیچ ولی را از اولیاء ماضیه واستقبالیه وحالیه هیچ مقامی نرسانید هیچ
مقرب را خالی نداده مگر بقبضه شیخ عبد القادر سر آن مقام وحال اهنی داخل
کرامت کرده ونیز ازین فضیلت کدام افضل باشد که هیچکس را خدایتعالی وصلے
نساخت مگر آنکه وی در سر خود چنانکه با خدایتعالی متادب است همچنین با شیخ
عبد القادر نیز متادب است تا روز قیامت هم وی گوید قیل فی هذا الوقت که
واقع شده است پس آن قید قطب است که فضیلت وی بر جمیع اقران وزمان
اگرچه بود اما قطبیت وی در ینوقت ادمود چنانکه فضیلت جدوی صلی الله
علیه وآله وسلم آمد فطرت عالم تا وقت ظهور آنسید اولاد آدم زبان زد هر
خاص وعام بود ورسالت وی در وقت آن ردمود ودر بهجة الاسرار که در احوال
آنحضرت بمثابه صحیح البخاری اصح الکتب است درین حکایت قطب الاولیاء
فی کل وقت وفی هذا الوقت روایت نموده پس درینصورت اینقدر توهم که بود

نیز باقی نماند و هم در کتاب مسطور درین حکایت اینقدر هم زیاده نموده و قد اودعه الله تعالی سترا من اسراره سبق به جمهور الاولیاء یعنی تحقیق ودیعت کرد الله تعالی سترا من اسراره سبق به جمهور الاولیاء یعنی تحقیق ودیعت کرد الله تعالی دیرا سری از اسرار خود که سبقت گرفت بسبب آن سر تمام اولیارا و این عبارت بانک بر ندا در باب فضیلت آنحضرت بر جمله اولیار مینماید و سابق حکایت شیخ جمال العارفین ابو محمد عبد الله بصری که از خضر علیه السلام پرسید شاهد مقام است بالاتر تحریر یافته بنظرت رسیده باشد و هم راوی گوید پیشتر در حکایت خواجه معروف کرخی رحمة الله علیه قید باهل زمانه آمده آنجا قید اتفاقی است موافق تفاهم اهل عرف است زیرا که در عرف در مقام تمدح وحید عصره فرید زمانه میگویند اگر وقت نه ملاحظه تقیید میکنند نه محافظه اطلاق بلکه این قول مطابق قول حضرت اکرم صلی الله علیه وآله ست که گفت انا سید ولد آدم یوم القیمة پس چنانکه در قول سرور عالم قید ولد آدم و قید یوم القیمة بحسب اتفاق واقع شده مقصود از هر دو قید نفی سیادت آنحضرت در غیر ولد آدم و در غیر روز قیامت نیست بلکه وی علیه السلام سید الکل فی الدنیا والآخرت است همچنین در نجا نیز قیاس باید کرد و هم راوی مذکور که صاحب اعتقاد و فور است میگوید بعضے علمار نظر باین قیود که در کلام بعضے از مشایخین رحمة الله علیهم قیدی عصره واقع است فضیلت آنحضرت را منحصر بر معاصرین مینمایند اجوبه علمیه ایشان بسیار و این مقام از ارقام آن در مقام انکار خلاصه جواب ایشان اینکه در روایات هدایت سمات اولیار ربانی کلام فضول غیر معقول و ظنان این ظن سوء رسیاه و مخذول پس ما و ام که ایشان برهان قاطع که همین کشف لامع ایشان است ملاحظه نمایند تفضیل یکے بر دیگرے نمی تهند و مراتب کشف بحسب تفاوت مراتب ولایت متفاوت است کشف بعضے محصور و مقصور است بر احوال زمان خود و کشف بعضے تجاوز ازان نموده بر احوالی که آینده تا روز قیامت بوقوع خواهند آمد احاطه فرموده

وکشف بعضی را احاطه تام است از بدو فطرت الی یوم القیامت پس صاحبان کشف
اولی فضیلت او را بر اهل عصر بیان نمودند و اهل کشف ثانی قصر فضیلت آنحضرت
بر اهل عصر نه نمودند بلکه این فضیلت را تا روز قیام جاری فرمودند و حاکمان کشف
ثالث چون از بدو فطرت تا روز قیامت جمیع اولیا را مفضول و آنحضرت
فاضل دیدند ندارهوا فضل الاولیاء جمیعًا بر زبان کشیدند و ارشاد حضرت
خضر علیه السلام که نقیب الاولیاست و فیض اصفیا درین باب سهمی بر هدف شمارند
والسلام علی من اتبع کرامت صد و هفتم صاحب نور القلوب
گوید کرامات و خوارق عادات آن جگر گوشه رسول کریم محی عظام رمیم صاحب سیف
مشهور مالک قوش موثر امام الفریقین کریم الطرفین سید الصدیقین حجة العارفین
کعبهٔ جاودانی حضرت سید عبد القادر جیلانی رضی الله عنه از اوان صبا تا زمان
ارتحال ازین دار فنا مظهر خوارق عادات و محل کرامات بود در مدت نود و یکسال که سن
شریف آن محبوب لطیف است بر سبیل اتصال دایم الاحوال خوارق از وی رو نمود
پس آنچه کرامات و خوارق عادات ازان قطب کائنات بظهور می آید از حد تحریر افزون
است و از مجال تقریر بیرون چنانکه صاحب بهجة الاسرار از شیخ ابو مسعود احمد بن
ابی بکر حزیمی و شیخ ابو عمر عثمان صریفینی منقول است که گفته اند که کرامات شیخ
عبد القادر رضی الله عنه مثل عقد منضود اند بجواهر که در پی یکدیگر در رشته کشیده
شده اند هر که از ما خواهد که بشمارد کرامات او را هر روز هر آینه بشمارد و چیزهای
بسیار را ازوی و نیز در کتاب مذکور از شیخ جلیل و شیخ علی بن هیتی روایت
کنند که گفتند ندیدیم هیچ یکے را از اهل زمان خود اکثرے از روی کرامات از
شیخ عبد القادر رضی الله عنه هر وقت هر که از ما خواست که ازوی کرامتی مشاهده
کند پس همانوقت مشاهده کرد خوارق ظاهر میگردد گاهے از وی و گاهے در وی

دگاهے بوی داد شیخ کبیر شہاب الدین عمر سہروردی ست کہ بود شیخ عبد القادر
سلطان طریق و متصرف در وجود علی التحقیق و بود مراورا ید مبسوطہ از خدا یتعالی در تصرف
کردن امر خرق ہمیشہ و شیخ عبد الحق دہلوی رحمۃ اللہ علیہ در اخبار الاخیار فرماید کہ
از آنحضرت از ہر جنس کرامات نقل کردہ اند از تصرف در ظواہر خلق و بواطن ایشان
و اجرا حکم بر انس و جان و اطلاع ضمایر و اظہار سرایر و تکلم بر خواطر و اطلاع بر بواطن
ملک و ملکوت و کشف حقایق جبروت و اسرار لاہوت و اعطا مواہب غیبیہ و امداد
عطایای لاریبیہ و تصرف و تقلیب حوادث دواہی و تصریف اکوان ہمچو و اثبات
الٰہی و انصاف بصفت اماتت و احیا و تحقق بنعت افنا و انشار و ابرار اکمہ و ابرص
و تصحیح مرضے و تشفیہ اعلا و طی زمان و مکان و نفاذ امر در زمین و آسمان و سیر
بر اب و طیر در ہوا و تصرف ارادت مردم و تقلیب طبایع اشیا و احضار اشیا
از غیب و اخبار از ماضی و آتی بلاشک و ریب و سائر انواع کرامات و خوارق عادات
بر سبیل اتصال و دوام بین الخواص و العوام بر طرق قصد و ارادہ مطلق بلکہ بر سبیل
اظہار دعوی برحق و در ہر یکے ازین امور حکایات و روایات آمدہ است کہ قلم از
تحریر و زبان از تقریر قاصر است و کتب مشایخ خصوص تصانیف امام عبد اللہ یافعی
رحمۃ اللہ علیہ بدان مزین و مشحون است **کرامت صد و ہفتاد و ہشتم**
سابق این حکایت با کرامت مجملا ترقیم یافتہ اما صاحب نور القلوب مفصلا نوشتہ
و آن اینست در بہجۃ الاسرار از شیخ عارف ابو البشر بن محفوظ بن غنیمہ روایت کند
کہ روزے نزد حضرت شیخ الثقلین شیخ عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ در مدرسہ
وی من و شیخ ابو مسعود بن ابی بکر خزیمی و شیخ محمد بن قاید الاوانی و شیخ ابو محمد
حسن فارسی و شیخ جمیل صاحب خطوہ و شیخ ابو القاسم عمر بن مسعود بزاز و شیخ
ابو حفص عمر بن ابو نصر غزالی و شیخ خلیل بن احمد صرصری و شیخ ابو البرکات عیسی

بن غنایم بطایحی و شیخ ابو الفلوح نصر بن ابو الفرج بغدادی و ابو محمد عبد الله بن وزیر بن
عون الدین ابو المظفر بن ابی سره و ابو الفتوح عبد الله بن هبة الله و ابو القاسم علی بن
محمد بن حاجب حاضر بودیم پس آنحضرت فرمود لیطلبوا منکم حاجة اعطیها لکم
گوکه طلب کنید هر واحد از شما حاجتی را اعطا میکنم آنحاجت را بوی پس شیخ ابو سعود گفت
من ترک اختیار میخواهم و شیخ محمد بن القاید گفت من قوت بر مجاهده میطلبم و شیخ بزاز
گفت من خوف از خدا تعالی میخواهم و شیخ ابو محمد فارسی گفت من حالتی با خدا و زیادتی
را میخواهم و شیخ خلیل صرصری وصول قطبیت طلب داشت و شیخ جمیل گفت من حفظ
وقت اراده میکنم و شیخ عمر غزال از دیاد علم خواست و شیخ ابو البرکات استغراق
در محبت خدا تعالی طلبید و شیخ ابو الفتوح بسوی طلب حفظ قرآن و حدیث دوید و شیخ
ابو الخیر که راوی است گوید من از آنحضرت معرفتی خواستم که بآن معرفت در امور ربانیه
و غیر آن فرق توانم کرد و ابو عبد الله بن هبیره نیابت و زارت درخواست کرد و
ابو الفتوح بن هبة الله استادی در طلب نمود و ابو القاسم زبان بطلب حاجت
باب عزیز کشود سیدنا شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه این حاجتهای حضار شنیده
فرمود کلا نمد هؤلاء و هؤلاء من عطاء ربك و ما کان عطاء ربك
محظورا یعنی هر یک را ازین گروه که طالبان عقبی و جویندگان دنیا اند امداد کنم
و عطا دهم آن گروه را بقدر همت و آن گروه را بقدر کفایت از عطاء پروردگار شما و
نیست عطا آفریدگار تو منع کرده شده و باز داشته شده راوی ابو الخیر گوید والله
جمیع این سائلین آنچه تمنا کرده بودند یافتند و از فرط عنایت بغایت آنحضرت همه بآنچه
مطالب خود داشتند رسیدند و من بچشم خود کامیابی اینها بمقاصد خود دیدم مگر کامیابی
شیخ خلیل صرصری ملاحظه نکردم زیرا که هنوز وقت موعود قطبیت او نرسیده بود و دلیل
ای آنکه استانه درگاه تو مدام ۞ مقصود بخش سائل دارین صبح و شام ۞ یکسان آمد بسوی

تو دنیا طلب کند ❊ دیگر رود بطلب عقبی فراخ کام ❊ خواهد ترا از لطف تو با غوث روز و
شب ❊ این دو الجناب تو این اصفیا غلام ❊ او را بفوز مقصد او سرفراز کن ❊
تعطی لمن تشاء بلا دقفة المرام ❊ راوی مذکور گوید اما شیخ ابو مسعود پس وی در ترک
اختیار بغایت قصوی و ذروه علیا رسید و شنیدم که در سال پانصد و هشتاد و یک میگفت
لی اربعون سنة ماخطر ببالی شئ خارج عن سجادتی و وی را در ترک اختیار
حالات عجیبه بود که مثل آن کم یاب است اما شیخ ابن قاید پس وی رسید در قوت
مجاهده بانحالتی که دیگر مثل وی آن نرسیده و در ازح بزیر زمین چهارده سال بعد
چهارده سال خلوت گزیده دو رسال پانصد و شصت و نه شنیدم که می گفت جوعت
الجوع وعطشت العطش و نومت النوم و ساهرت السهر و خوفت
الخوف و البلاء یفرمنی و الله غالب علی امره یعنی گرسنه کردم گرسنگی را و تشنه
کردم تشنگی را و در خواب کردم خواب را و بیدار کردم بیداری را و ترسانیدم خوف را و
بلا میگریزد از من و خدا غالب است بر امر خود اما شیخ ابو الحسن فارسی پس آنحضرت
نظرے بروی در مجلس کرد و وی مضطرب شده فی الفور برخواست چون روز دوم بوی
ملاقات کردم از حال وی پرسیدم گفت شیخ عبد القادر رضی الله عنه حال مرا معه زیادتے
بران بفیض یکنظر زیاده فرموده اما شیخ جمیل پس در حفظ وقت و مراعات انفاس
آنقدر فایق برآمد که نظیرش کسی نماند تا آنکه چون داخل فنا شد سبحه خود را بدیواری
او بخت و آن سبحه تنها یک یک دانه دور میکرد تا آنکه وی آمده او را میگرفت اما
شیخ خلیل صرصری پس آنحضرت رضی الله عنه در باب وی در زمان مجلس فرمود ما یموت
خلیل الصرصری حتی یقطب یعنی نخواهد مرد خلیل صرصری تا آنکه قطب شود اما
شیخ عمر غزال پس وی چنان جامع العلوم و الفنون گشت و حافظ آن شد که یکمرتبه هزار
جلد کتاب از کتابخانه خود فرو ریخت چون مردم وی را در بیع ملامت کردند گفت آن تمام

هزار بر زبان نست اما شیخ ابو البرکات پس آنحضرت رضی الله عنه در انجلس
نظری بروی فرمود چنانکه او بیهوش گشت از حضور آنحضرت در همان بیهوشی بردا شته
بردند بعد ازان وی را از بغداد گم کردیم بعد مدت در خرابات کرخ دیدیم که بر آسمان
نظر دوخته است هر چند سخن کردم جواب نداد پس ازوی باز گشتم و به بصره رفتم بعد
چند سال باز ویرا بر طل اول بریلی از بطایح دیدم نزدیک وی شدم و سخن کردم جواب
نداد و برخواسته رفت بجداروی نشستم و گفتم اللهم انی اسئلك بحرمة الشیخ
عبد القادر ترد علیه عقله یکلمنی خداوندا بدرستیکه من سوال میکنم بحرمت
شیخ عبد القادر که باز دهی بروی عقل ویرا تا سخن کند از من چون این دعا کردم پیش
من آمد و سلام کرد گفتم چه احوال است ببرکت آن نظر که شیخ عبد القادر بمن کرده
خدا یتعالی مرا محبت خود داده و عالم چنان کرده که تو دیدی که از وجود غایب شدم این
بگفت و بمکان خود رفت و حالت اولی باز عود کرد من گریان از انجا برگشتم بعد ازان
شنیدم که وی بهمین حالت در سال پانصد و هفتاد و شش وفات یافت اما شیخ ابو الفتح
پس حفظ قران در شش ماه نمود و قرارت سبعه و اکثر از کتب احادیث تحصیل کرده
سر گرم افاده ماند اما ابو عبد الله به نیابت و وزارت و ابو الفتح هبة الله باستادی
دار و ابو القاسم بن حاجب بحاجبیت باب سرفراز شدند راوی گوید آنحضرت رضی الله عنه
در انجلس دست حق بخود بر سینه من راند فورا نوری در سینه من پیدا شد که بدان
نور امتیاز حق و باطل از موارد خود میکنم و حالانکه این بر من نهایت دشوار بود کرامت
صد و هفتاد و نهم در بهجة الاسرار از شیخ ابو مسعود احمد بن ابی بکر حزمی عطار روایت
کند که یکبار شیخ علی بن الهیتی برای زیارت شیخ ما شیخ عبد القادر رضی الله عنه حاضر شد
و آنحضرت در آنوقت در خواب بود خواستم که آنحضرت را بیدار کنم شیخ علی ما را ازان
باز نمی شد و گفت والله والله انا اشهد عند الله عز وجل انی صافی

الحوارئین مثله یعنے قسم بخدا قسم بخدا قسم بخدا من گواہی خواہم داد نزد خدا یتعالی
کہ بدرستی کہ نیست در حوارئین مانند شیخ عبد القادر این بگفت و اشارہ بسوے
آنحضرت نمود چون آنحضرت از خواب بیدار شد فرمود انا محمدی والحوا ریون
عیسویون یعنی من محمدی ام و حوارئین عیسوی ہستند بعد ازان تکلم بکلامی در معارف
فرمود پس شیخ علی گفت ہیچکس باقی نماند کہ بعد آنحضرت بیاید و باینچنین کلام تکلم نماید
راوی گوید ازین روایت معلوم شود کہ خواب آنحضرت مانند خواب جدا کرم وی بود
صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم کہ چشمہاے وی لذت خواب میگرفتند و قلب مبارک وے
بیدار می بود بنا مر عینی ولا ینام قلبی در خواب شود چشم من و نوم نمیکند قلب من
و نیز ازین روایت فضیلت آنحضرت بر اولیاے کہ تا قیام قیامت موجود شوند ثابت
واللہ ذو الفضل العظیم کرامت صد و ہشتاد م در بہجۃ الاسرار از
شیخ خلیل ابو عمر و عثمان صریفینی مروی است کہ یکبار سلطان عجم لشکر عظیم گرفتہ قصد
خلیفہ بغداد نمود چون خلیفہ از دفع شران عاجز آمد و زوال ملک مظنون او شد
زبان استغاثہ کشادہ بجناب عالم ماب حضرت شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ بیامد
و بکمال عجز و الحاح استمداد از انجناب خواست شیخ علی بن الہیتی در آنوقت بخدمت
آنحضرت نشستہ بود آنحضرت ویرا فرمود قم ھولاء یرحلون عن بغداد
یعنے امر کن اینہا را تا کوچ کنند از بغداد شیخ علی سمعا وطاعۃ گفتہ خادم خود را
طلبید و فرمود کہ لشکر عجم برو و در آخر لشکر بر چوبی میزرا مانند خیمہ انداختہ از دور
سایہ آن فرو نشستہ اند نزد ایشان رفتہ بگو کہ شمارا علی بن الہیتی میگوید کہ از بغداد
کوچ کنید اگر ایشان ترا گویند کہ ما در نیجا نیامدہ ایم مگر بحکم پس در جواب ایشان بگو کہ من
ہم نیامدہ ایم مگر بحکم پس خادم ازان جا رخصت شدہ بلشکر عجم آمدہ بآن کہ کس ملاقی شد
و حکم رسانید ایشان گفتند کہ ما بحکم آمدیم خادم در جواب ایشان گفت کہ من ہم بحکم آمدہ ام

پس یکے ازان سه مرد دست خود دراز کرده چوبے را که بران میز را نداخته زیر سایه
آن نشسته بودند کشید و میز مذکور را ملتوی گردانید معاً لشکر عجم بسوے عجم منصرف شدند
یعنے بمجرد افتادن میز ایشان بر زمین لشکریان خود بخود خیمه ها را بار کردند و کوچ نمودند
کرامت صد و هشتاد و یکم در بهجة الاسرار از ابو الفتوح سلیمان روایت کند
که شنیدم ابو عبد الله سیف الدین عبد الوهاب رحمة الله علیه که میگفت بود والد من که در هفته
سه روز وعظ میفرمود دو روز در مدرسه یعنے در صبح روز جمعه و در عشار روز شنبه و
یکروز در رباط شریفه و آن صبح روز شنبه و حاضر میشدند وعظ و پیر اعلماء و فقهاء و مشایخ
و غیرهم و مدت کلام آنحضرت چهل سال است اول آن سال با نصد و هشت و یک و آخر آن
با نصد و شصت و یک که سال وفات است **کرامت صد و هشتاد و دویم** صاحب
تنبیه السالکین میر غلام علی ارشد که یکے از معتقدان آنجناب است میگوید محمد معصوم اصفهانی
در رساله شمس الانساب فی نسب سید الاقطاب می نویسد که من بواسطه از سید اشرف
قتال استماع نمودم که میگفت شبے پدرم میر علی شیر را در واقعه دیدم از من پرسید
که ایفرزند چه اعتقاد داری در بارهٔ سید عبد القادر جیلانی گفتم رای من رای تو است
هرچه بفرمائی گفت از اجلهٔ سادات است و منبع سعادات این بیت چند از کلام سید خواند
چون بیدار شدم آن ابیات از خاطرم فراموش شده بود جهت فراموشی آن ابیات
متاسف بودم **کرامت صد و هشتاد و سوم** در بیان عبارت غنیة الطالبین
که بر ثبوت خلافت معاویه بن ابو سفیان است که آنحضرت رضی الله عنه فرمود اما
خلافة معاویة بن ابو سفیان فثابتة صحیحة بعد موت علی
رضی الله عنه بعد خلع حسن بن علی نفسه من الخلافة وتسلیمها
الی معاویة اه یعنے خلافت معاویه پسر ابو سفیان ثابت و صحیح است پس از مرگ علی
رضی الله عنه و پس از بر آوردن حسن پسر علی نفس خود را از خلافت و تسلیم نمودن او آنرا

بسوی معاویه راوی مذکور گوید فقیر در ایام اقامت بلده دار الفتح او چنین در کتابی دیده بود که درین عبارت تصرف ابن جوزی است چون عداوت از انجناب مستطاب حضرت محبوب رب الارباب داشت ومزاج حاکم وقت هم برین یافت در کتابه بجای امارة المعاویة خلافة المعاویة داخل کرد تا از مطالعه ان اکثر مردم معتقد انحضرت نشوند وآن تا حال نقل ونقل جاریست فقیر درین ایام بسیار تلاش کرد بهمین اراده وکتب بسیار مطالعه نمود لیکن چون نامش در تحویل حافظه نیست میسر نشد اما عداوت او بثبوت رسید سیوطی در تاریخ خود گفته ابن جوزی کتابی است در موضوعات حدیث که افراط کرده است در آنجا در نسبت وضع باحادیث وشیخ ابن حجر عسقلانی در بسیاری از مواضع بردی بحث گفته اعتماد نمیشود بروی در نسبت بوضع احادیث وابن جوزی را کتابی است که بر طایفه صوفیه مبالغه کرده است در رد وانکار بر ایشان وانچه منقول است ازین قوم حکایات بغلبه حال وسکر نسبت کرده بزرگان اینطائفه را بجهل وجنون وحماقت باوجود آنکه کتاب خود را مطرز ساخته بکلمات غریب لاطایل وشیخ عبد الوهاب متقی در رساله مرج البحرین فرموده علماء قشر بسیار بانجماعه بود ابن جوزی عالم وفاضل ومتورع بود لیکن بعلم وفضل خود بعید بود از طریقه قوم محبت واعتقاد وسخت از همه آنکه در بغداد بود در زمان شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه ومحروم بود از برکات آنحضرت ومسلوک میکرد با نحضرت طریقه اجتناب وانکار اعاذ الله من ذلک تا آنکه بود که تصنیف میکرد کتاب ذکر زهاد وعباد زمان خود را از بغداد وغیر آن از بلاد ها تکمیل میکرد وآنرا بذکر جمیل آنحضرت رضی الله عنه وکاتب حروف گوید یعنی غلام علی ارشد گوید که دیدم من در حرم شریف رساله که در وی ذکر ابن جوزی وانکار او بر شیخ عبد القادر رضی الله عنه که مولف آن رساله میگفت اورا بعضی مشایخ وعلماء برداشته بردند در حضور شیخ عبد القادر جیلانی وطلب کردند از جناب شیخ عفو ونجات او را پس شیخ رضی الله عنه عفو کرد ودر گذشت

از جزیره وی پس رفتم من برسید عبد الوہاب و ذکر کردم قصہ این کتاب را و نقل کردم
حکایت عفو شیخ عبد القادر را از ابن جوزی پس گفت شیخ عبد الوہاب الحمد للہ
علی ذلک فرمود مردے محدث کبیر است الحمد للہ کہ نجات یافت ازین ورطہ و گفت
ای فلان سید شیخ عبد القادر بزرگی است و صاحب شان عظیم است انکار وی زہر
قاتل است خدا یتعالی نگاہدارد ازان و فرمود حق سبحانہ داده است او را افضل و کرامت
آنچہ کہ نداده است غیر او را از مشایخ تمام شد اینجا عبارت شرح مشکوۃ منہ امام
عبد اللہ یافعی در تاریخ خود می آرد ابن جوزی فصیح و بلیغ بود از جملہ کلام وی یکے آنست
کہ نزاع بود اہل سنت و شیع را در تفضیل ابو بکر و علی رضی اللہ عنہما بسیار
جدال و نزاع نمودند و ازان پس راضی شدند بحکم ابن جوزی و وی سر منبر وعظ
میگفت پس پرسیدند ازوی من کان افضل الصحابۃ الرسول صلے
اللہ علیہ و آلہ وسلم پس اعانت جانبین و ترک اصابت کردہ نمودہ گفت
من کانت بنتہ فی بیتہ این بگفت و بدر رفت شیخ ابن حجر عسقلانی گوید ولادت
ابن جوزی در سنہ عشر و خمسمائۃ وفات در سنہ سبع و ستین و خمسمائۃ در عہد دولت
ناصر الدین حاصل آنکہ بعد آنحضرت رضی اللہ عنہ سی و ہفت سال بقید حیات بماند
عفی اللہ عنہ منہ در جواب آنکہ بعضے شیعہ نادان کہ جاہل و بے علم اند علم تواریخ
و سیر میگویند کہ آنحضرت رضی اللہ عنہ تکذیب قول حضرت امام اکرم و اعظم سیدنا
موسی الکاظم علی جدہ و آبائہ و علیہ السلام نمود باعث شہادت آنجناب شدند
و خود را بداغ بہتان و افترا موسوم ساختہ میخواہند کہ کسے معتقد آنجناب نگردد

چو بخت بد کسے را پیش آید ۔ کند کاری کہ کردون را نشاید یعنی بسبب
عدم علم جناب مستطاب را متہم کردند این مذکور اصلا در کتب معتبرہ امامیہ ذکر نشدہ
لا تسمع کلام ہولاء المنحرفون لانہم من البغض والعناد مفترون

محمد معصوم شریف اصفهانی در رساله شمس الانساب می نویسد که سلطان ابراهیم قطب شاه
در تفتیش این امر بعلماء آن عصر و زمان روضه متبرکه نوشته فرستاده باین مضمون
که چه میفرمایند ائمه دین و مجتهدان اهل یقین در آنچه رحلت حضرت امام همام موسی کاظم
علیه السلام در سال یکصد و هشتاد و سه بوده و تولد سید اصفیاء و نظام غوث انام
سیدنا شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه در سال چهارصد و هفتاد و یک شده چنانکه
کتاب تحفه و شواهد النبوت و تاریخ طبری و اساس و فصل الخطاب و حبیب السیر و غیره
اینها برآنیعنی شاهد است پس میان رحلت امام و تولد این سید عالی مقام دو صد و
هشتاد و هشت سال تفاوت است هر گاه این حال و صدق این مقال علمی و
وقوفی و سماعی باشد گواهی خود در ذیل این صحیفه مسطور سازند اکثر علماء در جواب
بر حاشیه قرطاس نوشته اند قد کتب اهل التواریخ فی کتبهم انهما
لیسا فی زمان واحد و من خالف اقوالهم و قال بالخلاف زما بهما
فقد غضب الله علیه منه راقم مسطور عرض میدارد که سید با فیض
سیدنا علی العریض رحمة الله علیه برادر حقیقی حضرت امام موسی الکاظم علیه السلام
اند و ایشان در هشتم درجه جد مادری حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه باشند
و اگر نظر بر اسامی مشایخ سلسله علیه عالیه نمایند بعد از امام واجب الاکرام تا حضرت
غوث الانام تفاوت و واسطه نه مشایخ کرام در میان است پس هرگاه توافق زمان
صورت نمی بندد مضمون تهمتی که بر ان جناب بسته اند بگونه به ثبوت پیوندد و
افترا کرده اند از رای زبون ☆ استعیذ الله مما یفترون ☆ و این نمیدانند
که امام موسی کاظم علیه السلام در زمان حکومت هارون رشید عباسی بودند و حضرت
غوث انام در زمان حکومت مستنجد بالله عباسی میان هارون رشید و مستنجد بالله
دوازده پشت است و قصه شهادت امام اعظم سیدنا موسی الکاظم سلام الله علی

لبنا وصلیه در کتب معتبره چنان واقع خصوص صاحب مخازن بسندی آرد وفات وی
در هراست از جانب هارون رشید و در عمدة الطالب که بحر الانساب بخفی گویند و
منصف وی ابن عنبه شیعه امامیه است بصحت بیان کرده که سبب هلاک وی
محمد بن اسماعیل بن سیدنا امام جعفر الصادق است علیه السلام بدین عبارت ان
محمد بن اسمعیل الذی هو اخوه کان مع عمه یکتب له الترائی شیعیه
فی الافاق فلما وردها هارون الرشید الحجاز سعی محمد بن
اسمعیل بعمه الی الرشید فقال علمت انّ فی الارض خلیفتین
یجبی الیهما الخراج فقال الرشید ویلك انا ومن قال موسی
بن جعفر واظهر اسراره فغضب الرشید علی موسی الکاظم
وحبسه حتی مات فی ذلك التاریخ قیل بسمّ وقیل لفّ فی
بساط اه یعنی عبارت اینست بدرستیکه محمد پسر اسمعیل پسر امام جعفر الصادق
همراه عم خود بود که می نوشت سخنان اسرار در آفاق بسوی گروه وی پس هرگاه
که هارون رشید در حجاز آمد پیش وی رفته غازی عم خود کرد و گفت که در زمین
دو خلیفه اند یعنی درین وقت دو پادشاه اند که می ایدآن هر دو را خراج پس
هارون گفت هلاکی باد ترا که یکی منم دیگری کدام گفت دیگر پادشاه موسی بن
جعفر است و اظهار کرد بوی سخنان پوشیده از عم خود بر هارون پس هارون
در غضب آید بر حضرت امام موسی الکاظم وحبس کرد آنرا در ان تاریخ مذکور در
حبس وی شهادت یافت و بعضی گویند زهر داد و بعضی گویند در بساطی پیچید
راوی گوید اندا که باور سید از جانب برادر زاده او رسید منه وی از مخازن
قادریه در کتاب خود می آرد که در وقت حضرت اسید عبد القادر الجیلانی
رضی الله عنه دیگر هم شیخ عبد القادر در بغداد بود نام پدر وی شیخ حسن بغدادی

است و وی نیز ولی کامل در جماعه اولیا در مجلس قول قدمی الی اخره حاضر شده بمراه همه
اولیا حاضرین کردن خود در از کرد و این در بهجة الاسرار مذکور است که پیش از آمدن
حضرت رضی الله عنه در بغداد شیخت او بشهرت تمام بود و وی سید نبوده و چون سید
السادات سیدنا سید عبد القادر الجیلانی رضی الله عنه از گیلان قدم مبارک در بغداد
نزول فرمود و دستگاه ولایت زیاده بر زیاده شد شهرت همه مشایخان عراق بغداد
منتفی گشت گویا که نبود اما شهرت وی که بعد سیادت بود باقی ماند مردمان نادان می پندارند
که آنحضرت همان شیخ عبد القادر پسر حسن بغدادی اند و دیگر هم شیخ عبد القادر
در بغداد مشهور بود آن هم سید نبوده نام پدر وی محمد بن عبد القادر بن یوسف
است وفات وی در سنه عشر و خمسمائه است و دیگر شیخ عبد القادر بود او هم
اندکی در وقت شهرتی داشت نام پدر وی شیخ عارف نسب وی بحضرت سید الطائفه
خواجه جنید بغدادی رحمة الله علیه میرسد و زمان وی در زمان حضرت ما نبود بلکه از حضرت
دو سه صد سال اول بود و دیگر چند کسان بنام آنحضرت رضی الله عنه بودند افترا
بر آنجناب نمودند گناه کبیره اکبر الکبایر است **نظم** چه نصب کرده از جهل خود
لوای دروغ ❊ چه سر فگنده ای بیخبر بپای دروغ ❊ براه راست شو و کن ز
صدق پیرایه سخن ❊ در بر خود مپیچ که قبای دروغ ❊ چو اهل ناجی و اهل کذب هالک
مشو بلاک ز دست ستمگرای دروغ ❊ **منه** در کتاب خلاصة المفاخره که آنرا
متکلمه گویند و در کتاب بهجة الاسرار و دیگر آن هر دو مرقوم است هر که گوید که این
هر دو سادات در یک زمانه بودند اگر عمدا گوید او کاذب و مفتری است و سخن او
مردود نزد اهل تواریخ و سیر و اگر سهوا گوید باید که توبه کند و بر تاریخ هر دو بزرگوار
نظر کند تا بر و یقین حاصل آید **منه** سال وفات ایام همام یکصد و هشتاد و سه هجری
و سال وفات سید انام چهار صد و هفتاد و یک هجری فاصله در میان وفات حضرتین

المطهین دوصد و هشتاد و هشت سال است ۵ صبح کاذب زند از کذب نفس ۵
فردا او یکدو نفس باشد و بس ۵ **کرامت صد و نود** محمد صادق شهابی سعدی
قادری که صاحب مناقب غوثیه است که بالطف خود می آرد که حضرت غوث الاعظم
رضی الله عنه بر سبیل سیاحت سیر کنان بلب دریا رسیدند بحری دیدند که در جوش و
خروش از دل عارفان دم میزد و در حدث و صفا از باطن اهل جذب و محبت نشان
میداد ساعتی اندیشه دل قرب منازل برگذرگاه آن رود قرار گرفت ناگاه طایفه
زنان از شهری بر ساحل آن دریای عظیم بطلب آب در رسیدند و از پیش گذری
کردان بحر مواج کرامت مقرر ساخته بود عبور نموده کوزها از آب پر کردند و بر سر و عادت
معهود باز گشتند مگر پیرزالی شکسته حالی خود را از جماعه ان زنان کناره کشید و ظرف
خود از آب پر کرده بر زمین نهاد و بر کناره دریا بایستاد و چادری بر روی خود
کشید بیک بارگی چون ماتمیان و شیونیان در گریه شد چندان قلق و التهاب
و لوعه درازی نمود که در بیان نیاید آنحضرت از معاینه این حال متعجب شدند که
ایا هیچکس بر دست لقدی دراز نکرده و احدی بر کوزه و سبوی او سنگ جفا
نینداخته نالش او از چیست و شیون او بچه وجه شخصی را از حقیقت و حال آن
پیرزال استفسار فرمودند آنمرد جواب داد که ای شاه عالم پناه چگویم از واقعه این عجوزه
که قصه او از حکایت یونس و قصه یعقوب جانکاه و دلسوزتر است یعنی پسری داشت
جوان ماه طلعت روزی بعزم عروسی بکمال حشمت و شوکت و ثروت و مکنت که
اشاره از تهیه اسباب و انواع آرایش و اقسام لوازمات روز شادی و با تزک و حشم
و خیل و خدم بارقاب و جمهور خلایق و عموم سکینه بلاد آنطرف دریا رفته بود بعد از
حصول مقاصد و مآرب که عبارت از تقدیم مراسم مناکحت و ازدواج تواند بود
جوان مذکور با جماعه مرد و زن بکمال فرح و سرور چنانکه خار شبنه در سر و عروسی

وخویش وخندان بکشتی درآمد ومتوجه خانه شد نزدیک بود که بساحل مراد برسد یکمرتبه دریا بشورید وموجی هایل برخواست هرچند ملاحان دست وپا زدند تا ازان ورطه هلاکت نجات دهند سود نکرد چون قضاء الهی بران گروه رفته بود کشتی بحرخ درآمد وهمان جای که پیرزال گریه میکند فرونشست وعالمی غرق شدند چنانکه یک کس از انجماعه بغیر این عجوزه غمزده نماند ومتنفسی ازان تهلکه بدون این آواره خانمان خلاصی نیافت بیک ساعت همه فرو رفتند وطعمه موریاهی شدند مردمان ومقیمان شهر بوقوع این حادثه شنیعه چون ماتمیان ومصیبت زدگان یکچند شور وفغان داشتند لیک این بیوه زن را مدت هشت سال است که هر روز بطلب آب بلب دریا میرسد وجایگاه کشتی پسر وعروس او باجماعه غرق شده استاده می شود وگریه وزاری بر میدارد بعد ازان بخانه میرود از استماع این واقعه عجیبه وحادثه غریبه آنحضرت را حالی رو داد بیک بارگی دریای شفقت بجوش آمد وبزبان الهام بیان فرمودند که ای جوان هر روز آن ضعیفه را از گریه باز دارد بگو که خاطر خود را جمع دار هرچه دولت خواهد وقضا تو باشد همان شود آنمرد نیز دان مرد نزد آن ضعیفه آمد مطابق فرموده آنحضرت دلاسا کردن گرفت زن باور نداشت همان طور در گریه وزاری بود جوان باز بخدمت آنحضرت رسید وگفت ای مرهم پاش زخم دلفگاران وای فرحت بخش جان دردمندان خلق واضطرا بے که بجان این مسنه از فراق فرزند استیلا یافته باین دلداریها زبانی کم نشود وفتور چند پیرد آنحضرت رضی الله عنه بار دیگر بتاکید وتهدید فرمودند که برو وادما از جزع وفزع باز دار ودگو که پسر تو وعروس او بهمان جماعه اناس وانام وتنزک واحتشام باهمگی وبدبه وشان وشوکت وطنطنه شادی وعزت که درین دریا غرق شده وبموج فنا فرو رفته ناظر وحاضر باش که بحکم قادر علی الاطلاق همین زمان از بحر عدم بر ساحل وجود می ستابد وهمین ساعت دیده بے نور ومهجور ترا منور میگرداند

از اصغا و این کلمات قدسی سمات مستمع را یکبارگی ابواب وصفا مفتوح گشت و محقق شد که چندین کسان این ضعفه را برزق و تعلق ولا سا میکردند عاقبت کار حواله بمشیت و تقدیر الهی مینمودند و از برکت انفاس تقدس اساس این مسیح دم حضرقدم که توام اعجاز است یقین میدانم که شعر بصدق است و مقرون بحق باعتقاد درست نزد ضعفه رفت و آنچه از آنحضرت رضی الله عنه شنیده بود یکبیک باز نمود از اثنان پیغام صداقت انجام پیرزن را سنگین باطن رود او حیرت زده در ظهور آثار آن شد همدرین اثنا آنحضرت بدرگاه کبریا و اهب متعال توجه نمود لحه گذشت اثر ظهور نبخشید بار دیگر متوجه شد لحظه بران گذشت اثر نیافت آنمحبوب خدا و خاصه حضرت جل و علا چون برتبه محبوبیت و خصوصیت مختص بود بوقوع این باره در نگ بجوش آمد و بر نگ محبوبان تاز و نیاز عتاب آمیز با حضرت حق آغاز کرد که الهی در کار عبد اقتدار هم در نگ و تعویق است از حضرت عزت ندا در رسید که ای محبوب من در کار تو در نگ نه از راه تغافل بود بل همه از لطف و حکمت بود میدانی که کار من همه بتمهیل است نه بتعجیل اگر میخواستم زمین و آسمان را در طرفة العین می آفریدم تا بدانند که در حضرت ما عجلت را بار نیست این دو لحه که در کار تو در نگ کردم هیچ میدانی که چه صنعتها کرده ام بست سال است که این کشتی غرق شده و اهل کشتی بهزاران واسطه طعمه ماهیان و نهنگان و ماهیان گشته برای خاطر تو همه ذرات و اجزا بسلوحه چندین ساله را بحکمت بالغه خود منجمد کردم و بحکم ناطقه اجسام و اجساد هریک را بارگ و پوست و گوشت و استخوان و عضوات و اعضا و امعا مرتب کردم و روح انسانی و حیوانی و نباتی و جمادی را در قالب هریک دمیدم و امروز چندین ساله را از سر نو کسوت حیات پوشانیدم و زنده گردانیدم اکنون معاینه کن قدرت و لطف مرا یکمرتبه دریا بجوشید و از هما نجای که کشتی غرق شده بود بهمان شوکت و حشمت و سامان و ثروت و دبدبه شادی طنطنه

از ادی کشتی پسران پیر زاله با محافه عروس وطایفه انام ودواب وانعام وانچه دران بود
صحیح وسالم بر آمدند مردم متعجب ماندند پیر زال از شادی بیهوش شد واسلامیان را
صدق وصفا از معاینه این افزون گشت واکثر کفره رو باسلام آوردند چون بای هوی
مردم فرو نشست هر چند ملاحظه کردند انحضرت رضی الله عنه را نیافتند مرده را جانے
بخشی زنده را بیجان کنی + قادر اقدرت تو داری هر چه خواهی آن کنی ☆ کرامت
صد و نود و یکم محمد صادق شهانے در مناقب غوثیه از کتاب مناقب الاولیائی
فضایل اصفیا آورده اند که حضرت سلطان الاولیا غوث الاعظم قدسنا الله بسره الاکرم
را عارضه بشری لاحق شد جمعے از مریدان بعرض رسانیدند که اگر حکم شود طبیب را بطلبیم
آنحضرت رضی الله عنه ابا نمودند وفرمودند که نبض نمودن بطبیب گله حبیب می شود
دهان نزدیکی احتیاج بول آنحضرت را شد مریدے از مریدان آنجناب طشت را بجهت
کردن بول گذاشت چون آنحضرت دران بول کردند او بسرعت برداشت دور شیشه
انداخت وپیش حکیمی که یهودی بود برد او بالای بام نشسته بود بمجرد دیدن قاروره بسرعت
از بام فرود آمده نگاه بآن کرده پرسید که این قاروره کیست او گفت یکے از سادات
است ولی نام آنحضرت رضی الله عنه آفتکار انکرد وشهرت مرض آنحضرت رضی الله عنه هم
نبود خادم آنجناب گفت ای فلان تشخیص مرض بکن حکیم گفت ما هذا المرض الا
موض العشق الا انهی فی الفور کلمه شهادت بر خواند واز دست خادم شیشه بر گرفت
بیاتا سید چون این اجرا بمردم قبیله حکیم رسید هر همه دوان آمدند دیدند که حال او دگرگون
است پرسیدند که ترا چه چیز پیش آمده گفت که از دست این قاروره بگیرید وبه بینید تا
معلوم شود همه آنها نظر بر قاروره کردند سے تحاشا از زبان آنها کلمه طیبه بر آمد وبدین
محمدی ایمان آوردند واز آن قاروره بوی کلاب بزد ومشک از فرو عنبر سارا شرمنده
بود در دهن انداختند بمجرد خوردن آن فتح باب عالم ملکوت شد وتا بعان حکیم گفتند که

این بول بول بشیر نمی نماید سوا زنه چهار صد کس از ذکور و اناث بگریه و زاری و تضرع
و ابتهال روی بخانقاه و الاجاه کردند و بخادم آنحضرت رضی الله عنه متوسل شدند که زود
ما را زا جمال مبارک آنکس که دیدن قاروره اش باعث اسلام مایان شد بنمائید و قیتکه او را
به بینیم حسان حال بمکنان گردد حضرت رضی الله عنه را این مقدمه مکشوف شد بخادمی از
خادمان فرمان شد که همه این مردم را بحضور من بیارید چون آوردند از آنها نعره برخواست
و بیک نظر بطرف آنها سر فراز نمودند و بمرتبه ولایت بطرفة العین ممتاز ساختند سبحان الله
العظیم چه اعلا شانیست و چه رفیع منزلت که تجلی حقیقت محمدی بل معجزه خاص مصطفوی
صلی الله علیه و آله وسلم در مظهر آنحضرت رضی الله عنه علی الوجه الاتم و الاکمل هویدا شد
که دیدن قاروره موجب اسلام یهودیان گردید و نوش کردن قطره از ان فتح ملکوت
اعلی آمد بلکه موجب ولایت سایر آنها شد ذلك فضل الله یوتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم کرامت صد و نود و دویم در کتاب گلدار المعانی آورده
که در عهد دولت حضرت سلطان المحبوبین غوث الاعظم رضی الله عنه چنان بود که هر کدام
که نام مبارک آنحضرت را بطهارت بر زبان میراندی سر از تن جدا گشتی روزی
جبرائیل امین خود سید المرسلین صلوات الله علی نبینا و علیه را در مشاهده دیدند که با یشان
فرمودند ای فرزند من ترک جلالیت کن که بعد ازین عهد زمانه خواهد آمد که نام حضرت
ذو الجلال و نام مرا نهایت نه ادبانه خواهند گرفت ازان باز آنحضرت ترک این
جلالیت کردند و خلق را از سوی ادب معاف داشتند منه گویند که این در اول
حال بود که هر کدام که نام آنحضرت را بغیر وضو بر زبان میراندی فی الحال سر از تن جدا
شدی و از ترس جان مردم بغیر وضو نام نمیگرفتند و ادب میداشتند بعد ازان جمیع
اولیا رنجداد آنوقت بلهجی با نجناب شدند آنحضرت رضی الله عنه فرمودند مرا نیز این
سخن دشوار آمد که خلق خراب و ضایع می شوند آنگاه از درگاه الهجل سلطانه فرمان شد

آ. تو نام مرا تعظیم دادی ما نیز نام ترا تعظیم داشتیم من عز ذکر ذ منه آورده اند که
نام مبارک آنجناب را بغیر وضو بر زبان نراند تنگی دست وضیق رزق حاصل آید و هر که
بنظر مبارک آنحضرت چیزے شیرنی هدیه کند یعنے اراده کند البته وفا کند تا جفا نه بیند و هر
شب جمعه قدرے شیرنی بروح پرفتوح آنجناب هدیه کند وفاتحه خوانده بخشش نماید و مدد جوید
امداد آنجناب مرا در ابسیار باشد و هر که از اموال خود گاه گاهے بر طعام فاتحه خوانده
بخشش نماید کشایش در رزق حاصل شود و هر که با وضو و با اخلاص نام مبارک بر زبان راند
همه روز خوشحال و خوشوقت بگذرد و گناهان همه روز او محو شود منه صاحب مناقب غوثیه
گوید که از مشایخ خود شنیده ام که جناب حضرت غوثیه محبوبیه را مدام اشتغال حرز یمانی که آنرا حرز
مرتضوی و سیف الله گویند اما وجدا منعمن از حضرت ختمیت پناه صلوات الله علیه و از حضرت
ولایت دستگاه جناب مرتضوی سلام الله علیه و از حضرت سید الشهدا حسینی شهید کربلا صلوات
علی نبینا و علیه بالاتصال اجازت کامله بود و آنحضرت رضی الله عنه عامل آن بود مدار از بسیارے
دست دادن عمل حرز شریفه که بالفعل هم معمول اهل این سلسله علیه است هر کس نام نامی
و اسم گرامی آنحضرت را بے طهارت صوری بر زبان گذرانیدے سر از تن او جدا شدے
انگاه حضرت خواجه عالم صلوا علیه و آله وسلم در باطن بآنجناب فرمودند یا ولدی عالما وجود
شما خود سیف الله گشته اکنون چه حاجت است خواندن سیفی ازان سپس چندگاه
ترک دادند و باز به آمر عالی خواندند منه گویند که شخصے از اهل ولایت و بروایتی قطب
المدار شاه بدیع الدین رحمه الله علیه در رفع این جلا (وحرج عالم در خدمت غوثیه محبوبیه
بعرض رسانیدند آنحضرت ایشانرا اشاره بمراقبه فرمودند چون قطب المدار مراقبه کرد
می دید که زیر عرش شمشیرے برهنه او بخته است و مکان خود را بروی زده دو پاره میشوند
بعد ازانها آنحضرت فرمودند چشم باکن بس فرمودند مکس که با شمشیر جنگ کند چرا سزا بینند
ا امحبان و مخلصان من بهر حال نام من گیرند بدا من عفو من ملفوف اند و مخالفان مکسان اند

نمی ستیزند و بسترایش رسند و بعد ازان ہمہ اہل ولایت شفاعت آورده حال
بر محبان و مخالفان یکسان شد **کرامت صد و نود و سوم** در اسرار السالکین
آورده اند که روزے حضرت قطب العالم غوث الاعظم سلطان محی الدین سید عبد القادر
جیلانی رضی اللہ عنہ در راہے مرور میفرمودند و میگذشتند که دو کس را در مجادله و مباحثه
دیدند یکے از ان محمدی بود و دیگر عیسائی محمدی میگفت که پیغامبر ما افضل و برتر است
و او پیغمبر خود را ترجیح میداد حضرت غوث الاعظم بعیسائی فرمودند که برتری پیغمبر تو بکدام
دلیل ظاہر باشد گفت پیغمبر ما معجزات احیاء اموات داشت مرده زنده میساخت
حضرت غوث الاعظم محبوب اکرم فرمودند من یکے از گروه مصطفایم و شب و روز در پیروی
او بسر بایم اگر احیاء اموات میخواہم و مرده را **قم** بگویم مرده زنده شود و از گور بیرون
آید بیا بر سر قبر قدیم که عظام آن رمیم شده باشد برویم و فضل نبی ما را معاینه کنیم آمد
عیسائی حضرت محبوبیه را بر سر گورے کہنه که استخوانهای صاحب آن پوسیده و ریزه
بود آنحضرت او را پرسیدند که پیغمبر تو چون مرده را زنده میکرد و چه چیز میگفت آمد
گفت که پیغمبر ما چون احیاء اموات میخواست **قم باذن الله** میگفت آنحضرت بعد
از استماع آن فرمودند این گور از قوالیست اگر گوئی او را از گور سرود گویان
و کنکره زنان بیرون آریم این سخن فرمود و او ببوسے قبر او کردند و گفتند **قم**
باذنی بجز و گفتن این کلمه قبر او بشگافت قوالے خوشخالی سرود گویان و کنکره زنان
بیرون آمد عیسائی چون این معاینه کرد بطفیل پیغمبر خدا علیه السلام و علی آله العظام
و اصحابه الکرام اقرار نمود پیش حضرت غوثیه ایمان آورد و در دین محمدی در آمد
کرامت صد و نود و چهارم صاحب مناقب غوثیه از رساله حقیقت الحقایق
سبندی آورده که بیوه را پسر در دریا غرق شده بود آن پیرزن بخدمت عالی مرتبت آنحضرت
آمده عرض کرد که اعتقاد من آنست که ترا قدرت کامله هست که پسر مرا بمن باز دهے

آنحضرت رضی اللہ عنہ فرمودند برو پسر تو بخانہ آمدہ است آن بیوہ زن بخانہ خود رفتہ پسر را
دید باز تضرع کنان بخدمت آمد باز فرمودند کہ پسر تو بخانہ آمدہ است آن بیوہ زن بخانہ رفت پسر را
نیافت بانہ بالحاح و زاری کنان بملازمت عالیہ حضرت غوثیہ محبوبیہ رسید و روی بر خاک
نہاد آنحضرت مراقبہ کردہ سر بالا کردند و فرمودند کہ پسر تو بخانہ آمدہ درین مرتبہ کہ بیوہ زن
بخانہ رفتہ پسر را حاضر یافت آنحضرت روی نیاز بحضرت بے نیاز مجیب دعوات بدرگاہ حضرت جل شانہ آوردہ
موسی کلیم اللہ و ادریس خانہ عرض نمودند یا الہ العالمین چرا پیش این زن بیوہ مرا شرمسار
کردی فرمان حضرت عزت رسید کہ سخن تو راست بود اول مرتبہ اجزای متصرفہ او را ملائکہ
آوردہ جمع ساختند مرتبہ دوم حیات دادم مرتبہ سوم از دریا برآوردہ بخانہ پیر زن رسانیدند
آنحضرت عرض کردند کہ الٰہی تو ہمہ عالم را بیک حرف کن موجود ساختی کہ زمانے و آبے بر نگذشتہ
و در آخرت اجزاء متفرقہ بلا نہایت را در طرفۃ العین جمع آوردہ حشر اجساد خواہی کرد حیات
بخشیدن و بخانہ رسانیدن کمتر پیش تو تاخیر چہ گنجایش دارد فرمان از رب العرش جل
شانہ رسید کہ در عوض خاطر انیقدر ہر چہ میخواہی بخواہ حضرت غوثیہ محبوبیہ رضی اللہ عنہ روے
بر خاک نہادہ عرض نمودند یا الٰہی من مخلوقم خواست و دانش در خور من خواہد بود و تو کہ خالقی
در خور خود عطا کن حکم شد کہ در ہر چہ بر ہر کہ نظر تو افتد ولی اللہ گردد و بر ہر زمینے کہ نظر
کنی طلا گردد حضرت رضی اللہ عنہ التماس کردند الٰہی درین ہر دو بہن چہ نفع چیزے بالاتر ازین
کرم کن کہ بعد از من نیز نماندہ کم از حضرت عزت جل جلالہ شد کہ اسمار تو در ماندہ و تاثیر مانند
اسمار من باشد ہر کسے کہ اسمی از اسمار تو بخواند آنقدر ثواب بدو رجوع یابد کہ گویا اسمی از اسمار اللہ
خواندہ پس آنحضرت با دب تمام سر بسجدہ آوردند و شکرانہ بتقدیم رسانیدند ازان پیش فرمودند
اسمی کالاسم الاعظم یعنی اسم من در تاثیر و درجہ مانند اسم اعظم است کرامت صدور
نمود و پنجم صاحب مناقب غوثیہ گوید آوردہ اند کہ عورتے را بست دختر متولد شد پدر
شوہر ش را خبر است کہ وی را طلاق دہد آنعورت در جناب فیض مآب حضرت غوثیہ فریاد کنان

آمده عرض نمود که از من پسری زاید و شوهرم طلاق میخواهد که بدهد فرمودند که بعد از زین فرزند
من نصیب شود و شوهرت طلاق بدهد آن عورت در خاطر آورد که آنحضرت برای من بدرگاه الهی
دعای نکردند و از خود میفرمایند بار دگر فرمودند زود برو بخانه خود که همه دختران تو فرزندرینه شما
عورت بخانه آمده چه بیند که همه دخترانش پسران گشته باعزاز الله تعالی و توجه محبوبیه کرامت
صد و نود و ششم صاحب مناقب غوثیه گوید روزے حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه
خادمی را پیش خواهرزاده یعنی سلطان سید احمد کبیر رفاعی الموسوی گفته فرستادند
که ما العشق خادم پیش سید احمد کبیر رفته بعرض رسانید بمجرد استماع این سخن سید الهی
از آتش جوش عشق که العشق نار الله است برآوردند و فرمودند که هذا هو العشق
گویند مقابله سید درختی عظیم بوده سوختن گرفت و آن سید هم سوخته خاکستر گشت و آب شد
خادم این کیفیت را دیده بجناب حضرت غوثیه محبوبیه عرض کرد حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه
فرمودند که زود برو اگر آب از جا نرفته باشد اطرافش را کردکن خادم همچنان کرد بعد از ساعتے
حضرت سید از جهه حقیقت رجوع بساحل وجود عنصری انسانی سر برآورد چون این خبر بجناب
حضرت قطب الاقطاب غوث الاعظم رضی الله عنه رسانیدند فرمودند که از این مرتبه دو کس از
اولیاء باز مراجعت بوجود عنصری انسانی کردند یکے ایشان سید سے از سادات و گرند مهر ولی
صاحب سیر که درین مقام رسیده باز گشت شهسوار اسے نه دیده حسن یار یافتند دریا رحسنش
بیکنار جا گشتند غرق بحر حسن دوست نے خبر از بحر دارند نے از کنار راوی گوید باید دانست
که سید احمد کبیر رفاعی از بندگان و دختر زین حضرات سادات حسینیه اند لهذا ایشان را
بخواهرزاده محبوبیه نسبت میکنند و سید رفاعی بخدمت آنحضرت غوثیه محبوبیه بسیار استفاضه
نموده اند و صحبتهای مدد ده دران جناب بسر برده اند و بخرقه خلافت و اجازت و نعمت
و برکت مشرف شده اند لهذا حضرت غوث الاعظم درحق ایشان فرمودند کذا ابن الرفاعی
کان مشی بسلک فی طریقی و اشتغالی کرامت صد و نود و هفتم صاحب مناقب

غوثیه در کتاب خود بسند می آرد که شیخ علی بن محمد العربی رحمة الله علیه مردی دولت مند صاحب
جاه و جلال بود و ملک و مویشی زیاده از حد داشت ولی عقبش نداشت بنابرین همیشه درین
غم مبتلا بوده و مدت مدید خدمت مشایخ زمانه خود میکرد و لیکن دعا هیچکس در حق وی باجابت
مقرون نگشته روزے مجذوبے بوی اشاره کرد که حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه که صاحب
تعداد و رتبه محبوبیت بحضرت ایشان مسلم شده اگر در خدمت حضرت ایشان روی از توجه
ایشان فایز بمطلوب خود شوی او بدین اشاره باعتقاد درست و بصدق تمام سوے بغداد
شریف راهی شد بعد مرور زمانه به بغداد رسید چون بشرف محفل شریف آنحضرت مشرف گشت
قبل از انکه چیزے التماس نماید آنحضرت رضی الله عنه فرمودند که دولت تو فرزند نیست
از کجا بدهیم شیخ علی مذکور بدرد تمام عرض نمود که اگر در قسمت من فرزند نزینه بودی چرا
اینقدر تعب میکشیدیم امیدانیم که از نصیب خود عاریم چون بدرگاه حضرت محبوب الله
رسیدیم امید قوی است که بمراد خود فایز شویم که هیچکس از دربار محبوبان الهی از مراد خود
خالی و نا امید نرفته است و من هم نخواهم رفت ؎ ای درگه تو ملجا و همه کس پناه تست
کمن خاطر و فریادم رس ؎ راوی گوید حضرت خداوندغوث اعظم رضی الله عنه برشکسته
خاطرش رحم آورده فرمودند ای علی بیا و پشت خود برپشت ما بساکه یک فرزندم در پشت
من باقی است بتو عطا کردیم او همچنان کرد و بوقت رخصتش فرمودند تو اگرچه نام آن
محمد داری ولیکن عقب من محی الدین خواهد شد شیخ اعرابی چون بوطن خود رسید
بحکم قادر مختار عورتش حامله شد و فرزند نزاد که قطب الاقطاب وقت خود گشت و کتب
توحید بسیاری تصنیف کرده که از پانصد زیاده است و مشهورترین از تصانیف او
فصوص الحکم و فتوحات مکی است آرے این همه طراوت و نضارت توحید الهی که در وے
ظهور یافته هم یک شمه از دریاے وجود باجود خداوندم حضرت غوث الاعظم بوده
دیگر باید دانست که خلاصه عرفا مسیح الاولیا شاه عیسی جند الله رحمة الله علیه بجاے

می نویسند که او محی الدین دریں امت موجود گشتند یکے را صفت علم بکمال داد مردان
شیخ محی الدین عربی بود و یکے را بتصرف صفت قدرت بوجه اتم عنایت فرمودند
و این حضرت سلطان الاولیا و برہان الاصفیا قطب الاقطاب المسمی بالالقاب الشیخ
محی الدین غوث الاعظم ابو محمد سید عبد القادر الجیلانی رضی اللہ عنہ راوی گوید حضرت
غوث الثقلین را بروے صفت بکمال بود و شیخ ابن عربی را ہر چہ رسیدہ بیک واسطہ
از جناب مستطاب رسیدہ و شیخ اکبر از خوشہ چینان و توشہ اندوزگاہ آسمان جاہ است
و نیز گویند کہ چون ابن العربی متولد شد پدرش بخدمت حضرت غوث الثقلین رضی اللہ
عنہ بیاورد تا منظور نظر آنحضرت عالی مرتبت گرداند آنجناب بروی نظر فیض اثر کردہ
فرمودند سبحان اللہ طرفہ مردی پیدا شدہ کہ در وقت وزمان ما خواہد بود و ہم اسرارے
کہ اولیا را اللہ تعالیٰ تا زمان ما پنہان کردہ بود ہمہ را ظاہر و آشکارا خواہد کرد کرامت
صد و نود و ہشتم از مناقب غوثیہ منقول است کہ حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ در
شہرے طرف بازارے گذر فرمودند شخصے بیضہای مرغ پختہ بر تختہ نہادہ میفروخت حضرت
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ بیضہ چند ازان خریدہ در خاطر مبارک گذرانیدند کہ اگر اینہا را
در آتش انداختہ نمی پختہ باشند البتہ بجان در آمدہ پرواز خواہند کرد راوی گوید فدا
حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ اینقدر گفتہ بودند کہ بیضہا در جنبش در آمدہ و پوست
ازان جدا گشتہ و بچہا با پر پیدا شدہ در پرواز آمدند این طرفہ واقعہ در شہر شایع شد
ظاہر امروی صاحب ولایت آنشہر در خاطر خطور آورد و بخدمت آنحضرت عالی مرتبت گفتہ
فرستاد کہ شما درین شہر مسافرند و کیستند کہ در ملک متصرفہ ما تصرف میکنید حضرت غوث
الاعظم در جوابش فرمودند مالک ہمہ ملک جل سلطانہ است و تصرف تصرف اوست چون
پیک اجل جانت را قبض خواہد کرد از تو ہیچ عذر نخواہد شد گویند ہمانکہ چون این جواب
بدو رسید قابض ارواح حاضر بود جان او را قبض نمود ہمان گفتہ کہ باہمہ ستیزہ

چنان افتد که هرگز برنخیزد ✤ **کرامت صد و نود و نهم** از مناقب غوثیه منقول است
که شیخ عثمان سهروردی آورده اند که منکوحه شیخ محمد بن عبد الله سهروردی بخدمت حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه آمده عرض نمود که حق سبحانه این ماجزه را دولت بسیار عطا فرموده
اما آرزوی فرزند است که عقبش را شاید زیرا که انبیاء و رسل نیز این آرزو داشته اند که فرزند
صالح توشه آخرت است امیدوار آمده ام که حق تعالی از توجه دعای تو فرزند عطا فرماید که نام
دنیا و آخرت باشد حضرت سلطان المحبوبین رضی الله عنه از حضرت حق سبحانه التماس نمود
که این عورت پار ارا فرزند نرینه عنایت شود هاتف غیب آواز داد که ورا نصیبه این زن فرزند
نیست همچنین سه نوبت سوال کرد جواب نیامد حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه خرقه مبارک خود
را از بر مبارک خود کشید و بطرف هوا رها نیدند عرض آنکه هرگاه التماس من درباره این جزه
بدرگاه تو قبول نشود خرقه درویشی و لباس فقر تو بپوشم درین اثنا روح پر فتوح حضرت
خواجه عالم صلی الله علیه و آله وسلم حاضر شد و آن پیرهن را از هوا گرفته بدست مبارک خود
بحضرت غوثیه محبوبیه پوشانیده ارشاد فرمودند که ای فرزند من درگاه الهی بس بی نیاز حضرت
غوث الاعظم عرض کردند یا جدی من درین کار تنها بودم حالا ذات مبارک آنحضرت علیه السلام
بر سر من سایه انداخته امید قوی است که این عورت را مطلب حاصل کرد و درین بودند که آواز
آمد که دعای تو قبول کردم و عورت سلسله را فرزند دادم حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه مستبشر
بشارت دادند که ترا مراد حاصل آید راوی گوید درمیان ایام حامله شد و بعد از اتمام ایام
صبیه تولد نمود پس از چند روز صبیه را پارچه سرخ پوشانیده پیش حضرت غوثیه آورده عرض
نمود که حضرت بشارت فرزند داده بودند صبیه متولد شده حضرت سلطان المحبوبین بجلال فرمودند
صبیه چگونه شود و همین سخن بجذبه تمام فرموده خرقه از بدن آن صبیه جدا کرده نظر مبارک بروی
کردند راوی گوید درین عرصه علامت فرزند نرینه ظاهر شد و فرمودند که این پسر است
بگیرید و فرمودند این فرزند منست و نام این پسر شیخ الشیوخ شهاب الدین عمر نهادم و بر چند علم

دراز خواهد شد ابرو و پستانش هم دراز خواهد شد و مریدان این پسر شیخ و صاحب ارشاد شوند
گویند همچنان شد که فرموده بود ندآرے وقت کتابت ابروان بر سر خود و پستان بر منکب خود
می انداخت و بسیاری از مریدان او مثل مخدوم بهاء الدین ذکریا ملتانی و قاضی حمید الدین
ناگوری و شیخ مصلح الدین معنوی شیرازی رحمة الله علیهم شدند شک نیست که یکدختر از خاندان
صدق از یک کرشمه مردم صاحب نظر کند کرامت دو صد از صاحب مناقب غوثیه آمده
که وے از شیخ خود شیخ داؤد شیر گیر نقل میکند که مردی بخدمت حضرت غوثیه آمده عرض کرد
که ازین درگاه عالیجاه عالم پناه که قبله حاجات است فرزند نرینه می طلبم فرمودند که برائے تو از
درگاه حضرت قاضی الحاجات درخواست کردم که آنچه میخواهی عطا شود بعد ازان هر روز آمده
بملازمت آنحضرت مشرف می شد چون وقت رسید بحکم قادر و توجه حضرت قادری در خانه او دختر
مستولد شد آمد و دختر را بر کتف برداشته روبروی آنجناب آورد و گفت که حضرت وعده فرزند
نرینه داده بودند این دختر است حضرت فرمودند او را در جامه بپیچ و در خانه برد و ببین که از
پرده غیب چه رونماید حسب الحکم آمد و در آمد پوشیده را برگشید چه بیند که بجاے دختر فرزند نرینه
است کرامت دو صد و یک از مناقب می آرند که تاجری هفت درعه پارچه پیش خلیفه
بغداد آورد که قیمتش هفت هزار دینار سرخ بود خلیفه بسبب پیش قیمتی آن رغبت نه نمود
تاجر مایوس شده بخانه گرفت چون در اثنا عبورش بر درخانقاه قطب الکائنات فخر
المرجودات حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه افتاد بخادمی امر مقدس شده که تاجر را که در راه
است بیارید و هفت هزار دینار حواله اش نمایند و پارچه گرفته پیراهن بدوزانید گویند چون
خادم شریف بموجب امر عمل نمود پاره درعه کار نشد فرمودند که پاره گلیم سیاه که حاضر بود بجاے
آن بدوزند و این خبر پارچه بخلیفه رسید خلیفه بوزیر خود گفت که بخدمت حضرت عالی مرتبت
غوث اعظم برو و سلام برسان و بگو که چیزیرا که نظر بر قیمتش کرده نخریده باشم شما گیرید ازین
دو وجه خفت حاصل می شود بحدے آنکه مردم با یکدیگر گفتگو کنند که ایا خلیفه زر ندارد که نتوانست

دوم آنکه یا بسبب خست و دنائت طبع جرات باتباع آن نکرد گویند هر گاه که وزیر بجانب حضرت
غوثیه محبوبیه آمد از دور معاینه نمود که پیراهن همان پارچه دریده حضرت است و پیش سینه مبارک
پیوندی از گلیم سیاه که قیمتش هفت درم نباشد بخاطرش رسید و قتی که نزدیک این بزرگ چنین
پارچه بیش قیمت و گلیم سیاه فرق نداشته باشد به بی ادبی رفتن و تبلیغ پیام خلیفه رسانیدن
خالی از مضرت نیست از همونجا برگشته آمد و بخلیفه ظاهر نمود خلیفه از راه ترقع سلطنت از وزیر
اعراض نمود پسر خود را با لشکر پیش حضرت غوثیه محبوبیه فرستاد و گفت که بسید عبد القادر بلغ
آنی که در انچه خفت من باشد دران امر مبادرت نه نماید پسر خلیفه براسپ سوار شده قریب
بسمن عزلت آنحضرت رسید از استماع آوازه شور و غوغای سواران آنحضرت غوثیه محبوبیه
سر مبارک از مراقبه برآورده نظر بطرف پسر خلیفه کردند بمجرد آن نظر ملائکه او را برداشته جای
بردند که آنجا عقل و وهم غیور نتواند کرد خلیفه از هراس این معنی بلرزید و با خود گفت که اگر من
میروم شاید که همان حال بر من روی دهد بهتر آنست که علاج پسر خود کنم پیش پیر خود که آنجا بود
رفته ماجرای خود را عرض کرد پیرش نقشی نوشته داد که این را زیر سر خود نهاده بخواب رود
هر که بنظر تو در آید پیش او فریاد کن انچه باشد معلوم گردد گویند او همچنان کرد چنانکه هر یک از خلفای
راشدین رضوان الله علیهم اجمعین را چهار شب بخواب دید و التماس مطلب خود نمود هر
فرمودند که سید عبد القادر بسته است همون بکشاید شب پنجم نقشی دیگر نوشته داد
بمجرد نهادن زیر سر جمال جهان آرای حضرت سید المرسلین محمد مصطفی صلی الله علیه و آله
وسلم را مشاهده کرد بعد از استغاثه خلیفه جواب آنکه خلفای راشدین داده بودند آنحضرت
علیه السلام نیز فرمودند ولدی سید عبد القادر بسته است همون بکشاید خلیفه بیدار گشته
پیش پیر عرض نمود که اکنون حق سبحانه و تعالی شانه مانده است و دیدن او متعذر شد چه
علاج باید کرد پیر خلیفه گفت اکنون همین فکر ست که همه گر مستغفر شویم و بجناب مقدس حضرت
ایشان رفته واه عجز و انکسار پیش گیریم شاید که ترحم بر احوال ما یان نمایند آخر همچنان گروند چون

نزدیک خانقاه عالیجاه رسیده عرض کردند آنحضرت رضی الله عنه نگاهی سوی آسمان کردند که
یکمرتبه پسر خلیفه بهمان هیئت است سوار رو دیگر سواران از اسمان فرود آمدند اما پسر خلیفه شمشیر را
علم کرده طرف بدار خود آمد. پدرش گفت ای پسر از فراق تو باین حالت رسیده ام و تو بچنین طور
پیش می آئی باعث چیست پسر گفت که من به سبب تو از جنت بجهنم آمدم اگرچه حضرت غوث الاعظم
رضی الله عنه ما را از راه اعتراض از تو جدا ساخته و ازین عالم حس غائب کردند لیکن در چنین
جای خوش و مقام دلکش بفور نعم مشغول و محفوظ بودیم که بفساد کرسی من در جواب ندیده باشند
تو ما را از انجا بحط کرده و طلبانیدی همان ساعت خلیفه با پسر تایب شده چنین عبودیت و
وانکسار بر خاک سائیده و استغفار نموده از خادمان و فدویان درگاه عالیجاه گشته تا وام که زنده
بودند تخلف امر مقدس آنجناب نکرده از دل و جان یکے از حلقه بگوشان استان بودند کرامت
زده بصدق و خلوص و مناقب غوثیه آمده که حضرت سلطان محبوبان خداوندم غوث الاعظم
رضی الله عنه از کیلان بقصد سیر و تواحی آنکه خوش و خرم و دلکش بوده نزول اجلال فرمودند
آنجا شخصے سفید بافی که خدمت بادشاه زمانه میکرد یعنی یک دو تهان سفید بافته و سر بسان بجهت
او ساخته میگذرانید چون بشرف سعادت ملازمت آنحضرت عالی مرتبت مشرف گردید و خود را
در سلک غلامی منسلک گردانید و دست انابت داد و مرید گشت همدرانجا یک کلبه و حجره خلوت
اراست چنانکه در انجا حضرت غوثیه محبوبیه چند روز سکونت فرمودند ازان سپس با دل نهان
و خدمت حضرت مقدمه میگذرانید و تهان دویمی بپادشاه میرسانید ظاهرا کسی ایمنی را بسمع
پادشاه عهد رسانید که فلان سفید باف دو تهان می بافد تهان اول بخدمت پیر دستگیر خود میگذراند
و تهان دویمی بشما از استماع این کیفیت سلطان وقت بر سفید باف متعرض گشت و از بیقصرش
خبر گذشت چون سفید باف غلامی در مقام سامی داشت اعتراض سلطان بخاطر نیاورد و گفت
چه معنی دارد که سلطان بر من ازین ممر متعرض گردد در انحضرت التماس کرد که تا سلطان به جزائے
قهریه نرسند و بسزا از خود بر سد آنحضرت فرمودند العزیز در گذر باید نمود که ما فقیریم و تو در خدمت

باشی اینقدر خشم نباید کرد او هر وقت و هر ساعت همین مقدمه را بعرض آنحضرت میرسانید فلما
آنحضرت در غلبه وقت بودند فرمودند وجود پیاله را بپوش یعنی منعکس کن آنکس همچنان کرد بمان بلحظه
سلطان معه تمامی ملک و لشکر زیر پیاله پوشیده شدند ناگاه مادرش بهمدان سال از طرف کعبه شریفه
مشرف شده بوطن خود می آمد هرگاه بسر حد سلطنت پسر خود رسید از شهر پسر خویش نشان سلطنت
و مملکت هیچ ندید بلکه بجای او کوهها و درختها نمایان بود حیران شده بازگشت اتفاقا در دیهی
در راه آمد و شد آن ضعیفه را دید و پرسید که چه صورت روی داده است آن ضعیفه ماجرای خود
عرض نمود درویش اسم اعظم نوشته داد و گفت در سر خود پیچیده بخوابید از برکت اسم اعظم
آنچه مخفیست بر تو آشکارا خواهد شد ضعیفه همچنان کرد چه بیند که حکم
مے شود که بروضه امیر المؤمنین امام الاولیا علی المرتضی کرم الله وجهه
بروے آنجا التماس حقیقت پسر خود کنی که سر از آنجا آشکارا شود
ضعیفه همچنان کرد که زیارت جناب ولایت مآب کرده تمام
شب استاده آنجا گذرانید از آنجا بشارت یافته که بروضه جامع القرآن
حضرت عثمان رضی الله عنه برو که این سر از آنجا معلوم شود او همچنان کرد از آنجا بشارت بجناب
امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب رضی الله عنه شده و نیز از آنجا اشاره بروضه امام الصدیقین ابوبکر
صدیق رضی الله عنه شده و آنجا نیز معلومش گردید که متوجه بروضه منوره مطهره حضرت خواجه عالم
صلی الله علیه وآله وسلم شوی و التماس تمامی استفسار احوال پسر خود کنی تا مشکلت آسان
گردد ضعیفه همدران مقام خجسته فرجام از جمال جهان آرای حضرت خیر الانام علیه الصلوة والسلام
مشرف گردید انجاح و رازی بر وتمام کردن گرفت و عرض احوال خود نمود آنحضرت علیه السلام
بجناب الهی جل سلطانه متوجه شدند که الهی آن کدام از مقربان تو است که چنین درجه دارد درین
اثنا از جناب الهی ندا در رسید که ای حبیب من وای محبوب من آن بنده است مقرب من
از فرزندان تو خطابش غوث الاعظم و نام او عبد القادر است آنحضرت علیه السلام بسیار خوشوقت

وشاد ان شدند و شکر بدرگاه باری تقدس و تعالی بجا آوردند بعده فرمان شد که ای حبیب من
آن محبوب تست نماز برداری او ما میکنم و شما متوجه شوید و بسید عبد القادر بگویند که از تقصیر فرزند
این ضعیفه درگذرد و ببخشد چون آنحضرت علیه السلام بجانب فرزند خود متوجه شدند آنحضرت خوشبه
را از راه مکاشفه هویدا شد که سرور عالم تشریف میبارند از مکان خود بسرعت تمام بشرف زیارت
در روضه منوره آنحضرت علیه السلام حاضر شدند و عرض نمودند که یا جدی این بنده یکی از کمترین
فرزندان آنجناب است فرمان بردار ان حضرتم حکم بلال کافیست چه جای قدم رنجه باشد سرور
عالم فرمودند یا ولدی تو محبوب حضرت سلطانی فرمان رحمانی چنانست که نماز برداری محبوبین
بکنید و تقصیر پسر ضعیفه را معاف کنانید راوی گوید فی الفور حضرت غوث الاعظم عرض نمودند یا جدی
ما بران خلیفه اعتراض نکرده ام این سفید باف که همراه منست کرده باشد پس خواجه عالم فرمودند
ازین شخص نیز بخشائید سفید باف در قدم مبارک آنحضرت علیه الصلوة والتحیت افتاد و بسرعت تمام
آمده پیاله را اکرد آنحضرت علیه السلام خوشوقت شدو فرمود الحمد لله فرزند من عبد القادر مقام
قرب محبوبیت دارد بعد ازان آن ضعیفه را رخصت فرمودند چون ضعیفه بیدار شد آن تاریخ
را نوشته نزد خود داشت و روانه شد بعد از چند روز بسر حد سلطنت پسر خود رسید آنجا
همه ملک و حشم پسر خود را صحیح و سالم یافت و پسر خود را در کنار گرفت و گفت از سر تو بچندین
محنت ترا یافتم آن خلیفه از استماع این ماجرا همان ساعت برخواست که خود را در سلک غلامان
حضرت مقدسه قادریه منسلک گرداند چنانکه مادرش خود را و اهل و عیال او را معه فرزند بسید
سفید باف مذکور در قدم آنحضرت انداخت حضرت شفیع المذنبین امت محمدیه تقصیرش معاف
فرمودند و الطاف بسیار نمودند معه ضعیفه و فرزندان او را مرید خود ساختند بعد ازان خلیفه
خود را احوال خویش که شش ماه بر سر او گذشته بود ظاهر نمود که بجای آسمان آن پیاله سفالی کرد
آمده بود هر چند خواستیم که بیرون ایم راهی نمی یافتم مادر خلیفه که تاریخ نوشته پیش خود داشت
همان تاریخ خلاصی وی بود ۵ هر که با فولاد بازو پنجه کرد ۵ ساعد سیمین خود را رنجه کرد ۵

کرامت دویصد و سه صاحب مناقب گوید درویشی عارفی بطریق سیاحت بسر گیلان
بشهرے رسید کہ نہ آنجا حکومت ہیچ حاکمی و فرمان سلطان بود بلکہ تبلیغ رسالت نبوی مصطفوی
علیہ الصلوٰۃ والتحیہ ہم نرسیدہ بود و مردمان آنجا سارسم بود کہ در روز چہارشنبہ بر بالاب
رفتہ غسل نمودہ در روز پنجشنبہ و رویے بقدر کلان میسر خود آرد گندم و شکر و روغن نورد
دران ویگ جمع مینمودند بعد ازان دہن آن دیگ را بستہ حلوای پختند و ہمہ مردم آنجا گرد آمدہ
قسمت میکردند چون آندرویش در آن دیار این معاینہ کرد یکے از انہا را پرسید کہ این
پرستش بچہ نوع است کہ شما میکنید او گفت کہ پرستش نیست این روز روز یکے است کہ بندگان
خدا از و ہیچکس بزرگ نیست ما یان روز او را نگاہ میداریم و بنام او حلوای پزیم درویش
پرسید کہ نام آن بزرگ چیست گفت نام او را یکے از کبار ما میداند وی خواہد گفت درویش
از و پرسید او گفت کہ ما بغیر غسل نام آن بزرگ نمی گیریم چون روز چہارشنبہ غسل خواہیم نمود
آنوقت اگر بپرسی خواہیم گفت کہ نام ہا او را بسیار است چون روز چہارشنبہ آمد آنہا بر بالاب
گرد آمدہ غسل کردند درویش از کبار آنہا نام آن بزرگ را استفسار نمود آنکس کتاب
خود را و انمود خواند کہ این بزرگ در بغداد شریف آسودہ است و مولدش گیلان است
ولقب او محی الدین و نام او سید عبد القادر است و او را غوث الاعظم و قطب المدار
و غوث الصمدانی و محبوب سبحانی و غوث الثقلین نیز خطاب میکنند و گفت شخصے از منتسبان
آنجناب درین دیار وارد شدہ بود او فرمود اگر در روز پنجشنبہ این مراسم نگاہ دارید ہرگز
ہیچ حاکمی و سلطانی بر شما غالب نتواند آمد و حکم رانی نتواند نمود ازان مدت تا این وقت
پاس روز پنجشنبہ و حفظ آداب آنحضرت از ما ترک نشدہ است و ہمہ حکم ہیچ حاکمے
بر ما نرسیدہ است اندرویش متعجب گشتہ کہ بعثت پیغمبر علیہ السلام و بانجا نرسیدہ
اما ولایت حضرت غوثیہ محبوبیہ در انجا محیط گشتہ کہ یکے از ہمہ معجزات نبوی است راوی گوید
اندرویش با خود عہد نمودہ کہ تا من این ہمہ مردم را بشرف اسلام مشرف نسازم از انجا نروم

الغرض بآن مردم بگفت که بعد از خدا تعالی شخصی است که او ازین هم بزرگ تر است بلکه این بزرگ
را بزرگی از وست گفتند ان کدام است درویش گفت که خاتم الانبیاء و افضل الرسل احمد مجتبی
محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم است که جد این بزرگ و نبی آخر الزمان اوست بعد از ان
انکرده بحضرت سرور کائنات خلاصه موجودات اشرف مخلوقات ایمان آوردند و از طریقه محمدیه
استفسار نمودند پس کلمه توحید عرض نمودم و احکام اسلام بیان کردم همه کس بکلمه طیبه تصدیق
و اقرار کرده در زمره دین اسلام مشرف شدند کرامت دو صد و چهار صاحب مناقب گوید
آورده اند که چون خداوندم حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه در بغداد شریف بارشاد طالبان
حق از حق مامور شدند و خرق عادات و اجبار امرات از دم عیسی قدم بظهور رسید خلق از همه
اطراف و جوانب بنابر ملازمت از شهرها آمده و شده میکردند و فیضها میبردند از فحوای این معنی
درویشی صاحب تقوی را که بسیار دور تر از بغداد شریف بود شوق ملاقات آنحضرت گردید
طی مسافت بعیده نموده و محنت شاقه کشیده ببغداد مقدسه رسید اتفاقا گذرش بطرف طویله
اسپان آنجناب افتاد چه بیند که جلهای مرصع اسپان از دیبا و زربفت و بجای رسنها زنجیرهای
طلا و میخهای نقره است ازین مشاهده درویش را خللی در اعتقاد افتاد در دل آورد کسی که این قدر
دنیا داشته باشد او را حلاوت از یاد حق چه خواهد بود از همانجا بازگشته در مسجدی که محله
مسلمانان بود آمده در همان شب بیمار شد صاحب فراش گشت مسلمانان آن محله
دیندار بودند چون درویش را بیمار دیدند طبیبی را برای علاجش طلب داشتند طبیب
بدیدن مرحمتش مشوش گشته گفت که علاج این بیماری نهایت مشکل است گفتند چه علاجش
باشد گفت اسپ فلان جنس ذبح کنند و از خونش صاحب مرض را غسل دهند و کباب
جگرش را خورانند شاید که صحت نصیب شود آنحضرت از شرق باطن بر احوال درویش
مشرف شده خادم خود را فرمودند تا درویش بیمار را با طبیب حاضر آرند چون حاضر آوردند
بیمار را از روی مجرد خاص جاداوند و طبیب را فرمودند که در طویله اسپان ما بروهر اسپی که قابل

علاجش باشد بکار آرید گویند حکیم اسپیے را فرج کرد بخورنش درویش را غسل داده دلگرش
را کباب ساخته بخوردنش داد حتی که همه اسپان در کار این صرف شدند درویش بیمار صحیح البدن
گشته صحت کامله یافت چنانکه آب صحت بسرش ریختند درویش بخدمت عالی مرتبت آنحضرت
میخواست که شکریه بتوجهات آنحضرت را بجا آرد بملازمت شریف آمده ادای شکر نمود آنحضرت
رضی الله عنه بزبان حق ترجمان فرمودند ای درویش از فلان ملک و فلان شهر و فلان محله
برای دیدن ما برآمدی و محنت شاقه کشیدی ازین منتها بر ذمه ماست و آنچه از دین تو لیسه
اسپان ما در خاطر آوردی که کسیکه اینقدر کرم و فرد نیاز دارد او را از یاد حق چه حلاوت
آرے ما مردم فقیر را با اسپان چه کار لیکن ازان روز یکه از شهر خود برآمدی از درگاه
قادر لایزال فرمان در رسید که فلان درویش از فلان شهر برای دیدن تو می آید و در حق او
تقدیر چنان وارد است که در بیابان آمده بفلان بیماری خواهد افتاد و علاجش نخواهد بود مگر
فلان جنس اسپ و دلگرش لهذا قبل از رسیدنت موجود کردم تا از خدمت مهمان تقصیر نشود
و جلها و زنجیرها و میخها از طلا و نقره بجهت آن بوده که طبیب از درد فقیر محروم نرود همه آلات را
بطبیب عطا فرمودند درویش ازین معنی مقرر گشته تایب و مستغفر شد و چون وقت هدایت
طبیب بصر ابی رسیده بود او نیز در خاطر آورده که دین محمدی برحق است که از فرزندانش
چنین صاحب تصرف اند فی الفور کلمه شهادت بر زبان رانده بشرف اسلام مشرف گشته
و خدمت آنجناب لازم گرفته تا از جمله اهل ولایت شده **کرامت دویصد و پنجم**
صاحب مناقب گوید شیخ احمد زنده فیل که از ابنا حضرت سلطان ابوسعید ابوالخیر بود
طرفه حالی داشت میگویند که بر شیر سوار می شد و از ملک بملکے و از شهر بشهرے تفرج کنان
سیر میکرد و از هر ملکے که میرسید لقطب ولایت آنرا گفته میفرستاد که بجهت شیر من یک
ماده گاو بفرستید وگرنه من شیر خود را میگذارم که کار خود میکند هر بز رسگے را که این سخن
شیخ میرسید همانوقت ماده گاوے میفرستاد که شیر سیر میشد ظاهر اکسے گفت که ای شیخ طرفه

بغداد شریف سیر نمیکند یعنی بکنید و صاحب ولایت آنجا را هم دریابید و ملاقات نمائید گفت البته
البته میروم القصه شیخ روانه طرف بغداد شد همانروز حضرت غوثیه مجبوبیه به بکاول شریف که
طباخ آستان بود فرمودند که شیخ احمد برای ملاقات می آید و او بر شیر سوار است یک ماده گاو
برای شیر شش آماده دارید تا چون تقاضا کند فرستاده آید القصه شیخ در چند روز به بغداد
رسید و برای ماده گاو ملتمس آنجناب اقدس گشت راوی گوید آدم وے که پیغام او بخدمت
نجسته فرجام آورده بود آنحضرت رضی الله عنه فرمودند که شما بروید مطاوبه شیخ عقب شما
میرسد چون این سخن بسمع شیخ رسید گفت والله در تمامی اولیاء الله هیچکس منظور نمی آید
مگر شیخ عبد القادر جیلانی او هم از صولت من قبول نمود حاصل کلام حضرت غوثیه مجبوبیه آن
ماده گاو را فرستاده مذکر را وی تحقیق گوید عقب ماده گاو سگے که همیشه بر در خانقاه عالیجاه
افتاده می ماند روان شد بمجرد دیدن ماده گاو شیخ شیر خود را بروگذاشت ماده گاو رو واپس نکرد
ایستاده ماند سگ که در عقب ماده گاو بود زغنے کرده شیر را بگرفت و پاره پاره کرده
آنزمان شیخ گفت سبحان الله در راه مولی تعالی جل شانه شیخنا شیخ عبد القادر
ست و بشرف فیض و تربیت نعمت امتیاز یافته از جمله منسلکان سلک صفا آنحضرت
منسلک شدند درین مضمون بزرگے گوهر نظم چه خوش سفته بجا نیکه گفته ؎ چو خواهی
قرب حقانی سگ درگاه میران شو ؛ که بر شیران شرف دارد سگ درگاه جیلانی —
گر است و صد و شصت و ششم صاحب مناقب گوید آورده اند که درویشے در خدمت
عالی مرتبت آنحضرت عرض نموده که یا سیدی هر روز ازین درگاه عالم پناه عطا ها معاینه
کرده می شد امروز از وجود شریف هیچ آثار سخاوت ندیدیم حضرت خداوندم غوث الاعظم
رضی الله عنه بخادمان خود فرمودند چهل کسان از فساق و عصات و فجار را جمع کنند
و منقاد کس از ان طرف راست و هفتاد تن را از ان طرف چپ ایستاده نمایند همچنانکه
کردند بعد ازان حضرت غوثیه مجبوبیه بنظر رحمت اثر بران طائفه نمودند فی الفور هر که ام را

بمقام وصول الٰہی رسانید ند بعد ازان در جواب آنرا ویش فرمودند کہ امروز اینقدر سخاوت
بوقوع آمد جز آنجوب خدا کیست کہ این کار کند ۔ کہ چنین طایفہ را لایق دیدہ کند
کرامت دو صد و ہفتم صاحب مناقب گوید آوردہ اند کہ حضرت مخدوم الزمان
شیخ محمد بن ابراہیم البدری رحمۃ اللہ علیہ در ملفوظ خود میفرماید کہ ای عزیز بشنو کہ پیغمبر ان
عدل الٰہی او گفتہ دارد اگر در یک پلہ جمیع سادات بنی حسین بعد ائمہ در آرند و در دیگری از
سادات حسن رضی اللہ عنہما فقط خدایگان معظم حضرت غوث الاعظم رضی اللہ عنہ باشد البتہ
این گفتہ راجح آمد بران کفہ و اتفاق است کہ اشتہار حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ
در مقام ولایت نسبت بہ نہ تن زیادہ تر است و افاضہ آفتاب ہدایت او فایق تر عارف
نامی مولانا عبد الرحمن جامی رحمۃ اللہ علیہ در کتاب شواہد النبوۃ در اتمام احوال دوازدہ امام
علیہم السلام می نویسند کہ فضایل و کمالات اہل بیت نبویہ منحصر درین نہ تن ایمہ ند انی
زیرا کہ فضیلت و کمال از بیت رسول بسیار بودہ اند چنانکہ حضرت سلطان الاولیاء غوث
الارض والسما محبوب سبحانی غوث الاعظم شیخ الکل محی الملۃ والدین سیدنا ابو محمد
شیخ عبد القادر جیلانی رضی اللہ عنہ ۔ غوث الاعظم اولیا را رہبر است ؛
چون محمد انبیا را سرور است **کرامت دو صد و ہشتم** صاحب مناقب گوید در بعضے
کتب صحیحہ آمدہ کہ خلافت سیدنا امام اللہ امام علی الرضا علی نبینا وعلیہ التحیت والثنا بخواجہ
ابو الحفظ معروف کرخی رسیدہ رحمۃ اللہ علیہ و آن خرقہ با حضرت جنید بغدادی رسید و او
بشیخ احمد اسود دینوری سپردہ گفتہ کہ این امانت سلطان الاولیا شیخ عبد القادر جیلانی
است رضی اللہ عنہ **کرامت دو صد و نہم** صاحب مناقب گوید در ملفوظ غیاثیہ آوردہ اند
کہ در زمانہ حضرت امام المحبوبین غوث الاعظم رضی اللہ عنہ یکے از اولیا مقرب درگاہ الٰہی
بسبب عزت کبریائی مسلوب الولایت شد حالش چنان خراب و زار شد کہ بہر کوچہ و بازار
گذرش کہ می افتاد از زبان کہ ذمہ بری آید کہ ہر کس کہ میرود مردود جناب حق است

اتفاقا آن شخص پیش سید صد و شصت اولیا بکمال رفته بر همه بیک زبان گفتند که هر چند استشفاع
برای تو کردیم لیکن قرین اجابت نیست و نام تو در لوح محفوظ در زمره اشقیا ثبت شده گوئیم
که او روی خود را سیاه کرده بدرگاه عالیجاه حضرت غوثیه محبوبیه رسید بمجرد دیدنش
فرمود که بیا فلان کس هر چند که مردود حق است اکنون مقبول او تعالی میتوانم کرد همان ساعت دست
او بحضرت تعالی و تقدس التماس کردند و متوجه شدند فرمان آلهی در رسید که یا غوث الاعظم نمیدانی
که سید صد و شصت کس از دوستان من برای او درخواست کردند باجابت قرین نرسیده چرا که
نام او در سلک اشقیا در لوح محفوظ است آنحضرت عرض داشتند یارب العزت تو قادری که مردود را
مقبول و مقبول را مردود گردانی و بر زبان این بنده چنان راندی فرمان شد که این امر را بعوض
بتو گردانیدم هر چه خواهی آن بکن که خوانده تو خوانده من و راندهٔ تو راندهٔ من آنگاه آنحضرت
بنشستن روی او حکم کردند باز فرمان آلهی در رسید که ترا تصرف عزل و نصب بخشیدیم که هر که
مقبول پشت مقبول نست و هر که مردود تو مردود من بر همین مضمون نظم وارد است بزرگے چه خوش
گفته ؎ ای خسرو ملک بقا مردود تو مردود حق ۞ وے حامی روز جزا مقبول تو مقبول حق

کرامت دو صد و دهم از سید جلال الحق والدین بخاری المعروف مخدوم جهانیان جهانگشت
رحمة الله علیه در سفر نامه منقول است که طریقه حضرت غوثیه محبوبیه این بود که هر روز چند غلامها
خرید میکردی و آزاد کرده بخدا میرسانیدی ؎ غلام خسرو جیلان شوی گر اهل عرفانی ۞
نجات از هر دو جهان بخشد و یابی قرب حقانی **کرامت دو صد و یازدهم** صاحب مناقب
گوید آورده اند که چون حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه از مدینه منوره مراجعت فرمودند
که در راه در دزدی منتظر شده استاده است که کسے بیاید تا غارتش کنم چون آنحضرت نزدیک دزدی
رسیدند پرسیدند تو کیستی گفت من صحرائی ام که بیرون شهری باشم آنحضرت بمکاشفه
نامه اعمال دیدند که سیاه است بدل آوردند که این دزد است و سارق در دل آورد که
این مرد بدین عظمت و بزرگی که می نماید عجب نیست که حضرت غوث الاعظم باشند و آنحضرت نظر

از نگاشته دریافتند که وزد مرا بشناخت فرمود نداری منم عبد القادر فی الحال در دو
پای مبارک افتاد و از زبان وی بے تحاشا برآمد یا شیخ عبد القادر شیئاً لله ای
سبلت شیئاً لله یعنی چیزے را از برای خدا مطلبم از تو حضرت خداوندم غوث الاعظم
رضی الله عنه بر حال وی رحم کرده بجناب باری عز اسمه توجه نمودند دران ماموریت شدند که ای غوث
الاعظم این سارق را از راه ضلالت باز گردان و بهدایت سرفراز کن و یکے از اقطاب
ما سازد راوی گوید متوجه محبوب الٰہی بیک لمحه همچنان شد چنانکه کسے بخشم گوید ؎ میتوانی
که صد گدایان را ؎ گنج بے رنج رایگان بخشی ؎ سارقے را بلطف یک ساعت ؎ قطب
گردانی و جهان بخشی ؎ کرامت دو صد و دوازده هم صاحب مناقب گوید آورده اند
که حضرت غوثیه جامهای نفیس و لطیف می پوشیدند گویند که آن جامه یک کرته صد دینار
از خریده میشد و یکنوبت عمامه را بهفتاد هزار دینار زر خریده می شد که یکنوبت بستند روی
نوبت بمحتاج عنایت فرمودند و هم بصحت آمده که نعلین مبارک آنحضرت بلعل و زمرد و یاقوت
مرصع میکردند و در پایان آن بیتهای نقره میزدند کرامت دو صد و سیزده هم
صاحب مناقب گوید آورده اند که سوداگری از مصر یا از دمشق بجناب فیضمآب حضرت
غوثیه محبوبیه را شیخ الاعتقاد و صادق الاخلاص بود از ابتدا شعور عهد کرده بود که
خود را بواسطه در آنجناب شریف مشرف اراده انسلاک دهد اما بنابر موانع و حوادث تا
چهل سال این آرزو دیرا میسر نیامده بعد چندے باین اراده روانه طرف بغداد شریف
گشته بعد وصول آنجا استماع نموده که آنحضرت ازین عالم فانی بعالم جاودانی رحلت
فرمودند سوداگر مذکور از عدم حصول این مراد خواست که خود را هلاک گرداند درین حالت
از خود رفت و بشرف زیارت آنحضرت بروضه منوره مشرف گردید و آنچه لازمه پیش بود
شروع نمود می بیند که آنحضرت از مرقد مبارک نمودار شدند و دستش را گرفته با لمه صد کس
دیگران بدولت بیعت نوا ختند و از جمله و اصلان حق ساختند گویند آنروز از ده هزار الی

هفت هم بوده ع ارادت بنما یا سعادت ببری ❊ کرامت و صد و چهار و یکم
صاحب مناقب گوید آورده اند که چون حضرت غوثیه مجبوبیه رضی الله عنه ما مورشد بقول
قدمی الی آخره تمامی اولیاء را زحاضر و غائب مشارق و مغارب وضع رواب کردند
و تعظیم آنرا بر روس خود ها نهادند مگر پیری اصفهان شیخ صنعان قبول نکرد چون
ایمنی بسمع آنحضرت رسید فرمودند کیف یقبل بل علی عرقبته رجل الخنزیر یعنی
چگونه قبول کند قدم مرا و حال آنکه بر گردن او پای خوک نشانی است گویند پس شیخ همدان
ایام قصد زیارت کعبه معظمه کرد با دو مرید کامل عیار یکی شیخ محمود مغربی دیگری شیخ
فرید الدین عطار ناگاه بمنزلی در اثنا را نظر شیخ بر دختر ترسائی که در حسن و جمال عدیم
المثال بود بر بالای قصر نشسته چو ماشامی بنود افتاد و رشته عقل و دین با تبلای صورت
او از دست داده حیران شاهد او گردیده از جای که پرورز نظر بود نمی جنبید چنانکه چند ابیات
منطق الطیر ایما بر بین مدعاست نظم شیخ صنعان پیر عهد خویش بود ❊ در کمال
از هر چه گویم بیش بود ❊ شیخ بود او در حرم پنجاه سال ❊ با مریدی چار صد صاحب کمال
قرب پنجه حج بجا آورده بود ❊ عمره عمری بود نامی کرده بود ❊ میشد او از کعبه تا اقصای روم
طوف میکرد و مدتها پای روم ❊ از قضا را بود عالی منظری ❊ بر سر منظر نشسته دختری
گرچه شیخ آنجا نظر در پیش کرد ❊ عشق ترسا زاده کاری خویش کرد ❊ چون نبود از
کوی او بگذشتنش ❊ عشق دختر کرد غارت جان او ❊ کفر ریخت از زلف بر ایمان او
دختر آکه شد ز عاشق گشتنش ❊ گفت دختر کر این کاری درست ❊ دست باید
باکت از اسلام شست ❊ شیخ گفتش هر چه گوئی آن کنم ❊ وانچه فرمائی بجان فرمان کنم
گفت دختر گر تو هستی مرد کار ❊ کرده باید چار کارت اختیار ❊ سجده کن پیش بتے
خمر آن بسوز ❊ خمر نوشش دیده از ایمان بدوز ❊ شیخ گفتا خمر کردم اختیار ❊ با سه
این دیگر ندارم هیچ کار ❊ شیخ را بودند تا دیر مغان ❊ آمدند آنجا مریدان در فغان

باز دختر گفت که پیر اسیر ؛ من گران کابینم تو بس فقیر ؛ گفت کابین را کنون ای
نا تمام ؛ خوک بانی کن سالے تمام ؛ رفت شیخ کعبه و پیر کبار ؛ خوک بانی کرد سالے
گویند هم در ترسابچه جاذبه عشق شیخ کار کرد و نیز نظر دل نگار بر نمیخواست پدر شیخ از
لاچار شد علاجش جز بشربت وصال نیافت شیخ اختیار دین باطل خود فرمود چنانکه
نظم گذشت گویند رسم ترسایان آنبود که هر کرا بداماد می گیرند اولاً او را میفرمودند
چند بچه خوک برای کباب در موضع چراگاه بیارد بعد ازان عقد ازدواج درمیان آرند
بدین کیفیت که پیاله شراب با کباب خوک بیکدست و دامن دختر بدیگر دست دامادی سپارند
شیخ ربقه اطاعت در گردن انداخته سر کرم خدمت گردید چون در غلبه عشق طاقت
نماند بچهای خنازیر را بر گردن برداشته میرفت یا بچها چون از رفتن درماندند آنها را
بر دوش گذاشته بخانه می آورد غرض بعد انقضاء مدت میعاد رسم عروسی آراستند شراب
و کباب بدست شیخ دادند و دامن دختر بر کف داماد نهادند میخواست که ام الخبایث بگذارد
و آن کباب بخورد درین میان ناله فریاد از شیخ فرید الدین عطار که همراه شیخ بود
بر آمد که یا سلطان سید عبد القادر پیر ما از دست میرود المدد المدد بمجرد فریاد ایشان
لرزه بر اعضاء شیخ غالب شد و شراب و کباب از دست افتاد و متنبه الاحوال شده
رو بصحرا نهاد آنوقت شیخ فرید الدین استفسار نمود شیخ از عزیمت فرمود که بعد ازین
کسے که تیر کمان او بنشانه نرسید روی انابت دارم تا عذر شوی آداب و جرم خود
بجا آرم القصه راه بغداد شریف در پیش گرفت و خود را بر آستانه قدس رسانید گویند
چون بخانقاه آمدند روسیاه کرده دست بسته بحضور حضرت غوثیه محبوبیه استاده ماندند
از صورت حال و چهره پر ملال نقوش ندامت و پشیمانی ظاهر بود از انجناب اشارت
قدسی بشارت شد که دستش بکشایند چهره بشویانند و خود روی شفاعت بدرگاه کریم
غفار آمرزگار آورد ندا رسید بجناب رسالت مآب صلی الله علیه و آله رجوع نمودند که فلان بنده

کند کار و مجرم است احمد مختار توبه و استغفار آورده عذر به پذیرد بعفو درگیر جواب آمد
که او نافرمانی در زیده و در حق تو سی الادب گردیده مستوجب العقاب است باز حضرت
رضی الله عنه لوازم استشفاع میرسانیدند قبول نمی افتاد تا آنکه خطاب آمد که در حق او
هیچکس عرض نرساند کرت بعد اخری آنحضرت عرض داشتند هرگاه در باب شیخ صنعان
سجال شفاعت نیابم خطره عظیم روی داده که در حق مریدان من چه خواهد شد پس خود را
ازین امور باز داشتم و کار بندهای ترا بتو گذاشتم فرمان مرحمت عنوان صادر شد که
برای تو او را بخشیدیم و هم عهد بتو میدهیم که مریدان ترا تا دامیکه باشند بی توبه و ایمان
نخواهیم گرفت و در عالم ملکوت ندای آمیعنی در دادند **محمد لله حمدا متوافرا و شکرا**
له شکرا متکاثرا دیگر نظم منطق الطیر اشعار برین استغفار راست بجا نیکه فرماید

آخر الامر آنکه بود از هیبش صعب ❊ آمدش تیر دعای او بر هدف ❊ مصطفی را دید
آید چو ماه ❊ در برافگنده دو گیسوی سیاه ❊ آمد و او را چو دید از جای جست ❊
کانبی الله دامنش گیر دست ❊ ره نمای خلق از بهر خدا ❊ شیخ ما گمراه شد راهش نما
مصطفی گفت ای بهبت بس بلند ❊ رو که شیخت را برون کردم ز بند ❊ در میان
شیخ و حق تا در گاه ❊ بود گردی و غباری بس سیاه ❊ کردم از بحر شفاعت شبنمی
منتشر در روزگار او همی ❊ آن غبار از راه او برخواست ❊ توبه بنشست و کهنه
برخواست ❊ آن غبار از راه او برداشتم ❊ در میان ظلمتش نگذاشتم ❊

کرامت دوسد و پانزدهم صاحب مناقب گوید همین حکایت در بعضی رسائل
چنین آورده اند که چون حضرت غوثیه محبوبیه مامور شدند بقول ربی الی آخره همه اولیا الله
وضع رقاب کردند الا شیخ پیر اصفهان شیخ صنعان که او بسبب غیرت گفته که من هم
از دوستان خداوند جل شانه ام چه ضرور است که قدم ایشان قبول کنم درین اثنا حضرت
غوث الاعظم برگفته از مشرف شده فرمودند **فعلی رقبته رجل الخنزیر** یعنی بس

بس برگردن او پای خنزیر باشد در عرصهٔ قریب شیخ قصد کعبه کرد با چهار صد نفس مرید
که صاحب کمال بودند اتفاقاً در راه کعبه نظر شیخ بر زن شراب فروشی افتاد و او مبتلا بر
صورت او شد و خدمت وی اختیار کردن گرفت چنانکه او روزے شیخ را بخدمت پرانید
خوکان مامور ساخت و گفت بچگان خوکان بارفتن نمیدانند برگردن خود برداشته بیار
که از راه رفتن عاجز نشوند چند گاه باین نوع گذشت جمله خدمه از راه فساد اعتقاد از شیخ
جدا شدند مگر دو کس ماندند یکے شیخ فرید الدین عطار دوم شیخ محمود مغربی آن مردود
بهم مشورت کردند که آخر این ابتلاے شیخ از جاے که برخواسته است از همانجا فرو
پس بمانجا باید رفت محمود مغربی را پیش شیخ گذاشت و خود را رو بر نه طرف بغداد شریف
ساخت چون در آنجا رسید تفحص خدمات درگاه والا جاه نمود هیچ موضع خالی نیافت قصد کرد
که برداشتن سبد مبرز اختیار کند فاما ساکنان برای آن خدمت مقرر بودند نمی توانست که
این خدمت تواند کرد لهذا وقت فرصت نگاه داشته از ساکنان سبقت نموده چند روز
مبرز را برداشتی انداخت روزے ساکنان آنجا شکوه کنان پیش حضور آمدند دانش
نمودند که از چند روزے از عهدهٔ محروم میانیم فرمودند که در خانقاه خبر گیرید که هیچ درویشے
نو وارد هست عرض کردند آرے چند روز است که درویشے نو وارد حاضر است فرمودند
همون خواهد بود اتفاقاً شیخ برای طهارت بر خاستند و بارش هم آمده بود درین اثنا
بنظر مبارک در آمدند که جوانے سبد فضله را بر سر نهاده می برد و تقاطر میچکد پرسیدند
که تو کیستی عرض کرد که خادم شیخ صنعان ام حضرت ترحم بر احوال ایشان فرموده
از مقصدش پرسیدند عرض کرد که بجناب عالی روشن است فرمودند از ان اعلی
طلب کن عرض نمود که ازین مقصد اعلی تر دیگر نیست که پیر خود را بیابم فرمودند که
پیر ترا بتو بخشیدیم همانوقت شیخ صنعان جائیکه بود متنبه احوال خود گشت و مرتبه خود را
یافت و از زن خمار فروش جدا شدند گویند آن زن را بر شیخ عشق پیدا آمد

وبهراهی او اختیار کرد شیخ گفت اکنون میان ما و ترچه نسبت که تو کافره هستی بمجرد نطق شیخ با همه توابعان مسلمان شد وخدمت شیخ اختیار نمود هم براین مضمون منطق الطیر نیز ناطق است **نظم** دید زان پس دخترے ترسا بخواب ❊ کو فتادی در کنارش آفتاب ❊ آفتاب انگاه بگشادی زبان ❊ کز پے شیخ و مریدان شو روان ❊ مذهب او گیر و خاک او بباش ❊ ای بلندش کرد پاک او بباش ❊ او چو آمد در ره تو بر مجاز ❊ در حقیقت توره او گیر باز ❊ چون برآمد دختر ترساز خواب ❊ نور سید از دلش آن آفتاب ❊ در دلش دردے پدید آمد عجب ❊ بیقرارش کرد آمد در طلب نعره زد جامه دران بیرون دوید خاک بر سر در میان چون خرید دل پر درد و جان ناتوان از پس شیخ و مریدان شد روان شیخ را اعلام داد ند از درون کای دختر ترسائی برون آشنائی یافت با درگاه ما کارش افتاد این زمان در راه ما آخر الامر ان صنم چون راه یافت ذوق ایمان در دلش آگاه یافت گفت شیخا طاقت من کشت طاق می ندارم طاقت بحر فراق میروم زین خاکدان پر صداع الوداع الوداع ای شیخ عالم الوداع این بگفت آنماه دوست آنجان فشاند نیم جانے داشت بر جانان فشاند گشت پنهان آفتابش زیر میغ جان شیرین زو جدا شد اے دریغ قطره بود او درین بحر مجاز سوی دریاے حقیقت رفت باز کرامت دوصد و هفدهم صاحب مناقب گوید آورده اند خلیفه از خلفاء بغداد شریف مذهب اعتزال داشت و ازین سبب با حضرت غوثیه تقاضای در خاطر داشته گاه بصورت عناد پیش می آید چنانکه اینمعنی فی الجمله در اطراف و جوانب شهرت گرفت ظاهر اسلطان مستنجر خلیفه ملک نیمروز بجناب عالی عریضه نوشت که خلیفه بغداد شریف قدران حضرت عالی مرتبت نمیداند اگر تشریف شریف درین ملک فرمایند برای مصارف خادمان آنجناب ملک نیمروز نذر کرده آید و بدین مضمون رباعی بر نوشت **رباعی** گر آن پناه جیلان آید

عنان بزم ؛ شاید رسانده باشد بآسمان سرم ؛ از ملک نیم روز زاعمال سیستان ؛ بهر نثار
مطبخ آن شاه بپرم ؛ گویند آنحضرت بعد مطالعه نامه او در جوابش رباعی نوشته ارسال
فرمودند و آن اینست رباعی چون چتر سنجری رخ بختم سیاه باد ؛ با فقر گر بود هوس
ملک سنجرم ؛ تا یافت جانمن خبر از ملک نیم شب ؛ صد ملک نیمروز بیک جو نمیخرم ؛ —
کرامت دویصد و هجدهم صاحب مناقب گوید آورده اند که شخصی از قوم رفضه روزی
در حرم بیت الله زاد الله شرفا در خدمت عالی مرتبت حضرت غوثیه سوال کرد یا شیخ درین
دیار ها مذهبها بسیار شده اند هر آن مذهبی که حق باشد مرا اشارت فرمایند تا و برا قبول
نمایم آنحضرت فرمودند که امشب ترا اطلاع خواهد شد او در دل گفت که حجت قوی بدستم آید
اگر امشب معاینه شود فهادالا نه ایشان چیزهای که از خرق عادات ظاهر میکند محض افترا میدان و معتقدان او
چون شب شد آنشخص غسل کرده جامه پاک معطر کرده در بدن پوشیده بخواب رفت می دید که قیامت
قایم گشته و تمامی عالم در گرما آن نوبان و سوزان شدند ندای از عرش اعظم
بر آمد که یا علی این جماعه را تحقیق نما هر که بر مذهب حق باشد او را خطا نجات ده و هر که گمراه
باشد زنجیر در گردنش انداز در ین اثنا امیر المؤمنین کرم الله وجهه با جماعه صحابه و ملائکه
بمیان آمده از دفتر کرامات تبین مذهب مردم تحقیق کردند بعده گروهی را طرفی
و طایفه را بطرفی جمع نموده یکی را نجات داده و دیگری را در زنجیر بستند آنهاکه مسلسل
و مطوق بودند فرشتگان سوی دوزخ بردند این شخص از ایشان پرسید که اینها کدام
مذهب داشتند گفت حال ترا همچنین شدنی است اگر خیریت خواهی ازین مذهب باز آئی
و توبه کنی چون از خواب بیدار شد وضو کرده دوگانه توبه ادا ساخته و از عقیده باطله و
مذهب عاطله رفضه توبه نموده علی الصباح در خدمت عالی آنحضرت رضی الله عنه آمده خواست که
قصه شبینه خود را بیان نماید پیش از اظهار او آنحضرت فرمودند الحمد لله خطا نجات اکنون باقی
کرامت دویصد و نوزدهم صاحب مناقب گوید آورده اند که ابدالی را خدمت

معین بوده اورا باد ار آن بخشی خطای واقع شد از درگاه الهی مجبوبش کردند آن بیچاره
خودرا در پناه وحمایت مقدسه حضرت شغوثیه آورده خاک پاک مدرسه آنحضرت را بر پیشانی خود
مالیده بی آنکه لفظ توبه بر زبان آردفی الحال حق سبحانه تعالی از خطا او درگذشت و درجه
او که سابق بود از ان بالاتر شد و هاتف غیب ندا در داده که ای جوان خاک دری محبوبان
بر پیشانی مالیدی از خطا تو درگذشتیم و درجه سابق که داشتی از ان بالاتر عطا کردیم پس
پیش محبوب من **عبد القادر** رو شکر این عطیه عظمی بجا آر راوی گوید در حال ان ابدال
در مدرسه شریف آنجناب که با جماعه فضلاء علماء و مشایخ نشسته بودند حاضر آمده شکر عطیه
حصل بجا آورد **کرامت دوصد و بستم** آورده اند که روز جمعه فاضلی بغداد
بعد از نماز جمعه با جماعه شاگردان برای فاتحه مقابر که دورتر از شهر بود میرفت در راه
ارسی سیاه در نظرش در آمد و بیرا بکلم **قتل الموذی قبل الایذاء** از عصا
که در دست داشت از ان بزد چون بگشت باد تندی چنان پیدا شد که آن فاضل را
گرد اگرد گرفته از پا برداشته چنان بالا برد که از چشم شاگردان او غائب شد چون
جماعه شاگردان این کیفیت معاینه نمودند در حیرت افتادند و خاک بر سر کردند بعد از زمانی
دیدند که آن فاضل از گوشه آن دشت می آید پیش دویدند چون نزدیک او رسیدند
دیدند که خلعتی فاخره بر لباس خود پوشیده است از حقیقت غائب شدن و خلعت
پوشیدن استفسار کردند گفت مرا از اینجا برداشته در جزیره بردند و در دریا فرود
آوردند و پیش بادشاه اجنه حاضر آوردند دیدم که او شمشیر برهنه در دست گرفته بر تخت
نشسته است و یکی جوانی صاحب جمالی مرده پیش او افتاده که سرش شکسته و خونش
در اندام ریخته است از انها که ما برده بودند پرسید که این کیست گفتند که این قاتل جوانست
بعده بغضب تمام سوی من نگاه کرد و گفت که ای استاد تو نابینا شده بودی که این جوان
بی گناه را بچرا کشتی من منکر شدم و گفتم حاشا شاید که من این جوان را نکشته ام الیشان بر من

دروغ میگویند بازبادشاه اجنه آنها پرسید که این چه میگوید گفتند همین عصا که در دست دارد
خون آلوده علامت آنست سوی عصا رمن دیده گفت این خون کیست که بر عصا رتو است
گفتم ماریرا ازین عصا کشته ام ندا این جوان را بادشاه گفت ای نادان آن مار همین پسر منست
من بیچاره شده خاموش ماندم آنگاه بادشاه سوی قاضی دیده گفت که اقرار میکند حکم چه قاضی
نیز حکم کرد و مفتی هم فتوی داد او شمشیر برهنه در دست کرده خواست که مرا بزند دران وقت
بیچاره شده فریاد کردم طرف پیر کبیر خود حضرت غوثیه محبوبیه فی الفور شخصی با چهره نورانی
پیدا شد شمشیر از دست بادشاه گرفته گفت که این مرد را مزن که مرید قطب الاقطاب غیاث
الاولیا والاغیاث شیخ الکل میران محی الدین سید عبدالقادر الجیلانی است اگر او
بر تو عتاب کند از عهده جوابش فرد مانی بمجرد استماع نام مبارک آنحضرت شمشیر از دست
انداخته گفت ای استاد شهر با آب حضرت غوثیه محبوبیه خون پسر خود بتو بخشیدیم امام
شود و نماز جنازه بگذارد و دعای مغفرت طلب کن چون نماز خوانده شد این خلعت بمن
داده رخصت کرد و همان کسان که مرا برده بودند تا بینجا رسانیدند و از نظرم متواری شدند

چه حاجت است که محتاج شوم بکسان ٭ که همت تو م و کارساز هر دو جهان ٭ -

کرامت دوصد و بست و یکم صاحب مناقب گوید آورده اند که در زمانی در شهر
بغداد شریف طاعون غلبه نمود هر روز هزاران آدم ازین علت می مردند جماعه بجناب
حضرت غوثیه کیفیت این معنی ظاهر نمودند آنحضرت فرمودند ظاهرا این ازار از حرارت است
گاه سبز که بر نواحی مدرسه ماست آنرا سائیده بکار برند ازار طاعون دفع خواهد شد
مردم ازین کلمه مطلع شده بعمل آوردند خدا یتعالی همه را صحت کامل بخشید چون خلق شهر
بیشمار بودند گاه سبز را ذره ذره کرده بردند آنحضرت فرمودند هر که از مدرسه ما یکقطره
آب بخورد شفا یابد مردمان آمده نوشیدند و شفا کامل یافتند باز در بغداد شریف
طاعون پیدا نشد **کرامت دوصد و بست و دوم** صاحب مناقب گوید آورده اند

کہ حضرت سلطان المجوبین سیدنا غوث الاعظم رضی اللہ عنہ شصت و پنجاہ شاگردان
داشتند و ہر روز سبق میفرمودند و ہر طالب علمی را کہ کتاب نبودی بقلم میمون رقم خویش
یعنی بدست خاص نوشتہ عطا میفرمودند و ہر کس بارادت می آمد شجرہ سلسلہ پیران خود را
ہم بدست مبارک خود نوشتہ عنایت میکردی و ہر وقتی کہ محدث میشد بجا وضو میکرد و ہر وقتے
حاجت غسل میشد بر لب آب یا حوض تو جہہ فرمودی و نیز میگویند کہ روزے آنحضرت را
اسہال شکم بود در یکشب پنجاہ و دو مرتبہ بہ بیت الخلا رفتند ہم پنجاہ و دو مرتبہ غسل تازہ
کردند و چون غلام و کنیز ک نداشتند بجہت متابعت جد بزرگ خویش علیہ السلام
از بازار خود سودا میکردند و در اثنار مسافرت در ہر جای فرودی آمدند و آرد را در
آسیابی آسیدند و می پختند و قسمت میفرمودند و ہر کس کہ می آمد بزیارت آنحضرت بتعظیمش
میکردند و تواضع و تکریم میفرمودند و اکثر ایام با ترک حیوانات می بودند یعنی گوشت
ماہی و روغن سمور و شیر و جغرات نمیخوردند و روزے ہفت کودک ہر یک نیم نیم درم
علیحدہ آوردہ بحضرت دادند و چیزے خوردنی علیحدہ علیحدہ از بازار طلبیدند ہر کس را ایشان
آوردہ دادند و اکثر اوقات طعام بنمک تناول میفرمودند و ہر روز از وجود شریف
چند صد کرامت ظاہر میشد لیکن اظہار نمیکردند بلکہ میفرمودند ہر کہ کرامت و خرق عادات
از خود ظاہر نماید باز نگردد طالب دنیا ست و ہر کہ مرید من باشد و زر فرزندان و یا میدان
من خلافت کند و در مقام کرامت برسد و مقصد و ارادہ خود را ظاہر کند در دو عالم روئش
سیاہ بود و چون از ازواج عالیات آنجناب بیکے مرضی و آزارے بہم رسیدے
دستمالہ او را بدست مبارک می آسیدند و آب پر سبو کردہ بر کتف مبارک نہادہ بخانہ
آوردند و مان می پختند و حضرت زوجہ عالیہ را بنام فرزندیش میخواندند چنانکہ والدہ
سید یحیی را امام یحیی میخواندند و مدتے بدین دستور بودند و در شب دو ہزار رکعت نماز
میگذاردند در ہر رکعتے بعد از سورہ فاتحہ سورہ مزمل یا سورہ رحمن میخواندند و چون سورہ

اخلاص میخواندند کم از صد کرت نمیخواندند و بعد از هر نماز فریضه یک ختم قرآن میکردند سابق
در بیان مجاهدهٔ آنحضرت رضی الله عنه قلم بند شده تا چهار سال یک خلوت میکردند تا هفت
روز روزه میداشتند بعد ازان افطار میکردند و معتاد آنجناب بوده که بعد چهارم بعد
طعام میخوردند یعنی بروز دوشنبه و جمعه راوی گوید در بیان وحدت الوجود از
آنحضرت نقل میکنند که چنین میفرمودند یعنی چون موحد بتوحید رسد آنجا نه موحد ماند
و نه توحید نه واحد و نه بسیار نه خودی و نه خدائی نه بنده و نه بندگی نه هستی و نه ذات
و نه صفات نه اسم و نه رسم نه اول و نه آخر نه جبرئیل نه قرآن نه ولی نه ولایت نه ظاهر
و نه باطن نه بهشت نه دوزخ نه روشنی نه تاریکی نه نفی نه اثبات نه آسمان و نه زمین نه
دوئی نه یگانگی نه یکے نه دو نه مقام نه منزل نه طلب نه طالب نه مطلوب نه عشق نه عاشق
نه معشوق نه آدم نه ابلیس نه کفر نه اسلام نه کافر نه مسلمان نه مومن نه ایمان نه حلال نه حرام
نه خود نه غیر چون درین مقام استقامت کرد موحد در توحید گم شده باشد و فرمود در
سوال یکے که گفت ما التوحید در جوابش ارشاد نمود التوحید ترک التوحید
فی التوحید و فرمودند یعنی باین زبان گفته نتواند و باین چشم نتواند دید و باین
گوش نتواند شنید الله بس باقی هوس **کرامت دوصد و بست و سوم**
صاحب مناقب گوید آورده اند که شخصے از اولیاء الله معاصر آنحضرت غوثیه محبوبیه
مسلوب الولایت گشته راوی گوید سابق نیز ازین نوع حکایت آمده است اما بنوعی
فرق درمیان است بنابرآن بقلم می آید شاید هر دو حکایت یکے باشد یا این ولی
مسلوب الولایت دیگر است القصه او پیش اکثر اولیاء زمانه صاحب بخاری نیز اگر
یک حدیث بدو روایت باختلاف عبارت بود هر دو روایت بیان میکند زمانه رفته
طلب دعا میکرد تا بمطلوب خود برسد همه ها گفتند که شفاعت ما یان در بارهٔ تو قبول نیست
مگر تو خود را بجناب حضرت سلطان الاولیا شیخ عبد القادر رسانی البته منبه خود را بیابی

چون بخدمت آنحضرت رسید بر احوالش مطلع شده در بارهٔ او مسئلت بدرگاه حضرت عزت
جل جلاله سلطانه نمودند فرمان شد که هیچکس بروی زمین نمانده که برای او شفاعت نخواسته
ایحبوب من تو نیز برای او شفاعت نکنید آنگاه حضرت غوثیه بنماز محبوبی مصلای خود را بردوش
نهاده رو بصحرا نمودند چون قدم اول نهادند هاتف غیب آواز داد یا غوث الاعظم این مخصوص
و مثل او یکهزار کس بسبب التماس شما عفو کردم آنحضرت قدم دیگر نهادند باز فرمان شده
که این یک کس و مثل او دو هزار کس را بمرتبه ولایت رساندم باز آنحضرت قدم سوم نهادند
باز فرمان در رسید که این یک کس مثل او سه هزار کس را برتبه اعلی بخشیدم و ز جرم او
درگذشتم ازان سپس آنحضرت شادمان شدند و دوگانه تحیت ادا نمودند و آنشخص را
بولایت رسانیدند **کرامت دوصد و بست و چهارم** صاحب مناقب گوید
در منتخب جواهر القلاید آورده اند که روزے زنے بخدمت حضرت غوثیه رسید و
التماس دعا بر تولد فرزند کرد آنحضرت در لوح محفوظ مشاهده نمود که هیچ پسرے در باب
او نوشته نیست باوجود آن عرض کردند بار خدایا باین زن دو فرزند کرامت کن
از جناب تعالی و تقدس ندا رسید که یکے نوشته نیست تو دو میگوئی عرض کردند
الهها سه فرزند باین زن عطا کن باز همچنین فرمان آمد باز آنحضرت گفتند خداوندا
تو بر اچهار پسر کرامت کن بار چهارم همچنان حکم شد باز آنحضرت رضی الله عنه بعرض
رسانیدند یا ربنا هیچ پسر با و نبخشی باز همچنان فرمان آمد باز آنحضرت التماس کردند
الهی شش پسر باین عورت بده باز ندا رسید که در باب او یک پسر نیست باز بعرض پرداختند
یا ربنا رب العالمین هفت پسر او را مواهبت کن بار هفتم ندا آمد که یا غوث الاعظم
ازین زیاده مخواه گفتار ترا باجابت گرفتم و قبول کردم هفت پسر خواهد شد بعد ازان
آنحضرت باشاره ندا از زبانی و بشارت حکم سبحانی بان زن مژده هفت پسر فرمودند
و قدری خاک بادو دادند زن باعتقاد تمام آن خاک را بنفرهٔ مفوف ساخته تعویذ کرده

در گلو آویخت خدایتعالی او را هفت پسر کرامت فرمود گویند بعد ازان اعتقاد زن
فاسد شد با خود گفت که مرا حضرت ایشان خاک داده بودند از خاک چه حاجت برآید و چه کشاید
چون این بگفت هر هفت پسر او جان بحق تسلیم کردند باز آن زن بکمال بکاء و واویلا پیش
حضرت آمد و گفت ای نواخته حق بفریاد من رس فرمودند وقت همان بود اکنون
چه شود و بروایتی آمده فرمودند برو بخانه خود بآن مرادی که دیده برآورده شد زن چون
بخانه آمد هر هفت پسر او زنده بودند شکرانه بجا آورد **کرامت دوصد و بست و پنجم**
صاحب مناقب گوید و خزانه مجمع الفضایل آورده اند که مشایخ چهارده خانواده
که پیش از عهد دولت حضرت مقدسه غوثیه بودند ایشانرا خدایتعالی معلوم گردانید که
در زمان آینده یکے از اولاد امجاد سید المرسلین و خاتم النبیین علیه السلام پیدا خواهد شد
که نام او سید عبد القادر باید و او بگوید قدمی هذه علی رقبة کل ولی الله
و مشایخ چهارده خانواده قبول گردند و گردن نهادند **کرامت دوصد و بست و ششم**
صاحب مناقب گوید جناب غوثیه از الهام قدسیهٔ الهیه مامور شدند که امروز هفتصد
کس را از رجال و پانصد کس از اناث را بدولت وصول ما برسان هریک از انجمله در اطراف
و جوانب بودند آنجناب بیک نظر کرامت اثر مس وجود آنها را از رخالص نموده بوصول
الهی سرفراز ساختند **کرامت دوصد و بست و هفتم** صاحب مناقب گوید
آورده اند که دیوان و شیاطین را تا زمان قیامت مرگ نیست بلکه در هر زمان آفریده
میکردند اما اجنه در مرگ هست یکے می میرد دیگرے میزاید گویند در عهد حضرت سلیمان
علیه السلام دیوان و شیطان سرکش بسیار بودند حضرت سلیمان از ینمعنی بحال متفکر شدند
که با وجود من ایشان سرکش اند بعد از من حال بنی آدم چگونه خواهد شد هاتف آواز داد
که ای سلیمان پیغمبر آخر زمان حبیب من محمد مصطفی صلی الله علیه وآله وسلم خاتم پیغمبران است
چون دورهٔ او خواهد شد یکے از فرزندان او که نامش عبد القادر باشد و خطابش

غوث الثقلین رضی اللہ عنہ باشد پیدا شود چنانکہ دیوان و شیاطین در بند تو ہستند
ہمچنان در بند آمرد باشند مہتر سلیمان علیہ السلام از استماع انیعنی شکرانہ الٰہی بجا آورد
کرامت دوصد و بست و ہشتم صاحب مناقب گوید منقول است از حضرت
غوثیہ محبوبیہ کہ میفرمودند دیدم من پروردگار تعالی را در خواب بر صورت امی یعنی بر صورت
سیدنا محمد النبی الامی علیہ الصلوۃ والسلام برای آنکہ آنحضرت مظہر اسم رحمن اند وما
ارسلناک الا رحمۃ ناطق آنست و بہمین در حدیث قدسی خلق الانسان علی
صورت الرحمن وارد و آن انسان حقیقی اصلی ہو النبی الکریم والبواقی
شعوبہ پس درین رویا اشارۃ است بانکہ حضرت غوث الاعظم ذو المجد والکرم متحلی اند
بصفت رحمت نہ بوصف جلال مانند نبی امی و بدر کمال یا امی بمعنی مادر باشد پس بریں تقدیر
درین رویا اشارت است کہ حضرت غوث الاعظم مانند مادر مہربان در تربیت مریدان
کرامت دوصد و بست و نہم صاحب مناقب گوید در کتاب در الجواہر شیخ
ابو الفرج ابن الجوزی نقل میکند از شیخ علی ابن الہیتی کہ میگفت لا مریدین الشیخ
اسعد من مریدی الغوث الاعظم السید عبد القادر الجیلانی
یعنی نیستند مریدان پیران دیگر سعادتمند و فاضلتر از مریدان غوث الاعظم رضی اللہ عنہ
منہ شیخ بقا بن بطو مرویست کہ گفت رایت اصحاب سیدنا غوث الاعظم
کلہم غرقی محل السعداء یعنی دیدم من مریدان حضرت غوث الاعظم از حال
مریدان غابر و متقی وی کہ در محافل سعادت غرقند و خود ہم درین معنی میفرمایند انا لبار
لی والفاخر انا لہ یعنی مریدان نیکوکاران ازان بندہ و من ازان مریدگناہ گارم
کرامت دوصد و سی[۲۳] صاحب مناقب گوید آمدہ اند از مخدوم جہانیان
رحمہ اللہ علیہ کہ عرف مبارک است و نام گرامی سیدنا سید جلال الحق والدین بخاری کہ
سر حلقہ سادات بخاریہ اند میفرمایند چون بعد از تہجد بحضور روضہ منورہ سرور عالم

صلوا علیه و آله وسلم مشغول میشدم میدیدم که شخصی با عظمت و هیبت با
صلابت و کرامت می آید و در حجره شریفه بروی وا میکرد و داخل حجره شریفه میشد فی الفور
ورش معمور میگردد روزے در دل آوردم که چون این بزرگ قدم خود را اندرون حجره
شریفه نهند معاً بسرعت تمام پے به پے وی داخل شوم موافق معمول چون بزرگ قدم خود را
اندرون حجره نهاد خواستم در اهم ورش معمور شد هر چند سعی نمودم لیکن نتوانستم پس سید
بخدمه که آنجا حاضر بود که نام این بزرگ چیست و این کدام بزرگ است بر همه گفتند حاضر شد
که حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله وسلم نشسته اند و تو حرف میزنی و تکلم میکنی این چه قسم
ادب منیت من با خود گفتم که تا حال مرا این رتبه دست نداده است اکنون اندرون بار
دهند بعد ازان بخدمت مرشد خود قطب مکه مولانا عبد الله یافعی رحمه الله علیه التماس نمودم
که این بنده گاه گاهے بمشاهده سرور عالمیان صفوت آدمیان احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله
علیه و آله وسلم ممتاز میگردد لیکن تا حال بدولت مکالمه آنحضرت امتیاز نیافته لهذا التماس
میدارد که درباره اینکس چنان توجه مبذول گردد که باین دولت مشرف شود فرمودند
بیا تا ترا پیش پیر خود ببرم تا ترا باین دولت برساند پس مرا در بیابان برزنگاه
عالم شهادت متواری شد و عالم مثال روی نمود دیدم که شخصے با شان بلند نشسته اند
و مردمان میمنه و میسره ایستاده اند بارهای کاغذی نویسند یکطرف رقعه قبول حج و
از دیگر جانب جهتها داخل شدن مجلس عالی آنحضرت مینویسند و آن بزرگ بدست خود
صادر مزین میفرمایند آنزمان شناختم که همین آن بزرگ است که میدیدم اورا حجره
شریفه بروی وا میشد و او درون رفتی پس شیخ من امام عبد الله یافعی پیش رفته
بان بزرگ عرض کرد یا غوث الاعظم این سید شایسته درجه است و میخواهد که
داخل مجلس عالی آنحضرت بود صلوا علیه و آله و از مکالمه آنحضرت علیه السلام شرف و قار
یابد آنحضرت رضی الله عنه حکم جهتی در حق ایشان نکردند فرمودند که چون در مجلس عالی میروم

این را همراه خود خواهم برد پس از انجا حضرت غوث الاعظم برخواستند و مرا همراه برد ند داخل مجلس عالی نمودند و بدولت مکالمه نواختند منکه باین دولت فایز گردیدم از دستگیری حضرت غوث الاعظم است که رسیدم الحمد لله علی نعمائه **کرامت دوصد وسی و یکم** صاحب مناقب گوید حکی جماعة منهم ابو البدر عن شیخنا الغوث الصمدانی السید عبد القادر الجیلانی انه قال ان السنة یاتینی اذا دخلت فیخبرنی بما یکون و ما یحدث فیها و کذلک الشهر و الجمعة و الیوم یخبر بما ینفع فیها **کرامت دوصد وسی و دوم** از مناقب غوث در بیان صلوة الاسرار در ملفوظ غیاثی آمده که اکثر از بزرگان دین و مشایخ اهل الیقین فضایل دوگانه یازده گامی که مسمی بصلوة الاسرار و صلوة الختم و صلوة الحاجت و صلوة الهدیة الی الحضرت است و ان بین العشائین میگذارند و از اسناد آن از جناب سید المرسلین علیه السلام استفاده کرده باد ای آن مامور شده اند چنانکه شیخ یوسف سجاوندی رحمه الله علیه میگوید که حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم را در خواب دیدم پرسیدم یا رسول الله اگر شخصی را اجل رسیده باشد او را علاج چیست که نمیرد فرمودند اگر دوگانه ولدی سید عبد القادر باعتقاد راسخ ادا نماید عمری مزید گردد منه و از حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه در فضایل صلوة الحاجت بروایت بهجة الاسرار و تکملة یافعیه نقل میکنند که آنحضرت رضی الله عنه فرمودند من استغیثنا فی کربة کشفت عنه و من نادانی فی شدة فرجت عنه و من توسل بی الی الله عز و جل فی حاجت قضیت له و من صلی رکعتین یقرء فی کل رکعة بعد الفاتحة سورة الاخلاص احدی عشر مرة ثم یصلی علی النبی ثم یخطوا الی جهة العراق احدی عشر خطوة و یذکر اسمی و یذکر حاجة فانها تقضی

منه ترتیب خواندن دوگانه شریفه اینست و این خاکروب آستان را همین سند است
اولاً نویت ان اصلی لله تعالی رکعتین صلوة الاسرار تقربا الی الله تعالی
و انقطاعاً عن غیره متوجهاً الی جهة الکعبة الشریفة الله اکبر
بخواند بعده در هر رکعت بعد فاتحه یازده بار سوره اخلاص بخواند بعد از سلام در سجده رود
و یازده بار بگوید یا شیخ الثقلین سید عبد القادر الجیلانی اغثنی و
وامددنی فی قضاء حاجتی یا قاضی الحاجات بعده استاده شود و سوی
عراق یازده قدم برود و در هر قدمی بگوید یا شیخ الثقلین سید عبد القادر
الجیلانی بعده پای راست بر پای چپ نهد پس پا شود و در هر قدم نام مبارک میگرفته
باشد بعده اگر فرصت دست دهد در مراقبه شود و بر مصلے بنشیند ذکر لا اله الا الله
بگوید بعده در سجده رود و بگوید یا روح القدس و یا جنود الله و یا عباد الله
اغثنی و امددنی فی قضاء حاجتی یا قاضی الحاجات امین امین امین
غرض این دوگانه شریفه کرامت ظاهره است بشرط اعتقاد راسخ بخواند و کرامت آنحضرت
را بر خود ملاحظه کند و دوگانه را طرق متعدده است بهر نوع که خواند بی اجازت بخواند و
طرق کثیره در مناقب غوثیه و خوارق صادقه و مخازن قادریه و غیره مرقوم است بنابر
اختصار بر سند خود اکتفی نموده شد اللهم وفقه کرامت دوصد و سی و سوم
صاحب تحفه فرماید که از شیخ ابو سعید قیلوی رحمه الله علیه منقول است که گفت در مجلس
شیخ عبد القادر رضی الله عنه بارها پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله وسلم را و پیغامبران
دیگر علیهم السلام دیدم و مشاهده کردم ارواح انبیاء و اولیاء را که میان آسمان و
زمین جولانی میکردند مثل جولانی ریح آفاق و ملائکه اعلی علیین را دیدم که فوج فوج
و طوایف طوایف در مجلس شیخ می آمدند و مردان غیب و اجنه را دیدم که حاضر میشدند
و در مجلس شیخ مبادرت میکردند دیدم که مهتر خضر علیه السلام در مجلس شیخ بسیار حاضر میشد

وقيل من اراد الفلاح فعليه بملازمة هذا المجلس یعنی هر که فیروزی و فلاح خواهد باید که ملازم این مجلس باشد کرامت دوصد وسی و چهارم صاحب سفینه گوید شیخ ابو محمد شنبکی که مرید شیخ ابو بکر هزار بطایحی و از اعیان مشایخ عراق و صاحب خوارق بلند و مقامات ارجمند داشت سابق ذکر ایشان مرقوم شده میگوید که شیخ عبد القادر کسی است که اقتدا کرده شود باقوال و افعال او و حق تعالی جمیع کثیر را ببرکت او بمرتبهای عالی رساند و سبابت کند او روز قیامت با منتهای سابق کرامت دوصد وسی و پنجم در کتاب تحفه و در کتاب بهجة الاسرار آورده اند یعنی شیخ عبد الله یافعی و سید علی شطنوفی رحمة الله علیهما میگویند یوما حضرت المشایخ الکرام فی مجلسه و قالوا ان فلانا و سمعناه احد مریدیه رضی الله عنه یقول انی ادی الله عز وجل بعینی راسی فاستدعی و سأله عن ذلك فقال فانتهره و نهاه عن هذا القول و اخذ علیه ان لا یعود الیه فقیل له احق هذا ام مبطل قال لا بل محق ملجس علیه و ذلك انه شهد ببصیرته نور الجمال ثم خرق من بصیرته الی بصره منفذ فرای ببصره و ببصیرته تتصل شعاعها بتوریشهوده فظن ان بصره رای ما شهدت بصیرته و انما رای ببصره ببصیرته فحسبه هو لا یدری قال الله تعالی مرج البحرین یلتقیان بینهما برزخ لا یبغیان و ان الله تعالی یبعث بمشیته علی ایدی الطائفة انوارا جلاله و جماله الی قلوبنا عباده لتاخذ منها ما تاخذ الصورة من الصور و لا صور من وراء ذلك رداء کبریائه الذی لا سبیل الی انخراقه قالوا و کان جمیع المشایخ و العلماء حاضرین هذه الواقعه ناظرین سماع هذا الکلام و دهشوا من حسن فصاحته عن حال الرجل و قام بعضهم و مزق ثیابه و خرج الی

الصحراء عریانا یعنے این حکایت آنست کہ گفتند کہ روزے حاضر آمدند مشایخان
کرام در مجلس آنحضرت رضی اللہ عنہ و گفتند کہ فلان کس میگوید کہ من می بینم خدای عزوجل را بچشم
سر خود و نام نہادند کہ آنکس از جملہ مریدان حضرت است پس طلب کردند او را و پرسیدند
او را ازان گفتار پس گفت آرے پس حضرت رضی اللہ عنہ زجر کردند او را و منع کردند او را
ازین گفتار و عہد گرفتن بر اینکہ عود نکند سوی آن گفتار پس پرسیدہ شد آنحضرت رضی اللہ
عنہ ایا کہ راست گوینده است این مرد یا باطل گو پس جواب دادند حضرت رضی اللہ عنہ
نے بلکہ راست گوینده است اما او را التباس شده است و آن التباس اینست بدرستی
کہ آن مرید من نور جمال محبوب حقیقی جل علا را بہ بینائی دل خود و روشنائی دل خود مشاہدہ
کردہ است پس دریدہ شد پردۂ او از بینائی چشم دل او تا بینائی چشم سر او و آن پردہ
را در عرف عرب منفذ گویند پس دید روشنائی و بینائی چشم سر او روشنائی و بینائی
چشم دل او را و شعاع و روشنائی دل وی پیوستہ است بنور حضور حق تعالی پس
گمان کرد آن مرید من کہ بینائی چشم سر خود دید چیزے را کہ مشاہدہ کردہ است او را بینائی
چشم دل خود و حال آنکہ بینائی چشم او ندید مگر روشنائی چشم دل او را پس آن مرید من
عبد انہ کہ گفت خدا یتعالی مرج البحرین یلتقیان آہ راوی گوید حضرت غوث الاعظم
رضی اللہ عنہ روشنائی چشم سر را و روشنائی چشم دل را بدو دریا تشبیہ دادہ اند کہ
ہر یک در انتظار خود بر دیگرے اند کہ بغاوت نمی کنند ہمچنان سالک را بعد کمال وصال او
دریای انوار عطا می شود یکے دریای روشنائی چشم سر کہ باین روشنائی در ذرات
کاینات جمال محبوب حقیقی جل علا را بیند دوم دریای روشنائی چشم دل است کہ باین
روشنائی مخدرات را کہ مستورات دو عالم اند و اسرار غیب را و وجہ جمال محبوب حقیقی
را مشاہدہ و معاینہ کند و درمیان این ہر دو دریا برزخ است و آنرا منفذ گویند
چون سالک را آتش عشق و شوق غالب شود این پردہ سوختہ و دریدہ شود بعد ہر دو

چندان وجهای انوار میزنند که سالک گمان برد که چشم سر خود حق تعالی را می بیند و بدست قدرت تعالی می فرستد بخواستن خود بر دستهای لطفهای خود انوار بزرگی خود را مانوار خوبی خود را سوی دلهای بندگان خود تا اقتباس کنند چیزیرا که اقتباس میکند صورت ارضوانها و نیست هیچ صورت در آنجا و از بس که آن دریا روشنای چشم دل چادر بزرگی حق تعالی است که نیست راه سوی دریده شدن آنجا در بزرگی حق تعالی راویان حکایت گویند همه مشایخان که حاضر بودند این واقعه را بس خوش حال گردانید ایشانرا شنیدن این کلام و مدهوش شدند ایشان از خوب بیان کردن آنحضرت رضی الله عنه از حال مرید خود و استاد بعضی از ایشان و پاره پاره کردند جامهای خود را و بیرون رفتند سوی صحرا دران حال که برهنه اند **ذکر امت دوصد و سی و ششم** صاحب خلاصه المفاخره گوید نقلست از شیخ ابو الرضا محمد بن احمد بغدادی المعروف بمفید رحمه الله علیه که گفت مرا توقع بود که بپرسم از کسی چیزی از صفات قطب پس در آمدم من در شیخ ابو الخلیل احمد بن اسعد وهب مقری بغدادی در جامع اصافه پس دریافتیم آنجا شیخ ابو سعید قیلوی و شیخ علی بن الهتی را رحمهما الله تعالی سه بار پرسیدیم شیخ ابو سعید قیلوی را از صفات قطب فرمود که ریاست این کار و جلالت این امر بقطب منتهی است در وقت او و امر کون و اهل آن بدو مفوض است در عصر او گفتیم او کیست فرمود هو الشیخ عبد القادر مرا طاقت نماند در حال برجستم و ایشان نیز ما در مجلس شیخ حاضر شدیم و درین معنی از و چیزی نشنویم و هریکی ما از ما هیبت آن زبون بود و هیچ یکی از ما نه پیش افتاد و نه پس ماند همچنان بر شیخ رفتیم دیدیم که شیخ در وعظ است چون ما در مجلس قرار گرفتیم شیخ قطع کرد و فرمود از کجا رسید او صف در وصف قطب که هیچ مسلکی نیست در حقیقت مگر آنکه او را دران ماخذی است و کمین هیچ درجه نیست در ولایت مگر آنکه او را دران موطی است ثابت و هیچ مقامی نیست در نهایت مگر آنکه او را در آن قدمی است راسخ

وهیچ منازله نیست در مشاهده مگر آنکه او را و او ران مشرب است هتی و هیچ معراجی نیست
در مراتب حضرت مگر آنکه او را و او ران امرے واثق و هیچ مظهرے نیست در وجود مگر آنکه او را
و او ران مشارکت است و هیچ فعلے نیست مرقومی را مگر آنکه او را و او ران مباطنت است اعلی
و هیچ امرے نیست در عالم ملک و ملکوت مگر آنکه او را و او ران تشفی است خارق و هیچ سری نیست
در عالم غیب و شهادت مگر آنکه او را و او ران مطالع است و هیچ نورے نیست مگر آنکه او را
قبلی است و هیچ معرفتی نیست مگر آنکه او را و او ران نفس است و هیچ مجری نیست مر سابق
را مگر آنکه او را خط است و اخذ است بغایت آن و هیچ بدایتی نیست مر اصل را مگر آنکه
او بدان مخطوب است آنرا و هیچ مرتبه نیست مگر آنکه او بدان مجذوب است و حامل لواء غیب
است و منقضی سیف قدرت و حاکم دست و قوت و سلطان جیوش دولی عهد قویم
وعزل لا یشقی به جلسه ولا یغیب عنه مشهوده ولا ینواری عنه
حاله لا مرفی لک اولیاء فوق همه ولا معشی فوق معشاه وقال ولا
معنی فوق معناه و هیچ وجودی نیست اتم از وجود او و هیچ شهودی نیست اظهر از شهود او
و نه هیچ اقتفا بشرع استوار تر از اقتفار او لیکن او کابین است و باین و متصل است
منفصل ارضی است و سماوی قدسی غیبی واسطه خالصه بسیط مانع مراو را عدلیست که بدان
منتهی شود و وصفی است که بدان منحصر گردد و تحلیقی است برو واجب و لیکن او مستراست
باتصاله عند جمعه در مراقع نظرات ازل از عین تفرقه میان لبیت و انس ممتاز است
بانفصاله عند تفرقه در شعاع مشاهدات ازبهر تباین صفات از میان جلال و جمال
وجهی بالزوم وعن مقام زوال نعت حال پس حاجت انفراد او با سرار بادی است بر عزت
ظهور و با یات و خفا را قتران حکم او با مر دا کرنه نتوانستی ظهور آنرا به بسط متولی که در جبین
این است از لیش قبض اگر در عالم ملک و حکمت ظاهر نشدے چیزے از عالم غیب
قدرت گردر قشر حجاب و اشارت رمز و قید حصر شاهد اهل الکول من هذا الامر عجبا

کرامت دویست و سی و هشتم در شوارق الانوار آمده روزے روزدی بخانه حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه برای دزدے آمد تمام شب نابینا افتاد وقت صبح مردمان خانه او را گرفته بحضور آوردند فرمودند مهمان ماست همچنان بدارید فوراً مهتر حضرت علیه السلام آمد و عرض نمود که قطب فلان ملک فوت نموده اکنون بجایش بر منصب عالی او سیکے از اهل الله قایم باید فرمود آنحضرت فرمودند یا خضر پاس امشب در خانه مهمانے آمده است حقوق آن ضیف بر همه واجب است بعد ازان بمردم خانه فرمودند که آن دزد را پیش من بیارید هرگاه که آوردند بیک نظر کرامت او را بمرتبه قطبیت رسانیدند و فتح چشم باطن کرد و خضر علیه السلام فرمودند که این سارق را بجای او نصب کن راوی گوید سبحان الله زهے خوش نصیبی دزدے که برائے انتفاع متاع ظاهری آمده بود اما بنصیبش فتح عالم ملکوت و باطن و حضرت تلك فضل الله یوتیه من یشاء **کرامت دویست و سی و هشتم** از روایت مخدوم بهاء الدین ذکریا ملتانی و قاضی حمید الدین ناگوری و شیخ مصلح الدین سعدی شیرازی رحمة الله علیهم آمده که گفتند بما از سند صحیحه رسیده که یک جوانی تاجرے بسیار دولت بوده و در سخاوت بسیار مشهور اتفاقاً بر در آنحضرت رضی الله عنه حاضر شد چون در جناب فیض مآب التماس نمود که یا دستگیر عالم جنابت فیض بخش عالمیان و خاک آستان اندر دو جهان هر دو زمانگان است میخواهم مرا بیک ساعت بحق رسانید و در حال از مریدان خاص گردانند که در عرفان حق زائقه تمام داشته باشم و مال و زر بسیار دارم در راه حق ایثار فرمایند راوی گوید چون آنحضرت رضی الله عنه این کلمات از و بسماعت آورده فرمودند بهتر همین کو و همین بید الست انچه شروط راه میگویم بعمل آر انچه تو میخواهی همان شود وی بعرض رسانید انچه ارشاد شود همان خواهم کرد پس فرمودند ای تاجر اول یکجاه بیدا کن که نزدیک وی درختی باشد کلان که شاخهاے درخت از جاے گذشته باشد و یک رسن بطور پابندی بود عنایت فرموده گفتند این را

در وسط چاه بسته خود را بدان بیاویزان چندی همچو مصلیان نماز میکرد پس بجنبان
چون رسن سکون یابد ازین کار دگر که بدست مبارک بود بدو داده فرمودند آن رسن
را ببر حال معاینه اسرار الهی خواهی کرد و بمطلب خواهی رسید الغرض آن تاجر حسب الارشاد
آن کار و رسن را گرفته روان شد جای بهم رسانید که چاه و درخت باهم دریافت خود
را بآن رسن بسته بیاویخت چون خواست که رسن را از کار دببرد نفس و شیطان
مانع راه شدند و هول در دلش انداختند که هرگاه این رسن را ببری در چاه هلاک شوی بعید
از عقل و هوش است که کرت عزم بریدن کرد هر بار نفس دون مانع آمد و هم از غیب ندای
شنید که کسی میگوید ای جوان بیگمان آنچه فرموده اند بعمل آر تا اسرار نهانی بر تو آشکارا
گردد و جان بیجان را دریابی تا جان جهان را دریافته باشی و گوهر جان را در نیابی تا
او نک را نه بری الغرض چندگاه درین مخمصه بود و با نفس گفتگو داشت راه راست
در چشم او کج مینمود الآخر دزدی بیامد و از احوال مطلع گشت و بوی گفت او مفصلاً
باجرای خود بیان کرد از و گفت ای تاجر اگر میخواهی این کار و رسن را بمن بفروش انچه
قیمتش باشد از من بگیر و ترا ازین نصیبه نیست پس تاجر پنج هزار را سرخ قیمت گفت
بهر حال دزد مبلغ زر مذکور بدو داد و مرد تاجر فرود آمد و آن او نک و کار را بدو فروخت
و خود همون وقت بالای او نک شد و از کار و رسن مذکور را ببرید چون قریب آب نرسیده بود
که یکی از اقطاب شد و بر سراب ساکن گشت تاجر از ملاحظه احوالش بنالید گریان
و نالان بر آستانه آنجناب رسانید و بعرض پرداخت که من ازین دولت بی بهره
ماندم در و کامیاب مطلب شد آنحضرت فرمودند اکنون چه سود وقت همان بود انچه تو
میخواست در قسمت او داشتند النصیب یصیب بعد ازان آن قطب دزد
خود را بحضور رسانید آنحضرت او را بهر از تحسین و مرحبا از بعضے رموز حق آگاه کردند
و فرمودند ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء کرامت دو صد و سی و نهم

راوی از راویان صحیح میگوید که مردی ذی عقل از معتقدان آنجناب بود و بسیار متوکل
و کثیر المتاع بوده غلامان بچو سرو و کنیزان بچو حور داشت از حلاوت دنیا بسیار مسرور بود
از اتفاقات زمانه همه بر باد شد زنش بسا عاقل و فرزانه بود روزی بزن گفت اکنون چه باید
کرد مگر آنکه سر بصحرا نهیم و به لاچاری گدائی کنیم زنش گفت خاطر جمع دار آخر رزاق ما بتو خدا نمیگوید
است و نا امیدی از خدا کفر است الآخر بعد چندی عزم مسافرت کردند زنش بسیار صاحب
جمال بود هر دو پابستی سوار شده و غلامی همراه گرفته از شهر بیرون آمدند بتقدیر الهی
غلام نیز از و برگشت ترغیبا او را بنا بر سیر برده آنجا شمشیر بر آورده آغای خود بکشت بخیال
آن جمیله بعد ازان بزن گفت از دست دزدان او برجست بپوست اکنون بجایش در همه
امور حاضرم اجابت باید کرد زن گفت ای بیخبر و چه میگوئی من لایق تو نیستم و تو خود را
می بینی و مرا منگر این چه سخن است که تو میگوئی بعد ازان آن بیحیا بحدت آمد سخنان بیجا
گفتن گرفت لاچار زن خاموش ماند چه جبرا او را بر است نشانده روان شد در راه آن عورت
جمیله بدرگاه محبوب الهیه رجوع آورد و بنا له زاری بنالید و استغاثه بجناب کردیتر دعایش
باجابت رسید در حال سواری پیدا شد با کمال مهابت و صولت که آثار شجاعت هویدا بود
پس آن شهسوار بآن نفر با پکار گفت ای مردک بصاحب خود چه کردی و نمیدانستی که انجا مست
چه میشود اکنون ارادهٔ فاسده بنزنش میداری برخیز همراه شو بجائیکه او را بخاک سپردی
همانا گفت من او را نکشته ام دزدان کشته اند و تقصیر این زن نکرده ام در سفر
همراه او ام آن سوار فرمود خوب آنچه سر باشد ظاهر خواهد شد تو بجای مدفنش ببر
لاچار بهمراه سوار شده مزار جوان به نمونه سوار فرمود قبرش بکشا چون واکرد شهسوار
بر سر مزار استاده فرمود ای جوان خفته برخیز از خواب فی الحال آن شخص صحیح و سالم
از لحد برخواست و از سر گذشت پدر سیده وی آنچه بسر گذشته بود ظاهر نمود شهسوار
غیبی دست او گرفته نزد زنش آورد و شوهرش را بدو داد زن ازان سوار سوال کرد

امی مستغیثین بیکسان بفرمائید که شما کدام شفیع هستید و اسم مبارک شما چه فرمودند شیخ عبدالقادر
غوث امت ام بعد ازان آن بدطینت را گردن زدن و غائب شدند زن و شوهر بردند
خوش حال شادان و خندان بخانه آمده تا حیات مفرح الحال بودند کرامت دو صد و
سی و نهم در ریاض الحیات نشسته اند که خواجه بزرگ حضرت خواجه معین الحق
والدین چشتی پیشوای اهل یقین در کنج الاسرار آورده اند که چون افضل البشر شفیع
روز محشر سید در عالم صلے الله علیه وآله وسلم بمحفل معراج تشریف بردند آنجا دیدند که
دو جانور اند ازان یکے مرغ سبز است باطوق زمرد که درون پرده آمده شد و دارد و دوم
بحضور پرده منتظر ایستاده سرور عالم التماس کردند یارب از احوال این هر دو مرغ که
بچندین قرب فیضیاب اند مرا مطلع گردان حکم شد یا محمد صلی الله علیه وآله وسلم مرغ
سبز که درون پرده آمده شد دارد او را چندان نسبت محبت و موانست و موافقت
بذات من است که رسالت تر است و آن روح عبدالقادر جیلانی است که بنیروئست از فرزندان
حسن بن علی و مرغ سفید که بحضور پرده منتظر ایستاده است بسبب قرب حاجت درگاه
من است آن روح بایزید بسطامی که یکے از اولیاء امت تو خواهد شد و دی دین تو
زنده خواهد کرد کرامت دو صد و چهل در کتاب شوارق مذکور است که روزی
در مجلس سلطان العارفین بایزید بسطامی رحمة الله علیه و بیست و سبعین واحدی مائه ذکر رفت
که افضل الاولیاء و قطب الاقطاب العالمین بعد صحابه کرام کیست بعضے بعضے اشاره
میکردند سلطان العارفین فرمودند که از کلام اولیاء چنان معلوم می شود که
بعد صحابه کرام در اولیاء امت محمدیه افضل الاولیاء جوان عجمی است نام او عبدالقادر
باشد مولدش جیلان بود و مشهور گردد در بغداد و مامور شود بقول گفتن قدمی هذه
علی رقبة کل ولی الله و پیش نهند کردن خود را اولیاء غائب و حاضر یعنے
روح متوفی و حیاتیکے از حاضران مجلس گفت یا شیخ شما هم سید الطائفه بایزید فرمود

آرزوے من هم یکے از منعمان دی باشم و فرمود سگاه که تاج سلطنت بر سر او سلم گردد
همه بر درگهش عاجز آیند من در چه حسابم ذالک فضل الله یوتیه من یشاء و الله
ذو الفضل العظیم کسی این مضمون را نظم آورده ست مبارک باد بر سر او تاج اکرام
همه بر درگهش عاجز تر یک بایزید بسطامی ؛ خاکروب آستان قادری گوید جمله حکایات
مناقب و کرامات عالی مناصب آنحضرت و اولیاء ذوی قدرت این کتاب در حساب نیاید
و خصت و یک اند که سال وفات آنجناب است رضی الله عنه و رحمه الله علیه و علیهم
کرامت دو صد و چهل و یکم در بهجة الاسرار از شیخ عارف ابو مرزا محمد طویل میفرماید
روزے عرض کردم یا سیدی من مرد قصیرم چرا حضرت مرا طویل میخوانی فرمود انت
طویل الاسفار یعنے تو طویل در اسفار هستی که سفر بسیار خواهی کرد پس عمر شیخ محمد
که راوی این روایت است یکصد و سی و هفت سال شد در سیاحت خود بجا بها رسید
بجبل قاف هم رسید و وی اول است از خادمان آنحضرت رضی الله عنه کرامت
دو صد و چهل و دوم صاحب نور القلوب بسندی آرد در بعضے سال ها آب دجله بغداد
بسیار طغیانی کرد تا آنکه بغداد قریب بغرق شد مردم بجناب آنحضرت باستغاثه
آمدند پس آنحضرت بر شط بغداد تشریف آورد و عصای خود در آب مزکور نمود و بسوے
دجله مخاطب شده فرمود الی ههنا یعنے تا اینجا پس آب هما وقت تا آنجا کم شد -
کرامت دو صد و چهل و سوم صاحب نور القلوب بسندی آرد حکایت تشریف محمد
که کیفیت ردای اوست سابق در بیان فضیلت آنحضرت بر جمله اولیاء مرقوم گشته و تمام
آنرا دیدن و شنیدن حالاے دارد و بعد از این فقیر یعنے صاحب نور القلوب از سر
آنرا می نگارد و آن اینست در خلاصة المفاخره در حکایت هشتاد و سوم از شیخ
ابو عبد الله محمد بن احمد بلخی رحمه الله علیه نقل نماید که از بلخ در بغداد رفتم و من آنروز
جوان بودم تا شیخ عبد القادر را رضی الله عنه دریابم بوقت عصر در مدرسه رفتم او

در نماز بود پیش ازین نه آنحضرت مرا دیده بود و نه من او را چون سلام نماز داد دیدم که
خلق بروی هجوم کردند من هم پیش شدم مصافحه نمودم دست من گرفت و سوی من دید
تبسم کرد و فرمود ای محمد بخی قد رای الله مکانك و علم نیتك ای محمد بخی تحقیق دید
خدای تعالی مکان ترا و دانست نیت ترا گویا کلام او دوا بود مر صریح را و شفا بود مر علیل
را بهر دو چشم من از خشیت روان شد و استخوان سینه من از هیبت لرزیدن گرفت و از
شوق و محبت اندرون من پاره پاره میشد و نفس من از خلق متوحش شد و در دل
خود امری یافتم که از ان نتوانستم کرد همچنان می افزود و قوی میشد و من آنرا به تکلف
میداشتم تا آنکه شبی بغایت تاریک بود و من برای ورد برخواستم دیدم که از دل من
دو شخص ظاهر شدند بدست یکی قدحی و بدست دیگر خلعتی صاحب خلعت گفت من علی
ابن ابیطالب ام و این شیء از ملائکه مقربست است و این کاس شراب محبت
است و این خلعت از حلل اجنا پس آن خلعت مرا پوشانید و صاحب قدح آن قدح مرا
داد پس نور آن تمام مشرق و مغرب منور شد چون من آنرا بیاشامیدم بر من اسرار
غیب و مقامات او و غیر آن عجایب مکشوف شد و مقامی را دیدم که اقلام عقول از
ادراک سر آن از پای در آید و افهام و افکار و عظمت آن راه گم کند و در حجاب الباب
از هیبت آن در خضوع آید و اسرار سرایر از بهاران از غایت تعجب بیخود شود و ابصار
بصایر از اشعه انوار ان از دهشت متحیر گردد و طائفه کروبیان و روحانیان و مقربان
بسان اطلاع نیابند مگر آنکه در رکوع شوند از بهر تعظیم قدر آن مقام و تسبیح گویند مر
خدای را عز و جل بالنواع تقدیس و تنزیه و مر اهل آنمقام را سلام کنند و قایل تعین
گوید که نیست فوق این مگر عرش رحمان و ناظر به تحقیق داند که هر مقامی که و اصل را است
یا حالی مر مجذوب را یا سری مر محبوب را یا علمی مر عارف را یا تعریفی مر ولی را یا تمکینی
مر مقرب را غرض مبدا و معاد و جمله و تفصیل و کل و جز و اول و آخر و آنمقام است انتهی

نشو یافته و بدان کمال گرفته مدتے این بود که نظر بدان مقام نمی توانستم کرد از غایت
صفا و بهاء و هیبت که دران بود پس از مدتے که نظر توانستم کرد مساوست آنمقام شد بعد از مدتے
مساوست آنمقام شدم اما ندانستم که در کیست بعد از زمانے بآن اطلاع حاصل شد که دران
مقام حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم است و پهلوی راست آدم و ابراهیم و جبرئیل
نشسته اند و به پهلوی چپ او نوح و موسی و عیسی علیهم السلام و پیش او اکابر اصحاب
رضوان الله علیهم و اولیاء کبار رحمة الله تعالی علیهم بر شکل عدم استاده اند و کان
علی رؤسهم الطیر من هیبة صلی الله علیه وآله وسلم و از صحابه آنها که می شناختم
ابو بکر صدیق رضی الله عنه و عمر و عثمان رضی الله عنهما و علی المرتضی کرم الله وجهه
و حمزه و عباس رضی الله عنهما و از اولیاء معروف کرخی و سری سقطی و جنید بغدادی
و سهیل بن عبد الله تستری و تاج العارفین ابو الوفا و شیخ عبد القادر جیلانی و شیخ حماد
بن مسافر و شیخ احمد الرفاعی قدس الله اسرارهم اما از اقرب نزد آنحضرت علیه السلام
ابو بکر صدیق بود رضی الله عنه و از اقرب اولیا شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه
پس شنیدم قایلی را که میگفت چون ملائکه مقرب و انبیاء مرسل و اولیاء کمال اشتیاق
رویت آنحضرت صلی الله علیه وآله وسلم میشوند از مقام اعلی عند ربه تعالی بدین مقام
نزول فرمایند پس از دیدن جمال او انوار ایشان مضاعف شود و احوال ایشان
مصفا گردد و مرتبه ایشان بلند شود از برکت او ثم یعود الی الرفیق الاعلی
پس شنیدم که همه گفتند سمعنا و اطعنا غفرانک ربنا و الیک المصیر بعد زان از نور
قدس اعظم بارقه ظاهر شد که غائب کرد مرا از جمیع شهود و نبود مرا از هر چه بود بوجود
موجود و در من عقل و تمیز نماند سه سال بدین حال بودم ناگاه می بینم که دست مبارک شیخ
بر سینه من است یک پای او در بغداد و یکے نزدیک من در حال نجزو باز آمدم و مالک
حال خود شدم پس حضرت شیخ مرا فرمود اے یحیی مرا فرموده اند تا ترا دریابم و مالک حال

گردانم وانچه ترا مجور میگرداند از تو و در کنم بعد ازان از جمیع احوال و مشاهدات من از اول تا اخر
مرا خبر کردند بیقین دانستم که حضرت شیخ هر نفس مطلع بود بر حال من پس فرمودند ای محمد بلخی
از برای تو هفت بار از پیغمبر خدا صلی الله علیه وآله درخواست کردم تا طاقت آن شد ترا که بدان
مقام نظر کنی و هفت بار دیگر تا ترا طاقت مساومت انمقام نشد و هفت بار دیگر تا ترا اطلاع
شد بر کسانیکه از ان مقام بودند و هفت بار دیگر تا ان نداشنیدی از حق تعالی درخواست
کردم هفت بار و هفت بار و هفت بار تا ان بار قبر تو لایحه شد و پیش ازین هفتاد بار درخواست کردم
تا ترا کاس محبت بچشانیدند و خلعت رضا پوشانیدند ندای فرزند برو و جمیع فرایض که از تو فوت شده است
قضا کن که قضا نیز مورد رضاست الحمد لله حمدا کثیرا کرامت دو صد و چهل و چهارم
در بهجة الانوار از شیخ عارف باللہ شیخ مکارم رحمة الله علیه روایت کنند که ارزی بحضور حضرت
شیخ عبد القادر رضی الله نشسته بودم که ناگاه دراجی طیران کرده میخواست که بر ما عبور کند پس
بر زمین مدرسه افتاد و از پا درآمد آمده بران من ساعتی نشست آنحضرت مرا فرمود ای مکارم
دوری باد ترا از انچه تو خوش کردی حقتعالی از تو شهوت دراج که در کشک پخته باشد دور کند راوی
گوید از ان روز تا این زمان مرا نفرتی از دراج پیدا شد چون مسوی و مطبوخ روبروی من آورند
می نهند مرا استطاعت استشمام رائحه او نمی ایدبنا بر شدت کراهیت و حالانکه من در حق دراج
احب الناس بودم و هم وی گوید روزی در مجلس آنحضرت حاضر بودم و وی تکلم بر مرومه و
در مقامات و اصلین و مشاهدات عارفین تا انکه هر که دران مجلس حاضر بود او را شوق الهی
نهایت رو نمود من در خاطر آوردم که بکدام طریق بمراد باید رسید پس آنحضرت قطع کلام کرد
و ملتفت بسوی من شده فرمود یا مکارم بینک وبین مرادک قدمان تقطع بالاول
الدنیا وبالاخر نفسک ثم ها انت وربک یعنی ای مکارم درمیان تو و درمیان مراد تو
دو قدم اند قطع کنی بیکے ازان دو قدم دنیا را و تقدم دیگر نفس خود را پس آگاه باش باش
که تو باشد و پروردگار تو کرامت دو صد و چهل و پنجم در کتاب خلاصة المفاخره

بهجة الاسرار می آرند که آنحضرت از ابو الفتح طباخ برای ناهای خوراک فقها و فقرا و اصیاف آرد
بطریق قرض میگرفتی چون نذر آنحضرت خلقتی یا مبلغ از نزد خلیفه می آمد و قرض وی باو میداد
و هر شب به مدتساط حکم فرمودی و همراه اصناف چیزے تناول مینمودے و حضرت شیخ را اعلامی نمود
مظفر نام باطبقی پر از نان بر در خانه آمده برای اذن استادی پس هر که بروی میگذشت از فقرا
نانی ازان میگرفت پس اکثر اوقات طبق همانجا تقسیم شدی قبل از انکه بحضور آنحضرت رسیدی و حضرت
شیخ از وجه حلال بود که زمینی خریده بر وستائیان که از مریدان آنحضرت بودند داده بود انها زراعت
میکردند و هر روز برای شیخ ازان غله چهار یا پنج رغف کنان خود و سبک را گویند می پختند و در آخر روز
نزد آنحضرت می آوردند حضرت شیخ پاره پاره نموده بحاضران تقسیم کردی و باقی برائے خود داشتے
و چون چیزے هدیه رسیدی هر که حاضر بودے در انوقت برانشان بخش کردی و بصنایع مکافات هم
مینمودے و از نذور چیزے تناول کردے کرامت دو صد و چهل و ششم صاحب نور القلوب
می گوید ای عزیز انچه که شنیدی و دیدی قطره بود از بحر جود و سخا و نیوی آن محبوب یزدی
انا بخشش و فیض عام آن امام همام در امور اخروی آنکه صحایف شرائف مشائخین و علماء ارادت
گزین ازان مملو است و قلیلے ازان کثیر گوش پر هوش شنو که بر فرق یکے تاج شاهی ولایت هند و دکنار
و دیگرے خزینه اسرار معرفت و هدیه یکے را بر سریر قربت نشاند و دیگرے را شربت وصلت چشاند و
یکے از فیض باطن او نظیران و دیگرے از لطف کامن او بسوی این و آن گران یکے را از بخشش او خلعت
محبوبیت در بر و یکے را از هدایا و عنایت قبولیت بر سر ارے از پرورش آن باغبان روضه
ولایت یکے را نرگس دار چشم محبت مکشوف است و دیگرے را سوسن آثار اگرچه صد زبان ست یکسف
یکے بسان گل خندان است و یکے در مقام حیرت غنچه دهان یکے در گلستان قربت بشاخه سر و بیکپا
استاده و یکے در بستان خشیت مانند بید ثبات و قرار از دست داده یکے بلبل غزلخوان خوش الحان
اسرار است و یکے عندلیب گلستان جنت نشان افکار یکے را بشال قمری طوق الفت در گردن است
و دیگرے را بهمثال لطوطی زبان طرانه سخن محبت در دهن و له مرشدنا غوث اعظم دستگیر

در سخاوت نیست او را کس نظیر ❊ خود کریم ابن الکریم ابن الکریم ❊ مادر او فاطمه بنت الکریم
دین و دنیا در کف انعام او ❊ مسکن فردوس فیض عام او ❊ گنج اسرار خدا یک را دهد ❊
در شهوار هدی یک را دهد ❊ آن یکی از فیض او سلطان وقت ❊ وان یکی از لطف او برهان وقت
آن یکی را در هوا طیران دهد ❊ وان یکی را خلعت عرفان دهد ❊ صد فقیر و بینوا را در نظر
میکند از و اصلان باخبر ❊ میکند مردود را مقبول حق ❊ میکند مطرود را موصول حق ❊ گردش
دوران ز فیض اش دایم است ❊ صورت امن و امان هم قائم است ❊ جد او در حق عالم رحمت است
ذات او هم مظهر آن رحمت است ❊ در وجود غوث اعظم دستگیر ❊ شد ظهور احمد روشن ضمیر
در حقیقت نیست او را این وجود ❊ این وجود احمدی جلوه نمود ❊ یا کریم یا سخی یا اجواد ❊
جود تو عام لاصناف العباد ❊ اصفیا هم جان فدای نام تست ❊ روز و شب محتاج فیض عام تست
بهر حق سویش نظر کن از کرم ❊ نظرک فی الان یذهب کل غم **کرامت دو صد و چهل و هفتم**
در خوارق صادقیه پسندی می آرند اگرچه شرایع تمام انبیا و رسل در حقیقت اجزائی این شرع اند
و انبیا مذکوره نواب جناب محمدی هستند ولیکن شریعیکه در زمان ظهور وجود شریف او است
بر فواید و فواعد و دقایق و حقایق سائر شرائع مشتمل است همچنین ولایت خاصه محمدی
شامل ولایتهای جمیع اولیاء است تا قیام قیامت ازینجاست که میفرماید علمت علم الاولین
والاخرین و باوجود جامعیت مسطوره براین همه مراتب مذکوره انبیاء و اولیاء خود در نبوت
و ولایت دائیه خویش خصوصیتی که دارد هیچکس بان خصوصیت نرسیده و نخواهد رسید الا
حضرت غوث الاعظم فرزند حقیقی و خلف صوری سرور عالم صلی الله علیه وآله وسلم
که بکمال متبعیت جد بزرگوار خود قدم بر قدم و قلب بر قلب در جمیع مدارج و معارج ترقی فرموده
و بکمال مقابله شمس الشموس محمدیه بدر عالیقدر گشته بولایت خاصه محمدیه که منظهر اتم اعظم است
بوصال جمال کمال حضرت ذوالجلال مشرف شده و بحسن متبعیت مظهر اسم اعظم گردیده
چنانکه بزبان حق ترجمان بیان اینمرتبه عیان میفرماید انا هی کاسم الاعظم من استغاث

ی فی کربته کشفت عنه ومن نادانی باسمی فی شدة فرجت عنه ومن
توسل بی الی الله فی حاجة قضیت له یعنی نام من مانند اسم اعظم است هر که استغاثه
کند بمن در کربتی و در نموده شود آن کربت را از و و هر که ندا کند مرا بنام من در شدت کشاده شود
آن شدت را از و و هر که وسیله جوید بمن بسوی خدا تعالی در حاجت خود قضا نموده شود آن
را برای او - **کرامت دو صد چهل و هشتم - در بیان مقام مخدع**
که سالکان راه طریقت را در خوف و در وامن است یکی ایشان را خدا تعالی از مظاهر اسماء
جلالی خود نجات دهد خصوص از دغدغه نار جهنم و از وسوسه مکر و شیطان که خدع شیطانی است
ربانی یا بنا چنانکه انبیا علیهم السلام را این منصب عالی میسر است که آتش دوزخ بر ایشان
حرام است و اغوای نفس نیز حرام تر بود و بعد از انبیا ده عشره مبشره و دیگر اسامی از صحابه قطعا
بهشتی اند و در ایام سابقه نیز از قسم ربانیان اند که نص در حق ایشان از رسول وقت وارد است
اگرچه اسامی انها غیر متعارف اند اما در بودن این قسم شکی نیست و ورای اینها همه با وجود رحمت
رحمانی خوف مهر الهی نظر است که بشیرا و نذیرا آمده یعنی چنانکه وعده حق است وعید نیز
حق بود اگرچه کریم از وعید در گذرد و لهذا هیچ فرد را از افراد اعظم اگرچه قاسم نار و جنت باشد
جزما مقاطعه حتمی گفتن لازم نیاید و مسئله عقائد در مذهب سنت و جماعه همین ست لاریب فیه
و این امن یافتن انبیا و عشره مذکوره وغیره و آنانکه بعد دخول بهشت این امن حاصل است
و در اصطلاح صوفیه صافیه **امن صوری** نامند و پیشتر ازین **خوف صوری** بوده
و دیگر و در قرار داد اینطائفه **امنیت معنوی** الامان من مکر الرحمن
ورشان دی ناطق والله خیر الماکرین بر دی صادق ست و ان مقامی است بس عالی
که **مقام مخدع** عبارت از و است و ان خدع الهی است و خدع بمعنی مکر آمده است
که بکمال افراد واقع میشود چنانکه در فتوحات مکیه شیخ محی الدین ابن علی العربی میفرماید
که **شیخ محمد بن القاید الاوادی** که ولی اکمل است نهایت وصال از حق خواسته بود

نه رسید یعنی باوی خدع کردند و آن چنان شد که خود گوید رفعت حتی لم ار ای امامی
سوی قدم واحد فقیل لی هی قدم نبیک فسکن یعنے ترقی کردم
من تا اینکه ندیدم من در پیش خود یکی را غیر از قدم یکے پس گفته شد مرا که این قدم پیغمبر توست
پس قرار یافت دل من و ارام گشت دل ما را شیخ اگر گوید شیخ محمد بن القاید الاوانی یکے
از مفراد است خیال کرد که بدرستی که شان اینست که نیست بالای خود مگر پیغمبر خدا صلے الله
علیه وسلم که پیش نرود آنرا غیر نبی ما صلے الله علیه پس قرار گرفت در ان مقام دهر گاه گفته شد او را که
آن مرد شیخ عبد القادر یعنے درمیان شیخ محمد ابن القائد و پیغمبر خدا مقام شیخ عبد القادر است
پس گفت او شیخ عبد القادر در مقام ولایت مطلقه رسیده است و تمکن یافته است و آن مقام مخدع است
مخدع است که در زیر آن مقامات افراد است و محمد عابد در مقام یکے از پیغمبر است که در ان
مخدع نرسیده بلکه مقام محمد بن القائد نزدیک در مخدع است ازینجاست که شیخ اکبر در فتوحات می گوید
کان فیه خداع الله محمد بن القاید یعنے واقع شد در ین مقام ترقی مکر و خداع خدا یتعالی
برای محمد بن القاید و دیگر شیخ اکبر گوید فستر عنه مقام السید عبد القادر خداعا یعنی
پوشیده و پنهان شد از محمد بن القاید مقام شیخ عبد القادر از جهت خداع و مکر الهی پس شیخ ولی و شیخ
قطب از خدائعه خدا یتعالی امن نیافته مگر شیخ عبد القادر رضی الله عنه والمخلصون علی خطر
عظیم و نیست شیخ عبد الکریم جیلی که یکی از اکمل افراد عارفین است در کتاب انسان کامل خود میگوید
الا مان من فیهذا هو المقام الذی نزله الشیخ عبد القادر رضی الله عنه حیث
قال ان الله تعالی عاهدنی سبعین عهدا ان لا یمکر بی مما بعد ذلک یعنے مقام
صوری چنانکه دوزخیان از دوزخ امان یافتن باشد همچنان در مقام معنوی از مکر رحمن امان یافتن
و این امان از مکر رحمن مقامی است که شیخ عبد القادر بدان مقام نزول فرموده و به نهایت آن
رسیده که فرموده که حق سبحانه با من عهد کرده است که با من مکر نکند زیرا که با اکثر افراد
کمال مکر الهی شبه است چنانکه در حکایت شیخ محمد بن القاید گذشت و دیگر شیخ اکبر فرماید

در مقام مخدع بسیار مقامات اند بعضے نزدیک مخدع رسیدند و برخے بر در مخدع واندکی درون مخدع
شدند آما شیخ عبد القادر در نہایات نہایات مقام مخدع رسیدہ یعنے شریف ترین آن مقامات
مقام سر السر است کہ بیان کردن کیفیت آن ممکن نیست و آن مقام شیخ عبد القادر را
اعظم اللہ شانہ و ہم ازین ست کہ مقام وی بر کبار اولیاء اللہ مخفی گشت و دیگر شیخ اکثر در فتوحات
فرماید فَاِنْ قُلْتَ مَا الْمُخَدَّعُ قُلْنَا ھِیَ مَوْضِعُ سَتْرِ الْقُطْبِ عَنِ الْاَبْدَالِ وَالْاَوْتَادِ وَالْاَصْلِیْنَ
یعنی اگر بگوئی تو چہ چیز مخدع است گوئیم مخدع جای ستر شدن قطب اعظم است از افراد و اصلین
و قول شیخ عبد القادر ناطق این حال ست شعر اَنَا الْحَسَنِیُّ الْمُخَدَّعُ مَقَامِیْ ؛ وَاَقْدَمِیْ
عَلٰی عُنُقِ الرِّجَالِ پس ازینجا معلوم شد ہر کہ بہ نہایت مخدع برسد او مامور گردد بہ گفتن قول قدمی
الی آخرہ و این گفتار جز شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ بکسے دیگر نصیب نہ شدہ چنانکہ دلیل این معنی
حاضر است کہ شیخ ابو الاسحاق بن ابو الحسن الرفاعی گوید کہ گفت پدر من مرمہتر مرا کہ شیخ
احمد الرفاعی است رحمۃ اللہ علیہا کہ گفت شیخ عبد القادر ان کلمہ بامر اللہ تعالی یا بغیر امر حق
گفتہ است قَالَ لَا بَلْ قَالَھَا بِاَمْرٍ یعنے سلطان سید احمد کبیر گفت نے بلکہ بامر حق تعالی گفتہ است
و دیگر شیخ ابو المفاخر عدی بن شیخ ابو البرکات گوید من از عم خویش الشیخ عدی بن مسافر
پرسیدم کہ از اولیاء متقدمین ہیچ یکی آن کلمہ غیر شیخ عبد القادر گفتہ است گفت نہ گفتہ است
پس از سعنے آن کلمہ پرسیدم کہ چیست گفت آن کلمہ صریح کنندہ است نہایت مقام فردیت را
در وقت خویش گفتم پس در ظاہر ہر وقت فردی است گفت بلے امّا ہیچ یکے مامور نہ شدہ
بگفتن این کلمہ گفتم شیخ عبد القادر بگفتن این کلمہ مامور بودند گفت بلے ہمہ روی زمین سرہائے خود
کہ فرو برند ہمین ارکان امر الٰہی نبود حضرت ایشان در گفتن مامور بامر اللہ بودند و دیگر
شیخ ابو القاسم فقیہ گفت کہ شنیدم شیخ ابو الحسن علی المغربی را کہ گفت بعضے
گفتند مرپیر ما را کہ شیخ ابو سعید قلوی است ما می شنودیم ایا گفت شیخ عبد القادر
قول قدمی ہذہ قَالَ بَلٰی قَالَھَا بِاَمْرٍ لَا شَکَّ فِیْہِ یعنے آرے آن کلمہ را بفرمان

خدایتعالی گفته وگفت بعضے قطب در وقت خود کسی اند که مامور شوند بخاموشی بودن نمیگذارند
ایشان راگر خاموش بودن و بعضے مامور شوند بگفتن نمیگذارند آنہا راگر گفتن وآن شیخ عبد القادر
است لاغیره دیگر شیخ الشیوخ شیخ شهاب الدین سهروردی در عوارف گوید سیدنا
شیخ عبد القادر را شنیدم که بالای منبر رفت وگفت جمله پیغامبران راه ولایت یکی ولایت
دیگر نبوت در مقام نبوت راه نی پس هریک ولی از اولیاء اولین وآخرین در ولایت هریک
پیغامبری باشند ومن در ولایت جانشین خود محمد مصطفے صلے الله علیه وآله وسلم رسیده ام چنان که
قول شریف ناطق حال است شعر لکل ولی لہ قدم وانی علے قدم النبی
بدر الکمال وهم شیخ الشیوخ گوید انرا در اصطلاح صوفیه مقام مخدع گویند که در زیر
این مقامات اولیا افراد اکمل است وآن مقام اعلے است هیچکس نرسیده است نه ولی ونه نبی جز
شیخ عبد القادر رضی الله عنه که رسیده است ولایت مطلقه محمدیه را دیگر شیخ اکبر محی الدین
ابن علی العربی در فتوحات گوید شیخ ابو السعود که بغایت ولی اکمل است سوگند خورده است
که شیخ عبد القادر در مقام ولایت مطلقه محمدیه که باطن نبوت است رسیده است وابو السعود
دران مقام نرسیده است در مقام ولایت یکی از انبیاء رسیده است دیگر شیخ علی بن وفا
گوید ان قوله بامر الله حق یعنے بدرستے که گفتن او بامر خدایتعالی حق است ودیگر شیخ
ابو سعید القتلوی که سابق مذکور شد می گوید لم یبق ولی فی الارض ممن حنا عنقه من
تقدم منهم ومن تاخر یعنے باقی نماند هیچ ولی از اولیاء ماضیه وحالیه واستقبالیه در زمین
تا اینکه خم داد کردن خود را پس این زمان هیچ شائبه گمان نماند چه این ولی من تقدم
منهم ومن تاخر گفته واین ولی اکمل سلطان وقت خویش بود بکشف خود فرموده
در اقرار اولیاء هیچ شائبه کذب نباشد حاصل اقوال بزرگان آنکه در مقام مخدع بسیار
مقامات اند هرگاه در مقام سر السر که نهایت آن مقام است شیخ عبد القادر در آمد واصل
بلا فصل رسید در آنمقام فرمان الهی شد قل قدمی الی اخره پس سیدنا شیخ عبد القادر

رضی اللہ عنہ بر حکم خدا یتعالیٰ آن کلمہ دران مقام فرمودند چنانکہ در تحفہ و بھجۃ الاسرار از امام
عبد اللہ یافعی و شیخ علی شطنوفی مفصلاً مسطور است یعنی روزیکہ آنحضرت رضی اللہ عنہ این کلمہ
فرمودند آن روز سہ شنبہ ہفتم ماہ رجب پانصد و پنجاہ و سہ ہجری بودہ و شیخ ابو السعود کہ ولی اہل
ہست می گوید کہ من آنروز حاضر بودم و در مجلس شیخ دران روز پنجاہ شیخ از اعیان مشائخ زمانہ
حاضر بودند بروایتے صد اسامی از کبار وقت بودند و عامہ مشائخ را حصر کردند باقی خلائق
قریب دہ ہزار فرد بود کہ شیخ بالاے منبر رفت و وعظ بلیغ فرمودہ در اثنا خواندن خطبہ
آنحضرت را بر ورق مشہود ذات در گرفت و از اسوے اللہ مغلوب ساخت یعنی ہیچ درجہ
ترقی و مرتبہ نبود الا کہ در زیر قدم او در آمدہ بود فی الحال علم الٰہی و بامر ربانی بر زبان مبارک
وی جاری گشت قدمی ھٰذِہٖ عَلٰی رَقَبَۃِ کُلِّ وَلِیِّ اللّٰہِ وَ وَلِیَّۃِ اللّٰہِ تعالٰی
مِنَ الْاَوَّلِیْنَ وَ الْاٰخِرِیْنَ سوی الصَّحَابَہ وَ الْاَئِمَّۃِ مِنْ ذُرِّیَّتِ نَبِیِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰہُ
عَلَیْہِ وَ اٰلِہٖ وَسَلَّمَ یعنے این قدم من این است کہ ثابت است بر گردن ہر ولی خدا یتعالیٰ
از مرد و زن کہ از اولین و آخرین باشند و راے صحابۂ کرام و ائمہ طاہرین کہ از اولاد
پیغمبر ما اند صلے اللہ علیہ وسلم راوی مذکور فرماید پس در حال ہمہ اولیا متقدم و متاخر چہ اہل
حیات و چہ اہل ممات گردنہاے خود پست کردند و آن روز خصوص دران وقت حضرت
رسول اکرم صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم بر دست راست آنحضرت رضے اللہ عنہ بودند
با طائفہ از ملائکہ مقربین و بحضر اولیاء متقدمین و متاخرین در انجا حاضر بودند کہ ضَعُوْا
رِقَابَھُمْ در حق ایشان وارد شد یعنی احیا با جساد خود ہا و اموات با ارواح خود بامر الٰہی
وضع رقاب کردند و دستے از غیب پیدا شد کہ خلعتے در بر آنحضرت پوشانید و ملائکہ
و رجال الغیب مجلس آنحضرت را در میان گرفتہ صفہا در ہوا بستہ ایستادہ بودند و بر روے زمین
ہیچ ولی نماند مگر کہ گردن خود را پست کرد و ظاہر است کہ این قسم و عرے از کمال عنایت
بی نہایت الٰہی است و ہم بجایت رسالت پناہی متصور ہست کہ نہایت نہایت مقام مخدع

یا کنایت ازان است اما بدایت مخدع آنکه چون سالک بالغ بدان مرتبه قریب رسد انواع
حیوانات و اصناف نباتات و دیگرهای بیشمار و خداعهای بسیار در میان راه پیدا آید چون بحمایت
هادی بلا ازین چیزها بگذرد و دریاها پر از مارها و گژدمها قطع کند که در اطراف آن چندان
برق ها و آواز رعده است که سالک از هیبت آن پاره پاره و گداخته شود اگر هادی بلا همراه
وی نباشد همان ساعت جان او ببرد و چون سالک ازین دریاها بساحل عنایت ازلی رود
در عالم علوی که پی انسان است رسد و در وی روشنائی چندان است که گویا لاکها و کرورها
آفتابها طلوع شده اند و کرورها کرورها بهادر کرور طالع اند و ازانجا سالک مبهوت شود و ازانجا
هادی بلا باید تا دست طالب گرفته تقویت دهد و نزدیک در مخدع ببرد پس ازینجا پرسیدن گیرد
که نهایت در نهایت مخدع چه باشد ازین است که بیان کیفیت آن ازامکن نبود که سر سر الحقیقت آن
بود و قول شریف ناطق حال آنست شعر وَجُودِی فِی سِرِّ سِرِّ الْحَقِیقَةِ ۞ وَمَرْتَبَتِی
فَاقَتْ عَلَی کُلِّ رُتْبَةٍ - یعنی وجود حقیقی من در سر سر حقیقت است و مرتبه عینیت من
بلند تر از هر مرتبه است و هم قول شریف مصداق ایمعنی است - شعر وَمَا قُلْتُ حَتَّی قِیلَ
لِی قُلْ ۞ وَلَا تَخَفْ فَأَنْتَ لَدَیْنَا أَمِنُ نَقِیضَةٍ - یعنی نگفتم من آن قول قدم را تا اینکه
گفته نشد مرا که بگو و تا اینکه گفته نشد که خوف مکن پس تو نزدیک من ما امن یافته از نقیض هستی
و نقیض ضد امن را امن را گویند که مراد ازو مکرم باشد و ایمقام غایت بزرگ است که هیچ ولی
و قطب ازین حرم امن نیافته است جز سیدنا و مولانا شیخ الثقلین سید عبد القادر الحسنی
الجیلی رضی الله عنه و ارضنا الله تعالی ببرکاته ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء
والله ذو الفضل العظیم دیگر بدانکه در حقیقت سر امور مخفی را گویند و اسرار
در لغت پوشیدن است پس کتمان سِتْرُ السِّرِّ بطریق اولی لازم الحال آمد و مضمون این رمز
ازین حکایت مبرهن است که در کتاب تحفه و بهجة الاسرار می آرند که روزی شیخ عبد الرحمن
طفسونجی رحمة الله علیه در شهر خود بر منبر ایستاده گفت آنا بین ۲ الاولیاء کالکرک

بین الطیور یعنی من درمیان اولیا بزرگام مانند طاؤس کلنگ درمیان پرندگان چنان که
گردن کلنگ دراز است درمیان جانوران همچنان مرتبه ما درمیان اولیاء دراز است راوی
گوید درمجلس آن بسیار خلفا واصحاب او بودند از انجمله یکے شاگرد و مرید حضرت سلطان
الاولیا نامش شیخ حسن همدران مجلس درگوشه نشسته بود چون بشیخ حسن مذکور سخن شیخ
عبدالرحمن مسطور رسید کمال برهم شده جامه از برخود برکشید و مقابل منبر او آمده بایستاد و گفت
ای عبدالرحمن فرو بیا و تو در درکات حضرت حقتعالی شتافت کنیم بعد ازان دریابیم و ببینیم
که دروازهٔ تو از پیش روی یا پیشدستی من از تو پیش می روم و گفت در عالم شهادت پیر ما هست
تو چرا این نوع دعوے کردی و این کلمه گفتی شیخ عبدالرحمن در غضب آمده سوی او تیز غضب انداخت
و بنظر قهر دیدن آن کار نکرد تیر غضب انداخت آن هم کار نکرد باز انداخت آن هم کار نکرد چون شیخ دید که در بر بن سوے
شیخ حسن شغلت پیر در محیط و موجود است که کار تیر اثر نمی کند پس پرسید من شیخک یعنی پیر تو کیست شیخ حسن گفت
شیخنا السید عبد القادر الجیلی رضی الله عنه عبدالرحمن طعنوکی گفت ایرد جامه بپوش
شیخ حسن گفت مردان جامه که کشیده اند باز نمی پوشند پس رو بآسمان کرد و گفت اے فاطمه
جامه از بهشت باندازگویند فاطمه نام زنش بود که او در بهشت بود پس جامه از بهشت انداخت شیخ حسن
جامه بهشت بحضور اصحاب و خلفاء او پوشید شیخ از منبر فرود آمده دو خادم خود را طلبیده بدست
آن هر دو کتابت خود نوشته داد و گفت ای خادمان این مکتوب مرا ببغداد برید و بدست شیخ
عبدالقادر جیلی بدهید و جواب آن بیارید و مضمون مکتاب این بود عبد الرحمن یسلم علیک
وَیَقُوْلُ لَکَ اَنَّ لَهٗ اَرْبَعِیْنَ سَنَةً فِیْ دَرَکَاتِ بَابِ الْقُدْرَةِ فَاَرَاهُ الْعَجْزَ
لَا دَخِیْلًا وَلَا خَارِجًا یعنی شیخ عبدالرحمن سلام می کند بر تو و می گوید ترا بدو بستگی
چهل سال شده است که او نصیب اولیاء در درکات حضرت حقتعالی شده است و همه اولیاء
و اقطاب را که می آیند می روند او می داند اما شمار اگاهی ندیدم نه آینده نه رونده دادی گوید
حضرت سلطان الاولیا سیدنا سید عبدالقادر الجیلانی در حال و بهاو قت و همان ساعت

خاوندان خود را طلبیده جواب مکتوب شیخ عبدالرحمن نوشته دادند و فرمودند ای خاوندان این جواب
کتاب شیخ عبدالرحمن است بطفسونج برید و بدست او بدهید و خاوندان او را که از طفسونج می آیند
در میان راه بشما ملاقات خواهد شد ایشان را همراه خود باز گردانید گویند در میان بغداد و طفسونج
راه یکماه بوده خاوندان آنحضرت رضی الله عنه از بغداد پانزده راه رفتند و خاوندان عبدالرحمن
پانزده روز راه از طفسونج برآمدند در میان راه هر دو خاوندان ملاقات کردند خاوندان آنحضرت
ازیشان پرسیدند که کجا میروید ایشان گفتند پیش شیخ عبدالقادر می رویم و کتابت شیخ عبدالرحمن
می بریم خاوندان حضرت شیخ گفتند نیست جواب کتابت شما این زمان از اینجا باز گردید غرض هم
خاوندان از انجا بطفسونج رفتند شیخ خاوندان خود را گفت چرا شتابی کرده آمدید راه دو ماه بود شما
در یک ماه آمدید خاوندان شیخ عبدالرحمن گفتند که خاوندان شیخ عبدالقادر جیلی جواب این کتاب
آورده اند و از میان راه ما را باز گردانیده اند شیخ فرمود کجاست جواب کتاب بیارید خاوندان
آنحضرت رضی الله عنه جواب نامه بدست شیخ عبدالرحمن دادند مضمون کتاب این بود عبدالقادر
یسلم علیك ویقول لك انت فی الدرکات ومن هو فی الدرکات لایری من فی
الحضرت ومن هو فی الحضرت لایری من هو فی المخدع وانا ادخل واخرج من
باب السر من حیث انك لایرانی یعنی عبدالقادر بر تو سلام میکند و می گوید ترا که تو در کاتی
یعنی دربان حقتعالی هستی و کسیکه دربان هست نه بیند کسی را که در حضرت حقتعالی است و کسیکه در
حضرت حقتعالی ست نمی بیند کسی را که در مخدع است و کسیکه در مخدع است نه بیند کسی را که در
سر است و کسیکه در سر است نه بیند کسی را که در سر السر است و من انجام قدرا دربانی در راه
مخدع نیست ما ازان راه بوصال حق تعالی رسیده ایم و ازان راه برا کشوده اند و دیگر
مضمون مکتوب این بود انك خلع علیك فی الدرکات بحضرة من اثنی عشر الف ولی الله
وهو خلعة الولایة وهی فرجیة خضراء طرازها مسودة الاخلاص علی یدی
فرجیت لك اه یعنی در وقت عهده در بانی تو دوازده هزار اولیاء خدا حاضر بودند و تو

بودی کہ دست غیب اندر اخلعت سبز پہنہ دربانی پوشانیدن آن دست دست من بود و دیگر
نشانی آنست کہ پیرہن و برگردان خرقی کہ تو پوشیدی قل ہو اللہ احد یعنی سورۂ اخلاص
بخط سفید نوشتہ بود و آنخط خط من بود و دیگر یک پیالہ از غیب آمد کہ ہمہ اولیا جرعہ جرعہ نوشیدند
تو ہم اندکے نوشیدی آن پیالہ پس خوردۂ من بود تو در کاتی یعنے دربانی منی کسے را کہ در سر آب
است رادی گوید پس شیخ عبد الرحمن چون جواب کتابت خود تا آخر بخواند بر سر خود نہاد و
تصدیق کرد و گفت صدق الشیخ عبد القادر یعنے تصدیق کرد بر کمالیت آنحضرت
رضی اللہ عنہ و گردن خود پست کرد و قدم آنحضرت را بر گردن خود قبول نمود و ہمیشہ بعد آن
ادب ناک بود چنانکہ گویند و بسند صحیح صاحب بہجۃ الاسرار می آرد کہ شیخ عبد الرحمن طفسونجی
رحمۃ اللہ علیہ کہ از اکابر مشائخ عراق و از صدور مقربین ہست کہ صاحب احوال فاخرہ و کرامات
طاہرہ بودہ و وے مجیب الدعوات و کثیر الاخبار بمغیبات بود یعنے بہر چیزے کہ خبر میداد
مطابق فرمودۂ وے بظہور می آمد روزے برای رفتن نماز جمعہ خواست کہ بر اشتر سوار شود
پس پای خود بر رکاب نہاد و در حال بسرعت بیرون کشید و ساعتے توقف کرد بعد ازان سوار
شدہ بجامع رفت چون انا نخال پرسیدند گفت در اثنات شیخ عبد القادر رضی اللہ عنہ
در بغداد پای مبارک خود در رکاب نہادہ بود و می خواست کہ بجامع رود پس ادب نمودم
کہ مرا در رکوب بر آنحضرت تقدیم نہ شود زیرا کہ وے را خدا تعالی بر جمیع اہل اللہ مقدم ساختہ
و منزلت او را بر منازل ہمہ ایشان بفضیلت دادہ وے را در احوال ایشان تصرف
کاملہ عنایت کردہ ہست زاد اللہ تعالی تصرفہ حاصل آنکہ نہایت مقام مخدوم
نہایت مدار الدور است کہ باطن ولایت مطلقۂ محمدیہ ہست صلے اللہ علی محمد و علیہ

سر بزیر قدمت می نہم و می نازم ۔ چشم بد دور کہ امشب شب معراج من است

وادی سیوم در موصلت حبیبی آنحضرت رضی اللہ عنہ بدان کہ درین بیان اقوال
مشائخ بسیار ہست از انجملہ صاحب مناقب غوثیہ باسناد صحیح در روایات اصح می آرد

می گوید کہ در بہجۃ الاسرار از حضرت قطب الاخلاق سیدنا تاج الدین عبد الرزاق رحمۃ اللہ علیہ
منقول است کہ می فرمود کہ پیش از مرض موت آنحضرت رضی اللہ عنہ را عارضہ بشری کہ کنایت
از بیماری صعب باشد لاحق شد کہ آنحضرت از غلبۂ مرض قریب بہ وفات شدند کہ گاہ گاہی از شدت
مرض بیہوش میگشتند و ما گرد وی رضی اللہ عنہ نشستہ می گریستم ناگاہ بہوش آمدہ فرمودند
گریہ مکنید ہنوز من از دنیا نمیروم زیرا کہ پسرم پیسہ در پشت من ہست لاچار او را در دنیا آمدنی است
قطب الآفاق فرماید گمان بردم کہ آنحضرت از غلبۂ مرض میفرماید اما در عرصہ قریب از مرض
صحت کامل یافتند و آنحضرت را جاریۂ حبشیہ بود کہ از وی سید یحیی بوجود آمد و وی آخرین اولاد
آنحضرت است کہ بعد از تولد وی پس از مدت دراز از ین سرای فانی بدار البقاء جاودانی رحلت
نمودند نام عبد اللہ یافعی رحمۃ اللہ علیہ در ترتیبہ وفات در کتاب تکملہ کہ مشہور بہ روضۃ الریاحین
است می گوید و بران معنی ہمہ صوفیہ را اتفاق است کہ آنحضرت رضی اللہ عنہ اکثر بحضور مردم
می فرمودند کہ آفتاب بر من می آید تا بر من سلام نمیکند و سال تو پیش از انکہ بیاید بر من سلام
می کند و ہر چہ دران سال حادث می شود مرا خبر می کند و ہر ماہ و ہر ہفتہ و ہر روز و ہر شب بر من
سلام میکند و از ہر حدوث کہ دران واقع است مرا مخبر میگرداند و بحق عزت پروردگار من
کہ سعادت و شقاوت ہر روزہ بر من عرض می کنند و پیوستہ چشمان من در لوح محفوظ نگران است
و من عوارض دریای علم مشاہدہ او تعالی ام و من حجۃ اللہ ام بر ہمہ شما و من نائب پیغمبر خدام
و وارث او یم و در زمین بروایت دیگر شیخ ابو القاسم بن احمد بن محمد بغدادی گوید کہ من
و شیخ ابو العباس احمد بن اسکاف و شیخ ابو السعود حریمی و شیخ ابو الخیر بن محفوظ و شیخ ابو حفص عمر
و شیخ سیف الدین عبد الوہاب رحم اللہ علیہم نزدیک حضرت شیخ الثقلین رضی اللہ
عنہ نشستہ بودیم و آنحضرت رضی اللہ عنہ در سخن بودند کہ ناگاہ جوانے خوبصورت بیامد پیش
آنحضرت بنشست و گفت السلام علیک یا ولی اللہ اما شہر رجب یعنی تجلی
اسم سلام بر تو باد ای دوست خدا تعالی من ماہ رجب ام و گفت جیئتک اسلم علیک

واهنيك بما تمنى من الخير آمده ام تا ترا تهنيت كنم وخبر دهم از انچه در من مقدر است از
خير وخوبى فقال لم يرالناس فى رجب ذلك الخير يعنى پس گفت آمدن هرگز نخواهند ديد
درين ماه رجب گرنيكى را راوى گويد آرى چنان شد كه دران ماه مذكور جز نيكى بظهور نيامد ويگر
هم ابو القاسم گويد چون سلخ ماه رجب تمام شد شخصى كريه منظر آمد ومن عنده ايضا جالسين
يعنى ما نيز نشسته بوديم نزديك آنحضرت رضى الله عنه كه گفت السلام عليك يا ولى الله
انا شهر شعبان يعنى تجلى اسم سلام بر تو باد اى دوست خدا كه من ماه شعبان ام وگفت
جئتك اسلم عليك واعلمك بما قدر لى ان يكون وباء ببغداد وعلاء بالحجاز وسيف
بخراسان آمده ام تا ترا خبر دهم از انچه در من مقدر شده يعنى در من تقدير يافته گرديا در بغداد
وقحط در حجاز وشمشير در خراسان راوى گويد كان كما قال يعنى شد چنانكه گفت يعنى در ماه شعبان
در بغداد وحجاز گرانى عظيم شد وخبر آمد كه در زمين خراسان وباء گرم پيدا شد ثم وى گويد
روز دوشنبه بتاريخ بست ونهم ماه مذكور بود ما همه نزديك آنحضرت رضى الله عنه بوديم وشيخ على
بن الهيتى وشيخ ابو النجيب سهروردى وشيخ ابو الحسن جرسقى وقاضى ابو العلا محمد بن قرار نيز حاضر بودند
كه خضر با وقار بيامد وگفت السلام عليك يا ولى الله انا شهر رمضان يعنى تجلى اسم سلام
بر تو باد اى دوست خدا وگفت من رمضان ام انا جئتك اعتذر اليك مما قدم
فى واودعك هذا اخر اجتماعى بك آمده ام تا ترا عذر خواهى نمايم از انچه در من مقدر
شده بر تو يعنى از بيمارى حضرت شيخ وهم آمده ام ترا تا اينكه وداع كنم ترا كه اين اجتماع آخر است
مرا با تو پس رفت راوى گويد فمرض الشيخ رضى الله عنه فى الرمضان اياما يعنى در ايام
رمضان چند روز آنحضرت مريض بود ونهم وى گويد آنحضرت رضى الله عنه در ماه رجب سال
آن سال از جهان فانى رحلت فرمود ونهم وى گويد اين سر غامض بود كه با ما از آنحضرت
رضى الله عنه مى شنيديم كه ميفرمود عباد الله تعالى ياتى اليهم شهر رمضان فيعتذر
اليهم ان كانوا لم يرضوا فيه اوا صابهم فاقة يقول كيف انتم ما قضى عليكم فى شهر

بندگان اند که ماه رمضان المبارک بر ایشان می آید و عذر خواهی مینماید از مرضی که آن ها را در آن
ماه عارض میشود یا رسیدنی بود ایشانرا فاقه می گوید ماه مذکور مر آن بندگان را چگونه حال شما شود
از انچه که مقدر نموده شده بر شما در سن یعنی این کنایت بود از رحلت شریف خود که بعد وفات
مفهوم همه گشت صافتر از انکه هر سال از کیفیت سال رحلت آگاهی فرمودند صاحب نور القلوب
گوید غرض ازین تمهید روایات استبشار آنکه آنحضرت پیش از انکه وفات برسد از موت آنحضرت
خبر دادند چنانکه جدویرا رسول اکرم صلے اللہ علیہ وسلم را خبر دار نمودند یعنی آنحضرت علیہ السلام در ماه
رمضان از رحلت شریف خود مخبر و معلم شدند همچنان آنحضرت رضی اللہ عنہ نیز در همان ماه مذکور
متنبه شدند از رحلت خود چنانکه در صحیح البخاری از ابو هریره رضی اللہ عنہ روایت است که گفت
کان یعرض علی النبی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم القران کل عام مرة فعرض علیہ
مرتین فی العام الذی قبض فیہ یعنی بود که عرض کرده می شد بر نبی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم
قران را هر سال یکبار و عرض کنند جبرئیل ست پس عرض کرده شد قرآن را بر آنحضرت علیہ السلام
دو بار در سالیکه قبض نموده شد آنحضرت را در ان سال المراد ازین تکرار اعلام بود از حضرت ایزد
علام بآنحضرت خیر الانام علیہ افضل الصلوٰة وعلیہ اکمل السلام بقرب وصال آنحضرت و نزدیک آمدن منصات
دیگر بودی صلوا علیہ وآلہ همچنان او تعالی ماه رمضان را مثل بصورت نیکو ساخته بدست حضرت
غوث الثقلین رضی اللہ عنہ فرستاد تا دیرا اعلام باقتراب وصل نماید تا آنحضرت بر سنت جد کریم
خود زیاده و از معمول کوشش بلیغ در اطاعت و استغفار امت فرماید راوی گوید آری جناب حضرت
غوث الاعظم رضی اللہ عنہ از بسکه قدم بر قدم نبی اکرم خود صلوا علیہ وآلہ نهاده اند و در برامت همچو
همچو رافت رسول بود و شفقت و در همیشه بر احوال نالسازان امت بیدل ست هم وی گوید اهم
مطالب آن غوث المشارق المغارب استغفار حرایم امت محمدی بود و ازم مقصد آن حدیقه حشم
امیر المومنین علی ابن ابیطالب کرم اللہ وجہہ استشفای ما لم امت احمدی ست چنانکه جد بزرگوار هر دو
علیہ السلام مادام که از حق جل و علا جهد داشتند در باب بخشش معاصی امت خویش نگرفت از ایشان الم

رفت رحلت نسبت بجهان آنحضرت رضی الله عنه تا وقتیکه از حق سبحانه معهود واقعه نسبت بسبی
عقد رحلت نمود بیان مواثیق معهوده پیشتر گفته آید الغرض صاحب **مناقب غوثیه** بسند
می آرد که شیخ ابو القاسم بن احمد بن محمد بغدادی مذکور رحمة الله علیه میگوید چون عمر آفتاب جهانتاب
آنحضرت رضی الله عنه نزدیک غروب رسید مهتر **عزرائیل** علیه السلام بصورت اعرابی
نامه پیچیده از درگاه حضرت رب العزت جل سلطانه و تعالی مدعشره ربیع الثانی فی سنه احدی
وستین وخمسمائة از هجری آمده بدست حق پرست فرزند ارجمند آنحضرت القاب
بفرد الاحباب سید ثانی سیف الدین **عبد الوهاب** رحمة الله علیه داد آنحضرت سرنامه آن
خوانده بر مفارقت آنجناب گریه آغاز نمود و فرمود رباعی دوستان روز وداع است فغان
درگیرید ۞ دل بیک از جان جهان برگیرید ۞ شمع خورشید آه سحری بنشانید ۞ زلف سوز جگر بار دگر
برگیرید الغرض که بر سرنامه الهی این عبارت شریفه بخط سبز منقوش بود **هذا مکتوب**
الی من احب الی المحبوب یعنی این صحیفه ایست که می رسد از جانب دوست بطرف دوست
نوشته شده از خواندن آن سرنامه سید السالکین اعرف المقربین سیدنا سیف الدین عبد الوهاب
مطوبی له وحسن مآب اندوهناک شد ناچار بالتکرار مع ملک الموت و مکتوب الهی بحضور محبوب الهی رضی
الله عنه آمد و نامه الهی بمحبوب الهی داد و ندانست پیشتر ازین هفت روز دیگر فرمان الهی رسیده بود
که مشحون بمضمون آن بود که اکنون بعالم علوی بخرامید و با دوست حقیقی هم آغوش شوید یعنی
عزرائیل مضمون این ابیات بخدمت آنحضرت گزارش نمود ۞ جمله قدس برای تو بیارایند
حوشحرامان گذری کن به تماشاگه ناز ۞ قدمی پیش نه دقصر فلک را بفروز ۞ برقع از رخ فگن و جمع
ملک را بنواز ۞ چون این ماه رسید مبشر و مستفرح شده فرمودند ۞ مکتوب دل نواز تو چون
سوی من رسید ۞ گویا که روح بود که اندر بدن رسید ۞ بعد ازان برای آمرزش و شفاعت
جمیع مومنان و مخلصان و محبان و مریدان و طالبان دعا کردند و عهد تازه از حضرت سبحانه تعالی
شان درخواستند بر اینمعنی که تا روز قیامت مستشفع عاصیان امت خواهم کرد فرمان الهی آمد

همچنانکه در وقت شفاعت پیر اصفهان شیخ ضعمان صادر شده بود همچنان گرت بعد اخری
در حال فرو آمد که ای محبوب من و محبوب محبوب من همه را تو بخشیدم و سم عهد بتوی و سم
که مریدان را و امیکه باشند بی توبه و ایمان از دنیا نخواهم گرفت و بیشتر ازین در ین باب آنحضرت رضی الله
عنه از حق سبحانه عهد گرفته اند چنانکه صاحب نفحات از بهجة الاسرار می آرد که بارز وی حماد باش گفت
مراد وازده هزار مرید است که هر شب ایشان را یاد میکنم و حاجات ایشان را از خدا یتعالی می خواهم
و هر که از ایشان بگناهی مبتلاست در خواست توبه می کنم تا در ان ماه توفیق توبه دهد ما از جهان بیرون رود
یا دیری در گناه نماند آنحضرت رضی الله عنه در انجا حاضر بودند فرمودند ان اعطانی الله سبحانه
عنده لاخذت من ربی تبارک و تعالی عهدا لمریدی الی یوم القیمة ان لا یموت
احد منهم الا علی التوبة و لا کون بذلک ضمینا لهم یعنی اگر حق تعالی مرا منزلت
خاص دهد از و خواهم کرد که مریدان مرا تا قیامت بی توبه نمی راند و من بدین ضمان ایشان باشم
فقال الشیخ حماد اشهد انی الله تعالی اذ سمعه ذلک یعنی شیخ گفت ای عبد القادر
حق سبحانه تعالی مرا مشاهده نمود و که انچه تو از خدا یتعالی در خواستی حق تعالی قبول کرد و تضمن گشتی مرا عرض
بعد وصول کتوب وصال تا دیر گاه سر بسجده شده برای شفاعت امت مرحومه دعا کردند و علت پرسش
مریدان نمودند چون سر و ش غیبی ندای لا یهی در رسید که بدعای تو همه بخشیدم و ترا در ین باب مخبر کردم
پس اگر سر از سجده بر داشته فرمودند و لقد اخذت من الله سبعین موثقا ان لا یموت
مریدی الا علی التوبة و الایمان یعنی هر آئینه عهد گرفتم از پروردگار خود هفتاد بار بر ینکه نمیرد
مریدی مگر بعد توبه و ایمان بعد ازان فرمودند آنحضرت رضی الله عنه قسم بعزت و جلال که قدم دارم
از پیش پروردگار خود تا روان نکند مریدان مرا بسوی بهشت با من ثم قال اوتیت سجلا
طوله مد البصر فیه اسماء مریدی و محبی الی یوم القیمة و قیل لی یا عبد القادر
انهم قد وهبوا لک یعنی پس آنحضرت رضی الله عنه فرمودند داده شده ام من طومارے بطول
که درازی او مقدار درازی بصر است که ان طومار نامهای مریدان و محبان من بود که تا روز قیامت

باشند وگفته شد مرا که بتحقیق انها بخشیده شده اند مرترا صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد که شیخ
ابو سعید قیلوی می گفت ما وجع الشیخ عبد القادر الی العالم الاعلی حتی عاهد الله
ان من استمسک بذیله نجی یعنی نه رجوع کرد شیخ عبد القادر رضی الله عنه سوی عالم اعلی
تا انکه عهد گرفت از خدا تعالی ایکه هر که چنگ زد دامن او را نجات یابد **قول دیگر** صاحب بهجة الاسرار
از جماعه اعیان مشایخ می آرد که ایشان می گفتند ضمن الشیخ عبد القادر رضی الله عنه
لمریدیه الی یوم القیمه ان لا یموت احد منهم الا علی توبة واعطی ان مریدیه
ومریدو مریدیه الی سبعة عشرة یدخلون الجنة یعنی شیخ عبد القادر رضی الله عنه
ضامن است مر مریدان خود را تا روز قیامت بر اینکه نمیرد احدی از ایشان مگر بر توبه وگفتند عهد وبشارت
داده شده او را یعنی عبد القادر را انکه مریدان او ومرید مریدان او تا بست وهفت درجه انکه در اینده در بهشت
قول دیگر صاحب بهجة الاسرار بسند صحیح می آرد قال رضی الله عنه انا کافل لمریدی المرید الی
سبعة عشر وانا کافل امورهم ولو انکشف عورة مریدی بالمشرق وانا بالمغرب
لسترتها یعنی آنحضرت رضی الله عنه فرمود من کفیل ام برای مرید مریدان من تا بست هفت درجه
ومن کفیل امورات مریدین ام اگر برهنه شود عورت او در مشرق ومن در مغرب باشم هر اینه از مغرب
بپوشم در مشرق عورتش را **قول دیگر** صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد قال رضی الله عنه
سالت مالک خازن النار هل عندک من اصحابی احد قال لا قال وعزت ربی جلاله
ان سیدی علی مریدی کالسماء علی الارض ان لم یکن مریدی جیدا فانا جید
وعزت ربی وجلاله لا ابرحت قدمی من بین یدی ربی حتی یطلق بی ویسکن
الی الجنة یعنی آنحضرت رضی الله عنه می فرماید پرسیدم من مالک را که خازن دوزخ است ایا هست
نزدیک تو کسیکه از یاران من گفت نی آنحضرت فرمود قسم بعزت پروردگار من وجلال او
بدرستیکه سیدی من بر مریدی من مانند آسمان بر زمین است اگرچه نباشد مریدی من استوار پس من
استوارم وقسم بعزت پروردگار من وجلال او که قدمی برندارم از پیش پروردگار خود تا اینکه او را

مقدم را بایشان بطرف بهشت **قول دیگر** صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد که آنحضرت رضی الله
عنه می فرماید ان ربی وعدنی ان یخفف العذاب علی من دخل علی مدرستی من
المسلمین یعنی بدرستیکه پروردگار من وعده داد مرا باینکه سبک گرداند عذاب را بر شخصیکه داخل
شود او بر مدرسهٔ من بشرطیکه از مسلمانان باشد **قول دیگر** صاحب بهجة الاسرار باسناد صحیح می آرد
که شیخ ابو القاسم نیشاپوری گوید که شنیدم من شیخ عبد القادر رضی الله عنه را که می گفت عبد الحسین
الحلاج فلم یکن فی زمانه من یاخذ یده فلو کنت فی زمانه لاخذت یده وانا الکل
من غیر مرکوبة من اصحابی ومریدی ومحبتی الی یوم القیمة اخذ بیده یعنی
فرمودند آنحضرت رضی الله عنه که عبد الحسین بن منصور حلاج دستگیری نبود در زمان او دستگیری او کند اگر
من می بودم هر آینه دستگیری او می کردم و هر کسی از مریدان من باشد و بلغزد و مرکب او تا قیام قیامت
دستگیری او کنم **قول دیگر** صاحب بهجة الاسرار و خلاصة المفاخره که از و نقل گویند و صاحب مختار
قادریه میگویند و بسند می آرند که شفاعت آنحضرت رضی الله عنه در دنیا و در همه عالم ظاهر است و هر که در شدت
و نکبت بصدق و اخلاص و امن آنحضرت گیرد سر آئینه او محفوظ و محروس از مردان رضی الله عنه گردد
چنانکه آنحضرت رضی الله عنه می فرماید ؎ انا لمریدی حافظ قط لم یخف ؛ واحرسه
من کل سوء ورینه یعنی من نگاهبان باشم مریدان خود را گو که هرگز نترسد و نگاهدارم
او را از هر مرید و شک ؎ عنک بنانی کل حولٍ وشده ؛ نعینک فی الاشیاء جهرًا
بهمة - یعنی شک کن ما در هر سختی و ملول که غنانت گنم ما ترا و همه چیزها آشکارا بهمت خود
قول دیگر صاحب بهجة الاسرار و مناقب غوثیه بسند صحیحه می آرند که آنحضرت رضی الله عنه می فرمودند
البیضة منا والفرخ بالقوم یعنی بیضه از ما بقیمت هزار است یعنی قیمت هزار بیضه دارد
و جوزه را قیمت ندارد و حاصل قول شریف انکه مرید مبتدی من بقدر و قیمت هزار مرید دیگران است
و مرید متوسط مرا قیمت کرده نمی شود پس چه بیان کند مکان مرید منتهی را و در اخبار الاخیار شیخ
عبد الحق دهلوی گوید در قول آنحضرت رضی الله عنه مرید مبتدی را تشبیه است به بیضه و متوسط را

بچوزه وارث بیه منتهی بخروس سلوت فرمودند بنا نسبت آنکه مرغ را سه درجه است همچنان مرید را سه مرتبه
است یعنی درجه اول مبتدی است و درجه دوم متوسط را و درجه سیوم منتهی را پس مراد آنست که
مرید مبتدی آنحضرت رضی الله عنه افضل و اکمل باشد از هزار مریدان مشائخ دیگر و سعادتمند کسی است
که خود را در سلک ارادت آنحضرت منتظم سازد و شقاوت شخصی که بادبار روزگار ازین خانواده
برابد و بدیگرے در آید - **قول دیگر** صاحب جواهر القلایدی آرد که شیخ ابو الفرج **ابن جوزی**
رحمة الله علیه می گوید که گفت از شیخ علی بن الهیتی رحمة الله علیه شنیدم که می گفت لا مریدین
الشیوخ اسعد من مریدین غوث الاعظم رضی الله عنه یعنی هستند مریدان هیچ
دیگر سعادت مند و فاضلتر از مریدان حضرت غوث الاعظم رضی الله عنه **قول دیگر** صاحب خلاصة
المفاخره فرماید شیخ **بقاء** بن نظر رحمة الله علیه گوید رایت اصحاب سیدنا عبد القادر
رضی الله عنه کلهم غدانی محفل السعداء یعنی دیدم من مریدان آنحضرت رضی الله عنه
را که همه روشن و تابان اند در مجلس سعادت مندان هم وے گوید یکی از مشائخ بغداد از حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه احوال مریدان فاخر و متقی پرسید فرمود ما البادلی و الفاجر انا له
یعنی مریدان نیکوکار آن من اند و من از آن مریدان گناهگارم چنانکه عارفے این مضمون را بنظم آورده
ست گر مریدم بد بود اندر جهان ۔ دست خود نیکم مراورا چه زیان راوی واثق محمد صادق در مناقب
نسبندی آرد آنحضرت سلطان الشافعین رضی الله عنه در حق مریدان و محبان خود ما فوق
بشفاعت گشته همه را موهوب خود گردانیده فایده این موهبت الهی در روز قیامت معلوم خواهد شد
و کسیکه مرید نباشد اما محب او باشد او بر حکم این شفاعت عامه وطمار مسطور رهنمون شده است
شفاعت آنحضرت در حق او حاضر است **الحمد لله حمدا متواترا و شکرا متکاثرا لمن**
القادریون یعنی حمد بسیار و شکر بیشمار مر خدا یتعالی را ثابت ست که گردانید مایان را از گروه
قادریه و هم ازینجاست که صاحب سفینة الاولیاء گوید بشارت باد مر آنکسان را که پیرایشان عبد القادر
است و امام ایشان **ابو حنیفه** پیغمبر ما رسول خدا صلے الله علیه وآله وسلم و خوشا حال

آن سعادتمندان ونیکبختان که باین سعادت عظمی مشرف شده اند ودرین درگاه نسبت ارادت وبندگی درست کرده اند امید که این بنده کمترین ازکمترین بندگان ونیازمندان این درگاه است بتوجه آنحضرت سراسر قدرت که دستگیر عالم وعالمیان وپیر پیران است دردو دنیا وآخرت نجات یابد ودر داخل منسوبان وحلقه بگوشان آن درگاه والاجاه باشد الغرض چنین پیری که شفیع مریدان درروز حشر باشد درزیر کبود آسمان نیامده خوشا احوال کسی که دست بردامن زند یا بوسیله فرزندان وخادمان آنحضرت رضی الله عنه خودرا درزمره مریدان گردانیده باشد نظم هرکه دی ازسلسله قادریست ✤ ازهمه دانی که او برتریست ✤ سلسله قادری ازجمله بهاست شاه بشهرست چه می بینی بده ✤ حسب دل ازسلسلها برکند ✤ آنکه درین سلسله دستی زند ✤ هیچ مریدش نرود درسقر ✤ هست نصیب همه عالی مقر ✤ جنت فردوس باشد جای شان پرپل دوزخ بلغزد پای شان ✤ رجعت الی المقصود یعنی آمدیم درصدد تحریر که بیان مواصلت جسمی آنحضرت بامحبوب حقیقی باشد قال له ابنه عبدالوهاب یعنی بعد ورود نامه سید السالکین سید نا سیف الدین عبد الوهاب طولی له وحسن مآب کردمان ونالان عرض کردند اوصینی یاسیدی بما اعمل به بعدك یعنی وصیت کن مرا بچیزیکه کارکنم بدان پس ازتو قال علیك بتقوی الله پس فرمود برتو باد که پرهیزگار کنی خدارا عزوجل را ولا تخف احدًا سوی الله یعنی خوف مکن هیچ یکے را سوای خدا ولا ترج احدًا سوی الله یعنی امید مدار هیچ یکے را سوای خدا یتعالی وکل الحوائج الی الله یعنی بسپار کارهای خودرا بسوی خدای تعالی ولا تعتمد الا الیه یعنی تکیه مکن مگر برلطف خدا واطلبها جمیعًا منه یعنی بجو حاجتهای خودرا همه ازخدا ولا تلتذ باحد غیر الله یعنی لذت مگیر بچیزیکه غیر خدا است ولا تثق باحد غیر الله یعنی اعتماد مکن بهیچ یکے جز خدا التوحید التوحید التوحید اجماع الکل علی التوحید یعنی لازم گیر توحید را لازم گیر توحید را لازم گیر توحید را که برآن اتفاق

همه است ثم قال واعلم یا ولدی ان طریقنا هذا کله ماخوذ من حدی صلی الله
علیه فلا تشبه بشئ من الهزل فهذا وصیتی الیك والی کل من یستمعها من
سایر الفقراء والمریدین یعنے بدان ایفرزندمن عبدالوہاب بدرستیکہ این طریق ہمہ
ماخوذ از جد بزرگوار من محمد مصطفے صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم است پس شک وشبہ را وران
دخل مدہ از چیز یکہ از جنس ہزل باشد یعنے کلام مرا سبک مدان پس این پند ونصیحت
منست بطرف تو وبطرف ہر شخصے کہ می شنود آنرا از تمامی فقرا ومریدان من ثم قال یا ولدی
اذا صلح القلب مع الله لا تخلوا منه شئ پسر فرمودای فرزندمن ہرگاہ کہ راست و
درست گردد دل باخدای تعالی تنہا نباشد وجدا نگردد ازان دل ہیچ چیز یعنے ازعلوم کہ امتیاج
بدان باشد ثم قال انا لب بلا قشور یعنے من مغز وخلاصہ ام نے پوستہا ثم قال
لاولاده پسر فرمودند مر فرزندان خود را کہ در آنوقت گرد اگرد آنحضرت رضی اللہ عنہ
نشستہ بودند ابعدوا من حولی فانی معکم بالظاهر یعنے دور شوید از گرد من
پس بدرستے کہ من باشما ام ازظاہر ومع غیرکم بالباطن وباغیر شما ام بباطن وقد
حضر عندی غیرکم تحقیق حاضر شدہ اند نزد من خلق دیگر جز شما فاوسعوا لهم
پس فراخ کنید جای را برایشان وتادبوا معهم یعنے ادب ورزید با ایشان یعنی
حد خود را نگاہ دارید همنا دحمة عظیمة وتنگ مسازید برایشان جای را وکان
یقول بسیار میفرمود باجماعہ ملایکہ کہ سلام میدادند بروی وارواح مقربان وعلیکم
السلام ورحمة الله وبرکاته غفر الله لی ولکم برشما باد سلام ورحمت خدا و
برکات او بیامرزد خدا یتعالی مرا وشما را وتاب الله علیّ وعلیکم وبازگردد وی
تعالی برحمت ولطف وکرامت برمن وبرشما توبہ بمعنی رجوع است از معصیت بطاعت
قال ذلك یومًا ولیلة یعنے گفت آنحضرت رضی اللہ عنہ این رد سلام یک روز و
یک شب کہ ملایکہ رحمت نزول میکردند وسلام میگفتند وآنحضرت رد سلام میکرد ثم قال

دیلکم پستر فرمود ندانسوس شمارا چه گمان برید برمن انا لا ابالی بشئ یعنے من باک
ندارم ومبالات نمیکنیم بچیزے لا بملك ولا بملك الموت یعنے ہیچ فرشتہ ونہ بفرشتہ
مرگ کہ جان می ستاند ثم قال یا ملك الموة منح لنا من یتو لانا پستر فرمود ندای فرشتہ
موت عطا کرد مارا کسے کہ دوست میدارد ومیگیرد کار مارا بر خود جز تو یعنے پروردگار تعالے
وبعد از وجود عطا و والہی او باک داشتہ نشود ہرگز جز دوست وصاح صیحۃ عظیمۃ
آواز کرد آوازے بزرگ وبلند وذلك فی یوم الذی مات فی عیشہ یعنے آن بود
روزے کہ وفات یافت درشبانگاہ آنروز وقال الراوی اخبرنی ولدہ عبد الرزاق
وموسی انہ کان یرفع یدیہ ویمدھما راوی گوید خبر داد مرا فرزند آنحضرت رضی
اللہ عنہ عبد الرزاق وموسی بدرستیکہ بود آنحضرت کہ برمیداشت وورا زمیکرد ہر دو دست
را ویقول وعلیکم السلام ورحمۃ اللہ وبرکاتہ توبوا وادخلوا فی الصف یعنی
میگفت برشما باد سلام ورحمت خدا وبرکات او توبہ کنید وبازگشت نمائید بباطن خود
بسوی خدا ورا یید وصف من اینده ام بسوی شما وکان یقول ارفقوا یعنے بود کہ
میفرمود ترقی کنید تفاتا ہ الحق وسکرۃ الموت یعنے بعد ازان امد آنحضرت رضی
اللہ عنہ راستی وسختی موت راوی گوید مستی موت تلمیح است بقول وتعالی وجاءت
سکرت الموت بالحق ودر قول شریف آنحضرت ارفقوا دلالت است بوجہ ان
نوعی از شدت سکرات ودلیل براین حالت سکرات سید کائنات است علیہ وآلہ من
الصلوۃ وعلیہ افضل التحیات زیرا کہ آنجناب وارث حال وقال حضرت رسالت انہ صلوا علیہ
وآلہ اینجا سخت جدا امجد نصیبش کردند وجوہات کہ علما وعرفا درین مقام گفتہ اند درشرح
مشکوۃ مفصل مرقوم است حاصل آن باقطع نظر از خصوصیت حال شریف رسول اکرم صلی
اللہ علیہ وآلہ وسلم درینجا نیز ابرا میتوان کرد مروی است از شیخ اجل اکرم شیخ عبد الوہاب
متقی رحمہ اللہ علیہ کہ وقت چون وقت رحلت آنحضرت غوث الثقلین امام العالمین

رضی اللہ عنہ در رسید فرمودند کہ اگر اثرے از شدت سکرات موت من مشاہدہ کنید
و تنگ دل نگیرنشوید کہ شدت سکرات لازمہ مقام قطبیت است ظاہر او وحشی آنست
کہ چون درین مقام منصب عہدہ داری و میری و سرداری است در وقت رجوع بجناب
عزت عز اسمہ احتمال سوال و جوابے ہست کہ چگونہ حکم رانی گردید و عدل گستری نمودید چنانکہ
در حکام و امرا و سلاطین مجازی کہ ایشان را بدرگاہ برند مشاہدہ می افتد ثم قال
رضی اللہ عنہ بینی وبینکم وبین الخلق کلهم بعدکما بین السماء والارض
یعنے پستر فرمودند آنحضرت رضی اللہ عنہ میان من و میان شما و میان خلق ہمہ دوری و
تفاوت است ہمچو تفاوت آسمان و زمین ثم قال رضی اللہ عنہ فلا تقیسونی باحد
ولا تقیسوا علیّ احد یعنے پستر فرمودند کہ قیاس مکنید مرا بہیچ یکے و قیاس مکنید بر من
بہیچ یکے را ثم ساله ولده عبد العزیز پستر سوال کردند از آنحضرت رضی اللہ عنہ
فرزند او عبد العزیز رحمہ اللہ علیہ از درد کہ چگونہ است فقال لا یسألنی احد من
شیء پستر فرمودند نپرسید مرا ہیچ یکے از ہیچ چیزہا ها انی اقلب فی علم الله انی
اقلب یعنے آگاہ باشید کہ من از حالی بحالی میگردم در علم خدا عز وجل یعنے در مراتب
و معلومات او لہ غیر متناہی اند یا در علم او امید اند تقلب مرا کہ در مراتب و مقامات
و احوال میگردم ثم قد سئاله ولده عبد العزیز عن مرضه پستر تحقیق پرسید
فرزند آنحضرت رضی اللہ عنہ عبد العزیز از بیماری آنحضرت کہ چگونہ است فقال ان
مرضی لا یعلمه احد ولا یعقله احد پستر فرمود بیماری من نمیداند او را ہیچ
یکے دور نمی یابد او را ہیچ یکے لا انسی ولا جنیّ ولا ملك نہ آدمی و نہ پری
و نہ فرشتہ بعد ازان در بیان حقایق در آمد و فرمود ما ینقض علم الله تحکم الله
یعنے شکستہ نمی شود علم خدا کہ ازلی است بحکم خدا کہ لایزال بر بندگان کردہ زیرا کہ الحکم
یتغیر والعلم لا یتغیر یعنے حکم متغیر و متبدل میگردد و علم متغیر نمی شود و لو عد یگردد

پسر فرمودند والحکم ینسخ والعلم لا ینسخ بیان فقرهٔ سابق است پسر فرمودند
یمحو الله ما یشاء ویثبت یعنے محو میکند خدا تعالی چیزے را که میخواهد وثابت میدارد
چیزے را که میخواهد واثبات ومحو احکام است در مقام قدر وعنده ام الکتاب ونزد اوست
اصل وماد رهمه کتابها که لوح محفوظ است که تغیر نمی یابد انچه در وست از علم الهی وقضاء
ولا تسئل عما نفعل یعنے پرسیده نمی شود وی سبحانه از چیزے که بکند از محو واثبات
واوامر واحکام وثواب وعقاب زیرا که فوق او حاکم نیست وانه لیس بظلام
للعبید یعنے وی تعالی ظلم نمیکند هر چه میکند در ملک خود میکند پس چگونه ظلم بوی
متوجه گردد وهم یسئلون وایشان یعنے بندگان پرسیده می شوند زیرا که
فوق ایشان حاکمی است عامل وایشانرا میپرسد که سے حکم او چیزے نکنند واگر بکنند
سوال وجواب وعذاب وعقاب متوجه گردد بسوے ایشان ثم سئاله ولده عبد
الجبار ماذا یؤلمك ویوسمك من جسمك پسر پرسید فرزند آنحضرت
رضی الله عنه یعنے سید عبد الجبار رحمه الله علیه چه چیز در الم می آرد ترا ودر دناک میدارد
ترا از تن مبارک تو قال رضی الله عنه جمیع اعضائی یؤلمنی الا قلبی
فرمودند آنحضرت تمام اعضاء من در الم ودر دناک میدارد مرا مگر دل من فما به الم پس نیست
بدل در دے وبیماری وهو صحیح مع الله تعالی یعنے وی درست است وثابت است
باخدا عز وجل ثم قال لولده عبد الجبار انت نائبی ومنتبه موتوائی فقد
ابنتهم پسر فرمود بفرزند خود عبد الجبار را که تو خواهیدی یا هوشیاری بمیرید در من پس
محقق چون چنین کنید منتبه شوید این خطاب بامریدان است تا روز قیامت یعنے اگر شما را
انتباه وهوشیاری از نوم غفلت وشهر سماری منظور است باید که در من فنا شوید وبمیرید
پس ذات خود هارا در ذات من فنا کنید وصفات را در صفات من پس چون چنین کنید و
بمرتبه حال فنا فی الشیخ رسید آنوقت البته منتبه وهوشیار شوید ثم اتاه الموت پسر

راوی گوید درین سخن بود ند که آمد آنحضرت رضی اللہ عنہ را موت فکان رضی اللہ عنہ
یقول استعنت بلا الہ الا اللہ پس بود آنحضرت رضی اللہ عنہ که میگفت طلب استعانت
دیاری میجویم بکلمہ توحید که نیست الہ مگر خدا که سبحانہ وتعالی است که پاک و بلند است سبحانہ
الذی لا یخشی الفوت یعنے چنین کے و زندہ که نمی ترسد کم شدن و مردن مرا ثم قال
سبحان من تعذر بالقدرۃ وقھر العباد بالموت یعنے پاکی کسے را که غالب است
بقدرت و مقہور و مغلوب ساختہ است بندگان را و اخبر ولدہ موسیٰ یعنے راوی گوید
خبر داد فرزند آنحضرت رضی اللہ عنہ که نامش موسی بود انہ قال تعزر یعنے بدرستیکه
آنحضرت گفت لفظ تعزز را ولم یودھا لسانہ علی الصحۃ یعنے ادا نکرد این کلمہ را
زبان مبارکش درست بجہت شدتے و تکرارے که در حرف ز است فما زال یکررھا
حتی اذا قال تعززومدھا صوتہ وشدبھا پس مدام تکرار میکرد این کلمہ را
تا وقتیکه گفت تعززو دراز میکرد باین آواز خود را و سخت کرد آواز را بوی حتی صح
لسانہ تا آنکه درست شد زبان شریف وی و گردید باین لفظ و درست برآمد حرف ز
از مخرجش ثم قال رضی اللہ عنہ اللہ اللہ اللہ ثلاث مراۃ یعنے پسر فرمود رضی اللہ
عنہ اللہ اللہ اللہ سہ بار ثم خفی صوتہ پسر پنہان شد آواز آنحضرت رضی اللہ عنہ
ولسانہ ملتصق بسقف حلقہ یعنے دران حال زبان مبارک آنحضرت رضی اللہ عنہ
چسپیدہ بود ببام حلق مبارکش ثم خرجت روحہ الکریم بوصال ربہ الکریم
پسر بیرون آمد روح بزرگ آنحضرت رضی اللہ عنہ بوصال پروردگار خود که کریم است
یعنے روح کریم بر رب کریم پیوست بروایت ثانی آمدہ ثم اذا اتاہ الموت و
نادای الیہ ارجعی الی ربک راضیۃ مرضیۃ پسر وقتیکه آمد آنحضرت رضی اللہ
عنہ را وقت حضور موت که ندای از عالم غیب آمد بطرف آنحضرت رضی اللہ عنہ که ای
محبوب من رجوع کن خود را بسوی پروردگار خود از آنحال که خوشنود است تو از و و از آنحال

که خوشنود باشد او از تو پس باز گردانید آنحضرت رضی الله عنه خود را از همه گفتن بکلمه
توحید و گفت لا اله الا الله محمد رسول الله ثم قال الله الله الله ثلاث مرات
فخرجت روحه بتلفظ ثلثه صاحب تحفة الابرار گوید پستر بیرون شد روح مبارک
آنحضرت رضی الله عنه بعد گفتن کلمه طیبه در عین تلفظ و قرارت اسم الله که بمرتبه ثلثه بود
یعنی در گفتن لفظ سیومی اسم ذات بود که روح اعظمش از جسم مبارک پرواز کرد حاضران
ملاحظه کردند که قبه نوری مثل آفتاب جهانتاب که صد هزار مانند این آفتاب جزء ذره مینماید
بآسمان رفت فرضوان الله تعالی علیه و سلام الله علی جده و علیه یعنی پس
خوشنودی خدای بزرگ و براوست و تجلی اسم الهی بر جداو و براو باد در کتاب انسان کامل
شیخ عبد الکریم کیلی رحمة الله علیه گوید که عبادت عوام مرایزد علام از حیثیت اسم رب است و عبادت
از حیثیت اسم رحمن و عبادت محققین از حیثیت اسم الله است و جناب مرشدنا سید المحققین است
لهذا خاتمه شرزده وی رضی الله عنه بر اسم الله شد رباعی این مصیبت چنین در آمد که
چشم آفتاب ❊ دامن کردون ز اشک کرم الاید نخون ❊ لیک باحکم قضا جانرا چو افتد بر جوع
مرجع دل نیست جز انا الیه راجعون ❊ قالوا انا لله و انا الیه راجعون یعنی حضار مجلس
بعد موت آنحضرت رضی الله عنه قرارت این ایت کردند و اجرش بروح مبارک آنحضرت
فرستادند **بیهات بیهات** چون روح شریف آنحضرت پرواز نمود گریها و زاریها
واه و ناله از محبان و مریدان و فرزندان در عالم ظاهر برخواست و خوشی و خرمیها
و سرور و بهجت در عالم باطن هویدا شد چنانکه در وقت رحلت آنحضرت علیه السلام
ملایکه مبشر بودند و صحابه مکدر و مغموم سبحان الله چه متابعت رسالت و اتباع سنت است
بتمامه و کماله رباعی هنگام فراق و افتراق است امروز ! با درد فراق اتفاق است امروز
ای دیده جمال وصل دیدی یک چند خون تارکه نوبت فراق است امروز گر است دو صد و
پنجاه ام در بیان تجهیز و تکفین آنحضرت رضی الله عنه آنکه صاحب تحفة الابرار سبزواری

که شیخ العلامة شمس الدین ابو المظفر جوزی رحمه الله علیه در تاریخ خود که مسمی بمرآت
الزمان است میگوید توفی رضی الله عنه فی بغداد لیلة السبت بعد عشاء
من عشرة ربیع الاخر فی سنة احدی وستین وخمسمائة ودفن لیلاً
لکثرة الازدحام فانه لم یبق ببغداد احد الا جاء لیحضر جنازته
واملئت الحلة والشوارع والاسواق والدروب ولم یتمکن من
دفنه فی النهار یعنی وفات یافت آنحضرت رضی الله عنه در بغداد در شب شنبه
بعد از عشاء در تاریخ دهم یعنی شب یازدهم ماه ربیع الثانی در سنه ۵۶۱ پانصد
وشصت ویک هجری ودفن کرده شد آنحضرت رضی الله عنه در شب برای کثرت
ازدحام خلق پس تحقیق شان اینست که باقی نمانده بود در بغداد کسے مگر که بیاید
بحضور جنازه آنحضرت رضی الله عنه که پیر شده بودند از سوارها وپیادها راستها وکوچها
وکوچها ازان نتوانستند که دفن کنند آنحضرت رضی الله عنه را در روز روشن ایضاً
منه شیخ الابرار حافظ محب الدین بن النجار رحمه الله علیه میگوید انه قد فرغ
من تجهیزه لیلاً وصلی علیه ولده عبد الوهاب فی جماعة من
حضر من اولاده واصحابه ثم دفن بمدرسة بباب الازج
ببغداد ولم یفتح باب المدرسة حتی علاء النهار واهرع الناس
الی الصلوة علی قبره وکان النهار یوما مشهودا یعنی شان اینست
که تحقیق فراغت یافتند از تجهیز وتدفین آنحضرت رضی الله عنه در شب ونماز کرد
بر جنازه آنحضرت پسر وی یعنی سیدنا عبد الوهاب رحمه الله علیه نماز گذارد
در جماعتی از کسان که حاضر بودند از اولاد واز یاران وی پس دفن کردند آنحضرت
را در مدرسه باب الازج در بغداد هم وی گوید بعد دفن شریف آنحضرت رضی الله
عنه دروازه مدرسه مسدود از غیب شد که هرگز کشاده نمی توانستند تا آنکه

روز روشن بلند شد بعد ازان روان شدند مردمان برای نماز جنازه آنحضرت رضی الله
عنه پس همه خلایق صفوف صفوف بر قبر شریف آنحضرت نماز کردند و بود آنروز ظاهر که زیارت
مزار مبارک میکردند تعالی الله علو مرتبت بخداست که صورت واقعه آنحضرت علیه الصلوة
والتحیت اینجا نیز بظهور پیوست راوی گوید اگرچه در حدیث سر لا بیه آمده اما در وجود مبارک
او سرا وجهرا توان گفت وزمان وفات آنحضرت رضی الله عنه ایام سلطنت مستنجد بالله
است که آخر خلفاء بنی عباسیه بوده وهم در تاریخ وفات اختلاف بنا بر سنت است چنانکه
پیش محدثین ومارحین ظاهر و هویداست همچنان در سال و روز رحلت و تاریخ وفات آنحضرت
رضی الله عنه اختلاف راه یافته چنانچه تاریخ اصح ترقیم کردیده اما باشاه فتح محمد محدث در
رساله قدمیه تاریخ وفات دوازدهم ماه ربیع الثانی نوشته و روز وفات پنجشنبه
گفته و وقت وفات را بعد از نماز ظهر آورده و سنه وفات مطابق سابق داشته و اما
حضرت جلال بخاری العرف مخدوم جهانیان رحمه الله علیه وفات آنحضرت را هفدهم ماه رمضان
در سنه اثنی واربعون وخمسمائه نوشته ودر تحفة القادریه واوراد قادریه هفدهم ماه ربیع الآخر
آورده وصاحب سفینة الاولیاء محمد دارا شکوه قادری وفات آنحضرت را بعد از نماز عشاء
در شب شنبه هشتم یا نهم ربیع الآخر سال پانصد وشصت هجری آورده وهم وی گوید بعضی
یازدهم وبقولی سیزدهم وبقولی نهم ماه مذکور گویند مولف اوراق خاکروب قادری میگوید
درحقیقت باعث این اختلاف اجراء سنت نبویه است صلوا علی نبینا وعلیه که وجود شریف
آنحضرت یکے از معجزات خلاصه موجودات وسرور کائنات رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
است چگونه معجز الیه نباشد رباعی یارب بکمالات شه جیلانی ❊ کاندر کرم وفضل ندارد ثانی
کن باطن پاک بیک جلوهٔ او ❊ آلوده کمن باغرض نفسانی ❊ **خاتمه** در بیان اولاد
طیبهٔ آنحضرت رضی الله عنه که هریکے مقتدای وقت وپیشوای زمانه بودند رحمه الله تعالی علیهم
خصوصا بزرگترین فرزندان آنجناب سیدنا سیف الدین عبد الوهاب است رحمه الله علیه

که بعد پدر بزرگوار بر مسند خلافت آنحضرت نشستند فطوبی له وحسن مآب ورنعمات
الانس آمده حضرت ایشان علوم ظاهری وباطنی را از والد امجد خود کسب نموده اند واز
جمیع علوم بهره تمام داشتند بعد از حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه در مدرسه آنحضرت
وعظ میفرمودند از فیض صحبت ایشان خلق بسیار بهره مند گشتند چنانکه صاحب
تحفة الابرار گوید ولم یکن فی اولاده امین منه وکان فقیها فاضلا و
له شان فصیح فی الوعظ وکان له مروت وسخاء وله حسن الکلام
فی المسائل ولم یکن فی اولاد ابیه افقه منه یعنی نبود در اولاد آنحضرت
امین تر از وی بود وی فقیه وفاضل ومراورا مرتبهٔ فصاحت بود در علم وعظ و بود
مراورا مروت بسیار وسخاوت کثیره وخاص اوراحسن کلام بوده در بیان مسائل فقهه که
نبود در اولاد پدر ایشان فقیهه تر از وی ولادت حضرت ایشان در ماه شعبان سنه اثنی
عشر وخمسمائة هجری العزیز تحریر این اختلافات را خالی از فوائد مدان وهرگز شبدیز ظنون
را بسوی این وادی مران زیرا که روز وفات آنحضرت بس روز باخیر وبرکت بود که
دران روز محبوب بمحبوب ملاقات نمود اگرچه در حق ما سیران مصاید شداید ناسوت روز یکه
چشم ما از دیدار هدایت آثار آنحضرت محروم ماند انحس ایام باشد فانی الحقیقة انروز
را که دران روز وصل محبوب به محب رود هد شانے است عظیم ونشانی است فخیم پس محب
آنحضرت را که جویای رحمت وبرکت است لازم آمد در هر تاریخے ازین تواریخ چیزے
بصدق واخلاص بقدر مقدور نثار روح مبارک آنشافع روز بعث ونشور نماید تا یکے
ازین اسهام حصه دافر برد ارد وحجاب ارذی خود شاید بمنه
وکرمه وفات حضرت ایشان شب بست وپنجم ماه شوال در سال وسی ششصد هجری
قبر در بغداد است ایشانرا دو پسر بودند یکے سیدنا ابوالمنصور عبد السلام ودیگر
سیدنا عبد الفتح سلیمان که هر دو عالم وعارف کامل وقت خود بودند رحمة الله علیهما

ثانیاً از جملہ فرزندان آنحضرت رضی اللہ عنہ سیدنا حضرت شرف الدین عیسی رحمہ اللہ تعالی
علیہ کنیت ایشان ابو عبد الرحمن است حضرت ایشان فرزند دوم آنحضرت اند کہ جمیع علوم
ظاہری و باطنی را از خدمت والد بزرگوار خود کسب نمودند و بعد از آنحضرت رضی اللہ عنہ
درس حدیث و فقہ و وعظ میفرمودند و کتاب جواہر الاسرار در علم صوفیہ کہ مشتمل بر حقایق
و معارف است تصنیف ایشان است و حضرت غوث الثقلین رضی اللہ عنہ کتاب فتوح
الرحمن را بجہت ایشان تصنیف کردہ اند و قال ابن النجار فی تاریخہ خرج
من بغداد بعد وفات والدہ وسمع بدمشق حدث عن والدہ ثم انہ
ادخل مصرا و اقام بہا الی حین وفاتہ وکان یعظ الناس علی المنابر ولہ
قبول من اللہ یعنے ابن نجار در تاریخ خود گفت شرف الدین عیسی بعد وفات پدر
بزرگوار بیرون آمد از بغداد و سماعت حدیث بدمشق از والد امجد پس بتحقیق او داخل شد
مصر را و اقامت ورزید بدان تا وقت وفات خود و بود او کہ وعظ میکرد مردم را
بر منبرہا و خاص او را قبولیت تام بود از خدا تعالی صاحب سفینۃ الاولیاء گوید
وفات ایشان در مصر در سنہ پانصد و ہفتاد و سہ ہجری بودہ رحمہ اللہ علیہ و من شعرہ
انی اصوم الدہر اذ لم اراکم ٭ ویوم اراکم لا یحل صیامی ٭ یعنے بدرستیکہ
من صوم دہر میکنم تا اینکہ نمی بینم شما را و در روز یکہ می بینم شما را حلال نمی شود روزہ مرا
ثالثاً منجملہ اولاد آنحضرت رضی اللہ عنہ سیدنا شمس الدین عبد العزیز رحمۃ اللہ علیہ
کنیت حضرت ایشان ابو بکر است وی فرزند سوم آنحضرت رضی اللہ عنہ اند و ایشان
نیز کسب علوم ظاہری و باطنی از والد بزرگوار خود نمودہ اند بسیار خلق از برکت فیض
صحبت ایشان کامل گشتند و ایشان جانب ملک سنجار عزیمت نمودہ ہمانجا متوطن گشتند
قال ابن النجار رحل الی الجبال واستوطنہا فی حدود دوذمریتہ بالجبال
الی یومنا ہذا وولد لثلاث بقین من شوال وتوفی فی الجبال یوم الاربع

من ربیع الاول من اثنی وستمائة رحمه الله علیه ورابعًا منجمله اولاد اخیار
آنحضرت رضی الله عنه سیدنا سراج الدین عبد الجبار رحمه الله علیه کنیت ایشان
ابو الفرج است حضرت ایشان فرزند چهارم آنحضرت اند تحصیل جمیع علوم از خدمت والد
ماجد خود نموده اند حضرت ایشان مفتی عراق بودند و ایشان را در هر علم قدرت تمام بوده
چنانکه رساله خلاء الخاطر که ملفوظ آنحضرت رضی الله عنه است ایشان آنرا تشریح بسیط
فرموده اند محمد وارا شکوه آمد آن ملفوظ معه شرح بخط حضرت ایشان این مرید باخلاص
دارد که در ان نوشته که حضرت غوث الثقلین رضی الله عنه میفرمودند که طامع
خالی است چون حروف طمع قال ابن النجار کان ذاکتابة حسنة وسالکا
بطریق التصوف ومصاحبًا لارباب القلوب وکان یکتب حظًا
عجیبًا ومات قبل عبد الرزاق بنحو ثمان وعشرین سنة وهو شاب
دفن برباط والده من بغداد فی تاسع عشر ذی الحجه فی سنه خمس
وسبعین وخمس مائة رحمه الله علیه خامسًا منجمله اولاد امجاد آنحضرت
رضی الله عنه قطب الآفاق سیدنا تاج الدین **عبد الرزاق** رحمه الله علیه
صاحب فتوحات ونفحات میگویند حضرت ایشان تحصیل علوم ظاهر و باطنی از آنحضرت
بوجه کمال کسب نموده بودند خلق بسیار از فیض صحبت ایشان بدرجه کمال رسیدند
وتفکر وسکوت بر ایشان غالب بود وزهد و ورع بمرتبه داشتند که سی سال
از حیا وغیرت الهی سر بالا نکردند صاحب سفینة الاولیاء گوید روزی حضرت ایشان
مرد آن غیب را در مجلس والا بزرگوار خود در هوا دیده خوف مند شدند آنحضرت
رضی الله عنه فرمودند ای عبد الرزاق اینها مردان غیب اند مترس که تو نیز از این
جماعت هستی این نقطه گوید کان حافظا وحدث عنه انه مکث ثلاثین
سنه لا یرفع طرفه الی السماء حیاءً من الله عز وجل چنانکه ترجمه اش بالا

بروایت فتوحات گذشت ولادت ایشان در سنه ثمانین وعشرین وخمسمائه از هجری بود
وتوفی ببغداد لیلة السبت من سادس شوال فی ثلاث وعشرین وستمائة
ودفن بباب الازج عند ابیه صاحب نخحة الابرار جمیع خوارقات وکرامات حضرت
ایشان دران درج کرده است جهت اختصار کلام اندکے نوشته آمد مفصلا ازمطالعه
آن معلوم گردد وهم وی گوید حضرت ایشان را پنج پسر بودند المسمون سیدنا عماد الدین
احمد نصر وسیدنا ابو القاسم عبد الرحیم وسیدنا ابو محمد اسماعیل وسیدنا ابو المحاسن
فضل الله وسیدنا سید جمال الله رحمه الله تعالی علیهم وسید جمال الله در صورت با حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه بسیار مشابهه بودند وهمگی در خدمت والد ماجد عم
شریف خود سیدنا عبد الوهاب کسب علوم صوری ومعنوی نموده هریک کامل ومکمل
گشتند وقطب وقت خود ها بودند رحمهم الله علیهم سادسًا منجمله اولاد آنحضرت
رضی الله عنه سیدنا ابو الاسحاق ابراهیم رحمه الله علیه کنیت ایشان ابو الاسحاق
است وی فرزند ششم آنحضرت اند که جمیع علوم ظاهری وباطنی را از خدمت پدر
بزرگوار کسب کرده اند وبکمالات وریاضات متصف بودند وفات ایشان بست نهم
ماه ذی قعده در سنه ششصد هجری بوده قبر ایشان در واسط است رحمه الله علیه سابعًا
منجمله اولاد امجاد سیدنا ابو الفضل محمد رحمه الله علیه حضرت ایشان فرزند هفتم آنحضرت
اند رضی الله عنه که همه علوم صوری ومعنوی را از خدمت پدر بزرگوار خود حاصل نمودند ایشان
عارف کامل وعاشق واصل بودند وفات ایشان در بغداد به بست پنجم ذی قعده در سنه
ثلثة وستمائه از هجری بود رحمه الله علیه ثامنًا از جمله اولاد امجاد آنحضرت رضی الله عنه
سیدنا عبد الرحمن عبد الله رحمه الله علیه حضرت ایشان فرزند هشتم آنحضرت
رضی الله عنه بودند که حضرت ایشان نیز تمامی اکتساب علوم ظاهر وباطن از خدمت والد ماجد
خود کسب کرده اند وایشان محدث وقت وحافظ حدیث بودند وفقیه زمان خویش

تحفة الابرار گوید وفات ایشان هجدهم صفر در سنه تسع وسبعین وخمسمائة از هجری
بود وصاحب سفینه گوید قبر ایشان در بغداد است وحضرت ایشان را دو پسر بودند
المسمان سیدنا ابو محمد عبد الرحمن وسیدنا ابو محمد عبد القادر ثانی که کنیت ایشان
ونام ایشان موافق نام وکنیت آنحضرت رضی الله عنه بود سید عبد القادر ثانی
جمیع علوم را از والد ماجد وعم خود قطب الآفاق سید تاج الدین عبد الرزاق
کسب نموده کامل ودواصل بودند رحمه الله علیه تاسعًا منجمله اولاد امجاد آنحضرت
رضی الله عنه سیدنا ابی النصر موسی رحمه الله علیه حضرت ایشان فرزندنهم حضرت
غوث الثقلین رضی الله عنه اند که جمیع علوم ظاهری وباطنی از خدمت والد شریف
خود حاصل نمودند در علم فضل فقیهه وقت ومحدث زمانه وعارف یگانه بودند ولادت
ایشان در سلخ ربیع الاول سال پانصد دسی ونه هجری بود قال ابن النجار دخل
مصرًا ثم عاد الی دمشق واستقام بها الی ان مات وانتفع به الناس
وتوفی بمجلة العقبة بدمشق اول جماد الاخر فی سنة سبع وعشرین
وسمائة ودفن بسفح قاسیون رحمه الله علیه عاشرًا منجمله اولاد امجاد
آنحضرت رضی الله عنه سیدنا ابو ذکریا یحیی رحمه الله علیه صاحب سفینه گوید
حضرت ایشان اکتساب جمیع علوم فقهه وتصوف از والد بزرگوار خود نموده فاضل و
کامل گشتند که هیچکس از اقران وی فایق نبوده ولادت حضرت ایشان در ششم
ماه ربیع الاول سنه خمسین وخمسمائة از هجری بود ابن نجار گوید انتفع الناس به
وقدم مصرًا وهو اصغر اولاده ولد قبل موت ابیه بنحو احد عشر سنة
ورزق بمصر ولدًا سماه عبد القادر الثانی وجاء به الی بغداد وهو کبیر
صاحب سفینه وفات سید یحیی در شب شب برات در سنه ستمائة از هجری واقع است
وقبر ایشان در بغداد متصل قبر برادر ایشان ایشان سید سیف الدین عبد الوهاب است

وبقول صاحب تکملہ وبہجۃ الاسرار ومناقب غوثیہ وتحفۃ الابرار وغیرہ حضرت ایشان
فرزند دہم آنحضرت رضی اللہ عنہ اند ونزد بعضے ولد تاسع اول صحیح است رحمۃ اللہ
علیہ بقول آنحضرت رضی اللہ عنہ کہ فرمودند در بیماری کہ سبب بود بفرزند سید عبد الرزاق
کہ من از دنیا نمیروم یحیی در سلب من است ناچار در دنیا آمدنی است چنانکہ حق پیشتر ہست
نوشتہ آید رحمہ اللہ علیہ بقیۂ خاتمہ در بیان اتمام کتاب مستطاب مشتمل بر ابیات
دعائیہ بطرز مناجات جناب الہیہ بہ تمسک نسبت غلامی آنحضرت رضی اللہ عنہ کہ
مسلسل چون رشتہ گوہر دارد ودر بیان تعدد حکایات مناقب وکرامات کتاب کہ مخبر
بمناقب غوثیہ ومبین بتذکرۂ اولیاء مانند لوالی با آب کہ نادر ونایاب است کہ
تعدادش بپانصد وشصت ویک در حساب است وہم سال وصال جسمی آنحضرت
ازان ہویدا است ودر بیان نود ونہ نام آن حضرت کہ ہر اسم مبارکش متضمن تاریخ
ولادت آنحضرت است طاہر وپیدا الحمد للہ ہر سہ گوہر چون نقش خاتم بنگین آمدہ
مطلع نظم ودعا بمقطع این نظم شکر صد شکر آنخدای کریم ❊ کرد رحمت بعبد خویش
عظیم ❊ بر من عبد کمترین خویش ❊ رحمتے کرد ونمود پیش از پیش ❊ یعنے مارا نمود
او محبوب ❊ با غلامان حضرت محبوب ❊ کافریدہ زنسل او ما را ❊ کرد فرعے ز
اصل او مارا ❊ شکر این تا کجا بجا آرم ❊ نسبت خود بشیخ کل دارم ❊ شیخ کل
یعنے غوث الاعظم ہست ❊ مرشد وپیشوای عالم ہست ❊ من سگ کمترین
او ہستم ❊ از می شوق نام او ستم ❊ وہ چہ اعلا شدہ ست مقسومم ❊ کرد حق در
سگالش مرقومم ❊ من بمقسوم خویش می نازم ❊ کلب درگاہ خاص شہبازم ❊
نسبت از ذات اوست خاص مرا ❊ او چنین داد اختصاص مرا ❊ یعنے فرمود
ہر کہ مارا دید ❊ کشت ناجی ز سوز نار رہید ❊ ہمچنین تا بست وہفتم پشت ❊
ہر کہ بیند ز سوز نار برست ❊ شکر حق تا باین غلام تمام ❊ بست ودو پشت اند نام بنام ❊

یا الٰہی بحق آن سلطان ❊ حرمت نام آن شہ جیلان ❊ ہمچنان کہ مرا درین دنیا ❊
در سکالش نمودہ پیدا ❊ آنچنان تو بروز بعث و نشور ❊ کن مرا در سکان او محشور ❊
ختم کارم بنام او سازی ❊ مست مارا بجام او سازی ❊ این دعایم قبول کن یارب ❊
حرمت نام پاک شاہ عرب ❊ شکر للہ تمام شد مکتوب ❊ چون بنام مبارک محبوب ❊
با ادب کرد این غلام رقم ❊ سال ختمش مناقب الاعظم ❊ باد بر مصطفے صلوات
و سلام ❊ نیز بر جملہ اہل بیت تمام ❊ ہم باصحاب و آل پاکش باد ❊
ختم صلواۃ تا بیوم تناد ❊

تمت

اللھم اغفر لنا ذنوبنا ما اظھرنا وما اسررنا وما اخفینا و
اعلنا وما انت اعلم بہ منا اللھم اعطنا رضاک فی
الدنیا والاخرۃ واختم لنا بالسعادت
والمغفرۃ بحرمۃ حبیبک ومحبوبک
وبرحمتک یا ارحم
الراحمین
امین

کتب خانہ

جامعہ عثمانیہ

۱۔ ارکین مجلس کی اعانت مجلس منتظمہ کی صوابدید پر منحصر ہوگی۔

۲۔ اساتذہ جامعہ عثمانیہ کو مطبوعات قدیمہ و جدیدہ کے استعمال کے لئے ایک ٹکٹ پیش کیا جائیگا۔

۳۔ طلبائے جامعہ عثمانیہ کو ایک ٹکٹ پیش کیا جائیگا۔

۴۔ طلبائے جامعہ عثمانیہ کو ایک ٹکٹ پیش کیا جائیگا۔

۵۔ بغرض توسیع کتب خانہ کتابیں مکرر خریدی جائینگی۔

۶۔ کتابوں پر کسی قسم کا نشان یا کاغذ چسپاں نہ کیا جائے۔

۷۔ قلمی نسخے اور قدیم کتابیں

۸۔ جاری کی جائینگی